

Diasporlarımızın fəaliyyəti

2016-cı il

- **Mükərrəmoğlu, M.** Milli mədəniyyətimizin dünyaya inteqrasiyasında Azərbaycan diasporu əhəmiyyətli rol oynayır // Xalq qəzeti.-2016.-6 yanvar.-№ 1.-S.5.
- **Ələddinqızı, Nəzakət.** Azərbaycan diasporu çevik və sistemli fəaliyyət göstərir // Səs.-2016.-8 yanvar.-№ 3.-S.7.
- **Həmzəyev, Mahir.** Baltik ölkələrində Azərbaycan mədəni irsini yayma yolları // 525-ci qəzet.-2016.-9 yanvar.-№ 4.-S.10.
- **Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatı** // Xalq qəzeti.-2016.-10 yanvar.-№ 5.-S.2.
- **Hüseynov, Elvin.** Layiqli diaspor missiyası // Azərbaycan.-2016.-25 yanvar.-№ 17.-S.4.
- **Sarıyeva, İradə.** Azərbaycançılığın tarixi kökləri... // Bakı Xəbər.-2016.-27 yanvar.-№ 15.-S.15.
- **Həmzəyev, Mahir.** Baltik ölkələrində Azərbaycan mədəni irsini yayma yolları // 525-ci qəzet.-2016.-30 yanvar.-№ 18.-S.10, 19.
- **Sarıyeva, İradə.** Azərbaycançılıq ideyası dövlətçilik ideologiyası kimi... // Bakı Xəbər.-2016.-30 yanvar.-№ 18.-S.15.
- **Azərbaycançılıq ideologiyasının təməl prinsipi müstəqil Azərbaycanın varlığıdır** // Üç nöqtə.-2016.-2 fevral.-№ 19.-S.9.
- **Xocalıya ədalət” kampaniyası çərçivəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində təqdimat keçirilib** // AZƏRTAC.-12 fevral.-2016-cı il
- **Bayramova, Zümrüd.** Qloballaşan dünyamız Azərbaycan diasporu qarşısında yeni vəzifələr qoyur // Səs.-2016.-13 fevral.-№ 28.-S.12.
- **Zümrüd.** Xocalı soyqırımının 24-cü ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan diaspor təşkilatları silsilə tədbirlər keçirəcək // Səs.-2016.-17 fevral.-№ 30.-S.12.
- **Abbash, Tahir.** Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi // Paralel.-2016.-25 fevral.-№ 36.-S. 7.
- **Aslan, Aqil.** Diasporçuluqdan lobbiciliyə // Ekspres.-2016.-4 mart.-№ 42.-S.11.
- **Əliyeva, Samirə.** Azərbaycan diasporunun nümayəndələri Finlandiya Parlamentinə müraciət ediblər // Xalq qəzeti.-2016.-8 aprel.-№73.-S.6.
- **Əliyeva, Samirə.** Nyu-Yorkda Azərbaycan və türk diasporu erməni təxribatını qətiyyətlə pislədilər // Xalq qəzeti.-2016.-12 aprel.-№76.-S.8.
- **Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçiriləcək** // Paralel.-2016.-11 may.-№ 81.-S.5.
- **Azərbaycançılıq Azərbaycanda yaşayan xalqların tarixi, mənəvi-əxlaqi, mədəni ənənələr zəminində birliyi** // Üç nöqtə.-2016.-18 may.-№ 86.-S.5.

- **Süleyman.** Diaspor təşkilatları Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hansı təkliflərlə gəlir? // Olaylar.-2016.-18 may.-№ 88.-S.6.
- **Süleyman.** Diaspor təşkilatları Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hansı təkliflərlə gəlir? // Olaylar.-2016.-18 may.-№ 88.-S.6.
- **Rəşad Cəfərli.** Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı diaspor hərəkatının fəaliyyətində yeni inkişaf mərhələsi olacaq // Azərbaycan.-2016.-26 may.-№113.-S.4.
- **Cəfərli, Rəşad.** Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı diaspor hərəkatının fəaliyyətində yeni inkişaf mərhələsi olacaq // Azərbaycan.-2016.-26 may.-№113.-S.4.
- **Sarıyeva, İradə.** İlham Əliyevin diaspor siyasətində azərbaycançılıq ideyaları... // Bakı xəbər.-2016.-2 iyun.-№98.-S.15.
- **Sarıyeva, İradə.** İlham Əliyevin diaspor siyasətində azərbaycançılıq ruhu... // Bakı xəbər.-2016.-3 iyun.-№99.-S.15.
- **Mirzəbəyli, İttifaq.** Prezident İlham Əliyev diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirir // Xalq qəzeti.-2016.-3 iyun.-№118.-S.3.
- **Zümrüd.** Bu gün Dünya Azərbaycanlıları paytaxtımızda bir araya gələcəklər // Səs.-2016.-3 iyun.-№ 99.-S.8-9.
- **Azərbaycan diasporu hücum taktikasını seçib** // Paralel.-2016.-3 iyun.-№ 97.-S.4.
- **Elnur Hacıyev.** Dünya azərbaycanlıları Bakıda toplaşır // Azərbaycan.-2016.-3 iyun.-№118.-S.1,5.
- **Məsaim Abdullayev.** Könül HACIZADƏ (Küveyt): Qurultayda səslənən fikirlər Vətənlə bağlı arzularımın təcəssümünə çevrildi // Xalq qəzeti.-2016.-5 iyun.-№120.-S.3.
- **Xuraman İsmayılqızı.** Bizim hamımızın bir Vətəni var - Azərbaycan // İki sahil.-2016.-3 iyun.-№ 99.-S.12.
- **Süleyman.** İlham Əliyev: “Bizim gücümüz birlikdədir” // Olaylar.-2016.-4 iyun.-№ 100.-S.8.
- **İttifaq Mirzəbəyli.** Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı xalqımızın möhtəşəm birliyini nümayiş etdirdi // Xalq qəzeti.-2016.-5 iyun.-№120.-S.1.
- **Əliqismət Bədəlov.** Azərbaycan diasporu böyük yol keçmiş, güclənmişdir // Xalq qəzeti.-2016.-7 iyun.-№121.-S.3.
- **İradə Sarıyeva.** Azərbaycançılıq ideologiyasının mühüm mərhələsi - dördüncü qurultay... // Bakı xəbər.-2016.-7 iyun.-№101.-S.15.
- **Nurlan Qələndərli.** Diaspora təşkilatlarımız xarici mediaya çıxışı təmin etmək üçün yüksək fəallıq göstərməlidirlər // Yeni Azərbaycan.-2016.-7 iyun.-№ 101.-S.3.
- **Anar Turan.** Qurultay nümayəndələri təkliflərin həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğuladılar // Xalq qəzeti.-2016.-8 iyun.-№122.-S.4.
- **Əfsanə Bayramqızı.** Diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti güclənib, amma görülməsi işlər hələ çoxdur // Xalq qəzeti.-2016.-8 iyun.-№122.-S.4.

- **İradə Sarıyeva.** Dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ideologiyanın təəcəssümü - qurultay... // Bakı xəbər.-2016.-8 iyun.-№102.-S.15.
- **Rəşad Cəfərli.** Dünya azərbaycanlılarının güvənc yeri // Azərbaycan.-2016.-8 iyun.-№122.-S.1,4.
- **Fuad Hüseynzadə.** “Qurultayda yaranan əlaqələr bəzən önəmli tədbirlərə imza atılmasına vasitə olur” // Palitra.-2016.-8 iyun.-№ 101.-S.5.
- **İsmayıl.** Diaspora ilə medianın əməkdaşlığı. Şərq.-2016.-8 iyun.-№ 103.-S.11.
- **İsmayıl.** Azərbaycan diasporasının inkişafında mühacir mətbuatın rolu // Şərq.-2016.-9 iyun.-№ 104.-S.11.
- **Azərbaycan öz soydaşlarının daim arxasındadır** // Üç nöqtə.-2016.-10 iyun.-№ 102.-S.5.
- **Anar Turan.** Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar qurultaydan məmnun qayıdıblar // Xalq qəzeti.-2016.-11 iyun.-№125.-S.4.
- **Ceyhun Abasov.** Təşəbbüskar və fəallar dəstəklənməlidirlər // 525-ci qəzet.-2016.-11 iyun.-№ 105.-S.6.
- **Rəhman Salmanlı.** Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında diasporların üzərinə mühüm vəzifələr düşür // Azərbaycan.-2016.-12 iyun.-№126.-S.5.
- **Məmməd həsənov, Rafiq.** Prezident İlham Əliyev diaspor quruculuğunun yeni hədəflərini müəyyənləşdirdi // Azərbaycan.-2016.-14 iyun.-№127.-S.5.
- **Rəşad Cəfərli.** Diaspor hərəkətində yeni inkişaf mərhələsi başlayır // Azərbaycan.-2016.-14 iyun.-№127.-S.5.
- **M. Nərimanoğlu.** Rusiyadakı azərbaycanlıların vətən sevgisi // Azərbaycan.-2016.-18 iyun.-№ 130.-S.5.
- **IV Qurultay: Prezidentin tarixi nitqinin strateji mahiyyətli məqamları** // İki sahil.-2016.-18 iyun.-№ 109.-S.3.
- **Ömərov, Vahid.** Azərbaycançılıq ideyası və diaspor quruculuğu // Səs.-2016.-19 iyul.-№127.-S.13.
- **Attar, Aygün.** Akademik Ramiz Mehdiyevin “Azərbaycan diasporu: Müasir çağırışlar və sistemli fəaliyyətin təşkili” adlı məqaləsi barədə düşüncələr // Xalq qəzeti.-2016.-20 iyul.-№154.-S.3.
- **Əliyeva, Samirə.** Litvada Azərbaycan diaspor xadiminə bədii sənət yaradıcısı statusu verilib // Xalq qəzeti.-2016.-10 avqust.-№172.-S.6.
- **Hüseynzadə, Fuad.** Samira Patzer-İsmailova: “Diaspor fəaliyyətində konkret İKT strategiyası yaradılmalıdır” // Palitra.-2016.-18 avqust.-№ 147.-S.11.
- **Hüseynzadə, Fuad.** “Rusiyadakı soydaşlarımız ictimai-siyasi həyatda çox aktiv olmalıdırlar” // Palitra.-2016.-10 sentyabr.-№ 162.-S.7.
- **Hüseynzadə, Fuad.** “Qırğızıstandakı soydaşlarımız Azərbaycanın nüfuzunu uca tuturlar” // Palitra.-2016.-17 sentyabr.-№ 165.-S.7.

- **Ələddinqızı, Nəzakət.** Xaricdə yaşayan soydaşlarımız vahid azərbaycançılıq fəlsəfəsi altında birləşiblər // Səs.-2016.-5 oktyabr-№ 181.-S.11.
- **“Diaspor İKT-nin imkanlarından daha çox və daha səmərəli istifadə etməlidir”** // Palitra.-2016.-14 oktyabr-№ 183. -S.11.
- **Əliyeva, Nurlana.** Azərbaycançılıq - birləşdirici ideya // Azərbaycan.-2016.-18 oktyabr.-№229.-S.8.
- **İsmayıl.** “Diaspora təşkilatları siyasi xarakter daşımalıdır” // Şərq.-2016.-19 oktyabr-№ 190.-S.7.
- **Sarıyeva, İradə.** Heydər Əliyevin azərbaycançılıq konsepsiyası... // Bakı xəbər.-2016.-21 oktyabr.-№189.-S.15.
- **Mahmud.** Diaspor rəhbərlərimiz Tokioda bir araya gəliblər // Palitra.-2016.-26 oktyabr-№ 191.-S.13.
- **Abasov, Ceyhun.** Dünya Azərbaycanlıları Assambleyasında yeni təyinatlar // 525-ci qəzet.-2016.-2 noyabr-№ 200.-S.2.
- **Əliyeva, Aygün.** İspaniyanın Kataloniya bölgəsində yaşayan azərbaycanlılarla görüş keçirilib // Xalq qəzeti.-2016.-3 noyabr.-№243.-S.3.
- **Nazim İbrahimov: “Diaspor işində bütün məsələləri dövlətin üzərinə yükləmək doğru deyil”** // Paralel.-2016.-3 noyabr-№ 196.-S.7.
- **Hüseynzadə, Fuad.** “Azərbaycandan gedən yəhudilər də diasporumuzun üzvləridir” // Palitra.-2016.-8 noyabr-№ 200.-S.7.
- **Hüseynzadə, Fuad.** Azərbaycanlı gənc Sibirdə diasporumuzun yaranması haqqında elmi iş yazır // Palitra.-2016.-11 noyabr-№ 202.-S.7.
- **Hüseynzadə, F.** Qazaxıstan Prezidenti tərəfindən 5 medalla təltif edilən soydaşımız // Palitra.-2016.-16 noyabr-№ 204.-S.7.
- **Zülfüqaroğlu, Əli.** Azərbaycan diasporu və taktiki yanlışlıqlar // Xalq cəbhəsi.-2016.-22 noyabr.-№211.-S.7.
- **Məmməd həsən.** Diasporumuzun fəaliyyəti hücum taktikasına əsaslanır // Azad Azərbaycan. - 2016. - 23 noyabr. - № 168. - S.5.
- **"Bizim İttifaqımız heç vaxt siyasətə qarışmayıb"** // Paralel.-2016.-29 noyabr-№ 214.-S.7
- **Turan, Anar.** Azərbaycançılıq milli ideyasında Heydər Əliyev fenomeni // Xalq qəzeti.-2016.- 2 dekabr-№ 267.-S.9.
- **Rəsulova, Afət.** Azərbaycançılıq ideologiyası milli intibahı təmin edir // Səs.-2016.-3 dekabr-№ 223.-S.11.
- **İlhamoğlu, Zəhid.** Azərbaycançılıq ideyasının təbliği milli birliyin gücləndirilməsinə töhfədir // Yeni Azərbaycan.-2016.-3 dekabr-№ 223.-S.6.
- **Cəlil, İradə.** Azərbaycanda diaspor və lobbicilik quruculuğu // Ekspress.-2016.-6 dekabr-№ 219.-S.11.

- **Məmməd həsən.** Səmərəli fəaliyyət göstərən diasporlarımızın sayı artmaqdadır // Azad Azərbaycan.- 2016. - 7 dekabr. - № 176. - S.5.
- **Qurbanlı, Mübariz.** Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətində azərbaycançılıq ideologiyası // Xalq qəzeti.-2016.-11 dekabr.-№ 275.-S.4.
- **Sarıyeva, İradə.** Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsi... // Bakı Xəbər.-2016.-13 dekabr.-№ 226.-S.15.
- **Novruz, N.** Diaspor qüvvələrinin təşkilatlanması daha mütəşəkkil xarakter alır // Mövqe.-2016.-27 dekabr.-№ 238.-S.9.
- **İbrahimov, Nazim.** Müstəqillik illəri: Azərbaycan diasporu yeni inkişaf mərhələsində // Yeni Azərbaycan.-2016.-27 dekabr.-239.-S.11.
- **Məhərrəmov, Təranə.** Hər bir azərbaycanlı Azərbaycana ata yurdu kimi yanaşmalıdır // Kaspi.-2016.-29 dekabr.-№ 217.-S.5.
- **Turan, Anar.** “Diasporumuz tərəfindən Azərbaycan adına böyük işlər görülüb” // Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.7.
- **Əmircanov, Paşa.** Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi: güc birlikdədir // Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.8.
- **Abdullayeva, Fəridə.** Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Moskvada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəlik Gününə həsr edilən tədbir keçirilib // Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.8.
- **Abdullayeva, Fəridə.** Moskvada Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin IV Qurultayı keçirilib // Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.6.
- **Rzayeva, Aydan.** Diasporumuz azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx səfərbər olub // Azərbaycan.-2016.-30 dekabr.-№291.-S.10.
- **Qasımov, Ramiz.** Azərbaycanlıların birliyi dövlətimizin qüdrətinin əsasıdır // İki sahil.-2016.-30 dekabr.-№ 242.-S.12.
- **Mükərrəmoğlu, M.** Diaspor təşkilatları Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü təntənə ilə qeyd edirlər // Xalq qəzeti.-2016.-30 dekabr.-№291.-S.6.
- **Həsənov, Şahsultan.** Milli birlik və həmrəyliyə xidmət edən mütərəqqi inkişaf strategiyası // Respublika.-2016.-30 dekabr.-№291.-S.6.
- **Məmmədov, Novruz.** Həmrəylik: Azərbaycan nümunəsi və tarixi vəzifələr // Azərbaycan.-2016.-31 dekabr.-№292.-S.4.
- **Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə Milli Məclisin müraciəti** // Azərbaycan.-2016.-31 dekabr.-№292.-S.3.
- **Səfərova, Günel.** Milli diasporumuz dövlət müstəqilliyimizdən güc alır // Xalq qəzeti.-2016.-31 dekabr.-№292.-S.5.

Milli mədəniyyətimizin dünyaya inteqrasiyasında Azərbaycan diasporu əhəmiyyətli rol oynayır

M. Mükərrəmoğlu

Dünya ölkələri ilə mədəni əlaqələrin genişlənməsi, müxtəlif ölkələrdə keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti günləri, dünyanın mötəbər salonlarında rəssamlarımızın sərgiləri, musiqi xadimlərimizin konsertləri bunu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan mədəniyyətinin dünyaya inteqrasiyası istiqamətində məhsuldar iş aparılır. Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada belə geniş nüfuz qazanmasında Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın böyük xidmətləri vardır.

Fondun çoxşaxəli fəaliyyəti mədəni məkanda inteqrasiya modeli kimi bütün dünyaya örnək ola bilər. Milli mədəniyyətimiz, mənəvi dəyərlərimiz, folklorumuz, milli musiqimiz Mehriban xanım Əliyevanın fədakar fəaliyyəti nəticəsində global miqyasda təbliğ olunur. Onun fəaliyyəti xoşməramlı səfiri olduğu nüfuzlu beynəlxalq təşkilat - UNESCO tərəfindən xüsusilə yüksək qiymətləndirilmişdir. Fondun fəaliyyəti yalnız Azərbaycan xalqının tarixi və mədəniyyətini inkişaf etdirmək və yaymaqla bitmir. Eyni zamanda, bütün dünya xalqlarının mədəni ənənələri və təcrübəsi ilə ətraflı tanışlıq prosesi gedir.

Eyni zamanda, Azərbaycanın diaspor təşkilatları və xarici ölkələrdəki səfirliklərimiz dünya ölkələri ilə mədəni əlaqələrimizin inkişafına mühüm töhfələr verirlər.

Bu gün dünyada Azərbaycanı təkcə iqtisadi cəhətdən sürətlə inkişaf edən ölkə kimi deyil, həm də yüksək milli-mənəvi dəyərlərə malik xalq kimi tanıyırlar. Azərbaycanda mütəmadi keçirilən beynəlxalq mədəniyyətlərəarası dialoq forumları, humanitar forumlar dünya ilə mədəni əlaqələrimizin gələcək inkişafı üçün geniş perspektivlər açır. Milli mədəniyyətimizin dünyaya inteqrasiyası istiqamətində son illər Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti xüsusilə qeyd olunmalıdır. Azərbaycan diasporunun ölkəmizin mədəniyyətinin təbliği istiqamətində gördüyü işlər nəticəsində dünyanın əksər ölkələrində görkəmli elm və mədəniyyət xadimlərimiz barədə dolğun fikir formalaşmış, onların əsərləri geniş təbliğ edilib.

Bu cəhətdən Fransa ilə əlaqələrin inkişafı daha təqdirəlayiqdir. Strasburqdakı “Azərbaycan evi” Cəmiyyəti ölkənin məşhur Mark Blok Universiteti ilə əlaqələr qurub. “Nizami Gəncəvi və dünya mədəniyyəti” mövzusunda keçirilən konfrans əlaqələrin inkişafı baxımından əhəmiyyətli idi. Tədbirin təşkilatçıları Strasburqda fəaliyyət göstərən “Azərbaycan evi” və Strasburq Türkologiya Departamenti olub.

“Araz” Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyası 2006-cı ildə Parisdə təsis edilmişdir. Assosiasiyanın əsas məqsədi mədəni tədbirlər və xeyriyyə aksiyaları təşkil etmək, Fransada fəaliyyət

göstərən başqa mədəni və dini icmalarla sıx əlaqələr qurmaqdır. Təşkil olunmuş tədbirlər zamanı Azərbaycanın tarixi, ədəbiyyatı, mədəniyyəti, musiqisi, Dağlıq Qarabağ munaqişəsi və Fransada məskunlaşmış azərbaycanlılarla bağlı ətraflı məlumat verilir və əvvəlcədən hazırlanmış filmlər nümayiş etdirilir.

Azərbaycan Kültür Mərkəzi 1990-cı ildən Strasburqda fəaliyyət göstərir. Kültür Mərkəzinin məqsədi mədəni tədbirlər və milli bayramlarımızı təşkil etməklə xalqımızın mədəniyyətini, folklorumuzu qoruyub saxlamağa xidmət etməkdir. Azərbaycan Kültür Mərkəzinin sədri Əhməd Mehribanidir.

Avstriyanın paytaxtı Vyana şəhərində Avstriya-Azərbaycan Akademik Birliyinin təşəbbüsü və Avropa Komissiyasının dəstəyi ilə gənclər proqramı həyata keçirilib. Proqramda Portuqaliya, Slovakiya, Almaniya, Türkiyə və Azərbaycan gənclər təşkilatlarının nümayəndələri iştirak ediblər. Proqram çərçivəsində “Azərbaycan gecəsi” təşkil olunub. Belə tədbirlər vaxtaşırı keçirilir.

Novruz bayramı ərəfəsində diaspor təşkilatları mühüm tədbirlər keçirirlər. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın milli bayramları dünyanın bir çox ölkələrində yaşayan soydaşlarımız tərəfindən təntənəli şəkildə qeyd olunur. Berlindəki “Azərbaycan evi” cəmiyyətinin keçirdiyi “Novruzunuz mübarək!” bayram şənliyində Azərbaycan incəsənət ustaları konsert proqramı ilə çıxış ediblər. Tədbirdə Almaniyanın paytaxtında və onun ətrafında yaşayan həmyerlilərimiz, Türkiyə diasporunun təmsilçiləri və Berlin ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak edib. Almaniyanın Oldenburq şəhərində, Hamburqda Almaniya-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində, Köln Azərbaycan-Türk Dayanışma Dərnəyində, Mannheim şəhərində hər il Azərbaycan və türk icmalarının nümayəndələri tərəfindən Novruz bayramı ilə əlaqədar tədbirlər təşkil olunur.

Məhz Heydər Əliyevin tapşırığı və xüsusi diqqəti sayəsində Ukraynada Azərbaycan diasporu təşkilatlanmış və inkişaf yolu tutmuşdu. 1997-ci ildə Ukraynaya rəsmi səfər edən Prezident Heydər Əliyev burada yaşayan azərbaycanlılarla görüşdə demişdi: “Harada yaşamasından asılı olmayaraq, heç bir azərbaycanlı öz Vətəninə, ulu babalarını, dilini unutmamalıdır. Harada yaşayırsansa yaşa, yaxşı da, pis də yaşasan, gərək ürəyin öz Vətəninlə, torpağına döyünsün. Gərək nəbzini Vətənin nəbzi ilə vursun. Bu vətənpərvərlik hissi bizim hər birimizdə olmalıdır. O cümlədən, respublikamızdan kənar, Ukraynada yaşayan azərbaycanlılarda da olmalıdır”.

Təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev də Ukrayna ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsində diasporun rolunu xüsusi vurğulayır və bu ölkədə yaşayan soydaşlarımıza daha fəal olmağı tövsiyə edir. Prezident İlham Əliyev haqlı olaraq bildirir ki, diasporlarımız ölkələrimizi, xalqlarımızı birləşdirən təbii körpüdür. Ümumiyyətlə, Azərbaycan və Ukrayna münasibətlərinin dostluq və qarşılıqlı etimad əsasında inkişafında Ukraynadakı Azərbaycan icması fəal iştirak edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu münasibətlər barədə demişdir: “Diasporlarımız ölkələrimizi, xalqlarımızı birləşdirən təbii körpüdür. Mənə çox xoşdur ki, həm Azərbaycanda yaşayan ukraynalılar, həm də Ukraynada yaşayan azərbaycanlılar özlərini rahat, inamlı, öz evlərindəki kimi hiss edir, öz dövlətlərində bir ailə kimi yaşayır, eyni zamanda, Ukrayna ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin, indi olduğu kimi, fəal inkişaf etməsinə

çalışırlar”. Ukraynada yaşayan bir neçə yüz minlik Azərbaycan diasporu bu gün də ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır.

Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi hər il Novruz bayramı münasibətilə konsert təşkil edir. “Beynəlxalq Ana dili Günü” çərçivəsində Ukrayna Müdafiə Nazirliyinin Mərkəzi Mədəniyyət evində “Dil palitrası” mədəni-yaradıcılıq aksiyası keçirilib. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin keçirdiyi tədbirdə Azərbaycan, Belarus, gürcü, macar, yəhudi, moldovan, alman, rus və digər diasporların nümayəndələri iştirak ediblər. Ölkəmizi konsertdə Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin “Azərbaycan” kvarteti uğurla təmsil edib.

Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının təsis qurultayı ilə əlaqədar Hayfa şəhərində Azərbaycan incəsənət ustalarının böyük konsert proqramı təşkil olunub. Azərbaycandan köçmüş 800 nəfərdən çox yəhudinin iştirak etdiyi konsertdə Hayfa şəhərinin meri cənab Yona Lav da iştirak edib. Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının təsis qurultayı çərçivəsində qurultayın keçirildiyi salonda xalqımızın zəngin mədəni irsini əks etdirən rəsm sərgisi də təşkil olunub.

Kanadanın Toronto şəhərindəki Yapon Mədəniyyət Mərkəzində isə türk icmaları ilə birgə təşkil olunmuş ənənəvi “Uşaq bayramı”nda Azərbaycan Mədəniyyət və Təhsil Mərkəzinin nəzdindəki rəqs dərnəyinin və “Həftə sonu” məktəbinin şagirdləri də fəal iştirak ediblər. Bayram tədbirində milli rəqslərimiz, habelə Azərbaycan haqqında videofilm nümayiş etdirilib. Misir Ərəb Respublikasının paytaxtı Qahirə şəhərindəki Ayn-Şəms Universitetinin dillər fakültəsində keçirilmiş XXVI Xalqlar Günü festivalında azərbaycanlı tələbələrin “Vətən” cəmiyyəti birinci yeri tutub. Festivalda tələbələrimiz Azərbaycan üçün ayrılmış guşənin girişini Qoşa qala qapısının maketi ilə bəzəmiş, Azərbaycanın tarixini və müasir dövrünü əks etdirən stendlər hazırlamışdılar.

Xarici ölkələrdəki Azərbaycan icmaları müxtəlif ölkələrdə keçirilən beynəlxalq mədəniyyət festivallarında da fəal iştirak edir, xalqımızın zəngin mədəni irsini tanıtmğa çalışırlar. Birləşmiş Ştatların Hyuston şəhərində türk xalqlarının festivalı keçirilib. Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının üzvləri Azərbaycandan gətirilmiş milli suvenirler, əl işləri ilə bəzədilmiş guşə yaratmışlar.

Hollandiyanın Amsterdam şəhərində Azərbaycan dilinin tədris ediləcəyi məktəb açılıb. Hər bazar günü 4 saat Azərbaycan dilinin tədris olunduğu məktəbdə bu ölkədə yaşayan azərbaycanlı uşaqlarla yanaşı, İraq türkmanlarının balaları da ana dilimizi öyrənirlər. Digər 2 saat ərzində isə yaşlılara bu dil tədris edilir. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin xüsusi səyi sayəsində açılmış məktəb ilk vaxtlar qurumda təmsil olunan Türkman Federasiyasının Amsterdamdakı qərargahında fəaliyyət göstərib.

Almaniyanın Maynts şəhərində milli azlıqların beynəlxalq festivalı keçirilib. Maynts şəhər bələdiyyəsinin keçirdiyi festivalda Azərbaycanı Maynts-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti təmsil edib. Tədbirdə ümumilikdə 34 dövlətin tanıtım stendi və 25 ölkənin folklor və rəqs qrupları iştirak edib. Maynts-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin rəqs qrupunun ifasında Azərbaycanın milli rəqsləri tədbir iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılanıb.

Birləşmiş Ştatların Kaliforniya ştatının İrvin şəhər rəhbərliyinin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə keçirilən “Irvine Global Village” festivalında ilk dəfə olaraq soydaşlarımız da iştirak ediblər.

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları Azərbaycanın tarixi şəxsiyyətlərini də unutmur, onların fəaliyyəti haqqında yaşadıkları ölkələrin ictimaiyyətini məlumatlandırmağa çalışır, xatirələrini ehtiramla yad edirlər. Tallində fəaliyyət göstərən “Aydan” Estoniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti tərəfindən ümummillə liderin xatirəsinə həsr olunmuş tədbir keçirməklə yanaşı, Heydər Əliyev haqqında hazırlanmış film və fotosərgi nümayiş etdirilib. Estoniyadakı Akademik Z.Əliyeva adına Şərqi Mədəniyyəti İnstitutu ulu öndərin fəaliyyətinə həsr olunmuş konfrans keçirib. Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin və “Günəş” Cəmiyyətinin üzvləri də şəxsiyyətin xatirəsinə həsr olunmuş anım mərasimləri təşkil ediblər. Azərbaycan səfirliyinin dəstəyi ilə Latviyada “Azəri-Vəhdət” Cəmiyyəti və “Ocaq” Mədəniyyət Mərkəzi ulu öndərin xatirəsinə həsr olunmuş yığıncaqla bərabər, Heydər Əliyevin həyatının və fəaliyyətinin müxtəlif dövrlərini əks etdirən fotosərgi təşkil edib.

Əlbəttə, bunlar son illər diaspor təşkilatlarının həyata keçirdikləri tədbirlərin bir qismidir. Son dövrlər Azərbaycan diaspor təşkilatları daha da fəallaşmışdır. Xüsusilə, erməni təcavüzkarlarının milli-mənəvi dəyərlərimizə sahib çıxmaq cəhdlərinə qarşı diaspor təşkilatları ciddi mübarizə aparır.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov da hər zaman qeyd edir ki, Azərbaycan xalqının mədəni irsinin təbliği diaspor təşkilatlarının qarşısına vəzifə kimi qoyulub: “Bu istiqamətdə dövlət qurumlarının, eyni zamanda Diaspor Komitəsinin təklif və layihələri olur. Heydər Əliyev Fondunun, Mədəniyyət və Turizm, Gənclər və İdman nazirliklərinin bir çox uğurlu layihələri diasporumuzun iştirakı ilə həyata keçirilib. Dünya ölkələrində yaşayan azsaylı xalqların beynəlxalq festivalları keçirilir ki, Diaspor Komitəsi də o festivalların qrafikini diqqətdə saxlayır və həmin festivallarda hökmən azərbaycanlı icmasının da iştirakını təmin etməyə çalışır. Bu təşkilatlara maddi dəstək verilir və lazımı vəsaitlərlə təmin edilir. 21 mart BMT tərəfindən Beynəlxalq Novruz Günü elan olunub və UNESCO-nun mədəni irs siyahısına daxil edilib. Bu tədbirlərlə bağlı Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilə birgə, ya da müstəqil şəkildə diaspor təşkilatlarının layihələri həyata keçirilir, mədəniyyətimiz əcnəbilərə çatdırılır”.

Son illər diaspor təşkilatları beynəlxalq aləmdə Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində davamlı iş aparırlar. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan mədəniyyəti beynəlxalq miqyasda tanınır və milli-mənəvi irsimizə maraq ildən-ildə artır.

Xalq qəzeti.-2016.-6 yanvar.-№ 1.-S.5.

Azərbaycan diasporu çevik və sistemli fəaliyyət göstərir

Nəzakət Ələddinqızı

İyirmi birinci yüzillikdə Azərbaycan dövlət müstəqilliyini daha da möhkəmləndirib, demokratik cəmiyyət quruculuğu, dünya birliyinə inteqrasiya sahəsində ciddi nailiyyətlərə imza atıb. Dünyanın bütün ölkələri ilə münasibətlərini suverenliyə və ərazi bütövlüyünə hörmət, sərhədlərin toxunulmazlığı və daxili işlərə qarışmamaq kimi beynəlxalq norma və prinsiplər əsasında quran Azərbaycan beynəlxalq birliyin etimadını qazanıb.

Müasir dövrümüzdə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesinin də daha da sürətlənməsi, mütəşəkkil diaspor və güclü lobbinin formalaşması bu sahəyə ölkə başçısı tərəfindən ayrılan diqqət nəticəsində mümkün olub. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasətini uğurla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev Azərbaycanın maraq və mənafeləri naminə xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin birliyinin təmin edilməsi istiqamətində ardıcıl tədbir həyata keçirir. Məlumdur ki, 2001-ci ildə Ümummilli Liderin iştirakı ilə keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı vətəndən kənar da məskunlaşmış azərbaycanlıların həyatında yeni mərhələnin əsasını qoydu. Bu Qurultay, eyni zamanda, soydaşlarımızın təşkilatlanmasını, yaşadıkları ölkələrin iqtisadi, mədəni və siyasi həyatında fəal iştirakını təmin etməsinə, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində mühüm dəyişikliklərə səbəb oldu. Bu gün artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində azərbaycanlıların 450-dən artıq diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Müxtəlif ölkələrdə Azərbaycan icmaları təsis edilib, ayrı-ayrı cəmiyyətlərin vahid mərkəz ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilib. Soydaşlarımız tərəfindən yaradılmış internet saytları, müxtəlif sosial şəbəkələr, kütləvi informasiya vasitələrində xalqımızın məruz qaldığı haqsızlıqlar, terror və soyqırımı aktları, eləcə də ölkəmizdə gedən inkişaf prosesləri haqqında məlumatlar dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Son illər Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə, tarixin müxtəlif mərhələlərində xalqımızın məruz qaldığı terror və soyqırımı aktlarına dair faktlara beynəlxalq aləmin diqqətinin cəlb olunması sahəsində atılan addımlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin tövsiyələrinə uyğun olaraq diasporumuzun hücum taktikasına keçdiyini nümayiş etdirir. Bu gün diasporumuzun fəaliyyəti hücum taktikasına əsaslanır. İndi informasiya müharibəsində Azərbaycan işğalçı Ermənistandan daha güclü, çevik və sistemli fəaliyyət göstərir. Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən bu istiqamətdə müxtəlif formatlı tədbirlər keçirilib, xarici ölkələrin KİV-də ölkəmizlə bağlı mütəmadi olaraq məlumatlar yayımlanır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyev çıxışlarının birində Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə nəzər salarkən belə deyib: "Dünyanın istənilən yerində bizim nümayəndələrimiz istənilən aksiyanı keçirə bilirlər və keçirirlər. Biz hücum diplomatiyası aparırıq və resurslarımız da var - həm intellektual, həm də

maddi resurslarımız. Ona görə təsadüfi deyil ki, son illərdə biz artıq erməni lobbisi ilə mübarizədə qalib gəlirik".

Ermənistanın ölkəmizə qarşı keçirdiyi təcavüzkarlıq siyasətinin bütün dünyaya çatdırılması və ifşa olunması məqsədilə ABŞ, Kanada, Almaniya Federativ Respublikası, Türkiyə Respublikası, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, İsveç Krallığı, Litva Respublikası, Gürcüstan, Rusiya Federasiyası, Fransa Respublikası, Belçika Krallığı, Niderland Krallığı və digər ölkələrdə Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən müxtəlif məzmunlu tədbirlər, kütləvi etiraz aksiyaları, konfrans və seminarlar təşkil olunub. 20 Yanvar faciəsi, Xocalı faciəsi ilə əlaqədar Azərbaycan icmaları tərəfindən təşkil olunmuş anım mərasimləri, foto və rəsm sərgiləri, təbliğat kampaniyaları, elmi-praktik konfranslar və digər tədbirlərdə sovet imperiyasının dinc əhaliyə qarşı törətdiyi cinayətlər diqqətə çatdırılıb, müxtəlif beynəlxalq təşkilatlara müraciətlər ünvanlanıb və bu faciyyəyə beynəlxalq qiymət verilməsinin zəruri olduğu bildirilib. İslam Konfransı Gənclər Forumunun Mədəniyyətlərarası Dialoq üzrə Baş koordinatoru Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan "Xocalıya ədalət" kampaniyası çərçivəsində silsilə tədbirlər davam etdirilir. Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən Avropa Parlamentinin, BMT-nin mənzil-qəragahı və digər beynəlxalq təşkilatların ofisləri qarşısında etiraz aksiyalarının və s. keçirilməsi fikirlərimizi əsaslandırır.

Bundan başqa ABŞ, Rusiya Federasiyası, Almaniya, Avstriya, Türkiyə, Gürcüstan, İsrail və digər ölkələrin kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan diaspor təşkilatlarının təşəbbüsü ilə Xocalı soyqırımı, Ermənistanın işğalçılıq siyasətindən bəhs edən məqalələr dərc olunub. Bütün bunlar Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı çirkin kampaniyaya qarşı tutarlı bir cavabdır. Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyev ölkəmiz haqqında reallıqların diaspora təşkilatları tərəfindən dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının vacibliyini qeyd edərək belə deyib: "Bizə qarşı dünyada erməni lobbisi fəaliyyət göstərir. Bizə qarşı mübarizə aparır. Onların təsir dairəsində olan bəzi siyasətçilər, bəzi mətbu orqanlar, bəzi ictimai qurumlar Azərbaycana qarşı kampaniya aparırlar - ləkələmə kampaniyası, Azərbaycan reallıqlarını təhrif etmək üçün uydurmalar, düzgün olmayan faktlar yayırlar, yalanlar, böhtanlar yağdırırlar. Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşımamalıdır".

Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, həmvətənlərimizin yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması, habelə diaspor təşkilatları arasında Azərbaycan naminə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi və inkişafı istiqamətində keçirilən tədbirlər öz nəticəsini verir. Yaşadıqları ölkədən, qitədən asılı olmayaraq Azərbaycan diasporu ölkəmizin haqq səsinin ucaldılmasında, həqiqətlərin dünya xalqlarına çatdırılmasında çevik və qətiyyətlidir. Əlbəttə ki, bu, hər bir Azərbaycanlının vətənə olan sevgisindən irəli gəlir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir. Cənab İlham Əliyevin dediyi kimi "Bizim bir vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm

ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər".

Səs.-2016.-8 yanvar.-№ 3.-S.7.

Baltik ölkələrində Azərbaycan mədəni irsini yayma yolları

Mahir Həməzəyev,

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri,

Litva Respublikası Hökuməti yanında Milli İcmalar Şurasının üzvü

Xalqın ən böyük elçisi

Azərbaycanın qədim milli-mənəvi dəyərləri və mədəni irsi xalqımızın milli identikliyinə əsaslandırıcı, etnik özünəməxsusluğunu şərtləndirən başlıca amillərdir.

Filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Cəfərovun (1959) təbiirilə desək “azərbaycanlıların bir xalq kimi mükəmməlliyinin göstəricilərindən biri (bəlkə də birinci!) onun tarixən formalaşmış özünəməxsus etnokulturoloji sistemə malik olmasıdır ki, bunun da əsas komponenti mədəniyyətdir.”

Mədəniyyət Azərbaycan ictimaiyyətinin əsrlər boyu inkişaf səviyyəsini əks etdirən mühüm göstəricilərdən biri olaraq həmçinin xalqımız və tarixi Vətənimiz haqqında xarici ölkələrdə müvafiq təsəvvür yaradan və imic formalaşdırıcı misilsiz maddi-mənəvi faktordur, hətta deyərdik ki, xalqın ən böyük elçisidir. Odur ki, Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin çoxşaxəli fəaliyyətinin prioritet məqsədlərindən biri Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğ və təşviqinə yönəlmiş tədbirlərdir.

SSRİ dönmündəki beynəlmiləçilik ideologiyası və vahid Sovet xalqının formalaşdırılması siyasəti tamamilə iflasa uğradığı üçün, eyni zamanda fərqli mədəniyyətləri, etnik, irqi və dini müxtəliflikləri öz etnokulturoloji dəyərlərinə və hətta həyat tərzlərinə təhlükə hesab edən çoxmədəniyyətliyin Avropa modeli hazırda kəskin böhran dövrünü yaşadığına görə, Baltik ölkələrində Azərbaycan diaspora təşkilatlarının xətti ilə mədəni irsimizin yayımlanması ilə bağlı tədbirlər keçirərkən, çox vaxt, yerli mühitə münasib, Baltik xalqlarının düşüncə və həyat tərzinə uyğun gələn orijinal təbliğ üsullarından istifadə etmək lazım gəlir.

Həmin üsullar məzmun və gerçəkləşdirilmə ssenariləri baxımından çeşidli palitra təşkil edir. Bunu nəzərə alaraq, o üsulların təşkilatımızın fəaliyyətində leytmotivini təşkil edən bir neçə vektorunu göstərməklə sözügedən mövzu ətrafında ümumi təsəvvür yaratmağa səy göstərəcəyik.

Tarixi köklərə söykənən çağdaşlıq

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyəti Litva və Azərbaycan arasında ictimai-siyasi, ədəbi, mədəni, elmi, pedaqoji və digər sahələr üzrə müxtəlif dövrlərdə vacib əlaqələr qurmuş və yaxud bu əlaqələri nəzərəçarpan dərəcədə zənginləşdirmiş xadimlərin, eləcə də Azərbaycan mədəniyyətini Baltik ölkələrində tanımaq üçün çeşidli janrlarda qələm çalmış, fırça nümunələri yaratmış yaradıcı şəxslərin, müstəqil

Azərbaycan-Baltik dövlətlərarası münasibətlərinin qurulması və inkişafına töhfələr vermiş ictimai-siyasi simaların həyat və fəaliyyət ildönümlərinə həsr edilmiş tədbirlər vasitəsi ilə bu ölkələrdə mədəni irsimizin təbliğinə və bu kontekstdə Azərbaycan haqqında geniş bilgilərin yayımlanmasına üstünlük verir. Zənnimizcə, bu cür fəaliyyət yönümünü tarixi-müqayisəli üsul və yaxud komparativistik metoda söykənən mədəniyyət yayımı forması da adlandırmaq olar.

Hazırda Baltik ölkələri ərəzilərinin beynəlxalq aləmdə ümumi region kimi qəbul olunduğunu nəzərə alaraq, həmçinin Baltik ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyətlərinin eyni dövrdə (1988-ci ildə) yaradıldığını vurğulayaraq, Estoniya, Latviya və Litva azərbaycanlıları təşkilatlarının məqsəd və vəzifələrinin analoji xarakter daşdığına əsaslanaraq, bu mövzu ətrafında bəzi mülahizələri yalnız Litva ilə bağlı yox, ümumən Azərbaycan-Baltik xalqları əlaqələri müstəvisində aparmaq daha məqsədəuyğun olardı. Həm də ki, Baltik ölkələrindəki Azərbaycan diasporunun liderləri və yaradıcı xadimləri- Estoniyada Rauf Avşar (1952), Eldar Əfəndiyev (1954), Vidadi Məmmədov (1959), Cəfər Məmmədov (1960), Niyazi Hacıyev (1964)və Xaqani Qayıbli (1964), Latviyada Ulduzxan Əhmədov (1952) və Roman Əliyev (1963), Litvada Adilə xanım Əfəndi (1961) və Leyla Şükürova (1966) kimi ictimai-siyasi və mədəni simalar uzun illərdir ki, bu yönümdə əhəmiyyətli işlər görür və əlaqələrimizin zənginləşdirilməsi üçün bənzərsiz töhfələr verirlər.

Vurğulamaq istərdik ki, Azərbaycan - Baltik əlaqələri yönəmində aşağıda təqdim olunan mülahizə və ümumiləşdirmələr XIX əsrdən başlayaraq 1940-cı ilin iyul-avqust aylarında Estoniya, Latviya və Litvanın SSRİ-nin tərkibinə zorən inkorporasiya edilməsinə qədərki dövrə aid ilişkilərlə bağlı çeşidli nəşrlər, arxiv materialları, rəsmi sənədlər, elmi işlər, müxtəlif publikasiyalar və bibliografik mənbələr əsasında aparılır. Həm də bu yazıda məqsəd Azərbaycan və Baltik xalqları ədəbi-mədəni və ictimai-siyasi əlaqələrinin qurulub inkişaf etdirilməsinə töhfələr vermiş bütün xadimləri və onların gördükləri işlərin hamısını incorpore olaraq tədqiqat obyektini kimi kulturoloji icmalə cəlb etmək deyildir.

Mədəni irsimizi Azərbaycan - Baltik ədəbi və mədəni əlaqələri kontekstində tanıdıb yaymaq üçün təbii ki, ilk növbədə səthi də olsa həmin əlaqələrin tarixini, mahiyyətini və səciyyəvi cəhətlərini, həmçinin müxtəlif milli mədəniyyətləri təmsil edərək bu əlaqələrin qurucuları və memarları olmuş önəmli şəxsiyyətlərin Azərbaycanla bağlı fəaliyyət istiqamətlərini bilmək vacibdir. Odur ki, öncə biz həmin əlaqələrin səhifələrini tarixi və kulturoloji araşdırmalar bucağı altında qısaca işıqlandırmaq, bəzi ədəbi əlaqə və tərcümə faktlarına isə müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq prizmasından nəzər salmaq istərdik.

Tələrinə qürbət biçilmiş baltik övladları

Sözgedən əlaqələrin ilkin qaynaqlarının yaranmasında və kök atmasında Baltik xalqlarının hələ XIX əsrin birinci yarısından - 1830-1831 və 1863-1864-cü illərdən başlayaraq XX əsrin birinci rübünə qədər müxtəlif səbəblər üzündən (sürgünlər və məcburi köçürmələr də daxil olmaqla) Azərbaycana və ümumən Qafqaza mühacirət edərək burada məskunlaşmış icmaları əsas rol oynamışlar.

Baltik mühacirləri burada çar Rusiyası ordusunda, neft sənayesində, dəmir yolunda, poçt xidmətində, maarif və təbabətdə, hüquq və məhkəmə sistemində, eləcə də digər sahələrdə çalışırdılar. Bununla bərabər, Baltik mühacirləri arasında din xadimləri, yazarlar, tərcüməçilər, publisistlər, rəssamlar, pedaqoqlar, folklorşünaslar, tarixçilər və başqa sahələr üzrə mütəxəssislər də vardı. Odur ki, onların Qafqazda məskunlaşmalarından bir zaman sonra - XIX əsrin 30-cu illərin ikinci yarısından etibarən azərbaycanlılar və Baltik xalqları arasında mədəni, ədəbi və ictimai-siyasi əlaqə körpüləri salındı (Azərbaycan tərəfdən bu fikri söyləməyə imkan verən faktlardan biri olaraq A. Bakıxanovun “Gülüstani-İrəm” (1841) əsərində onun 1833-1835-ci illərdə bir çox ölkələrə səyahətə çıxması, o cümlədən, Liflandiyada (1918-ci ildən Estoniya və Latviya), Litva və Lehistanda (Polşada) olması, eləcə də bu ölkələrdə bir sıra dövlət adamları, alimlər və sənətkarlarla görüşməsi barədə yer almış bilgiləri göstərmək olar).

XIX əsrin sonlarından başlayaraq Azərbaycan - Baltik əlaqələri məzmun və ideya cəhətdən müxtəlif istiqamətlərdə qəlibləşərək genişlənməyə başladı. Həmin əlaqə formalarından biri də o zaman Cənubi Qafqazda (o cümlədən, Bakıda, Gəncədə, Tiflisdə və Gürcüstanın Qara dəniz sahilləri bölgəsində) yaşamış Baltik ziyalıları tərəfindən Azərbaycan mövzusunun Baltik xalqlarının ədəbiyyat və publisistikasında gündəmə gətirilməsi, həmçinin Azərbaycan xalqının qədim mənəvi dəyərlərinin, mədəni sərvətinin Baltik xalqları arasında tanınması və yayımlanması ilə bağlıdır.

Onların bir qismi Azərbaycan tarixinə və mədəniyyətinə, milli adət-ənənələrinə və xalq məişətinə böyük maraq göstərir və bunu öz yaradıcılığında bədii üsullarla əks etdirirdilər. Həmin şəxslər tarixi vətənləri ilə yaradıcılıq əlaqələri saxlayır, Azərbaycanla bağlı maarifləndirmə və informasiya xarakteri daşıyan publisist yazıları, klassik ədəbiyyat və folklorumuzdan etdikləri bədii tərcümələri Litva, Estoniya və Latviya mətbuatında dərc etdirirdilər.

Estoniya-Azərbaycan ədəbi əlaqələri

Belə yönəlik Estoniya-Azərbaycan əlaqələrini qurmuş “qafqazlı” eston mühacirlərdən Otto Yohannes Kiisel (1886-1967), Peeter Friedrix Kiyv (1866-1946), Yoosep Robert Rezold (1847-1909) və Tiit Teder kimi tanınmış ədəbiyyat, mədəniyyət və mətbuat xadimlərinin yaradıcılığını örnək olaraq təqdim etmək mümkündür.

Göstərilən eston ziyalıları Azərbaycanın keçmişi, coğrafiyası və təbiəti, xanlıqların tarixi, şəhərləri, ədəbiyyat və mədəniyyəti, həmçinin digər etnokulturoloji dəyərləri mövzusunda eston dilində Qafqazda bir sıra əsərlər yaratmış, tərcümələr etmiş və tarixi vətənlərində nəşr etdirmişlər. O.Y. Kiiselin “Aşıq Qərib” dastanından etdiyi bəzi tərcümələr, “Qafqaz tatarlarının nağılları” (Azərbaycan nağıllarından parçalar), “Şərq qadınlarının həyatından qeydlər” adlı əsərləri, həmçinin Bakının tarixinə və memarlığına həsr etdiyi oçerklər, P.F. Kiyv tərəfindən qələmə alınmış hekayə, oçerk və yol qeydləri, o cümlədən, “Qonaq Süleyman”, “Qafqazdan məktublar” kimi əsərləri, Y.R. Rezoldun “Qafqaz

məktubları” silsiləsi, T. Tederin “Qafqaz xalqlarının həyat və məişətindən səhifələr” başlıqlı publisistik yazıları 1878-1914-cü illərdə “Eesti Postimees” (“Eston poçtalyonu”), “Kodu” (“Ev”), “Perekonnaleht” (“Ailə səhifəsi”), “Eesti kiryandus” (“Eston ədəbiyyatı”) adlı qəzet və məcmuələr vasitəsilə eston oxucularına təqdim olunmuşdur.

Latviya-Azərbaycan mədəni və mənəvi bağları

Latviya-Azərbaycan mədəni əlaqələrinin təməlinin qoyulmasından danışarkən XIX əsrin sonlarından başlayaraq XX əsrin üçüncü onilliyinə qədər Azərbaycanda yaşayaraq fəaliyyət göstərmiş latış ziyalılarından ilk növbədə Latviyanın Xalq yazıçısı (1947) Ernests Birznieks-Upitis (1871-1960), pedaqoq, leksikograf və nəşir Yekabs Dravin-Dravnieks (1858-1927), yazıçı, jurnalist və tərcüməçi Pavils Rozitis (1889-1937), müəllim və yazıçı Sudrabu Edjus (1860-1941; əsl adı və soyadı - Moris Eduard Zilber), qələm və fırça ustası Yanis Yaunsudrabins (1877-1962) kimi tanınmış xadimlərin adlarını çəkmək lazımdır.

Bunlarla yanaşı, Latviya Yazıçılar İttifaqının sədri (1941-1954), Xalq yazıçısı (1943), məşhur nasir, dramaturq, şair, tərcüməçi və ədəbi tənqidçi olaraq tanınmış, sonralar isə Sovet Latviyasının dövlət xadimi olmuş Andreys Upitis (1877-1970) I Dünya müharibəsi dövründə - 1915-ci ildə Azərbaycana pənah gətirmiş və bir müddət Bakıda latış həmkarı E. Birznieks-Upitisin yanında qalaraq yazıb-yaratmışdır.

Yuxarıda adıçəkilən yazıçı P. Rozitis də I Dünya müharibəsi illərində Azərbaycana pənah gətirmiş və 1915-1918-ci illərdə Bakıda “Nobel qardaşları” neft sənayesi şirkətində çalışmışdır. Bakıda yazıb-yaratmış bu latış yazıçısı həmçinin ailə xoşbəxtliyini də Bakıda tapmış və burada Antoniya adlı xanımla evlənmişdir (1917-ci ildə Bakıda onların ilk övladı - Viestards adlı oğulları dünyaya gəlmiş).

E. Birznieks-Upitisin “Qafqaz hekayələri” toplusu, A. Upitisin “1915-ci ildə Bakıda” bağlılıq publisistik xatirələri, S. Edjusun “Cənub səması altında”, “Yunus” və bu kimi digər əsərləri Azərbaycan mövzusunda yaradılmış çalışmalardır.

Göstərilən yaradıcı xadimlərlə yanaşı, tanınmış latış yazıçısı və ədəbi tənqidçi, 1928-1930-cu illərdə müstəqil Latviyanın xarici işlər naziri olmuş dövlət xadimi Antons Balodis (1880-1942; ədəbi təxəllüsü - Antons Krauya) fransız dili müəllimi olaraq 1911-1920-ci illərdə Bakıda çalışmış, eyni zamanda 1915-ci ildən başlayaraq Bakıda Latış müharibə qaçqınları komitəsinin rəhbəri olaraq fəaliyyət göstərmişdir. Habelə, görkəmli latış bəstəkarı, pedaqoq və dirijor Yazeps Medinş (1877-1947) Bakı Opera Teatrının xormeystri və dirijoru olaraq 1916-1922-ci illərdə Azərbaycanda yaşayıb fəaliyyət göstərmişdir.

Layiqli diaspor missiyası

Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin Həştərxan bölməsi diasporumuzun ən nüfuzlu və fəal təşkilatlarından biridir

Elvin Hüseynov,

Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər

Təşkilatının Həştərxan bölməsinin sədri

Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi daha da möhkəm etmək üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirir, bu sahədə sistemli və ardıcıl siyasət yeridir. Azərbaycanın hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsi, onların malik olduğu güclü potensialın ümummill problemlərin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi, o cümlədən xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi vətənə bağlılığını təmin edən ideoloji istinad nöqtəsinin tapılması ümummill liderin dövlətçilik qarşısındakı əvəzsiz xidmətləri sırasında xüsusi diqqət çəkir.

Əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş milli həmrəylik və azərbaycançılıq amalının şüurlarımızda və qəlblərimizdə möhkəm yer tutmasına yönəlmiş uzaqgörən dövlət siyasətini inamla davam etdirən, milli həmrəylik və diaspor fəaliyyətini daim diqqət mərkəzində saxlayan Prezident İlham Əliyevin bu sahədə həyata keçirdiyi fəaliyyət ardıcıl və sistemli səciyyə daşıyır. Cənab İlham Əliyev diaspor fəaliyyətini xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi müəyyən edib və bu fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinin vacibliyini bildirib. Dövlət başçısı milli mənafə və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv çatdırılması baxımından xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü qeyd edib, onların daha da təşkilatlanması, vahid hədəflər naminə mütəşəkkil mücadilə aparması ilə bağlı dəyərli tövsiyələrini verib.

Bütün bunlardan irəli gələrək xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların problem və qayğılarını, onların birliyi və təşkilatlanması sahəsindəki mövcud vəziyyəti təhlil etmək, Azərbaycanla əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, diaspor quruculuğu işinin təkmilləşdirilməsi sahəsində görülən işlərin miqyası davamlı olaraq genişləndirilib. Bunun konkret təzahürünü Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun timsalında da görmək mümkündür.

Azərbaycanlıların sayca daha çox yaşadıkları xarici ölkə Rusiyadır. Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın tarixi vətənləri ilə bağlılığın güclənməsində, eyni zamanda onların diaspor kimi formalaşmasında Heydər Əliyev müstəsna rol oynayıb. Görülən işlərə nəzər salarkən fəxrlə deyə bilərik

ki, Azərbaycan dövlətinin uğurlu diaspor siyasəti Rusiya azərbaycanlılarını bir məfkurə - azərbaycançılıq ideyası ətrafında daha sıx birləşdirib. Hazırda Rusiyada ən güclü diaspora malik olan, bu ölkədə ictimai rəyin formalaşmasına təsir göstərə biləcək qüvvələrdən biri məhz azərbaycanlılar tərəfindən yaradılan müxtəlif ictimai təşkilatlardır. Ulu öndər Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin tövsiyələrinə layiqincə əməl edən diaspor təşkilatlarımız Rusiyanın ictimai həyatında fəal iştirak edir, Azərbaycanla dostluğun daha da möhkəmlənməsinə böyük töhfələr verirlər.

Müstəqil Azərbaycanı onun sərhədləri çərçivəsindən kənarında layiqincə təmsil edən, tanıdan belə təşkilatlardan biri də fəaliyyəti ilə mühüm uğurlar qazanmış Ümumrusiya Azərbaycan Konqresidir (ÜAK). Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın ən böyük təşkilatlarından biri olaraq qəbul edilən bu qurum ölkələrimiz arasında qarşılıqlı münasibətlərin daha da dərinləşməsinə böyük töhfələr verməkdədir. Rusiya vətəndaş cəmiyyətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilən ÜAK-ın fəaliyyəti son illərdə yeni keyfiyyət mərhələsinə qədəm qoyub. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) sədri Leyla Əliyevanın təşkilatın Mərkəzi Şurasının Rəyasət Heyətinin üzvü seçilməsi ÜAK-ın fəaliyyətinin daha aktiv hala gəlməsinə, sıralarının isə böyük sürətlə genişlənməsinə səbəb olub.

Rusiyanın, demək olar ki, bütün regionlarında öz strukturlarını yaratmış konqresin Həştərxan regional bölməsi də ötən dövr ərzində cəmiyyətə inteqrasiya, burada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, ictimai-siyasi fəallığının artırılması istiqamətində mühüm işlər görüb. Həştərxan regional bölməsi ÜAK-ın ən böyük və fəal strukturlarından biridir. Ona görə də Xəzər dənizində Azərbaycanla sərhəd qonşuluğunda olan Rusiyanın Həştərxan vilayətində yaşayan azərbaycanlılar fəaliyyətləri ilə artıq sanballı bir qüvvəyə çevrildiklərini sübuta yetiriblər. Həştərxan şəhərində yaşayan 25 mindən çox azərbaycanlının formalaşdırdığı diaspor üzvləri kifayət qədər fəallıq nümayiş etdirir, Azərbaycan reallıqlarının burada yaşanan inkişafın həm Rusiya, həm də dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında mühüm bir missiyanı layiqincə yerinə yetirirlər. Eyni zamanda Azərbaycan diasporu Həştərxanın vilayət rəhbərliyi və ictimaiyyəti tərəfindən ən etibarlı tərəfdaş və yaşanan inkişafa böyük töhfələr verən təbəqə kimi qəbul olunur.

Vətənimiz barəsində yüksək fikirdə olan Həştərxan ictimaiyyətinin ölkəmizə, xalqımıza, onun insanlarına vurğunluğunu daha da artıran ən mühüm məqam burada ümummilli lider Heydər Əliyevə ucaldılan abidə, o cümlədən adını daşıyan, gözəlliyi ilə rıqqət doğuran parkdır. Təkcə Azərbaycanda deyil, bütün keçmiş Sovet İttifaqı, postsovet məkanında böyük siyasi xadim kimi qəbul olunan Heydər Əliyevin abidəsinin Həştərxan vilayətində ucaldılması təsadüfi deyil. Çünki ulu öndər istər sovetlər, istərsə də postsovet dövründə Rusiya, eləcə də onun vilayətləri, o cümlədən Həştərxanla Azərbaycanın, onun ayrı-ayrı inzibati ərazi strukturlarının, xalqlarımızın qarşılıqlı münasibətlərinin inkişafına böyük töhfələr verib. Ona görə Heydər Əliyevin Həştərxandakı abidəsi həm rusiyalıların, həm də

azərbaycanlıların qardaşlığının, dostluğunun, onların ruhən və qəlbən birliyinin rəmzi kimi qiymətləndirilir.

Sülhün möhkəmləndirilməsi, humanizmin və şəfqətin təşviq edilməsi mövqeyindən çıxış edən, habelə humanitar və sosialyönümlü tədbir və layihələrin təşəbbüskarı, eləcə də təşkilatçısı olan Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi və himayəsi ilə Rusiyanın Həştərxan vilayətində çoxlu iri sosial və infrastruktur layihələri həyata keçirilib. Bunlardan biri Həştərxan şəhərinin 11 nömrəli orta məktəbinin yenidən qurulmasıdır. Şəhərin Bakı küçəsində yerləşən və ulu öndər Heydər Əliyevin adını daşıyan bu məktəbdə Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və dəstəyi ilə genişmiqyaslı rekonstruksiya işləri aparılıb, müasir standartlara uyğun iki yeni korpus inşa olunub, şagirdlərin təhsilinin lazımı səviyyədə təşkili üçün şərait yaradılıb, mebel və texniki avadanlıqlarla təchiz edilib.

Xatırladım ki, Həştərxandakı diasporumuzun da fəal iştirakı ilə hələ 2011-ci ildə Rusiya-Azərbaycan dostluq körpüsünün təməli qoyulmuşdu. Qısa zaman kəsiyində körpünün inşası başa çatdırılmış və 2012-ci il sentyabrın 12-də açılışı olmuşdu. Həmin gün Heydər Əliyev parkında yaradılmış “Arzu” uşaq əyləncə şəhərciyinin açılışı, həmçinin Heydər Əliyev Fondunun növbəti layihələrindən biri olan Müqəddəs Knyaz Vladimirin məbədi önündə Knyaz Vladimirin abidəsinin təməlqoyma mərasimləri keçirilmişdi. Mərasimlərdə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyeva iştirak etmiş, çıxışı zamanı Azərbaycanla Rusiya arasında əlaqələrin qarşılıqlı hörmətə, etimad və aşkarlığa əsaslandığını bildirmiş, münasibətlərin bundan sonra da inkişaf edəcəyinə və möhkəmlənəcəyinə əminliyini ifadə etmişdi. Həştərxan vilayətinin qubernatoru Aleksandr Jilkin körpünün açılmasını Həştərxan üçün mühüm tarixi hadisə kimi dəyərləndirərək bu humanitar layihənin reallaşdırılmasına görə Heydər Əliyev Fonduna və onun vitse-prezidenti Leyla Əliyevaya təşəkkürünü bildirmişdi.

1 il 3 aydan sonra - 2013-cü il dekabrın 20-də isə Həştərxanda Leyla Əliyevanın iştirakı ilə Müqəddəs Vladimir məbədinin önündəki meydanda Knyaz Vladimirin abidəsinin və onun yerləşdiyi ərazidə salınmış parkın təntənəli açılış mərasimi keçirilib. Həmin gün həmçinin Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Həştərxanda tikilmiş “Arzu” uşaq kafesinin açılışı olmuş, o cümlədən Bakı küçəsində fondun dəstəyi ilə tikiləcək uşaq bağçasının təməli qoyulub. 2014-cü il sentyabrın 29-da Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə bağçanın açılışı olub. Ümumi sahəsi 2800 kvadratmetr olan yarızırzəmili, 3 mərtəbəli, 140 yerlik uşaq bağçasında aparılan tikinti işləri uğurla başa çatdırılıb, lazımi mebel və digər avadanlıqlarla təchiz edilib, ərazisində abadlıq və yaşıllaşdırma işləri həyata keçirilib. Açılış mərasimində Prezident İlham Əliyev və Həştərxan vilayətinin qubernatoru Aleksandr Jilkin təbrik nitqləri söyləyib, rəmzi lenti kəsib və bağçaya baxış keçirərək uşaqlar üçün yaradılmış şəraitlə tanış olublar.

Azərbaycan dövlətinin və Heydər Əliyev Fondunun Həştərxanda həyata keçirdiyi layihələr vilayət və şəhər rəhbərliyi tərəfindən daim yüksək qiymətləndirilib. Qeyd edilənlərin məntiqi nəticəsidir ki, Həştərxan Şəhər Duması əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan Rusiya-Azərbaycan dostluğunun və strateji tərəfdaşlığın inkişafı və möhkəmlənməsində xidmətlərinə, Həştərxanda iri sosial-

mədəni və iqtisadi layihələrlə bağlı təşəbbüslərinə, bu layihələri və Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini dəstəkləməsinə görə Prezident İlham Əliyevi “Həştərxan şəhərinin fəxri vətəndaşı” adına layiq görüb.

Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın “Həştərxan vilayəti qarşısındakı xidmətlərinə görə” ordeni, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın “Həştərxan vilayəti qarşısında xidmətlərinə görə” və III dərəcəli “Knyaginya Olqa” ordenləri ilə təltif olunması Həştərxanda həyata keçirilən layihələrə verilən böyük dəyərin göstəricisidir.

Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı fəaliyyətinin nəticəsi olaraq Bakı şəhərinin Nərimanov rayonu ilə Həştərxan vilayəti arasında sıx dostluq əlaqələri mövcuddur. Bu əlaqələr gündən-günə inkişaf edir və möhkəmlənir. Nərimanov rayonu tərəfindən bu əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi istiqamətində son illərdə xeyli iş görülmüşdür. Qarşılıqlı əməkdaşlığın bariz nümunəsi kimi 2012-ci il dekabrın 19-da Nərimanov rayonu ərazisində yeni salınan parkda Həştərxan vilayətinin qubernatoru Aleksandr Jilkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin iştirakı ilə “Bakı və Həştərxan dostluğu” abidəsinin təməlqoyma mərasimi keçirilib və 2013-cü ilin noyabrında açılışı olub.

ÜAK-ın Həştərxan regional bölməsi də güclü Azərbaycan dövlətinin dəstəyini hər zaman öz üzərində hiss edir. Bu kontekstdə doğma dilimizi, milli-əxlaqi dəyərlərimizi, azərbaycanlıların bir xalq, millət kimi formalaşdırdığı şanlı tarixi və vətənimizin şərəfini qorumaq kimi üzərimizə düşən müqəddəs vəzifəni layiqli şəkildə yerinə yetirməyə çalışırıq. Həmçinin Həştərxan icmasına sıx inteqrasiya fonunda vilayətlə Azərbaycan arasında qarşılıqlı əlaqələrin daha intensiv şəkildə inkişafına nail olmaq fəaliyyətimizin prioritet istiqamətlərindəndir. Bu işlər xüsusən son 10 ildə, Ədalət Hüseynovun ÜAK-ın Həştərxan regional bölməsinə rəhbərliyi dövründə daha da intensivləşib. Bütün bunların nəticəsidir ki, Azərbaycan diasporu Həştərxanın vilayət rəhbərliyi və ictimaiyyəti tərəfindən ən etibarlı tərəfdaş və yaşanan inkişafa mühüm töhfələr verən zümrə kimi qəbul olunur. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında dostluq əlaqələrinin inkişafındakı xidmətlərinə və diaspor quruculuğu sahəsindəki səmərəli fəaliyyətinə görə Ədalət Hüseynov Prezident İlham Əliyevin sərəncamları ilə Azərbaycan Respublikasının “Tərəqqi” medalı və 3-cü dərəcəli “Vətənə xidmətə görə” ordeni ilə təltif edilib.

Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin ali təltifini də alan Ədalət Hüseynov dəfələrlə Həştərxan vilayətinin mükafatlarına layiq görülüb: Həştərxan vilayəti Dumasının Fəxri fərmanı, “Həştərxan vilayətinin qarşısında xidmətlərinə görə” ordeni, Həştərxan vilayətinin Qubernatorunun “Peşəkar xidmətlərinə görə” fəxri nişanı, Moskva və Bütün Rusiyanın patriarxı Kirilin verdiyi Müqəddəs Vladimir ordeni kimi mükafatlar diaspor rəhbərinə millətlərarası sülh və anlaşmanın təmin olunmasında göstərdiyi ictimai fəaliyyətinə, beynəlxalq əməkdaşlığın və Rusiya Federasiyasının Həştərxan vilayəti ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluğun inkişafına verdiyi töhfələrə görə təqdim olunub. Ədalət Hüseynov həm də Həştərxan Şəhər Dumasının qərarı ilə “Həştərxan şəhərinin fəxri vətəndaşı” adına layiq görülüb.

Bu gün Azərbaycan diasporunu təmsil edən müxtəlif təşkilatlarla yanaşı Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının 500 nəfərə qədər gənci birləşdirən Həştərxan bölməsi də bu vilayətin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edir. İndiyədək RAGT tərəfindən Həştərxanda çoxsaylı sahələrdə, o cümlədən təhsil, mədəniyyət, ədəbiyyat, ictimaiyyət mövzusunda layihələr həyata keçirilib. Təşkilat həmçinin Azərbaycanın əlamətdar günlərində, bayramlarda, ulu öndər Heydər Əliyevin doğum və anım günlərində müxtəlif tədbirlər təşkil edir. Əsasən Həştərxanın ictimai yerlərində, ali məktəblərdə keçirilən bu tədbirlərdə Azərbaycan həqiqətləri, xalqımızın keçdiyi yol, milli-mənəvi dəyərlərimiz Həştərxan ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılır. RAGT Həştərxan bölməsinin təmsilçiləri Rusiyanın müxtəlif şəhərlərində, xarici ölkələrdə keçirilən forum və konfranslarda da fəaldırlar.

Həştərxana səfəri zamanı RAGT-nin Həştərxan bölməsinin üzvləri ilə görüşən Leyla Əliyeva bölmənin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib, dəyərli tövsiyələrini verib. Həştərxan Vilayət Administrasiyası da dəfələrlə şəhərin gənclər təşkilatları arasında ən yüksək qiyməti məhz RAGT-nin regional bölməsinə verib. Təsədüfi deyil ki, bu günlərdə RAGT-nin regional bölməsi Həştərxan Vilayət Administrasiyası tərəfindən vilayətdə gənclər siyasətinin həyata keçirilməsindəki töhfələrinə görə fəxri fərmanla təltif edilib.

Azərbaycan diasporuna, azərbaycanlılara bütün Həştərxan vilayətində yerli ictimaiyyət tərəfindən yüksək ehtiram və hörmət göstərilir. Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi uğurlu diaspor siyasəti və o cümlədən Həştərxanda görülən işlər bizim gücümüzü, nüfuzumuzu daim yüksəldir. Təbii ki, bütün bunlar bizim məsuliyyətimizi daha da artırır. ÜAK Həştərxan regional bölməsi bundan sonra da bu bölgənin ictimai həyatında yaxından iştirak edəcək, Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya ictimaiyyətinə çatdırılmasında, azərbaycanlıların daha sıx təşkilatlanmasında fəal olacaq.

Azərbaycan.-2016.-25 yanvar.-№ 17.-S.4.

Baltik ölkələrində Azərbaycan mədəni irsini yayma yolları

Litva-Azərbaycan qədim mədəniyyət körpüləri

Mahir Həməzəyev,

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri, Litva Respublikası Hökuməti yanında
Milli İcmalar Şurasının üzvü

Əlaqələrimizin karaim kökənli telləri...

Litva-Azərbaycan və həmçinin Polşa-Azərbaycan qədim elmi-mədəni əlaqələrinin dinamikasına və ümumən Avropada şərqşünaslıq elminin inkişaf mərhələlərinə nəzər salarkən XX əsrin 1-ci rübündən başlayaraq bu sahədə mühüm işlər görmüş Litva karay türkləri kökənli şərqşünas alimlərin, eləcə də türkoloq tədqiqatçıların fəaliyyəti xüsusilə diqqəti çəkir. Bununla bağlı hətta deyərdik ki, bu əlaqələr çərçivəsində və Avropada şərqşünaslığın inkişaf mərhələləri müstəvisində karaim kökənli Litva-Polşa alimlərinin yaradıcılığı və çalışmaları xüsusi bir kəsim təşkil edir.

Biz bu fikri vurğulayarkən, ilk növbədə dünyaca tanınmış karay türkü, görkəmli türkşünas alim, şərqşünas professor, məşhur xadim, 1928-1961-ci illərdə Vilyandə yaşayıb mühüm ictimai və elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərmiş Hacı Seraya Xan Şapşalı (1873-1961) nəzərdə tuturuq (o, rus mənbələrində Serqey Markoviç Şapşal kimi tanınmışdır). Sözləşməsi, onun soyadının mənşəyi haqda qısa açıqlama vermək istərdik ki, “Şapşal” türklərin ilk məskəni və vətəni sayılan Altaydakı dağ zirvələrindən birinin adıdır.

S. Şapşal həmçinin 1928-1940-cı illərdə Litva və Polşa karay türklərinin Haxanı (Haxanı) olaraq geniş dini fəaliyyət göstərmişdir. Haxan - İudaizmin karaim məzhəbi olan Karaimizmin dini ierarxiyasında ən yüksək rütbədir və bu rütbənin daşıyıcılarına bir qayda olaraq “Zati-aliləri” deyərək müraciət olunur. S. Şapşalın fikrincə karaim dilindəki “Haxan” sözünün mənşəyi qədim türk hökmdarlarına verilən titullardan biri olaraq Xəzər xaqanlığının adı ilə bağlıdır. Eləcə də onun “Hacı” adı daşması barədə qeyd etmək istərdik ki, müsəlmanlar Məkkəyə həcc ziyarətinə gedib Hacı olduqları kimi, karaimlər müqəddəs Yerusəlimi ziyarət etdikdən sonra Hacı titulluna layiq görülür.

Dünya karaimlərinin patriarxi və ümumən türk xalqları ilə qırılmaz etnokulturoloji tellərlə bağlı olmuş bu nəhəng şəxsiyyət şərqşünaslığın, həmçinin türkologiya sahəsinin inkişafına danılmaz töhfələr vermişdir. O, Avropada azərbaycanşünaslığın irəliləyişi üçün də sanballı işlər bəxş etmişdir. Təbii ki, S. Şapşalın Azərbaycanla bağlı çoxşaxəli fəaliyyətinin başlıca cəhətləri və gördüyü əsas işlər barədə ümumiləşdirmələri onun bu yönümlü çalışmaları məxsusi olaraq həsr olunmamış bir məqalədə ehtiva etmək heç də asan tapşırıq deyildir. Odur ki, bu məqalədə məşhur türkoloqun o cür fəaliyyəti ilə bağlı az

məlum olan işlərdən və yaxud indiyədək həm müasir Litva, həm də Azərbaycan ictimaiyyətinə naməlum olan faktlardan bir neçəsini təqdim etməklə kifayətlənəcəyik.

Biz bunu deyərkən, ilk öncə S. Şapşalın Azərbaycan istiqlalını yaşatmaq istiqamətində xaricdə gördüyü vacib işləri nəzərdə tuturuq. O işlərlə bağlı ilk dəfə yorumlar verərkən, 1920-1939-cu illərdə anneksiya edilib Polşanın yurisdiksiyası altında olmuş Vilyus regionunda S. Şapşalın yaratdığı Vilyus Türkoloji Dərnəyi (polyakca - Kolo Turkologow w Wilnie) barədə tarixi faktı və S. Şapşalın Prometey hərəkatının (1926-1939) iştirakçısı olmasına dəlalət edən məqamlarını ön plana çəkmək istərdik. Belə ki, S. Şapşal onun rəhbərliyi ilə XX əsrin 30-cu illərində fəaliyyət göstərmiş Vilyus Türkoloji Dərnəyinin xətti ilə Azərbaycan tarixi və mədəniyyətini tanıdıb yaymaq, o cümlədən, sözügedən dərnəyin Ümumiyyəti məktəbi dinləyiciləri (polyakca - Sluchaczy Szkoly Nauk Politycznych) arasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti barədə bilgiləri təbliğ etmək, həmçinin o dövrdə Azərbaycan və digər xalqların siyasi mühacirləri tərəfindən Avropanın bir çox ölkələrində müxtəlif dillərdə çap olunub yayılan qəzet və jurnallarda ("Prometey", "Qurtuluş", "İstiqlal" və s.) Azərbaycan siyasi mühacirlərinin (M.Ə. Rəsulzadə, M.B. Məmmədzadə və b.) bolşevizm əleyhinə yazılarını və Sovet əsarəti altında olan xalqların azadlığı problemlərinə dair işıq üzü görmüş bəzi əsərlərini polyak dilinə tərcümə edib Litvada və Polşada oxuculara təqdim etmək sahəsində dəyərli işlər görmüşdür.

Göstərilən Türkoloji dərnəyin üzvləri və həmçinin Vilyus ədəbiyyat həvəskarları arasında fəal təbliğ olunan kitablardan biri Məmməd Əmin Rəsulzadənin (1884-1955) "Milli Azərbaycan nəşriyyəti" seriyasından 1928-ci ildə İstanbulda ərəb əlifbası ilə nəşr etdirdiyi "İstiqlal uğrunda" şeirlər toplusu idi. İstiqlalı yaşadan mühacirət poeziyasının səciyyəvi nümunələrindən - Əhməd Cavadın, Gültəkinin (Əmin Abid Əhmədov), Nafe Şükriinin (Əmin Abidin xanımı), Umqülsüm Sadıqzadənin (yazıçı Seyid Hüseynin xanımı), Sənanın, Əli Ustanın, Əli Yusifin, Məsud Səfvətin, Azərizadənin, İsmayıl Zöhdinin və digər müəlliflərin azadlıq eşqi və mübarizə ruhu tərənnüm olunan şeirlərindən ibarət olan bu məşhur toplu böyük türkoloq S. Şapşalın fəaliyyəti nəticəsində o illərdə Azərbaycan türkcəsindən tərcümə edilərək Vilyusda oxunur və müzakirə olunurdu.

Arxiv materialları təsdiq edir ki, S. Şapşal Azərbaycan siyasi mühacirət hərəkatının lideri M.Ə. Rəsulzadə ilə XX əsrin 20-30-cu illərində ictimai-siyasi əməkdaşlıq əlaqələri saxlayırdı (S. Şapşal 1920-1928-ci illərdə İstanbulda yaşayıb işləmişdir). M.Ə. Rəsulzadənin mühacirət həyatının Polşa dövründə bu əlaqələr həm birbaşa yolla, həm də azərbaycanca nəşr edilən qəzet və jurnallarda M.Ə. Rəsulzadə ilə birgə çalışan əməkdaşlar vasitəsi ilə saxlanılırdı. Bu fikri əsaslandırın faktlardan biri olaraq M.Ə. Rəsulzadənin 1933-cü ildə S. Şapşala yazdığı məktubu ilk dəfə oxucuların diqqətinə təqdim edirik:

"Çox möhtərəm Sürəyya Bəyəfəndi! Bu yaxınlarda bir neçə gün burada olmuş azərbaycanlı stajçı Həmid bəydən Sizin sağ-salamat və gümrəh yaşadığınızı eşidib çox məmnun oldum. Hal-hazırda bir neçə tətill gününü Vilyusda keçirmək məqsədi ilə səyahətə çıxan əməkdaşlarımızdan biri, vətəndaşımız Əli Azərtəkin bəy vasitəsilə Zati-alilərinizə ürək dolu salamlarımı və hörmət hisslərimi çatdırıram.

Hörmətkarınız, Məmməd Əmin Rəsulzadə, “İstiqlal” qəzetinin Baş redaktoru. Varşava, 14 aprel 1933-cü il”.

M.Ə. Rəsulzadənin “İstiqlal” qəzetinin Baş redaktoru olaraq xidməti yazışmalar blankında yazdığı bu məktubda adı çəkilən Həmid bəyin Azərbaycanın mühacir şairi və publisisti Həmid Dönməz olduğunu güman edirik. Belə ki, o, bir sıra mühacirət nəşrlərində M.Ə. Rəsulzadə ilə birgə çalışmışdır. Adıçəkilən digər şəxs - mühacir publisisti Əli Azərtəkin (1906-1967) isə kifayət qədər tanınmış xadimdir. Beləliklə, bu qısa məktubdan məlum olur ki, M.Ə. Rəsulzadənin məslək və qələm qardaşları H. Dönməz və Ə. Azərtəkin onun tövsiyəsi ilə o zaman S. Şapşalla Vilnüsədə görüşüblər. Zənnimizcə, bu məktubun konkret məzmunu və tonu yazışma aparən tərəflər arasında çoxdankı münasibətlərin olmasını göstərir.

Arxiv mənbələri təsdiq edir ki, S. Şapşal onun Litva və Polşa karay türklərinin Haxanı seçilməsi ilə bağlı 1928-ci ilin yazında İstanbuldan köçüb Vilnüsə gəldikdən sonra da Türkiyədəki və Avropa ölkələrindəki Azərbaycan və Krım siyasi mühacirləri ilə əlaqələrini kəsmirdi. Bununla bağlı ilk dəfə olaraq daha belə bir yeni faktı təqdim etmək istərdik ki, həmin mühacirlər arasında Rusiya imperiyasında müsəlman qadın hərəkatının liderlərindən və müstəqil Krım dövləti uğrunda mübarizənin öncüllərindən biri kimi tanınan ictimai xadim, Türkiyədə Krım Qadınlar Cəmiyyətinin (1930) təsisçisi, jurnalist və tərcüməçi Şəfiqə xanım Qaspralı-Yusifbəyli (1886-1975) də olmuşdur.

Məlumdur ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin Baş naziri Nəsim bəy Yusifbəylinin (1881-1920) ömür-gün yoldaşı olmuş bu xanım Türkiyədə ehtiyac və mərhumiyyətlərlə dolu bir mühacir həyatı yaşamışdır (o zaman xarici düşmənlərlə ölüm-dirim savaşını aparən Türkiyədə yaşamaq asan deyildi). 1922-1932-ci illərdə Şəfiqə xanımın S. Şapşalla Türkiyədə və Litvada apardığı yazışmalardan görünür ki, S. Şapşal ağır günlərdə mənən onun yanında olmuş, oğlu Niyazi Yusifbəylinin (1908-1964) Litvada peşə təhsili ala bilməsi üçün səylər göstərmiş və uzaq Vilnüsədən Şəfiqə xanıma maliyyə yardımı göstərərək bu yenilməz ruhlu nəcabətli xanımın və uşaqlarının çətin həyatını müəyyən qədər yüngülləşdirməyə çalışmışdır.

Bu yazışma ilə bağlı hələlik üç fakt tapılıb üzə çıxarılmışdır. Bunlar Şəfiqə xanımın 16 noyabr 1922-ci il, 17 aprel 1923-cü il və 28 noyabr 1932-ci il tarixlərində S. Şapşala ünvanladığı məktublardır. Həmin məktublarda Şəfiqə xanımın həyat yolunda üzleşdiyi çətinlik və ziddiyyətlərlə bərabər, Türkiyədə o zaman baş vermiş mühüm ictimai-siyasi və mədəni hadisələr, o cümlədən, 1932-ci ilin sentyabr-oktyabr aylarında Türk Dil Qurumu tərəfindən təşkil olunmuş 1-ci Beynəlxalq Türk Dili Qurultayı haqqında maraqlı bilgiler yer almışdır.

S. Şapşalın Azərbaycan dili və ədəbiyyatı ilə bağlı fəaliyyətinə nəzər salarkən, onun əməyi sayəsində Cənubi Azərbaycan folklor ədəbiyyatı incələrinin Litvada və Polşada yayımlanmasını da qeyd etmək istərdik. Belə ki, S. Şapşalın müəllifliyi ilə hazırlanmış “İran Azərbaycanı türklərinin xalq ədəbiyyatı nümunələri” adlı kitab 1935-ci ildə Krakovda polyakca və Azərbaycan dilində (latın əlifbası hərfləri əsasında transkribasiya edilmiş şəkildə) çap olunmuşdur (polyakca - H.S. Szapszal. “Proby literatury ludowej turkow z Azerbaydjanu perskiego”. Krakow. 1935). Polşa Elmlər Akademiyasının

“Şərqsünaslıq İşləri Komissiyası” seriyasından buraxılmış bu kitaba S. Şapşalın 1901-1908-ci illərdə Təbrizdə yaşayıb işlədiyi dövrdə Cənubi Azərbaycanın müxtəlif yerlərini gəzərək Azərbaycan türklərinin dilindən yazıya alıb topladığı bir sıra folklor nümunələri - nağıllar, bayatılar, gəraylılar, xalq mahnıları və təsniflər, atalar sözləri və məsəllər, lətifələr, tapmacalar, dübbələr (məsxərələr) daxil edilmişdir. Əsərləri polyak dilinə S. Şapşal və karaim əsilli türksünas professor Ananiş Zayonçkovski (1903-1970) tərcümə ediblər. Kitabda S. Şapşal tərəfindən yazılmış 9 səhifədən ibarət giriş məqaləsi və azərbaycanca-polyakca-almanca mini-lügət də çap olunmuşdur. S. Şapşalın Azərbaycan dilinə, tarixinə və ədəbiyyatına gözəl bələd olduğunu göstərən bu folklor seçmələrindən ibarət toplu indiyədək öz dəyərini itirməmişdir.

Sözügedən folklor seçmələri toplusu Azərbaycanın elm və mədəniyyət dairələrinə məlum olan nəşrdir. Belə ki, görkəmli dilçi və türkoloq alim, filologiya elmləri doktoru, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki Məmmədəğa Şirəliyev (1909-1991) və digər dilçi mütəxəssislər hələ Sovet dövründə Azərbaycan dilinin dialekt və şivələrini araşdıran zaman S. Şapşalın göstərilən kitabını biblioqrafik göstərici olaraq tədqiqatə cəlb ediblər. Lakin buna baxmayaraq, zənnimizcə həmin toplu daha geniş linqvistik araşdırmalara layiqdir.

Ələlxüsus, Azərbaycan dili dialektlərinin Cənub qrupuna aid Təbriz və Urmiya şivələrini müqayisəli surətdə araşdırmaq, sözügedən şivələrin tarixi inkişaf mərhələlərini tədqiq etmək, həmçinin Azərbaycan dilinin lügət tərkibini, dilimizin qədim leksik xüsusiyyətlərini, dil əlaqələrini öyrənmək baxımından ilk növbədə dil tarixi və dialektologiya mütəxəssisləri üçün çox önəmli bir qaynaqdır. Bu qaynağın lazımı elmi səviyyədə öyrənilməsi və araşdırmaların sanballı monoqrafıya şəklində ərsəyə gətirilməsi fikrimizcə, böyük elmi hadisə olardı.

Bütün bunlarla bərabər, belə bir məqamı təəssüflə irəli sürməyə israrlıyıq ki, S. Şapşalın görkəmli şərqsünas alim olaraq Dünya türkoloji araşdırmalar xəzinəsinə verdiyi qiymətli çalışmaları yanaşı, XX əsrin əvvəllərində Cənubi Azərbaycan türklərinin azadlıq və demokratik hərəkatı ilə bağlı apardığı ziddiyyətli ictimai-siyasi fəaliyyəti də olmuşdur (mövzuları qarışdırmamaq üçün bu barədə məqaləmizin növbəti hissəsində danışıcağıq).

İndi isə mətləbə qayıdaraq yaradıcılığında digər türk dilləri ilə yanaşı Azərbaycan dili və ədəbiyyatı haqqında çalışmaları yer almış karaim əsilli türkoloq alimlərdən müxtəlif illərdə Litvadan Polşaya mühacir etmiş Ananiş Zayonçkovski və Vlodzimej Zayaçkovskinin (1914-1982), eləcə də Aleksandr Dubinskinin (1924-2002) həyatı və elmi fəaliyyətindəki bəzi məqamlara tezislər şəklində toxunmaq istərdik.

A. Zayonçkovski və A. Dubinski karaimlərin yığcam yaşadıkları qədim Trakay şəhərində, V. Zayaçkovski isə Vilnüsə anadan olmuş və onların hər üçü ilk təhsillərini Vilnüsə almışlar.

Məşhur türkoloq alim, Varşava universitetinin professoru (1935), Polşa Elmlər Akademiyasının akademiki (1952) A. Zayonçkovskinin yaradıcılığında Nizami irsinin öyrənilməsi və türk dillərinin tədqiqatı sahəsində aparılmış mühüm araşdırmalar diqqəti cəlb edir.

Tanınmış professor V. Zayaçkovski isə Krakovdakı Yagellon universitetinin Şərq Filologiyası İnstitutu Türkologiya şöbəsinin müdiri (1973) olaraq qaqauz və tatar türkcəsinin öyrənilməsi sahəsində

əhəmiyyətli tədqiqatlar aparmış və Polşada bir sıra kitablar çap etdirmişdir. Onlardan “Qaqauz türklərinin tarixi, dili və etnoqrafiyası” (1949), “Bolqarıstan qaqauzlarının dili və folkloru” (1966), “Rumıniyanın Dobruca bölgəsi tatarlarının dili və folkloru” (1975) kimi sanballı kitabları göstərmək mümkündür.

Humanitar elmlər doktoru, Varşava universiteti Şərqsünəslıq İnstitutunun dosenti A. Dubinski karaimlərin dili, mədəniyyəti, dini və ədəbiyyatı barədə, eləcə də tatarlar və türklər haqqında 150-dən artıq elmi məqalənin və bir neçə kitabın müəllifidir. O, uzun müddət Polşa Karay Türkləri Dini Birliyinin katibi olaraq fəaliyyət göstərmişdir. Dəfələrlə Azərbaycanda və Türkiyədə olmuş, burada keçirilmiş elmi konfranslarda və ekspedisiyalarda iştirak etmişdir.

V. Zayaçkovski və A. Dubinski, məşhur rus türkoloqu, professor Nikolay Baskakov (1905-1995), A. Zayonçkovski və S. Şapşalın birgə müəllifliyi ilə 1974-cü ildə Moskvada çap olunmuş “Karaimcə-rusca-polyakca” lüğətin hazırlanmasında da yaxından iştirak ediblər.

525-ci qəzet.-2016.-30 yanvar.-№ 18.-S.10, 19.

Qloballaşan dünyamız Azərbaycan diasporu qarşısında yeni vəzifələr qoyur

"Bütün dünyaya səpələnmiş azərbaycanlıların birliyi, həmrəyliyi indi həm bizim üçün, müstəqil Azərbaycan dövləti üçün, həm də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir"

Heydər Əliyev

Zümrüd Bayramova

Bu gün dünya tarixi inkişafın olduqca mühüm və mürəkkəb mərhələsini yaşayır. Qloballaşma prosesinin geniş vüsət aldığı, sivilizasiyalararası dialoqun tarixi zərurətə çevrildiyi bu mərhələdə hər bir millət varlığını qoruyub saxlamaqla bərabər, bəşəriyyətin gələcəyi üçün də məsuliyyət daşıyır. Qloballaşma şəraitində Azərbaycanda aparılan quruculuq işləri, həyata keçirilən islahatlar, irimiqyaslı layihələr dövlətin milli maraqlarına xidmət edir. Azərbaycan dövlətinin ilbəl artan iqtisadi və siyasi qüdrəti dünya azərbaycanlıları arasında birlik və həmrəyliyin təməlinin daha da güclənməsinə təsirini göstərir. Bu da diaspor hərəkatının güclənməsinə, soydaşlarımızın Azərbaycan dövləti ilə əlaqələrinin genişlənməsinə əlverişli şərait yaradıb. Bu gün dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından, dünyagörüşündən və siyasi əqidəsindən asılı olmayaraq, hər bir soydaşımız Azərbaycanın daha da inkişafına təsirini göstərir.

Dünya ölkələrində Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 450-ni ötüb. Əgər bir neçə il əvvəl dünya ölkələrində Azərbaycanın 46 səfirliyi və konsulluğu fəaliyyət göstərirdisə, bu gün onların sayı 65-ə çatıb. Bu rəqəmlər artıq Azərbaycanın bütün dünya ilə əməkdaşlığının göstəricisidir. Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri ilə diaspor təşkilatları arasında əlaqələri daha da möhkəmlənir. Bu vəzifələr sırasında diaspor təşkilatlarının güclənməsi və birliyi, onların dövlət strukturları ilə daha sıx əlaqəsinin təmin olunması xüsusilə əhəmiyyətlidir. Qarşıya qoyulmuş vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsi məqsədi ilə Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri ilə diaspor təşkilatları arasında əlaqələri daha da möhkəmlənir. Bu, əsas Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspora quruculuğu siyasətinin məntiqidir.

Dünya azərbaycanlılarını vahid məfkurə ətrafında birləşdirən dahi şəxsiyyət

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra dövlətin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi oldu. 1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı, digər sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu işində də əsaslı dönüş yaratdı. Hakimiyyətə gəldiyi

zamandan başlayaraq, Ümummilli Lider bütün xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onların problem və qayğıları ilə maraqlanır, həmvətənlərimizi yenidən müstəqillik qazanmış respublikamızın tarixi mənafeələrinin reallaşdırılması prosesində fəal iştirak etməyə çağırırdı. Zaman keçdikcə diaspor quruculuğu Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi.

Müstəqillik qazanmış dövlətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onlar arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin birgə müzakirəsi zərurətini nəzərə alaraq Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Sərəncamı bu möhtəşəm ideologiyanın gerçəkləşməsinə istiqamətləndi.

2001-ci ilin noyabrın 9-10 tarixində Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı Azərbaycan tarixinə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil oldu. Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı xaricdəki soydaşlarımızın ümumi məqsəd, vahid ideya ətrafında birləşməsi yolunda böyük addım, gələcəyə istiqamətlənmiş önəmli tədbirlərdən biri kimi milli ideologiyamız olan azərbaycançılıq ideyası ətrafında birlik və həmrəyliyi nümayiş etdirdi. Qurultayda xaricdəki həmvətənlərimizlə sistemli iş aparılmasını təşkil etmək, soydaşlarımız arasında milli birliyin möhkəmləndirilməsini təmin etmək məqsədilə xüsusi dövlət qurumunun yaradılması ideyası irəli sürüldü. Ümummilli Lider Heydər Əliyevə məxsus olan bu ideya Azərbaycan diasporunun formalaşdırılması prosesini sürətləndirməyə xidmət edirdi.

Ulu Öndər Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlıların I Qurultayını müstəqil Azərbaycanın həyatında, bütün dünya azərbaycanlılarının həyatında tarixi hadisə kimi qiymətləndirdi. Həmin gün dünyada yaşayan azərbaycanlılar, Azərbaycan icmalarının nümayəndələri ilk dəfə olaraq Azərbaycana, onun paytaxtı Bakı şəhərinə toplaşmışdı.

Milli düşüncəmizin parlaq ifadəsi azərbaycan diasporunun simasında dünya ictimaiyyətinə çatdırılır

Bu gün Azərbaycan diasporundan söz açarkən vurğulamaq lazımdır ki, Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində yetkin və formalaşmış şəkildə fəaliyyət göstərir. Heydər Əliyev siyasətinin məntiqi olaraq həyata keçirilən tədbirlərin əsasında milli düşüncəmizin parlaq ifadəsi Azərbaycan diasporunun simasında dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Dünyanın bir çox ölkələrində - Avropada, Şimali Amerikada artıq böyük Azərbaycan icmaları yaranıb. Son illər bu icmalar daha da möhkəm təşkilatlanır, genişlənir və azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrdə onların birliyini, həmrəyliyini təmin edir. Onların sayı Birləşmiş Ştatlarda 1 milyona, Argentinada 12 minə, Braziliyada 75 minə, Kanadada 170 minə, Meksikada isə 27 minə çatır.

Azərbaycan diasporu ABŞ, Fransa, Misir, Avstraliya, Gürcüstan, Moldova, Avstriya, İspaniya, Niderland, Almaniya, İspaniya, Norveç, Belarus, İsveç, Özbəkistan, Belçika, İsrail, Polşa, Birləşmiş Ərəb Əmirliyi, İsveçrə, Qazaxıstan, İtaliya kimi onlarla dövlətlərdə fəaliyyət göstərir. Belə ki, dünya ölkələrində "Azərbaycan Evi" Cəmiyyəti, Azərbaycan Fransız Gənclik Assosiasiyası, Azərbaycan Kültür Mərkəzi, Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası, Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyası, Avstraliyada Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi, Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi, Azərbaycan-İsveçrə Türk Cəmiyyəti, İsveçrə Azərbaycan Türkləri Kültür Dərnəyi, Azərbaycan Türk Kültür Dərnəyi, Azərbaycan-İsveçrə Əməkdaşlıq Cəmiyyəti, İsveçrədə Azərbaycanın Demokratik Tələbə və Gənclər Birliyi, Vaşinqton-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası, Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, Amerika-Azərbaycan Şurası, Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyəti və onlarla belə qurumlar müstəqillik dövründə məhz Ulu Öndərin diaspora quruculuğu siyasətinin məntiqi olaraq təşəkkül tapmışdır. Bu və ya digər qurumlar dünya ictimaiyyətinə Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaqda əhəmiyyətli rola malikdir.

Diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı məlum kampaniyaya qarşı da yönəlib. Öz fəaliyyətləri ilə ermənilərə layiqli cavab verməklə dünya ictimaiyyətinə Azərbaycanın humanist, sülhsevər siyasətini təqdim edirlər. Narahat dünyamızda sağlam düşüncənin, haqq və ədalətin əvvəl-axır qalib gələcəyinə inamı əməlləri ilə ifadə edərək, bütün xalqların sülh və əmin-amanlıq, mehriban qonşuluq və dostluq şəraitində yaşaması üçün öz töhfələrini verirlər. Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, bu gün planetimizdə beynəlxalq təhlükəsizlik və barışa, sivilizasiyalararası dialoq çağırışlarına, xalqların dinc yanaşı yaşayışının və əmin-amanlığının təminatına ciddi ehtiyac duyulur: "Çünki qloballaşma prosesinin vüsət aldığı müasir mərhələdə dövlətlərin suverenliyini və bütövlükdə bəşəriyyəti təhdid edən aqressiv etnik separatçılıq, terrorizm, milli, dini və irqi ayrılıq kimi mənfi meyillər həyatımızın acı gerçəkliyinə çevrilmişdir".

Ümummillilərin diaspor quruculuğunda qoyduğu ənənə prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir

Müasir həyatımızda Ulu Öndər Heydər Əliyevin dünya azərbaycanlılarını vahid məqsəd ətrafında birləşdirmək siyasəti bu gün Prezident Cənab İlham Əliyevin fəaliyyətində davam etdirilir. Bu isə həmvətənlərimizin sıx təşkilatlanması, onlar arasında ideya-mənəvi birləşmənin daha da möhkəmləndirilməsi, diaspor quruculuğu işinin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsi baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Dünya azərbaycanlıları yaşadıkları ölkələrdə beynəlxalq ictimaiyyəti Cənubi Qafqazda sülhün və əmin-amanlığın təmin olunması, insanların rahat və təhlükəsiz şəraitdə yaşaması naminə konkret addımlar atmağa, təcavüzkarı sağlam düşüncəyə və davakar qarşıdurma mövqeyindən geri çəkilməyə vadar edəcək qətiyyətli tədbirlər görməyə çağırırlar. Belə ki, diaspor təşkilatları tərəfindən keçirilən etiraz

aksiyalarında, qəbul olunan bəyanatlarda bu münaqişənin sülhə və təhlükəsizliyə ciddi mane olması diqqətə çatdırılır. Ermənistanın təcavüzü nəticəsində yaranmış Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həllinə nail olmağa yönələn tədbirlər soydaşlarımızın qarşıya qoyduğu vəzifələrdən irəli gəlir.

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilməkdədir. İndiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəcarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir. Bu da, öz növbəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin qarşısında mühüm vəzifələr qoyur. Müasir dövrdə diaspor quruculuğu konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli prosesdir. Reallıqlara söykənərək deyə bilərik ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda mühüm işlər görülür. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, Azərbaycan diasporu güclənib, doğma Vətənin taleyüklü problemlərinin həllində yaxından iştirak edir.

Səs.-2016.-13 fevral.-№ 28.-S.12.

**Xocalı soyqırımının 24-cü ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan diaspor təşkilatları
silsilə
tədbirlər keçirəcək**

Zümrüd

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən qəzetimizə verilən məlumata istinadən, Xocalı soyqırımının 24-cü ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən silsilə tədbirlər keçiriləcək. Bu tədbirlərə elmi-praktiki konfranslar, dəyirmi masalar, anım yürüşləri, etiraz aksiyaları, fotosərgi, video və film nümayişi, fləşmoblar və s. daxildir.

Avropanın bir çox ölkələrinin - Almaniya, Niderland, Belçika, Danimarka, Fransa, İsveçrə, Polşa, İsveç, Finlandiya, Latviya, Litva, Estoniya, Rumıniya, Macarıstan, Moldova, Belarus və digər ölkələrin mərkəzi küçə və meydanlarında etiraz aksiyaları, yürüşlər, fləşmoblar təşkil olunacaq, ictimai nəqliyyatlarında videoçarxlar nümayiş etdiriləcək, fotosərgi və filmlər təqdim olunacaq. Həmçinin, fevralın 24-də Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyası, fevralın 26-da Danimarka Krallığında fəaliyyət göstərən "Vətən" Cəmiyyəti, Azərbaycan İsveç Federasiyası, Azərbaycan-Rumıniya Mədəniyyət və Gənclər Assosiasiyası, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi (BAK) və digər Avropada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları tərəfindən Xocalı faciəsi mövzusunda konfransların və dəyirmi masaların keçirilməsi də planlaşdırılır.

Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi (AAKM), "Xəzər" Cəmiyyəti, Azərbaycan Evi, Bielefeld NRW-Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti, "Alm.Az." Cəmiyyəti Xocalı soyqırımının iyirmi dördüncü ildönümü ilə bağlı müxtəlif formatlı tədbirlər keçirəcək. Fevralın 24-ü Almaniyaadakı Azərbaycan Evinin təşkilatçılığı ilə Berlində "Aleksandr Plats" meydanında fləşmobun və fevralın 28-də isə Brandenburq darvazası qarşısında Xocalı faciəsinə həsr olunan yürüşün keçirilməsi də nəzərdə tutulur. Atatürkçü Düşüncə Dərnəyi, Azərbaycan Evi kimi təşkilatlar da Xocalı qətləminə həsr olunan tədbir, fotosərgi və film nümayişi təşkil edəcək.

Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti tərəfindən Xocalı faciəsinə həsr olunan broşurlar paylanılacaq, fevralın 26-da isə Azərbaycan Türk Kültür dərnəyi tərəfindən Niderland parlamentinin önündə Xocalı faciəsini əks etdirən çadır quraşdırılacaq.

Xocalı soyqırımının 24-cü ildönümü ABŞ və Kanadada da kütləvi tədbirlərlə anılacaq. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (USAN) Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə həsr olunan anım mərasimi keçirəcək, ABŞ Konqresinə, eləcə də ştatların qanunvericilik orqanlarına müraciətlər göndərəcək, Xocalı hadisələrinə dair məlumatları əks etdirən plakatlardan ibarət guşə yaradacaq. Şimali Kaliforniya Amerika Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti, Şimali Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Azərbaycan Evi Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə həsr olunan anım mərasimləri təşkil edəcək. Nyu-York Azərbaycan -

Amerika Qadınlar Assosiasiyası isə fevralın 26-sı Xocalı faciəsinin 24-cü ildönümü ilə bağlı BMT-nin Nyu-Yorkdakı mənzil-qərargahı qarşısında etiraz aksiyası keçirəcək. Amerika Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Nyu-York Mədəniyyət Mərkəzi, Türk-Amerikan Dərnəkləri Federasiyası (TADF) və Kanadadakı Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən "Xocalı qətləmi qurbanlarının gözü ilə, qondarma erməni soyqırımının ifşası" şüarı ilə etiraz yürüşünün keçirilməsi də nəzərdə tutulur.

Ukraynada fəaliyyət göstərən Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporu, Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Konqresinin regional bölmələri, Ukrayna Azərbaycanlı Gənclər Birliyi, Ukrayna-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti kimi təşkilatlar Xocalı soyqırımına həsr olunan anım tədbirləri keçirəcək. Gürcüstan, Rusiya, Türkiyə kimi ölkələrdə faciənin ildönümü ərəfəsində konfrans və dəyirmi masalar təşkil olunacaq. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı və Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) regional bölmələri tərəfindən müxtəlif səpkili tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulur. Rusiyanın bir çox kütləvi informasiya vasitələrində Xocalı soyqırımının 24-cü ildönümünə həsr edilən materialların nəşri, Türkiyədə isə "Xocalı şeir antologiyası" kitabının təqdimat mərasiminin keçirilməsi planlaşdırılır. Bundan başqa, Xocalı mövzusunda panel və fotosərgilər də təşkil ediləcək. Hazırda Gürcüstanda Xocalı ayı çərçivəsində tədbirlər keçirilir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən Dövlət Komitəsinə daxil olan məlumatlara görə, bir sıra ölkələrdə də Xocalı soyqırımının 24-cü ildönümü ilə əlaqədar müxtəlif səpkili tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Səs.-2016.-17 fevral.-№ 30.-S.12.

Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Azərbaycan diasporu dünyanın və Avropanın ən iri ölkələrində geniş şəbəkə kimi təmsil olunur

Tahir Abbaslı

Diaspor quruculuğu barədə söz açmağa başlayarkən öncə qeyd edim ki, dünyada dörd min beş yüzdən çox xalq olmasına baxmayaraq, bunlardan yalnız iki yüzdən çoxuna öz milli dövlətini qurmaq səadəti nəsisib olub. Hazırda öz milli dövlətini qurmağa çalışan və bunun üçün mübarizə aparan xeyli xalqlar və millətlər var ki, bu məqsədə yetişmək üçün bütün gücləri ilə çalışırlar.

Bir sıra yeni müstəqillik qazanan xalqlar isə öz dövlət müstəqilliklərini qoruyub saxlamaq uğrunda mübarizə aparırlar. Belə xalqlardan biri də azərbaycan xalqıdır. Bu qrupdan olan bəzi millətlər təkə öz ölkələri daxilində deyil, həm də xaricdə qurduqları diaspor təşkilatları hesabına dünyanın ən güclü dövlətlərinin daxili və xarici siyasətinə belə təsir etmək gücünə malikdirlər. Dünyanın bir çox ölkələrində müxtəlif millətlərin yaratdığı diasporların qarşıya qoyduğu məqsəd və vəzifələrinin ümumi prinsiplərində oxşarlıqlarla yanaşı, fərqli çalarlar da var. Təbii ki, bəzi diaspor təşkilatlarının istifadə etdikləri metod və mexanizmlər ümumbəşəri qanunlara zidd olduğundan, onların fəaliyyəti ikrah hissi doğurur və cinayət sayıla biləcək səviyyədə təzahür edir. Belə avantürist, dırnaqarası təşkilatlara bariz nümunə kimi ermənilərin qurduğu diaspor təşkilatlarını göstərmək olar.

Erməni diaspor təşkilatları, əslində terrorşuluğu himayə edir. Onlar bu çirkin məqsədlərə çatmaq üçün indi də hər cür iyrənc üsullara əl atmaqdan çəkinmirlər. Əsası terrorçu daşnaklar tərəfindən qoyulan erməni diaspor təşkilatlarının formalaşdırılması xeyli əvvələ təsadüf edir. Zaman - zaman törətdikləri xəyanətlərin üstü açıldıqca, Türkiyədən baş götürüb qaçmaqdan başqa yol tapmayan satqın ermənilər, hazırda dünyanın bir sıra ölkələrində ictimai - siyasi hadisələrə təsir etmək gücünə malikdirlər. Bu güc artıq dünya çapında özünü açıqca göstərir. Son illər dünyanın bir çox dövlətlərində qondarma "erməni soyqırımı"nın tanınması, məhz həmin diasporların siyasi fəallığının nəticələridir. Qeyd edim ki, bu gün Azərbaycan diaspor təşkilatları əvvəlki illərə nisbətən daha güclü təşkilatlandı və bir çox ölkələrin ictimai-siyasi həyatına təsir imkanlarına malik lobbisəviyyəsinə çatıb.

Bu ilin iyun ayında ölkəmizdə keçirilən Birinci Avropa Oyunları ərəfəsindən Azərbaycan diaspor təşkilatları çox yüksək səviyyədə fəaliyyət göstərərək, oyunları boykot etməyə çağıranları susdurmağı bacardılar. Bu səbəbdən Avropanın bir sıra ölkələrində Azərbaycan əleyhinə aparılan əkstəbliqət nəticəsiz qaldı və bədxahlarımızın arzusu puç oldu, oyunlar isə yüksək səviyyədə başa çatdı. Bu mənada Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas vəzifələrindən biri və bəlkə də, birincisi erməni lobbisinin və onların muzdla tutulan tərəfdarlarının dövlətimizə və xalqımıza qarşı apardığı mənfi təbliğati

zərəsizləşdirməkdən ibarətdir. Bu mübarizədə diasporlarımızın müttəfiqləri dost ölkələrin xarici diaspor təşkilatlarıdır. Təbii ki, xaricdəki ən böyük dayaqlarımız Azərbaycan və Türkiyə diaspor təşkilatlarıdır.

Bildiyimiz kimi, azərbaycanlıların xaricə axını hələ XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. Qafqazda çar Rusiyasının antimüsəlman və antitürk siyasəti məqsədli şəkildə regionda azərbaycanlı əhalinin üstün mövqeyinin zəiflədilməsinə yönəlmişdi. 1905-1906, 1918-ci illərdə ermənilər tərəfindən həyata keçirilən soyqırım, etnik təmizləmə siyasəti də belə məkrli çirkin niyyətlərdən törəyib.

1949-cu il fevralın 1-də Türkiyənin Ankara şəhərində "Azərbaycan Kültür Dərnəyi"nin təsis edilməsi, dünyada Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması sahəsində ilk addım idi. 1956-cı ildə isə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə milli təhlükəsizlik naziri işləmiş Nağı bəy Şeyxzamanlının oğlu Saleh bəy Şeyxzamanlı ABŞ-da "Amerikanın Azərbaycan Cəmiyyəti"ni yaradıb.

Məhz Ulu öndər Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başladığıdan sonra başlayan milli dirçəliş, iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, təhsilin inkişafı, mənəvi mühitin sağlamlaşdırılması bütövlükdə milli özünüdərkə təkan verdi. Ötən əsrin 70-80-ci illərində Heydər Əliyev böyük qətiyyət, əzm və cəsarətlə xalqın tarixi yaddaşının qorunmasına, mədəniyyətimizin tərəqqisinə, Azərbaycanın bütün dünyada tanınması yolunda böyük işlər görüb. Xarici ölkələrlə mədəni əlaqələrin güclənməsi, tərcümə işinin vüsətlənməsi, xaricdə yaşayan həmvətənlərlə Azərbaycan Mədəni Əlaqələr cəmiyyətinin ("Vətən" cəmiyyəti) yaradılması, soydaşlarımızın birliyinə və vətənlə əlaqəsinə xidmət edən mühüm addımlardan idi.

Sözsüz ki, respublikamızın hərtərəfli inkişafı xaricdə yaşayan həmvətənlərimizdə milli qürur hissi oyudaraq, onlarda ana yurda bağlılığı daha da artırdı. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan diasporlarının yaranması, 31 mart Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününün təsis olunması ideyası Ulu öndərimiz Heydər Əliyevə məxsusdur. Bəllidir ki, 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda SSRİ-nin tikanlı məfilləri ilk dəfə söküldü və Arazın hər iki tayında yaşayan azərbaycanlılar arasında ünsiyyət, əlaqə yaranmağa başladı. 1991-ci ilin dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlıları arasında birliyin daha da möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq Ali Məclisdə dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü elan etdi.

Bu təklif yekdilliklə qəbul olundu və Azərbaycan Ali Sovetinə eyni addımın atılması tövsiyə edildi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü hər il əziz bayram kimi qeyd edilir. Bu tarix artıq Azərbaycan xalqının birlik şüurunun və azərbaycançılıq məfkurəsinin rəmzinə çevrilib. Hakimiyyətə ikinci dəfə qayıdandan sonra Ümumilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətini bütün dünya azərbaycanlılarının hamisi elan etdi. 2001-ci il noyabrın 9-10-da keçirilən ali millət forumu sübut etdi ki, Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının milli, siyasi, mədəni və ideya mərkəzi, etibarlı dayağıdır. Bu məclisdə 36 ölkədən və 200 müxtəlif təşkilatdan 406 nümayəndə, 63 qonaq iştirak etdi.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin 5 iyun 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı və dövlət-diaspor əlaqələrinin saxlanması üçün

münbit ideya-nəzəri və təşkilati zəminin hazırlanması işi başa çatdı. Bu tədbirlər milyonlarla mühaciri azərbaycançılığa və Azərbaycan dövlətinə bağladı. 2002-ci il dekabrın 27-də qəbul olunan "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Qanun da bu baxımdan mühüm dövlət sənədi idi. Qanunun qəbulu dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasını sürətləndirərək, soydaşlarımızın öz tarixi vətəni ilə əlaqələrinin daha da genişləndirilməsinə təkan verdi. 2008-ci il noyabrın 19-da dövlət başçısının sərəncamı ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması da, bu istiqamətdə aparılan işin daha da təkmilləşdirilməsinə xidmət edirdi. İndi Azərbaycan diasporu dünyanın və Avropanın ən iri ölkələrində geniş şəbəkə kimi təmsil olunur. Belə ölkələrdən biri Almaniyadır. Bu ölkədə 1988-ci ildən başlayaraq onlarla cəmiyyət yaradılıb və onlar iki ölkə arasında iqtisadi və mədəni əlaqələrin inkişafında yaxından iştirak edirlər.

Belə təşkilatlardan biri də, Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir. AAK Avropa Parlamentinin İnsan hüquqları komitəsinin yeni seçilmiş sədri Elena Valensaya "1992-ci ildə Xocalı sakinlərinə qarşı törədilmiş qətləmin cinayət kimi tanınması və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli"nə dair müraciət ünvanlayıb.

Müraciətdə İslam Konfransı Gənclər Forumunun Baş koordinatoru Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə irəli sürülən "Xocalıya ədalət" kampaniyası haqqında məlumat yer alıb. AAK Avropa Parlamentinin diqqətini bir sıra ölkələrdə aparılan "Justice for Khojaly" ictimai-media fəaliyyətinə yönəldərək Xocalı soyqırımına dair siyasi münasibət bildirilməsini tələb edib.

AAK həmçinin, Xocalı soyqırımına dair məlumatların yer aldığı açıqcalar çap etdirib. Bu açıqçalarda "Xocalıya ədalət" kampaniyasının təqdim etdiyi "Xocalı uşaqların gözü ilə" sərgisindən olan fotolar və Xocalı hadisələri haqqında məlumatlar əks etdirilib. Açıqcalar Almaniyanın Şimal Vestfalen əyalətinin parlamentinə və Avropa Parlamentinin İnsan hüquqları komitəsinə göndərilib.

Böyük Britaniyada da xeyli azərbaycanlı yaşayır və onlar artıq güclü təşkilatlana biliblər. "Azərbaycan - İngiltərə Cəmiyyəti", "Avropa - Azərbaycan Cəmiyyəti", habelə "Azərbaycan Gənclər Klubu"nun üzvləri Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında çox böyük fəallıq göstərirlər. Fransada Azərbaycan mühacirlərinin ilk nümayəndələri kimi Əlimərdan bəy Topçubaşovu və Ceyhun bəy Hacıbəyliyi saymaq olar. Mütəşəkkil diaspor təşkilatlarının formalaşması isə son 15-20 ilə təsadüf edir.

Azərbaycan mühacirlərinin ən çox toplaşdığı ölkələrdən biri ABŞ-dır. ABŞ-ın Los-Anceles şəhərində 1997-ci ildə yaradılan "Dünya Azərbaycanlıları Konqresi" (DAK), yalnız Amerika ərazisində deyil, dünyanın müxtəlif ölkələrindəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətini əlaqələndirməyə çalışır. Artıq Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatları dünyanın elə bir nöqtəsi yoxdur ki, orada birləşmiş qüvvə kimi fəaliyyət göstərməsinlər.

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev beynəlxalq toplantılardan birində Türkiyənin ünvanına danışmaq istəyən erməniyə hərzə danışmaq imkanı verməyərək ayağa qalxaraq sərt şəkildə deyib: "...Türklər burada yoxdur, amma mən burdayam!..." Azərbaycan Prezidentinin bu hərəkəti dünyada böyük əks-səda doğurdu və bu hadisə hələ də ermənilərin və himayədarlarının qulaqlarında səslənir!

Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının göstərdikləri birlik və həmrəylik artıq elə həddə yüksəlib ki, indi bu diasporların səsləri dünyanın ən yüksək tribunalarından gəlir. Bu, olduqca sevindirici hadisədir. Təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərə xüsusi diqqət yetirir, Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xaricdəki soydaşlarımızı daha fəal olmağa çağırır. Azərbaycançılıq ideologiyasının xaricdə yaşayan soydaşlarımızın mənəvi-siyasi birliyinin əsas istinad nöqtəsinə çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparır.

Və sonda onu da qeyd edək ki, 8-9 mart tarixində Bakıda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Qarşılıqlı Fəaliyyət Şurasının (InterAction Council) illik plenar iclası keçiriləcək.

30-dan artıq sabiq dövlət və hökumət başçısını bir araya gətirən Şuranın iclasında Kanadanın sabiq Baş naziri Jan Çretyen, Avstriyanın sabiq Kansleri Frank Vranitski, Latviyanın sabiq Prezidenti Vayra Vike-Freyberqa, İsgəndəriyyə Kitabxanasının direktoru İsmayıl Seragəldin məruzə ilə çıxış edəcəklər.

Paralel.-2016.-25 fevral.-№ 36.-S. 7.

Diasporçuluqdan lobbiciliyə

Aqil Aslan

"Bu gün erməni lobbisi üçün bir nömrəli hədəf Azərbaycandır. Bizim üçün də bir nömrəli düşmən erməni lobbisidir. Biz bu mübarizəyə də hazır olmalıyıq. Son illər ərzində biz vəziyyəti böyük dərəcədə öz xeyrimizə dəyişdirə bilmişik. Azərbaycanın diaspor təşkilatları, bizim sağlam qeyri-hökumət təşkilatlarımız, Azərbaycanın xaricdəki səfirlikləri, ictimaiyyətimiz, xarici mətbuata çıxış imkanlarımız və mövqeyimiz güclənir. Ancaq hələ ki, biz reallıqları da nəzərə almalıyıq. Erməni lobbisi Avropada və başqa ölkələrdə, böyük ölkələrdə onilliklər, bəlkə də əsrlər boyu fəaliyyət göstərən, təşkilatlanmış çox aqressiv və mənfi bir qüvvədir. Bizə qarşı, necə deyirlər, mənfi informasiyanın təkənvericisi erməni lobbisidir". Bu fikirləri Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev dörd il öncə Nazirlər Kabinetinin iclasında çıxışı zamanı bildirmişdi.

Prezidentin çıxışından da görüldüyü kimi, bu gün erməni lobbisi ilə mübarizə aparmaq üçün Azərbaycan lobbisinin yaradılmasına ciddi ehtiyac var. Fikrimcə, bu işdə xaricdəki Azərbaycan diaspor təşkilatlarının böyük rolu ola bilər. Çünki bu gün Azərbaycanın Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin də böyük dəstək verdiyi diaspor təşkilatlarımız ildən-ilə fəaliyyətlərini zənginləşdirir və inkişaf edirlər. Bu baxımdan demək olar ki, Azərbaycan diasporunun lobbicilik fəaliyyətinə keçməsinin zamanı çatıb. Yəni, artıq təşkilatlanmadan lobbiciliyə doğru addımlar atılmalıdır.

Bəs görəsən, diaspor fəaliyyətinin təşkilatlanmadan lobbiciliyə keçməsi üçün hansı işlər görülməlidir? Azərbaycan lobbisinin formalaşması və bu işdə Azərbaycan diasporunun potensialından necə istifadə olunmalıdır?

"Diaspor və Lobbi" Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin sədri, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Zaur Əliyev bildirir ki, bunun üçün Azərbaycan diaspor təşkilatları ilk növbədə yerləşdikləri ölkələrdəki lobbi şirkətlərini araşdırmalı və həmin təşkilatlar özlərinin lobbi konsepsiyasını hazırlamalıdır: "Məsələn, illik plan tutulmalıdır ki, bu il biz Azərbaycan üçün nə edəcəyik. Və bu konsepsiya hazırlanandan sonra Azərbaycan tərəfi onlara məlumat göndərməlidir. Azərbaycan ilk növbədə etnik lobbini inkişaf etdirməlidir. Onlarda Azərbaycan haqqında tam təsəvvür yaratmaq lazımdır. Sonra həmin şəxsin Azərbaycan üçün çalışmasına nail olmalıdırlar".

Z. Əliyev hesab edir ki, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının lobbi fəaliyyətinə keçməsi üçün təşkilatlarda professional hüquqşünaslar olmalıdır. Bu, ona görə lazımdır ki, hüquqşünaslar yerli qanunvericiliyi yaxşı bilsinlər, Konqresdə məsələ qaldırmaq üçün müəyyən sənədləri hazırlaya bilsinlər, hər hansı bir qanunun müzakirəsi zamanı həmin ölkədə yaşayan azərbaycanlıların məktub kampaniyasını, telefon zənglərini təşkil etməlidirlər ki, həmin qanunun Azərbaycanın xeyrinə qəbul olunmasına təsir etsinlər: "Məsələn, ABŞ Konqresində 907 və 106 sayılı qətnamələrin qəbulu zamanı ermənilər bir gündə

öz dairələrindən seçdikləri konqresmenlərə 100 min zəng ediblər. ABŞ-da da kifayət qədər azərbaycanlılar var və onlar da konqresmenlərə zəng edə bilirlər. Yəni, diaspor təşkilatlarımız işi bu istiqamətdə qursalar, hesab edirəm ki, Azərbaycan lobbisini yarada bilirlər".

ABŞ-da, Avropa ölkələrində Azərbaycanda marağı olan şirkətlərin çox olduğunu qeyd edən Z. Əliyevin fikrincə, diaspor təşkilatlarımız həmin şirkətlərin rəhbərləri ilə görüşlər keçirməlidirlər. "Onlara təklif edilməlidir ki, onlar Azərbaycandakı biznesini inkişaf etdirməsi üçün öz ölkələrinin icraedici, qanunverici orqanlarına Azərbaycanın maraqlarını nəzərə almaq üçün müraciətlər etsinlər. Məsələn, bp şirkətinə müraciət etmək olar ki, sən Azərbaycanda neft çıxarırsan və kifayət qədər gəlir götürürsən, niyə Azərbaycanın əleyhinə olan bir qanunun öz ölkəndə qəbul olunmasına laqeyd yanaşırsan? Sən öz nüfuzundan istifadə elə, həmin qanunun qəbulunun dayandırılması üçün təsir göstər".

Bu gün dünyanın bir çox ölkələrində fəaliyyət göstərən təşkilatlarımız artıq demək olar ki, lobbicilik fəaliyyəti ilə məşğul olurlar. Rusiyada Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanı, İsveçdəki "Xəzər" Cəmiyyətinin sədri Leyla Kianini, ABŞ-da Tomris Azərini, Adil Bağirovu, Böyük Britaniyada və Almaniya Tale Heydərovu, Danimarkada Səfər Sadiqi misal göstərmək olar ki, bu şəxslər Azərbaycan lobbisinin yaradılması üçün öz töhfələrini veriblər. Adları çəkilən şəxslər həmin ölkələrin dövlət qurumları qarşısında Azərbaycanın Qarabağla bağlı problemini qaldırmağa nail olublar.

Həmsöhbətimiz Z. Əliyev bildirir ki, 1997-ci ildən Azərbaycan dövləti öz lobbisini formalaşdırmaq üçün iş aparır. Lakin onun sözlərinə görə, bu gün ABŞ-da, eləcə də Böyük Britaniyada, Fransada ermənilərə kifayət qədər təsir edə bilmirik: "Çünki ermənilər deyək ki, ABŞ-da yerli hakimiyyət orqanlarına seçkilərdə iştirak edir, öz namizədlərini irəli sürürlər və yaxud hansısa namizədin ətrafında öz kampaniyasını qura bilirlər. Azərbaycan isə yeni formalaşan bir dövlətdir. Lakin yavaş-yavaş Azərbaycan lobbisinin yaradılmasına nail olacağıq. ABŞ Konqresində "907-ci düzəliş"in dondurulması bizim lobbimizin fəaliyyətinin nəticəsidir. Bundan başqa, Azərbaycanın YUNESKO-dakı fəaliyyəti də lobbicilikdir".

Z. Əliyev hesab edir ki, erməni lobbisinə hücum etmək üçün əlimizdə kifayət qədər məlumatlar olmalıdır: "Yəni ermənilər kimlərdi, onların hansı lobbisi şirkətləri var, hansı lobbisi qrupları onlarla işləyirlər. Biz ermənilərin işlədiyi həmin lobbisi şirkətlərinə müraciət edə bilərik ki, siz yanlış yoldasınız. Həmin şirkətlərlə kampaniya aparmaq olar ki, siz erməniləri müdafiə edirsiniz, lakin onlar Azərbaycan torpaqlarını işğal ediblər, Xocalıda azərbaycanlılara qarşı soyqırım törədiblər, vəziyyəti sizə yanlış çatdırırlar. Bizim Bakı-Tiflis-Ceyhan, Bakı-Ərzurum kimi böyük layihələrimiz var, TAP, TANAP kimi layihələr Azərbaycandan keçəcək, belə böyük layihələri olan ölkə necə işğalçı ola bilər ki, böyük dövlətlər, şirkətlər bura böyük kapital qoyurlar. Yəni bu istiqamətdə fəaliyyət göstərsək, inanıram ki, ermənilərlə əməkdaşlıq edən lobbisi şirkətlərinə təsir edib, onları neytrallaşdırmağa bilərik".

Qeyd edək ki, hazırda Azərbaycan lobbisinin yaradılmasına daha çox ABŞ-da ehtiyac duyulur. Çünki bu ölkədə erməni diasporu və lobbisinin fəaliyyəti bizə yaxşı tanışdır. 1992-ci ildə ABŞ

Konqresində Azərbaycanın əleyhinə qəbul edilən Azadlığı müdafiə aktına "907-ci düzəliş" məhz erməni Konqresdəki erməni lobbisinin dəstəyi ilə qəbul edilib.

Ona görə də Konqresdə lobbimizin olması "907-ci düzəliş"in aradan götürülməsinə və Dağlıq Qarabağ, Xocalı soyqırımının tanınması və bir sıra məsələlərdə ölkəmizin xeyrinə qərarların qəbul olunmasına yardımçı olar.

Onu da bildirək ki, Azərbaycan hökumətinin bəzi üzvlərinin, Milli Məclisin deputatlarının və diaspor təşkilatlarımızın səyi nəticəsində ABŞ Konqresində Azərbaycan üzrə İşçi Qrupu yaradılıb ki, hazırda qrupa üzv olan konqresmenlərin sayı 65-ə çatıb. 2004-cü ildən fəaliyyət göstərən Azərbaycan üzrə İşçi Qrupu iki ölkə arasındakı tərəfdaşlığın gücləndirilməsində mühüm rol oynayır.

Deputat Asim Mollazadənin verdiyi məlumatlara görə, İşçi Qrupuna üzvlərin cəlb olunmasında ABŞ-da fəaliyyət göstərən Azərbaycan Dostları Assambleyasının (Assembly of the Friends of Azerbaijan-AFAZ) xüsusi rolu var. Onun sözlərinə görə, məhz AFAZ-ın təşkilatçılığı ilə ötən il Xocalı qətliamının qurbanlarının xatirəsini anmaq və bu faciə üçün ədalət tələb etmək məqsədilə Vaşinqtonda xüsusi mərasim təşkil edilib: "ABŞ Konqresinin binasında baş tutmuş bu tədbirdə 16 ABŞ konqresmeni qatılmışdı. Bu, özü lobbicilik baxımından çox önəmli məsələdir. Orda çıxış edən konqresmenlərin hamısı ermənilərin Xocalıda azərbaycanlılara qarşı qətliam törətdiklərini dilə gətirdilər" deyən deputat hesab edir ki, ABŞ-da Azərbaycanın dostlarının sayı artmalıdır, müvafiq işlər görülməlidir. Onun sözlərinə görə, ABŞ Konqresində Azərbaycan dostlarının dairəsi genişlənməkdədir: "Hazırda ABŞ-ın 21 ştatı Xocalı soyqırımını tanıdığını bəyan edib. Bu ştatların rəhbərliyi Azərbaycanla Amerikanın bilavasitə ştatlarının da hətta əməkdaşlığının tərəfdarlarıdır. Biz daha çox işləməliyik, ölkəmizi daha yaxşı tanıtmalı, ölkəmizə qarşı olan haqsızlığın da qarşısını almalıyıq. Xüsusilə "Xocalıya ədalət" kampaniyasını dünyada ciddi şəkildə aparmalıyıq və xalqımıza qarşı cinayətlərə hüquqi qiymət verilməsinə çalışmalıyıq".

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri Elşad Miraləm isə hesab edir ki, təmsil etdiyi komitənin yaradılması həm diaspor təşkilatlarının yaranmasına və inkişafına, həm də Azərbaycan lobbisinin formalaşmasına təkan verib. Onun sözlərinə görə, xaricdəki diaspor təşkilatlarımız lobbi quruculuğu sahəsində də səylərini əsirgəmirlər: "İndi dünyanın bir çox xalqlarının lobbi quruculuğu sahəsində böyük təcrübəsi var və bizim əsas vəzifələrimizdən biri bu təcrübədən öz maraqlarımıza uyğun formada faydalanmaqdan ibarətdir. Çünki bu sahə bizim üçün tamamilə yenidir və biz hələ indi-indi ilk addımlarımızı atmağa başlamışıq. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaşadıkları ölkələrin siyasi və iqtisadi həyatına təsirinin gücləndirilməsi, soydaşlarımızın bu ölkələrdə vahid təşkilatlarının yaradılması, aparıcı ölkələrdə nüfuzlu Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması, dost icmalar və lobbilərlə səmərəli əməkdaşlıq qurulması Azərbaycan dövlətinin və xaricdə yaşayan soydaşlarımızın qarşısında duran mühüm vəzifələrdəndir. Onlar Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında, eyni zamanda, yaşadıkları ölkələrlə Azərbaycan arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsində də mühüm rol oynayırlar. Soydaşlarımız son illər məkrli erməni təbliğatının planlarının və fitnə-fəsadlarının vaxtında ifşa

edilməsində də mühüm addımlar atmağa başlayıblar. Diaspor təşkilatlarımızın Xocalı soyqırımı ilə bağlı olduqları ölkənin ali qanunvericilik orqanlarına müraciətləri öz nəticələrini verməkdədir".

Sonda qeyd edim ki, hazırda dünyanın bir çox xalqlarının, o cümlədən yunanların, yəhudilərin lobbi quruculuğu sahəsində böyük təcrübəsi var. Lobbiçilik sahəsində yenicə addımlar atan Azərbaycan isə bu xalqların təcrübəsindən öz maraqlarına uyğun formada faydalanmalıdır. Azərbaycan diaspor təşkilatları bu yöndə lazımi işlər görməlidir. Bunun üçün diaspor təşkilatlarımız virtual aləmdə də özünü lazımınca göstərməlidir. Diaspor təşkilatlarımız lobbiçilik istiqamətində informasiya müharibəsinə girişməlidir. Təşkilatlarımızın internet saytlarının Azərbaycan dilində yox, yaşadıkları ölkələrin dilində fəaliyyət göstərməsi lazımdır. Təbii ki, bu məsələlər də lobbiçilik üçün önəmli faktorlardandır. O cümlədən xarici ölkələrdə parlament, bələdiyyə üzvlüyünə, yerli etimad orqanlarına azərbaycanlıların seçilməsi məsələsi də önəmlidir. Soydaşlarımız bu qurumlara seçilməsələr belə, ən azından namizəd kimi Azərbaycan haqqında müsbət fikirlərin yaranmasına xidmət göstərə bilərlər.

Ekspress.-2016.-4 mart.-№ 42.-S.11.

Nyu-Yorkda Azərbaycan və türk diasporu erməni təxribatını qətiyyətlə pislədilər

Samirə Əliyeva

Aprelin 9-da BMT-nin Nyu-Yorkdakı mənzil qərargahı qarşısında etiraz mitinqi keçirilib. Nyu-York Assosiasiyasının təşkilatçılığı ilə baş tutan aksiya son günlər Ermənistan ordusunun cəbhə xəttində törətdiyi hərbi təxribatlara etiraz məqsədilə təşkil edilib.

Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsindən aldığımız məlumatda deyilir ki, ABŞ-da yaşayan türklərin və azərbaycanlıların iştirak etdiyi mitinqdə “Qarabağ bizimdir, bizim olacaq!”, “Qarabağa ədalət!”, “Vətən, biz sənirləyik!”, “Ermənistan işğalçısıdır!” şüarları səsləndirilib. Aksiyada çıxış edənlər 1-5 aprel tarixində Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən atəşkəs rejiminin pozulmasını və dinc əhalinin öldürülməsini qətiyyətlə pisləyib, işğalçı Ermənistandan təcavüzkarlıq siyasətindən əl çəkməyi tələb ediblər.

BMT-nin Nyu-Yorkdakı mənzil qərargahı qarşısında erməni lobbisinin nümayəndələrinin aksiyaya müdaxilə cəhdləri nəticəsiz qalıb. Mitinq dinc şəraitdə başa çatıb.

Xalq qəzeti.-2016.-12 aprel.-№76.-S.8.

Diaspor təşkilatları Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hansı təkliflərlə gəlir?

Təşkilatlar arasında əlaqələrin daha sıx qurulması vacib hesab edilir

Süleyman

Dünya Azərbaycanlıları yenidən Bakıya toplanır. Məqsəd Dünya Azərbaycanlılarının bir araya gətirən növbəti qurultayın keçirilməsidir. Xəbərlərdən də məlum olduğu kimi iyun ayının 3-4-də paytaxt Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçiriləcək. Artıq Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hazırlıq məqsədi ilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nəzdində Təşkilat Komitəsi də yaradılıb. Qurultayda dünyanın 49 ölkəsindən 500-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatlarının nümayəndələrinin, habelə Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan xarici ölkələrin nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri və elm adamlarından ibarət 50 nəfərə yaxın qonağın iştirakı gözlənilir. Bir qayda olaraq əvvəlki qurultaylarda olduğu kimi bu dəfə də Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından keçən dövr ərzində görülmüş işlər müzakirə olunacaq, həmçinin müasir dövrdə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları, gənclərin diaspor hərəkətinə cəlb olunması, lobbi quruculuğu və digər bir sıra mühüm məsələlər üzrə fikir mübadiləsi aparılacaq. Qurultayda qeyd olunan mövzuların müzakirəsi üçün panellərin təşkili, eləcə də Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət orqanlarının nümayəndələri ilə görüşlərin keçirilməsi də gözlənilir. Qurultayda diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələrin dəqiq müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyət strategiyasının müasir reallıqlara uyğun şəkildə qurulması, həmçinin, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görülməli işlərlə bağlı müvafiq məsləhətləşmələr əsasında vahid təbliğat konsepsiyasının hazırlanması nəzərdə tutulur. Qurultayın yekununda bir neçə sənədin qəbulu gözlənilir. Düzdür, Dünya Azərbaycanlılarının Qurultaylarının keçirilməsi müəyyən prosedur əsasında baş tutur və həmin qaydalara əsasən bu il Qurultayın keçirilmə zamanıdır. Ancaq qurultayın hazırkı həssas dönəmə, Ermənistanın maksimum dərəcədə Azərbaycana qarşı geniş miqyaslı təxribat kampaniyası həyata keçirdiyi bir vaxta təsadüf etməsi, bu qurultayın əhəmiyyəti daha da artırır. Elə Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına dəvət olunan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri də bu qənaətdədirlər. Bəs görəsən diaspor təşkilatlarının rəhbərləri bu qurultaya hansı təkliflərlə gəlirlər? Bununla bağlı dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının rəhbərləri ilə söhbətləşdik.

Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (TADEF) rəhbəri Bilal Düandar da hesab edir ki, hazırda həssas bir dövrdə yaşadığımız məlumdur. Onun sözlərinə görə, istər həssas, istərsə də qeyri-həssas dönəmin olmasına baxmayaraq diaspora hər zaman fəaliyyətli olmalıdır: “Türkiyə Azərbaycan

Dərnəkləri Federasiyası olaraq 4 panel iclaslardan ibarət olan Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına yaxşı hazırlıqlı gəlirik. Hər biri öz-özlüyündə önəm kəsb edən və 4 bölümdən ibarət olan Qurultayın hər bölümü üçün müəyyən təkliflər, tövsiyələrimiz olacaq. Önerilərimiz olacaq. İndiyə qədər etdiklərimizlə bərabər edə bilmədiklərimizin səbəblərini açıqlayaraq yeni bir strategiyanın müəyyən edilməsini gündəmə gətirəcəyik". Bilal Dünder deyir ki, Qurultay diaspora sahəsində fəaliyyət göstərən insanları bir araya gətirmək, onları yaxınlaşdırmaqla əməkdaşlıqlarının genişləndirilməsinə təkan verən önəmli bir faktordur. Eyni zamanda diaspora sahəsində çalışan təşkilatlarımızın birgə əməkdaşlığı, fikir birliyinə nail olmaları ortaya qoyulmaqdadır. Geniş mənada diaspor təşkilatları arasında bir koordinasiyanın formalaşmasına imkan yaradacaq". TADEF rəhbərinin sözlərinə görə, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında bir sıra məsələlərlə yanaşı Qarabağ probleminin həlli ilə bağlı müzakirələrin, təşəbbüslərin gündəmə gələcəyinə də inanır: "Azərbaycanın öz dədə-baba torpağı olan Qarabağı işğaldan azad etməsi cəhdinə qarşı bir çox dövlətlərin erməniləri dəstəkləyən güc birliyi nümayiş etdirdiyi müşahidə edilir. Ona görə də bizim də bu istiqamətdə adekvat addım atmağımız zəruridir. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına uğurlar arzu edir və yaxşı bir nəticə ilə başa çatacağına inanıram".

Danimarkada fəaliyyət göstərən "Vətən" Cəmiyyətini sədri Səfər Sadiqi də deyir ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı çox böyük əhəmiyyətə malikdir: "Məlumat üçün qeyd edirəm ki, Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev çıxışında : səfirliklər və cəmiyyətlərin bir komanda kimi fəaliyyət göstərməsi, işləməsinin zəruriliyinin qeyd etmişdi. Məhz bundan sonra səfirliklər (mən Danimarkada fəaliyyət göstərən səfirimizi nəzərdə tuturam) cəmiyyətlərin, diaspor təşkilatlarının olduğunu yadlarına saldılar. Bizlərə mənəvi dəstəkləri çox oldu". Səfər Sadiqi bildirib ki, adətən Qurultayın ikinci günü çıxışlar olur, cəmiyyət, təşkilat rəhbərləri çıxışlar edərək öz təkliflərini irəli sürürlər: "Nazirlər də qurultaya təşrif buyurur. Həm tənqidlər, həm də təkliflər səslənir. Nazirlərlə üzbəüz söhbət etmək imkanı olur. Mənim fikrimcə hazırkı situasiyada Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi doğrudur".

Azərbaycan Slavyan Gəncləri Assosiasiyasının Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Toğrul Allahverdili bildirib ki, Dünya Azərbaycanlıların qurultaylarının keçirilməsi ölkəmizdə artıq adət, ənənə halını alıb: "Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan diaspor siyasəti bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla icra edilməkdədir. Hesab edirəm ki, bu qurultay da olduqca vacib və əhəmiyyətli olacaq". Toğrul Allahverdilin sözlərinə görə, Azərbaycan diasporu hazırda dünya səviyyəsində öz sözünü deməkdədir: "Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin ətrafında sıx birləşməklə təşkilatlanma işində hər birimiz yaxından iştirak edəcəyik". ASGA Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri qeyd edib ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında əsas təklifi informasiya savaşında diaspor təşkilatlarının rolu ilə bağlı olacaq. Onun sözlərinə görə, bu sahədə ciddi və sistemli koordinasiyaya ehtiyac var.

Diaspora ilə medianın əməkdaşlığı...

İsmayıl

"Diasporumuzun xarici media orqanları ilə əlaqələri yaxşı təşkil olunmayıb. Xarici mediaya çıxışımız yaxşı vəziyyətdə deyil. Bu vəzifə diasporanın üzərinə düşür". Bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının açılışında deyib. Dövlət başçısı bildirib ki, xaricdə böyük azərbaycanlı jurnalist təbəqəsinin yetişməsi vacibdir: "Həmin jurnalistlər istər-istəməz Azərbaycan həqiqətlərini çatdıracaqlar. 21-ci əsrdə informasiya mübarizəsi mühümdür. Hansı ölkəyə qarşı çirkin kampaniya aparılırsa, ictimai fikir də ona qarşı yönəlir. Ermənilər həmin mətbu orqanlarla geniş əlaqələr qurublar. Bu istiqamət prioritet istiqamətdir, zəif yerimizdir və qurultayda müzakirə olunmalıdır. Azərbaycan dövləti buna dəstək verə bilərsə, biz hazırıq. Bu, Azərbaycan diaspor təşkilatları üçün birinci məsələ olmalıdır". Prezident deyib ki, ermənilər Azərbaycanı işğalçı, Ermənistanı yazıq ölkə kimi təqdim etməyə çalışıblar: "Buna ermənilər müəyyən qədər nail ola biliblər. Belə olmasaydı, ABŞ Konqresi mənfur 907-ci düzəlişi qəbul etməzdi.

Azərbaycan torpaqları işğal olunub, soyqırım törədilib, ancaq bu düzəlişi qəbul ediblər ki, guya, Azərbaycan Ermənistanı blokadada saxlayır. O dövrdə Azərbaycanı idarə edənlər idarəçiliyin nə demək olduğunu bilmirdilər. Bu gün də bu düzəliş qüvvədədir. Əvvəllər bu düzəlişin qaldırılmasına çalışırdıq, sonra qərara gəldik ki, buna ehtiyac yoxdur. Çünki bizim kiminsə yardımına ehtiyacımız yoxdur, özümüz ayaqda dururuq". Dövlət başçısı bəyan edib ki, xaricdə hələ də çoxları Dağlıq Qarabağın Azərbaycan torpağı olduğunu bilmir: "Biz bu istiqamətdə iş aparırıq, həqiqətlərimizi çatdırırıq. Diaspor təşkilatlarımız da internet saytları açmalı, Azərbaycan qəzetləri dərc etməli, həmin ölkələrin ictimaiyyətləri üçün bu media orqanları maraqlı olmalıdır. Dünyada informasiya əsrində yaşayırıq. Erməni diasporu bunu özü edir, səfil Ermənistan dövləti bunu edə bilməz, öz büdcəsi üçün pul tapa bilmir. Azərbaycan dövləti isə diaspor təşkilatlarına bu məsələdə kömək edə bilər. Yeri gəlmişkən, Ermənistan nə qədər çalışdı ki, aprel döyüşləri barədə yalan məlumatları dünyaya ötürsün, buna nail ola bilmədi. Yalnız erməni diasporuna satılmış xarici jurnalistlər aprel döyüşlərini ermənilərin qələbəsi kimi qələmə verməyə çalışdılar. Ancaq bacarmadılar. Hamı bilir ki, aprel döyüşlərində nə baş verib və nəticəsi nədir. Ermənistan rəhbərliyi xalqını və dünya ictimaiyyətini aldatmağa çalışır. Bunun qarşısını almaq üçün isə xarici ölkələrdə obyektiv yazan azərbaycanlı jurnalistlərin sayı çox olmalıdır".

Tanınmış tele-jurnalisti Səadət Məmmədova deyib ki, diaspor cinahının bu işinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Çünki olduqca mühüm məsələdir: "Təəssüflər olsun ki, məsələnin müzakirəsinə çox gec başlanılıb. Cənab Prezidentin də dediyi kimi, erməni diasporu bu cür imkanlardan, xarici medianın yaratdığı şəraitdən xeyli əvvəl maksimum yararlanmağa başlayıb. Hesab edirəm ki, bizim xarici mediaya çıxışımız tək cə ideoloji hazırlıqla, faktların, araşdırmaların, arqumentlərin toplanması və ictimaiyyətə

təqdim olunması ilə bağlı deyil. Burada maliyyə vəsaiti də mühüm rol oynayır. Çünki materialların xarici mediaya təqdim olunması üçün böyük maliyyə vəsaiti lazımdır. Ona görə də düşünürəm ki, bu işə sistemli şəkildə yanaşmalıyıq. Azərbaycanın diaspor təşkilatlarında, xüsusən xalq qurumları rolunu oynayan strukturlarında, konqreslərdə media sahəsində ixtisaslaşmış və Vətənə bağlılığı olan insanlar cəmlənməlidir. Onlar yaşadıkları xarici ölkənin daxili media qanunlarına uyğun olaraq informasiyaları dünya ictimaiyyətinə təqdim etməyi bacarmalıdırlar. Mən Azərbaycan diasporası içində bu işi layiqli şəkildə görə bilən kifayət qədər insanlar tanıyıram. Hesab edirəm ki, sadəcə o adamları bir yerə toplamaq, təşkilatlandırmaq və fəaliyyətlərini yönləndirmək lazımdır". S. Məmmədova bildirib ki, diasporanın xarici mediaya çıxışı ardıcıl aparılan sistemli iş tələb edir: "Fikir verin, ermənilər 100 ildən çoxdur ki, müxtəlif beynəlxalq qurumlarda, xarici media orqanlarında, icra strukturlarında öz nümayəndələrini yerləşdiriblər. Dünyada tanınmış elə bir media qurumu yoxdur ki, orada bir nəfər erməni jurnalist çalışsın. Biz də işimizi o yöndə qurmalıyıq. Çalışmalıyıq ki, söz sahibi olan media qurumlarında Azərbaycana ürəkdən bağlı olan insanlar təmsil olunsunlar. Yalnız o halda dövlət və milli maraqlarımızın müdafiəsi mümkün olar. Amma yenə deyirəm, bu məsələ 2-3 günə həll ediləsi deyil, bunun üçün uzunmüddətli ideoloji iş aparmaq lazımdır".

Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvü, tanınmış jurnalist Azər Həsərət də bildirib ki, diaspor nümayəndələrinin yaşadıkları ölkələrdə fəaliyyət göstərən yerli media qurumları ilə əlaqə qurması çox vacib nüansdır: "Prezidentin bu məsələyə xüsusilə toxunması bizim ürəyimizcə oldu. Biz dəfələrlə bu məsələni gündəmə gətirmişik və problemləri diqqətə çatdırmışıq. Azərbaycan diaspor nümayəndələrinin davamlı şəkildə yerli media ilə əlaqələr qurmasının zərurətini vurğulamışıq. Təəssüflər olsun ki, diaspor nümayəndələrimiz xarici ölkələrdə yerli mətbuat ilə heç bir əlaqə qurmur. Sadəcə adda-budda əlaqələrə rast gəlirik. Bu da ona gətirib çıxarır ki, Azərbaycanın səsi eşidilmir. Dövlətimizin və xalqımızın problemləri haqqında xarici ölkələrdə heç bir məlumat getmir. Bunu nəzərə alan cənab Prezident problemi dilə gətirdi və diaspor nümayəndələrinə çağırış etdi ki, olduqları ölkələrdə Azərbaycanı təbliğ etsinlər, tanıtsınlar. Bunun da yolu məhz yerli media qurumları ilə sıx əməkdaşlıq etməkdir. Nəzərdə tutulan iş hər ölkənin öz dilində fəaliyyət göstərən yerli media orqanlarına nüfuz etməkdir. Bir çox diaspor təşkilatlarımız Azərbaycan dilində media fəaliyyəti ilə məşğul olurlar. Amma bu, sırf Azərbaycan daxilinə hesablanmış məsələdir. Halbuki bizə lazımdır ki, Azərbaycanın problemləri diaspora təşkilatlarının məskunlaşdığı xarici ölkələrə çatdırılsın. Bu baxımdan Prezident ayrıca vurğuladı ki, xarici ölkələrin öz dillərində media fəaliyyəti önə çəkilməlidir". A. Həsərət bu məsələdə geridə qalmağımızın səbəblərinə də toxunub: "Rusiyada konkret olaraq erməni təbliğatı çox güclü şəkildə aparılır. Biz bu təbliğatı aprel savaşında açıq formada hiss etdik. Rus telekanallarının anti-Azərbaycan təbliğatına qoşulmasının səbəbi o idi ki, ermənilər uzun illərdir Rusiya mediasında öz mövqelərini möhkəmləndiriblər. Hətta onlar rus mediasında rəhbər vəzifələrə yiyələniblər. Bir sıra pullu ermənilər isə Rusiyanın nüfuzlu media qurumlarını satın alıblar. Azərbaycanın varlı adamları isə hansısa yarıçıpaq müğənnini öz məclislərində oxutdurmaqları ilə öyünürlər. Faktiki olaraq bizim Rusiyada yaşayan, işləyən

milyarderlərimiz var. Amma onların rus mediasına heç bir təsir imkanları yoxdur. İş adamlarının önə çəkilməsi istiqamətində ciddi iş aparmaq lazımdır". Ekspert bəyan edib ki, Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri də yarıtmaz fəaliyyət göstərir: "Mən dəfələrlə bu məsələnin üzərinə getmişəm. Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri olduqları ölkələrin mediası ilə çox zəif əlaqə qurur. Burada söhbət sadəcə media ilə münasibətlərdən getmir, eyni zamanda QHT-lərlə, siyasi partiyalarla əlaqələr qurmaqdan gedir. Aldığımız məlumatlara görə, bir sıra səfirliklərimizin yüksək rütbəli əməkdaşları xarici ölkələrdə biznes fəaliyyətinə daha çox üstünlük verirlər. Bu baxımdan düşünürəm ki, Azərbaycanın xarici ölkələrdə media fəaliyyətinin təşkil edilməsində o ölkələrdəki səfirliklərimiz də ciddi fəaliyyətə keçməlidirlər. Bunun üçün isə konkret dövlət proqramı işlənib hazırlanmalıdır. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi, eyni zamanda diaspor təşkilatları bu işlə bağlı konkret plan ortaya qoymalıdırlar. Belə olan halda diaspor təşkilatları səfirliklərlə əl-ələ verib media imkanlarını genişləndirə bilərlər. Əks təqdirdə böyük uğurlardan danışmaq mümkünsüz olacaq. Çünki media fəaliyyəti böyük imkanlar və əmək tələb edir".

"Bakı-Xəbər" qəzetinin baş redaktoru Aydın Quliyev də deyib ki, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspora cəmiyyətləri ilə yerli media orqanları arasında əlaqələr narahatedici səviyyədədir: "Prezident haqlı olaraq bu məqama toxundu və öz göstərişlərini verdi. Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diasporamızla yerli media arasında münasibətlərin qurulması, tənzimlənməsi Azərbaycan daxilindəki medianın fəaliyyəti ilə əlaqəli deyil. Burada bizlik bir iş yoxdur. Sözügedən məsələ ancaq və ancaq xaricdəki diasporamızın fəaliyyətinin aktivləşməsindən asılıdır. Diasporamızın fəalları bu istiqamətdə çox ciddi iş aparmalıdırlar". Baş redaktorun sözlərinə görə, bu işi əsasən iki yöndə aparmaq lazımdır: "Birinci istiqamət Prezidentin dediyi kimi xarici ölkələrin media orqanlarında işləmək üçün həmin ölkələrdə jurnalist kadrların hazırlanması və onların xarici ölkələrdəki media quruluşlarında və virtual məkanda yerləşdirilməsidir. İkinci yol isə diasporanın təşkilatçılığı ilə xarici ölkələrdəki media qurumlarında Azərbaycanla bağlı yazıların getməsini təşkil etməkdir. Bilirsiniz ki, lobbicilik fəaliyyəti dünyanın bir çox ölkələrində qanunla tənzimlənir. Bu qanun imkan verir ki, diasporamız xarici ölkələrdəki yerli media nümayəndələri ilə əlaqələr qursunlar və onları leqal əsaslarla Azərbaycanın xeyrinə lobbicilik fəaliyyətinə cəlb etsinlər. Ümid edirik ki, diaspora öz işinin öhdəsindən gələ biləcək".

Şərq.-2016.-8 iyun-№ 103.-S.11.

Azərbaycan diasporasının inkişafında mühacir mətbuatın rolu...

İsmayıl

Azərbaycan diasporunun bugünkü vəziyyətə çatması, onun uğurlu inkişaf yolu keçməsində heç şübhəsiz tarixin müxtəlif dövrlərində ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan mühacir azərbaycanlıların rolu böyük olub. Bu sırada mühacir Azərbaycan mətbuatının tanınmış nümayəndələrinin yorulmaz fəaliyyətini xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Yaxın və uzaq tarixə nəzər salarkən aydın görünür ki, mühacir Azərbaycan mətbuatının nümayəndələri fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə bir növ Azərbaycan diasporunu təmsil ediblər. Onların istər birgə, istərsə də fərdi fəaliyyətlərində bütün bu amillər ön planda olub. Mühacir mətbuat nümayəndələri yaşadıkları və fəaliyyət göstərdikləri ölkələr vasitəsilə Azərbaycanın haqq və hüquqlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında da müstəsna rol oynayıblar. Ona görə də haqlı olaraq qarşıya məqsəd qoyulur ki, Azərbaycan mühacirətini bir qurum kimi öyrənməli, elmi-nəzəri şəkildə onun demoqrafik, siyasi-ictimai və sosioloji təsnifatını verməliyik. İndiyə qədər məlum səbəblərdən bu sahədə, yəni Azərbaycan mühacirətinin öyrənilməsi sahəsində çox az iş görülüb. Bu sahədə ciddi, sanballı tədqiqatlar demək olar ki, son zamanlara qədər olmayıb.

Çünki mühacirətə birtərəfli münasibət, bu münasibətdəki bədnam sinfilik prinsipi uzun zaman hakim ideologiyanın tərkib hissəsi olub. Son dövrlərdə isə bu sahədə bir sıra təqdirəlayiq işlər görülüb. Azərbaycan mühacirəti, o cümlədən mühacirət mətbuatı ilə bağlı araşdırmalar meydana çıxıb. Bu gün də Azərbaycan mühacir mətbuatı ilə bağlı tədqiqatlar davam etdirilir. Kütləvi informasiya vasitələrində ayrı-ayrı müəlliflərin bu mövzuda maraqlı yazıları dərc edilir. Araşdırmalardan aydın olur ki, Türkiyənin İstanbul və Ankara şəhərlərində, Almaniyada, Polşada, Fransada çoxlu sayda qəzetlərimiz, jurnallarımız, kitablarımız nəşr edilib. Mühacirət mətbuatımızın dəyərli nümunələri sayılan bu media orqanlarında Azərbaycanın mədəniyyəti, tarixi, ədəbiyyatı, incəsənəti və folkloru ilə bağlı yazılar çap edilib. Lakin sovet dövründə həmin qəzet və jurnalların Azərbaycana gətirilməsi və geniş təbliği qeyri-mümkün olub. Yalnız 1991-ci ildə SSRİ rəsmən dağıldıqdan və Azərbaycan Müstəqillik Aktını qəbul etdikdən sonra digər sahələrdə olduğu kimi, ölkəmizin tarixinə yeni baxışlar sistemi formalaşdı. Nəticədə bu istiqamətdə yeni araşdırmalar, tədqiqatlar, kitablar ortalığa qoyulub. Azərbaycan mühacirət tarixinin yaranma səbəbləri, milli istiqlalımız uğrunda mübarizəsi və əsas fəaliyyət istiqamətləri olduqca maraqlı kəsb edən mövzudur. Mühacirət irsinin sistemli şəkildə öyrənilməsi uzun illər sovet ideologiyasının təsiri altında formalaşmış tariximizin qaranlıq məqamlarına aydınlıq gətirir. Xüsusi qeyd olunmalıdır ki, mühacirət mətbuatı hər cür ideoloji təsirdən uzaq olub və faktları obyektiv işıqlandırır. Türkiyənin, Almaniyanın, Polşanın arxivlərində saxlanan Azərbaycan mühacirət irsi, mətbuat və milli Azərbaycan nəşriyyatı nümunələri bu sahənin aktualılığı ilə bağlı daha yeni fikri və tendensiyanı formalaşdırır.

Mühacirət mətbuatının həm tədqiqi, həm də tədrisində iki məsələ xüsusi qeyd edilməlidir. Birincisi, bütün müəlliflər istisnasız olaraq 1923-cü ilin sentyabr ayında Türkiyənin İstanbul şəhərində Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin və Səid Əfəndinin redaktorluğu ilə çıxan "Yeni Qafqasya"nı ilk mühacir qəzet hesab edirlər. Böyük qələm sahibi, ömrünün sonuna qədər Azərbaycanın istiqlalı uğrunda ideoloji mübarizə aparan azadlıq aşığı Mirzə Bala Məmmədzadənin 1937-ci ildə qələmə aldığı "Milli Azərbaycan Hərəkatı" adlı əsərindəki "Yeni Qafqasya" yalnız azərbaycanlıların deyil, rus əsarəti altındakı bütün türklərin xaricdə çıxardıqları ilk məcmuə sayılırdı. Mirzə Bala Məmmədzadənin Azərbaycanın milli hərəkatında misilsiz xidmətləri olub. Həmin dövrə nəzər salsaq görərik ki, mühacirət mətbuatının əsas diqqət yetirdiyi məsələlərdən biri xarici ölkələrdə məskunlaşmış azərbaycanlıların problemlərini üzə çıxarmaq, onları işıqlandırmaq idi. Həmçinin mühacirət mətbuatı ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların birlik və bərabərliyinə çağırış edən materiallarla da çıxış edirdi.

Cəlil Məmmədquluzadənin 1921-ci ildə qədim Azərbaycan şəhəri Təbrizdə nəşrini davam etdirdiyi "Molla Nəsrəddin" jurnalı da mühacir nəşr hesab edilə bilər. Çünki həmin illərdə o, bir dövlətdən başqa bir dövlətin ərazisinə köçmüşdü. Hələ sağlığında "bütün türk dünyasının mücahidi" adını qazanmış görkəmli ideoloq, publisist, filosof Əli bəy Hüseynzadənin yaradıcılığında mühacirət jurnalistikası nümunələri xüsusi mərhələni təşkil edir. Hələ 1904-cü ildə Misirdə çıxan "Türk" qəzetində türk birliyi, hətta panturanizm ideyasını ortaya atan Əli bəy Hüseynzadə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması, onun ideoloji kursunun müəyyənləşməsində mühüm rol oynayıb.

Azərbaycan mühacirət jurnalistikası tarixində böyük şərqşünas-alim, publisist, tənqidçi, ideoloq və görkəmli ictimai xadim Əhməd bəy Ağaoğlunun xüsusi çəkisi və yeri var. Millətində və dövlətə xidmət göstərmək istəyən hər bir kəs, xüsusilə qələm sahibləri üçün ideal bir nümunə səviyyəsinə yüksələn Əhməd bəy Ağaoğlu hələ Fransada təhsil aldığı 1885-1894-cü illərdə Parisdə çıxarılan "Nouvel Revyü" kimi tanınmış mətbu orqanında qələmini sınaayıb. Əhməd bəy Ağaoğlu da digər mütəfəkkirlər kimi istər Türkiyədə, Fransada, istərsə də digər ölkələrdə yaşadığı mühacir həyatı dövründə həmin ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla mütəmadi olaraq görüşüb. Onların birlik və bərabərliyi üçün çağırışlar edib, məqalələr yazıb. Sonralar Vətənə dönmək Əhməd bəy Ağaoğlu "Kaspi" qəzeti ilə sıx əməkdaşlıq etməyə başlayır və bir müddət həmin mətbu orqanının redaktoru vəzifəsində çalışıb. Əhməd bəy Ağaoğlunun Azərbaycan xalqı qarşısındakı ən böyük xidmətlərdən biri 1905-ci ildə onun erməni millətçiliyi, erməni vəhşiliyinə, "Daşnaksütyun" Partiyasına "Dur" deməyi bacaran "Difai" Partiyasını yaratması olub. 1908-ci ildə Bakı Filarmoniyasında ona qarşı edilən hörmətsizlikdən sonra Əhməd bəy Ağaoğlu Türkiyəyə gedib. O, Bakıda başladığı jurnalistlik fəaliyyətini İstanbul şəhərində daha geniş vüsət və çoxqunluqla davam etdirib. Həmin dövrdə Əhməd bəy Ağaoğlu Azərbaycan mühacirət jurnalistikasının ən parlaq nümunələrini yaradıb. Bütün həyatı fırtınalar içərisində keçən Əhməd bəy Ağaoğlu 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinə yardım üçün Bakıya gələn Türkiyənin Qafqaz Ordusu tərkibində müşavir kimi Vətənə gəlib, müstəqil dövlət quruculuğunda fəal iştirak edib, Azərbaycan parlamentinə üzv seçilib. 1919-cu ildə isə Əhməd bəy Ağaoğlu Paris sülh konfransına yollanan nümayəndə heyətinin

tərkibinə daxil olub. Lakin bu səfər baş tutmayıb. Çünki İstanbulda ingilislər Əhməd bəy Ağaoğlunu həbs ediblər. O, sözdə ermənilərə qarşı soyqırımında təqsirli bilinərək keçmiş İttihad və Tərəqqi Partiyasının liderləri ilə birlikdə Malta adasına sürgünə göndərilib. 1921-ci ilin may ayında isə iki illik sürgün həyatına son qoyulub. Anadoluya, Milli Qurtuluş Hərəkatının rəhbəri Mustafa Kamal Paşanın yanına gəlib. 1923-cü ildən Əhməd bəy Ağaoğlunun həyat və yaradıcılığında yeni bir mərhələ başlayıb.

1939-cu il, ömrünün sonuna qədər Əhməd bəy Ağaoğlu əməli, ağılı, zəkası və qələmi ilə həmişə sadıq qaldığı məramına xidmət edib.

Azərbaycanın mühacirət jurnalistikasının parlaq simalarından biri istiqlal hərəkatının fəal iştirakçılarında sayılan, eyni zamanda milli qurtuluş hərəkatının ideoloqu və lideri Məhəmməd Əmin Rəsulzadədir. Gənc yaşlarından Bakıda siyasi fəaliyyətə başlayan Məhəmməd Əmin Rəsulzadə 1908-1911-ci illərdə Tehranda, 1911-1913-cü illərdə İstanbulda sözügedən sahəyə uyğun fəaliyyət göstərib. İranda Məşrutə İncilabından sonra Məhəmməd Əmin Rəsulzadə bu ölkədə "Yeni İran" qəzetinin nəşrinə başlayıb. Lakin çox keçmədən İran irticası Məhəmməd Əmin Rəsulzadəni bu ölkədən İstanbula köçmək məcburiyyətində qoyub. O, Türkiyədə gənc millətçilərin birləşdiyi "İttihad və Tərəqqi" Partiyası ilə əlaqə saxlayıb. Bu qurumla yaxından əməkdaşlıq edib. Paralel olaraq Məhəmməd Əmin Rəsulzadə "Türk Ocağı"na daxil olub və 1911-ci ildən nəşrə başlayan "Türk Yurdu" jurnalında məqalələr dərc etdirib. Onun "İran türkləri", "İran tarixçeyi-inqilabi" silsilə məqalələri böyük əks-səda doğurub. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan bir müddət sonra İstanbulda məskunlaşan Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əvvəlcə "Qafqasya", sonra isə "Azəri-türk", "Odlu Yurd", "Bildiriş" kimi milli nəşrlərin işıq üzü görməsinə nail olub. Həmin qəzet və jurnallarla yanaşı, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə Türkiyə, Fransa və Almaniyada çıxan digər nəşrlərlə də əlaqə saxlayır, əməkdaşlıq edib. Azərbaycanın istiqlal mücadiləsi tarixində ilk istiqlal şairi isə Məhəmməd Hadi hesab edilir. Məhəmməd Hadi 1910-cu ildə Türkiyənin İstanbul şəhərinə gələrək burada çox sevdiyi mühitə qovuşub. O, İstanbulda qəzet və jurnallara məqalələr yazırdı. Azərbaycanın istiqlal uğrunda ideoloji mübarizə tarixində böyük rol oynamış şəxslərdən biri də istedadlı yazıçı-publisist, tərcüməçi, tədqiqatçı, redaktor Ceyhun Hacıbəylidir. O, bütün gücü ilə kommunizmin iç üzünü dünyaya açıqlayıb, güclü qələmi ilə bir çox dillərdə müqəddəs davasını dünyaya bəyan edib. O, hələ tələbə olanda Parisin nüfuzlu qəzetlərinə məqalələr yazıb, tədricən jurnalist kimi püxtələşib. Tale Ceyhun Hacıbəyliyə sonuncu mühacirətdən əvvəl də Parisdə yaşamağı qismət edib və həmin dövrdə də Ceyhun Hacıbəyli öz qələmini yerə qoymayıb. Ceyhun Hacıbəyli bütün dünyada məşhur olan "La Revue de Doux Mondes" jurnalının uzun illər əməkdaşı kimi çalışıb. Ceyhun Hacıbəylinin zəngin irsində onun mühacirət jurnalistikasına aid olan materialları mühüm yer tuturdu. "Azadlıq" radiosunun Ceyhun Hacıbəylinin vəfatı ilə bağlı verdiyi xəbərdə deyilirdi: "Ceyhun bəy əziz Vətəninin və xalqının qurtuluş mübarizəsinə liderlik edənlərdən biri olub. Eyni zamanda istedadlı bir publisist olan Ceyhun Hacıbəyli istilaya uğrayan Vətəninin haqq və hüquq davasını bütün dünya ictimaiyyəti qarşısında layiqli müdafiə edirdi".

Azərbaycan öz soydaşlarının daim arxasındadır

Azərbaycan diasporu azərbaycançılıq ideyalarını unutmadan yaşadığı ölkələrdə mövqelərinin gücləndirilməsi yolunda çalışacağıq

Birinci dəfə ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən və dünya azərbaycanlılarını birləşdirməyə, azərbaycançılıq ideyalarını gücləndirməyə xidmət edən Qurultaylardan daha biri artıq tarixə çevrildi. Amma bu Qurultayı, eyni zamanda bizim üçün yeni bir tarixin başlanğıcı saymaq olar. Toplantının açılışında cənab Prezident İlham Əliyev tarixi çıxışı ilə vahid qüvvəyə çevrilmək və azərbaycançılıq ideyası naminə birləşmək baxımından diaspor üzvlərinin qarşısına yeni vəzifələr qoydu, gələcək illərdə görülməli işlərin proqramını verdi. Yəni qarşıdakı illərdə biz Azərbaycan diasporunun azərbaycançılıq ideyalarını unutmadan yaşadığı ölkələrdə mövqelərinin gücləndirilməsini, həmin ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatındakı rolunun daha da artırılmasını, müxtəlif dövlət və qanunvericilik orqanlarında təmsil olunmaq, xüsusilə də xarici kütləvi informasiya vasitələrinə çıxışı lazımı səviyyədə təmin etmək yolunda çalışacağıq. Digər bir əsas məqam dünyada yaşayan azərbaycanlıların Vətənlə əlaqələrinin kəsilməməsi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ətrafında daha sıx birləşməsidir ki, biz bu birliyin son illər daha da gücləndiyinin şahidi oluruq. Mən artıq cəsarətlə deyə bilərəm ki, cənab Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan dövlətini inkişafına nail olmaq, onun müstəqilliyini qorumaq naminə böyük güclərin qarşısına çıxdığını görən dünya azərbaycanlıları Azərbaycan dövləti və bu dövlətin başçısı ilə fəxr edirlər. Bunu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov deyib. Onun sözlərinə görə, ölkə başçısının toxunduğu başqa bir məqam, diaspor təşkilatları arasında koordinasiyanın, birlik, həmrəyliyin təmin edilməsidir ki, bu məsələdə də Prezidentimiz daha çox Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin üzərinə məsuliyyət düşdüyünü bildirdi, xarici ölkələrdəki səfirliklərimizi isə bu işdə daha fəal olmağa çağırırdı. "Bundan başqa, ölkəmizdə əlverişli biznes mühitinin yaradıldığını vurğulayan cənab Prezident çıxışında, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı iş adamlarını Azərbaycana sərmayə qoymağa, çağırışını da xüsusi qeyd etmək istəyirəm,- komitə sədri deyib.

Nazim İbrahimov bildirib ki, Prezidentin çıxışında vurğuladığı vacib məqamlardan biri Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xarici KİV-lərdən daha səmərəli istifadə edilməsi idi. "Prezident bu sahədə bugünkü reallığı açıq şəkildə səsləndirdi və diasporumuzun qarşısında gələcəyə hədəflənən məsuliyyətli bir vəzifə qoydu. Bu gün dünyada gedən informasiya müharibəsi şəraitində xarici media qurumları ilə işlərin lazımı səviyyədə qurulması, xarici mediaya çıxışın genişlənməsi çox vacib və dövlətimiz üçün önəmli bir məsələdir. Bunun üçün cənab Prezident tövsiyə etdi ki, azərbaycanlı jurnalistlər təbəqəsinin yetişməsinə və onların müxtəlif media orqanlarında təmsil olunmasına nail olmalıyıq, yeni informasiya vasitələri yaratmalı, xüsusilə internet resurslarından maksimum istifadə

etməliyik. Artıq dünyada gedən proseslər göstərir ki, müharibə tək-cə silahla deyil, eyni zamanda informasiya ilə aparılır və biz bu istiqamətdə fəaliyyətimizi gücləndirməliyik. Amma son aprel döyüşləri göstərdi ki, bizim - Azərbaycan dövlətinin və diasporunun indiyə qədər gördüyü işlər öz bəhrəsini verir. Məhz beynəlxalq aləmdə aparılan təbliğat işinin nəticəsi olaraq, dünya ictimaiyyəti Dağlıq Qarabağ probleminə xüsusi diqqət ayırdı, Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin təxribatı nəticəsində yenidən alovlanmış müharibə ilə əlaqədar narahatlıq ifadə edən bəyanatlar səsləndi. Dünya ictimaiyyəti, beynəlxalq qurumlar, xüsusilə də ATƏT-in Minsk qrupu münafişənin ədalətli şəkildə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli istiqamətində fəallığı artırmağa başladı. Beləliklə də, uzun müddət davam edən danışıqlar prosesində süstlük, hərəkətsizlik yenidən aktiv fazaya keçdi.

Bütün bunlar onu göstərir ki, artıq dünya ictimaiyyəti Azərbaycan həqiqətlərini qəbul edir və atılan addımlar öz səmərəli töhfələrini verir. Bu da əlbəttə ki, Azərbaycan dövlətinin apardığı uğurlu siyasətin və təbliğatın nəticəsidir.

Amma təbii ki, yaranmış yeni situasiyada Azərbaycan diasporunun qarşısında mühüm vəzifələr dayanır. Diaspor təşkilatlarımız, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar indi daha fəal iş aparmalı, yeni vasitələrdən, informasiya texnologiyalarının imkanlarından daha geniş istifadə etməlidirlər".

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri bildirib ki, Almaniya Bundeştaqında "101 il əvvəl Osmanlı imperiyasındakı erməni və digər xristian azlıqların soyqırımının anılması" adlanan qətnamənin qəbulu hər birimizi təəssüfləndirir. "Amma bildirmək istəyirəm ki, qondarma soyqırımla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətində çatdırılmasında Azərbaycan diasporu hər zaman türk diasporuna dəstək göstərib və bundan sonra da göstərəcək, hər zaman olduğu kimi Azərbaycan Türkiyə ilə bir yerdə olacaq. Bizim diasporlar arasındakı münasibətlər elə səviyyədə qurulub ki, erməni təxribatı ilə bağlı hər hansı fakta dərhal qarşılıqlı olaraq reaksiya verilir və koordinasiyalı şəkildə fəaliyyət göstərilir. Bu dəfə də birgə mübarizə aparacağıq və əminəm ki, nəticə əldə olunacaq. Belə hallar dəfələrlə olub. İsrail parlamentində də belə bir addıma cəhd edildi. Amma Azərbaycan diasporunun da fəallığı nəticəsində bunun qarşısı alındı. İndi də Azərbaycan diasporu Türkiyənin yanında olacaq, bununla bağlı hansı addımlar atılacaqsa, biz Türkiyəyə dəstək verməyə hazırıq".

Nazim İbrahimov vurğulayıb ki, artıq Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayları dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılardan ötrü ölkəmizə naminə daha fəal iş görmək, bu istiqamətdə səyləri birləşdirmək, koordinasiyanı daha da möhkəmləndirmək üçün önəmli platformaya çevrilib. Bu qurultaylar diaspor təşkilatlarına gələcək fəaliyyət üçün stimül verir, dünya azərbaycanlıları arasında fikir mübadiləsi aparmağa, yeni tanışlıqlar, səmərəli əlaqələr qurmağa şərait yaradır. Bu isə öz növbəsində onların gələcəkdə onların bir şəbəkə kimi Azərbaycanın mənafeələrinin gücləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətinə xidmət göstərir. "Bəli, bu Qurultay isə formatına görə əvvəlkilərdən bir qədər fərqli idi. Biz daha müasir üsullardan istifadə edərək bütün diaspor nümayəndələrinin öz problemini, fikrini, təklifini deyə bilməsi üçün diasporumuz üçün aktual olan bir neçə mövzuda geniş panel müzakirələr təşkil etdik. Məsələn, müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmləri, Azərbaycan

diaspor hərəkatında gənclər, lobbi quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya və siyasi həyatda iştirak kimi mövzuların müzakirələrini təşkil etdik. Diaspor fəalları iki gün ərzində qeyd olunan məsələlər, qarşılaşdıqları problemlər, onların həll yollarına dair geniş fikir mübadiləsi apararaq maraqlı ideyalar, təkliflər irəli sürdülər. Müzakirələrdə səsləndirilən hər bir fikir, təklif qeydə alındı və gələcək fəaliyyətimizdə nəzərə alınacaq".

Onun sözlərinə görə, son illərdə lobbiçilik fəaliyyətində əldə etdiyimiz əsas uğurlardan biri Dövlət Komitəsinin yaxından dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkil etdiyi Qlobal Bakı Forumudur. Bildiyiniz kimi, bu Forumda həm öz ölkəsində, həm də beynəlxalq arenada böyük nüfuzu olan siyasətçi və ictimai xadim iştirak edir. Bu insanlar öz nüfuzundan istifadə edərək beynəlxalq dairələrdə Azərbaycanın mənafeyini qoruyan, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaqla bilən ictimai-siyasi xadimlərdi. "Bu mənada hesab edirəm ki, bu Forum Azərbaycanın təbliği və ölkəmizə yeni dostlar qazandırmaqda, lobbi quruculuğunda əhəmiyyətli rola malikdir. Üstəlik, bu Forumun keçirilməsi ilə Bakı şəhəri artıq böyük siyasi proseslərin, aktual məsələlərin müzakirə edildiyi platformaya, siyasi fikir mərkəzinə çevrilib və biz ildən-ilə bu qlobal tədbirə marağın artdığını müşahidə edirik",- o deyib.

Nazim İbrahimovun sözlərinə görə, soydaşlarımız tarixi Vətəndə növbəti dəfə bir araya gəldi və tarixi Vətənin inkişafı, müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi naminə bundan sonra da inanaraq fəaliyyət göstərmələri üçün hərtərəfli stimula aldılar. Azərbaycan dövləti də bir daha təsdiq etdi ki, Vətən öz soydaşlarının daim arxasındadır və Azərbaycan xalqının gələcəyi naminə hər zaman da belə olacaq.

Üç nöqtə.-2016.-10 iyun-№ 102.-S.5.

Akademik Ramiz Mehdiyev “Azərbaycan diasporu: Müasir çağırışlar və sistemli fəaliyyətin təşkili” adlı məqaləsi barədə düşüncələr

Aygün Attar,

Türkiyənin Giresun Universiteti tarix kafedrasının rəhbəri,
professor, Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı bu il iyunun 3-4-də Bakı şəhərində uğurla keçirildi. Bu qurultaydan sonra iki əlamətdar tədbir - Azərbaycanın diplomatik xidmət orqanları əməkdaşlarının peşə bayramı və diasporun yaranması günləri qeyd edildi. Əslində bunlar eyni amallar üçün göstərilən təşəbbüslərin bir mərkəzdən həyata keçirilməsini təmin edən qurumlardır. Dövrümüzün reallıqlarına uyğun olaraq qarşımızda duran vəzifələrin həyata keçirilməsi metodikasında bəzi məqamları akademik Ramiz Mehdiyev də ifadə etdiyi meyarlar çərçivəsində dəyərləndirməyi vacib hesab edirəm.

Məsələyə bir həqiqətə diqqət çəkərək başlamaq istərdim. Dünyada soydaşlıq, vətəndaşlıq fəaliyyətini istiqamətləndirən diaspor quruculuğunun tarixi nöqtəyi-nəzərindən yanaşsaq Azərbaycan çox gənc dövlətdir. Yəni, digər xalqların diaspor tarixi ilə müqayisədə Azərbaycanın diaspor tarixi yeni formalaşır. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yeni yaranmasına baxmayaraq, biz bu illərdə xeyli uğurlar əldə etmişik. Digər tərəfdən, özümüzü çox gənc, dinamik və eyni zamanda, yaşadığımız dünyanın dilini, mübarizə metodlarının xüsusiyyətlərini və üsullarını uğurla əldə etmənin təsirli vasitələrini ən optimal şəkildə ortaya qoyan tərəf olaraq görməliyik.

Erməni diaspor təşkilatlarının yalan və uydurma iddialar üzərində qurmağa çalışdığı tarix əslində bizim xeyrimizədir. Uzun və kəşməkəşli bir mübarizədə qarşımıza çıxan bütün maneələri aşaraq öndə olmağa potensialımız var. Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi 15 ildir qurulmasına baxmayaraq, dünyanın müxtəlif dövlətlərində 462 diaspor təşkilatı ilə əməkdaşlıq edir.

Akademik Ramiz Mehdiyev cəbhə bölgəsində aprel müharibəsindən sonrakı dövrü dəyərləndirərkən “Cəbhə xəttindəki aprel hadisələri və onun bir çox KİV-lər tərəfindən düzgün işıqlandırılması hələ də kimlərinə “həll olunmamış” hesab etdiyi “bizim torpaqları kim işğal edib – Qarabağ “patriotları” yoxsa, Ermənistan silahlı qüvvələri? Qarabağ müharibəsi lokal separatçı hərəkatdır, yoxsa xaricdən yönləndirilmiş qonşu dövlətin böyük miqyaslı təcavüzünün nəticəsi?” suallarına aydın cavab verdi.

Həqiqətən də məlum faktın dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında bizim aktiv fəaliyyət göstərə bilməməyimiz yox, erməni diaspor təşkilatlarının yalan və iftiraları səbəbi ilə etibarsız informasiyalar xeyli artdı. Akademik Ramiz Mehdiyev yazdığı kimi, erməni lobbisi uzun illər bütün səviyyələrdə sübut etməyə çalışırdı ki, Qarabağ münaqişəsi “Qarabağ ermənilərinin azadlıq hərəkatıdır”. Halbuki Dağlıq Qarabağın erməni icması Ermənistandan və xaricdən kömək olmadan Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini

işğal etmək gücündə deyildi. Bu baxımdan diaspor Azərbaycan həqiqətlərinin yayılmasında mühüm rol oynamalıdır. Diaspor xarici vətəndaşlara Qarabağ münaqişəsinin əsl səbəblərini başa salmalı, xalqımızın tolerantlığını və vətənpərvərliyini onların diqqətinə çatdırmalıdır.

Diaspor xarici vətəndaşlara xüsusilə Azərbaycanın tolerantlıq ənənəsini çatdırmaqda çətinliklə qarşılaşmır. Azərbaycan dünyada qonaqpərvərlik, dinlərarası dialoq və insani dəyərləri ilə tanınan bir ölkədir. Şübhəsiz ki, son illərdə Azərbaycanda böyük uğurla həyata keçirilən beynəlxalq tədbirlərin də bu sahədə xüsusi əhəmiyyəti olduğunu qeyd etməliyik.

Yaranmış bütün fürsətlərin beynəlxalq müstəvidə ölkəmizin həqiqətlərinin ifadə edilməsi arenasına çevrilməsi üçün xaricdə yaşayan biz azərbaycanlıların üzərinə böyük vəzifələr düşür. Ortaq qayəmiz olan vətən torpaqlarının Ermənistan işğalından azad edilməsi, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə nüfuzunun daha da güclənməsi, dünyanın bir çox ölkəsində yaşayan azərbaycanlıların əsas hədəfi və müştərək arzusudur.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında 49 ölkədən 500 nümayəndə iştirak edib və iki gün davam edən rəsmi və qeyri-rəsmi görüşlərdə həmin hədəflər haqqında müzakirələr aparıblar. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qurultaydakı nitqində dövlətimizin bizdən nələr gözlədiyini konkret tezislərlə ortaya qoydu. Qurultay vətəndaş məsuliyyətinin bizdə yaratdığı əhval-ruhiyyə və qələbə əzmi ilə işini başa çatdırdı. Qurultayın bitməsindən bir aydan çox vaxt ötsə də, Prezident İlham Əliyevin dediyi sözlər biz xaricdə yaşayan azərbaycanlıların hafizəsindədir.

Azərbaycanın reallıqlarını təhrif edən, bizə böhtan atan yazıların böyük əksəriyyətinin arxasında erməni diaspor təşkilatlarının olduğu aydın məsələdir. Biz bu istiqamətdə işimizi daha da təkmilləşdirməliyik. İlk növbədə, media ilə ciddi iş aparılmalıdır. Biz çalışmalıyıq ki, xarici ölkələrdə azərbaycanlı jurnalistlər yetişsin və müxtəlif media orqanlarında təmsil olunsunlar. Onlar öz vətənlərini müdafiə edəcək, həqiqətləri yaşadıkları ölkələrin ictimai rəyinin diqqətinə çatdıracaqlar. Çünki XXI əsr informasiya əsridir. Bu gün informasiya bir alət, bir silah kimi artıq mövcuddur. İndi dünyanın müxtəlif yerlərində qanlı toqquşmalar baş verir. Biz burada, Bakıda, yaxud da başqa bir şəhərdə oturub haradan və necə bilərik ki, orada nələr baş verir, kim haqlıdır, kim haqsızdır, kim hücum edir, kim özünü müdafiə edir? Biz onu ancaq media vasitəsilə öyrənə bilərik. Əgər hər hansı bir ölkəyə qarşı əlaqələndirilmiş çirkin kampaniya aparılarsa, ictimai fikri də o istiqamətdə dəyişmək mümkündür. İctimai rəyin formalaşmasında aktiv fəaliyyət göstərən diaspor nümayəndələrinin üzərinə ciddi vəzifələr düşür.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələrə toxunan akademik Ramiz Mehdiyev yazır: “Bugünkü diaspor təkcə bu və ya digər səbəblərdən xaricdə yaşayan həmvətənlər deyil”. Diaspor haqqında yazılan və danışılan bütün məsələlərə dair ən konkret və doğru yanaşma bu fikirdə əksini tapıb. Eyni zamanda, bu məqalədə “diasporun sistemli fəaliyyəti necə təşkil edilməlidir” sualına da cavab verilib. Diaspor üzvü olmaq sadəcə xaricdə yaşamaq deyil, hətta xaricdə yaşayaraq ölkəyə və dövlətə düşmən münasibətlə zərər vuranlar belə az deyil. Bu cür hallar Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin diqqətindən kənar qalmamalıdır. Çünki yaşadığımız ölkələrdə mövcud olan

diplomatik nümayəndəliklərlə qurduğumuz dialoq bizlər üçün nə qədər əhəmiyyət kəsb etsə də, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə də əməkdaşlıq imkanlarımızı mütəmadi olaraq genişləndirməliyik. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyətini uğurlu hesab edirəm. Komitə sədri Nazim İbrahimov səmimi, təkəbbürdən uzaq, tənqiddə və yeni fikirlərə diqqət yetirən şəxsdir. Bir çox insanlarla qurduğu şəxsi dialoqlar sayəsində Azərbaycan diasporuna güc və rəng qazandırır. Bütün uğurlara rəğmən Komitənin işində müəyyən çətinliklər də var və bu məsələni xüsusilə qeyd etmək istəyirəm.

Biz, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar sadəcə diplomatik nümayəndəliklərimizlə dialoq qurmaq problemi yaşamırıq, (bu məsələ Prezident İlham Əliyev tərəfindən qurultayda dilə gətirildi) eyni zamanda, öz aramızda da problemlər yaşayırıq. Bəzi hallarda şəxsi subyektiv fikirlərini milli məsələlərin üzərində görənlər dövlət mənafeyinə zərər vurduqlarını düşünmədən (əslində bəzən də istəməyərək) davrananlar vardır. Torpaqları Ermənistan tərəfindən işğal edilən bir dövlətin xarici ölkələrdəki nümayəndələri olaraq bəzən öz aramızdakı mənasız fikir ayrılığına enerjimizi sərf edərək əsas məqsəddən uzaqlaşma halları ilə qarşılaşırıq. Hər birimiz özümüzü haqlı bildiyimiz bu şəxsi kiçik məsələlərdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tərəf tutmasını istəyirik və ona görə də Komitə haqqında müsbət və yaxud mənfi fikirlərimizi bəyan edirik. Bəli, təəssüf ki, bir milyondan çox qaçqını və məcburi köçkünü olan, torpaqlarının 20 faizi Ermənistan tərəfindən işğal edilən biz – Azərbaycan diasporunun üzvlərinin çoxu bu həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq, haqq işimizi təbliğ etmək əvəzinə, bəzi hallarda vaxtımızı və enerjimizi əhəmiyyətsiz işlərə sərf edirik.

Diaspor fəaliyyətində mövcud olan bəzi problemlərin həll edilməsi üçün xaricdəki azərbaycanlıların ilk növbədə bir həqiqətlə razılaşması lazımdır ki, yaşadığımız ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal rol oynamağın yeganə yolu özümüzü cəmiyyətə qəbul etdirməkdir. Yəni, inteqrasiya prosesini uğurla nəticələndirməliyik. Yalnız bu prosesin ən təhlükəli məqamı inteqrasiyadan bəhs edərkən assimilyasiya olmaq məsələsidir. Yeni dəyərlərə sahib çıxarkən, mövcud milli dəyərlərimizi qətiyyənlə itirməməliyik. Qurultayda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bu təhlükəni diqqətə alaraq ana dilində məktəblər, mətbu orqanlar, internet səhifələri açılmasının əhəmiyyətini xüsusi olaraq qeyd edib. Başqa sözlə desək, xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizin önə çıxmasına şərait yaratmalıyıq. Dost-tanış münasibətlərinə görə önə çıxarılan və yaxud ənənəvi qaydada köhnə və heç bir ciddi fəaliyyəti olmayan təşkilatlar ləğv edilməlidir. Şübhəsiz, bu günə qədər çətin şəraitdə fəaliyyət göstərən, konkret iş görən hər bir insan qiymətlidir, amma dünyada siyasət adlı oyun artıq yeni dünya düzəninə qanunlarına görə oynanılır. Bizim də bu cür potensiala sahib olan insanlarımızı, xüsusilə də gənclərimizə dəstək verərək onları önə çıxarmamız lazımdır.

Diasporun əsas hədəflərindən biri nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla yaxşı münasibətlər qurmaqdır. Bu sahədə xeyli iş görüldüyünü xüsusilə vurğulamaq istəyirəm. 2014-cü ildə Oksford Bələdiyyə Sarayında “Socrates” mükafatını aldığım zaman doğduğum ölkəmin adı salonda alqışlarla qarşılananda, 2015-ci ildə BMT-nin Cenevrədə keçirilən qlobal alyans toplantısında dünyanın Vətənimin həqiqətlərindən xəbərdar olduğunu görəndə xeyli qürurlanmışdım. Ancaq mənə ən çox qürurlandıran

Andorra Knyazlığında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Beynəlxalq Nizami Gəncəvi Mərkəzi (NGBM) tərəfindən həyata keçirilən tədbir oldu. Böyük düşüncə sahibi olan insanları kiçik bir ölkədə bir araya toplayan Vətənimizlə qürur duyudum. “Qloballaşan dünyada xalqların gücü” mövzusunda keçirilən toplantıda dünyanın yeni siyasi xəritəsi, qloballaşma prosesinə yeni baxış, XXI əsrdə iqtisadi vəziyyət və digər mühüm məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparıldı. Toplantıda Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin üzvü Mladen İvaniç, Andorra Knyazlığının Baş naziri Antoni Marti, Latviyanın sabiq Prezidenti, NGBM-nin həmsədri Vayra Vike-Freyberqa, İsgəndəriyyə Kitabxanasının direktoru, NGBM-nin həmsədri İsmail Serageldin, Ərəb Liqasının sabiq baş katibi Əmr Musa, Serbiyanın sabiq Prezidenti Boris Tadiç, İtaliya Prezidentinin diplomatik müşaviri Antonio Zanardi Landi, Xorvatiyanın sabiq Prezidenti İvo Yosipoviç və digərləri iştirak edirdilər.

Mərkəzin VIII ali toplantısında dünyanın müxtəlif ölkələrindən yeddi dövlət başçısı, beş baş nazir və dəyərli siyasət adamlarını bir araya gətirən “beyin fırtınası”nda dünyanın aktual problemləri müzakirə edilirdi. Şübhəsiz ki, münaqişəli bölgələrlə və ümumiyyətlə, dünyanın qarşılaşdığı problemlərlə bağlı irəli sürülən fikirlər fərqli baxışları ortaya çıxardı. Başqa sözlə desək, yeni strategiyalar müzakirə edildi. Müzakirə böyük dövlətlərə digər dövlətlərin səsini, düşüncələrini təqdim etmək məqsədini daşıyırdı. Böyük dövlətlər tərəfindən irəli sürülən ideyaların siyasi və iqtisadi cəhətdən iflasa uğramasının əsl səbəbi digər dövlətlərin səsini və fikrini dinləmək istəməmək, başqa sözlə desək, uzaqdan idarəetmə ilə hadisələrə müdaxilə gücünə sahib olduqları hissəyə qapılmalarıdır.

Dünyanın hazırkı vəziyyəti fərqli bir yanaşmanı ortaya çıxardı. Böyük dövlətlərin bölgə siyasətlərinin formalaşmasında yerli digər dövlətlərin strateji yanaşmadan maksimum səviyyədə istifadə etməsi zəruri oldu. Yəni, klassik böhranlar nəticəsində ortaya çıxan tıxanma (siyasi, iqtisadi, humanitar) böyük dövlətləri çətin vəziyyətə saldı. Böyük dövlətlər rəşional düşüncələrin məcmusuna (“beyin fırtınaları”nın ortaya çıxardığı məhsullara) ciddi ehtiyac duyurlar. Bütün bunları ifadə etməkdə məqsədim Andorra Knyazlığında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Beynəlxalq Nizami Gəncəvi Mərkəzi tərəfindən keçirilən toplantının mahiyyətini və əhəmiyyətini göstərməkdir. Toplantıda dünyanı narahat edən təhlükələr, mövcud böhranlardan çıxış yolları müzakirə edildi. Azərbaycanın belə bir düşüncə mərkəzinə sahib olması dövlətin xarici siyasəti üçün ciddi uğurdur. Belə mərkəzlər milli mənafelər, dövlətçilik üçün uzun zamanda siyasi dividənt gətirən qurumlardır. Unutmamalıyıq ki, dünyada hadisələr heç də proqramlaşdırılmış şəkildə cərəyan etmir. “Soyuq müharibə”dən sonra dünyanın bütün dövlətlərinə ABŞ tərəfindən təlqin edilən təkqütblü (ABŞ-ın liderliyində) sistemin (Çin və Hindistanın yüksəlişi nəticəsində) yaranmadan süqut etdiyinə şahidi olduq. Artıq ABŞ-ın strateq və siyasətşünasları çoxqütblü dünya terminindən daha çox istifadə edirlər.

Azərbaycan coğrafi və geosiyasi mövqeyinə görə əhəmiyyətli ölkədir. Böyük dövlətlərin əməkdaşlıq etdiyi əmsalsız tarazlıq vasitəsi xüsusiyyətlərinə sahibdir. Güc tarazlığının pozulması səbəbindən dünyada problemlər artır. Problemlərin həlli üçün istifadə edilən ən təsirli mexanizm isə böyük dövlətlərin ehtiyac duyduğu orbital ölkələrdir. İqtisadi və siyasi gücü yüksək səviyyədə olan hər

hansı bir böyük dövlət orbital dövlətlər olmadan inkişafını təmin edə bilməz. Azərbaycan sadəcə özü üçün deyil, bölgənin və dünyanın tarazlığı üçün də əhəmiyyətli bir gücdür. Azərbaycan diaspor təşkilatları da bu gücü hiss edərək fəaliyyətinə davam etməlidir. Bu fəaliyyətin uğurlu nəticələr verdiyini görürük.

Bəziləri tərəfindən tənqid edilən “Dünya azərbaycanlıları” ifadəsinə gəlincə, bu ifadəni coğrafi aidiyyət duyğumuzu birləşdirən əhəmiyyətli ortaq dəyər kimi görürəm. Azərbaycan əsrlər boyu Vətənimiz olmuş və olmaqda davam edir. Ötən il İsveç parlamentində Xocalı soyqırımını haqqında məruzə edərkən (İsveç parlamentində ilk dəfə belə tədbir keçirdiyi üçün diaspor təşkilatımızı təbrik edirəm) mənimlə bərabər, İsraildən Arye Qut da vardı və qətiyyətlə Xocalıya ədalət tələb edirdi. Eyni zamanda, Azərbaycandan olan bir çox həmyerlimiz də etnik kimliyinin deyil, coğrafi kimliyinin yaratdığı məsuliyyət hissi ilə bu istiqamətdə fəaliyyət göstərir. Onların diaspor təşkilatlarımızda yer alması dövlətimizin tolerant multikultural siyasət həyata keçirməsinin bariz nümunəsidir. Həmyerlilik bağlarımız vətəndaşlıq məsuliyyəti ilə gücləndirilməlidir. Azərbaycan ətrafında birləşmək, bu birliyə xidmət etmək Vətənə olan borcumuz və vətəndaşlıq vəzifəmizdir. Diaspor fəaliyyəti də əslində elə budur.

Akademik Ramiz Mehdiyevə görə, “Azərbaycan diasporu yaşadığı yerdə çox məsələnin həllinə nail ola biləcək güclü ictimai-siyasi qüvvədir. Diaspor milli mənafeələrimizin müdafiəsi, potensial müttəfiqlər və tərəfdaşlar uğrunda mübarizədə forpostdur”.

Postqlobalizmdən fərqli olaraq non-profit (kommersiya məqsədi güdməyən) təşkilatlar hazırda qloballaşan dünyanın ən fəal qurumlarıdır. İctimai-siyasi həyatda nüfuzlu qüvvəyə sahib olmaq üçün bu təşkilatlarda yer almalı, hətta yaşadığımız ölkələrdə bu təşkilatlarda rəhbər vəzifələrə sahib olmalıyıq.

Akademik Ramiz Mehdiyev məqaləsini “Azərbaycan diasporu: Müasir çağırışlar və sistemli fəaliyyətin təşkili” adlandırır. Bu məqalə sadəcə müasir çağırışlara sistemli fəaliyyətlərlə cavab verildiyi zaman uğurlu nəticələr əldə etməyin mümkün olduğu mesajını verməklə kifayətlənmir, eyni zamanda, bu sahədə qarşıda duran vəzifələrin strategiyasını ortaya qoyur. Başqa sözlə desək, diaspor fəaliyyətimizin yol xəritəsini cızır.

Son dərəcə yerində olan bu fikirlərə əlavə edəcəyim tək fikir dünyanın harasında olduğundan asılı olmayaraq Vətəni – Azərbaycanı düşünmək, onun həqiqətlərinin ifadəsinə nail olmaq və “Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam” deyə bilmək uğurlu nəticəyə aparıcı yoldur, inşa etdiyimiz məfkurənin daşı-torpağıdır. Qarabağdır..., Zəngəzurdur..., Qərbi Azərbaycandır..., o taylı, bu taylı Vətəndir.

Xalq qəzeti.-2016.-20 iyul.-№154.-S.3.

Litvada Azərbaycan diaspor xadiminə bədii sənət yaradıcısı statusu verilib

Samirə Əliyeva

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri, Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü Mahir Həmzəyevə Litvanın bədii sənət yaradıcısı statusu verilib. Bu barədə Litva Respublikasının mədəniyyət naziri Şarunas Birutis LR "Bədii sənət yaradıcısı və yaradıcı təşkilatların statusu haqqında Qanun" a uyğun olaraq 2016-cı ilin mayın 23-də müvafiq sərəncam imzalayıb.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən aldığımız məlumatda bildirilir ki, M.Həmzəyev bu statusa Litva-Azərbaycan ədəbi-mədəni əlaqələrinin tədqiqi və bədii tərcümə sahəsində peşəkar fəaliyyətinə görə layiq görülüb.

O, 1983-2015-ci illərdə Litva xalq nağıllarını, Litva yazıçıları Vintsas Kreve, Yonas Bilyunas, Alfonsas Maldonis, Algirdas Potsyus, Alfonsas Bukontas, Arvidas Valyonis, A. Antanas Yoninas və Danielyus Muşinskasın əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edib.

1990-2015-ci illərdə litvalı publisistlər, siyasi şərhçilərin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həqiqətlərinə aid Litva mediasında dərc edilmiş politoloji məqalələri, oçerk, pəmflet, analitik icmal və digər siyasi-publisistik yazılarını Azərbaycan dilinə tərcümə edib.

2006-2011-ci illərdə Litva dövlət və hökumət rəsmilərinin Azərbaycana rəsmi səfərləri zamanı etdiyi çıxışları, müstəqil Litvanın ilk dövlət başçısı Vitautas Landsberqisin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi mövzusunda yazdığı bir sıra siyasi-publisistik məqalələri Azərbaycan dilinə çevirib. M.Həmzəyev, eyni zamanda, Azərbaycan dilindən litva dilinə ədəbi və publisistik tərcümələr edir. 1982-2016-cı illərdə Azərbaycan ədəbiyyatından xalq nağıllarını Litva dilinə tərcümə edib.

"Erməni terror və quldur birləşmələrinin bəşəriyyətə qarşı cinayətləri (XIX - XXI əsrlər)" müxtəsər xronoloji ensiklopediyasından (Bakı, Elm, 2002) bir sıra parçaları litvalı nəşir və publisist Gintaras Visotskasla bərabər Litva dilinə tərcümə edərək 2010-cu ildə Kaunasda dərc etdirib.

Heydər Əliyevin 1990-cı il 20 Yanvar təcavüzünün geosiyasi təhlilinə həsr olunmuş çıxışlarını, azərbaycanlıların soyqırımı tarixi ilə bağlı imzaladığı rəsmi sənədləri, akademik Ramiz Mehdiyevin "Azərbaycanlılara qarşı soyqırımı gerçəklikləri" və "XXI əsrdə Azərbaycan ideyası kreativ millət kontekstində" adlı tarixi, siyasi və sosial-fəlsəfi oçerklərini litvalı həmkarı Edita Ratkuvene ilə birgə litva dilinə çevirərək 2014-2015-ci illərdə Vilyusda nəşr etdirib.

M. Həmzəyevin XIX – XX əsrlərdə Litva-Azərbaycan əlaqələri, o cümlədən 1918-1922-ci illərdə Litva-Azərbaycan dövlətlərarası münasibətləri mövzusunda işlədiyi 350-dən artıq tədqiqat işi, ədəbi-tarixi, elmi-publisistik və ictimai-siyasi məqalələri 1980-2016-cı illərdə Litvada və Azərbaycanda işıq üzünə görüb. M. Həmzəyev Ümumdünya Litva Ensiklopediyası redaksiya kollegiyasının üzvüdür (2002).

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) fəxri üzvü (2006) və həmçinin AYB-nin "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiya şurasının üzvüdür (2014). 2016-cı ildən Litva Ədəbi Tərcüməçilər İttifaqının həqiqi üzvüdür.

M. Həməzəyev 1988-ci ildən Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədridir. O, Baltik ölkələrində bədii sənət yaradıcısı statusuna layiq görülmüş ilk Azərbaycan diaspor xadimidir.

Xalq qəzeti.-2016.-10 avqust.-№172.-S.6.

Samira Patzer-İsmailova:

“Diaspor fəaliyyətində konkret İKT strategiyası yaradılmalıdır”

“İKT vasitəsilə həm elmi- siyasi, həm də kütləvi maraqlar, mədəniyyət forumlarına müdaxilə edilməlidir”

Fuad Hüseynzadə

Bu gün informasiya kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) imkanlarından istifadə edərək diasporumuzu bir araya gətirib önəmli işlər görmək olar. Məsələn, ölkələr və ya qitələr üzrə yaradılmış konqreslər bu baxımdan əhəmiyyətli addımlar ata bilər. Elə Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin (AAK) prezidenti Samira Patzer-İsmailova ilə də söhbətimiz bu mövzuda oldu.

-Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayından sonra yeni fəaliyyət planı qurubsunuzmu?

-Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayı yeni və daha səmərəli üslubda, intensiv və dinamik xarakterdə təşkil edilmişdi. Qurultayın ali bir iclas kimi təntənəli atmosferi ilə yanaşı, işgüzar məqsədə xidmət etməsi də nəzərdə tutulmuşdu. Sözsüz, qurultayın ən parlaq məqamı Prezident İlham Əliyevin çıxışı oldu. Prezident diaspor fəaliyyətinin bir çox mühüm sahələrini əhatə edərək, dolğun strateji və taktiki tezislərlə, eyni zamanda səmimi bir tərzdə fikirlərini izhar etdi. O, öz çıxışı ilə bizim həyatımız, fəaliyyətimiz haqqında məlumatlı olduğunu, bizim fəaliyyətimizə verdiyi dəyər və dəstəyi bildirdi və eyni zamanda çatışmayan məqamlara, görülməli işlərə, önəmli fəaliyyət sahələrinə toxunaraq, demək olar ki, gələcək fəaliyyət istiqamətlərini müəyyən etdi. Etiraf edirəm ki, bu parlaq çıxış diaspor fəaliyyətinin bir proqramı xüsusiyyətində idi və konkret olaraq yeni fəaliyyət mərhələsinin başlanğıcına işarə edirdi.

Bütün Azərbaycan diasporu kimi, Avropa diasporu da gələcək fəaliyyətini məhz bu çıxışın rəzüməsi olaraq yenidən düşünməli və yeni fəaliyyət mərhələsinə keçməlidir. Bunun üçün ölkələrdəki Azərbaycan cəmiyyət və qurumları fikir mübadiləsi apararaq, mühüm olan sahələri-inteqrasiya, siyasi inteqrasiya, lobbicilik, İKT ilə əməkdaşlıq, elmi və sosioloji strukturlara yiyələnmək və s. məsələləri diqqət mərkəzinə almalıdır.

Qurultayın qərarları da bu məqsədlərə xidmət edərək diaspor üzrə Koordinasiya mərkəzlərinin yaradılmasını, Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının iclasının ən azı ildə bir dəfə keçirilməsini nəzərdə tutdu.

- Hazırda Avropada, eləcə də Almaniyada tez-tez terror hadisələri baş verir. Bunun Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə hər hansı mənfi təsiri olubmu?

-Yaşadığımız ölkələrdə hər bir siyasi-ictimai problem yaşandıqda bu mənfi hadisələr mənşəyindən asılı olmayaraq, hər bir şəxs, milli toplumun həyat və fəaliyyətini təsirsiz qoymur. Burada diaspor fəaliyyəti üçün müxtəlif aspektlər yaranır: bir tərəfdən biz baş verən hadisələrə münasibət göstərərək

diasporumuzu yaşadığımız ölkədə bir qüvvə və siyasi - ictimai həyata inteqrasiya etmiş toplum kimi təqdim edə bilərik. Amma o biri tərəfdən isə bu hadisələr nəticəsində Avropa ictimaiyyətinin öz problemləri artdıqca, məsələn “terror”, “qaçqın” mövzuları ilk plana keçərkən, bizim diasporun problemlərinin həlli aktualıqdan məhrum ola bilər. Deməli, yeni şəraitdə yeni taktika işlədilməlidir. Azərbaycan diasporu hər iki aspekti nəzərə alaraq, imkan daxilində öz fəaliyyətini inadkarlıqla davam etdirməlidir. Sırf qanunvericilik cəhətdən diaspor fəaliyyəti bu hadisələr nəticəsində məhdudlaşmasa da, əlbəttə, hər bir ölkədə terror hadisələri narahatlıq yaradan bir hal, diasporlar qarşısında yeni vəzifələr qoyan bir məqamdır. Avropada bu gün yaranmış şəraitdə diasporumuzun əsas məqsədi “radikal islam”dan məsafələnmək və bir daha Azərbaycanın unikal islam ölkəsi olaraq, multikulturalizm, tolerantlıq dəyərlərinə malik olmasını qabarıq şəkildə təqdim etməkdir. Azərbaycanın ənənəvi olaraq çoxmillətli, çoxdini bir ölkə olması, xalqımızın müxtəlif mədəniyyətlərlə hər zaman əminaman yaşaması- bütün bu keyfiyyətlər bizim diasporun simasında da özünü tapır, onun fəaliyyətində bu ünsürlər əksini tapır. Biz hər zaman çalışırıq ki, yaşadığımız ölkələrdə Azərbaycanı məhz bu mövqedən tanıdaq.

- Ümumiyyətlə, bu hadisələr almanların bir müsəlman xalqın nümayəndəsi olaraq diasporumuza münasibətini dəyişibmi?

-Almaniyada artıq müəyyən miqrasiya ənənəsi var və müsəlman miqrantları almanlar üçün artıq tanış bir toplumdur. Əsasən, münasibətdə dəyişiklik olmasa da, amma etiraf edirəm ki, son hadisələr, əlbəttə, Avropada da müsəlmanlara qarşı müəyyən skeptik münasibət yaradıb. Amma Azərbaycan tarixən multikultural, bu gün də dünyəvi və mütərəqqi islam ölkəsi kimi tanınır, diasporumuz da bu dəyərləri təmsil edir.

- Diaspor işində və təbliğatda informasiya kommunikasiya texnologiyalarının (İKT) hansı rolu var?

-Avropada 20-ci əsrin əvvəllərindən başlayaraq klassik media vasitələrinin təsiri haqqında araşdırmalar aparılır, çoxsaylı müzakirələrdə müxtəlif fikirlər söylənilir. İKT-nin inkişafı yeni növ medianı yaratdı və bu gün İKT ən mühüm informasiya mənbəyi kimi, çoxsaylı istifadəçi dairəsi olan bir media vasitəsi kimi dəyərləndirilir.

İKT-nin rolu, həqiqətən, önəmlidir və bu informasiya vasitələrindən daha geniş və ən əsası - səmərəli istifadə edilməlidir. İKT məkanı o qədər böyükdür ki, bu sahədə effektiv fəaliyyət strategiyasını qurmaq üçün maddi-mənəvi baza, savad və xarici dillərin biliyi, çevik və müasir düşüncə tələb edilir. Bunun üçün ölkələrdə kompetent mütəxəssislər və işin müvəffəqiyyəti üçün müasir texnika ilə təchizatı lazımdır. Həmin mütəxəssislər müxtəlif Avropa dillərində, xüsusilə də alman, ingilis, fransız - mütəmadi olaraq bütün İKT forumlarına qatılaraq ölkəmizin maraqlarına xidmət edən məlumatlarla işləməli, virtual məkanda fəal olmalıdırlar .

- Diasporumuz lazımı qədər İKT-nin imkanlarından yararlanırmı?

-İKT-nin sərhədləri çox genişdir və bütün imkanlar hələ fəth edilməyib. Artıq “klassik formatlı” “Facebook”, “Twitter” və s. forumlarından istifadə yararlı olsa da, orada da hələ ki, “özümüz özümüzlə” daha çox ünsiyyətdəyik. Bizim məqsədimiz isə beynəlxalq düşüncədə də dəyişiklik yaratmaq, daha geniş

ictimaiyyəti əldə etməkdir. Bunun üçün diaspor fəaliyyətində konkret İKT strategiyası yaradılmalıdır, yeni mərhələnin taktiki addımları müəyyən edilməli, İKT vasitəsilə həm elmi-siyasi, həm də kütləvi maraqlar, mədəniyyət forumlarına da müdaxilə edilməlidir.

- İKT-dən istifadə edib daha hansı işlər görmək olar?

-Bir çox sahələrdə yeni üfqləri əldə etmək olar. Azərbaycanın tarixi və müasir dəyərlərinin təqdimatında, inkişaf proseslərinin təbliğatında, nailiyyətlərimiz haqda məlumatlandırmaqda və s. sahələrdə daha çox bütün təbəqələr üçün maraqlı olan səhifələr yaratmaq olar. Elə əsas məsələ - Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin yayımlanmasında yeni işlər görmək yararlı olar. Məlumdur ki, hal-hazırda Dağlıq Qarabağ münaqişəsində real qarşıdurma ilə yanaşı, virtual məkanda gedən informasiya müharibəsi də vacib mübarizə meydanıdır. Elə həmin informasiya müharibəsində yeni əhatə dairələrini qazanmaq olar. Son illər ərzində Azərbaycan həqiqətlərinə qarşı əvvəlki sükut pozulub, erməni iftiraları şübhə altına alınıb, Dağlıq Qarabağ və Xocalı faciəsinə dair Azərbaycan mövqeyinə də yol açılıb. Amma bu da məlumdur ki, Azərbaycan diasporu gündəlik fəaliyyətində erməni təxribatı ilə və Azərbaycana qarşı ikili standartlarla üzləşir. Etiraf edim ki, bir diaspor kimi biz hələ, necə deyərlər, “əks təbliğatla” da məşğuluq - yəni illərlə ermənilərin yaydıqları yalan və iftiralara qarşı mübarizə aparırıq. Eyni zamanda Azərbaycan diasporu ikili standartlara qarşı, qərəzli münasibətlə gündəlik mübarizədədir. Məhz bu aspektlər mövzusunda İKT ilə effektiv strategiya və fəaliyyət qurmaq səmərəlidir. Ermənilərin işğalçı, təcavüzkar olması artıq siyasi dairələrdə məlumdur- elə bir sıra qətnamələrin verilməsi buna sübutdur. İndi əsas məqsəd kütlələrin, ictimai fikrin, bütün sosial şəbəkələrin bu həqiqəti qavramasıdır. Bu da müəyyən dərəcədə məhz İKT yolları ilə həyata keçirilə bilər.

Yeni internet saytlarının yaradılması, savadlı, vətənpərvər bloqqların mütəmadi şərhləri, bəzən hər hansı bir “saxta” məlumatın öncədən qarşısının alınması, “hücum” xarakterli yazıların virtual məkanda yayımlanması və s. aksiyalar daha geniş yer almalıdır. Son zamanlarda məhz İKT vasitəsi ilə petisiyalar, bəyannamələrin yayımlanması da geniş yer alıb və diaspor da bütün bu imkanlardan daha geniş istifadə etməlidir.

- AAK Avropadakı soydaşlarımızı bir araya gətirmək üçün hansı işlər görür?

-AAK-ın fəaliyyəti bu illər ərzində impulsverici bir təşkilat kimi, lobbizm istiqamətli bir qurum kimi müəyyən edilib. Avropa böyük bir məkandır, 26 ölkəni özündə birləşdirir və demək olar ki, bu ölkələrin hər birində azərbaycanlı vardır. Hətta bir sıra Avropa ölkələrində müstəqil olaraq ölkə konqresləri, məsələn, Benelüks, İsveç, Rusiya, Ukrayna konqresləri və s. var. AAK toplantılarında konqres üzvləri bir araya gələrək fikir mübadiləsi aparır, gələcək fəaliyyət istiqamətlərini araşdırır və müəyyən edirlər. Bir sıra aksiyalar əlaqəli əməkdaşlıqda həyata keçirilir. Əsasən, bu, Avropa diasporunun birliyini göstərən nümayiş xarakterli aksiyalardır. Berlin, Brüssel, Paris mərkəzlərində bu aksiyalar dəfələrlə yüzlərlə soydaşımızı bir araya gətirib. Bundan başqa AAK Avropa Parlamentinə, Avropa qurumlarına, Avropanın idarəedici orqanlarına çoxsaylı məktub və bəyannamələrlə müraciət edərək Avropa diasporunun iradəsini və fikrini, tələb və təkliflərini irəli sürür.

AAK “Xocalıya ədalət” kampaniyası ilə mütəmadi əməkdaşlıq edərək, Avropa Parlamentinə Xocalını tanımaq tələbi ilə petisiyanı təşəbbüsləndirib.

Eyni zamanda AAK bir sıra mədəniyyətlərarası tədbirlərin təşəbbüsçüsü və təşkilatçısı olub. Məsələn, “Rənglərin dialoqu” sərgisinin keçirilməsi və kataloqunun hazırlanmasında, “Qarabağ hekayələri” kitabının Avropa dillərində təqdimatında, “Sabir-150” ədəbi-bədii, “Qara Qarayev -80” tədbirlərinin, Avropa diasporunda elm nümayəndələrinin görüşlərinin təşkilatında, Almaniyaya qəsrlərində “Azərbaycana ədəbi -musiqili səyahət” proqramın və s. qeyd etmək olar.

Elə son qurultayda da Avropadakı həmkarlarımla görüşmək və işgüzar ünsiyyət çox dəyərli oldu, Konqresin gələcək fəaliyyəti üçün fikir mübadiləsi aparıldı. Düşünürəm ki, AAK-ın da Koordinasiya mərkəzinin yaradılması səmərəli tədbirlərdən ola bilər və AAK fəaliyyətinin yeni mərhələsini təmin edə bilər. Uzun illər Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin (AAKM) direktoru olduğum dövrün təcrübəsi çox müsbət nəticələr verdiyi üçün bunu tam əminliklə təsdiq edə bilərəm.

Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayı bir daha nümayiş etdirdi ki, Azərbaycan dövləti diaspor fəaliyyətinə böyük diqqətlə yanaşır, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, xarici ölkələrdəki səfirliklər Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini dəstəkləyirlər. Diaspor quruculuğu sonsuz bir prosesdir və hər zaman inkişaf yolunda olması da bu prosesin şərtidir. Bu yolda davamlılıq, mütəmədilik saxlanılarsa, zamanında çağdaş məqsədlər, strateji yollar müəyyən edilərsə, sözsüz ki, diaspor işi ildən-ilə yeni və daha keyfiyyətli nailiyyətlər əldə edəcək.

Palitra.-2016.-18 avqust-№ 147.-S.11.

“Rusiyadakı soydaşlarımız ictimai-siyasi həyatda çox aktiv olmalıdırlar”

Ramin Qasımov: “Rusiyada diasporumuzun fəaliyyətinin istənilən səviyyədə olmamasının nəticəsidir ki, Dumada azərbaycanlı deputat yoxdur”

Fuad Hüseynzadə

Gənclərimizin xaricdə rəsmi vəzifələrdə çalışması diasporumuzun inkişafı üçün perspektiv imkanlar açır. Elə müsahibimiz Ramin Qasımov da 10 ildən çoxdur ki, Rusiya Federasiyasının Dövlət Dumasında çalışır. Onun əsas istəyi Rusiyadakı azərbaycanlı gənclərin dövlət orqanlarında təmsil olunmalarıdır. Qeyd edək ki, R. Qasımov ali təhsilli hüquqşünasdır. Rusiyanın Prezident yanında İdarəçilik Akademiyasında Politologiya ixtisası üzrə təhsil alıb. Daha sonra MBA-da (Master of BusinessAdministration) biznes təhsilinə yiyələnib.

-Vətənə gəlişinizin səbəbi nədir?

-Azərbaycana tez-tez gəlirəm. İndi də yay aylarıdır. Gəlmişəm Vətəndə istirahət edirəm. Eyni zamanda qohumlar, dostlarla görüşlərim olur.

-Azərbaycan-Rusiya əlaqələrinin inkişaf perspektivləri necə görünür?

- Ruslar və azərbaycanlılar 300 il bir yerdə yaşayıblar. Azərbaycan həmişə Rusiya üçün yaxın dost olub. Baxın, Çar dövründə Azərbaycanın elitası Rusiyada təhsil alıb. Hətta Çarın yanında çalışanlar da olub. Onlar Rusiya İmperiyasına sadıq olublar. Sovet dövründə isə Azərbaycan neft və qaz ixrac edib. Bizim azərbaycanlılar Sibirdə neft və qaz tapıblar. Azərbaycan nefti sayəsində Sovet İttifaqı Böyük Vətən Müharibəsində qalib olub. Çörçil deyirdi ki, əgər neft kralıqadırsa, Bakı onun taxtıdır. Çoxlu azərbaycanlılar Rusiyada dövlət üçün çalışıblar. Bu gün də belədir. Rusiyada müxtəlif sahələrdə çalışan həmyerlilərimiz var.

Azərbaycan çoxşaxəli, ağıllı xarici siyasət yürüdür. Ən əsası da xarici siyasətdə öz yerini qoruyur. Azərbaycan rəhbərliyi vaxtından tez qərar vermir. Bu siyasətin nəticəsini biz görürük. Şükür ki, Azərbaycanda sabitlikdir.

-Bəs siz bu əlaqələrin inkişafı üçün nə edirsiniz?

-Son dörd ildə Rusiya-Azərbaycan əlaqələri daha da sıxlaşıb. Bir neçə il bundan qabaq Rusiya-Azərbaycan Dostluq Qrupunu yaratdıq. Bu qrupa tanınmış siyasətçilər, jurnalistlər və s. üzvdür. Bir çox rus ictimai xadimlərinin Azərbaycana gəlməsində bu Qrupun böyük rolu var. Biz bu qrupu yaradanda çoxları inanmırdı ki, belə böyük işlər görə biləcəyik. Lakin gördüyü işlərlə Qrup özünü təsdiqləyib.

-Siz Rusiya-Türkiyə münasibətləri mövzusunda da açıqlamalar verirsiniz. İki ölkə arasında münasibətlərin bərpa olunmasında Azərbaycanın nə kimi rolu oldu?

- Öncə deyim ki, bu münasibətlərin korlanması iki ölkə üçün də mənfi nəticələrə gətirib çıxarmışdı. Rusiyada 3 min Türkiyə şirkəti fəaliyyəti göstərirdi. Bu böyük bir ordu kimidir. İldə 4 milyon rus turist Türkiyəyə gedirdi... Artıq bildiyiniz kimi, Rusiya prezidenti Vladimir Putinlə Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan görüşdülər. Bizim üçün də bu yaxşıdır. Rusiya-Türkiyə münasibətlərinin yenidən bərpa olunmasında Prezident İlham Əliyev və Prezident Nursultan Nazarbayev-in çox böyük rolu oldu. Bunun da nəticəsini biz artıq gördük.

Bilirsiniz ki, Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində Rusiyanın rolu böyükdür. Türkiyə həmişəki kimi, bəyan edir ki, bu münaqişənin həllinə dəstək edə bilər. Ermənistan isə Türkiyənin bu məsələdə roluna qarşı çıxır. Lakin Rusiya ekspertləri Türkiyənin bu işdə pozitiv rolu ola biləcəyini deyirlər.

- Bakıda Azərbaycan-İran-Rusiya arasında üçtərəfli görüşlərin keçirilməsi regionda geopolitik vəziyyətə nə kimi təsir edə bilər?

-Son illər Azərbaycan regional liderdir. Azərbaycan regionda çox böyük investisiya layihələri həyata keçirir. Bakıda Azərbaycan-İran-Rusiya arasında üçtərəfli görüşlərin keçirilməsi çox böyük proqesdir. Xüsusən bu görüşlərdə “Şimal-Cənub” nəqliyyat dəhlizinin qurulması ilə bağlı razılığın alınması regionda iqtisadi, siyasi sabitliyin, eləcə də mehriban qonşuluq siyasətinin yaranmasına xidmət edir. Bu, unikal layihədir. Çünki bu layihə həm Qərbi, həm də Şərqi ölkələrinə uyğundur. “Şimal-Cənub” dəhlizinin açılması xüsusən İran üçün çox perspektivlidir.

- Rusiyadakı gənclərimizin ictimai-siyasi fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

- Rusiyadakı azərbaycanlı gənclər siyasi həyatda çox aktiv olmalıdırlar. Mən həmişə gənclərə deyirəm ki, onlar daha güclü olmalıdırlar. Ümumiyyətlə, gənclərlə işləmək lazımdır. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın sədri olduğu Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı (RAGT) fəaliyyətə başlayandan sonra gənclərdə böyük ruh yüksəkliyi yaranıb. RAGT-da işləyən, yetişən gənclərə Rusiyanın bir sıra rəsmi orqanlarında vəzifə verilib. Amma buna baxmayaraq, gənclər karyera uğurunda mübarizə aparmalıdırlar. Ümumiyyətlə, soydaşlarımız Rusiyanın ictimai-siyasi həyatında çox aktiv olmalıdırlar. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında Prezident İlham Əliyev də dedi ki, soydaşlarımız xaricdə yerli rəsmi orqanlarda çalışmalı, ictimai həyatda fəallıq göstərməlidirlər.

-Bu vaxta kimi niyə Dumada azərbaycanlı deputat yoxdur?

- Rusiyada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti istənilən səviyyədə deyil. Bunun da nəticəsidir ki, Dumada azərbaycanlı deputat yoxdur. Düzdür, bizim tanınmış professor, biznesmen, həkim və s. var. Bəs niyə biz Rusiyada güclü deyilik? Rusiyada hər hansı sahədə ekspertlərimiz belə, yoxdur.

-Bildiyimizə görə Rusiya Dövlət Dumasına namizədliyinizi veribsiz.

-Mən praymerizi keçəndən sonra hakim “Vahid Rusiya” (“Yedinaya Rossiya”) partiyasından, Dağıstan Respublikasında yerləşən 11 sayılı seçki dairəsindən Rusiya Dövlət Dumasına deputatlığa namizədliyimi verdim. Bütün dünyadan mənə seçki ilə bağlı dəstək verənlər oldu. Mən fürsətdən istifadə edib hamıya öz təşəkkürümü bildirirəm.

-
- Rusiyada azərbaycanlı media mənsublarının da sayı çox azdır. Bunun səbəbi nədir?
  - Bunun üçün sistemli şəkildə professional iş aparılmalıdır. Rusiyada yaşayan gəncləri bu istiqamətdə hazırlamaq lazımdır.

Palitra.-2016.-10 sentyabr-№ 162.-S.7.

“Qırğızistandakı soydaşlarımız Azərbaycanın nüfuzunu uca tuturlar”

Əzizəğa Əliyev: “Diaspor üzvləri səfirliklə birlikdə fəaliyyət göstərməyə hər zaman üstünlük verir”

Fuad Hüseynzadə

Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın rəsmi vəzifələrdə önə çəkilməsi diasporumuzun uğurdur. Bu, eyni zamanda milli diaspora verilən qiymətdir. Bu baxımdan Qırğızistandakı diaspor üzvlərimiz də Azərbaycanı layiqli təmsil edirlər. Bu günlərdə Qırğızıstan “Azəri” İctimai Birliyinin sədri Əzizəğa Əliyevə yeni vəzifənin verilməsi bunu bir daha sübut edir. Onun Qırğızıstan Xalqları Assambleyasının sədr müavini seçilməsi hər birimiz üçün fəxrdir. Qeyd edək Ə. Əliyev Qırğızıstanda dünyaya göz açıb. Əməkdar hüquqşünas, I dərəcəli ədliyyə müşaviridir. Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvüdür.

-Qırğızıstan Xalqları Assambleyasının iş prinsipi nədən ibarətdir?

-Qırğızıstan Xalqları Assambleyası 1994-cü ilin yanvar ayının 21-də yaradılıb. Assambleya bu gün Qırğızıstan Respublikasında ən böyük nüfuzə sahib olan təşkilatlardan biridir və ölkənin siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında mühüm rol oynayır. Qırğızıstan Respublikası çoxmillətli dövlət olduğu üçün Qırğızıstan Xalqları Assambleyasına 80-dən çox xalqların nümayəndələri, 28 ictimai birlik daxildir və bu da 6 milyonluq Qırğızıstan əhalisinin 27,4% deməkdir. Qeyd edim ki, Qırğızıstan Xalqları Assambleyasına daxil olan yeganə azərbaycanlı legitim diaspor təşkilatı “Azəri” İctimai Birliyidir.

-Qırğızıstan Xalqları Assambleyasında sədr müavini seçilməyinizi gözləyirdizmi?

- Düzü, gözləməirdim. Həmişəki kimi, Bişkekdə Qırğızıstan Xalqları Assambleyasının Şurasının iclası keçirildi. Şura 65 nəfərdən ibarətdir. İclasda Şuraya üzv olan Qırğızıstan Respublikasının Prezident Aparatının nümayəndələri, bir neçə digər dövlət orqanlarının rəsmiləri və ictimai xadimlər iştirak edirdilər. Tədbirdə üzvlərdən 6 nəfərinin Qırğızıstan Xalqları Assambleyasının sədrinin müavini seçilməsi ilə bağlı səsvermə keçirildi. Səsvermənin nəticələrinə əsasən, sədrin 6 müavinindən biri də mən oldum.

-Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü diaspor siyasətini necə qiymətləndirirsiniz?

-Ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin siyasi xəttinin layiqli davamçısı kimi Prezident İlham Əliyevin daxili və xarici siyasətini hər zaman dəstəkləyirik. Prezident İlham Əliyev həm də dünya azərbaycanlılarının Prezidentidir. Biz hər zaman Prezidentimizlə birgə olacağımızı bəyan etmişik. Xalqımızın yeganə ümidi, xaricdəki soydaşlarımızın yumruq halında birləşərək güclü diaspor yaratması, Azərbaycanın imicinin dünyada tanınması yalnız Prezidentimizin yürütdüyü məqsədyönlü siyasət nəticəsində mümkündür. Dövlət başçısı müstəqil Azərbaycanın qüdrətinin daha da artması, əzəli torpaqlarımızın işğaldan azad olunması, xaricdə yaşayan soydaşlarımızla tarixi Vətənimiz arasında

əlaqələrin möhkəmlənməsi, diasporumuzun təşkilatlanması yolunda qüvvə və bacarığını heç zaman əsirgəməyib.

-Oradakı soydaşlarımız iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafında nə kim rol oynayırlar

-Qırğızıstan Respublikasında 20 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Buradakı həmvətənlərimizin əksəriyyəti 1933-1937-ci illərdə Mərkəzi Asiyaya sürgün edilənlərin - repressiya qurbanlarının ailə üzvləridir. Onların arasında elmlər doktoru, elmlər namizədi, əməkdar xadim (elm, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, səhiyyə və ədliyyə), Qırğızıstan Respublikasının “Şöhrət” medalı ilə təltif edilmiş və yüzlərlə hörmətli ziyalılar var. “Azəri” İctimai Birliyinin üzvi olan bu insanlar qürbətdə hörmət qazanaraq Azərbaycanın nüfuzunu uca tutur və ölkələrimiz arasında münasibətləri möhkəmləndirirlər.

-Hansı ictimai-siyasi tədbirlər keçirirsiniz?

-Öncə, bildirim ki, “Azəri” İctimai Birliyi 20 ildən artıqdır fəaliyyət göstərir. Təşkilatın Ağsaqqallar Şurası, Gənclərlə iş və s. şöbələri fəaliyyət göstərir. Qeyd edirəm ki, təşkilatın gənclərlə iş şöbəsinə bu günlərdə Qırğızıstan XİN-in Diplomatik Akademiyasının magistrı Elvin Babayev təyin olunub. O, təşkilatın tədbirlərinin keçirilməsində çox yaxından iştirak edib, tədbirlərin aparıcısı olub. Təhsil aldığı Qırğızıstan XİN-in Diplomatik Akademiyasında müəllim və tələbə heyəti arasında böyük hörmət qazanmış bir gənkdir. Elvin Babayevin həm təhsil aldığı Diplomatik Akademiyada, həm də Akademiyadan kənarında Azərbaycan üçün apardığı uğurlu təbliğat işləri bu gün də öz nəticəsini göstərməkdədir. O, dostluq etdiyi Qırğızıstanın ictimai, siyasi həyatında fəallıq göstərən qırğız gəncləri ilə birlikdə Azərbaycanın multikultural dəyərlərini nümayiş etdirirdi, ermənilər tərəfindən Azərbaycanın başına gətirilmiş soyqırımları ətraflı şəkildə qırğız xalqının diqqətinə çatdırırdı. İnanıram ki, yeni vəzifədə də öz faydasını verə biləcək.

Birlik çoxtərəfli, faydalı ictimai-siyasi, maarifləndirici işlər aparır. Ana dilimizi qoruyub saxlamaq məqsədilə azərbaycanlıların kompakt yaşadığı yerlərdə şənbə-bazar sinifləri fəaliyyət göstərir, Birliyin hesabına məscid tikilib, mütəmadi olaraq Azərbaycanın və Qırğızıstanın bayram və anım mərasimləri keçirilir.

2013-cü ildə azərbaycanlıların Qırğızıstana sürgün edilməsinin 80 illiyi tamam oldu. Azərbaycan Respublikasının Qırğızıstandakı səfirliyi və “Azəri” İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə bu acı tariximizin ildönümünə həsr olunan “Küldən bərpa olunanlar” adlı beynəlxalq konfrans və bir sıra mühüm tədbirlər keçirilib.

-Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfirliyi ilə əməkdaşlıq edirsinizmi?

-Biz bir çox tədbirlərimizi səfirliklə əməkdaşlıq çərçivəsində keçiririk. Ötən il Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfiri Hidayət Orucovun bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın bir qrupu ilə görüşü oldu. Mən də o görüşdə iştirak edirdim. Belə görüşlərin keçirilməsində məqsəd Qırğızıstanda yaşayan həmvətənlərimizin qayğı və problemləri ilə yaxından tanış olmaq, onların həlli yollarını tapmaqdır. Görüşdə Qırğızıstanda kompakt yaşayan azərbaycanlılar üçün məktəblərdə Azərbaycan dili sinfinin, Qırğız-Rus Slavyan Universitetində Azərbaycanşünaslıq mərkəzinin yaradılması, vaxtilə sürgünə məruz

qalmış həmvətənlərimizin övladlarının Azərbaycanda təhsil ala bilmələri ilə bağlı kvota ayrılması və s. məsələlər müzakirə edildi. Səfir Hidayət Orucov qaldırılan konkret məsələlərdən də söhbət açdı, bununla bağlı tədbirlər görülcəyini, Azərbaycanın və Qırğızıstanın müvafiq dövlət qurumları ilə iş aparılacağını diqqətə çatdırdı. Biz, diaspor üzvləri olaraq bu istiqamətdə səfirliklə birlikdə fəaliyyət göstərməyə hər zaman üstünlük veririk.

Palitra.-2016.-17 sentyabr-№ 165.-S.7.

Xaricdə yaşayan soydaşlarımız vahid azərbaycançılıq fəlsəfəsi altında birləşiblər

Nəzakət Ələddinqızı

Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ötən dövr ərzində milli dövlət quruculuğu sahəsində mühüm nailiyyətlərin əldə edilməsi, ölkənin hüquqi-siyasi, sosial-iqtisadi dayaqlarının möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq aləmdə tutduğu mövqeyi, regionun lider dövlətinə çevrilməsi, məhz Böyük Şəxsiyyət Azərbaycan xalqının müstəqillik tarixinə Xilaskar olaraq adı həkk edilən Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müdrik siyasətinin, inkişaf strategiyasının məntiqi nəticəsidir. Həyata keçirilən düşünülmüş müdrik siyasətin nəticəsində, ölkə daxilində milli birlik möhkəmlənib, dünya azərbaycanlıları arasında həmrəylik güclənib, eyni zamanda, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımız milli maraqları ətrafında sıx birləşərək, Azərbaycanın gələcək rifahı naminə mövqə nümayiş etdirirlər. Azərbaycan mövcud nailiyyətləri bu gün dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı üçün qurur mənbəyidir. Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan güclü, lider dövlətə çevrilməklə yanaşı, xaricdəki soydaşlarımız da azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşərək təşkilatlandılar. Dahi Öndər Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə XXI əsrin astanasında daha böyük məna və əhəmiyyət kəsb etdiyini bəyan edirdi: "Müstəqillik qazandıqdan sonra ölkəmizdə dövlət quruculuğunun bütün sahələrində əldə olunan mühüm nailiyyətlər Azərbaycanın Dünya birliyində layiqli yer tutmasına, eyni zamanda, bütün dünya azərbaycanlılarının milli hüquqlarının, beynəlxalq haqlarının həyata keçməsinə geniş imkanlar açır".

Ümummilli lider xalqın birliyinin siyasi və nəzəri əsaslarını irəli sürdü

Bəllidir ki, 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki qarşıdurmalar daha da kəskinləşərək, siyasi böhrana gətirib çıxarmışdı. Müstəqilliyimizin ilk illərində dövlətə rəhbərlik edən qüvvələr xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi diaspor quruculuğuna diqqət yetirməmiş, dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın Azərbaycan ilə əlaqələrinin genişləndirilməsi, problemlərin həllində onların geniş potensialından istifadə edilməsinə etinasızlıq göstərmişlər. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin yayında xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycan dövlətini məhv olma təhlükəsindən xilas etdi. Ümummilli Lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər gördü, xalqın birliyinin siyasi və nəzəri əsaslarını irəli sürdü. "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" - deyən Ulu Öndər yeritdiyi siyasətlə dünya azərbaycanlılarının Liderinə çevrildi. Dahi

Öndər Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının ilk növbədə, öz milli kimliklərini dərk və hifz etməyi, Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, mütərəqqi adət-ənənələrini, tarixini yaşatmağı, inkişaf etdirməyi qarşısında duran vəzifə kimi dəqiq və aydın müəyyənləşdirdi. Azərbaycanın ən böyük problemi olan Ermənistanın təcavüzü məsələsinin dünyada ədalətli mövqedən, obyektiv təbliği istiqamətində ardıcıl işlər görmələrini diqqətə çəkirdi. Bu və ya digər vəzifələrin uğurla icrasını təmin etmək üçün Ulu Öndər, ilk növbədə, Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (sonradan Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi) yaradılması haqqında Fərman verdi, 2001-ci ilin noyabrında isə Dünya Azərbaycanlılarının Birinci Qurultayını keçirildi. Bu tədbir xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, ümummilli ideyalar ətrafında birləşməsi və təcavüzkar düşməne qarşı mübarizəsinin təşkili baxımından böyük hadisə idi. Məhz bundan sonra dünya ölkələrində saxtakar erməni təbliğatına ilk sarsıdıcı zərbələr endirilməyə başlandı.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin xaricə səfərləri zamanı iş cədvəlinin zənginliyinə və gərginliyinə baxmayaraq, həmin ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizlə görüşlər keçirir, onların problem və qayğıları ilə yaxından maraqlanaraq, tövsiyələrini verirdi: "Bu gün harada yaşamasından asılı olmayaraq, Azərbaycanı özlərinin tarixi vətəni sayan bütün insanlar ölkəmizin müstəqillik və dövlətçilik amalları, doğma respublikamızın qayğıları, probleməri ilə yaşamalı, vətən qarşısında övladlıq borcunu dərk etməlidir. Bütün azərbaycanlılara, bu və ya digər tellərlə ölkəmizlə bağlı olan hər bir şəxsə azərbaycançılıq, vətənpərvərlik hissləri, tarixi torpağımıza, dilimizə, mədəniyyətimizə, mədəni irsimizə və dövlət rəmzlərimizə məhəbbət aşılamaq hamımızın ümdə vəzifəsidir", - deyirdi Ulu Öndər.

Sürətlə inkişaf edən Azərbaycan bütün dünya azərbaycanlılarının vətənidir

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi kursu bu gün Onun layiqli varisi, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının müəllifi, məhz Ümummilli Lider Heydər Əliyevdir. Diaspor quruculuğunu xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi qiymətləndirən və bu fəaliyyətin getdikcə daha da gücləndirilməsini vacib sayan Prezident İlham Əliyev milli mənafə və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun və obyektiv şəkildə çatdırılması baxımından hər zaman xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü qeyd edir. Onların daha da təşkilatlanması, vahid hədəflər naminə mütəşəkkil mücadilə aparması ilə bağlı dəyərli tövsiyələrini verir. Prezident İlham Əliyev hər zaman bildirir ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafelərini hər zaman layiqincə qoruyur, ümummilli problemlərinin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, incəsənətini və tarixini lazımı səviyyədə təbliğ edirlər.

Azərbaycançılıq dövrün, zamanın tələbindən irəli gələn, günümüzün gerçəkliklərini özündə əks etdirən hakim dövlət ideologiyasına çevrilib. Məhz Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqəti və qayğısı sayəsində dünyanın bütün ölkələrindəki Azərbaycan diasporu çox mütəşəkkil birləşib və onların fəaliyyət dairəsi daha da genişləniib. İndiki mərhələdə diasporumuzun qarşısında əsas məqsədlərdən biri də yaşadıkları ölkədə digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlıq etmək, zərurət yarandıqda, onlarla bir mövqedən çıxış edə bilmək və Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında onların dəstəyini qazanmaqdır.

İndi soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında daha fəal rol oynayır, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, zəngin mədəni irsimizin təbliği, təcavüzkar erməni dairələrinin ideoloji təxribatlarının qarşısının alınmasında da qətiyyət nümayiş etdirirlər. Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, müxtəlif ölkələrdə Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən keçirilmiş aksiyalar onu göstərir ki, istənilən yerdə təşkilatlarımız öz fikrini, öz etirazını, yaxud da öz dəstəyini göstərə bilirlər: "Azərbaycan dövləti özünü qoruyur və qoruyacaqdır. Ancaq mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız, nəinki erməni lobbı təşkilatlarına tutarlı cavab verir, eyni zamanda, onlar özləri orada Ermənistan qarşı çox ciddi və real faktlar əsasında qurulmuş təbliğat işləri aparırlar. Mən xaricdə çalışan səfirlərimizlə görüşlərdə həmişə demişəm və bu gün də demək istəyirəm ki, bizim diplomatiyamız hücum diplomatiyası olmalıdır. Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşımamalıdır".

Bu gün Azərbaycan daha güclüdür və hazırda diaspor təşkilatlarını sayı 400-dən artıqdır. Bu gücün təməlində təkə Azərbaycanın iqtisadi və hərbi qüdrəti deyil, həm də sıx milli birlik dayanır. İndi sürətlə inkişaf edən Azərbaycan bütün dünya azərbaycanlılarının Vətənidir.

Səs.-2016.-5 oktyabr-№ 181.-S.11.

“Diaspor İKT-nin imkanlarından daha çox və daha səmərəli istifadə etməlidir”

Rahim Sadiqbəyli: “İKT-dən istifadə edib xaricdə öz lokal TV-lərimizi və onların veb saytlarını hazırlaya bilərik”

Hazırda diaspor jurnalistlərimiz yaşadıkları ölkələrin televiziya, radio, qəzet və saytlarında bacardıqları qədər ölkəmizin təbliğatını aparırlar. Onlar, eyni zamanda sosial şəbəkələrdə də öz aktivlikləri ilə seçilir. Müsahibimiz Rahim Sadiqbəyli bu baxımdan öndə gedən həmkarlarımızdandır. Qeyd edək ki, R. Sadiqbəyli televiziya prodüseri və kino rejissorudur. Lənkəranda qulluqçu ailəsində doğulub. Azərbaycan İncəsənət İnstitutunu (indiki Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) və Moskvada ali rejissorluq və ssenari kurslarını bitirib. Ailəlidir, üç övladı var. 2004-cü ildən İsveçdə yaşayır. İsveçin İctimai TV-sində və müstəqil telekanallarda işləyib. Hazırda İsveç Beynəlxalq Jurnalistlər Birliyinin İdarə Heyətinin üzvüdür və azad jurnalist və dokumentalist kimi fəaliyyət göstərir. Bir neçə beynəlxalq kino və TV festivallarının laureatıdır.

-Diasporumuz lazımı qədər İKT-nin imkanlarından yararlanırmı?

-Mən belə deyərdim ki, diaspor İKT-nin imkanlarından daha çox, daha səmərəli istifadə etməlidir. Təəssüflər olsun ki, hər qurultayda bu vurğulansa da, sonra elə bil bu məsələ, bu fikirlər olmamış kimi tam yaddan çıxır. Əlbəttə, bunun obyektiv və subyektiv səbəbləri də ola bilər. Amma fakt odur ki, diaspor təşkilatları informasiya kommunikasiya texnologiyalarının imkanlarından heç 1%-də faydalana bilmir. Əlbəttə, söhbət Azərbaycan diasporundan gedir. Başqa millətlər bu sahədə bizdən çox irəlidedir.

-Bir vaxtlar sizin “swedenaz.se” saytı fəaliyyət göstərirdi. Hazırda bu sayt hansı səbəbə görə işləmir?

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında Prezident İlham Əliyev diasporun inkişafından danışarkən bir məsələni vurğuladı ki, yaşadığımız ölkələrdə media fəaliyyətləri ilə daha çox məşğul olun. Bu, bizim də ürəyimizdən olan bir mesaj idi. Belə ki, 2011-ci ildə mən şəxsi təşəbbüslə burada “swedenaz.se” adlı bir sayt açmışdım. O sayta hər gün 100-150 adam girib baxırdı. Bu sayt Azərbaycan və İsveç dillərində idi. Saytın “az”. variantında İsveçin həyatı, dövlət orqanları, səhiyyə, iş, əmək birjası, sığortadan düzgün fəaliyyət edilməsi ilə bağlı gündəlik xəbərlər verilirdi. Vəkil, həkim məsləhətlərindən tutmuş kral ailəsinə qədər hər şey var idi. İsveç dilində olan bölümdə isə müasir Azərbaycandan, Qarabağ hadisələrindən, Xocalı soyqırımından, Azərbaycanın iş, turizm həyatından məqalələr yer alırdı. Təəssüf ki, bu sayt iki il fəaliyyət göstərdi. Tək əldən səs çıxmaz deyiblər. Ona görə mən də tək bunu çox saxlaya bilmədim. İndi o saytı daha da təkmilləşmiş şəkildə bərpa etmək olar. Özü də daha sanballı, daha müasir formada. İmkanlar indi daha genişdir.

-Elə İsveçdə yaşayan diasporumuzun həmrəyliyi və maddi imkanları ilə bu saytı bərpa etmək olmazmı?

-İsveçdə diaspor fəaliyyəti yox dərəcəsidir. Xaricdəki soydaşlarımızın diaspor fəaliyyətini genişləndirməyə, yəni tək-tək deyil, toplum halında fəaliyyət göstərməsinə ehtiyac var. Bizim İsveç mediası, eləcə də burda fəaliyyət göstərən Xarici Jurnalistlər Assosiasiyası ilə çox geniş əlaqələrimiz var. Mən həm XİN-də, həm də İsveç Parlamentində qeydiyyatdan keçmişəm. Hətta XİN-də pressroomda mənim öz otağım var.

-Xaricdə hansı formada media dayaqlarımızı gücləndirə bilərik?

-Malmödə Cavad Derəxti “Euroaz” adlı televiziya açmışdı. Stokholmda və başqa Avropa ölkələrində o televiziyanın bürolarını, studiyalarını açmaq olardı. Bilirsiniz, əslində, İsveç dövlətindən də yardım almaq mümkündür. Amma gərək ən azı iki il fəaliyyət göstərəsən, onlar da sənə işini görüb yazdığın müraciətə müsbət cavab versinlər. Mən bu barədə dəfələrlə burdakı diaspor nümayəndələrinə müraciət etmişəm. Amma təəssüf ki, məhəl qoyan olmayıb.

-Biz sizi daha çox Araz TV-nin rəhbəri kimi tanıyırdıq. Niyə bunu yaşada bilmədik? Yenidən bu televiziyanı bərpa etmək olarmı?

-Bilirsiniz, TV çox bahalı, həm insan resursları tələb edən, həm də çoxlu maddi vəsait istəyən layihədir. Texniki vəsaitə, studiyalara, qeydiyyatdan keçməyə internet TV kimi fəaliyyətə başlamağımıza pulumuz çatsa da, daha davam etdirə bilmədik. Bilirsiniz, məncə, heç indi belə layihələr aktual da deyil...

-Diaspora həsr edilən, ümumiyyətlə, diasporla bağlı filminiz varmı?

-Bəli, əslində, diaspor fəaliyyəti ilə mən 1993-cü ildən məşğulam. Elə həmin il də “Azərbaycantelefilm”də Almaniyada yaşayan rəssam İbrahim Əhrari haqqında “Əzablı qurtuluş” adlı sənədli film çəkmişdim. Filmin prodüseri rəhmətlik Nazim Abbas idi. Operator Eldar Məmmədov, bəstəkar Eldar Mansurovla çox maraqlı film etmişdik. O film Almaniyada, İsraildə, Qazaxıstanda, Rusiyada dəfələrlə nümayiş etdirildi. Daha sonra Dağ yəhudiləri haqqında “Atikva-ümid deməkdir” adlı sənədli film çəkdim və İsrail-Azərbaycan dostluğundan bəhs etdiyim həmin film də çox böyük rezonansa səbəb oldu. Amma professional diaspor fəaliyyətinə 1998-ci ildən başladım. Alman-Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri, Slavyan Universitetinin professoru, energetik alim Çingiz Abdullayevlə tanışlıqdan sonra bu fəaliyyət daha da inkişaf etdi. Çingiz müəllimlə dəfələrlə Almaniyanın bir çox şəhərlərində olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycanın o vaxtlar, yəni 19-cu əsrdə almanların yaşadıkları ərazilərdə, belə ki, Göygöl, Şəmkir, Gədəbəy rayonlarında dəfələrlə almanlarla görüşlərimiz oldu və çox gözəl bir sənədli film çəkdik. O film Alman-Azərbaycan Cəmiyyətinin bir çox tədbirlərində nümayiş etdirildi. Çingiz müəllimlə bizim iki çox maraqlı bədii film ssenarimiz də var. Və inanıram ki, bu filmlər də nə vaxtsa çəkiləcək. Bilirsiniz ki, mən həm də TV filmləri rejissoru kimi ilk dəfə çox uğurlu teleserial hesab olunan “Bəyaz həyat” serialının müəllifi və rejissoruyam.

-Xaricdə rejissor olmağın hansı çətinlikləri var?

-Buranın çox güclü kino və teatr institutları və məktəbi var. Uşaqlar orta ümumtəhsil məktəblərini bitirəndən sonra dərhal özlərinə sənət seçib o sənətə görə gimnaziyaya daxil olurlar. Gimnaziya yaşlarından artıq gənclər, demək olar ki, yarıprofessional kimi yetişirlər. Sonra TV-lərdə, kino və teatr sahələrində praktikaya başlayıb, universitetdə təhsillərini davam etdirirlər. Ona görə rəqabət çox böyükdür. Mən İsveçə gələndə artıq 40 yaşım var idi. 5-6 il də gedir integrasiyaya. Ona görə çox çətin idi başlamaq. Amma, şükürlər olsun, elə öz sənətimizdə, az da olsa, fəaliyyət göstərə bilirik.

-Sosial şəbəkələrdə hansı aktivlik göstərirsiniz?

-“Facebook”da, “İnstagram”da aktivəm. “Twitter”də və “Facebook”un İsveç dilində və əsasən, isveçli dostlarımla olduğu profilimdə Azərbaycana aid yazıları, məqalələri, turizm filmlərini, tanıtımları paylaşırım.

-İKT-dən istifadə edib diaspor sahəsində daha hansı işlər görmək olar?

- Hər yaşadığımız ölkələrin dilində internet səhifələri açmalı, ölkəmizi tanıtmalı olan filmlərdən, verilişlərdən istifadə edib, Avropada pulsuz efir vaxtı verilən “Oppen” kanalının imkanlarından faydalanaraq öz lokal TV-lərimizi və onların veb saytlarını hazırlaya bilərik. Bir faktı deyim, əgər diaspor bu ölkələrdə nə qədər aktiv olarsa, elə bu, ilk növbədə diasporun nümayəndələrinin öz xeyrinədir. Çünki içimizdən sabah millət vəkili, ictimai- siyasi xadimlər də çıxarsa, bizim yaşadığımız ölkələrdə, ilk növbədə onların ictimai diaspor aktivliyinə nəzər yetirilir.

Sonda “Palitra” qəzetinin kollektivinə öz təşəkkürümü bildirirəm.

Palitra.-2016.-14 oktyabr-№ 183. -S.11.

“Diaspora təşkilatları siyasi xarakter daşımaldır”

**Faiq Səfərov: “Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yeni texnologiya yaratmışıq”
“Biliyi olmayan, özünü tanımayan biri xaricdə öz ölkəsini necə tanıdacaq?!”**

İsmayıl

XX əsrin sonlarından etibarən dünyanın siyasi sistemində ciddi dəyişikliklər baş verdi və yeni-yeni müstəqil dövlətlər meydana gəldi. Artıq dünya dövlətlər vasitəsilə deyil, böyük təşkilatlar, cəmiyyətlər vasitəsilə idarə olunur. Bunun ən bariz nümunəsi kimi müxtəlif ölkələrin xaricdəki lobbilərinin öz dövlətlərinin xeyrinə çalışmasını göstərmək olar.

Azərbaycanın xaricdə tanınması istiqamətində dövlət hər cür şərait yaratsa da, sayı-hesabı bilinməyən diaspor təşkilatları bəzən bir araya gələ bilmir, parçalanır və görülən işlər effektini itirir. Təkcə Avropanı götürsək, burada onlarla diaspor təşkilatı var ki, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq əvəzinə, həmin ölkələrdə özlərinin biznes fəaliyyətini genişləndirməklə, dövlətdən ayrılan pulları şəxsi mənafeləri üçün istifadə etməklə məşğuldurlar. Buna baxmayaraq, dövlətdən hansısa dəstək almadan Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdıran, bu missiyanı layiqli şəkildə həyata keçirən diaspora təşkilatları da mövcuddur. Həmin təşkilatlardan biri Latviya-Azərbaycan Kültür (Mədəniyyət) Assosiasiyasıdır. Bu günlərdə Azərbaycanda olan və vaxt tapıb redaksiyamıza gələn təşkilat sədri Faiq Səfərov birliyin tarixi və fəaliyyəti ilə bağlı "Şərq" in suallarını cavablandırıb. F. Səfərov bildirib ki, o, 18 yaşına kimi Azərbaycanda, paytaxt Bakıda yaşayıb. Daha sonra isə Latviyaya gedib və 50 ildir ki, Riqada yaşayır...

- Öncə təşkilatın yaranma tarixi və fəaliyyəti haqqında məlumat verməyinizi xahiş edərdik. Qurum nə vaxt yaranıb və diaspora işinizi hansı istiqamətdə qurursuz?

- Dünyada ilk Azərbaycan diaspora təşkilatını biz yaratmışıq. Təşkilatımız 1988-ci ildə, hələ Azərbaycan müstəqil olmadığı bir dövrdə yaranıb. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, fəaliyyət göstərən 50 minə yaxın üzvümüz var. Müstəqil ictimai birliklik və heç kimə tabe deyilik. 1989-cu il martın 21-də ilk dəfə olaraq "Azərbaycan Bazar günü Milli məktəbi"ni təsis etmişik. Həmin məktəbdə tələbələrə 5 dildə - Azərbaycan, türk, latış, rus və ərəb dillərində təhsil verirdik. Bununla yanaşı, məktəbdə təhsil alanlara "Qurani-Kərim"i öyrədirdik. Dünyanın başqa heç bir ölkəsində, nə supergüc sayılan ABŞ-da, nə də qonşu Rusiyada buna bənzər şey yox idi.

Moskvada Azərbaycan diasporasının nümayəndəliyi var idi, amma belə bir məktəb orada yalnız 1991-ci ilin sonlarında yaradıla bildi. Baxmayaraq ki, onların imkanı daha çox idi, amma bizdən sonra məktəb yaratmışdılar. Biz öz cibimizin hesabına 5 dildə təhsil verən məktəb formalaşdırdıq. 1992-ci il martın 10-da Avropanın mərkəzində, 250 milyonluq TV-auditoriyada Çingiz Mustafayevin "Xocalı

soyqırımı” adlı video-çəkilişini göstərmişik. Latviyada keçirilən "YURMALA 89” musiqi festivalında "daşnakların” Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi böyük provokasiyanın qarşısını almışığı. Azərbaycanlıların bu ilk böyük konfransda dünyanın aparıcı qəzet, TV və informasiya agentliklərinin müxbirləri də iştirak edirdi. Bu tədbir Latviyada yaşayan Azərbaycanlıların və bütün Dünya Azərbaycanlılarının ilk beynəlxalq qələbəsi sayılır. 2007-ci ildə Latviyada çap olunan, tirajı 40 000 olan "Vesti Seqodnya” qəzetində "Bakıda görüşərik” adında məqaləm çap olundu. Bu məqalədən sonra Azərbaycan-Latviya ticarət dövriyyəsi 8 milyon avrodan 32 milyon avroya çatdı. Bu günə qədər bu məqaləni 400 milyon insan oxuyub. Məhz bizim təşkilatın səyi nəticəsində 1992-ci ilin yanvar ayında Latviya Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyıb. O cümlədən, təşkilat olaraq Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yeni texnologiya yaratmışığı. Hətta Azərbaycana Nobel mükafatını gətirməyin yollarını da öyrənmişik.

- Digər diaspora təşkilatlarının fəaliyyətini necə dəyərləndirirsiniz? Sizcə, bu sahədə əsas problemlərimiz nədir?

- Diasporanın ümumi fəaliyyətini qənaətbəxş hesab etmirəm. Ümumiyyətlə, diaspora hansısa komitə, qurum-filan deyil, bir ideologiyadır. Bizim təşkilat yaradılan vaxt Azərbaycanın imici artıq formalaşmışdı. Ümumiyyətlə, Bakı şəhəri tarixən çox məşhur olub. XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində Çar Rusiyasında baş verən bütün siyasi-ictimai proseslərin mərkəzi məhz Bakı idi. İrəvan mərkəz kimi heç bir rol oynamırdı. Tbilisi isə daha sonra Stalinə görə şişirdilib, önə çəkilmişdi. Amma əhəmiyyətli şəhər olmasına rəğmən Bakını dünyada kifayət qədər tanıda bilmədik. Xaricdə çoxları elə bilir ki, Bakı Gürcüstanın paytaxtıdır. İşimizi düzgün qurmuruq. Bildiyiniz kimi, NATO-nun Şərqi Əməkdaşlığı Təşkilatı 2005-ci ildə Latviyada yaradılıb. 2006-cı ildə Riqada Şərqi Əməkdaşlığı Təşkilatı 6 dövlətdən ibarət idi. Onların içində Azərbaycan 1-ci yerdə dururdu. Amma zaman keçdikcə, ölkəmiz 5-ci sıraya düşdü. Ukrayna isə 2-ci yerə qalxdı və Avropa Birliyindən faizsiz 3 milyard dollar yardım aldı. Mən demirəm ki, Qərbi strukturları Azərbaycana maddi yardım etməlidir. Məqsədimiz bu deyil. Azərbaycan dövlətinin maddi imkanları yüksəkdir. Ölkəmizdə böyük miqyaslı beynəlxalq tədbirlər keçirilir. Bizim məqsədimiz ölkənin imicini qaldırmaq, dövlətimizi daha çox tanıtmayaqdır. Ancaq bunun üçün heç nə etmirik. Adını deməyim, bir deputatımız durub Yeni Zelandiyaya, Avstraliyaya gedir. Orada tədbir keçirir və s. Axı Avstraliya hara, Azərbaycan hara?

- Yəni hesab edirsiniz ki, diaspora fəaliyyəti Azərbaycana uzaq yox, yaxın ölkələrdə daha aktiv olmalıdır?

- Fikrimcə, ilk olaraq ətraf dövlətlərdən, coğrafi və strateji baxımdan bizə yaxın olan ölkələrdən başlamaq lazımdır. Məsələn, MDB ölkələri, Mərkəzi Asiya ölkələri və s. Avstraliyaya gedib gəlməklə, orada hansısa abidə açmaqla diaspora işini həyata keçirmək olmaz. Yəni bu, qalıcı olmaz. Sabah avstraliyalılar bizi unudacaqlar. Heç Azərbaycanın harada olduğunu belə xatırlamayacaqlar.

- Vurğuladınız ki, işimizi düzgün qura bilmirik. Sizcə, bunun səbəbləri nədir?

- O gün "Memar Əcəmi" metrostansiyasının yanından keçəndə yanımdakı iki yeni yetmədən Memar Əcəminin kim olduğunu soruşdum. Onlardan biri dedi ki, "deyəsen şair olub", digəri isə onun müğənni olduğunu söylədi. Daha sonra TQDK-nın bir açıqlamasına rast gəldim - "30 min şagird ana dilindən iki alıb". Bu misalları çəkməkdə məqsədim ölkədə baş qaldıran savadsızlığa diqqət çəkməkdir. Çox ciddi məsələdir. Çünki hər şeyin təməlində savad, bilik, elm durur. Biliyi olmayan, özünü tanımayan biri xaricdə öz ölkəsini necə tanıdacaq?! Savadlılıq səviyyəsini qaldırmaq lazımdır. O zaman ölkəni inkişaf etdirmək və xaricdə tanımaq olar. Bununla yanaşı, Azərbaycana gələnlərin sayını artırmaq üçün addımlar atmalıyıq. Latviya kiçik ölkədir. Amma ora hər il 5-7 milyon turist gəlir. Azərbaycana isə maksimum 200 min turist gəlir. Yalandan rəqəmləri şişirdirlər. Xatırlayıram, 1980-90-cı illərdə daha həvəslə, maraqla işləyirdik. O vaxt bizdə ideya, milli ruh var idi. Təəssüflər olsun ki, indi milli ruh daha çox maddiyyatla əvəz olunmağa başlayıb.

- Diaspora fəaliyyətində medianın rolunu necə dəyərləndirirsiniz?

- Bu işdə mətbuat böyük iş görə bilər. Amma medianın ölkəmizdəki durumu digər ölkələrdən fərqlidir. Riqada qəzetlərin tirajı minimum 12-15 mindir. Orada milyonçu jurnalistlər var. Media çox güclü silahdır. Bu gücdən səmərəli istifadə etməklə bir çox məsələlərdə müsbət nəticə əldə etmək olar. Bu yaxınlarda ANS televiziyasının lisenziyası ləğv olundu. Səbəbi çox sadə idi. Medianın öz konsepsiyası var, mətbuat dövlət siyasətinə qarşı çıxmamalıdır. Fikir verdinizmi, ANS bağlananda heç kim "uf" belə demədi. İnanın, bütün televiziyalar bağlansa, yenə də heç kim təəssüflənməyəcək. Çünki əhalinin yarısı türk, digər yarısı isə rus kanallarını izləyir. Təbii ki, bu, xoşagəlməz haldır. Televiziyaların durumu, ümumilikdə qəzet və internet medianın vəziyyəti yaxşılaşdırılmalıdır ki, bu orqanlar inkişaf edə bilsinlər. Digər bir məqamı da qeyd edim. Hər dəfə gələndə Bakıda böyük bir kitab mağazasına baş çəkirəm və çox az adam görürəm. Amma Riqada kitabxanalara oxucu əlindən girmək olmur. Eyni zamanda tarixçilərimizin fəaliyyəti də məni qane etmir. Məncə, tarixçilərimiz öz peşəsini sevmirlər. Bakıda nə qədər mədəni-tarixi abidələr sökülür. Latviyada demək olar ki, tarixi abidələrə əl vurmurlar. Əgər zərurət olarsa, kərpicləri nömrələyərək, ehtiyatla sökürlər və daha sonra sıra ilə qaytarıb yerinə yığırlar.

- Latviyada nə qədər azərbaycanlı yaşayır?

- Latviyada sovet vaxtı 10 mindən artıq azərbaycanlı yaşayırdı. Sonra onların sayı azaldı. Hazırda Latviyada 560-600 nəfər tələbə azərbaycanlı yaşayır. Düzdür, səfirlər bu rəqəmi şişirdirlər. Hətta bəziləri iddia edir ki, Latviyada 2 min azərbaycanlı yaşayır. Ancaq bu, yanlışdır. Latviyada işləmək üçün mütləq dövlət dili olan latış dilini bilmək lazımdır. Avropada isə 18 milyon azərbaycanlı yaşayır. Bilirsiniz, xarici ölkələrdə təşkilatlarımız çoxdur. Amma onların hamısı məişət qurumları kimi fəaliyyət göstərir. Əslində isə diaspora təşkilatları siyasi xarakter daşmalıdır. Biz diaspora fəaliyyətindən siyasəti çıxarmışıq, onun yerini əhəmiyyətsiz şeylərlə doldurmuşuq. Məsələ burasındadır ki, indiki dövrdə yenidən həmin mexanizmi qaytarmaq mümkün deyil. Ona görə də əvəzinə yeni formul tapmalıyıq. Yerindən duran deyir ki, "mənim hansısa xarici ölkədə diaspora təşkilatım var". Bir vaxtlar Rüstəm İbrahimbəyov, Abbas Abbasov və başqaları Azərbaycan "diaspora təşkilatı" yaratdıqlarını iddia edirdilər. Amma mən mətbuata

çıxdım və onların qurumunu diaspora yox, "milyarderlər ittifaqı" adlandırdım. Mənim sözümdən sonra bütün mətbuat o termindən istifadə etməyə başladı.

- Yəqin ki, mütəmadi olaraq Azərbaycana gəlersiz, Latviya ilə Azərbaycanı müqayisə edirsinizmi?

- Azərbaycana tez-tez gəlirəm. Ümumiyyətlə, Avropa Birliyinin üzvü olduğumuza görə, bütün dünyanı vizasız gəzə bilirik. Hətta Corc Buş sayəsində ABŞ-a vizasız gedib-gəlirik. Məndən Azərbaycan barədə, burdakı yaşayış səviyyəsi haqqında soruşanda ölkəmizi tərifləyirəm. Qətiyyənlə pisləmirəm, çünki bura bizim Vətənimizdir. Hər zaman Azərbaycanda həyat səviyyəsinin, dolanışığın yüksək olduğunu deyirəm. Bildirirəm ki, azərbaycanlılar hər gün ət yeyir. Amma Riqada ət və meyvələr çox dadsızdır, ərzaqlar kağız dadı verir. Azərbaycanda isə məhsulların keyfiyyəti yüksəkdir.

- Avropa Birliyi ilə Azərbaycanın əlaqələrini necə dəyərləndirirsiniz? Müəyyən vaxtlarda münasibətlər korlanır, daha sonra yenidən əlaqə qurulur...

- Avropa Birliyi Azərbaycanda keçirilən referendumda iştirak etməkdən imtina edirdi və referendumu boykot etməyə çalışırdı. Amma bizim təşkilat Avropa Birliyinin üzvü kimi gəlib Vətənimizdə seçkiləri izlədik, onunla da AB-nin boykotu qüvvədən düşdü. Avropa Birliyi ilə əlaqələri sıxlaşdırmalıyıq. Amma nə Avropa Birliyi, nə də onun nümayəndələri bizə demokratiyadan dərs keçə bilməz. Biz onlara hesabat verməməliyik. Birincisi, AB ictimai birlikdir. İkincisi də qurumun üzvləri bizim pullarımızla dolanırlar. Üçüncüsü isə hələ 4000 il əvvəl Azərbaycan ərazisində yaşayan qədim kuti tayfaları ilk demokratiya institutunu yaradıblar. Daha sonra 1918-ci ildə Şərqdə ilk demokratik cümhuriyyətin əsasını qoymuşuq. Biz həmin xalqıq, ona görə də heç kim bizə dərs verməyə çalışmasın.

Şərql.-2016.-19 oktyabr-№ 190.-S.7.

Diaspor rəhbərlərimiz Tokioda bir araya gəliblər

Mahmud

Oktyabr ayının 24-də Azərbaycanın İsrail və Yaponiyadakı diaspor təşkilatlarının liderləri Yaponiyanın paytaxtı Tokioda bir araya gəliblər. Yaponiya-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının sədri, Dünya Azərbaycanlıları Assambleyasının Yaponiya nümayəndəliyinin rəhbəri Əlibəy Məmmədov və Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının İdarə heyətinin üzvü, İsraildə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru olan Yeganə Salman dünyada genişlənməkdə olan Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, uğurları, potensial inkişafı, problemləri və onların həlli yolları haqqında geniş müzakirələr aparıblar.

Yeganə Salman qeyd edib ki, ilk dəfə İsrailə ayaq basanda yerli insanlarda Azərbaycanla bağlı hər hansısa bir məlumat yox idi. Ölkəmizi demək olar ki, tanımırdılar. Azərbaycan haqqında müsbət fikir yox idi. Ermənistan diasporası isə o zamandan burada fəaliyyət göstərirdi və özləri haqqında kifayət qədər müsbət fikir yaratmağa nail olublar. Buna görə də hər zaman İsraildə Azərbaycan diasporunun yaradılması və geniş fəaliyyət göstərməsi haqqında düşünürdük.

25 ildir İsraildə yaşayıb fəaliyyət göstərən Yeganə Salman xüsusilə son 10 il ərzində İsraildə Azərbaycan diasporunun fəal və uğurlu işləri haqqında söhbət açıbdır. O bildirib ki, Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının təşkilatçılığı ilə İsraildə Azərbaycanın bütün rəsmi bayramları, azərbaycanlı tarixi simalarının, elm adamlarının, xalqımızın, millətimizin, dövlətimizin tarixində iz qoymuş şəxsiyyətlərin yubiley və xatirələri ilə əlaqədar tədbirlər təşkil edilib və yerli ictimaiyyətin diqqəti Azərbaycan ətrafında cəmləşdirib. “Çalışırıq ki, hər həftə bir tədbir təşkil edək və yerli ziyalıları, ictimai xadimləri dəvət edək. Məqsədimiz İsraildə Azərbaycanın daha da yaxından tanınması, ölkəmiz haqqında müsbət rəyin yaradılmasıdır. Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, bir çox anamlarda öz məqsədimizə müəyyən qədər nail ola bilmişik”.

İsraildə son 10 ildə mükəmməl fəaliyyəti ilə həm də Azərbaycan mediasının diqqət mərkəzində olan Yeganə Salmanla Tokioda görüşün təşkil edilməsindən məmnunluğunu ifadə edən Əlibəy Məmmədov ilk öncə Yaponiyada Azərbaycan diasporunun dünəni və bu günü haqqında ətraflı məlumat verib. O, qeyd edib ki, Azərbaycanda Yaponiyaya qarşı sevgi və rəğbət hissi çox olmasına baxmayaraq, Yaponiyada Azərbaycan haqqında təsəvvürlər aşağı səviyyədə idi. Şübhəsiz ki, diaspor təşkilatımızın olmaması əsas səbəb idi. Yaponiya elə bir dövlətdir ki, burada Cənubi Qafqaz ölkələri haqqında biliklər aşağı səviyyədədir. Bu sahə ilə məşğul olan elm adamları, siyasi dairələrdə yüksək səviyyədə məlumatların olmasına baxmayaraq, adi insanlar demək olar ki, regiona maraq göstərmirdilər. Əsas səbəb isə tanınamamaqlarıdır. Lakin biz onlara Azərbaycan haqqında məlumatlar verəndə, insanlarımız, tariximiz,

mədəniyyətimiz, füsunkar ədəbi incilərimizdən danışanda, hər biri hökmən ən azı bir dəfə Azərbaycana səfər etmək istədiyini, azərbaycanlı dostlar qazanmaq istəyini dilə gətirirlər.

Yaponiya-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının əsas məqsədinin Yaponiyada bütün təbəqələrdən və qütblərdən olan insanların arasında Azərbaycan adının tanınması, onun haqqında müsbət rəyin formalaşdırılması, ölkələrimiz arasında qarşılıqlı mübadilələrin yaradılması və artırılmasıdır. Bu məqsədlə həm məktəblərdə və universitetlərdə Azərbaycanla bağlı dərslərin, seminarların müntəzəm keçirilməsi nəzərdə tutulub və hazırda həyata keçirilir. Eyni zamanda yaponiyalı iş adamlarının təşkil etdikləri məclislərdə Azərbaycanın iqtisadi mühiti, biznes potensialı haqqında geniş məlumatlar verməklə qarşılıqlı səfərlərin, insan mübadiləsinin artmasına öz töhfələrimizi verməyə çalışırıq. Təsadüfi deyildir ki, artıq Azərbaycanın bir çox kənd təsərrüfatı məhsulları, o cümlədən bal, nar şirələri, şərablar Yaponiya bazarında öz layiqli yerini tutur. Yaponiyada Azərbaycana dəfələrlə səfərlər edib, yerlərdə şirkətlər yaradıb, ölkəmizin iqtisadiyyatına xüsusilə kənd təsərrüfatına, turizm sektoruna sərmayələr qoyan yerli sahibkarların sayı artırır. Bundan əlavə, son illərdə Azərbaycan və Yaponiya arasında siyasi sahədə də yaxınlaşma sezilir. Hər iki tərəfdən yüksək rütbəli şəxslərin qarşılıqlı səfərləri ölkələrimiz arasında olan münasibətlərin parlaq gələcəyindən xəbər verir.

Palitra.-2016.-26 oktyabr-№ 191.-S.13.

Dünya Azərbaycanlıları Assambleyasında yeni təyinatlar

Qurumun sədri Rəşad Quliyevin sərəncamı ilə Gənclər Təşkilatı yaradılıb

Ceyhun Abasov

Dünya Azərbaycanlıları Assambleyasında (DAA) yeni təyinatlar var.

DAA sədri Rəşad Quliyevin sərəncamı ilə qurumun Gənclər Təşkilatı yaradılıb.

Assambleyanın Mətbuat Xidmətindən verilən məlumata görə, Danimarkada yaşayan Nigar Mobarəki Gənclər Təşkilatına sədr təyin olunub.

1992-ci ilin dekabrın 16-da Kopenhagendə ziyalı ailəsində dünyaya gələn N. Mobarəki paytaxtın Sankt Anne özəl orta məktəbini bitirib, iqtisadiyyat təmayüllü "Niels Brock Copenhagen Business College"də biznesin idarə olunması ixtisası üzrə təhsil alıb. Hazırda isə o Syddansk Univertitetində magistratura pilləsi üzrə təhsilini davam etdirir".

Assambleya sədrinin digər sərəncamı ilə qurumun Yaponiya nümayəndəliyinin rəhbəri Əlibəy Məmmədov Şərqi və Orta Asiya ölkələri üzrə vitse-prezident təyin olunub.

1988-cil ilin oktyabrın 30-da Moskvada dünyaya gələn Ə. Məmmədov hazırda Tokioda yaşamaqla yanaşı, Hokkaido Universitetinin doktorantura pilləsində təhsil alır.

Bu günə qədər Yaponiyada uğurlu diaspora fəaliyyətləri ilə tanınan Ə. Məmmədov artıq bir neçə aydır ki DAA Yaponiya təmsilçisi olaraq bir sıra ciddi layihələrin, müəllifi, Yaponiyada Azərbaycanın tanındılması istiqamətində təşkil olunan tədbirlərin təşkilatçısıdır.

Bundan başqa, qurumun Macarıstan nümayəndəliyinə rəhbər təyin olunub. Həmin ölkədə yaşayan və orada doktorluq dissertasiyası müdafiə edən Rəşad Hüseynov həm də Elmi araşdırmalar və tədqiqat məsələləri üzrə vitse-prezident təyinatı alıb.

1984-cü ilin sentyabrın 1-də Gəncədə anadan olan R. Hüseynov 2002-ci ildə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasının Aqrar İqtisadiyyat fakültəsini bitirib. 2004-cü ildən Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvü, 2003-cü ilin dekabr ayının 25-də Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasının Yeni Azərbaycan Partiyası Gənclər Birliyinin sədri seçilib və 2006-cı ilin iyul ayının 10-dək bu vəzifədə çalışıb. 2007-2008-ci ildə Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Almaniya Texniki Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin təşkil etdiyi "Menecment" ixtisasartırma kursunda təhsil alıb. Gəncə şəhər Statistika İdarəsində aparıcı-iqtisadçı vəzifəsində çalışıb, 2011-ci ildə Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin Aqrar İqtisadiyyat fakültəsinin "İnzibati idarəetmə və gömrük ekspertizası" ixtisası üzrə magistratura pilləsini bitirib. 2010-2015-ci illər ərzində Gəncə şəhər Xəzər Təhsil Mərkəzində direktor vəzifəsində, 2014-2015-ci illər ərzində Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin "Aqrar siyasət və dünya iqtisadiyyatı" kafedrasının müəllimi vəzifəsində çalışıb. O, 2014-cü ildən

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin “Aqrar siyasət və dünya iqtisadiyyatı” kafedrasının dissertantıdır. R. Hüseynov 2015-2016-cı illər ərzində Erasmus Mundus proqramı çərçivəsində Polşanın paytaxtı Varşava şəhərində fəaliyyət göstərən Varşava Təbiət Elmləri Universitetinin İqtisadiyyat fakültəsində dissertasiya müdafiə edib.

İsveçdə yaşayan və doktorluq dissertasiyası müdafiə edən Aqil Vəliyev isə DAA-nın İsveç nümayəndəliyinin rəhbəri təyin edilib.

1984-cü ilin aprelin 20-də Bakıda doğulan A. Vəliyev 2005-ci ildə Azərbaycan Dillər Universitetini Beynəlxalq əlaqələr ixtisası üzrə bakalavr və magistratura pillələrini fərqlənmə diplomu ilə bitirib. Eyni zamanda o, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin MBA proqramında təhsil alıb. Daha sonra o, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Təhsil Nazirliyində Beynəlxalq əlaqələr üzrə baş məsləhətçi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında və Odlar Yurdu Universitetində Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışıb.

A. Vəliyev, həmçinin Azərbaycanın müxtəlif ali təhsil müəssisələrində beynəlxalq münasibətlər və MBA proqramı üzrə müəllim kimi çalışıb. Hazırda Avropa İttifaqının təqaüd proqramı çərçivəsində İsveçin Malmö Universitetində doktorantura pilləsində təhsilini uğurla davam etdirir.

Bundan əlavə, daha bir sərəncamla Adilə Yusif DAA-nın Malta nümayəndəliyinin rəhbəri təyin olunub.

1956-cı ilin avqustun 26-da Ağdamda dünyaya gələn A. Yusif təxminən 20 ildir ki, Maltada yaşayır.

525-ci qəzet.-2016.-2 noyabr-№ 200.-S.2.

İspaniyanın Kataloniya bölgəsində yaşayan azərbaycanlılarla görüş keçirilib

Görüşdə dövlətçiliyimiz naminə fəaliyyətin artırılmasının vacibliyi qeyd olunub

Aygün Əliyeva

Azərbaycanın İspaniyadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Anar Məhərrəmov Barselonada yaşayan azərbaycanlılar ilə görüşüb.

Qarşılıqlı müzakirə şəraitində keçən görüşdə səfir Anar Məhərrəmov həmyerlilərimizin qarşısında duran əsas məqsəd və vəzifələrə dair onlarla fikir mübadiləsi aparıb.

Kataloniyanın İspaniyanın özünəməxsus regionlarından biri olduğunu qeyd edən səfir burada mütəmadi olaraq separatist yönümlü şüarların səsləndirildiyini vurğulayıb, bu baxımdan ölkəmizin milli mənafeyinə zidd ola biləcək addımların qarşısının alınmasında Barselonada yaşayan azərbaycanlıları daha mütəşəkkil və fəal olmağa çağırıb.

Daha sonra İspaniyada yaşayan azərbaycanlıların bir neçə region üzrə mütəşəkkil təşkilatlarının yaradılmasının vacibliyi müzakirə olunub. Xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin fəaliyyəti barədə danışan səfir diasporumuzun fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi üçün dövlətimiz tərəfindən müvafiq tədbirlərin görüldüyünü və bu məsələnin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin daim diqqət mərkəzində olduğunu qeyd edib.

Anar Məhərrəmov bildirib ki, İspaniyada ölkəmizin maraqları baxımından fəal təbliğat işinin aparılması üçün tezliklə Madriddə Yaşayan Azərbaycanlıların Assosiasiyası fəaliyyətə başlayacaq. Bu Assosiasiyanın əsas məqsədi səfirliyin koordinasiyası ilə İspaniyada mövcud olan digər assosiasiyalar arasında əlaqələndirmənin həyata keçirilməsindən ibarət olacaq.

Qeyd edilib ki, mütəmadi görüşlərin keçirilməsi, tədbirlərin hazırlanması, təbliğat materiallarının yayılması dövlətçilik fəaliyyətimizə böyük töhfə verəcək. Səfir bu istiqamətdə fəaliyyətin daha da genişləndirilməsi üçün İspaniyada yaşayan türklərlə əlaqələrin qurulmasının və birgə tədbirlərin keçirilməsinin önəmini qeyd edib.

Görüşdə iştirak edən azərbaycanlılar təşkil olunmuş səmimi görüş üçün səfirə təşəkkürlərini bildiriblər. Həmvətənlərimiz səsləndirilən fikir və təklifləri məqsədəuyğun hesab etdiklərini bildirib, bu istiqamətdə fəaliyyətlərini artıracqlarını qeyd ediblər.

Barselonada Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Kərim Kərimov çıxış edərək İspaniyada yaşayan azərbaycanlılar arasında əlaqələndirmənin inkişaf etdirilməsi baxımından belə görüşlərin keçirilməsinin önəmini vurğulayıb.

Görüşdə səfir Anar Məhərrəmov həmvətənlərimizin suallarını cavablandıraraq, təklif edilən məsələlərin öyrənilərək onlara dair müvafiq tədbirlərin görülməyini qeyd edib.

Xalq qəzeti.-2016.-3 noyabr.-№243.-S.3.

“Azərbaycandan gedən yəhudilər də diasporumuzun üzvləridir”

Hüseynzadə Fuad

Azərbaycanlı yəhudilərin xaricdə ölkəmizi təbliğ etmələri diasporumuza əlavə bir güc verib. Azərbaycan-İsrail Cəmiyyəti də bu baxımdan təbliğati və təşviqədi işlər görür. Cəmiyyətin sədri Eduard Çernin hesab edir ki, Azərbaycandan gedən yəhudilər də bizim diasporun bir üzvləridir. Qeyd edək ki, Eduard Çerninin atası Azərbaycanda dünyaya gəlib. Özü 1953-cü ildə Dağıstanda anadan olsa da, 10 yaşından Azərbaycanda yaşayır. Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsini bitirib. 1973-ci ildən məhkəmə sistemində çalışır. Hazırda vəkil kimi fəaliyyətini davam etdirir. Azərbaycan Vəkillər Kollegiyasının üzvüdür.

- Azərbaycan-İsrail münasibətlərinin inkişafında bu təşkilatın nə kimi rolu olub?

-Öncə qeyd edim ki, Azərbaycan-İsrail Cəmiyyəti 1989-cu ildə fəaliyyətə başlayıb. Cəmiyyət yaranan gündən respublikanın tanınmış simaları bura üzv olublar. Azərbaycan-İsrail Cəmiyyəti iki ölkə arasında real körpü və əməkdaşlıq, tərəfdaşlığın aparıcı qüvvəsidir. Bir faktı da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycanda İsrailin rəsmi diplomatik nümayəndəliyinin olmadığı bir vaxtda, iki ölkə arasında əlaqələrin yaranması, gediş-gəlişin tənzimlənməsi və s. məsələlərdə bu təşkilat aktivlik göstərirdi.

Bildiyimiz kimi, İsrail Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan ilk ölkələrdəndir. 1993-cü ildə burada İsrailin səfirliyi açıldı. Həmişəki kimi, Azərbaycan-İsrail münasibətləri uğurla inkişaf etməkdədir. Ölkələrimiz arasında strateji tərəfdaşlıq qurulub.

-Xaricdə hansı layihələr keçirirsiniz?

-Ölkəmizi təbliğ edən siyasi və mədəni xarakterli çoxsaylı tədbirlər keçirmişik. Buradan İsrailə təkmilləşmə kursu keçmək üçün həkimlər göndərmişik. Dağ yəhudilərinin geyimləri ilə bağlı İsraildə sərgi təşkil etmişik. Ayrıca Xocalı soyqırımı ilə bağlı keçirilən tədbirlərdə yaxından iştirak edirik.

İsrail-Azərbaycan Beynəlxalq Assosiasiyası (AZİZ) öz tərəfindən çoxlu işlər görür. Biz də AZİZ-in əksər layihələrində partnyor təşkilat kimi çıxış edirik.

-Azərbaycandakı tolerantlıqdan, yəhudilərə olan münasibətdən İsrail dövləti razıdır mı?

-Azərbaycanda yəhudilərə göstərilən tolerant münasibətə görə İsrail dövlətinin bu ölkəyə xüsusi simpatiyası var. Heç bir ölkədə belə bir tolerantlıq yoxdur. Əksər ölkələrdə tolerantlıqla bağlı problem var. Amma Azərbaycanda bu problem yoxdur. Lakin bu o demək deyil ki, biz yastığımızı qoyaq yataq. Tolerantlıq elə bir mənəvi dəyərdir ki, təbi proses olaraq inkişaf etməlidir. Gözlənilən problemlərin qarşısı alınmalıdır.

Həqiqətən də, bizim dövlət rəhbərliyi bu istiqamətdə təqdirəlayiq addımlar atır. Bizlər də vətəndaş olaraq bu işlərdə dövlətimizə kömək etməliyik.

-Azərbaycanın İsraildə səfirliyinin açılması nə dərəcədə zəruridir?

-Əlbəttə ki, zərurətdir. Amma bu məsələ dövlət rəsmilər arasında aparılan danışıqlar çərçivəsində həll olunmalıdır. Lakin həmişə mənə bu sual verildə deyirəm ki, düzdür, səfirlik yoxdur. Amma, gəlin, biz elə işləyək, münasibət yaradaq ki, səfirliyin yoxluğu hiss olunmasın.

-Xaricdəki azərbaycanlı yəhudilərin Azərbaycanla bağlı gördüyü işləri necə qiymətləndirirsiniz?

- Bir az zəifdir. Əsas bizim problemimiz Dağlıq Qarabağ münaqişəsidir. Azərbaycanlılara qarşı erməni quldurlarının etdikləri soyqırımlarının təbliğatı gücləndirilməlidir. Vaxtında təbliğatı güclü aparmamışıq. 1918-ci ildə erməni daşnakları tərəfindən Azərbaycanın müxtəlif regionlarında, əsasən də, Qubada yaşayan yəhudilərə də qarşı törədilmişdir. Düşünürəm ki, həm Azərbaycan dövləti, həm İsraildə yaşayan və aktiv fəaliyyət aparan Azərbaycan diasporu bu mövzu ilə bağlı daha da effektiv addımlar atmalıdır və dünyaya bu faciə haqqında məlumat yaymalıdır.

-Xaricdəki azərbaycanlı yəhudilərlə nə kimi əlaqələriniz var?

- İndi əvvəlki kimi deyil ki, xaricə getdin əlaqən pozulsun. Biz də gedirik, onlar da gəlirlər. Ümumi olaraq ABŞ, Almaniya və s. ölkələrdəki yəhudi soydaşlarımızla əlaqələrimiz var. 2-3 ildən bir xaricdə toplanıb konfranslar keçiririk. Qeyd edirəm ki, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü bir çox xaricdəki yəhudilər bura gəlir. Ümumiyyətlə, azərbaycanlı yəhudilər istər burada, istərsə də xaricdə bu bayramı öz bayramları kimi qeyd edirlər.

-Onların Azərbaycanla bağlı nişgili varmı?

-Təbii ki, var. Onların çoxu 90-cı illərdə buradan gediblər. Bir çoxları fikirləşirdilər ki, gedib xaricdə şah kimi yaşayacaqlar. Amma həmişə belə olmur. Onların eləsi var ki, buradan getdiklərinə görə peşmançılıq hissi keçirir. Amma hara gedirsən get, Azərbaycanın yerini heç bir ölkə vermir.

Palitra.-2016.-8 noyabr-№ 200.-S7.

Azərbaycanlı gənc Sibirdə diasporumuzun yaranması haqqında elmi iş yazır

Kamran Rüstənzadə: “Mənim məqsədim millətlərarası münasibətləri yaxşılaşdırmaqdır”

Fuad Hüseynzadə

Bu gün Azərbaycan gəncləri diasporda böyük bir gücə çevrilib. Xaricdəki gənclərimiz öz fəallıqları ilə təqdirəlayiq işlər görürlər. Bu baxımdan Rusiyanın Krasnoyarsk şəhərində də azərbaycanlı gənclərin aktivliyi diqqəti çəkir. Müsahibimiz Kamran Rüstənzadə də Krasnoyarskdakı ictimai fəal gənclərimizdəndir. O, qəzetimizə müsahibəsində Krasnoyarskdakı gənclərimizin fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat verdi.

- Öncə sizi tanımaq istərdik...

-Mən, 10 iyun 1995-ci ildə Gədəbəy rayonunda ziyalı ailəsində anadan olmuşam. 1998-ci ildə ailəmlə Krasnoyarsk şəhərinə köçmüşük. Atam ticarətlə məşğul olub, anam da rus dili müəlliməsi işləyib. Məndən böyük 2 qardaşım və mən orta məktəbi burada bitirmişik. Mən məktəbi gümüş medalla bitirib Sibir Federal Universitetinin Tarix fakültəsinə daxil olmuşam. 2012-ci ildən Krasnoyarsk şəhərində Rusiyanın Azərbaycan Gənclər Təşkilatında çalışıram. Müxtəlif tədbirlər keçirmişik. 2 dəfə Moskva şəhərində keçirilən Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) forumuna dəvət olunmuşam. 2015-ci ildə Təşəkkür diplomu ilə təltif olunmuşam. 2016-cı ilin aprel ayında Krasnoyarsk vilayəti üzrə RAGT sədri seçilmişəm. Hal-hazırda 4-cü kursda oxuyuram. Sibirdə və Krasnoyarsk vilayətində yaşayan həmyerlilərimiz haqqında elmi iş yazıram. Oxuduğum universitetdə Artefakt teatrı açmışam. Universitetdə də bir sıra ictimai işlər aparıram. Bu ilin fevral ayında Krasnoyarsk vilayətinin Gənclər parlamentinə üzv seçilmişəm.

-Krasnoyarskda gənclər nə dərəcədə aktivdir?

-Krasnoyarskda yaşayan Azərbaycanın gənc nümayəndələri şəhərin və vilayətin ictimai həyatında fəal iştirak edirlər. Bizim gənclər Krasnoyarsk vilayətinin ən yaxşı ali məktəblərində oxuyurlar. Xüsusilə tibb və hüquq istiqamətləri seçilir. Gənclərimizin çoxu Sankt-Peterburqun, Moskvanın ən qabaqcıl universitetlərində təhsil alırlar. Bu, bizim gənclərin irəliləyişinə gözəl təkan yaradır. Bizim nümayəndələrimiz yerli futbol komandası “Yenisey”də oynayır, vilayətin və şəhərin mərkəzi televiziya kanallarında işləyirlər. Ümumrusiya yaradıcılıq müsabiqələrində iştirak edərkən təkə Krasnoyarsk vilayətini deyil, həm də bizim tarixi vətənimizi təmsil edirlər.

-RAGT-in fəaliyyəti orada özünü necə göstərir. Görülən işlər gənclərin dinamikliyini artırıbmi?

-Krasnoyarskda gənclər təşkilatı 2006-cı ildən fəaliyyət göstərir. 2009-cu ildə RAGT-in yaradılması ilə bizim vilayətdə də RAGT-in bölgə şöbəsi yaradıldı. Bizim təşkilatın məqsədi Azərbaycan gənclərinin mədəniyyət, idman, təhsil və elm sahələrində inkişafı üçün şərait yaratmaqdır. Bunun üçün

bizim fəallar idman, xeyriyyə, təhsil və yaradıcılıq tədbirləri keçirirlər. Bizim təşkilatın nümayəndələri, həmçinin millətlərarası tədbirlərdə də iştirak edirlər. Azərbaycan komandası millətlərarası Breyn-Rinqin, doğma dilə həsr olunmuş müsabiqənin qalibi və priz sahibi olub. Təşkilatın işində Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin obyektiv işıqlandırılması xüsusi yer tutur. Bunun üçün bizim RAGT 2015-ci ildə "Xocalıya ədalət" fləş-mobunun keçirilməsində təşəbbüskar olub ki, dünyanın hər bir yerindən, o cümlədən Almaniyadan, ABŞ-dan, Koreyadan, Hindistandan və bir çox ölkələrdən həmvətənlərimiz iştirak ediblər. Bizim sayəmizdə hər il Vətənimizin tarixində baş verən faciəli hadisələrə həsr olunmuş mərasimlər keçirilir. Yeri gəlmişkən, bizim RAGT fəal könüllü işlər də aparır. Belə ki, tez-tez uşaq evlərinə, başqa sosial müəssisələrə gedib yaradıcılıq və mədəni proqramlarla iştirak edirlər. Bizim kiçik həmyerlimiz talassemiya xəstəsi Aysel Dadaşova üçün xüsusi olaraq xeyriyyə konserti təşkil edilib, yığılan vəsait balaca qızın müalicəsinə köçürülüb. 2014-cü ildən başlayaraq biz ümumrusiya "Ölməz polk" aksiyasında iştirak edərək şəhərimizin sakinlərinə azərbaycanlı Böyük Vətən müharibəsi qəhrəmanlarından danışırıq. Bundan başqa, Sibir Federal Universiteti bazasında bizim təşəbbüsümüzlə hər il "Biz Böyük qələbənin varisləriyik" adlı tədbir keçirilir. Burada keçmiş SSSR-in nümayəndələri öz həmyerliləri - müharibə qəhrəmanları haqqında danışirlar. Krasnoyarsk vilayəti RAGT-in vizitkarti bizim keçirdiyimiz Nar bayramı, Novruz bayramı, Azərbaycan Respublikasının Müstəqilliyi Günü bayramlarıdır. Krasnoyarsk vilayəti xalqlarının Dostluq Evi bazasında müzakirələr, Master-klaslar, ədəbi və yaradıcılıq gecələri keçiririk.

-Oxuduğunuz universitetdə azərbaycanlı gənclərin həmrəyliyi hansı səviyyədədir?

-Mənim təhsil aldığım universitet Ural arxasında ən böyük təhsil ocağıdır. Sibir Federal Universitetinin bir çox filialları Krasnoyarskın hüdudlarından kənarında yerləşir. Universitetin korpuslarının bir-birindən aralı olması bizim gəncləri bir yerə yığmağa çətinlik yaradır. Ancaq biz bu istiqamətdə iş aparırıq. Bunun üçün 2015-ci ilin mart ayında SFU bazasında Azərbaycan mədəniyyəti günləri keçirdik. Bu tədbir həmvətənlərimizin diqqətini bizim fəaliyyətimizə yönəltdi. Az sonra SFU-da Azərbaycan Gəncləri Klubu açıldı ki, bu klub öz ətrafında bu gün də azərbaycanlı tələbələrini birləşdirir.

-Krasnoyarskda gənclərimiz yaşlı diaspondan estafeti almağa hazırdırmı?

-Bu gün bizim gənclər Azərbaycan diasporunun təşkil etdiyi çox böyük tədbirlərin hazırlanmasında yaşlı nəsle fəal köməklik göstərir. Xalqların birliyi günü, Azərbaycan mədəniyyəti günləri bu tədbirlərdəndir. Bununla bizim fəallar Azərbaycan diasporu liderlərinin qiymətsiz təcrübələrini qəbul edirlər. Bu işlərdə Ələkbər və Səadət Qarayevlər bizə həmişə dəstək və örnək olublar. Ümidvaram ki, bu təcrübə və bizim gənclərin enerjisi Azərbaycan diasporunun gələcəkdə də dinamik inkişafına təkan verəcək.

-SFU-nun Tarix fakültəsində Azərbaycan tarixi ilə bağlı hansısa məqamlara toxunulurmu?

-Azərbaycan və Rusiya tarixləri çox sıx bağlıdır. Biz Şərqi və Rusiyanın XVIII-XIX əsrlər tarixini öyrənərkən bu mövzuya tez-tez toxunuruq. SSSR tarixini də öyrənərkən Azərbaycan tarixini müzakirə edirik. Çox tez-tez mən Azərbaycan tarixinə toxunan konfrans və seminarlarda çıxışlar edirəm. Bunun

üçün hər zaman tarixi kitabları, məqalələri, sənədləri oxumaq lazımdır ki, Azərbaycan haqqında məlumatları həmkarlarımıza düzgün çatdıraq.

-”Artefakt” teatrına digər xalqların tələbələrinin marağı necədir?

-Bizim teatr, həqiqətən, çoxmillətlidir. Keçən il mən öz qrup yoldaşım ilə teatr açanda, heç təsəvvür edə bilməzdik ki, bizimlə bu qədər maraqlanacaqlar. Bu gün bizim trupпамızda azərbaycanlılar, ruslar, polyaklar, xakaslar, buryatlar və başqaları var. 2016-cı ilin iyun ayında biz Böyük Vətən müharibəsi haqqında tamaşa qoyduq. Mənə bu tamaşada Azərbaycan əsgəri Aslan rolunu oynamaq şərəfi nəşib oldu. Hal-hazırda bizim RAGT "Artefakt" teatrı ilə birlikdə layihə hazırlayır ki, bunun əsasında biz teatr formasında təkcə azərbaycanlılar haqqında deyil, həm də başqa xalqlar haqqında danışacağıq

-Elmi işinizin məğzi nədir? Hazırda hansı mərhələdəsiz?

-Mənim elmi işim Azərbaycan diasporunun Sibirdə yaranması və formalaşması tarixinə həsr olunub. Bunun üçün mən əhalinin siyahıya alınmasının arxiv sənədlərindən istifadə edərək Sibirin iri şəhərlərində yaşayan Azərbaycan diasporu liderlərindən müsahibələr alıram. Hal-hazırda mən Krasnoyarsk vilayəti üzrə Azərbaycan diasporu haqqında işi bitirmişəm və universitetin rəhbərliyi işimi çox yüksək qiymətləndirib. 2017-ci ilin iyul ayına qədər bu işi yekunlaşdırıb və başqa regionlarda yaşayan azərbaycanlıların həyatını öyrənməyə başlamaq istəyirəm.

- Təmsil olduğunuz Gənclər parlamentində Azərbaycan həqiqətlərindən danışmaq imkanı olurmu?

-Krasnoyarsk vilayətinin Gənclər parlamentində biz gənclərin həyatını yaxşılaşdırmaq üçün çalışırıq. Mənim məqsədim millətlərarası münasibətləri yaxşılaşdırmaqdır. Bunun üçün biz çox layihələr həyata keçiririk. Əlbəttə, mən daim müxtəlif tədbirlərdə Azərbaycan haqqında, ölkəmizin tarixi haqqında danışırım. Mən bu işlərə fəal Azərbaycan gənclərini də cəlb etməyə çalışırım.

-Perspektivdə hansı işləri görməyi nəzərdə tutubsuz?

-Biz çox şeyə nail olmuşuq. Ancaq bununla kifayətlənmək olmaz. 26 fevral 2017-ci ildə Xocalı faciəsinin 25 ili tamam olur. Təşkilatımızla birlikdə cəmiyyətin nəzərini bu faciəyə və Azərbaycan torpaqlarının işğal məsələlərinə cəlb etmək üçün böyük bir kampaniya hazırlamağı planlaşdırmışıq. Gənclərimizin bizim tariximizi unutmaması və başqa xalqların nümayəndələrinin Azərbaycana yaxınlaşması üçün biz böyük işlər görməliyik ki, burada bizim mədəniyyətimizi və tariximizi geniş miqyasda göstərə bilək. Mən Azərbaycanı çox sevirəm və gücüm çatan qədər çalışacağam ki, bütün Rusiyanın sakinləri də bizim vətənimizi sevsinlər, ona hörmətlə yanaşsınlar.

Palitra.-2016.-11 noyabr.-№ 202.-S.7.

Qazaxıstan Prezidenti tərəfindən 5 medalla təltif edilən soydaşımız

Vidadi Ağayev:

“Diaspor sahəsində uzun illərdir dayanmadan çalışırıq”

F. Hüseyinzadə

Qazaxıstanda fəaliyyət göstərən milli diaspor təşkilatlarının əsas amalı Azərbaycan həqiqətlərini yaymaq, yerli xalqla dostluq və qardaşlıq əlaqələrini möhkəmləndirmək, eləcə də soydaşlarımız arasında birliyə nail olmaqdır. Elə 2000-ci ildə Qazaxıstanın Astana şəhərində yaradılan Xəzər Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi də bu istiqamətdə saysız işlər görüb. Mərkəzin sədri 35 ildən artıqdır ki, Qazaxıstanda yaşayan Vidadi Ağayevdir. Xatırladaq ki, V. Ağayev 24 may 1958-ci ildə Ağdərə rayonunun Sırxavənt kəndində anadan olub. Gənc yaşından inşaat sahəsində çalışır, ali təhsillidir. Qazaxıstanın Xalqlar Assambleyasının, Nur-Otan partiyasının, 12 nəfərdən ibarət olan Astana şəhər sovetliyinin üzvüdür. Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayev tərəfindən 5 medalla təltif edilib.

-Qazaxıstanda azərbaycançılığımızı nə dərəcədə qoruyub saxlaya bilərsiniz?

-Öncə, bütün xalqımızı Qazaxıstanın Astana şəhərində fəaliyyət göstərən Xəzər Azərbaycan Mədəniyyət mərkəzi adından salamlayıram. Həmişə adət-ənənələrimizi, dilimizi, bir sözlə, azərbaycançılığımızı qorumağa çalışmışıq. Ulu öndər Heydər Əliyevlə Nursultan Nazarbayevin qardaşlığı bizə ən böyük dəstək olub. Biz çox şadıq ki, bu qardaşlığı Prezident İlham Əliyev başda olmaqla bütün xalqımız davam etdirir. Bizə doğma olan qazax xalqı ilə Nazarbayev bütün türk xalqının dayaqıdır. Biz Prezidentlərimizlə fəxr edirik.

-Qazaxıstanda Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması prosesi hansı səviyyədədir və bu prosesin sürətlənməsində siz hansı işlər görürsünüz?

-Diaspor sahəsində uzun illərdir dayanmadan çalışırıq. Dövlət tərəfindən təşkil olunan layihələrdə iştirak edirik. Azərbaycan həqiqətlərini hər il yerli camaata çatdırırıq. Azərbaycanın və Qazaxıstanın milli bayramlarını qeyd edirik. Xəzər Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin futbol komandası, rəqs ansamblı, Azərbaycan dili kursu fəaliyyət göstərir.

- Qazaxıstanda diasporumuzun nəsilləri arasında əlaqə hansı formadadır. Yəni, bildiyimiz kimi, ötən əsrin 20, 30, 40-cı illərində Azərbaycandan Qazaxıstana sürgün olunmuş insanlar var. Bu gün onlar özlərini Azərbaycan diasporu hesab edirlərmi?

-Keçən əsrdə sürgün olunmuş həmyerlilərimiz ilə sıx münasibətimiz var. Bu da əbədidir. Onlar həm Azərbaycan, həm də türk mədəniyyət mərkəzləri ilə əlaqələrini kəsmirlər. Biz hamımız birik.

- Azərbaycanın Qazaxıstandakı səfirliyi sizin hər hansı problemlərinizin həll olunmasında köməklik göstərirmi?

-Səfirlik ilə həmişə münasibətimiz yaxşı olub və olacaq da. Burada yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarının hər hansısa sənəd problemi olanda səfirlik öz dəstəyini edir. Birlikdə tez-tez tədbirlər də keçiririk. Səfirliyimiz, xüsusən də, bu ildən daha fəal çalışmağa başlayıb.

-Yerli xalqla münasibətiniz necədir?

-Burada yerli xalq ilə qardaşlığı qoruyuruq. Ermənilərdən başqa, bütün xalqlara sevgimizi, hörmətimizi göstəririk.

Türk dünyası 20-ci əsrdə 3 dahi lider yetişdirib; Mustafa Kamal Atatürk, ulu öndər Heydər Əliyev, Nursultan Nazarbayev. Türkiyə, Azərbaycan və Qazaxıstan- bu dövlətlərimizin yaranmasında, inkişafında, müstəqil dövlət kimi bütün dünyaya tanınmasında böyük əməyi olan əbədi liderlərimiz həmişə yaşayıb, yaşayır və yaşayacaqlar.

Palitra.-2016.-16 noyabr-№ 204.-S.7.

Azərbaycan diasporu və taktiki yanlışlıqlar

İnteqrasiya problemi hansı fəsadlara yol açır?

Əli Zülfüqaroğlu

Bu gün Azərbaycan diasporunun zəif tərəflərindən biri intellektual potensialdır. Bu amilin dərin kökləri var və çox ciddi çatışmazlıqlara yol açır. Diaspor nümayəndələrinin intellektual sahələrdə az təmsil olunması bizim diasporun gücünü dəfələrlə zəif duruma salır. Bunun əsas səbəbi interqasiya problemidir. Müşahidə etdiyimə görə, ölkəmizdən kənarında yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyəti yaşadıkları yerlərdə cəmiyyətə inteqrasiya olunmaqda çətinlik çəkirlər, əksər hallarda buna səy göstərməirlər. Amma bunula yanaşı yerli dili öyrənən, yerli xalqlara inteqrasiya olunmağı bacaran soydaşlarımız da var ki, onların sayı elə də çox deyil. Onların gördüyü işin effektinin daha yüksək olması isə məhz inteqrasiya amilidir.

İnteqrasiyanın hansı önəmi var? Fikrimcə, Azərbaycan diasporunun yerli cəmiyyətlərə inteqrasiya olunması başlıca hədəflərdən biridir. Yalnız belə olarsa yerli dili mükəmməl bilməklə yanaşı, eyni zamanda, cəmiyyətin psixologiyasını, mədəniyyətini, sosial durumunu, iqtisadi, siyasi, milli, dini, etnik vəziyyətini mənimsəmək mümkündür. Bütün bunlar olmadıqda isə Azərbaycanın hədəflədiyi strateji xəttlə bağlı yanlışlıqlar ortaya çıxır. Nəyi necə etməyi bilmirik, nəticədə ciddi səhvlərə yol veririk. Bu tipli səhvlərimiz də erməni lobbisinin işlinə yararır.

Yerli xalqın nəyi necə qəbul etdiyini, düşüncə tərzini, dini dünyagörüşünü, transmilli KİV-lərin onlara təsir amillərini, islam ölkələrinə qarşı münasibətlərini, radikallığı, aqressiyanı necə qarşıladıklarını bilmək çox vacibdir ki, taktiki səhvlərə yol verilməsin.

Yalnız bunları bildikdən sonra yerli sakinlərin, eyni zamanda, bələdiyyə rəhbərlərinin, millət vəkillərinin Azərbaycan tədbirlərinə necə qatılmasının yollarını öyrənər, effektiv iş görə bilirik...

Ona görə də inteqrasiya məsləsi çox ciddidir və bu məsələyə xüsusi önəm verilməlidir.

Avropada “Allahu Əkbər” nəyə hesablanıb?

Məhz bu amil bizim bir çox hallarda xaricdə - xüsusilə Avropada təşkil olunan kütləvi tədbirlərdə yanlış şüarlar səsləndirməyimizə səbəb olur. Bu da əks effekt verir.

Burada bir məsələyə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Bir müddət əvvəl erməni mediası İŞİD-in aprel döyüşlərində Azərbaycana dəstək verəcəyini yazırdı. Qeyd edək ki, erməni lobbisi bəzən din faktorundan hiyləgərcəsinə istifadə edir və bu da əksər hallarda effektiv olur. Transmilli medianın İslam dünyasının İŞİD simasında təqdim etməsi avropalılarda İslam ölkələrinə və müsəlmanlara münasibəti də

dəyişir. Məhz bu amili nəzərə alan erməni lobbisi bu dezinformasiyanı yaymaqla, Avropa cəmiyyətlərinə “baxın biz sizə daha yaxınıq və vəhşi, başkəsən müsəlman deyilik” mesajını verdi. Eyni zamanda, uzun illər boyu Azərbaycan tərəfindən hücumlara, təqiblərə məruz qaldıqlarını, Xocalıda soyqırırma biz uğradığımız halda azərbaycanlılar tərəfindən öldürüldüklərini əksər ölkələrdə cəmiyyətlərə yedirə biliblər.

Azərbaycan diasporu bütün bu amilləri və yuxarıda dediyimiz kimi yerli xalqın dünyagörüşünü dəqiq bilməlidir ki, ona uyğun addım atsın.

Amma biz nə edirik? Bəzən bütün bunların əksini etməklə, ağıllı və düşünülmüş taktiki ssenarri ilə deyil, emosiyalarla hərəkət edir, nəticədə ciddi səhvələrə yol veririk.

Konkret faktalara nəzər salaq. Aprel döyüşlərindən sonra Niderlandda Azərbaycan diasporu bir mitniq keçirdi. Orada səsləndirilən şüarlar yanlış idi, aqressiya və təhdid xarakterli olduğu üçün bizim ziyanımıza işlədi.

“Allahu Əkbər” və dağıtmaq, vurmaq, öldürmək anlamı verən yersiz şüarlar mitinqə şahidlik edən yerli xalq tərəfindən təbii ki, müsbət qarşılanmaz. Onların əksəriyyəti Qarabağ problemi və onun mahiyyəti, bizim ermənilər tərəfindən nələrə məruz qaldığımız barədə məlumatlı deyil. Belə olduqda, yerli xalq “Allahu Əkbər” qışqıran azərbaycanlılara İŞİD, aqressiv və təhdid xarakterli şüarlar səsləndirilənlərə isə vəhşi və potensial cinayətkar gözü ilə baxır.

Təbii ki, müsəlmanlıq və dinimiz İslama saygımız böyükdür. Amma Avropada “Allahu Əkbər” niyə qışqıra qaxı? Yaxud asıb kəsmək məzmunlu kimi şüarlar nəyə hesablanıb, ümumiyyətlə, hesablanıbmi?

Birincisi, İŞİD “Allahu Əkbər” deyərək baş kəsir, bütün transmilli media da bunu yayımlayır. Nəticədə dünya elə bilir ki, “Allahu Əkbər” deyənlərin hamısı başkəsəndir. Erməni lobbisi Avropada dezinformasiya yayır ki, İŞİD Qarabağ müharibəsində Azərbaycana dəstək verəcək. Biz də bütün bunlardan dərs çıxarıb ona qarşı addım atmaq əvəzinə, Avropanın göbəyində “Allahu Əkbər” deyə qışqırırıq.

Əksinə, bu, erməni lobbisinin yaydığı dezinformasiyanın özümüz tərəfindən təsdiq edilməsidir. Nəticədə uduzan yenə biz oluruq, qazanan isə ermənilər. Bununla da öz əlimizlə ziyanverici addım atırıq və bunu bilməyərəkdən edirik. Həm də elə başa düşürük ki, dövlətçilik üçün müstəsna əhəmiyyət daşıyan iş görmüşük. Ermənilər isə təbii ki, bunun videoçəkilişlərini aparır və dövlət qurumlarına təqdim edirlər.

Aqressiv və təhdid xarakterli şüarlar

Gələk digər aqressiv və təhdid xarakterli şüarlara. Təbii ki, hər bir azərbaycanlı minlərlə soydaşımızı qətlə yetirən, başını kəsən erməni vandallarına qarşı hiddətlidir. Amma lütfən bunu emosional şəkildə avropalılara təqdim etməyə. Bu bizim işimizə yarımayacaq axı. Əksinə, dövlətin siyasətinə qarşı yönələcək. Niyə? Çünki Qarabağ məsələsində Azərbaycanın siyasi xətti var və biz deyirik ki, ermənilərlə birgə yaşamağa hazırıq. Yetər ki, ermənilər işğalçılığa son qoysunlar. Eyni zamanda,

bəzən bizim bəzi diaspor təşkilatlarımız buna qarşı çıxaraq ermənilərin kökünü kəsmək istədiyini ortaya qoyur. Erməni lobbisi də bunun videoçəkilişlərini apararaq beynəlxalq təşkilatlara göndərir və “Azərbaycana aldanmayın” mesajını verərək, “biz bunlarla bir yerdə yaşaya bilmərik”, “bunlar bizi öldürürlər” anlamı daşıyan addımlar atırlar.

Ona görə də hesab edirik ki, bu aqressiya döyüş meydanlarına saxlanmalı və Azərbaycanın daxilinə hesablanmalıdır. Xaricdə isə düşünülmüş, strateji hədəfə hesablanan, ağıllı, siyasi cəhətdən xeyrimizə olan addımlar atmalıyıq.

Bunun üçün isə yerli cəmiyyətlərə inteqrasiya olunmalıyıq. İnteqrasiya olunsaq bilirik ki, Avropa cəmiyyətləri savaşa, qana, aqressiyaya nifrət edir və onların əksəriyyəti Qarabağla bağlı məsələdən xəbərsizdir. Biz bunları bilmədiyimizdən yenə də ziyanımıza olan hərəkətlərə yol veririk...

Amma sevindirici hallar da var və artıq uğurlu addımlar atmağa başlamışıq. İnteqrasiyanın nə qədər önəmli olduğunu bəzi diaspor təşkilatı rəhbərlərinin, eyni zamanda, Niderlandda fəaliyyət göstərən “Connect” təşkilatının sədri Vüqar Abbasovun timsalında görmək mümkündür. V.Abbasov bu il noyabrın 4-də tədbir keçirdi və əvvəlki ənənəvi tədbirlərdən fərqli olaraq iştirakçıların demək olar ki, hamısı holland idi. Yerli, eyni zamanda dünya səviyyəsində tanınmış şirkət rəhbərləri, bələdiyyə rəhbəri, media nümayəndələri və digər sahələrin təmsilçilərinin qatıldığı tədbir təbii ki, effektiv alındı və Niderland mediasında işıqlandırıldı. Bu tədbir ona görə uğurlu alındı ki, V.Abbasov hollandların dünyagörüşünü, hadisələrin motivindən asılı olaraq ona reaksiyasını və digər məsələləri yaxşı bilirdi. Buna görə də hollandları tədbirə cəlb edə bildi və yenə də taktiki gedişlə Xocalı soyqırımını və ermənilərin törətdikləri vəhşiliklər barədə onlara məlumatlar verildi, videoçarx təqdim olundu. Niderlandlılar da bunu maraqla dinlədilər. Bax budur inteqrasiyanın əhəmiyyəti, incəliklərin mənimsənilməsi. Qışqırmaq, aqressiv şüarlar səsləndirmək dövrü bizə heç bir zaman dividend qazandırmadı və bu dövr artıq geridə qalıb...

Nəyi necə etməli?

Vüqar Abbasov bizimlə söhbətində, “çox istərdim ki, mətbuatımız diaspor fəaliyyətinə bir qədər daha diqqətli yanaşsın”. – deyə vurğuladı: “Xalqımızın Azərbaycandan kənarında məskunlaşmış, yaşayan hər bir nümayəndəsi diasporumuzun üzvü hesab olunur. Ancaq bunların heç də hamısı diaspor fəaliyyəti ilə məşğul deyil və əslində belə bir məcburiyyət də yoxdur. Diaspor fəaliyyəti könüllü olan bir fəaliyyətdir. Gələk sizin sualınıza. Fikrimcə yaşadığım yerə inteqrasiya olunman vacib, lazımlı amildir. Fərq etməz ki, kimsə diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olur, yoxsa yox. Ümumi yanaşsaq, inteqrasiya olunmadan diaspor fəaliyyəti göstərmək olar, ancaq effektiv nəticə əldə etmək mümkün deyil. Öncə baxmaq lazımdır ki, “diaspor fəaliyyəti” deyəndə biz nəyi nəzərdə tuturuq”.

O əlavə etdi ki, diaspor fəaliyyəti geniş anlayışdır: “Bəzən lobbiciliklə diaspor fəaliyyəti səhv salınır. Amma bunlar tam fərqli anlayışlardır. Bilirsiniz ki, diaspor üzvləri bir çox halda diaspor təşkilatları yaradır və bu təşkilatların ətrafında birləşirlər. Bura əsasən diasporun aktiv üzvləri daxil olur.

Daha aktiv diaspor fəaliyyəti göstərənlər isə həmin təşkilatların yaradılmasında bu ya digər şəkildə təşəbbüskar olurlar. Təbii ki, bir müddət sonra diaspor təşkilatlarının rəhbərliyində də müəyyən dəyişikliklər olmalıdır. Yəni zamanla onların yerini gənc nəslin nümayəndələri tutmalıdırlar. Bax həmin bu təşkilat rəhbərlərinin, buna iddialı olanların inteqrasiya olunması çox önəmlidir. Başqa sözlə desək, inteqrasiya olunmuş şəxslərin aktiv diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olması təmsil etdiyi xalqa daha faydalı olar. Bizlərin əsas fəaliyyətimizdən biri də ölkəmizi, xalqımızı yaşadığımız yerlərdə daha yaxşı tanıtmadır. Əgər biz yerli dili, adət-ənənəni yerli xalqın mədəniyyətini və.s. bilməsək öz mədəniyyətimizi, özümüzü yaşadığımız yerlərdə necə tanıtdıra bilərik? Sən ilk növbədə yaşadığın yerin xalqına hörmət edəcəksən ki, onlardan da sənə hörmət gözləyəsən. İnteqrasiya olunmamağın sənə bütün bunları edə bilməməyin deməkdir və bu halda sən ancaq özün-özünü və təmsil etdiyin xalqı aldatmış olarsan. Bir sözlə, bir diaspor təşkilatının, dolayısı ilə diasporumuzun daha effektiv fəaliyyət göstərməsi üçün yerli dili, adət-ənənəni bilməsi və hörmət etməsi olduqca vacib amildir və bu olmadıqda isə hər hansı bir gerçək nəticə gözləmək mümkün deyil”.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən məsələ ilə bağlı sorğumuza cavab olaraq bildirildi ki, hər bir ölkənin öz daxili ictimai-siyasi mühiti, reallıqları var: “Diaspor təşkilatları da öz fəaliyyətini qurarkən bu şərtləri nəzərə almağa çalışırlar...Dünyada informasiya texnologiyalarının rolu getdikcə artır, bu çox dinamik, dəyişkən və sürətli bir tendensiyadır. Bu amillər də diasporun fəaliyyətində nəzərə alınmalıdır. Diaspor anlayışının mahiyyətinə baxış dəyişir, diaspor artıq beynəlxalq proseslərdə təsiredici faktora çevrilir. Bütün bunlar əlbəttə ki diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində nəzərə alınmalı olan yeni faktorlardır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi mütəmadi olaraq bu prosesləri, tendensiyaları təhlil edir, ayrı ayrı ölkələr üzrə, eyni zamanda istiqamətlər üzrə diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətini araşdırır, analiz edir və müvafiq tövsiyələr hazırlayır”.

Xalq cəbhəsi.-2016.-22 noyabr.-№211.-S.7.

"Bizim İttifaqımız heç vaxt siyasətə qarışmayıb"

Fizuli Məmmədov Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinə müraciət etdi

"Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı"nın (DAİ) Sədri Fizuli Məmmədov Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinə müraciət ünvanlayıb.

DAİ-dən Modern.az-a göndərilən müraciətdə deyilir:

Çox hörmətli İlham Heydər oğlu Əliyev!

Çox hörmətli Vladimir Vladimiroviç!

Sizə müraciət etməyə məni təşkilatımızın - Beynəlxalq ictimai birliklər ittifaqı "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı"nın ("DAİ") bağlanması təhlükəsi vadar etdi. İttifaqımız təxminən 12 yaşındadır. Bu müddət ərzində biz öz işimizi vicdanla yerinə yetirərək bir çox Rusiya və Azərbaycan vətəndaşlarının, eyni zamanda digər ölkələrdəki çoxsaylı Azərbaycan diasporunun rəğbət və hörmətini qazanmışıq. Beynəlxalq statusa malik İttifaqımızı məhz Rusiyada yaradaraq qarşımıza ən xoş məqsəd və vəzifələri qoymuşuq: bəşəri münasibətlər səviyyəsində "xalq diplomatiyası" yolu ilə Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin möhkəmlənməsinə və Azərbaycan diasporunun Rusiya cəmiyyətinə sıx inteqrasiyasına kömək etmək. Mən hesab edirəm ki, bu gün Rusiya və Azərbaycan arasındakı dostluq münasibətləri digər ölkələr üçün, ilk növbədə də bəzi postsovet ölkələri və rusofobiyanın ağır formasından əziyyət çəkən və Rusiyanın hər xeyirxah niyyətində pis məna axtaran Qərbi Avropa ölkələri üçün gözəl nümunə olmalıdır.

Bu gün Rusiya və Azərbaycan dövlətləri arasındakı yüksək dostluq və isti münasibətlər müttəfiqlik və strateji xarakter daşıyır. Azərbaycan rəhbərliyi Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin və onun layiqli oğlu - hazırkı Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin müdrik və uzaqgörən siyasəti sayəsində Rusiyanın milli maraqlarını nəzərə alaraq və onlara hörmət edərək sözün əsl mənasında müstəqil və çoxşaxəli siyasət yeridir. Ölkələrimiz arasındakı əlaqələr adi insani münasibətlər səviyyəsində də uğurla inkişaf edir. Rusiya ərazisində yaşayan və işləyən Azərbaycan vətəndaşları Rusiyanı özlərinin ikinci doğma evi hesab edirlər, RF vətəndaşı olan azərbaycanlılar isə əsl Rusiya vətənpərvərliyi nümayiş etdirərək rus dövləti və xalqı naminə Rusiyaya olan sədaqətlərini və sevgilərini öz dürüst və inadkar zəhmətləri ilə sübut etməyə çalışırlar. Bizim həmvətənlərimiz öz bilik, əmək və maliyyə resurslarını Rusiya iqtisadiyyatının inkişafına qoyaraq iqtisadi cəhətdən Rusiyanı dünyanın ən çiçəklənən ölkəsi kimi görmək istəyirlər.

Biz Rusiyaya olan sevgimizi Rusiya şəhərlərində ticarət sahəsində çalışan azərbaycanlı iş adamlarına da aşılamağa çalışırıq. Bununla əlaqədar olaraq "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı" yarandığı ilk gündən həmyerlilərimiz üçün belə bir tezis irəli sürüb: "Rusiyanı sevirənsə, onun qanunlarına əməl et və nümunəvi vergi ödəyicisi ol".

Bizim İttifaqımız heç vaxt siyasətə qarışmayıb və ictimai-humanitar məsələlərlə məşğul olur. Biz hər zaman Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin siyasətlərinə hərtərəfli dəstək olmuşuq və olmağa davam edirik. Biz heç zaman "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı"nın Rusiya və Azərbaycan hakimiyyətlərinə siyasi etimadsızlığı kimi qiymətləndiriləcək kiçik bir səhvə də yol verməmişik. Ölkələrimizin Prezidentləri Vladimir Putin və İlham Əliyev tərəfindən aparılan siyasəti tam dəstəkləyərək Rusiyada və Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik tərəfdarıyıq. Prezident İlham Əliyevin siyasəti göstərdi ki, Azərbaycan Rusiyanın yalnızca postsovet məkanında yox, həm də bütün dünyada ən etibarlı və iqtisadi cəhətdən ən sərfəli strateji tərəfdaşdır. Ondan başqa, prezidentlər Heydər Əliyevin və İlham Əliyevin hərtərəfli dəstəyi, eyni zamanda Azərbaycan sərhədçilərinin və xüsusi xidmət orqanlarının yüksək peşəkarlığı sayəsində qardaş Rusiya Şimali Qafqazda vəziyyəti sabitləşdirməyə nail ola bildi.

Lakin, son zamanlar Rusiya Federasiyasının Ədliyyə Nazirliyinin təşəbbüsü ilə bizim təşkilatımız ətrafında baş verən dram heç cür Rusiya və Azərbaycan arasındakı dostluq və müttəfiqlik münasibətləri salnaməsinə sığmır. Bu ilin yanvar-fevral aylarında "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqında" RF Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən aparılan son "planlı yoxlama" təşkilatımız üçün çox pis nəticələr yaratdı. RF Ədliyyə Nazirliyi bu yoxlamanın yekunu olaraq Rusiya Ali Məhkəməsinə "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı"nın ləğv edilməsi tələbilə inzibati iddia göndərib. Rusiya Ali Məhkəməsi isə öz növbəsində RF Ədliyyə Nazirliyinin müraciətinə gözlənilmədən baxmaq qərarı verib və "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı"nın işi ilə əlaqədar bu ilin 1 dekabr tarixinə məhkəmə iclası təyin edib. Adətən Rusiya Ali Məhkəməsi kimi yüksək məhkəmə instansiyalarında belə inzibati işlər aylarla öz növbəsini gözləyir. İttifaqımızın işi ilə bağlı RF Ədliyyə Nazirliyinin sərt mövqeyi, həmçinin təşkilatımızın taleyini tez-tələsik həll etmək üçün Rusiya Ali Məhkəməsinin hazırlığı bizə belə düşünməyə əsas verir ki, Rusiyanın müvafiq hakimiyyət strukturları "DAİ"yə münasibətdə ədalətsiz mövqe tutublar.

"Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı"nın bundan sonrakı taleyi ilə bağlı narahatçılığımız bir neçə halla bağlıdır ki, bu hallar dolayısı ilə RF Ədliyyə Nazirliyinin bizim İttifaqı bağlamağa çalışması qərarının ədalətsiz və qəribə olmasına dəlalət edir. Birincisi, keçmiş planlı və digər yoxlamalardan fərqli olaraq son planlı yoxlama başlanğıcdan daha miqyaslı idi. Və yoxlamanın tələbləri də bu dəfə çox sərt idi. Yoxlamanın gedişatında RF Ədliyyə Nazirliyinin nümayəndələrinin İttifaqımızı bağlamaq, bizə isə qeyd edilən pozuntuları aradan qaldırmaq üçün imkan verməmək istəyi açıq-aşkar hiss olunurdu. Bununla belə biz bütün çatışmazlıqları operativ olaraq aradan qaldırdıq və bütün zəruri sənədləri tez bir zamanda RF Ədliyyə Nazirliyinə təqdim etdik.

İkincisi, təşkilatımızdakı son yoxlama zamanı ortaya çıxan pozuntular kritik deyildi, Rusiya Ali Məhkəməsində baxılan "DAİ" işinin inzibati xarakterli olması da əslində bunu göstərir. Bizim İttifaqımız heç vaxt ciddi hüquq pozuntularına yol verməyib. Bizim işimizlə tanış olan hüquqşünaslar deyirlər ki, təşkilatımız tərəfindən yol verilən həmin pozuntular standartdır və onlara demək olar ki, yoxlama zamanı digər təşkilatların mütləq əksəriyyətində də rast gəlinir. Arqumentimin dəlilsiz olmaması üçün yoxlama zamanı ortaya çıxan pozuntulara misal göstərirəm. Məsələn, bizi "RF qanunvericiliyini və

öz Əsasnaməmizin müddəalarını kobud surətdə pozmaqda” ittiham etdilər. Ədliyyə Nazirliyinin hüquqşünaslarının “kobud” hesab etdikləri pozuntuların məğzi ondadır ki, İttifaqın adında onun fəaliyyətinin xarakteri göstərilməyib, İttifaqın Əsasnaməsində isə sadalanan fəaliyyət növləri arasında yazılıb ki, o qanunvericiliklə qadağan edilməyən digər fəaliyyət növləri ilə də məşğul ola bilər, eyni zamanda Əsasnamədə həddən artıq məqsəd və vəzifələr müəyyən edilib. Halbuki, Rusiya dövlət orqanlarında qeydiyyat zamanı ictimai təşkilatların və digər qurumların əsasnamələrində bu qədər həcmdə fəaliyyət növlərinin, məqsəd və vəzifələrin yazılması adi haldır. Bundan başqa, RF Ədliyyə Nazirliyində “DAİ” nin Əsasnaməsini sərt tənqid edərək, həm də bildirdilər ki, burada İttifaqın rəmzləri təsvir edilməyib.

Amma, “DAİ” nin Əsasnaməsində ortaya çıxan bütün bu çatışmazlıqlar onunla bağlıdır ki, həmin əsasnaməni 11 il əvvəl elə həmin Ədliyyə Nazirliyi qəbul edib. Ötən müddət ərzində ictimai təşkilatların fəaliyyətini tənzimləyən Rusiya qanunvericiliyi mütəmadi olaraq dəyişib və biz bu dəyişikliklərə heç də həmişə vaxtında çatdırıb reaksiya verə bilməmişik. Son yoxlamadan sonra biz “DAİ” nin Rusiya qanunvericiliyindəki bütün yenilikləri nəzərə alan və bütün müasir tələblərə cavab verən Əsasnaməsini RF Ədliyyə Nazirliyinə təqdim etdik. Buna baxmayaraq Ədliyyə Nazirliyində Əsasnaməmizin yeni redaksiyasına heç ümumiyyətlə baxmadılar.

Bu arada qeyd edim ki, “DAİ” nin fəaliyyəti barədə bütün zəruri hesabatlar tərəfimizdən tam həcmdə və vaxtında müvafiq Rusiya dövlət orqanlarına verilib. Mövcud olduğu 11 il ərzində təşkilatımızı demək olar ki, hər il bütün səlahiyyətli dövlət orqanları, o cümlədən Ədliyyə Nazirliyi yoxlamış və "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı” nın fəaliyyətinə dair onların heç birinin ciddi iradları olmamışdır. Rusiyanın bütün səlahiyyətli orqanları müəyyən etmişlər ki, “DAİ” mütəmadi olaraq maliyyə uçotunu aparıb, aylıq və rüblük olaraq bütün zəruri hesabatları vergi müfəttişliyinə və digər dövlət orqanlarına təqdim edib.

Lakin, Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən bu il aparılan belə “sərt” yoxlama ilə biz ilk dəfə qarşılaşırıq. Həm də, həmin idarənin “DAİ” barəsində hər bir yeni qərarı hətta bizim ən bədbin gözləntilərimizi də aşır.

İcazənizlə, təşkilatımız haqqında qısa məlumatı diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm. Beynəlxalq ictimai birliklər ittifaqı "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı” 09 mart 2005 ci ildə mən - Fizuli Məmməd oğlu Məmmədov tərəfindən bir sıra digər regional ictimai təşkilatlarla və diasporla birgə təsis edilib. Beynəlxalq ictimai birliklər ittifaqı "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı” hüquqi şəxs - ictimai təşkilatların beynəlxalq ittifaqıdır. Eyni zamanda “DAİ” beynəlxalq statusa malik ictimai təşkilatdır.

Bu gün İttifaqımız “DAİ” üzvlərinin olduğu və ya filial və nümayəndəliklərinin açıldığı bütün ölkələrin ərazisində fəaliyyət göstərir. Xüsusilə hal-hazırda “DAİ” Rusiyada, Türkiyədə və çoxsaylı Azərbaycan diasporunun olduğu bir sıra Avropa və MDB ölkələrində öz nümayəndəliklərini açıb.

İndi bizə Rusiya Ali Məhkəməsinin qərarını gözləmək qalır. Biz qətiyyətlə Rusiya məhkəmə instansiyalarının qərarlarının ədalətliliyinə və qanuniliyinə şübhə etmirik. Ancaq, RF Ədliyyə

Nazirliyin təşkilatımıza qarşı gözlənilməz və olduqca sərt münasibəti qorxmağa əsas verir ki, RF Ali Məhkəməsində də tale bizdən üz döndərə bilər. Bununla əlaqədar olaraq, Sizdən çox xahiş edirəm ki, "Dünya Azərbaycanlıları İttifaqı" na münasibətdə ədalətin bərqərar olmasında və Rusiya və Azərbaycan xalqları naminə bundan sonrakı fəaliyyətimizdə də öz dəstəyinizi göstərsiniz.

Paralel.-2016.-29 noyabr-№ 214.-S.7

Azərbaycanda diaspor və lobbiçilik quruculuğu

İradə Cəlil

Suriyalı Miqrantın oğlu Stiv Cobs, Almaniya da yoxsul yəhudi ailəsindən çıxmış Albert Eynşteyn, tibetli Dalay-Lama, Benqal yazıçısı Taslima Nasrin, suriyalı yəhudi Bob Marley, çinli Cekı Can, psixoloanalizin banisi Ziqmund Freyd, dünyaca məşhur Cerri Springer, Karl Marks... Saymaqla bitməz. Öz ölkəsindən kənar da yaşayıb dünyanı, bəşəri qavrayışı bu və ya başqa şəkildə dəyişən nə qədər insan var.

Öz vətənindən kənar da yaşayan nəhəng Azərbaycan fədailərini də unutmamaq olmaz. Əhməd bəy Ağaoğlu, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Ceyhun Hacıbəyli, Mirzəbala Məmmədzadə, Əli bəy Hüseynzadə, Məhəmməd Hadi, Əhməd Cəfəroğlu... Günümüzdə Lütfi Zadənin varlığı ilə öyünürük. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan və çalışan nəhəng iş adamlarımız - milyarderlər, filantropolar, mesenatlar var. Bir sözlə, “diaspor” kəlməsi sizə adi gəlməsin. Bunların böyük əksəriyyəti həm də öz vətəninin lobbiçiləridir.

Vətən də gücləndikcə, öz diasporunun gücünü artırmış olur. Azərbaycan güclü diaspor təşkilatlarına, onların mütəşəkkil fəaliyyətinə, sıx koordinasiyasına nail olmağa məhkumdur: bunu milli maraqlarımız tələb edir.

Diasporun mütəşəkkilliyi - dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Azərbaycan diasporu artıq təşkilatlanma mərhələsini arxada qoyub; indi dünyanın müxtəlif ölkələrində sayı 400-ü keçən diaspor təşkilatlarının keyfiyyət baxımından daha da güclənməsinə, daha mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsinə ehtiyac var. Onların mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsi bir tərəfdən soydaşlarımızın milli mənsubiyyətlərini və dəyərlərini qoruması deməkdirsə, başqa tərəfdən Azərbaycanı daha güclü təbliğ etmələri, fəaliyyət göstərdikləri ölkənin Azərbaycanla əlaqələrinin inkişafına önəmli töhfə vermələri, həmin ölkələrin ictimai-siyasi həyatında aktiv rol oynamaları, Azərbaycan üçün yeni-yeni dostlar qazanmaları - bir sözlə, güclü Azərbaycan lobbisi deməkdir. Diaspor təşkilatlarının mütəşəkkilliyi dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə töhfədir.

Diaspor quruculuğuna dövlət dəstəyi

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin İnformasiya şöbəsinin müdiri Elşad Miraləmin sözlərinə görə, qloballaşan dünyada diasporumuzun təşkilatlanması ilk növbədə onların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması baxımdan önəmlidir: “Təbii ki,

həmtəvətənlərimizin tarixi vətənlə əlaqələrini gücləndirmək, Azərbaycan dilini, tarixini və coğrafiyasını tədris etmək, mədəni irsimizin təbliğini və ölkə həqiqətlərinin daha geniş müstəvidə yaygınlaşmasıdır”.

E. Miraləm təmsil olunduğu komitənin mühüm layihələr həyata keçirdiyini bildirir: “2013-cü ildən Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə xaricdə yaşayan azərbaycanlılar üçün Azərbaycan dilini tədris edən distant təhsil mərkəzi fəaliyyət göstərir. Növbəti illərdə bu layihənin əhatə dairəsini daha da genişləndirmək vəzifələrimiz sırasındadır”.

Daha bir mühüm layihə Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının Onlayn Forumudur. Komitə rəsmisi bildirib ki, Onlayn Forum diaspor tariximizdə önəmli hadisədir: “Soydaşlarımız Azərbaycana gəlmədən onlayn forumda iştirak edərək birbaşa tarixi Vətənlə əlaqə saxladılar. Azərbaycan prezidenti Onlayn Forum vasitəsilə həmtəvətənlərimizə öz tövsiyələrini verdi. Biz gələcəkdə bu layihəni daha geniş coğrafi müstəvidə həyata keçirmək niyyətindəyik. Bu ilin iyununda Bakıda Dünya azərbaycanlılarının IV qurultayı keçirildi. Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyev IV qurultayda geniş nitq söylədi. Cənab prezident diaspor quruculuğu ilə bağlı tövsiyələrini verdi. Qurultayın panel iclaslarında ətraflı müzakirələr aparıldı. Qurultayın Qətnaməsi qəbul olundu. Qətnamədə Azərbaycan diasporunun gələcək fəaliyyətinin əsas istiqamətləri, strateji hədəfləri müəyyən edilib. Diaspor təşkilatları da öz fəaliyyətində bu qətnamənin müddəalarına əsaslanır”.

E. Miraləm deyir ki, artıq dörd ildir Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaxından dəstəyi ilə Azərbaycanın dahi şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin irsinin qorunmasında və təbliğində mühüm rol oynamaqla yanaşı, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınmasına öz töhfələrini verən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkil etdiyi Qlobal Bakı Forumu keçirilir. Bu, regionda keçirilən ən əhəmiyyətli beynəlxalq tədbirlərdən biridir və Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında çox əhəmiyyətli hadisədir. Forumun işində bir çox nüfuzlu dövlət xadimləri, siyasətçilər, elm adamları, siyasi ekspertlər iştirak edirlər və bu insanlar öz nüfuzundan istifadə edərək beynəlxalq dairələrdə Azərbaycanın mənafeğini qoruyan, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaqla bilən ictimai-siyasi xadimlərdir. Bu mənada hesab etmək olar ki, bu Forum Azərbaycanın təbliği və ölkəmizə yeni dostlar qazandırmaqda, lobbı quruculuğunda əhəmiyyətli rola malikdir.

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) həmsədri Sabir Rüstəmxanlı da son illər Azərbaycan diasporunun inkişaf etdiyini deyir. Bir faktı qeyd edən Rüstəmxanlı 24 il əvvəl baş vermiş Xocalı faciəsinin Azərbaycan dövlətinin və diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti nəticəsində soyqırım hadisəsi kimi daha geniş ictimailəşdirildiyini bildirib. Bununla belə, onun sözlərinə görə, hələ də bu hadisənin həqiqətlərini böyük dövlətlərə və dünyanın taleyini həll edən güclərə yetəncə çatdırmaqla bilməmişik. “Nə qədər ağır faciələr yaşasaq da, dünya bizə daha çox günahkar kimi baxıb. Bu faciələrin, müharibələrin, Azərbaycanın bölünməsinin təqsirini hər zaman bizdə görməyə çalışıblar. Başımıza gətirilənləri dünyaya çatdırmaq üçün müxtəlif ölkələrə səpələnmiş soydaşlarımız çox iş görməlidirlər”.

Güclü diaspor üçün neynəmək lazımdır?

Bu gün erməni diasporunun istər Avropada, istərsə Amerika ölkələrində Azərbaycana qarşı dayanmadan anti-təbliğat xarakterli tədbirlər həyata keçirir. Bu istiqamətdə qarşıda duran mühüm vəzifə tarixi həqiqətləri müasir informasiya texnologiyalarından yararlanaraq daha effektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Dünya ölkələrinin nüfuzlu siyasi dairələri ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi, yerli KİV-lə birbaşa əlaqələrin qurulması, həmçinin soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin dövlət və hökumət orqanlarında təmsil olunmaları ən vacib məsələlərdəndir. Məhz diasporumuzun fəaliyyətinin nəticəsidir ki, 2013-cü ildə ABŞ-ın Nyu-Meksiko ştatı, Arkanzas ştatı, Oklahoma ştatı, Tennensi ştatı, Pensilvaniya ştatı və digər ştatlar Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb.

Diaspor fəaliyyətindən lobbiçiliyə...

Lobbiçiliyin taktika olduğunu deyən Elşad Miraləmin sözlərinə görə, hər hansı müəyyən etnik, sosial və ya siyasi qrupun maraqlarının təmin edilməsi və siyasi proseslərdə iştirak etmək üçün nüfuzlu siyasi dairələrə, dövlət və hökumət nümayəndələri birbaşa, yaxud dolay yolla təsir etməklə lobbiçilikdən istifadə edir. “Ötən dövrdə bu istiqamətdə də bir sıra işlər görülüb. 2013-cü il mayın 7-8-də Bakıda keçirilən, DİDK-nın dəstəyi, Madrid Klubunun və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə Birinci Cənubi Qafqaz Forumu Azərbaycanın Avropaya inteqrasiyasının təmini baxımından mühüm əhəmiyyətə malik idi. Çünki dünyanın sabiq ölkə başçılarının və nüfuzlu siyasi xadimlərinin təmsil olduğu belə bir qurumla əməkdaşlığın qurulması ölkəmizin haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında effektiv rol oynayır. Bu il aprelin 27-30-da Bakıda keçiriləcək II Global Shared Societies Forumu DİDK-ın dəstəyi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi ilə Madrid Klubunun təşkilatçılığı, Roma Klubu, Dünya Elmlər və Mədəniyyət Akademiyası, BMT, İsgəndəriyyə Kitabxanası və digər təşkilatların birgə əməkdaşlığı çərçivəsində reallaşacaq. Bu cür beynəlxalq səviyyəli tədbirlərin ölkəmizdə keçirilməsi artıq lobbiçilik fəaliyyətimizin nə dərəcədə uğurlu həyata keçirildiyinin bariz göstəricisidir”.

Azərbaycan diasporunun çatışmayan cəhətləri

Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin sədr müavini, siyasi elmlər fəlsəfə doktoru Nazim Cəfərsoy hesab edir ki, indiki vəziyyətdə erməni diasporu ilə müqayisədə bizim diasporun fəaliyyəti qənaətbəxş deyil. Diasporumuzda systemsizlik, pərakəndəlik, ardıcılıq və qeyri peşəkarlıq kimi problemlər müşahidə edilir.

Onun fikrincə, Azərbaycan diasporunun 3 nəsli var; bunlar 1920-ci ildən bolşeviklərin gəlişi ilə Qərbə və Türkiyəyə gedənlər, 1945-ci ildən sonra Qərbə və Türkiyəyə gedənlər, 1991-ci ildən sonra Qərbə, Türkiyəyə gedənlər və keçmiş SSRİ məkanında qalan həmyerlilərimizdir: “Xüsusilə 1991-ci

İldən sonra Qərbə gedənlər beyin köçü və təhsil üçün üz tutublar. Qərbə gedənlər içində Azərbaycan və İrandakı siyasi problemlər səbəbiylə mühacirətə gedənlər çox saydadır. Ümumiyyətlə, son 25 ildə Azərbaycan diasporunun getdikcə fəallaşdığını demək olar”.

Cəfərsoy qeyd edir ki, Azərbaycan diasporu türk, erməni, yunan diasporları ilə müqayisədə hələ çox gəncdir və inkişaf yolundadır.

Diasporun təbliğində KİV-in rolu

Jurnalistlərin Həmkarlar İttifaqının sədri Müşfiq Ələsgərli bildirir ki, KİV digər sahələr kimi diaspor mövzusunun da daim diqqətdə saxlayır. “Diasporla bağlı keçirilən tədbirlər, dövlətin diaspor siyasəti, proqramı və onun icrası, istərsə də, ayrı-ayrı diaspor qurumlarının fəaliyyəti KİV-də kifayət qədər geniş yer alır. KİVDF-nin hər il bir neçə dəfə keçirdiyi müsabiqələrdə diaspor quruculuğuna dair mövzuya yer ayrılması da məsələnin daim aktuallığına şərait yaradır. KİV-in bu sahədə bir problem yoxdu”.

Ələsgərli hesab edir ki, problem, diaspor təşkilatlarının özlərinin mediaya açıqlıqları ilə bağlıdır. Əlbəttə, ümummilliyət daşıyan günlər və problemlərlə bağlı ayrı-ayrı diaspor qurumlarının tədbirləri, aksiyaları olur. Amma belə aktivliyi bizim bütün diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində müşahidə edilmir: “Səmimi deyim ki, mən diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan KİV-lərinin dəstəyinə adekvat görə bilmirəm. Yəni, qısa ifadə etsək, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini KİV-də yetərinə görə bilmiriksə, bu, KİV-in diaspora məhdud yer ayırması ilə bağlı deyil. Arzu ediləndir ki, diaspor təşkilatları fəaliyyətlərini daha da aktivləşdirsinlər. Biz bu təşkilatların fəaliyyətlərinin arzuladığımız səviyyədə olmamasını onların fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə mövcud olan KİV-lərlə qarşılıqlı əlaqələrində də görürük. Ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın yaşadıkları ölkələrdə təsisçi və ya həmtəsisçi olduqları KİV-lərə ya tamamilən rast gəlmirik, ya da çox məhdud sayda belə hallar mövcuddur. Hansı ki, əksər ölkələrdə digər diaspor təşkilatları bu məsələdə çox aktivdirlər: ya mövcud KİV-lərlər əlaqə saxlayırlar, ya da özləri həmin ölkə çərçivəsində KİV-lər təsis edirlər”.

Həmsöhbətlərimizin dediklərində qırmızı xətt kimi keçən fikir budur: dünyanın harasında yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı özünü öz millətinin diasporu və öz dövlətinin - Azərbaycan Respublikasının lobbicisi kimi görməlidir. Böyük şairimiz, “ayrılarını könül candan” deyən Səməd Vurğunun məşhur “Azərbaycan” şeirindəki bu bənd lap yerinə düşür:

“Hansı səmtə, hansı yana

Hey uçsam da yuvam sənsən.

Elim, günüm, obam sənsən”...

Ekspress.-2016.-6 dekabr.-№ 219.-S.11.

Səmərəli fəaliyyət göstərən diasporlarımızın sayı artmaqdadır

Ekspert: «Diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiya olunması bu sahənin inkişafına təkan verib»

Məmmədhəsən

«Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması diaspor quruculuğu işinin ən mühüm məsələlərindəndir. Bu məqsədlə ötən dövrdə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə keçirilən seçkilərə təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq üçün müəyyən işlər görülmüş və uğurlu nəticələr qazanılmışdır. Hazırda rəsmi mənbələrə əsaslanaraq dünyanın 63 ölkəsində 200-dən çox Azərbaycan icma və birlikləri fəaliyyət göstərir. Bu say isə ildən ilə artmaqdadır. Buraya biz üzvlərinin sayı az olan xırda təşkilatları da aid etsək, dünyaya səpələnən soydaşlarımızın kifayət qədər təşkilatı struktura malik olduğunu qeyd edə bilərik». Bu sözləri ekspert Zaur Əliyev deyib.

Onun sözlərinə görə, diasporumuzun daxili strukturunda vahid vətəndaşlıq məhfumunun olmaması, ölkədaxili proseslərin birbaşa xaricdə yaşayan və müxtəlif təşkilatlarda təmsil olunan soydaşlarımızın siyasi baxışlarına təsir etməsi, iqtisadi maraqların önə çəkilməsi bu qitələrdəki təşkilatların konqreslər və federasiyalar halında formalaşmasında ciddi çətinliklər yaradır: «Azərbaycan diasporunun təşkilatı sistemində başqa bir mənfi cəhət hər bir qurumun yaranması və fəaliyyəti zamanı onların Azərbaycandakı daxili məsələlərlə bağlılığının olmasıdır. Onlar diaspor təşkilatlarına xas olan təsis olunduqları ölkələrin ictimai fikrində və beynəlxalq təşkilatlar içərisində təmsil etdiyi milləti və dövləti təbliğ etmək və siyasi-lobbiçilik işi aparmaq əvəzinə daha çox bir-birləri arasında münasibətləri aydınlatmağa çalışırlar».

Ekspert qeyd edib ki, son zamanlar bəzi neqativ cəhətlərin aradan qaldırılmasına baxmayaraq, verilən bəyanatlarda Azərbaycandakı siyasi partiya və liderlərin mövqeyindən çıxış edilməsi fikirlərinə gəlmək olar: «Xaricdə yaranan Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaranması tarixinin hələ ötən əsrin əvvəllərinə təsadüf etməsinə baxmayaraq müasir mərhələdə bu istiqamətdə canlanma 1988-ci ildən etibarən başlandı. Belə təşkilatlanma prosesi 1993-cü ilə qədər davam etdi. Bu işdə Avropa ölkələrində yaşayan soydaşlarımız fəallıq nümayiş etdirdilər. Bir-birinin ardınca Avropa ölkələrində yaranan təşkilatlar üç mərhələli sistem üzərində fəaliyyət göstərildilər. Burada diqqəti çəkən əsas məqam yaranan bəzi təşkilatların adlarında fərq olmasına baxmayaraq, onların bir şəxs tərəfindən təsis edilməsi idi. Belə təşkilatların yaranması isə eyni sxem üzrə bir neçə təşkilatın fəaliyyət göstərməsinə gətirib çıxarırdı. Bu cür təşkilatlar «ailə təşkilatları» adı almaqla, onların kimin

mövqeyindən çıxış etməsi və tələblərinin nə olması barədə ortaq fikrə gəlməsinə əngəlliklər törədirdi. İlk olaraq Avropada bu illərdə ardıcıl yaranan təşkilatların apardıqları işlər sırf mədəni xarakterli idi».

Z. Əliyev bildirib ki, belə təşkilatların bir çoxu cənublu soydaşlarımız tərəfindən təsis olunduğundan onların fəaliyyətində sol meyilli İran müxalifətçilik mövqeyi daha aşkar görünürdü: «Mədəni təşkilatlar kimi yarandıqlarını bəyan edən belə təşkilatlar Cənubi Azərbaycanı özlərinə «Kəbə» edərək Molla rejiminə müxaliflik nümayiş etdirirdilər. Avropada bu illər ərzində yaranan təşkilatların bir hissəsi sırf siyasi məqsədlər naminə təsis edilmiş və onlar içərisində Azərbaycanın hər iki tərəfinin azadlığına çalışan milli qüvvələrlə yanaşı, İran və sovet təsiri altında formalaşan satqınlar, manqurtlar, irançı, ruspərəst, fars-rus şovinizminə xidmət edən qüvvələr fəallıq göstərirdilər. Milli qüvvələrin üzvlərinə qarşı mübarizə aparmaq məqsədilə yaranan belə təşkilatlar müstəqillik çıxışları səslənən tədbirlərdə qalmaqla salmaqla, təşkil etdikləri mədəni tədbirlərdə üstünlüyü yalnız musiqi və ədəbiyyata verirdilər. Bəzi təşkilatlar isə iqtisadi maraqlar naminə təsis edilmişdir. Belə təşkilatlar digərləri kimi konsert proqramları təşkil etməklə yanaşı, İrana və «yenidənqurma» dövrü yaşayan Azərbaycana gediş-gəliş işlərini əllərində cəmləməyə çalışırdılar. Gəlirli sahə olduğundan bu təşkilatlara rəqib çıxan başqa təşkilatlar da bu istiqamətdə işlər aparmaq qərarına gəldikdə Avropada təşkilatlanma prosesində ziddiyyətlər yarandı və təşkilatların özləri bir neçə yerə parçalanmalı oldu. Beləliklə, kiçik təşkilatların federasiyalar və konqreslər şəklində birləşdirilməsi zərurəti meydana çıxdı».

Ekspertin sözlərinə görə, ilk olaraq bu addımı ABŞ-da məskunlaşmış soydaşlarımız atdılar və Dünya Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) adlı qurumun təsis olunması prosesinə başladılar: «Adından göründüyü kimi, ətrafında dünyanın müxtəlif bölgələrində məskunlaşan azərbaycanlıları birləşdirən bu qurumun 1997-ci ilin iyun ayının 27-29-u ABŞ-da keçirilən ilk toplantı zamanı yaradılması diasporumuzun formalaşması istiqamətində mühüm tarixi addım hesab olunur. I Konqres dünya azərbaycanlılarının yaratdıqları təşkilatların vahid mərkəzdən idarə olunmasında əhəmiyyətli qurum kimi gözlənilirdi. Konqresdə Şimali və Cənubi Azərbaycanın problemlərinin bərabər səviyyədə götürülməsi nəzərdə tutulurdu. Lakin ilk konqres mövcud problemlərin zahirə çıxmasına sanki təkən verdi. Vətəndaşlıq mənsubiyyəti məsələsində olan neqativ hallar Cənubdan və Şimaldan olan azərbaycanlılar arasında anlaşılmazlıqları üzə çıxardı».

Z. Əliyev qeyd edib ki, Azərbaycan diaspor təşkilatlarını ətrafında birləşdirən III böyük qurum 2004-cü ilin aprel ayının 17-də Almanyanın Berlin şəhərində təsis olunan Avropa Azərbaycanlıları Konqresidir (AAK): «Təşkilatın yaranma zərurəti Avropada pərakəndə halında olan, DAK və DAƏŞ kimi qurumlarda təmsil olunan və olunmayan Azərbaycan təşkilatlarını birləşdirməkdən irəli gəlir. Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin (DİK) təşəbbüsü ilə yaradılan AAK-ın Əsasnaməsinə daxil olan məqsəd və vəzifələr aşağıdakılardır:

- Avropada yaşayan azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq, onların sosial-siyasi və hüquqi maraqlarını təmin etmək;

- bu qitədə çoxtirajlı dövrü mətbuat və elektron kütləvi informasiya vasitələrində təbliğat işinin aparılması;
- müxtəlif mövzulara aid konfrans, seminar, diskussiya, mətbuat üçün brifinqlər, musiqili tədbirlər, sərgilər və başqa istiqamətli tədbirlər həyata keçirmək;
- Azərbaycan və türk dünyası ilə bağlı elmi işlər və kitabların dəstəklənməsi;
- lobbicilik və s.

Bu qurumun yaranmasını Avropadakı diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiya olunması ilə əsaslandırılan AAK rəhbərliyi işlərini Avropadan kənar da aparacağını bildirir. DAK və DAƏŞ kimi qurumlar olan yerdə AAK-ın yaranması məsələsinə diasporumuzun nümayəndələri arasında münasibətdə fərqlər hiss olunur. Onların bəziləri AAK-ın yaranmasını artıq bir addım kimi qəbul edərək DAK və DAƏŞ-in fəaliyyətinə daha çox dəstək veriləcəyi təqdirdə işlərin intensivləşəcəyinə inanırlar. Fikrimcə AAK-ın yaranmasını önəmli addım saymaq olar».

Ekspertin sözlərinə görə, sayına və fəaliyyətinə görə Azərbaycan diasporunun güclü olduğu dövlətlərdən biri Rusiyadır: «Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında var. Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan 13 mərkəz fəaliyyət göstərsə də, bunlardan ikisi Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi və Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli Mədəniyyət Avtonomiyası FNKA-Azerros ətrafında Azərbaycan cəmiyyətləri və təşkilatları toplaşmış və Rusiyanın bir çox bölgəsində filialları var».

Səmərəli fəaliyyət göstərən digər diaspor təşkilatlarına gəlinə, Z. Əliyev vurğulayıb ki, dünya azərbaycanlılarının ilk təşkilatlarından biri sayılan Amerika-Azərbaycan Cəmiyyəti (AAC) 1958-ci ildə Nyu-Cersi şəhərində təsis olunub: «Təşkilatın əsasını 1942-ci ildə Türkiyədən ABŞ-a köçən soydaşlarımız tərəfindən qoyulmasına baxmayaraq, təşkilatı struktur kimi 1958-ci ildən fəaliyyətini genişləndirən AAC-ın əsas üzvləri Azərbaycan Demokratik Respublikasının banilərindən nəvə və nəticələridir. Bu ölkədə qeydiyyatdan keçən təşkilatların sayı 20-30 arası olmasına baxmayaraq fəallıq nümayiş etdirən AAC və «Baki-netz» Mədəniyyət Mərkəzidir. 1996-cı ildən fəaliyyətə başlayan mərkəzin təsisçiləri Bakı yəhudiləridir. Nyu-York şəhəri Bruklin hissəsində yerləşən mərkəz aktiv fəaliyyət göstərən Azərbaycan təşkilatlarından biridir. Bu iki təşkilatın fəallığı sayəsində Amerikada lobbicilik mexanizminin diaspor nümayəndələrindən təşkil edilməsi mümkün olub və ictimai fikirdə qismən Azərbaycana münasibət müsbət yöndə dəyişib. Azərbaycan diasporunun təşkilatı strukturunun güclü olduğu dövlətlər içərisində Ukraynanı xüsusi olaraq qeyd etmək olar. Hazırda Ukraynada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları və milli mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Onlardan ən böyüyü bir çox regional diaspor təşkilatları ətrafında birləşdirən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresidir (UAK). 1999-cu ilin 21 martında təsis edilən UAK-ın yaranmasında Ukraynadakı Azərbaycan səfirliyi və tanınmış azərbaycanlıların rolu böyükdür. İlk yarandığı zaman 15 vilayətdə filialı olan UAK zamanla bu filialların sayını artırmağa başladı. Ölkənin ictimai-siyasi, iqtisadi-mədəni həyatında mühüm rol oynayan UAK-ın 27 inzibati ərazi bölgüsünün demək olar ki, hamısında vilayət təşkilatları fəaliyyət göstərir. Təşkilatı

strukturuna görə diasporumuzun əvvəllər fəal olduğu ölkələr içərisində Türkiyənin də özünəməxsus yeri var. Qeyd edək ki, diaspor təşkilatlarının həmrəyliyinə nail olmaq cəhdi ilk dəfə olaraq burada atılmışdır. 1989-cu ildə Türk Dünyası Ümumdünya Azərbaycanlılar Konqresi, 1990-cı ildə Türk dünyası Araşdırmalar Vəqfinin təşəbbüsü ilə Kayseridə I millətlərarası Böyük Azərbaycan Konqresi və 1990-cı il noyabrın 30-dan 6-dək İstanbulda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzlərinin Birinci Qurultayı bu istiqamətdə keçirilən tədbirlərdəndir».

Məqalə KİVDF-nin maliyyə dəstəyi ilə çap edilib

Azad Azərbaycan. - 2016. - 7 dekabr. - № 176. - S.5.

Diaspor qüvvələrinin təşkilatlanması daha mütəşəkkil xarakter alır

Xaricdə yaşayan soydaşlarımız Vətənə arxalanırlar

N. Novruz

31 dekabr Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü yaxınlaşır. Ölkə həyatının təntənəli günü ilə əlaqədar Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ənənəvi “Dünya azərbaycanlılarına müraciət”i KİV-də dərc edilib. Ölkə başçısının müraciətində qarşıdakı bir il ərzində diasporçularımızın görməli olduqları işlər barədə aydın təsəvvürlər yaradır. Ümummillə lider Heydər Əliyevin dərin əsaslarla başladığı diaspor quruculuğu İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə yeni yaradıcı çalarlarla zənginləşib. Yeni xüsusiyyətlər heç nədən yox, Azərbaycan dövlətinin hərtərəfli və müasir inkişafı ilə yanaşı meydana gəlib. Dövlət gücləndikcə, xalqın yaşayışı, şəhər və kəndlər müasirləşdikcə, onun vətəndaşlarının da ictimai vəzifələri və öhdəlikləri inkişaf edir və güclənir.

Azərbaycan dövləti harada yaşamasından asılı olmayaraq, öz vətəndaşlarının qayğısına həmişə qalır. Bu gün təhsil, iş və digər səbəblərdən xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar çiyinlərində Vətən yükünü, üzərlərində dövlət qayğısını daim hiss edirlər. Bu ilin yayında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçirilib. Diasporçuların ali məclisi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın birliyinin təntənəsini göstərməklə yanaşı, onların üzərinə yeni vəzifələr də qoyub. Onlar öz vəzifələrini layiqincə yerinə yetirmək, vətənin başını uca etmək üçün ürəkdən və əzmlə çalışırlar. Təsadüfi deyil ki, dövlət başçısı bu müraciətində diasporçulara xitabən deyib: “İnanıram ki, bütün soydaşlarımızın əlbir fəaliyyəti, doğma Azərbaycan torpağına sarsılmaz sədaqəti gücümüzü daha da artıracaq, inkişafımıza əngəl törədən yeganə ağırlı problemi - Ermənistanın hərbi təcavüzünü tezliklə aradan qaldırmağa, ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə imkan yaradacaq. Bu ilin aprel ayında Ermənistanın hərbi təxribatı nəticəsində cəbhədə baş vermiş hadisələr zamanı Azərbaycan Silahlı Qüvvələri düşmənin məkrli niyyətlərinin qarşısını qətiyyətlə aldı və torpaqlarımızı istənilən an işğaldan azad etməyə hazır olduğunu sübut etdi”.

Müraciətdəki bu cümlələrin hər biri ayrılıqda bir tezisdir və özündə konkret vəzifələri ehtiva edir. Ölkənin yeganə ağırlı problemi ətrafında dünya güclərinin, o cümlədən soydaşlarımızın daha çox məskunlaşdığı Avropa Birliyi ölkələrinin oynadığı “siyasi oyunlar” haqda aydın təsəvvürlər mövcuddur. İkili standartların yer aldığı bu oyunlarda Azərbaycanın haqlı mövqeyini yaşadıkları ölkələrdə dəstəkləməklə diasporçular ümumi mübarizənin avanqard dəstəsinə çevrilməlidirlər. Bunun üçün vətəndən onlara hər cür dəstək var, sadəcə, qüvvələri birləşdirib toplum halında fəaliyyət göstərməklə onlar Azərbaycanın mövqeyinin möhkəmlənməsində əhəmiyyətli rol oynaya bilirlər. Müasir dövrdə diaspor dedikdə yalnız sözlə yox, əməli işlə vətənin başını uca edən insanlar yada düşür. Xarici ölkənin

ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edən, öz şəxsi biznesi, yaxud möhtəşəm layihələri ilə gündəmdə olan, yaşadığı ölkənin iqtisadiyyatında önəmli yer tutan hər bir azərbaycanlı xalqına xidmət kimi ali dəyərlərə xidmət edən vətəndaş statusundadır.

Prezident İlham Əliyevin xaricə səfərlərində həmişə fəal diasporçularla görüşməsi, onları dinləyib problemlərini öyrənməsi, lazımı yardımın göstərilməsi üçün müvafiq qurumlara tapşırıqlar verməsi diasporçuların əməli fəaliyyətinin stimullaşdırılması üçün güclü mənbədir. Bu fakt ölkə başçısının bu işə nə dərəcədə önəm verdiyini sübut edir. Başda Prezident olmaqla Azərbaycan xalqı bu gün itirilmiş ərazilərin işğaldan azad olunması uğrunda əsl müharibə içərisindədir. Bu müharibədə diasporun da öz yeri var. Birgə göstərilən əzmkarlıq əvvəl-axır bəhrəsini verəcək, Qarabağ düşmən tapdağından xilas olacaq və diasporumuz ondan gözlənilən fədakarlığı ləyaqətlə yerinə yetirəcək.

Mövqe.-2016.-27 dekabr-№ 238.-S.9.

Hər bir azərbaycanlı Azərbaycana ata yurdu kimi yanaşmalıdır

“Kaspi” Liseyində Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününə həsr olunan tədbir keçirilib

Təranə Məhərrəmovə

"Həmrəylik bizə niyə lazımdır?", "Dünyaya səpələnən azərbaycanlıların həmrəyliyi Azərbaycanın inkişafına nə verir?", «Azərbaycanlı olmaq nə deməkdir?», «Azərbaycanlıların həmrəyliyinə əhəmiyyəti nədir?». "Kaspi" Liseyində «Milli yaddaş» layihəsi çərçivəsində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününə həsr olunan tədbirdə cavab axtarılan bu suallar, həmçinin maraqlı müəzakirələrə və müzakirələrə yol açdı.

"Kaspi" Təhsil Şirkətinin təsisçisi Sona Vəliyeva həmrəylik tariximizdən söhbət açaraq ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və istəyi ilə bu sferada görülən işləri, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə həsr olunan ilk qurultayı xatırladı: "Ulu öndər Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününü təsis etdi. O, 1993-cü ildə hakimiyyətə gələndə azərbaycanlıların dünyada kifayət qədər dayaq nöqtəsinin olmadığını bilirdi. Ona görə də insanları mərkəzləşdirmək, bir-biri ilə əlaqələndirmək məqsədi ilə bir təşkilatın yaranmasını istədi. Dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirəcək qurultayların keçirilməsinə səbəbkar oldu. O, sanki bir Dədə Qorqud kimi səhnədə göründü. Gələcəkdə faciələr yaşamamağımız üçün «Siz nələr etməlisiniz? layihəsinin konturları cızıldı. Ulu öndər sonda «Qoy ağacınız kəsilməsin», «Qoy çaylarınız qurumasın», «Qoy işığınız sönməsin» - deyərək Dədə Qorqudun el-obasına söylədiyi öyüdləri səsləndirdi. O, həmin gün bir el ağsaqqalı idi".

Dünya azərbaycanlılarının növbəti qurultaylarının 2006, 2011 və 2016-cı illərdə keçirildiyini deyən S. Vəliyeva məhz ulu öndərin bu fikirlərindən sonra Azərbaycan mədəniyyətinin, tarixinin, mənəvi birliyinin, milli və etnik yaddaşının, mədəniyyət tarixinin, adət-ənənələrin qorunması istiqamətində hansı işlərin görülməsinin planlaşdırıldığını qeyd etdi. "Həmrəylik bizə niyə lazımdır" - sualını önə çəkən Sona Vəliyeva düşməndən aldığımız cavab əsasında bu sualı dərk etdiyimizi vurğulayaraq ermənilərin tarix boyu başımıza gətirdiyi fəlakətləri yada saldı: "Həmrəylik torpaqlarımızı işğal edən ermənilərin dünyadakı lobbisinin layiqli cavabını vermək, ölkəmizi beynəlxalq aləmdə təbliğ etmək, dəyərlərimizi qorumaqdan ötrü lazımdır". Təsisçi üzünü şagirdlərə tutaraq: «Siz düşməne yalnız təhsilinizlə, elmi biliklə, dil bilgilərinə, rəqabətli biliyə yiyələnməklə cavab verə bilərsiniz» - səsləndi. Qürur yerimizin azərbaycançılıq olduğunu qeyd edən S. Vəliyeva torpağı Vətənə çevirənin onun insanları olduğunu diqqətə çatdırdı: «O torpağın üzərində yaşayan azərbaycanlılar, onun adət-ənənəsi, dili, tarixi, milli dəyərləridir. Ən başlıca milli xəzinəmiz isə dəyərli Azərbaycan insanıdır».

S. Vəliyeva qeyd etdi ki, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları ölkəmiz üçün hansı işlər görməsinə görə dəyərləndirmək lazımdır: «Hansısa ölkədə yaşayıb, ancaq Azərbaycan adına iş görmürlərsə, elə soydaşlar bizim nəyimizə lazımdır? Ancaq işində, əməlində Azərbaycan mənafeyi olan, elmimizə, təhsilimizə, milli-mənəvi dəyərlərimizə önəm verən insanlara biz də dəyər verməliyik. Biz dəyərlərimizə sahib çıxmasaq, ona sahib çıxacaqlar».

Layihənin qonağı, AMEA-nın müxbir üzvü, əməkdar elm xadimi, millət vəkili Nizami Cəfərov öncə azərbaycanlıların millət kimi formalaşmasından danışdı: "Bizim formalaşmağımızda istinad kimi Səfəvilər dövrü götürülür. Böyük bir coğrafiyaya maliklik. Yəni, Azərbaycan adlanan coğrafiyanın Azərbaycan xalqı ilə örtülməsində bu dövr bizim üçün orientasiyadır. Azərbaycan da digər türk xalqları kimi, türk etnosunun coğrafi və dil baxımından bölünməsinin nəticəsidir. Azərbaycan etnosunun tərkibində Qafqaz və İran mənşəli etnoslar birləşir". Hazırda dünyada 50-55 milyondan çox azərbaycanlının yaşadığını qeyd edən N. Cəfərov onların 40 milyonunun öz tarixi vətəninə yaşadığını bildirdi: "10 milyona qədər azərbaycanlı dünyaya səpələnib. Aparıcı yeri İrandan köçənlər təşkil edir. Ümumiyyətlə, hansı millətə aid olmağımızı özümüz seçmirik. Dünyaya gələndə bir millətin hadisəsi kimi onun xarakterini, görünüşünü, birgə xüsusiyyətlərini daşıyıraq. Elə bir yerə düşə bilərik ki, ana dilimizi və ya dinimizi itirə bilərik. Amma hansı millətə mənsub olmağımızı faktiki olaraq itirə bilmərik. Bu məsələlər etnologiya elmi tərəfindən dünyada öyrənilir".

"Biz kimə azərbaycanlı deməliyik» - sualını önə çəkən N. Cəfərov Azərbaycan coğrafiyasında yaşayan, dilimizi bilən, özünü azərbaycanlı hesab edən və dərk edən insanların azərbaycanlı olduğunu dedi: "Həmçinin azərbaycanlı olduğunu təsdiq edən, ölkəmizdə yaşayan hətta milliyyəti başqa olanlar da azərbaycanlıdır. Ümumiyyətlə, kim özünü azərbaycanlı hesab edirsə, o, azərbaycanlıdır». N. Cəfərov qeyd etdi ki, dünya azərbaycançılığının istinad edəcəyi məqamlardan biri Heydər Əliyev şəxsiyyətidir: "Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların həyat tərzinin və fəlsəfəsinin necə olması prinsiplərini məhz ulu öndər müəyyənləşdirdi". Bizim milləti birləşdirən ədəbiyyat faktorunu önə çəkən millət vəkili, həmçinin Azərbaycan dilinin nüfuzuna görə dünyada 22-23-cü dil olduğunu qeyd etdi: «Azərbaycan dili Türkiyə türkcəsindən sonra ən nüfuzlu dildir. Biz nüfuz dairələrinə görə millətin nüfuz dairəsini dəyərləndirə bilirik».

Millət vəkili dedi ki, harada yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı Azərbaycana ata yurdu kimi yanaşmalıdır: «Yaşadığın coğrafiyanın adət-ənənəsinə, milli dəyərlərinə hörmət etməli, öz etnik məsubiyyətini itirməməlisən". Dünya azərbaycanlıları arasında həmrəyliklə bağlı problemlərin də olduğu qeyd edən millət vəkili bununla belə son illər soydaşlarımız arasında birliyin, vahid ailə kimi toplanma xüsusiyyətlərinin yarandığını qeyd etdi: «Bizim dünyada mövcudluğumuz təsadüfi deyil. Bu gün dünyaya yayılan azərbaycanlılar vahid ailə kimi birləşir və azərbaycançılığı dünyaya təlqin edirlər».

Sonra "Kaspi" Liseyinin direktoru Tural Əliyev liseyin 5-9-cu sinif şagirdləri arasında «Azərbaycanın hansı sahələri haqqında məlumatınız daha çoxdur?», «Ən məşhur azərbaycanlılar

kimdir?», «Azərbaycanı xaricdə tanıdan məşhurlar» və s. mövzuda keçirilən sorğularla bağlı nəticəni açıqladı.

Tədbirin sonunda liseyin şagirdlərinin ifasında milli kimliyimizi, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi əks etdirən səhnəciklər təqdim olundu. Həmçinin milli-mənəvi dəyərlərin qorunması yönündə «Hansı dəyərlərimizə sahib çıxmalıyıq» sualına maraqlı cavablar tapıldı.

Kaspi.-2016.-29 dekabr-№ 217.-S.5.

“Diasporumuz tərəfindən Azərbaycan adına böyük işlər görülüb”

Anar Turan

Rusiyada ölkəmizi layiqincə təmsil edən Azərbaycan diasporu formalaşmaqdadır. Xüsusilə diasporumuzun tərkibində yeni, sağlam və milli gənc nəsil yetişməkdədir. Moskvada Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı xüsusi fəallıq göstərən gənclərimizdən biri olan Toğrul Allahverdi suallarımızı cavablandırdı.

– *Toğrul bəy, diaspor nümayəndəsi kimi Rusiyada azərbaycanlıların hazırki təşkilatlanmasını, gənclərimizin ictimai-siyasi mühitə inteqrasiyasını necə qiymətləndirirsiniz?*

– Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun hazırki durumunu ötən illərlə müqayisədə çox yüksək qiymətləndiririk. Əgər əvvəllər diasporumuzda çoxlu parçalanma meyilləri var idisə, son vaxtlar daha çox birləşdirici hallar, məqamlar kifayət qədər çoxalıb. Bu, dünyanın bütün diaspor təşkilatlarında olan bir tendensiyadır. Onu da deyim ki, Qarabağ kimi problemi olan bir xalq üçün bölünmək, parçalanmaq yolverilməzdir. Bu gün ən böyük Azərbaycan diaspor təşkilatı Rusiyada fəaliyyət göstərir. Diasporumuz artıq Rusiyanın bütün regionlarında təşkilatlanıb. Misal olaraq Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT), ulu öndər Heydər Əliyevin və Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin xeyir-duası ilə təsis olunan Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresini misal çəkmək olar.

Bizim bu proseslərdə aktiv iştirak edən Azərbaycan-Slavyan Gəncləri Assosiasiyası (ASGA) adlı təşkilatımız var. Mən təşkilatın Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəriyəm. Məqsədimiz Azərbaycan və slavyan gəncləri arasında dostluq qurmaq, Azərbaycan mədəniyyətini, Qarabağ həqiqətlərini slavyan gənclərinə təbliğ etməkdir. Heydər Əliyev Fondunun vitse – prezidenti, RAGT-in rəhbəri Leyla xanım Əliyevanın Rusiyadakı gördüyü işlər hər bir Azərbaycan gəncinə örnəkdir. Rusiyanın ən böyük gənclər birliyi olan Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı bu ölkənin universitetlərində Azərbaycan klubları təsis edir, ali məktəblərdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin gündəlik problemləri ilə yaxından məşğul olurlar. Biz isə ASGA Rusiya nümayəndəliyi olaraq hər il bir sıra tədbirlər həyata keçiririk, ən effektiv layihəmiz artıq 4 ildir ki, reallaşan 18 oktyabr Müstəqillik Günü münasibətilə Azərbaycan dövlət müstəqilliyi və Heydər Əliyev mövzusunda yazı müsabiqəsidir. Bundan əlavə, ASGA-nın internet üzərindən keçirdiyi sorğu nəticəsində “İlin səfiri” mükafatını təsis etmişik. ASGA Rusiya nümayəndəliyi olaraq yeni yaransaq da, çox uğurlara imza atmışıq. Azərbaycan mətbəxini Moskvada keçirilən sərgidə təbliğ etmişik və şəhər rəhbərliyinin Fəxri fərman və diplomuna layiq görülmüşük. Ən uğurlu layihələrimizdən biri də Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin dəstəyi ilə ASGA və Azərbaycan Mədəniyyətinin İnkişafı və İntibahı Fondunun birgə təşkilatçılığı ilə ayda bir dəfə Moskvanın ayrı-ayrı məktəblərində Azərbaycan mədəniyyət günlərinin keçirilməsidir. Qeyd etdiyim kimi, bu layihəyə

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi dəstək verir . ÜAK-dan söz düşmüşkən, bildirmək istəyirəm ki, konqres biz gənclərin güvənc yeridir. Bundan əlavə, tez-tez Azərbaycanın tanınmış şair və yazıçılarını Moskvaya dəvət edib onlarla gənclərin görüşünü keçiririk. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü, Novruz bayramını isə böyük el şənliyinə çevirməyi bacarmışıq.

Fikrimcə, ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu diaspor siyasəti Azərbaycanın dövlət siyasətinin əsas tərkib hissəsi olmuşdur. Ulu öndər hakimiyyəti dövründə diaspor nümayəndələrinin gördüyü işlərin qiymətləndirilməsi, onların problemlərinin həlli ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər dövlət siyasətinin prioritet məsələlərindən olmuşdur. Hazırda da cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən diaspor siyasəti uğurla davam etdirilməkdədir.

– *ASGA-nın fəaliyyətinin Rusiyada təsirini necə hiss edirsiniz?*

– Şübhəsiz ki, biz Rusiya vətəndaşları olaraq bu ölkənin ictimai proseslərində aktiv iştirak edirik. Çalışırıq ki, Rusiya cəmiyyətinə yaxından inteqrasiya edək və intellektual imkanlarımızı orada göstərə bilək. ASGA Rusiya nümayəndəliyinin həyata keçirdiyi bütün layihələr diasporumuzun inkişafına, Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya, xüsusən slavyan gənclərinə dolğun şəkildə çatdırılmasına hesablanıb. Bizim məqsədimiz Rusiyada yaşayan həmvətənlərimizin hər bir sahədə təşəbbüslərini stimullaşdırmaq, Azərbaycan və Rusiya dövlətlərinin diaspor siyasətinə töhfə vermək, Azərbaycan diasporunu digər xalqların nümayəndələri arasında daha uğurla təmsil etməkdir. Çünki bu, tək bizim deyil, bütövlükdə xalqın uğuru hesab olunur. Diaspor təşkilatı olaraq istər Rusiyada, istərsə də təmsil olduğumuz beynəlxalq layihələrdə Azərbaycanın adının daha yüksəklərə qaldırılmasına çalışmışıq.

– *İşlərinizdə sizə hər hansı dəstək verilmir ?*

– Biz qısa zaman ərzində ASGA Rusiya nümayəndəliyini tam şəkildə formalaşdırmağa bilmişik. Bütün bu işlərin ərsəyə gəlməsində Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin, Azərbaycan Mədəniyyətinin İnkişafı və İntibahı Fondunun və ən əsası təşkilatımıza könüllü olaraq yardımçı olan gənclərin rolu əvəzsizdir. Son üç ildə ASGA Rusiya nümayəndəliyinin həyata keçirdiyi layihələrə nəzər salsaq, məqsədə nail olduğumuzu deyə bilərik. Bizim vasitəmizlə gənclər beynəlxalq tədbirlərdə Azərbaycanımızı ən yüksək səviyyədə təmsil ediblər. Əminəm ki, dövlətimizin diaspor siyasətinə töhfələrimiz hələ irəlidedir.

– *Qarşıdan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü gəlir. Bu günlə bağlı nə deyə bilərsiniz?*

– Fərsətdən istifadə edib, xalqımızı ürəkdən təbrik edirəm... Bu günün təsis olunması ümummillə lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Dahi öndər uzaqgörən siyasətçi kimi, azərbaycanlıların ən böyük problemlərindən birinin birləşmək olduğunu bildirdi. Məhz buna görə də dövlət səviyyəsində bu günün təsis olunmasına sərəncam vermişdi. O gündən, indiyədək, təşkilatlanma sahəsində xeyli mühüm addımlar atılıb. Diasporumuz tərəfindən böyük işlər görülüb. Biz burada vahid xalq kimi çıxış etməyə, bir-birimizin yanında olmağa çalışırıq və buna nail oluruq...

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi: güc birlikdədir

Paşa Əmircanov

Azərbaycanın müstəqil şəkildə yaşadığı son 25 ildə istər ictimai-siyasi, istər sosial-iqtisadi, istərsə də milli-mənəvi sahələrdə bir çox nailiyyətlər əldə edilib. Birinci növbədə, ümummilli lider Heydər Əliyevin, sonradan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkənin müstəqilliyi möhkəmlənib, iqtisadi qüdrəti artıb, Azərbaycan regionun lider dövlətinə çevrilib. Bu illərdə, eyni zamanda, dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın bir araya gətirilərək böyük bir diaspor halında formalaşdırılması istiqamətində nəhəng addımlar atılıb. Şübhəsiz ki, milli diasporumuzun xüsusən Qərb ölkələrində güclənməsi son nəticədə, Azərbaycanın səsinin dünyada daha gur eşidilməsinə səbəb olub.

Amma iyirminci əsrin sonunda müstəqillik qazanana qədər Azərbaycan xalqı böyük sınaqlardan keçib. 1918-ci ildə Azərbaycanın tarixi torpağı olan İrəvanda erməni dövləti yaradılıb, bu ərazinin azərbaycanlı – türk əhalisinə qarşı genişmiqyaslı soyqırımını və etnik təmizləmə siyasəti aparılıb, türksüz Ermənistan formalaşdırılmasına başlanılıb. 1923-cü ildə yerli əhalinin iradəsinin ziddinə olaraq münbit torpağı və əlverişli təbii şəraiti olan Qarabağın dağlıq hissəsində Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradılıb. Nəhayət, 1988-ci ildə özünün güclü himayədarlarına arxalanan Ermənistan yenidən Azərbaycandan torpaq qoparmaq iddiasına düşərək Dağlıq Qarabağda separatçı hərəkətə başlayıb. Münaqişə genişlənərək müharibəyə çevrilib və Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğalı ilə nəticələnib. Amma bu, Azərbaycanın hələ yenicə müstəqillik qazandığı, özünün silahlı qüvvələrinin olmadığı bir dövrə təsadüf edib. Kəmfürsət düşmənlər məhz bu vəziyyətdən isitifadə edərək Azərbaycan torpaqlarını işğal edə biliblər.

Ancaq tarix həmin iyirminci əsrdə Azərbaycana iki dəfə müstəqil dövlət qurmaq imkanı da yaradıb. Doğrudur, birinci dəfə – 1918-ci ildə binası qoyulan müstəqil Azərbaycan uzun müddət yaşaya bilməyib, cəmi 23 aydan sonra Rusiyanın işğalına məruz qalıb. Xalqımızın 1991-ci ildə qazandığı ikinci müstəqillik şansı isə olduqca müqəddəs bir nemət kimi qorunmaqdadır. Həqiqətdir ki, bu müstəqillik çox çəkmədən - 1993-cü ildə bir tərəfdən erməni təcavüzü, digər tərəfdən isə xarici qüvvələr tərəfindən qızıqdırılan daxili qarşıdurmalar nəticəsində az qala itirilmək təhlükəsi ilə üzləşmişdi. Amma xalqımızın dahi oğlu, ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməsi ilə ölkə böyük bir fəlakətdən xilas edildi. Azərbaycan müstəqilliyini qoruyub saxlaya bildi. Bu, şübhəsiz ki, Heydər Əliyevin milli maraqların konturlarını dəqiq cızan uzaqgörən siyasəti, şəxsi cəsarəti və müdrikliyi sayəsində mümkün oldu.

Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısında böyük xidmətlərindən biri də birbaşa Azərbaycanın müstəqilliyini təhdid edən erməni təcavüzünü dayandırması, 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında müqavilənin imzalanmasına nail olmasıdır. Məhz bundan sonra Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanda

ictimai-siyasi sabitliyin qurulub möhkəmləndirilməsinə, iqtisadi tərəqqinin təminatına və sosial-mədəni problemlərin həllinə başladı. Uzaqgörən siyasətçi məhz bu illərdə Azərbaycanın taleyüklü problemlərinin, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində milli birlik və həmrəyliyin böyük rol oynaya biləcəyini nəzərə alaraq dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində yaşayan, bir-biri ilə lazımı əlaqələrə malik olmayan soydaşlarımızın milli dövlətçilik və azərbaycançılıq ideyaları ətrafında cəmləşdirilməsini vacib hesab etdi. Bu məsələni bir də o cəhət vacib edirdi ki, artıq təxminən bir əsrlik fəaliyyət tarixi olan erməni diasporu bütün dünyada, əsasən də Qərbi ölkələrində tarixi saxtalaşdırmaqla məşğul olaraq sülhsevər Azərbaycan dövləti, eləcə də türk dünyası əleyhinə qarayaxma siyasəti aparırdı. Yenidən müstəqillik qazanmış, hələ daxili problemlərini belə yoluna qoymağa macal tapmamış Azərbaycan Respublikası Avropa ölkələrində, ABŞ-da nüfuzdan salınır, ağ qara şəkildə təqdim olunur, erməni məkri və hiyləsi hər şeyi özünün eybəcər rənginə boyayıb təqdim edirdi. Məhz bu mənfur, böhtançı və saxta siyasətin nəticəsi idi ki, 1992-ci ildə Ermənistanın təcavüzünə məruz qalmış, elan olunmamış müharibəyə cəlb edilmiş Azərbaycan ABŞ Konqresinin embarqosuna məruz qalmışdı. ABŞ parlamenti məhz erməni məkrinə uyaraq qəbul etdiyi “Azadlığa dəstək aktı”na 907-ci düzəliş əlavə edərək Azərbaycanı müstəqilliyin, azadlığın möhkəmləndirilməsi üçün ABŞ-ın maddi, eyni zamanda, mənəvi dəstəyindən məhrum etmişdi.

Ulu öndər həm Ermənistanın təcavüzünə, həm də erməni diasporunun təxribatlarına layiqincə cavab vermək üçün Azərbaycanın milli diasporunun yaradılması ideyasını irəli sürür və səfər etdiyi xarici ölkələrdə mütləq imkan tapıb azərbaycanlılarla görüşür, milli himnə, milli birlik naminə birləşmənin labüdlüyünü söyləyirdi. Əslində milli birliyin yaradılması məsələsi Heydər Əliyevi daim düşündürürdü. O, hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri vəzifəsində çalışarkən, 1991-ci il dekabrın 16-da imzaladığı fərmanla 31 dekabrı Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Milli Birlik günü elan etmişdi. Sonradan xalqın tələbi ilə Bakıya gələn və böyük səs çoxluğu ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilən Heydər Əliyev bu ideyanı daha geniş şəkildə həyata keçirməyə başladı. Ona görə də bu gün tam cəsarətlə demək olar ki, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi, onların vahid təşkilatlar çərçivəsində cəmləşməsi və təşkilatlanaraq milli diaspora çevrilməsi ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Heydər Əliyev bu müqəddəs ideyanın gerçəkləşməsi naminə vaxtını və imkanlarını əsirgəməmiş, dünya azərbaycanlılarının ümummilliyet ideyaları, Azərbaycan dövlətçiliyi kimi müqəddəs qayə ətrafında sıx birləşməsi üçün əlindən gələni etmişdi. Sonralar ümummilliyet lideri 31 dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımıza müraciətlərindən birində deyirdi: “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dölət bayramı kimi qeyd edilməsi xalqımızın milli azadlıq mübarizəsinin məntiqi nəticəsi olaraq artıq xoş ənənəyə çevrilmişdir. Qədim və zəngin tarixə malik olan Azərbaycan xalqının dirçəlişini, tərəqqisini və milli birliyini əks etdirən, onu müstəqil dövlətçilik uğrunda müqəddəs və məsuliyyətli mübarizəyə səfərbər edən həmrəylik günü hər bir azərbaycanlı üçün inam və ümid anıdır. Hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində milyonlarla soydaşımız yaşayır, işləyir, fəaliyyət göstərir. Buna baxmayaraq, onların milli-

mənəvi varlığını yaşadan yeganə bir dövlət var. Bu, müstəqil, suveren Azərbaycan Respublikasıdır. Dünya azərbaycanlılarının birliyi və həmrəyliyi ideyasının əsasını da məhz Azərbaycan dövlətçiliyinə, xalqımızın dilinə, dininə, milli-mənəvi varlığına və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət, onların daim qorunmasına, yaşamasına qayğı təşkil edir”.

Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının qarşısında duran vəzifələri dəqiq və aydın müəyyənləşdirirdi: onlar ilk növbədə öz milli kimliklərini dərk və hifz etməli, Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, mütərəqqi adət-ənənələrini, tarixini yaşatmalı, inkişaf etdirməlidirlər. Dünyada yaşayan soydaşlarımız, eyni zamanda, ana Vətənlə əlaqələrini möhkəmləndirməli, Azərbaycan dövlətinin, cəmiyyətinin problemləri ilə yaşamaq, onların həlli üçün mənəvi məsuliyyət daşımaları, Azərbaycanın ən böyük problemi olan Ermənistanın təcavüzü məsələsinin dünyada ədalətli mövqedən, obyektiv təbliği istiqamətində ardıcıl işlər görməlidirlər. Azərbaycan hökuməti də Vətənimizin get-gedə artan maddi və mənəvi potensialından, siyasi nüfuzundan istifadə edərək bütün dünya azərbaycanlılarının bəhrələnməsinə şərait yaratmalı, onların milli və vətəndaş hüquqlarının qorunması üçün istifadə etməlidir. Bu vəzifələrin uğurla icrasını təmin etmək üçün ulu öndər, ilk növbədə, Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi) yaradılması haqqında fərman verdi, 2001-ci ilin noyabrında isə Dünya Azərbaycanlılarının birinci qurultayını keçirdi. Bu tədbir xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, ümummilliyet ideyaları ətrafında birləşməsi və təcavüzkar düşməne qarşı mübarizənin təşkili baxımından böyük hadisə idi. Məhz bundan sonra dünya ölkələrində saxtakar erməni təbliğatına ilk sarsıdıcı zərbələrin endirilməsi başlandı.

Ümummilliyet liderin Azərbaycan diasporu ilə bağlı ideyalarının həyata keçirilməsi sonralar Prezident İlham Əliyevin də başlıca qayğılarından birinə çevrildi. Prezident ulu öndərin işini davam etdirərək ardıcıl və qətiyyətli addımlar atdı. Məhz onun təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə 2006-cı ilin martında Dünya Azərbaycanlılarının ikinci qurultayı keçirildi. Bu tədbirdə Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyevin ideyalarını daha da inkişaf etdirərək təkcə dünya azərbaycanlılarının birləşdirilməsi ilə kifayətlənməyi, Azərbaycan və türk diasporlarının birləşərək amansız və məkrli düşməne qarşı vahid cəbhədə mübarizə aparmasını tövsiyə etdi. Məhz bu yeniləşən və zənginləşən diaspor siyasətinin nəticəsi idi ki, ikinci qurultayın dünya ictimaiyyətinə və dövlətlərinə müraciətində erməni təcavüzü və vəhşiliyinə layiqli qiymət verildi. Sənəddə deyilirdi: “1992-ci ilin fevralında azərbaycanlıların qədim tarixi məskənlərindən biri olan Xocalı şəhəri erməni silahlı qüvvələri tərəfindən mühasirəyə alınmış, qocalar, qadınlar və uşaqlar da daxil olmaqla min nəfərə yaxın insan xüsusi amansızlıq və işgəncələrlə qətlə yetirilmişdir. Xocalı soyqırımını daim özünü dünya xalqlarına məzlum göstərməyə çalışan erməni millətçilərinin riyakarlığını, insanlıq və bəşəriyyət əleyhinə yönəlmiş mahiyyətini bir daha açıb göstərmişdir”.

Sonrakı mərhələdə Prezident İlham Əliyevin riyakar və saxta erməni siyasətinə qarşı müdafiə deyil, hücum mövqeyindən çıxış etmək siyasəti diaspor təşkilatlarımız tərəfindən də uğurla icra edilməyə başlandı. Bununla da 2003-cü ildən etibarən istər Azərbaycan diplomatiyası, istərsə də diaspor təşkilatlarımız ermənilərin yalançı təbliğatına bir-birinin ardınca ağır zərbələr endirməyə başladı. Bu

sahədə dövlət başçısı hələ Azərbaycanın Avropa Şurası Parlament Assambleyasındakı nümayəndə heyətinin rəhbəri olarkən ciddi addımlar atmışdı. AŞPA-nın, demək olar ki, hər bir iclasında yeni bir erməni məkr və hiyləsinin üstü açılır, bu və ya digər erməni saxtakarlığına tutarlı cavab verilir, yaxud müvafiq qətnamə və qərar qəbul edilirdi. Sonradan erməni hiyləgərliyinin, Avropa xalqlarına yalan və böhtan dolu saxta tarix sırımması faktlarının ifşası İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan diplomatiyası və diasporunun bir nömrəli vəzifəsinə çevrildi. Bu uğurlu siyasət dünya ermənilərinin saxta “erməni soyqırımı” ilə bağlı iddialarının ayrı-ayrı ölkələrin, xüsusən də ABŞ-ın parlamentindən üzüqara şəkildə geri qayıtmasında da mühüm rol oynadı. Azərbaycan və türk diasporunun erməni uydurmalarına qarşı birgə mübarizəsi bu məsələdə də öz gücünü göstərmiş oldu. Birləşmiş diaspor təşkilatlarımızın ABŞ-da “erməni soyqırımı”nın müzakirəyə çıxarılmasına qarşı keçirdiyi birgə etiraz tədbirləri, şübhəsiz ki, təsirsiz ötüşmədi.

Prezident İlham Əliyev bu günlərdə “Dünya azərbaycanlılarına” təbrik məktubunda qeyd edib: “Təqdirəlayiq haldır ki, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız da Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrini gücləndirir, doğma Vətənə məhəbbət və sədaqət nümayiş etdirirlər. 2016-cı ilin iyununda Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının dördüncü qurultayı xaricdə yaşayan həmvətənlərimiz arasında birliyin daha da möhkəmləndirilməsi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin genişləndirilməsi yolunda mühüm hadisə oldu”.

Bütün bu deyilənlərdən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, gücümüz birliyimizdədir. Birliyimiz, həmrəyliyimiz ən kəsərli silahımızdır. Azərbaycan torpaqları üzərində özlərinə oyuncaq dövlət yaradıb tarixi ərazilərimizə qarşı yeni iddialar irəli sürənlərə cavabı da bu silahla verəcəyik. Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciətində qeyd edib: “Hazırda qarşımızda ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etməkdən vacib vəzifə yoxdur. Bu, bizim ümummilli işimizdir. Məhz bu amil bizi dövlətimizin müdafiə qabiliyyətinin artırılmasına, silahlı qüvvələrin gücləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirməyə sövq edir. Biz yenidən qan tökülməsinin, dağıntıların və humanitar faciələrin qaşısının alınması üçün hələ də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə çalışırıq. Lakin Azərbaycanın bu məsələ ilə bağlı prinsipial mövqeyi dəyişməz qalır: Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir və münaqişə ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllini tapmalıdır... Bizim gücümüz tək iqtisadi və hərbi qüdrətimizlə deyil, həm də sıx birliyimizlə ölçülür. Ona görə də harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq milli birlik və həmrəylik ideyaları, bizi birləşdirən əsas dəyərlər kimi, hər birimizin düşüncəsinə hakim kəsilməlidir...”.

Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.8.

Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Moskvada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününə həsr edilən tədbir keçirilib

Fəridə Abdullayeva

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin (RAGB) sədri Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il münasibətilə Moskvada tədbir keçirilib. Tədbirdə Rusiyanın və Azərbaycanın gənclər birliklərinin nümayəndələri və rəsmi şəxslər iştirak ediblər. Bayram tədbirinə RAGB-nin Moskva, eləcə də regional bölmələrinin nümayəndələri də qatılıblar.

Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyi idarə heyətinin üzvü Emin Hacıyev birliyin sədri Leyla Əliyevanın adından qonaqları qarşından gələn bayramlar münasibətilə təbrik edib, təşkilatın 2016-cı ildə fəaliyyəti barədə məlumat verib. O qeyd edib ki, başa çatmaqda olan il gənclər birliyi üçün uğurlu olub. RAGB-nin sədri Leyla Əliyevanın rəhbərliyi ilə bir sıra yeni layihələr həyata keçirilib. Birliyin üzvlərinin sayının ilbəl artdığını vurğulayan E.Hacıyev hazırda Rusiya Federasiyasının 60-dan çox regionunda təşkilatın bölmələrinin fəaliyyət göstərdiyini diqqətə çatdırıb. O, həmçinin Rusiyada fəaliyyət göstərən digər ictimai birliklər və ali təhsil müəssisələri ilə uğurlu əməkdaşlıq əlaqələri qurulduğunu qeyd edib.

M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Botanika Bağının direktoru Aleksey Reteyum ölkəmizin son illər qazandığı uğurlardan söz açıb. O, Rusiya ilə Azərbaycan arasında dostluq və əməkdaşlığa böyük töhfələr verən Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib.

Rusiyadakı Türkiyə diasporunun rəhbəri Yusif Şən Türkiyə, Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin söyləri nəticəsində üç ölkə arasında yaranan strateji əməkdaşlıq münasibətlərindən danışıaraq RAGB-nin uğurlu layihələrinin əhəmiyyətini vurğulayıb. Bildirilib ki, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın rəhbərlik etdiyi təşkilatın Rusiyada yaşayan və təhsil alan gənclərin birləşməsində, elm, təhsil, yaradıcılıq sahələrində, habelə ictimai təşəbbüslərin reallaşdırılmasında xidmətləri əvəzsizdir.

Sonra Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin regional bölmələrinin nümayəndələrinin təbrik videoları göstərilib.

Rəsmi hissədən sonra milli musiqi və rəqslərdən ibarət konsert proqramı nümayiş etdirilib.

Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.8.

Moskvada Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin IV Qurultayı keçirilib

Fəridə Abdullayeva

Dekabrın 28-də Moskvanın “Ukrayna” otelində Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) IV Qurultayı keçirilib.

Qurultayda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov, səfir Polad Bülbüloğlu, Rusiyanın 78 bölgəsindən 200-dən artıq təmsilçi, həmçinin Rusiya və Azərbaycanın dövlət və hökumət nümayəndələri iştirak ediblər.

Qurultay Rusiya və Azərbaycanın dövlət himnlərinin səslənməsi ilə başladı.

ÜAK-ın ötən illər ərzində fəaliyyəti barədə videoçarx nümayiş etdirildi.

Qurultayı giriş sözü ilə Azərbaycan Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli HƏSƏNOV açdı.

Əli Həsənov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qurultay iştirakçılarına təbrik məktubunu oxudu. (Təbrik məktubu qəzetin bugünkü nömrəsində dərc olunur).

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi qurultayda çıxış etdi.

Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin IV Qurultayının bu ölkədə yaşayan həmvətənlərimizin mədəni-mənəvi cəhətdən daha sıx birləşməsinə, xalqlarımız arasında qarşılıqlı anlaşmanın və dostluğun daha da dərinləşməsinə xidmət edəcəyini bildirən Əli Həsənov ümummillə lider Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsindəki xidmətlərini xatırladı, ulu öndərin təşəbbüsü ilə 2001-ci ildə diaspor təşkilatlarının inkişafının əsas vektorlarını və fəaliyyət perspektivlərini müəyyən edən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirildiyini, bu işlə məşğul olan Dövlət Komitəsinin təsis olunduğunu, dünyanın bütün ölkələrində həmvətənlər təşkilatlarının, o cümlədən Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin yaradıldığını diqqətə çatdırdı.

Konqresin mühüm işlər gördüyünü vurğulayan professor Əli Həsənov mövcud olduğu illər ərzində ÜAK-ın nüfuzlu ictimai təşkilata çevrildiyini, milli multikultural ənənələrin təbliği, Azərbaycan haqqında obyektiv informasiyanın yayılması və ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə töhfə verdiyini, xeyriyyə aksiyalarında iştirak etdiyini, təhsil və mədəniyyət sahələrində layihələr həyata keçirdiyini dedi.

“Azərbaycanlıların gənc nəsli də ÜAK-ın diqqət mərkəzindədir. Konqres Azərbaycan gənclərinin vətənpərvərlik tərbiyəsinə yönəlmiş layihələr həyata keçirir. Bu layihələr gəncləri xalqlarımızın tarixi və mədəniyyəti ilə yaxından tanış edir. Konqres həm də Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın sədri olduğu Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyi ilə fəal əməkdaşlıq edir”, - deyən Əli

Həsənov bildirib ki, Azərbaycan-Rusiya münasibətləri zamanın sınağından çıxıb, həmişə qarşılıqlı hörmət prinsipləri üzərində qurulub və mehriban qonşuluq xarakteri daşıyıb. Müasir mərhələdə əlaqələrimiz bütün istiqamətlər üzrə durmadan inkişaf edir və hazırda strateji tərəfdaşlıq səviyyəsindədir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ölkələrimiz arasında ikitərəfli əməkdaşlığın genişlənməsinə, tərəfdaşlığın möhkəmlənməsinə xüsusi önəm verirlər.

Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin milli identikliyi və mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamaqla Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etdiklərini bildiren Prezidentin köməkçisi deyib ki, bu insanlar həm onlar üçün ikinci vətən olan ölkənin firavanlaşmasında, həm də xalqımızın müsbət imicinin formalaşmasında maraqlı olan, Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil edən əsl quruculardır.

Konqresin IV Qurultayının həm Azərbaycanın, həm də Rusiyanın müstəqilliyinin bərpa edilməsinin 25 illiyinin tamam olduğu ildə keçirildiyini diqqətə çatdıran professor Əli Həsənov bildirib ki, ölkəmiz bu yubileyi iqtisadi, sosial və siyasi sahələrdə böyük uğurlarla qeyd edib. Müstəqillik illərində Azərbaycan beynəlxalq aləmdə böyük nüfuz qazanıb, dünya birliyinin tərkib hissəsinə çevrilib. Biz bununla fəxr edirik.

Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinə uğurlar arzulayan Prezidentin köməkçisi çıxışını bu sözlərlə bitirib: “Sizin hamınızı qarşıdan gələn Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il münasibətilə təbrik edirəm. Sizə işlərinizdə uğurlar və nəzərdə tutulan hədəflərə nail olmağı diləyirəm”.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov çıxışında bildirdi ki, qurultay Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin ötən illər ərzində fəaliyyətinə qiymət verəcək, eləcə də gələcək fəaliyyətinin istiqamətlərini müəyyənləşdirəcək. Qurultayda Rusiyanın bütün bölgələrindən nüfuzlu azərbaycanlılar toplaşblar. N.İbrahimov vurğuladı ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilən siyasəti həyata keçirir. Bu siyasətin əsası ondan ibarətdir ki, harada yaşamasından və işləməsindən asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı öz ölkəsində dəyərləndirilir. “Diaspor üzvləri Azərbaycanı dünyada tanıtmalı, Azərbaycan həqiqətlərini yaşadıkları ölkələrin ictimaiyyətinə çatdırmaq üçün çox işlər görürlər. Dövlət Komitəsinin başlıca vəzifəsi isə dövlətlərin daxili işlərinə qarışmadan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinə dəstək olmaqdır”, - deyən N.İbrahimov ÜAK-ın yeni seçiləcək heyətinin Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx əməkdaşlıq edəcəyinə əminliyini bildirib.

Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu Azərbaycan Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənovun çıxışında diasporumuzun həm siyasi, həm də ictimai sahələrdə vəzifələrinin dəqiq müəyyən edildiyini bildirib. Qurultayda Azərbaycanın yüksək vəzifəli şəxslərinin iştirakı Prezident İlham Əliyevin diasporun işinə verdiyi böyük önəmin göstəricisidir. Səfir Ulu Öndərin xaricdə yaşayan azərbaycanlılara tövsiyəsini xatırladı: “Harada yaşamağınızdan asılı olmayaraq unutmayın ki, siz azərbaycanlısınız”. Polad Bülbüloğlu Rusiyada yaşayan azərbaycanlılarla iş sahəsində Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Fondun Rusiya nümayəndəliyinin, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin fəaliyyətini xüsusi vurğuladı.

Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin icraçı direktoru İlqar Hacıyev qurultayın gündəliyindəki məsələlər barədə məlumat verdi, konqresin hesabat məruzəsi ilə çıxış etdi.

Sonra ÜAK-ın 5 il ərzində gördüyü işlər haqqında hesabatlar dinlənildi, məruzə ətrafında çıxışlar oldu. Qurultayda Azərbaycan həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, Rusiyadakı soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud problemlər və onların həlli yolları, növbəti beş il üçün fəaliyyət strategiyasının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı geniş müzakirələr aparıldı.

Sonra Mərkəzi Şura, Rəyasət Heyətinin yeni tərkibi seçildi. Tanınmış ictimai xadim, tibb elmləri namizədi, professor Fazil Qurbanov Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin yeni prezidenti seçildi.

F.Qurbanov AZƏRTAC-ın müxbirinə müsahibəsində bildirdi ki, ÜAK kimi böyük diaspor təşkilatına rəhbərlik etmək çox məsuliyyətli işdir. ÜAK-ın Azərbaycan ilə Rusiya arasında mehriban dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə bundan sonra da töhfə verəcəyini qeyd edən F.Qurbanov qarşıda duran əsas vəzifələrdən danışaraq dedi ki, yeni tərkibdə ÜAK-ın əsas məqsədlərindən biri Rusiya regionlarındakı bölmələrlə əlaqələri genişləndirmək, problemləri ən yüksək səviyyədə həll etməyə səy göstərməkdir.

Qurultayda elan olundu ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə Fazil Qurbanov Azərbaycanın “Əməkdar elm xadimi” fəxri adına layiq görülüb. F.Qurbanov onun fəaliyyətinə verilən yüksək qiymətə görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

ÜAK-ın vitse-prezidenti vəzifəsinə 10 nəfər seçildi. Onlar Mehrac Babayev, Vaqif Bayramov, Elman Bayramov, Mixail Qusman, Qod Nisanov, Əlizaman Rəhimov, Aleksandr Romaşin, Tahir Salahov, Ələsgər Tağıyev və İsgəndər Xəlilovdur.

Qurultayda ÜAK-ın Rəyasət Heyətinə 40 nəfər və Mərkəzi Şurasına 160 nəfər üzv seçildi.

Qurultayda Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi adından Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinə müraciət qəbul olundu.

Bununla da qurultay öz işini başa çatdırdı.

Xalq qəzeti.-2016.-29 dekabr.-№290.-S.6.

Diasporumuz azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx səfərbər olub

Aydan Rzayeva,

Azərbaycanın Avstraliya İttifaqında fəxri konsulu

Xalqları dünya miqyasında tanıdaraq məşhurlaşdıran yalnız onların zəngin təbii sərvətləri və maddi-mənəvi mədəniyyət inciləri deyil, həm də dünya siyasətində sözünü demiş fenomen şəxsiyyətlərdir. Məhz belə şəxsiyyətlərin müdrikliklə irəli sürdükləri ideyalar hər bir millətin strateji inkişaf konsepsiyasına çevrilməklə onun dünya arenasında özünə layiq yer tutmasını təmin edir. Milli irs və düşüncə sistemindən qaynaqlanan bu ideyalar dərin məzmun yükü ilə cəmiyyətin monolitliyində aparıcı amilə çevrilməklə tarixi şəxsiyyətlərə həm də xalqı ətrafında birləşdirmək, milli ideallara səfərbər etmək imkanı verir.

Həmrəyliyimizin banisi

Ulu öndər Heydər Əliyev də belə fenomen liderlərdən biri olaraq insanları öz ideya və baxışları ətrafında toplamaq, onların iradələrinə, qərarlarına təsir göstərmək imkanında olmuş, bu qeyri-adi xüsusiyyəti sayəsində idarəçilikdə ciddi uğurlara imza atmış, cəmiyyətin həlledici qismini arxasınca apara bilmişdir. Heydər Əliyevin özünəməxsus liderlik keyfiyyətləri, siyasi prosesləri yönəltmək məharəti, cəmiyyətin maraq və mənafelərini ümumi bir nöqtədə birləşdirmək bacarığı Azərbaycan xalqının bu dahi şəxsiyyətə sonsuz etimadının əsas səbəblərindən biridir.

Xalqın təhtəşüurunda bütöv, milli şəxsiyyət kimi təcəssüm olunan Heydər Əliyev dühası Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi kursu özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmışdır. Ümummilli lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüş, ümumxalq birliyinin dərin politoloji-nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi vətənə bağlılığını təmin edən ideoloji istinad nöqtəsinin tapılması da ümummilli liderin dövlətçilik qarşısındakı əvəzsiz xidmətləri sırasında xüsusi diqqət çəkir.

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi bütövlüyünün və həmrəyliyinə bariz təcəssümünə çevrilmiş 31 dekabr tarixinin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi hər il yüksək səviyyədə qeyd olunması da ulu öndərin necə böyük və uzaqgörən şəxsiyyət olduğunu bir daha təsdiqləyir. Məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 1991-ci il dekabrın 16-da “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” qərar qəbul etməklə yenidən müstəqillik elan etmiş Azərbaycanda milli həmrəylik ideyasının möhkəmlənməsinə əvəzsiz töhfə vermişdir. Qədim

tarixə malik Azərbaycan xalqı bu bayramı uzun illərdən bəri yaranmış, qorunub saxlanılmış ənənələrinə, mədəniyyətinə, tarixi köklərinə xas olan ən xoş amal və duyğularla keçirir. Bu bayram ildən-ilə daha geniş vüsət taparaq ürəklərdə vətən eşqi, milli və mənəvi birlik, həmrəylik hissləri bəsləyən hər bir soydaşımız tərəfindən güclü dəstək alır. Belə bir qərarın qəbul olunması və sonradan bütün ölkədə bayram kimi keçirilməsi milli yaddaşın oyanışı kimi də dəyərləndirilə bilər.

Ulu öndər Heydər Əliyev 1993-cü ildə xalqın təkiddə tələbi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanda milli birlik və həmrəyliyin təmini, həmvətənlərimizin vahid məqsədlər ətrafında birləşdirilməsi, habelə diaspor və lobbi quruculuğu sahəsində əməli tədbirlər həyata keçirmişdir. Böyük strateq özünəməxsus uzaqgörənlik və müdrikliklə ilk gündən xarici siyasətdə strateji hədəfləri düzgün müəyyənləşdirərək demişdir ki, müasir dövrdə hər bir dövlətin qüdrəti yalnız iqtisadi resurslarla deyil, həm də onun xaricdə formalaşdırdığı diaspor və lobbinin gücü ilə ölçülür. Bu sahəyə xüsusi diqqət yetirmədən xarici siyasətdə hansısa ciddi nailiyyətlər qazanmaq, habelə milli məsələlərin beynəlxalq müstəviyə qaldırılmasına nail olmaq mümkün deyil. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycan hakimiyyəti son 23 ildə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirir, bu sahədə sistemli və ardıcıl siyasət yürüdür.

Birliyimizin etibarlı təminatçısı

Əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş milli həmrəylik və diaspor quruculuğu siyasətini inamla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu sahədə fəaliyyəti sistemli səciyyə daşıyır. Cənab Prezident hər zaman ölkə hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsinə, onların vahid ideologiya və məqsədlər ətrafında konsolidasiyasına çalışır. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələrin genişləndirilməsini dövlət siyasətinin mühüm istiqamətinə çevirmiş cənab İlham Əliyev mövcud sosial-iqtisadi inkişaf şəraitində diaspor quruculuğu sahəsində dövrə səsleşən genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirir. Dövlət başçısı xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlının maraq və mənafeyinin qorunmasını Azərbaycan dövlətinin başlıca vəzifəsi hesab edir. Məhz bu siyasətin məntiqi nəticəsi olaraq cənab İlham Əliyev bütün seçkilərdə 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının dəstəyini alıb, onların alternativsiz namizədi olub.

Hazırda müstəqil respublikamızın inkişaf və tərəqqi yolunda əldə etdiyi böyük nailiyyətlərdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, qəlbində azərbaycançılıq amalı daşıyan həmvətənlərimizin də xidmətləri var. Azərbaycanın Cənubi Qafqazda əsas söz və nüfuz sahibi kimi çıxış etməsi dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş həmvətənlərimizi daha da ruhlandırılmış, onların müstəqil dövlətimizin xoşbəxt gələcəyinə inamının, özünüdərk hissənin güclənməsinə, ümummilli maraqlar ətrafında sıx birləşməsinə yaxşı zəmin yaratmışdır.

Təbii ki, dünya azərbaycanlılarının daha güclü təşkilatlanmasında və bir amal ətrafında birləşməsində indiyədək keçirilmiş qurultaylar böyük rol oynamışdır. Son olaraq bu ilin iyun ayında

keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayı isə bu tədbirdə iştirak etmiş hər bir azərbaycanlı və diaspor təmsilçisi üçün böyük hadisə idi. Xaricdəki soydaşlarımızın vəziyyətinin öyrənilməsi, görülmüş işlərin təhlili, yeni prioritetlərin, vəzifələrin müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatları ilə Azərbaycanın aidiyyəti dövlət qurumlarının əlaqələrinin koordinasiyası baxımından belə qurultayların keçirilməsi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ümumiyyətlə, indiyədək keçirilmiş hər bir qurultay milli həmrəyliyimizi nümayiş etdirib. Bu kimi tədbirlər dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimizin müstəqil respublikamızla əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsinə, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunmasına, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsinə və əlaqələndirilməsinə böyük töhfələr verir.

Bu mənada IV qurultay müstəqil Azərbaycanın, eləcə də bütün dünya azərbaycanlılarının həyatında tarixi ictimai-siyasi hadisə kimi yadda qaldı. Qurultayda ən yaddaqalan məqam isə Prezident İlham Əliyevin proqram xarakterli çıxışı oldu. Cənab Prezident dünya azərbaycanlılarının tarixi vətənləri ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, soydaşlarımızın daha sıx təşkilatlanması, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, ölkəmiz barədə həqiqətlərin daha effektiv şəkildə beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması ilə bağlı tövsiyələrini verdi.

IV qurultay xaricdəki bütün Azərbaycan diaspor təşkilatları qarşısında yeni vəzifələr qoyub. Çünki cənab Prezident çıxışında bizə fəaliyyət istiqamətləri verdi, nə etməli olduğumuzu söylədi. Biz də öz fəaliyyətimizdə qarşıya qoyulan məsələləri əsas götürməli, yaşadığımız ölkələrdə Azərbaycan üçün hər bir tələpəli məsələ ilə bağlı daha da fəallıq göstərməliyik. Hesab edirəm ki, bu qurultaydan sonra diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti daha da canlanacaq, soydaşlarımızın cəmləşdiyi cəmiyyətlər dünyanın hər yerində indikindən də aktiv fəaliyyət göstərəcəklər.

Avstraliyada diasporumuzun fəaliyyəti güclənir

Avstraliya Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini ilk tanıyan dövlətlərdən biridir. Belə ki, bu ölkə müstəqilliyimizi 1991-ci ilin dekabr ayında tanıyıb. 1992-ci ildən diplomatik münasibətlər qurulub. Bu ölkə Azərbaycanla coğrafi baxımdan kifayət qədər uzaqda yerləşir. Amma uzaq olmasına baxmayaraq, Avstraliyada təxminən 10 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Azərbaycan diasporunun Avstraliyadakı fəaliyyəti son dövrlər daha fəal hiss olunmaqdadır. Qeyd etdiyim kimi, dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi, Azərbaycan dövlətinin diaspor siyasəti buna təkan verib. Mənim təmsil olduğum Avstraliya-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyası isə Pert şəhərində fəaliyyət göstərir. Avstraliyanın bu bölgəsində Azərbaycanla bağlı məlumat çox az idi. Amma biz son illər bu sahədə xeyli iş görmüşük.

Azərbaycanın dövlət və milli bayramlarında, o cümlədən 20 Yanvar faciəsinin və Xocalı soyqırımının ildönümlərində Avstraliya-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyası Pert və digər şəhərlərdə geniş tədbirlər təşkil edir. Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, assosiasiyanın fəaliyyətinə Avstraliya

parlamentinin deputatları da dəstək verirlər. Onlar tədbirlərimizdə yaxından iştirak edir, Azərbaycan həqiqətlərinin Avstraliyada yayılmasında bizə yaxından dəstək verirlər.

Bu ilin iyun ayında Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Azərbaycanın Avstraliyada fəxri konsulu təyin edilməyimi isə bu sahədə üzərimə daha məsul vəzifələr qoyur. Qeyd edim ki, konsulluğun yaradılması ilə bağlı bütün təşkilati məsələlər öz həllini tapıb və artıq fəaliyyətini uğurla həyata keçirir. Fəxri konsul olmaq mənim üçün yeni missiyadır və əsas məqsədim Prezident İlham Əliyevin etimadını doğrultmaq, Avstraliyada Azərbaycan dövlətinin maraqlarını layiqincə təmin etməkdir.

Bu istiqamətdə əsas hədəflərimizdən biri Azərbaycan həqiqətlərini Avstraliya cəmiyyətinə daha dolğun çatdırmaq və Ermənistanın işğalçı simasını tanıtdırmaqdır. Avstraliyanın Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə obyektiv və real yanaşması Qərb ölkələrində və beynəlxalq təşkilatlarda ikili standartların baş alıb getdiyi indiki məqamda Ermənistanın ifşası baxımından olduqca mühümdür. Bu ölkənin prinsiplial mövqeyi cənab İlham Əliyevin elan etdiyi prioritetlərin uğurla reallaşmasının göstəricisi və Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətinin mühüm uğurlarından biridir. Dağlıq Qarabağ məsələsi bizim bir nömrəli problemimizdir və bu sahədə beynəlxalq ictimaiyyətin dəstəyini almaq üçün daha çox iş görməliyik. Bu mənada fəxri konsul kimi fəaliyyətimdə əsas prioritetlərdən biri Dağlıq Qarabağla bağlı Avstraliyanın daha böyük siyasi dəstəyinin alınmasıdır. Bu həm də ondan irəli gəlir ki, xarici siyasətdə hücum strategiyasını müəyyən edən Prezident İlham Əliyev erməni yalanlarının ifşa edilməsini və dünya miqyasında yayılmasını əsas vəzifələrdən biri kimi müəyyənləşdirib.

Sevindirici haldır ki, son illər Avstraliya ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq nəzərəcarpacaq dərəcədə artıb. Bu işdə xüsusilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qruplarının fəaliyyətini qeyd etmək lazımdır. Məhz işçi qruplarının üzvlərinin qarşılıqlı səfərləri iki ölkə arasında əməkdaşlıq tellərinin genişlənməsinə təkan verməkdədir. Reallıq da ondan xəbər verir ki, getdikcə güclənən əməkdaşlıq gələcəkdə Azərbaycan-Avstraliya əlaqələrinin ən müxtəlif sferalarını əhatə edəcək. Hər iki dövlətin bunun üçün həm siyasi iradəsi, həm də böyük potensialı var.

Azərbaycan.-2016.-30 dekabr.-№291.-S.10.

Azərbaycanlıların birliyi dövlətimizin qüdrətinin əsasıdır

Ramiz Qasimov,

AMEA Naxçıvan Bölməsinin böyük elmi işçisi,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Müəyyən səbəblər üzündən dünyanın bir çox yerlərinə səpələnmiş Azərbaycan xalqının həmrəyliyi məsələsi tarixi proseslərin doğurduğu məntiqi nəticədir. Hazırda dünyada 50 milyondan çox azərbaycanlı yaşayır. Bu böyük qüvvəni bir amal ətrafında birləşdirmək yalnız müdrik bir liderə nəsis olan hadisə idi. Bu mənada tarixi proseslərə düzgün qiymət verən və əsrin dili ilə danışmağı bacaran bu qüdrətli şəxsiyyət ümummilli lider Heydər Əliyev idi. “XXI əsrin astanasında dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə daha böyük ehtiyac vardır”- deyən ümummilli lider Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birliyini yaratmaq təşəbbüsü ilə çıxış edərək özünü bir daha qüdrətli bir strateq kimi təsdiq etdi. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinə Sədr seçilən ulu öndər Heydər Əliyev 1989-cu il dekabrın 31-də Naxçıvan əhalisinin Arazboyu ayırıcı sərhədləri yıxıb birlik, həmrəylik nümayiş etdirmələri hadisəsini böyük bir ideyanın başlanğıc günü olaraq qiymətləndirdi və 1991-ci il dekabrın 16-da sərəncam imzalayaraq 31 dekabrı “Dünya Azərbaycanlılarının Birlik və Həmrəylik Günü” kimi təsis etdi.

Ümumiyyətlə, belə bir tarixi əhəmiyyətli günün qeyd edilməsi nə vəd edirdi? Ulu Öndərimizin layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev bu barədə deyirdi: “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü”nün əsas məzmununu xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinə hörmət, Azərbaycan xalqına mənsubluq, vətənə bağlılıq, azərbaycançılıq duyğuları və ideyaları təşkil edir. Bu yüksək ideyaların birləşdirici dəyərlər kimi bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar arasında yayılması, dilimizin, mədəniyyətimizin, mütərəqqi adət-ənənələrimizin yaşadılması və inkişaf etdirilməsi ümummilli lider Heydər Əliyevin müqəddəs amalı idi”. Demək ki, bu ideya hər şeydən əvvəl harada yaşamamasından asılı olmayaraq azərbaycanlıların fəallaşması, bir vətən və ideya, məfkurə ətrafında birləşməsinə xidmət edirdi. Bu ideya hər bir azərbaycanlıyı, 50 milyonluq nəhəng xalqı milli məfkurə ətrafında birləşdirmək üçün möhtəşəm addım idi. Bu ideya XX əsrdə müasir Azərbaycanın memarı və qurucusu, ulu öndər Heydər Əliyevin ən böyük zəfərlərindən biri idi.

Bu sahədə təşkilatçılıq işini gücləndirən Ümummilli Lider 2001-ci il mayın 23-də dünya azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi barədə Sərəncam imzalamış, müxtəlif ölkələrdən qatılan 600-dən çox nümayəndənin və çoxsaylı qonaqların iştirakı ilə 9-10 noyabrda Bakıda ilk möhtəşəm qurultay keçirilmişdi. Ümummilli liderimizin növbəti 2002-ci il 5 iyul tarixli Sərəncamı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmış, dövlət-diaspor əlaqələrinin sıxlaşması üçün münbit ideya-nəzəri və təşkilati zəmin hazırlanmışdı. Həmin il dekabr ayının 27-də “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Qanunun qəbul edilməsi dünya

azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesini daha da gücləndirmişdir. Beləliklə, dövlət-diaspor əlaqələrinin sıxlaşması üçün münbit ideya-nəzəri və təşkilati zəminin hazırlanması işi başa çatdı.

Bu sahədə Ulu Öndərimizin zəngin siyasi kursunu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev böyük məharətlə davam etdirir. Ölkə başçısı dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsində daha yüksək uğurlar əldə edilməsi üçün bütün imkanları səfərbər etdi. Bu əhəmiyyətli işin davamı olaraq dünya azərbaycanlılarının II, III və IV qurultayları keçirildi. Dünya azərbaycanlılarının qurultayları ciddi siyasi hadisə və mütəşəkkil təşkilatlanmalarla yadda qaldı. Bu sahədə işin düzgün təşkili isə Azərbaycanın dünya birliyində təbliği və tanınması işinə öz töhfələrini verdi. Ölkə başçısının 2008-ci il noyabrın 19-da imzaladığı Fərmanla Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı, dekabrın 19-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının iclasında Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası qəbul edildi. Bu dövrdən etibarən dövlətimizin diaspor siyasəti xaricdə yaşayan soydaşlarımızın daha da mütəşəkkil təşkilatlanması nəticəsində yeni mərhələyə qədəm qoymuş, onların doğma Vətənə olan bağlılıqlarını artırmışdır.

Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərin ardıcıl xarakter almasının nəticəsidir ki, bu gün ölkəmizi xaricdə 400-dən çox diaspor təşkilatı təmsil edir. 2012-ci ilin mart ayında yaradılmış Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyi də dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi işinə öz töhfələrini verməkdədir. Rusiyanın Moskva, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Hyuston, Fransanın Paris və Türkiyənin Kocaeli şəhərlərində artıq fəaliyyətə başlamış Azərbaycan Mədəniyyət mərkəzləri zəngin mədəni irsimizin təbliği ilə yanaşı, diasporumuzun imkanlarını da xeyli genişləndirməkdədir. Bu sahədə qazanılan uğurlar Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə artan nüfuzu və qazanılan etimadında özünü aydın nümayiş etdirdi. Azərbaycanın Avroviziya beynəlxalq musiqi müsabiqəsində qələbə qazanması, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qeyri-daimi üzvlüyünə qəbul olunması, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının iclaslarına sədrlik etməsi və sair məhz böyük siyasətimizə uğurla başçılıq edən Heydər Əliyev məktəbinin layiqli davamçısı cənab İlham Əliyevin möhtəşəm müvəffəqiyyətlərindəndir.

Cənab Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının III qurultayında həmrəylik məsələsinə, birlik ideyasının ortaya qoyduğu vəzifələrə, azərbaycançılıq məfkurəsinə diqqət çəkərək demişdir: “Bizim xaricdə yaşayan böyük ailəmiz vardır, bu, azərbaycanlılardır. Onlar öz doğma Vətəninə bağlı olan adamlardır. Bizi fərqləndirən əlamət ondan ibarətdir ki, harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq, öz Vətənimizə bağlıyıq. Bura bizim vətənimizdir, hamımızın vətənidir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir. Bizim bir vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi!”

Bu gün dünyanın müxtəlif milli məfkurə, azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında birləşən milyonlarla azərbaycanlı yaşayır. Bu isə, əlbəttə, böyük qələbədir, daha böyük zəfərlərə gedən yolun başlanğıcıdır. Bu qələbənin səbəbkarı və bu ordunun komandanı, sərkərdəsi isə ümummilli liderimiz

Heydər Əliyevdir. Ümummilli Liderimizin həyat yolu, fəaliyyət və fikirləri hər bir azərbaycanlı üçün proqram-mexanizmdir. O proqram ki, bizi Vətən yolunda birliyə, həmrəyliyə səsləyir.

İki sahil.-2016.-30 dekabr-№ 242.-S.12.

Diaspor təşkilatları Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü təntənə ilə qeyd edirlər

M. Mükərrəmoğlu

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü diaspor təşkilatlarımız tərəfindən təntənə ilə qeyd edilir. Rusiya, Ukrayna, Yaponiya və ABŞ-da belə tədbirlər keçirilmişdir.

Ukraynanın paytaxtı Kiyevdə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ənənəvi olaraq bayram edilir. Builki tədbir Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin (UAK) Kiyev şəhər təşkilatının sədri, “Azərbaycançılıq İnstitutu” Beynəlxalq İctimai Birliyinin prezidenti Oleq Krapivin tərəfindən təşkil olunmuşdur. Azərbaycanın Ukraynadakı səfiri Azər Xudiyev sərbəst gülüş üzrə SSRİ-nin və Azərbaycanın Əməkdar idman ustası, Əməkdar məşqçi Oleq Krapivini Prezident İlham Əliyev tərəfindən ona “Azərbaycan Respublikasının Əməkdar bədən tərbiyəsi və idman xadimi” fəxri adının verilməsi münasibətilə təbrik edib. Diplomat O.Krapivinin Ukraynada Azərbaycan diasporunun birləşməsinə və formalaşmasına böyük şəxsi töhfəsini də qeyd edib.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü Yaponiyanın paytaxtı Tokionun tanınmış əyləncə rayonu olan Şingukuda yerləşən “Pamukkale” türk restoranında qeyd edilib. Azərbaycan-Yaponiya Dostluq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbirdə ölkəmizin Yaponiyadakı səfirliyinin əməkdaşları, Azərbaycan diasporunun Tokio şəhərində yaşayan üzvləri və digər millətlərin nümayəndələri iştirak ediblər.

Mərkəzin sədri, Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü Xəlil Kələntər və Azərbaycanın Yaponiyadakı səfirliyinin müşaviri Fərid Talıbov ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə təsis edilmiş Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü barədə danışib, bu günün planetimizin müxtəlif guşələrində yaşayan soydaşlarımız arasında milli birliyin formalaşmasındakı mühüm rolunu vurğulayıblar.

Yola salmaqda olduğumuz 2016-cı ilin ölkəmiz üçün uğurlu olduğunu qeyd edən çıxışçılar xüsusən aprel döyüşləri zamanı Milli Ordumuzun göstərdiyi şücaət nəticəsində işğal altında olan torpaqlarımızın bir hissəsinin azad edildiyini, Rio-de-Janeyroda keçirilmiş XXXI Yay Olimpiya Oyunlarında idmançılarımızın uğurlu çıxışlarını xatırladıblar. Bakıda təşkil edilən “Formula-1” Avropa Qran-prisinin və digər beynəlxalq tədbirlərin Azərbaycanı dünyada tanımaq baxımından əhəmiyyətli olduğu vurğulanıb.

Yaponiyada yaşayan həmvətənlərimizin Azərbaycanı daha yaxşı tanımaq istiqamətində fəaliyyətinin son illər sürətlə artdığı qeyd edilib, bu işdə cari ilin martında təsis edilən Azərbaycan-

Yaponiya Dostluq Mərkəzinin bir diaspor təşkilatı olaraq mühüm rol oynayacağına inam ifadə olunub. Bayram tədbirində Azərbaycan musiqisi səsləndirilib, milli rəqslər nümayiş etdirilib.

Azərbaycanın ABŞ-dakı səfirliyi tərəfindən Vaşinqtonda Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə keçirilən bayram tədbiri iştirakçılar tərəfindən rəğbətlə qarşılıb.

Səfirliyin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, “Mayflower” hotelində təşkil edilən tədbirdə əsasən Vaşinqton və onun yaxınlığında yerləşən ştatlarda yaşayan yüzlərlə soydaşımız, o cümlədən ölkəmizin ABŞ-dakı diasporunun fəal üzvləri və bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr iştirak ediblər.

Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri Elin Süleymanov soydaşlarımızı bayram münasibətilə təbrik edərək Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə təsis edilən bu bayramın xaricdə həmvətənlərimiz arasında birliyin təşviqi və diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi baxımından əhəmiyyətini vurğulayıb. Səfir Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bayram münasibətilə dünya azərbaycanlılarına ünvanladığı təbriki qonaqların diqqətinə çatdırıb.

Sonra səfir Azərbaycanın dövlətçilik tarixindən, 1918-ci ildə ölkəmizdə müsəlman dünyasında ilk demokratik dövlətin qurulmasının tarixi əhəmiyyətindən danışib. Bu xüsusda səfir Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə eyni adlı roman əsasında çəkilən “Əli və Nino” filmi seyr etməyi soydaşlarımıza tövsiyə edib.

Eyni zamanda, bu ilin ölkəmizin dövlət müstəqilliyinin bərpasının 25-ci ildönümünün tamam olması baxımından əhəmiyyətini vurğulayan səfir E. Süleymanov aparılan məqsədyönlü siyasət nəticəsində hazırda Azərbaycanın dünyada ciddi tərəfdaş kimi qəbul edildiyini bildirib. Səfir Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizin həyata keçirdiyi uğurlu daxili və xarici siyasət tədbirləri, o cümlədən Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün aradan qaldırılması, ölkənin siyasi və iqtisadi sabitliyinin təmin edilməsi istiqamətində fəaliyyəti barədə danışib.

Səfir bildirib ki, hazırda dünyanın bir çox məkanında dözümsüzlüyün və radikalizmin artması meyilləri müşahidə edilsə də, ölkəmizin multikulturalizm modeli və mədəniyyətlərarası dialoqa verdiyi töhfələr dünyada rəğbətlə qarşılıb.

Moskvada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününe həsr olunmuş bayram tədbiri də iştirakçılar tərəfindən rəğbətlə qarşılıb.

Tədbiri Azərbaycan Mədəniyyətinin İntibah və İnkişaf Fondu və Azərbaycan Slavyan Gənclər Assosiasiyasının (ASGA) Rusiya nümayəndəliyi təşkil edib. Fondun sədri Şamil Tağıyev qurumun il ərzində gördüyü işlərdən danışib.

Tədbirə Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti və Ukrayna Millətlər Assambleyasının sədri Rövşən Tağıyev də qatılıb.

İsveçrənin Bern şəhərinin məşhur konsert salonlarından olan “Villa Mettlen”də ölkəmizin İsveçrə Konfederasiyasındakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 25 illiyi və Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününe həsr olunmuş bayram tədbiri keçirilmişdir.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan səfir Əkrəm Zeynallı dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra Azərbaycanın keçdiyi inkişaf yolundan bəhs edib. Ümummilli lider Heydər Əliyevin dövlətçilik kursunun Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyi vurğulanıb. Diplomat, həmçinin 2016-cı il ərzində Azərbaycan-İsveçrə münasibətlərinin inkişafından söz açaraq əlaqələrin ildən-ilə gücləndiyini bildirib.

Azərbaycanın Cenevrə şəhərində BMT-nin bölməsi və digər beynəlxalq təşkilatlar yanında daimi nümayəndəsi Vaqif Sadıqov tədbir iştirakçılarını dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 25 illiyi və Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü münasibətilə təbrik edib. Bayram tədbiri pianoçu Etibar Əsədlinin ifasında Azərbaycan musiqi nümunələrindən ibarət konsert proqramı ilə davam edib. Sonra qonaqlara Azərbaycanın milli təamlarından ibarət ziyafət verilib.

Müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız tərəfindən Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününe həsr olunmuş tədbirlər davam edir.

Xalq qəzeti.-2016.-30 dekabr.-№291.-S.6.

Milli diasporumuz dövlət müstəqilliyimizdən güc alır

Günəl Səfərova,

Gənc Vətəndaş Maarifləndirmə İctimai Birliyinin icraçı direktoru

Azərbaycan xalqı növbəti dəfə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü qeyd edir. Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulan bu günün mühüm tarixi və tərbiyəvi əhəmiyyəti var. İndiki dövrdə milli həmrəylik xalqın birliyini və qüdrətini, habelə, qloballaşma dövründə qarşıda duran əsas hədəfləri özündə əks etdirir.

Doğrudan da, azərbaycanlılar minilliklər boyu özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya sivilizasiyasına böyük töhfələr veriblər. Müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr, dünyada gedən müxtəlif ictimai-siyasi proseslər nəticəsində Azərbaycan parçalanıb, soydaşlarımızın bir qismi öz yurd-yuvalarından didərgin salınıb, deportasiyalara məruz qalıb, bir-birindən ayrı düşüblər. Azərbaycanlılar tarixi torpaqlarından obyektiv və subyektiv səbəblərə görə dünyaya yayılıblar.

Hazırda soydaşlarımız planetin bir çox ölkələrində yaşayırlar. Rusiyada, Ukraynada, MDB-nin digər respublikalarında, Baltıyanı ölkələrdə, Avropada, Amerikada, Şərqi regionunda böyük Azərbaycan icmaları yaranıb. Soydaşlarımız təşkilatlanıblar və fəaliyyətlərini bu və ya digər dərəcədə genişləndirə biliblər. Azərbaycan ikinci dəfə müstəqillik qazanarkən ulu öndər Heydər Əliyev xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin yeni gənc respublikanın lobbiçilərinə çevrilmələrinin vacibliyini önə çəkdi və dünya azərbaycanlılarına birlik, həmrəylik çağırışları ünvanladı.

Nəhayət, 2001-ci ilin noyabrında Bakıda ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı təşkil olundu. Bu dövrdən etibarən planetin ayrı-ayrı regionlarında məskunlaşan Azərbaycan diasporlarının fəaliyyətinin yeni, daha məsuliyyətli dövrü başlandı. Həmrəylik günü xalqımızın birlik şüarının rəmzi ifadəsidir. Dünyanın müxtəlif bölgələrinə səpələnən həmvətənlərimiz azərbaycançılıq amalı ətrafında birləşərək sözün əsl mənasında, vətənə sədaqət nümayiş etdirir, bütün qüvvə və bacarıqlarını ümummilli məqsədlər naminə səfərbər edirlər.

Vaxtilə Heydər Əliyev soydaşlarımız qarşısında duran əsas vəzifələr haqqında danışarkən bunları demişdi: "Harada olursa-olsun, azərbaycanlıların birlikdə, bərabər olması əsas şərtlərdən biridir. Biz çalışırıq ki, Azərbaycanın daxilində bütün qüvvələri toplayaq. Eyni zamanda Azərbaycandan kənarında yaşayan azərbaycanlılar da öz qüvvələrini toplamaladırlar. Ayrı-ayrı qüvvələrin, qrupların arasında fikir müxtəlifliyi ola bilər. Bu təbii haldır. Ancaq Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, ərazi bütövlüyünü saxlamaq üçün hamı bütün başqa fikirləri kənara qoyub birləşməli, bir hədəfə vurmalı, bir məqsədə xidmət etməlidir".

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə elan edilmiş Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü milli-mənəvi birlik yaradılması, ümumxalq mənafelərimizin həyata keçirilməsi naminə xalqımızın azərbaycançılıq ideyası əsasında sıx birləşməsinin əsasını qoydu. Ulu öndərin hakimiyyətə tarixi qayıdışı bütün sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi istiqamətində də yeni işlərin başlanmasına təkan verdi. Dahi rəhbər böyük inamla dünya azərbaycanlılarının bir amal və bir məslək uğrunda fəal mübarizə aparması işinə başladı və bu çətin problemi öz dühasının gücü ilə uğurla həll etdi. Ona görə də ən yeni tariximizdə dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyinə nail olunması ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısındakı əvəzsiz xidmətlərindən biri kimi qiymətləndirilir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin milli birlik və azərbaycançılıq ideyaları bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Dövlət başçısı dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə verdiyi töhfələrlə, ölkə hüduqlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsinə çalışmaqla, bu sahədə məqsədyönlü fəaliyyətin ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirməklə, milli birliyə xidmət edən addımları ilə bütün dünya azərbaycanlılarının yeni lideri olduğunu təsdiqləyib. Dövlət başçısı İlham Əliyevin dünya azərbaycanlılarının birləşməsi sahəsində gördüyü prinsipial işlər xalqımız və bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Məhz bu mənəvi birlik və milli həmrəylik dövlət müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsinə və bu yolda yeni uğurlar qazanılmasına xidmət edir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikası çox qısa bir dövr ərzində minilliklərə bərabər inkişaf yolu keçib. Bu gün Azərbaycan dünyanın iqtisadi cəhətdən ən dinamik inkişaf edən ölkələri sırasında yer alır. Hüquqi, demokratik dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyəti yaradılması, bazar iqtisadiyyatının bərqərar edilməsi məqsədi ilə genişmiqyaslı islahatlar davam etdirilir. İnsan hüquqları və azadlıqları etibarlı surətdə təmin edilir. Azərbaycanın Avropa xalqları ailəsində nüfuzu artır. Elmi əsaslar üzərində qurulmuş xarici siyasət xətti ölkəmizin beynəlxalq aləmdə mövqelərinin möhkəmlənməsini təmin edir. Azərbaycanın haqq səsinin dünya birliyinə çatdırılması üçün həyata keçirilən düşünülmüş tədbirlər müsbət nəticələr verir. Xalqımızın ağırlı yeri olan Ermənistan--Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınmasında ərazi bütövlüyü prinsipi beynəlxalq təşkilatlar və xarici ölkələr tərəfindən təməl prinsip kimi qəbul olunur.

Müstəqilliyimizin bərpasının 25-ci ilində həmrəylik sahəsində də yeni hədəflər ortaya çıxır. Onların bəzilərinə bu ilin iyununda baş tutan Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayında Prezident İlham Əliyev aydınlıq gətirdi. “Biz istəyirik ki, dünyada yaşayan azərbaycanlılar öz tarixi Vətənləri ilə əlaqələri heç vaxt kəsməsinlər. Daim əlaqədə olsunlar, Azərbaycan ilə bağlı olsunlar. Beləliklə, onlar özlərini daha da rahat hiss edəcəklər. Belə olan halda Azərbaycan dövləti onlara daha da böyük dəstək verə biləcək. Hazırda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı milyonlarla ölçülür. Əlbəttə ki, onlar yaşadıkları ölkələrin vətəndaşlarıdır. Mən çox istəyirəm ki, onlar yaşadıkları ölkələrdə daha böyük mövqelərə nail ola bilsinlər. Yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatında daha fəal rol oynasınlar”.

Bu gün milli həmrəyliyin real daşıyıcıları olan azərbaycanlılar yaşadıkları ölkələrdə siyasi və ictimai nöqteyi-nəzərdən kifayət qədər aktiv mövqe tuturlar. Digər tərəfdən, Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları arasında koordinasiyanın gücləndirilməsi istiqamətində təsirli tədbirlər görülür. Azərbaycan dövlətinin maraqlarının uğurlu müdafiəsi lobbiçiliyin stimullaşdırılmasından keçir. Bu faktor xaricdəki təmsilçilərimizin yetərli qədər məlumatlı olması ilə birbaşa bağlıdır. Amerikada və digər qitələrdə məskunlaşan soydaşlarımız Vətəndə baş verən ictimai-siyasi prosesləri diqqətlə izləyir, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın əldə etdiyi uğurlarla fəxr edirlər.

Statistik məlumatlara görə, hazırda xaricdə azərbaycanlılara məxsus 462 diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Şübhəsiz, bu təşkilatlar arasında koordinasiya işi aparılmalı, birlik, həmrəylik olmalıdır. IV qurultaydakı çıxışında Prezident İlham Əliyev də vurğuladı ki, azərbaycanlılar həm ölkə daxilində, həm də xaricdə birlik nümayiş etdirməlidir. Onların düşüncəsində ölkəmizin gələcəyi və strateji istiqamətləri ilə bağlı heç bir fikir ayrılığı yoxdur. Dövlət müstəqilliyi, iqtisadi müstəqillik, sosial məsələlərin həlli, ərazi bütövlüyünün bərpası, digər məsələlər ətrafında cəmiyyətdə konsensus var.

Çağdaş dövrümüzdə dünya azərbaycanlılarının birliyinin bir sıra strateji tərəfləri də qeyd olunur. Mütəxəssislərin fikrincə, dövlətlər və xalqlar arasında mübarizə virtual məkanda da gedir, ona görə də müasir dövrün informasiya resurslarında həmvətənlərimizin fəallığı labüddür. Prezidentin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov da deyir ki, dünyada yaşayan azərbaycanlılar öz aralarında narazılıqların yaranmasına imkan verməməli, daim bir-birinə dəstək göstərməlidirlər. Dünya azərbaycanlıları virtual məkanda da fəal olmalıdırlar. Dünya azərbaycanlılarının birliyi ona görə lazımdır ki, azərbaycançılıq hissləri, milli adət-ənənələr qorunub saxlanılsın.

Əlbəttə, dövlət orqanları ilə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əlaqələrinə daim diqqət yetirilir. Bu sahədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə yanaşı xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan səfirlikləri də bütün qüvvələrini səfərbər etməlidir. Hazırda Azərbaycanın xarici ölkələrdə 92 diplomatik nümayəndəliyi, 60 səfirliyi var. Əsas istiqamətlərdən biri odur ki, dövlət, hökumət, qanunvericilik orqanlarında Azərbaycan diaspor nümayəndələrinin sayı daha çox olmalıdır. Bu vəzifəni isə ancaq diaspor təşkilatları özləri həll edə bilər. Azərbaycanlılar müxtəlif ölkələrdə böyük biznes imkanlarına malikdir. Bu insanların Azərbaycana sərmayə qoyması da vacib məsələlərdən sayılır. Eyni zamanda, məhz azərbaycanlı biznes adamlarının maddi imkanlarından lobbi fəaliyyətində yararlanmaq olar. Bu isə konkret ölkələrin konkret dövlət qurumları ilə faydalı əməkdaşlığın qurulmasında özünəməxsus rol oynaya bilər.

Beləliklə, rəsmi Bakının diaspor siyasəti, xaricdəki həmvətənlərimizin daha mütəşəkkil formada təşkilatlanması prosesi özünün yeni mərhələsinə qədəm qoyur. İndi soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında daha fəal rol oynayır, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, zəngin mədəni irsimizin təbliği, təcavüzkar erməni dairələrinin ideoloji təxribatlarının qarşısının alınmasında da qətiyyət nümayiş etdirirlər.

Qədim tarixə malik xalqımız Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü uzun illərdən bəri yaranmış, qorunub saxlanılmış ənənələrinə, mədəniyyətinə, tarixi köklərinə xas olan ən xoş amal və duyğularla qeyd edir. Bu bayram ildən-ilə daha geniş vüsət taparaq milli və mənəvi birlik, həmrəylik hissləri ilə yaşayan hər bir soydaşımız tərəfindən güclü dəstək alır.

Dünya Azərbaycanlılarının həmrəyliyi yeni minillikdə də həm ölkəmiz, həm də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımız üçün xüsusi önəm daşıyır. Həmrəylik gününün ümumxalq bayramı kimi qeyd edilməsi bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən artıq bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca çevrilib. Dünyada təhlükəli həddə çatan milli ayrı-seçkilik, başqa millətlərin aşağılanması zəminində ultrasağ partiyaların hakimiyyətə yiyələnmələri radikal qruplaşmalardan müdafiə olunmaq, ideoloji mübarizəni davam etdirmək və Azərbaycan həqiqətlərini dünyada yaymaq və təşkilatlanma prosesini qaçılmaz edir.

Mənəvi ehtiyac isə bütün dünya azərbaycanlılarının yeganə dövləti olan Azərbaycan Respublikası ətrafında soydaşlarımızın birləşdirilməsi, xalqımızın daşdığı mədəniyyətin təbliği və insanların vahid ideologiyaya xidmət etməsi zərurəti ilə bağlıdır. Görünən odur ki, dövlətin bu istiqamətdə gördüyü işlər sözügedən məkanda yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən rəğbətlə qarşılanır və onlar bu rəğbəti Avropanın müxtəlif ölkələrində keçirdikləri tədbirlər, kütləvi kampaniyalar vasitəsilə büruzə verirlər.

Azərbaycan xalqının söz, əqidə və əməl birliyinə nail olmaq üçün dövlət tərəfindən görülən işlərin miqyası ildən-ilə genişlənir. Dünyanın dörd bir yanına səpələnmiş on milyonlarla azərbaycanlı gücün birlikdə olması həqiqətini getdikcə daha aydın dərk edir. Azərbaycan diasporları və icmaları arasında bağlar möhkəmlənir, soydaşlarımız milli hüquqların müdafiəsi işində bir-birinə dayaq durur, tarixi Vətənlə əlaqələrini gücləndirirlər. Onlar yaxşı başa düşürlər ki, milli-mənəvi bütövlüyün möhkəm təməli üzərində qurulan Azərbaycan məhz bütün soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin inamlı və qətiyyətli addımları hesabına qüdrətli bir dövlətə çevrilməkdədir.

Xalq qəzeti.-2016.-31 dekabr.-№292.-S.5.

Diaspor təşkilatları Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hansı təkliflərlə gəlir?

Təşkilatlar arasında əlaqələrin daha sıx qurulması vacib hesab edilir

Süleyman

Dünya Azərbaycanlıları yenidən Bakıya toplanır. Məqsəd Dünya Azərbaycanlılarının bir araya gətirən növbəti qurultayın keçirilməsidir. Xəbərlərdən də məlum olduğu kimi iyun ayının 3-4-də paytaxt Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçiriləcək. Artıq Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hazırlıq məqsədi ilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nəzdində Təşkilat Komitəsi də yaradılıb. Qurultayda dünyanın 49 ölkəsindən 500-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatlarının nümayəndələrinin, habelə Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan xarici ölkələrin nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri və elm adamlarından ibarət 50 nəfərə yaxın qonağın iştirakı gözlənilir. Bir qayda olaraq əvvəlki qurultaylarda olduğu kimi bu dəfə də Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından keçən dövr ərzində görülmüş işlər müzakirə olunacaq, həmçinin müasir dövrdə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları, gənclərin diaspor hərəkətinə cəlb olunması, lobbi quruculuğu və digər bir sıra mühüm məsələlər üzrə fikir mübadiləsi aparılacaq. Qurultayda qeyd olunan mövzuların müzakirəsi üçün panellərin təşkili, eləcə də Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət orqanlarının nümayəndələri ilə görüşlərin keçirilməsi də gözlənilir. Qurultayda diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələrin dəqiq müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyət strategiyasının müasir reallıqlara uyğun şəkildə qurulması, həmçinin, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görülməli işlərlə bağlı müvafiq məsləhətləşmələr əsasında vahid təbliğat konsepsiyasının hazırlanması nəzərdə tutulur. Qurultayın yekununda bir neçə sənədin qəbulu gözlənilir. Düzdür, Dünya Azərbaycanlılarının Qurultaylarının keçirilməsi müəyyən prosedur əsasında baş tutur və həmin qaydalara əsasən bu il Qurultayın keçirilmə zamanıdır. Ancaq qurultayın hazırkı həssas dönəmə, Ermənistanın maksimum dərəcədə Azərbaycana qarşı geniş miqyaslı təxribat kampaniyası həyata keçirdiyi bir vaxta təsadüf etməsi, bu qurultayın əhəmiyyəti daha da artırır. Elə Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına dəvət olunan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri də bu qənaətdədirlər. Bəs görəsən diaspor təşkilatlarının rəhbərləri bu qurultaya hansı təkliflərlə gəlirlər? Bununla bağlı dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının rəhbərləri ilə söhbətləşdik.

Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (TADEF) rəhbəri Bilal Dündar da hesab edir ki, hazırda həssas bir dövrdə yaşadığımız məlumdur. Onun sözlərinə görə, istər həssas, istərsə də qeyri-həssas dönəmin olmasına baxmayaraq diaspora hər zaman fəaliyyətli olmalıdır: “Türkiyə Azərbaycan

Dərnəkləri Federasiyası olaraq 4 panel iclaslardan ibarət olan Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına yaxşı hazırlıqlı gəlirik. Hər biri öz-özlüyündə önəm kəsb edən və 4 bölümdən ibarət olan Qurultayın hər bölümü üçün müəyyən təkliflər, tövsiyələrimiz olacaq. Önerilərimiz olacaq. İndiyə qədər etdiklərimizlə bərabər edə bilmədiklərimizin səbəblərini açıqlayaraq yeni bir strategiyanın müəyyən edilməsini gündəmə gətirəcəyik". Bilal Dündar deyir ki, Qurultay diaspora sahəsində fəaliyyət göstərən insanları bir araya gətirmək, onları yaxınlaşdırmaqla əməkdaşlıqlarının genişləndirilməsinə təkan verən önəmli bir faktordur. Eyni zamanda diaspora sahəsində çalışan təşkilatlarımızın birgə əməkdaşlığı, fikir birliyinə nail olmaları ortaya qoyulmaqdadır. Geniş mənada diaspor təşkilatları arasında bir koordinasiyanın formalaşmasına imkan yaradacaq". TADEF rəhbərinin sözlərinə görə, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında bir sıra məsələlərlə yanaşı Qarabağ probleminin həlli ilə bağlı müzakirələrin, təşəbbüslərin gündəmə gələcəyinə də inanır: "Azərbaycanın öz dədə-baba torpağı olan Qarabağı işğaldan azad etməsi cəhdinə qarşı bir çox dövlətlərin erməniləri dəstəkləyən güc birliyi nümayiş etdirdiyi müşahidə edilir. Ona görə də bizim də bu istiqamətdə adekvat addım atmağımız zəruridir. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına uğurlar arzu edir və yaxşı bir nəticə ilə başa çatacağına inanıram".

Danimarkada fəaliyyət göstərən "Vətən" Cəmiyyətini sədri Səfər Sadiqi də deyir ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı çox böyük əhəmiyyətə malikdir: "Məlumat üçün qeyd edirəm ki, Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev çıxışında : səfirliklər və cəmiyyətlərin bir komanda kimi fəaliyyət göstərməsi, işləməsinin zəruriliyinin qeyd etmişdi. Məhz bundan sonra səfirliklər (mən Danimarkada fəaliyyət göstərən səfirimizi nəzərdə tuturam) cəmiyyətlərin, diaspor təşkilatlarının olduğunu yadlarına saldılar. Bizlərə mənəvi dəstəkləri çox oldu". Səfər Sadiqi bildirib ki, adətən Qurultayın ikinci günü çıxışlar olur, cəmiyyət, təşkilat rəhbərləri çıxışlar edərək öz təkliflərini irəli sürürlər: "Nazirlər də qurultaya təşrif buyurur. Həm tənqidlər, həm də təkliflər səslənir. Nazirlərlə üzbəüz söhbət etmək imkanı olur. Mənim fikrimcə hazırkı situasiyada Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi doğrudur".

Azərbaycan Slavyan Gəncləri Assosiasiyasının Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Toğrul Allahverdili bildirib ki, Dünya Azərbaycanlıların qurultaylarının keçirilməsi ölkəmizdə artıq adət, ənənə halını alıb: "Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan diaspor siyasəti bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla icra edilməkdədir. Hesab edirəm ki, bu qurultay da olduqca vacib və əhəmiyyətli olacaq". Toğrul Allahverdilin sözlərinə görə, Azərbaycan diasporu hazırda dünya səviyyəsində öz sözünü deməkdədir: "Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin ətrafında sıx birləşməklə təşkilatlanma işində hər birimiz yaxından iştirak edəcəyik". ASGA Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri qeyd edib ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında əsas təklifi informasiya savaşında diaspor təşkilatlarının rolu ilə bağlı olacaq. Onun sözlərinə görə, bu sahədə ciddi və sistemli koordinasiyaya ehtiyac var.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı diaspor hərəkatının fəaliyyətində yeni inkişaf mərhələsi olacaq

Müsaibimiz Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İBRAHİMOVdur

Rəşad Cəfərli

- Nazim müəllim, ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə artıq ənənəvi olaraq keçirilən dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının məqsədi, məramı nədir və qarşıya qoyulan vəzifələrə nə dərəcədə nail olunub?

- Ümumiyyətlə, dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının baş tutmasının özü tarixi bir hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Əlbəttə ki, bu da ulu öndərin misilsiz xidmətləri sayəsində mümkün olub. Ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən və həqiqətən də artıq ənənəvi xarakter alan dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının əsas məqsədi, təbii ki, Azərbaycan xalqının milli maraqlarının müdafiəsi naminə dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın birləşdirilməsindən, təşkilatlanmasından, tarixi Vətənlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsindən, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsindən ibarətdir. Bu istiqamətdə əsas məram milli birlik və həmrəyliyə nail olmaq idi ki, ötən müddət ərzində bu sahədə xeyli uğurlu addımlar atılıb. İstər I qurultayda ulu öndər Heydər Əliyevin, istərsə də sonrakı qurultaylarda cənab Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan diasporu qarşısında qoyduğu vəzifələr, verdiyi tapşırıqlar Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi yolunda həyata keçirilən tədbirlərlə bağlıdır.

Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, artıq Azərbaycan diasporu yaxşı təşkilatlanıb, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi proseslərinə təsir göstərmək, Azərbaycanın milli maraqlarını müdafiə etmək imkanları artıb. Xarici ölkələrdə yaşayan və təhsil alan azərbaycanlı gənclərin təşkilatlanması, dost dövlət və xalqların icmalarının müvafiq təşkilatları, o cümlədən türk, yəhudi diasporları ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi, lobbi quruculuğu işindəki uğurlarımız qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmağın göstəricisi hesab edilə bilər.

- Dünya azərbaycanlılarının bu günlərdə keçiriləcək IV qurultayınadək dövlət başçısının verdiyi tapşırıqlarla, qarşıya qoyulan vəzifələrlə bağlı faktiki olaraq hansı işlər görülüb?

- Konkret olaraq Azərbaycan və Türkiyənin, eləcə də digər türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi istiqamətində ciddi addımlar atılıb və vacib tədbirlər keçirilib. 2013-cü ilin yanvarında Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına (TDƏŞ) üzv Dövlətlərin Diaspor Məsələlərinə Cavabdeh Dövlət Qurumlarının Rəhbərlərinin I Toplantısını, iyun ayında isə şuraya üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci forumunu keçirmişik. Bir neçə ölkədə türkdilli ölkələrin

koordinasiya mərkəzlərinin açılması bu sahədə gördüyümüz işlər sırasındadır. Biz hazırda belə koordinasiya mərkəzlərinin sayını artırmağı planlaşdırırıq.

Son beş ildə lobbichilik fəaliyyətində əldə etdiyimiz uğurları xüsusi qeyd etmək istərdim. Bildiyiniz kimi, artıq dörd ildir dövlət komitəsinin yaxından dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi nüfuzlu siyasətçilərin və ictimai xadimlərin iştirakı ilə Qlobal Bakı Forumunu təşkil edir. Bu forum Azərbaycanın təbliği və ölkəmizə yeni dostlar qazandırmaq baxımından əhəmiyyətli rola malikdir. Forumun keçirilməsi ilə Bakı şəhəri artıq böyük siyasi proseslərin, aktual məsələlərin müzakirə edildiyi platformaya, siyasi fikir mərkəzinə çevrilib və biz ildən-ilə bu qlobal tədbirə marağın artdığını müşahidə edirik.

Statistikaya nəzər salsaq görürük ki, ötən beş il ərzində 47 yeni diaspor təşkilatı yaradılıb, 30-dan çox dövlət və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbir keçirilib. Əvvəlki illərdə olduğu kimi, son beş ildə də Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təşkilatların prioritet vəzifəsi olub ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində bu mövzuda 855 tədbir baş tutub. Bundan başqa, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği sahəsində 561, diaspor quruculuğu sahəsində 173 və azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası, hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində 100-dən çox tədbir təşkil edilib.

Bütün bunlar Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından sonra görülmüş işlərin kiçik bir hissəsidir və bu proses davam etdirilir.

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hazırlıq işləri nə yerdədir? Qurultayda hansı məsələlərə diqqət yetiriləcək və qarşıya nə kimi vəzifələrin qoyulacağı gözlənilir?

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı ilə bağlı dövlət komitəsində tədbirlər planı hazırlanıb və işçi qrupu yaradılıb. Artıq qurultaya dəvət olunan nümayəndə və qonaqların siyahısı dəqiqləşdirilib: 49 ölkədən 500-dən çox nümayəndə və qonaq olacaq. Tədbirdə respublikamızı ölkənin bütün bölgələrini əhatə edən dövlət və hakimiyyət strukturları, qeyri-hökumət təşkilatları, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumlar və siyasi partiyalardan 360 qonaq təmsil edəcək. Qurultay nümayəndələri və qonaqlar yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi və mənəvi həyatının bütün sahələrində fəal iştirak edən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alimlər və ziyalılar, iş adamları, müxtəlif ölkələrin parlament üzvləri, siyasi və ictimai xadimlər, bir sözlə, Azərbaycanı sevən insanlardır. Bundan başqa, milliyyətə azərbaycanlı olmayan, amma Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alim və ziyalılar, dövlət rəsmiləri, siyasi partiyaların təmsilçiləri, parlament üzvləri də tədbirə dəvət olunublar.

Toplantıda müzakirə ediləcək məsələlərə gəlincə, əvvəlcə, təbii ki, ötən qurultaydan keçən müddət ərzində görülən işlərə dair hesabat veriləcək və Azərbaycan diasporunun daha da gücləndirilməsi yolları müzakirə edilərək müvafiq qərarlar qəbul olunacaq.

Qurultayda, əsasən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr müzakirə ediləcək. Müasir dövrdə informasiya müharibəsi, şərtlər, siyasi reallıqlar və yeni fəaliyyət mexanizmləri, Azərbaycan diaspor hərəkətində gənclərin rolu, lobbichilik quruculuğu, cəmiyyətə

inteqrasiya və siyasi həyatda fəallığın artırılması kimi mühüm məsələlər diqqət mərkəzində olacaq. Təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları da müzakirə mövzularıdır.

Toplantının rəsmi açılış mərasimindən və çıxışlardan sonra panel iclaslarda müzakirələrin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu iclaslarda qeyd edilən mövzular geniş müzakirə olunacaq, diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və fəalları fikir mübadiləsi aparacaq, rəy və təkliflərini bildirəcəklər.

Qurultayda diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələrin dəqiq müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyət strategiyasının müasir reallıqlara uyğun şəkildə qurulması, həmçinin Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görüləcək işlərlə bağlı müvafiq məsləhətləşmələr aparılacaq, təkliflər irəli sürüləcək. Qurultayın yekununda bir neçə sənədin qəbulu gözlənilir.

Tədbir çərçivəsində Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin dövlət və hökumət strukturlarının rəhbərləri ilə görüşü də planlaşdırılır. Görüşdə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın problemləri və müvafiq dövlət strukturları tərəfindən daha səmərəli dəstək göstərilməsinin yolları müzakirə ediləcək.

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həm regionda, həm də dünyada aktiv müzakirələrin getdiyi həssas bir vaxta təsadüf edir. Bu baxımdan qurultaydan gözləntiləriniz nədir?

- Həqiqətən də aprelin əvvəllərində Azərbaycan Ordusunun kəndlərimizi, dinc əhalini hədəfə alan Ermənistan hərbi qüvvələrinə adekvat və uğurlu cavabı cəmiyyətin bütün təbəqələrində müsbət qarşılandı və xalqımız yekdil olaraq işğal altındakı torpaqlarımızın qaytarılması yolunda birləşdi. Bildiyiniz kimi, bu çağırışa dünya azərbaycanlılarından da böyük dəstək gəldi. Dünyanın bir sıra ölkələrində yaşayan soydaşlarımız etiraz aksiyaları təşkil edərək, beynəlxalq qurumlara və yaşadıkları ölkələrin parlamentlərinə müraciətlər edərək Azərbaycanın haqq səsinə dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırdı. Soydaşlarımız bununla Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanla təmas xəttində törətdiyi hərbi təxribatları pislədi, Ermənistan tərəfindən atəşə məruz qalan dinc sakinlərin həlak olmasından, onların əmlaklarına dəyən ziyanla müşayiət olunan hadisələrdən narahatlıq ifadə etdilər. Və dünya ictimaiyyətini Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə diqqət ayırmağa, münaqişənin tez bir zamanda sülh yolu ilə həllinə nail olmaq üçün fəallıq göstərməyə çağırırdı.

Məhz beynəlxalq aləmdə aparılan təbliğat işinin nəticəsi olaraq dünya ictimaiyyəti Dağlıq Qarabağ probleminə xüsusi diqqət ayırdı, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təxribatı nəticəsində yenidən alovlanmış müharibə ilə əlaqədar narahatlıq ifadə edən bəyanatlar səsləndi. Dünya ictimaiyyəti, beynəlxalq qurumlar, xüsusilə də ATƏT-in Minsk qrupu münaqişənin ədalətli şəkildə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli istiqamətində fəallığı artırmağa başladı. Beləliklə də, uzun müddət davam edən danışıqlar prosesində süstlük, hərəkətsizlik yenidən aktiv fazaya keçdi.

Bütün bunlar onu göstərir ki, artıq dünya ictimaiyyəti Azərbaycan həqiqətlərini qəbul edir və atılan addımlar öz səmərəli töhfələrini verir. Bu da, əlbəttə ki, Azərbaycan dövlətinin apardığı uğurlu siyasətin və təbliğatın nəticəsidir. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında, şübhəsiz ki, müzakirə olunan əsas məsələlərdən biri Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması olacaq. Yaranmış yeni situasiyada Azərbaycan diasporunun qarşısında mühüm vəzifələr dayanır. Diaspor təşkilatlarımız, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar indi daha fəal iş aparmalı, yeni vasitələrdən, informasiya texnologiyalarının imkanlarından daha geniş istifadə etməlidirlər. Hesab edirik ki, qurultayda bu məsələləri geniş müzakirə etmək imkanı olacaq. Qurultay nümayəndələri yeni təkliflər, yeni ideyalarla çıxış edəcəklər.

Azərbaycan.-2016.-26 may.-№113.-S.4.

Bu gün Dünya Azərbaycanlıları paytaxtımızda bir araya gələcəklər

Zümrüd

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi əsas məsələlərdən biri olaraq diqqətdə idi. XX əsrdə Azərbaycan xalqının yetirdiyi nadir Şəxsiyyət olan Ümummilli Lider Heydər Əliyev ötən əsrin sonlarında cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlərə imza atdı. Ulu Öndər azərbaycançılıq ideologiyasının real müstəqilliyə nail olmaq, vahid, bölünməz Azərbaycanı qoruyub-saxlamaq və möhkəmləndirmək üçün vasitə olduğunu vurğulayırdı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin fəlsəfi baxışlarına görə, azərbaycançılıq milli mənsubiyyəti, milli-mənəvi dəyərləri qoruyub-saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək deməkdir.

1993-cü ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı digər sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu işində də əsaslı dönüş yaratdı. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev bütün xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onların problem və qayğıları ilə maraqlanır, həmvətənlərimizi yenidən müstəqillik qazanmış respublikamızın tarixi mənafeələrinin reallaşdırılması prosesində fəal iştirak etməyə çağırırdı.

Zaman keçdikcə diaspor quruculuğu dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Əsas Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasətin məqsədi dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirmək və əlaqələri inkişaf etdirmək, soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qoruyub-saxlamaq, diasporun potensialından milli maraqlarımızın daha etibarlı şəkildə qorunması istiqamətində faydalanmaq, diasporlararası əlaqələri genişləndirmək, onların mədəni-siyasi hüquqlarını müdafiə etməkdən ibarət idi. Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında 2001-ci ilin may ayının 23-də Ümummilli Lider Heydər Əliyevin məlum Sərəncamı bu möhtəşəm ideologiyanın gerçəkləşməsinə istiqamətləndi. Qurultay Azərbaycan tarixinə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil oldu. Qurultay milli ideologiyamız olan azərbaycançılıq ideyası ətrafında soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyini nümayiş etdirdi. Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında çıxış edən Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycan diasporuna böyük ehtiyac olduğunu vurğulamışdır. Azərbaycan icmalarının, diasporunun yaşadıkları ölkələrdə formalaşmasının əhəmiyyətini qeyd etmişdir: "Hamımız - siz də, biz də çox iş görməliyik ki, Azərbaycanın güclü diasporu yaransın. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar daha da güclənsinlər. İqtisadi cəhətdən daha da möhkəmlənsinlər, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edə bilsinlər. O ölkələrin həyatına öz təsirlərini göstərə bilsinlər. Beləliklə də, müxtəlif ölkələrdə Azərbaycanın müstəqilliyini, onun xarici siyasətini təbliğ etməklə yanaşı,

Azərbaycanın problemlərinin həll olunmasına yardım etsinlər. Hesab edirəm ki, dünya azərbaycanlıları bu yol ilə getməlidir və bu yolda hələ istifadə olunmamış böyük imkanlar vardır".

Azərbaycan diasporunun məskunlaşma coğrafiyasının miqyası genişdir. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. Lakin problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlayıb, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində diasporumuzun mövcudluğu da, məhz bu amillə bağlıdır. Azərbaycanlılar Amerika qitəsinin şimal, mərkəzi və cənub hissəsində daha çox məskunlaşıblar. Onların sayı Birləşmiş Ştatlarda 1 milyona, Argentinada 12 minə, Braziliyada 75 minə, Kanadada 170 minə, Meksikada isə 27 minə çatır. Amerika qitəsində məskunlaşan azərbaycanlıların əksəriyyəti İrandan miqrasiya etmiş soydaşlarımızdır. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropadır. Digər Qərb ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlıların sayı müvafiq olaraq hər bir ölkədə 2-10 min nəfər arasındadır. Azərbaycan diasporunun üçüncü böyük hissəsi Asiya qitəsində məskunlaşmışlar. Sözsüz ki, bu qədər sayda həmvətənimizin xarici ölkələrdə məskunlaşması Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı reallıqların geniş bir şəkildə diqqətə çatdırılmasında mühüm rola malikdir. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin mövcudluğu dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin daha da güclənməsinə geniş imkanlar yaradır. Eyni zamanda, xaricdə yaşayan soydaşlarımız da ölkəmizin inkişafına, qarşıya çıxan problemlərin həllinə yaxından kömək göstərməyə çalışırlar. Bu köməyin səmərəli olması, məhz həmvətənlərimizin möhkəm birliyi, mütəşəkkilliyi və yaxşı təşkilatlanması sayəsində mümkündür. Ona görə də Azərbaycan dövləti diaspor quruculuğu işinə böyük əhəmiyyət verir və bu prosesə hərtərəfli yardım göstərir.

Müasir dövrümüzdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi diaspor siyasəti uğurlarla nəticələnir. Belə ki, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, cəmiyyətə inteqrasiyası, soydaşlarımızın ictimai-siyasi həyatda iştirak səviyyəsinin artırılması, diaspor təşkilatları arasında səmimi əməkdaşlıq münasibətlərinin yaradılması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının təbliğat sahəsində fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması, bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin və siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması ilə bağlı görülən faktlar da kifayət qədərdir.

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilməkdədir. İndiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəcarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir. Bu da, öz növbəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin qarşısında mühüm vəzifələr qoyur. Müasir dövrdə diaspor quruculuğu konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli prosesdir. Reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif

sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda mühüm işlər görülür. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, Azərbaycan diasporu güclənib, doğma Vətənin taleyüklü problemlərinin həllində yaxından iştirak edir.

Son illər Azərbaycan xalqı keyfiyyətə yeni, daha yüksək tarixi inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Bu, milli ideologiyanın tamamilə formalaşdığı, hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu prosesinin sürətləndiyi bir mərhələdir. Azərbaycan dövlətinin ilbəl artan iqtisadi və siyasi qüdrəti dünya azərbaycanlıları arasında birlik və həmrəyliyin daha da möhkəmlənməsinə, diaspor hərəkatının güclənməsinə əlverişli şərait yaradıb. Bu baxımdan, 2011-ci ildə Azərbaycanda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayı ictimai-siyasi həyatda əks-səda doğurdu. Bu, bir sıra amillərlə yadda qaldı. Dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşan soydaşlarımızın qarşısında yeni vəzifələr qoydu. Bildiyimiz kimi, III qurultayda dövlət başçısı İlham Əliyev diaspor fəaliyyəti ilə bağlı konkret vəzifələr irəli sürdü. Bu vəzifələr sırasında diaspor təşkilatlarının güclənməsi və birliyi, onların dövlət strukturları ilə daha sıx əlaqəsinin təmin olunması, xüsusilə əhəmiyyətlidir. Ötən dövr ərizində qarşıya qoyulmuş vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsi nəticəsində Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri ilə diaspor təşkilatları arasında əlaqələr daha da möhkəmlənib. Qurultayda Dünya Azərbaycanlılarına müraciət qəbul olundu. Bu müraciət soydaşlarımızın qarşısında duran ən mühüm vəzifələrin müəyyənləşməsinə yönəldi.

Qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından keçən dövrdə ölkə həyatının bütün sahələrində əldə olunmuş nailiyyətlər, Azərbaycanın keçdiyi yol xalqın şərəfli dövlətçilik tarixinə, zəngin mədəniyyətə və insan potensialına, yüksək milli şüura və saf mənəviyyətə malik olduğunu bir daha təsdiqlədi. Son illər Azərbaycan Respublikasında milli mədəniyyətin özünəməxsusluğunun qorunub-saxlanmasına, elmin və təhsilin inkişafına xidmət edən dövlət proqramları həyata keçirildi. Ötən dövrdə əhalinin rifahının daha da yaxşılaşdırılması, aztəminatlı ailələrə dövlət qayğısının artırılması, cəmiyyətdə sosial ədalətin bərqərar edilməsi dövlətin diqqət yetirdiyi prioritet məsələlər sırasında oldu. Azərbaycan Respublikası sülhün və sabitliyin qorunub-saxlanmasına yönəlmiş birgə tədbirlərdə iştirak etməklə, beynəlxalq və regional təhlükəsizliyə töhfə verməyə çalışır. Ötən dövrdə Azərbaycan Respublikasının müdafiə qüdrəti daha da artmış, silahlı qüvvələr ən müasir texnika ilə təchiz edilmişdir. Bu gün Azərbaycan Ordusu dövlət müstəqilliyinin qorunması, ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi və bütün sərhədlər üzərində nəzarətin təmin olunması kimi vəzifələrin öhdəsindən gəlməyə qadirdir. Bu müddət ərizində xaricdə yaşayan soydaşlarımız digər xalqların diaspor təşkilatları ilə də sıx əməkdaşlıq əlaqələri qurmağa müvəffəq olmuşlar. Dünyanın müxtəlif ölkələrində güclü mövqelərə malik olan qardaş türk diaspor qurumları ilə fəaliyyətin əlaqələndirilməsi hər iki icmanın gücünü xeyli artırır, onların ictimai rəyə daha çox təsir imkanları qazanmasına şərait yaradır. Azərbaycanın türk dünyasının mədəni və siyasi mərkəzlərindən birinə çevrilməsi ilə də əlamətdar olmuşdur. III qurultay diaspor cəmiyyət və təşkilatlarının möhkəmlənməsində, eləcə də vətənlə əlaqələrin genişlənməsində mühüm rol oynadı. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın bir araya gəlməsində, mühüm məsələlərin

həllində bir-birinə yardımçı olmaq kimi missiyanın həyata keçirilməsində əhəmiyyət kəsb etdi. Eyni zamanda, bu qurultay Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri ilə diaspor təşkilatları arasında əlaqələrin daha da möhkəmlənməsinə səbəb oldu. Soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrdə fəaliyyət göstərən siyasi partiyalar, qeyri-hökumət təşkilatları və kütləvi informasiya vasitələri ilə əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi baxımından daha fəal mövqedədirlər. Hər bir azərbaycanlı icması milli-mənəvi dəyərlərini, dilini, milli kimliyini qorumaqla yanaşı, cəmiyyətə daha yaxından inteqrasiya edərək, baş verən hadisələrə prinsipial münasibət bildirir.

Xarici ölkələrdəki azərbaycanlı icmaları yaşadıkları ölkələrdə baş verən mühüm hadisələrə dair öz mövqeyini bildirir, seçkilərdə fəal iştirak edir, siyasi partiyalarda və qeyri-hökumət təşkilatlarında təmsil olunur, bir sıra ölkələrdə isə parlament üzvlüyünə seçilirlər. Bütün bu uğurların əsasında doğma Vətənə sevgi.

Bu gün Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı öz işinə başlayır. Qurultayda 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edəcək. Qonaqların içərisində xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də var. Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işində Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hakimiyyət strukturları, qeyri-hökumət təşkilatları, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də iştirak edəcək. Qurultayda prioritet məsələlər Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları, eləcə də digər məsələlər olacaq.

Qurultaya toplaşan azərbaycanlılar ümumxalq ideologiyamız olan azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında sıx birləşərək həmrəylik nümayiş etdirəcəklər.

Səs.-2016.-3 iyun-№ 99.-S.8-9.

Azərbaycan diasporu hücum taktikasını seçib

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı çox şanlı tarixlərdən biri olacaq

Artıq Azərbaycan diasporu öz sözünü bütün dünyada deyib və səsi dünyada eşidilir. Trend-in məlumatına görə, bunu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov jurnalistlərə bildirib.

Onun sözlərinə görə, aprelin əvvəlində erməni təcavüzkarlarının etdiyi təxribatlara cavab olaraq, Azərbaycan Ordusunun müvəffəqiyyətli hücumları zamanı Azərbaycan diasporu dünya ictimaiyyətini çox gözəl şəkildə məlumatlandırma bildi.

N. İbrahimov deyib ki, əvvəlki illərdə Azərbaycan hər zaman informasiya müharibəsində uduzdu: "Ona görə də torpaqlarımız işğal altında ola-ola az qalırdı ki, bizi işğalçı dövlət kimi tanıyırlar. Bu dəfə isə proseslər göstərdi ki, diasporumuz düzgün yoldadır. Dünyadakı bütün diaspor üzvlərimiz keçirdikləri qətiyyətli aksiyalarla, müxtəlif instansiyalarla yazdıqları məktublarla, yəni ümumi müasir üsullardan istifadə edərək Azərbaycan dövlətinin, Ordusunun yanında olduğunu göstərdilər. Hamımıza bir daha aydın oldu ki, müharibələri təkəcə silahla deyil, informasiya sahəsində udmaq lazımdır. Biz artıq informasiya sahəsində də müharibəni udmağa hazır bir ölkə, diasporuq. Ölkə Prezidentinin bizim qarşımızda qoyduğu "biz informasiya sahəsində informasiya hücumu taktikasını seçməliyik" tapşırığına uyğun olaraq, hücum taktikası seçilib və özünün bəhrəsini verməyə başlayıb".

Paralel.-2016.-3 iyun-№ 97.-S.4.

Dünya azərbaycanlıları Bakıda toplaşır

Prezident İlham ƏLİYEV: “Diaspor təşkilatlarımız keyfiyyət baxımından da güclənir, onların fəaliyyəti daha da məqsədyönlüdür, daha da təsirlidir”

Elnur Hacıyev

Bu gün paytaxtımızda daha bir mötəbər tədbir Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçirilir. İki gün davam edəcək tədbirdə 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaqların iştirakı nəzərdə tutulub. Onların arasında xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də var.

Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işində Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hakimiyyət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də iştirak edəcək.

Rəsmi açıılışdan sonra qurultay öz işini panel iclaslarla davam etdirəcək. İclaslarda diaspor rəhbərləri müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkətində gənclərlə bağlı yeni strategiyanın hazırlanması, yeni global iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbi quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi aparacaq, rəy və təkliflərini səsləndirəcəklər. Qurultayda Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud problemlər və onların həlli yolları, eləcə də digər məsələlər diqqət mərkəzində olacaq.

Fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!

Bu gün əqidəsindən, dünyagörüşündən asılı olmayaraq Azərbaycanı özünə tarixi Vətən bilən hər bir şəxsin vahid amal və ideologiya ətrafında birləşməsi, həmrəylik nümayiş etdirməsi dövrün tələbi, zamanın çağırışıdır. Bunun üçün isə ilk növbədə dünyanın müxtəlif ölkələrində, tarixi Vətəndən uzaqda yaşayan azərbaycanlılar arasında həmrəyliyin, strateji məqsəd birliyinin yaradılması və möhkəmləndirilməsi son dərəcə zəruridir.

. Diaspor quruculuğu Azərbaycanda müstəqilliyin ilk illərindən aktualıq kəsb etməyə başlasa da, bu taleyüklü vəzifənin yerinə yetirilməsinə dövlətin xüsusi diqqət göstərməsi məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə gəlişindən sonra mümkün

olmuşdur. Çətin bir şəraitdə respublikanı böhranlı vəziyyətdən qurtaran, müdrik qərarları ilə vətəndaş qarşındurmasının qarşısını alan, ictimai-siyasi sabitliyi, qanunçuluğu təmin edən ulu öndər ilk gündən diaspor quruculuğunu da qarşıda ciddi vəzifələrdən biri kimi müəyyənləşdirmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə ilk dəfə 1991-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” tarixi qərarında 31 dekabr tarixinin respublikada bayram kimi qeyd olunması ilə bağlı Milli Məclis qarşısında vəsatət qaldırmışdı. Ulu öndərin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra isə müstəqil respublikamızın dünya azərbaycanlılarının mənafə və maraqlarının təminatçısı olduğunu rəsmən bəyan etmiş və xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla sistemli iş aparılmağa başlanmışdır.

Dünya azərbaycanlılarının konkret milli ideya ətrafında sıx birləşdirilməsi ideyasını irəli sürən ulu öndər Heydər Əliyev 1993-2003-cü illərdə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması məsələsini daim diqqət mərkəzində saxlamış, onların tarixi Vətənlə əlaqələrinin genişlənməsinə çalışmışdır. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onların arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması ilə bağlı məsələlərin birgə müzakirəsi məqsədilə 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda tarixi bir toplantı - Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirilmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin I qurultaydakı dərin məzmunlu nitqində fəxarətlə söylədiyi “Fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!” sözləri sayı 50 milyonu ötmüş dünya azərbaycanlıları üçün milli qürur simvoluna çevrilmişdir.

2002-ci ilin dekabrında “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbulu diasporumuzun təşkilatlanması, dünya azərbaycanlıları birliyinin yaranması və dövlətin bu sahədə apardığı məqsədli siyasətin uğurla həyata keçirilməsinə nail olmaq üçün geniş imkanlar açmışdır.

Azərbaycançılıq ideologiyası milli həmrəyliyin başlıca təminatçısı kimi çıxış edir

Azərbaycan polietnik dövlət kimi ərazisində yaşayan bütün xalqların vətənidir. Bu mənada ölkədə reallaşdırılmasına səy göstərilən hər hansı ideya təkcə milliyyətə azərbaycanlıların deyil, bütün etnosların maraqlarını özündə tam ehtiva edir. Yəni, dövlətin irəli sürdüyü hər hansı ideya və fikir etnik mənsubiyyətindən, dinindən asılı olmayaraq, ölkənin bütün əhalisinin maraqlarını önə çəkir. Dünyəvi və demokratik dövlət modelini qəbul etməsinə baxmayaraq respublikamızda insanların dini inancları, habelə vicdan azadlığı yüksək səviyyədə təmin olunur. Milli-dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir həmvətənimizin bu torpaq üçün sahiblik və məsuliyyət hissi yaşaması milli həmrəyliyin bariz təzahürüdür. Azərbaycançılıq ideologiyası bu gün ilk növbədə etnik-dini tolerantlığın və milli həmrəyliyin başlıca təminatçısı kimi çıxış edir. Milli-mənəvi, islami-əxlaqi, dünyəvi-humanitar dəyərləri, Şərqi və Qərbi mədəniyyətlərinin dialoqunu, türkçülük və avropaçılıq meyillərini, tarixi təkamüldə varislik və tərəqqiçiliyi, ünsiyyət birliyini ahəngdar şəkildə ehtiva edən azərbaycançılıq ideologiyası məhz buna

görə də müxtəlif coğrafi regionlarda, sosial-siyasi sistemlərdə, mədəni mühitlərdə formalaşmış diasporumuz üçün cəlbedicidir.

Xalqımızın əvəzsiz sərvəti olan və böyük qurbanlar hesabına əldə edilmiş dövlət müstəqilliyinin son illər əzmlə qorunub möhkəmləndirilməsi, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesinin dönmədən həyata keçirilməsi, vətəndaşların təhlükəsizliyinin, rifahının təmini sahələrində qazanılan uğurlar Azərbaycanın sürətli dirçəliş dövrünə qədəm qoymasına səbəb olmuşdur. Əminliklə deyə bilərik ki, ulu öndər Heydər Əliyevin müdrikliklə irəli sürdüyü mütərəqqi həmrəylik ideyaları ötən müddətdə ictimai şüurda daha da möhkəmlənmiş, yeni dövrün tələblərinə uyğun zənginləşdirilmiş, vətəndaş sülhü üçün möhkəm təmələ çevrilmişdir.

Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xaricdəki soydaşlarımız daha fəal olmalıdırlar

Prezident İlham Əliyev ötən 13 ildə diaspor və lobbi quruculuğu yönündə sistemli iş aparır. Bu istiqamətdə aparılan dövlət siyasətinin mahiyyəti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkilliyə nail olmaqdır.

Dövlət başçısının hələ 2004-cü ildə Rusiyaya reallaşan ilk rəsmi səfərindən sonra burada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması işində dinamiklik daha da artmış, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) yeni regional şöbələri yaradılmışdır. 2004-cü ilin oktyabrında Moskvada Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin iştirakı ilə keçirilən Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin II Qurultayı da qonşu ölkədə soydaşlarımızın təşkilatlanması baxımından mühüm tədbirlərdən biri olmuşdur. 2004-cü ilin aprelində Berlin şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi (AAK), 2004-cü ilin mayında Türkiyənin İsgəndərün şəhərində Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası, 2005-ci ildə Kanadanın Toronto şəhərində Azərbaycan Təşkilatları Federasiyasının yaradılması dövlət siyasətinin mühüm uğurları kimi diqqəti çəkir.

Prezident İlham Əliyev xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərə xüsusi diqqət ayırır, Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xaricdəki soydaşlarımızı daha fəal olmağa çağırır. Azərbaycançılıq ideologiyasının xaricdə yaşayan soydaşlarımızın mənəvi-siyasi birliyinin əsas istinad nöqtəsinə çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparır. Bu baxımdan dövlət başçısının sərəncamı əsasında 2006-cı il martın 16-da Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsini xüsusi vurğulamaq lazımdır. Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni nəfəs verməklə əlamətdar hadisələrdən biri kimi yadda qaldı. Həmin ilin iyun ayının 7-də Türkiyənin Antalya şəhərində təşkil olunmuş Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının birgə konfransı, dünya Azərbaycanlı Ziyalılarının Forumu və 2007-ci ilin mart ayının 9-da

Bakı şəhərində keçirilmiş Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Rəhbərlərinin I Forumu bu sahəyə verilən önəmin parlaq nümunəsidir.

Azərbaycan Respublikasının hər bir uğuru dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq həmvətənlərimizin qəlblərində böyük qürur və iftixar hissi doğurur. Müstəqil Azərbaycan dünyanın ayrı-ayrı ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın doğma vətənidir və öz övladlıq borclarını layiqincə yerinə yetirə bilmələri üçün onlara lazımı imkanların yaradılmasına səy göstərir. Bununla belə, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların ilk növbədə öz milli kimliklərini dərk etməsi, Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, incəsənətini, mütərəqqi ənənələrini yaşadaraq inkişaf etdirməsi tarixi zərurətdir. Hər bir xalqın mövcudluğunun ideoloji-siyasi və mənəvi təməl prinsipi kimi nəzərdən keçirilən bu meyarlar xaricdəki soydaşlarımız üçün də əsas olmalı, daim diqqətdə saxlanılmalıdır. Bu, bütün dünyada yaşayan soydaşlarımızın mədəni-mənəvi birliyinin təminatı baxımından bəlkə də ən mühüm şərtidir.

Diaspor quruculuğu siyasəti ardıcıl və sistemli xarakter daşıyır

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Cənubi Qafqazın ən ciddi problemi kimi indiyə qədər həllini tapmaması bütövlükdə Xəzər hövzəsi regionunda sülhə, sabitliyə və iqtisadi əməkdaşlığa potensial təhlükə mənbəyi kimi çıxış edir. Azərbaycanın 20 faizdən artıq ərazisini işğal altında saxlayan bu təcavüzkar dövlətin ən müxtəlif səviyyələrdə ifşası, erməni lobbisinin respublikamıza qarşı apardığı bədnam təbliğata qarşı effektiv əks-hücumun təşkili prosesində müvafiq dövlət və qeyri-dövlət qurumları ilə yanaşı, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların da fəal mövqe tutması son dərəcə vacibdir. Dünyada gedən qloballaşma prosesinin sivilizasiyalararası dialoqu zərurətə çevirdiyi bir vaxtda Ermənistan beynəlxalq hüququn əsas norma və prinsiplərinə etinasızlıq göstərməklə özünü ifşa edir, strateji layihələrdən kənar saxlayır. Azərbaycan diasporunun nümayəndələri bu və digər mühüm faktlardan maksimum səmərəli yararlanmalı, yaşadıkları ölkələrdə Ermənistanın ifşası istiqamətində fəal iş aparmalıdırlar.

Müasir dövrdə diaspor quruculuğunun konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli proses olduğunu xüsusi vurğulamağa ehtiyac yoxdur. Reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda hələ xeyli işlər görülməlidir. Bakı şəhərində 2011-ci il iyulun 5-6-da Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayının keçirilməsi də məhz bu vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsi baxımından əhəmiyyətli olmuşdur.

Dünya azərbaycanlılarının mühüm nəticələrlə yadda qalan III qurultayı Azərbaycanda uğurla həyata keçirilən diaspor quruculuğu siyasətinin ardıcıl və sistemli xarakter daşdığını, yeni dünya nizamının geosiyasi reallıqlarına cavab verdiyini bir daha nümayiş etdirdi. Bu ali tədbir azərbaycanlıların vahid və monolit qüvvə kimi təşkilatlanması prosesinin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu və

respublikanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrildiyini göstərdi. Hazırkı mərhələdə Azərbaycan diasporunun qarşısında duran vəzifələri düzgün müəyyənləşdirməklə xaricdə fəaliyyət göstərən təşkilatları milli məqsədlər naminə səfərbər etmək, bədnam erməni lobbisinə qarşı effektiv əks-hücumun təşkilinə nail olmaq bu gün üçün aktual məsələlər olaraq qalır.

Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayı göstərmişdir ki, Azərbaycanın Cənubi Qafqazda əsas söz və nüfuz sahibi kimi çıxış etməsi dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş həmvətənlərimizi daha da ruhlandırılmış, onların müstəqil dövlətin xoşbəxt sabahına inamını artırmışdır. Prezident İlham Əliyev qurultaydakı dərin məzmunlu nitqində Azərbaycan diasporunun formalaşması prosesinin başa çatdığını demişdir: “Birinci növbədə qeyd etməliyəm və çox şadam ki, dünyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq tam formalaşmışdır. Birinci qurultaydan keçən dövrdə, yəni, 10 il ərzində böyük işlər görülmüşdür, təşkilatların sayı artmışdır. Beş il əvvəl 336 diaspor təşkilatımız var idisə, hazırda onların sayı 416-ya çatmışdır. Bu, çox vacibdir. Ancaq eyni zamanda, kəmiyyət bu məsələ ilə əlaqədar bəlkə də həlledici rol oynamır. Mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız keyfiyyət baxımından da güclənir, onların fəaliyyəti daha da məqsədyönlüdür, daha da təsirlidir. Müxtəlif ölkələrdə bizim diaspor təşkilatları tərəfindən keçirilmiş aksiyalar onu göstərir ki, istənilən yerdə təşkilatlarımız öz fikrini, öz etirazını, yaxud da ki, öz dəstəyini göstərə bilirlər”.

Xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda hələ çox işlər görülməlidir. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcək.

Azərbaycan.-2016.-3 iyun.-№118.-S.1,5.

Könül HACIZADƏ (Küveyt): Qurultayda səslənən fikirlər Vətənlə bağlı arzularımın təcəssümünə çevrildi

Məsaim Abdullayev

– Mən Dünya azərbaycanlılarının dördüncü qurultayında iştirak etməyimdən çox məmnunam. Bu mühüm tədbir Azərbaycan üçün olduqca mühüm bir tarixi dönmədə keçirilir. Belə ki, bu ilin aprel ayındakı Milli Ordumuzun Qarabağ cəbhəsindəki uğurlu əməliyyatları ürəyimizi dağa döndərib.

Bəli, qəlbimizdə böyük qələbəmizə inam həqiqətən çox artıb. Qurultayda həmsöhbət olduğum soydaşlarımızın demək olar ki, hər biri Azərbaycanın ayrılmaz parçası olan Qarabağda Azərbaycan bayrağının dalğalanacağına, həqiqətin zəfər çalacağına qəlbən inanır.

Mən bir məqamı xüsusi vurğalamaq istəyirəm: Azərbaycan Prezidenti, cənab İlham Əliyev öz dərin məzmunlu nitqində haqlı olaraq Qarabağ probleminin həllinin bu gün müstəqil dövlətimiz, xalqımız üçün bir nömrəli vəzifə olduğunu bildirdi. Deməli, bu, həm də Azərbaycan diasporunun ən ümdə vəzifəsidir. Dövlət başçımızın irəli sürdüyü mühüm vəzifələr, qurultaydakı çıxışlardakı dəyərli fikirlər mənim Vətənlə bağlı arzularımın təcəssümünə çevrildi.

Yenə deyirəm: Ən böyük arzumuz Qarabağla bağlıdır. Ancaq qələbəni arzulamaq azdır, onun əldə olunması üçün hər birimiz əlimizdən gələni etməyə borcluyuq. Biz öz işimizə, fəaliyyətimizə məhz bu mövqedən yanaşmalıyıq.

Mən xeyli vaxtdır ki, Azərbaycan- Küveyt Dostluq və Mədəniyyət Cəmiyyətinə rəhbərlik edirəm. Küveytdə yaşayan soydaşlarımız Vətəni heç zaman unutmurlar. Biz çalışırıq ki, Küveyt ictimaiyyəti Azərbaycan həqiqətləri ilə yaxından tanış olsun. Bunun üçün yerli media ilə sıx əlaqələr qurmuşuq. Hər il olduğu kimi, bu il də Xocalı soyqırımına həsr olunmuş təsirli, yaddaqalan tədbir keçirdik. Küveyt mətbuatı bu tədbiri geniş işıqlandırdı. Jurnalistlər ölkəmiz barədə indi çox yazırlar. Küveytdə Azərbaycan sürətlə inkişaf edən, zəngin mədəniyyətə malik bir dövlət kimi tanınır.

Bizim orada türk qardaşlarımızla da çox mehriban və işgüzar əlaqələrimiz yaranıb. Bir çox mühüm tədbirləri birlikdə keçiririk. Əlbəttə, bu, erməniləri çox qıcıqlandırır. Lakin düşmən bilməlidir ki, qəsbkar, işğalçı siyasəti ona baha başa gələcək. Cinayət heç vaxt cəzasız qala bilməz.

Doğma Bakını bu dəfə əvvəlkindən də gözəl, yaraşlıq libasda gördüm. Paytaxt həqiqətən günbəgün dəyişir, gözəlləşir. Ən başlıcası isə, şəhər sakinlərinin çöhrəsi gülür, qəlbləri sevinir. Bu, ona dəlalət edir ki, insanlar doğma ölkələrinin taleyinə biganə qalmırlar, Vətənin uğurlarına ürəkdən sevinirlər.

Sonda qurultayın yüksək səviyyədə təşkil olunmasını xüsusi vurğulamaq istəyirəm. Başqa iştirakçılar kimi, mən də bu fikirdəyəm ki, təşkilatçılar bu dəfə də yaxşı çalışıblar. Tərəqqi və intibah edən Azərbaycanda olmaq nə qədər gözəldir!

Xalq qəzeti.-2016.-5 iyun.-№120.-S.3.

Bizim hamımızın bir Vətəni var - Azərbaycan

Xuraman İsmayılqızı

İyun ayının 3 - 4-də Bakıda Dünya azərbaycanlılarının IV qurultayı keçiriləcək. Əlamətdar hadisə ilə bağlı soydaşlarımız yenidən doğma Vətənə üz tuturlar. 49 ölkədən 500-dən artıq nümayəndənin və qonağın iştirakı nəzərdə tutulan qurultayda diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələr, onların fəaliyyət strategiyası ilə bağlı dinləmələr təşkil olunacaq.

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görüləcək işlərlə əlaqədar söhbətlər təşkil ediləcək, xarici ölkələrdə məskunlaşan soydaşlarımızın problemləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılacaq, təkliflər irəli sürüləcək. Əsas ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspor hərəkatının daha da təkmilləşdirilməsi üçün müvafiq sənədlər qəbul olunacaq. Tam əminliklə demək olar ki, diaspor təşkilatları soydaşlarımızın eyni məqsəd naminə birləşməsi üçün Ulu Öndərin qarşıya qoyduğu tövsiyələri yerinə yetirir. Diaspor quruculuğuna dövlət səviyyəsində qayğı göstərilməsi Ümummilli Liderin tarixi xidmətlərinin davamı olmaqla əldə olunan uğurlar hər bir soydaşımızın məsuliyyətini də artırır.

Hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri olarkən 31 dekabr Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi gününün qeyd olunması ilə bağlı tarixi qərarı qəbul etməklə ölkəmizdən kənarında yaşayan soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyinə əhəmiyyətini uzaqgörən siyasəti ilə dərk edən ulu öndər Heydər Əliyev sonrakı illərdə bu istiqamətdə daha önəmli addımlar atdı. 10 noyabr 2001-ci ildə Dünya azərbaycanlılarının I qurultayını keçirməklə bunu Azərbaycanın müstəqilliyinin və xalqımızın milli azadlıq mücadiləsinin məntiqi nəticəsi kimi qiymətləndirən Ulu Öndərin istəyi dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşan soydaşlarımızın, formalaşan icmaların ölkəmizlə əlaqələrini genişləndirmək, vahid məqsəd naminə birləşdirmək idi.

“Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Bizim hamımızı birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli- mənəvi dəyərlərimizdir, milli mədəniyyətimizdir-ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, musiqimiz, şeirlərimiz, mahnılarımızdır, xalqımıza mənsub olan adət-ənənəmizdir” söyləyən ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən qurultay eyni zamanda xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporunun formalaşması üçün imkanları səfərbər etdi.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması ilə təşkilatlanma prosesinin dəqiq, müəyyənləşdirilmiş konsepsiyaya uyğun planlı şəkildə təkmilləşdirilməsi bəhrəsini verir. Sonrakı illərdə keçirilən Dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının, Bakıda təşkil olunan Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayının, Türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının zirvə

görüşlərinin, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının, Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor təşkilatları rəhbərlərinin forumlarının təşkilində də məqsəd lobbiçilik fəaliyyətini gücləndirmək, erməni təbliğatına qarşı mübarizədə daha sıx birləşərək eyni ideologiya ətrafında sıx birləşmək idi.

Üçüncü qurultaydan sonra görülən işlər təsdiqləyir ki, diaspor quruculuğu sahəsində Ulu Öndərin təşəbbüsləri daha geniş coğrafiyada davam etdirilir. Prezident İlham Əliyevin diaspor fəaliyyətinə göstərdiyi diqqət və qayğı nəticəsində soydaşlarımızın digər xalqların icma və təşkilatları ilə əlaqələri möhkəmlənir. “Bizim diasporumuz həm siyasi, həm də iqtisadi proseslərdə fəal iştirak etməklə Azərbaycanın mövqelərini daha da möhkəmləndirəcək ki, gücümüz daha da artsın, Bizim gücümüz sizin fəaliyyətinizdədir. Sizin isə gücünüz Azərbaycan dövlətinin güclü olmasındadır... Azərbaycan xalqı böyük xalqdır. Biz 50 milyonuq. Bu, dünya miqyasında böyük xalqdır. Bizim hamımızın bir Vətəni var- Azərbaycan. Çalışmalıyıq ki, doğma vətənimizi möhkəmləndirək, qüdrətli dövlətə çevirək” söyləyən Prezident İlham Əliyevin proqram xarakterli bu sözləri perspektiv üçün geniş imkanlar açır.

Ötən qurultaydan keçən müddətdə 47 yeni diaspor təşkilatı yaradılmış, 30-dan artıq beynəlxalq əhəmiyyətli tədbir keçirilmişdir. Dövlətimizin xarici siyasətində əsas istiqamətlərdən olan Ermənistan - Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün müxtəlif ölkələrdə 855 tədbir təşkil olunmuşdur. Azərbaycan mədəniyyət və incəsənətinin təbliği, Xocalı faciəsinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması istiqamətində keçirilən aksiyalar müsbət nəticəsini verməkdədir. Diaspor təşkilatlarının səmərəli fəaliyyəti nəticəsində ölkəmizlə əməkdaşlığa böyük önəm verən başqa millətlərin nümayəndələri, siyasətçilər, elm xadimləri, siyasi partiyaların təmsilçiləri tolerant Azərbaycanın siyasi, iqtisadi inkişafı, multikulturalizm sahəsində qazanılan uğurların təbliğində iştirak edirlər. Bu cür əməkdaşlıq Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar Azərbaycanın ədalətli, beynəlxalq hüquqa əsaslanan siyasətinin dünya birliyində dəstəklənməsinə daha böyük töhfələr verir.

Dünya azərbaycanlılarının IV qurultayında bu istiqamətdə görülən işlər geniş müzakirə olunacaq. Müasir dövrdə daha çox önəm daşıyan, informasiya müharibəsinin şərtləri, lobbi quruculuğunda sınılanmış metod və mexanizmlərdən istifadə yolları, dünyada baş verən siyasi hadisələrin, müasir dövrün tələblərinə uyğun məsələlərin müzakirəsi gözlənilir.

Cari ilin aprel ayının əvvəllərində Ermənistan silahlı qüvvələrinin təmas xəttində törətdiyi təxribatlar nəticəsində yaranan gərginliklə bağlı dünya ictimaiyyətinin Azərbaycana böyük dəstək verməsi, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın həmrəylik çağırışı Azərbaycanın xarici siyasətinin, münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə üstünlük verən haqq işinin müdafiəsi idi. Beynəlxalq tədbirlərdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı səslənən fikirlər IV qurultayda da əksini tapacaq. Azərbaycanın haqq işinə verilən dəstək ölkəmizlə həmrəylik və birlik nümunəsi olacaq. Yaranmış vəziyyətlə bağlı diaspor təşkilatları qarşısında dayanan vəzifələr müəyyənləşdiriləcək.

Ötən qurultayda ölkəmizin dünya birliyində möhkəmlənən mövqeyini, siyasi, iqtisadi sahədə qazanılan uğurları sadalamaqla qüdrətli Azərbaycanın nailiyyətlərinin hər bir soydaşımız üçün qürur mənbəyi olduğunu söyləyən Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, bizim xaricdə yaşayan böyük

ailəmiz vardır ki, bu azərbaycanlılardır: “Onlar öz doğma Vətəninə bağlı olan adamlardır... Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir. Bizim bir vətənimiz var-Azərbaycan. Bir dilimiz var-Azərbaycan dili. Bizim ümumxalq ideologiyamız var- azərbaycançılıq məfkurəsi.”

Bir neçə gündən sonra bir məkanda, milli təfəkkür ətrafında birləşən, Azərbaycanın, paytaxtımız Bakının möhtəşəm, müasirləşdikcə gözəlləşən mənzərəsinə heyrətini Ulu Öndərin yaddaşlarda qalan bir aforizminə oxşar şəkildə ifadə edən soydaşlarımız qürurla söyləyəcəklər: “Biz hamımız fəxr edirik ki, biz azərbaycanlıyıq.”

İki sahil.-2016.-3 iyun-№ 99.-S.12.

İlham Əliyev: “Bizim gücümüz birlikdədir”

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı öz işinə başladı

Süleyman

İyunun 3-də Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı öz işinə başlayıb. 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonağın qatıldığı qurultaya Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan nüfuzlu siyasətçilər, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də təşrif buyurub. Qurultayda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev də iştirak edib. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev geniş və əhatəli, proqram xarakterli çıxış edib. Dövlət başçısı bildirib ki, bu gün ölkəmizin həyatında çox əlamətdar gündür. Çünki dünya azərbaycanlılarını təmsil edən əsas diaspor təşkilatlarının rəhbərləri Azərbaycanda, Vətəndəirlər. Bu münasibətlə : bütün azərbaycanlıları təbrik edən Prezident bildirib ki, qurultay dünya azərbaycanlılarının birləşməsi, daha fəal olması baxımından çox önəmlidir: "İlk qurultay ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ildə keçirilib. O vaxtdan indiyə qədər bizim imkanlarımız artıb. Biz həmişə xaricdəki azərbaycanlılarla maraqlanırdıq, onların yaxşı yaşamasına çalışırıq. Eyni zamanda onların Azərbaycanla daim əlaqədə olmasına səy göstəririk". Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılmasından danışan dövlət başçısı deyib ki, qurum yaradılandan sonra diaspor təşkilatlarının yaranması sürətlənib: "Hazırda 462 diaspor təşkilatı var. Kəmiyyət və keyfiyyət baxımından diaspor təşkilatlarımız böyük yol keçib, önəmli rol oynamaqdadır. Heydər Əliyev sovet dövründə başqa respublikalarda yaşayan azərbaycanlılara xüsusi diqqət göstərirdi. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 800 azərbaycanlı gənc imtahan vermədən Rusiya və digər sovet ölkələrinin ən qabaqcıl ali məktəblərində təhsil alırdı. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü təsis edilib. Bu gün dünyanın müxtəlif yerlərində istənilən tədbiri keçirə, Azərbaycan reallıqları ilə dünya ictimaiyyətini geniş tanış edə bilərik. Qurultayda səslənən fikirlər imkanlarımızı daha da genişləndirəcək".

Səfirlərlə diaspor təşkilatları arasında əlaqələr güclənməlidir

Prezident İlham Əliyev dünyada yaşayan azərbaycanlılara tarixi Vətənləri ilə əlaqələri daha da genişləndirməyi, bu əlaqələri kəsməməyi tövsiyə edib. Həmçinin dövlət başçısı xaricdə yaşayan soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında aktiv rol oynamasını da zəruri sayıb. Bildirib ki, bu halda Azərbaycan dövləti onlara daha çox dəstək verəcək: "Xaricdə milyonlarla azərbaycanlı yaşayır. Mən istəyirəm ki, azərbaycanlılar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal rol oynasınlar. Yetişən gənclər də Azərbaycanla bağlı olmalı, Azərbaycan dilini bilməlidir. Xaricdə

160-dan çox həftəsonu Azərbaycan məktəbi fəaliyyət göstərir. Xaricdə yaşayan diaspor təşkilatları arasında koordinasiya işi aparılmalıdır". Bəzi hallarda diaspor təşkilatlarının bir-biri ilə rəqabət apardığını da vurğulayan Prezident İlham Əliyev bu rəqabətin sağlam aparılmasını xüsusi qeyd edib: "Bəzi hallarda diaspor təşkilatları bir-biri ilə rəqabət aparır. Bu rəqabət sağlam olmalıdır. Bizim gücümüz birlikdədir. Xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları birləşməli və bir nöqtəyə vurmalıdır. Belə olanda ictimaiyyətin onlara hörməti də artacaq. Xarici ölkələrin cəmiyyətləri görsələr ki, diaspor təşkilatlarımız bir-biri ilə yola getmirlər, onlara münasibət yaxşı olmayacaq. Birlik əsas məsələdir. Azərbaycanlıların əksəriyyəti vətənpərvərdir və ölkəmizin güclənməsini istəyirlər". Prezident İlham Əliyev III Qurultayda olduğu kimi çıxışı zamanı yenə Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri ilə diaspor təşkilatları arasındakı əlaqələrə də diqqət çəkib. Xaricdəki səfirlərimizin daim diaspor təşkilatları ilə əlaqədə olmasını zəruri hesab edən dövlət başçısı müntəzəm olaraq səfirlərlə görüşdüyünü və onlara diaspor təşkilatlarına kömək göstərmələrini tapşırıldığını diqqətə çatdırıb: "Səfirlərlə diaspor təşkilatları arasında əlaqələr güclənməlidir. Çünki məqsədimiz Azərbaycanın daha da güclənməsidir. İstəyirik ki, xaricdəki azərbaycanlılar yüksək mövqedə olsunlar, yerli qanunverici orqanlarda azərbaycanlıların sayı çoxalsın. Əfsuslar ki, xaricdə azərbaycanlılar icra və qanunvericilik orqanlarında kifayət qədər təmsil olunmurlar. Azərbaycan dövləti bu işə müdaxilə edə bilməz, diaspor təşkilatlarımız bunu özləri etməlidirlər. Xaricdəki ölkələrdə diaspor təşkilatları arasında koordinasiya, əlaqə varsa, bu məqsədə çatmaq üçün asan yollar müəyyən ediləcək". Prezidentin sözlərinə görə, azərbaycanlılar xarici ölkələrdə böyük biznes imkanlarına malikdir: "Mən bunu alqışlayıram. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar öz həmvətənlərinə də kömək göstərirlər".

XXI əsrdə informasiya mübarizəsi mühümdür

Dövlət başçısının diaspor təşkilatlarına iradı isə onların xarici media orqanları əlaqələrinin zəif olması ilə bağlı olub. O, qeyd edib ki, diaspor təşkilatlarımızın xarici media orqanları ilə əlaqələri yaxşı təşkil olunmayıb: "Xarici mediaya çıxışımız yaxşı vəziyyətdə deyil. Bu vəzifə də diasporumuzun üzərinə düşür, buna dövlət müdaxilə edə bilməz. Ermənilər isə həmin mətbu orqanlarla geniş əlaqələr qurublar. Ona görə də xaricdə böyük azərbaycanlı jurnalist təbəqəsinin yetişməsi vacibdir. Həmin jurnalistlər də istər-istəməz Azərbaycan həqiqətlərini çatdıracaqlar. XXI əsrdə informasiya mübarizəsi mühümdür. Hansı ölkəyə qarşı çirkin kampaniya aparılırsa, ictimai fikir də ona qarşı yönəlir. Bu istiqamət prioritet istiqamətdir, zəif yerimizdir və qurultayda müzakirə olunmalıdır. Azərbaycan dövləti buna dəstək verə bilərsə, biz hazırıq. Bu, Azərbaycan diaspor təşkilatları üçün birinci məsələ olmalıdır".

Çıxışı zamanı Azərbaycanın son illərdə əldə etdiyi iqtisadi nailiyyətlər, ölkəmizin uğurları barədə də qurultay iştirakçılarını məlumatlandıran Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, son 20 ildə Azərbaycana 200 milyard dollar sərmayə qoyulub, biznes mühiti günü-gündən yaxşılaşır, bürokratik əngəllər aradan

götürülür: "Azərbaycanda şəffaflyq təmin edilir. Mən xaricdəki iş adamlarımızı Azərbaycana sərmayə qoymağa dəvət edirəm. Yaxın Şərqdə, Avropada vəziyyət gərginləşir,

sabitlik pozulur. Sabitlik olmayan yerdə investisiya da olmayacaq. Azərbaycanda sabitlik var, bunun qarantı Azərbaycan xalqıdır. Böyük maliyyə imkanları olan azərbaycanlı iş adamlarına müraciət edirəm ki, kənd təsərrüfatı, turizm, yüksək texnologiyalar və digər sahələrə investisiya qoysunlar". Dövlət başçısı qeyd edib ki, xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlının ildə bir dəfə Azərbaycana gəlməsi lazımdır: "Azərbaycan həm vətənimizdir, həm də ölkəmizdə turizm, istirahət üçün geniş imkanlar yaradılıb. Bunun ölkə iqtisadiyyatına da xeyri olacaq. Hazırda biz turizm sektorunu inkişaf etdiririk. Vizalarla bağlı da islahatlar aparırıq, Azərbaycana gələn turistlərin sayı artır. Xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlı ailəsi ən azı ildə bir dəfə Azərbaycana gəlsə, yaxşı olar".

Mən bir cümlədə dörd yalan danışan prezident görməmişəm

Xaricdə Azərbaycan səfirlikləri və konsulluqlarının sayının artdığını söyləyən prezident, çıxışı zamanı Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasəti, aprel ayının əvvəllərində təmas xəttində baş verən erməni təxribatı və bu təxribata qarşı Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin layiqli cavab verməsindən də danışdı: "Azərbaycanın Ermənistandan başqa heç bir ölkə ilə problemi yoxdur. Ermənilər Azərbaycanı işğalçı, Ermənistanı yazıq ölkə kimi təqdim etməyə çalışıblar: Buna ermənilər müəyyən qədər nail ola biliblər. Belə olmasaydı, ABŞ Konqresi mənfur 907-ci düzəlişi qəbul etməzdi. Azərbaycan torpaqları işğal olunub, soyqırımını törədilib, ancaq bu düzəlişi qəbul ediblər ki, guya Azərbaycan Ermənistanı blokadada saxlayır. O dövrdə Azərbaycanı idarə edənlər idarəçiliyin nə demək olduğunu bilmirdilər. Bu gün də bu düzəliş qüvvədədir. Əvvəllər bu düzəlişin qaldırılmasına çalışırdıq, sonra qərara gəldik ki, buna ehtiyac yoxdur. Çünki bizim kiminsə yardımına ehtiyacımız yoxdur, özümüz ayaqda dururuq. Biz dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq ki, Qarabağ tarixi torpaqlarımızdır. Ermənilər XIX əsrin sonlarında Qarabağa, digər Azərbaycan torpaqlarına Şərqi Anadoludan, İrandan köçürülüb. Hətta Qarabağda ermənilərin köçürülməsinin 150 illiyi ilə bağlı abidə vardı. Ermənistan ərazisi də tarixi Azərbaycan torpağıdır, toponimləri sonradan dəyişdirdilər. Təəssüflər olsun ki, xaricdə hələ də çoxları Qarabağın Azərbaycan torpağı olduğunu bilmir. Biz bu istiqamətdə iş aparırıq, həqiqətlərimizi çatdırırıq. Diaspor təşkilatlarımız da internet saytları açmalı, qəzetlər dərc etməlidirlər. İnformasiya əsrində yaşayırıq. Bunu erməni diasporu edir, səfil Ermənistan dövləti bunu edə bilməz. Çünki heç öz büdcəsi üçün pul tapa bilmir. Azərbaycan dövləti isə diaspor təşkilatlarına bu məsələdə kömək edə bilər. Yeri gəlmişkən, Ermənistan aprel döyüşləri barədə yalan məlumatları dünyaya ötürməyə nə qədər çalışsa da, buna nail ola bilməyib. Yalnız erməni diasporuna satılmış xarici jurnalistlər aprel döyüşlərini ermənilərin qələbəsi kimi qələbə verməyə çalışdılar. Ancaq onlar da bacarmadılar. Hamı bilir ki, aprel döyüşlərində nə baş verib və nəticəsi nədir". Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Ermənistan rəhbərliyi xalqını və dünya ictimaiyyətini aldatmağa çalışır: "Gah dedilər ki, heç bir torpaq itirməyiblər, guya qələbə qazanıblar, sonra da dedilər ki,

torpaq itiriblər, ancaq əhəmiyyətsiz ərazilərdir. Sonra da dedilər ki, Azərbaycan alınmış torpaqları qaytarmalıdır. Gülünc vəziyyətə düşüblər. Gülüncüyün son ifadəsi isə Ermənistan prezidenti Serj Sarkisyanın Avrasiya İttifaqının sammitində çıxışı zamanı oldu. Serj Sarkisyan dedi ki, guya Azərbaycan Rusiyadan döyüşləri dayandırmaq barədə xahiş edib. Yalandır. Birincisi, aprel döyüşlərinin səbəbkarı Ermənistandır. "Status-kvo"nu saxlamaq istəyir, təxribatlara əl atır. Ermənistan Qarabağda, o cümlədən Qazax istiqamətində təxribatlar törədib. Ermənistan 1 il əvvəl də təxribata əl atmışdı, buna görə bir vertolyotlarını itirdilər. Apreldə də Azərbaycan ordusu layiqli cavab verdi, onları yerinə oturdu. İkincisi, təmas xəttində nəzarəti necə ələ alıblar ki, özləri 800 hektar ərazini itirdiklərini bildirirlər? Halbuki 800 hektar yox, 2000 hektardan çox ərazi azad edilib, bundan böyük ərazi Azərbaycan ordusunun nəzarəti altına keçib. Üçüncü yalan odur ki, Dağlıq Qarabağ ordusu yoxdur. Qarabağda erməni silahlı birləşmələrində xidmət edənlərin 80 faizi Ermənistan vətəndaşıdır. Dördüncü yalan odur ki, guya Azərbaycan Rusiyadan döyüşləri dayandırmağı xahiş edib. Bu, ağ yalandan başqa bir şey deyil. Azərbaycan Rusiyadan heç bir xahiş etməyib. Azərbaycan ordusu əks-həmlə ilə torpaqlarımızı azad edib, Ermənistan da itirilmiş torpaqları 2-3 gün ərzində azad etməyə çalışıb. Sonra isə Ermənistan Rusiyaya xahişlə müraciət edib. Rusiya Baş Qərargahı bildirdi ki, Ermənistan döyüşlərin dayandırılmasını xahiş edir. Mən bir cümlədə dörd yalan danışan prezident görməmişəm, Ermənistan prezidenti bu baxımdan mənfi mənada Ginnesin Rekordlar kitabına düşəcək. Aprel döyüşləri Azərbaycan ordusunun qüdrətini bir daha göstərdi".

Rəsmi açıılışdan sonra Qurultay öz işini panel iclaslarla davam etdirib. İclaslarda diaspor rəhbərləri müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkətində gənclərlə bağlı yeni strategiyanın hazırlanması, yeni qlobal iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbi quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi aparacaq, rəy və təkliflərini səsəndirəcəklər. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında prioritet məsələlər Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları, eləcə də digər məsələlər olacaq. Tədbirin yekununda bir neçə sənədin qəbulu gözlənilir. Qurultay iyunun 4-də yekunlaşacaq. Qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ilin noyabrın 9-10-da Bakı şəhərində keçirilib. II Qurultay 5 il sonra Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin, 8 fevral 2006-cı il tarixli, 1291 nömrəli Sərəncamına əsasən 2006-cı il mart ayının 16-da baş tutub. Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayı isə 2011-ci ilin iyul ayının 5-6-da Bakı şəhərində keçirilib.

Olaylar.-2016.-4 iyun-№ 100.-S.8.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı xalqımızın möhtəşəm birliyini nümayiş etdirdi

Beynəlxalq aləm Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının bundan sonra daha sıx birləşəcəyi qətiyyətini də eşitdi

İttifaq Mirzəbəyli

Azərbaycanda 15 il ərzində diaspor təşkilatları ilə qurulan iş, əlaqələr tam yeni bir vəziyyətə gətirib çıxardı. Bu gün biz dünyanın müxtəlif yerlərində istənilən tədbiri keçirə, dünya ictimaiyyətini Azərbaycan reallıqları ilə daha da geniş şəkildə tanış edə bilərik və bunu edirik. Əlbəttə, əminəm ki, qurultayda səslənəcək fikirlər, aparılacaq müzakirələr bizim imkanlarımızı daha da genişləndirəcək.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Müxtəlif tarixi proseslər nəticəsində və taleyin qisməti ilə dünyanın dörd tərəfinə səpələnsə də, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ətrafında sıx birləşmiş soydaşlarımızı təmsil edən dördüncü qurultayımız da uğurla başa çatdı. Bu ali məclisin gedişi və nəticələri barədə fikirlərimizi qeyd etməzdən qabaq iki tarixi məqamı yada salmaq istəyirik. Birinci məqam ondan ibarətdir ki, türk dünyasının fəxri sayılan ziyalılardan biri – doktor İhsan Doğramacı müstəqilliyin ilk illərində xalqımızın üzləşdiyi çoxsaylı problemlər barədə danışarkən demişdi: “Bunun çoxlu səbəbi olsa da, birinci səbəb xalqla iqtidar arasında qarşılıqlı inamın olmaması idi”.

Yada salmaq istədiyimiz ikinci faktı da türkiyəli həmkarlarımızın yazılarından oxumuşuq. Bu il aprelin əvvəllərində ermənilərin qoşunların təmas xəttində törətdiyi təxribatlara cavab verən Azərbaycan Ordusunun uğurlu gedişləri barədə söz açan “Hürriyyət” qəzeti yazırdı: “Bunun ilk səbəbi Azərbaycanda xalqın orduya, ordunun isə dövlətə inanması, sədaqət nümayiş etdirməsidir”. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı bir daha sübut etdi ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası indi artıq, sözün həqiqi mənasında, dünyadakı soydaşlarımızın hamısının inandığı, etimad göstərdiyi və sədaqətlə qulluq etdiyi bir dövlətdir.

Bu arqumentin iyunun 3-də Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının rəsmi açılış mərasimində nitq söyləyən Prezident İlham Əliyevin dilindən səslənməsi adi fakt deyildi, həm də dünya ictimaiyyətinə göndərilən mesaj idi: “Bu gün Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti birlik nümayiş etdirir. Biz vahid amal uğrunda çalışırıq. Ölkəmizin gələcəyi ilə, strateji istiqamətlə bağlı cəmiyyətimizdə fikir ayrılığı yoxdur. Dövlət müstəqilliyi, iqtisadi müstəqillik, sosial məsələlərin həlli, ərazi bütövlüyümüzün bərpası, digər məsələlər ətrafında cəmiyyətdə vahid fikir var, konsensus var”.

Qeyd edək ki, bu qurultayın keçirildiyi həmin iki gün ölkəmizin tarixinə iftixar gətirəcək hadisələrdən biri kimi yazıldı. Çünki dünya azərbaycanlılarını təmsil edən əsas diaspor təşkilatlarının nümayəndələri, rəhbərləri Azərbaycana, doğma Vətənə gəlmişdilər. Xatırladaq ki, xalqımız belə əlamətdar günü birinci dəfə yeni əsrin ilk ilində görmüşdü.

Qəzetimizin ötən saylarında qeyd etdiyimiz kimi, 2001-ci il Azərbaycan diaspor təşkilatlarının formalaşdırılması işində çox önəmli il olmuşdur. Çünki həmin il keçirilən birinci qurultaydan sonra 2002-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyevin sərəncamı ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Hazırda onun adı Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsidir. Dövlət başçımızın qeyd etdiyi kimi, “Diaspor təşkilatlarının təşkilatlanma, formalaşma prosesi daha da geniş vüsət almışdır. Əgər o vaxt dünyada 200-dən bir qədər çox diaspor təşkilatımız var idisə, hazırda onların sayı 462-dir. Azərbaycan diaspor təşkilatları həm kəmiyyət, həm keyfiyyət baxımından böyük yol keçmiş, güclənmiş, bu gün dünya miqyasında azərbaycanlılar və onların təmsil etdikləri təşkilatlar önəmli rol oynayırlar”.

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi ilə bağlı fikir səsləndirərkən daha tez yada düşən məsələ ümummilli liderimizin siyasi uzaqgörənliyinin nəticəsi olan bir tarixi faktdır. Belə ki, məhz onun təşəbbüsü ilə 1991-ci ildə 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi və Birliyi Günü təsis edilmişdir. İndi dünyanın hər yerində yaşayan soydaşlarımız həmin bayramı qeyd edirlər. Ancaq təkcə bayramlarımızın qeyd edilməsi ilə iş bitmir. Dövlət başçımız xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın qarşısına konkret vəzifələr qoyur: “Hazırda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı milyonlarla ölçülür. Əlbəttə ki, onlar yaşadıkları ölkələrin vətəndaşlarıdır. Mən çox istəyirəm ki, onlar yaşadıkları ölkələrdə daha da böyük mövqelərə nail ola bilsinlər. Yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatında daha da fəal rol oynasınlar. Yetişən gənc nəsil də Azərbaycan ilə bağlı olmalıdır. İlk növbədə, Azərbaycan dilini bilməlidirlər. Mən şadam ki, hazırda müxtəlif ölkələrdə 160-dan çox həftəsonu məktəbi fəaliyyət göstərir. Yəqin ki, biz bu məktəblərin sayını artırmalıyıq və Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə öz səylərini davam etdirəcək”.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı barədə söz açarkən qeyd edilməli məqamlardan biri də odur ki, iki gün davam edən ali tədbirdə 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edirdi. Qonaqların arasında Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan nüfuzlu siyasətçilər, ictimai xadimlər, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də var idi. Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işinə Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hökumət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də qatılmışdı.

Diaspor təşkilatlarımızın rəhbərləri Bakıda müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkatında gənclərlə bağlı strategiyanın hazırlanması, yeni global iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbı quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi apararaq, rəy və təkliflərini səsləndirmişlər. Bu ali məclis Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində

qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları və s. prioritet məsələlərin müzakirəsi ilə yadda qaldı. Bundan başqa, yadda qalan əsas faktlardan biri də diaspor təşkilatlarımızın fəallarından bir neçəsinin orden və medallarla təltif olunması və fəxri adlara layiq görülməsi idi. Mətbuat ekspertlərinin fikrincə, bu qurultayın ən əlamətdar məqamlarından biri də dövlət başçımızın xarici ölkələrdəki Azərbaycan jurnalistlərinin üzərinə böyük vəzifələrin düşdüyünü söyləməsi və mətbuat təmsilçilərinə konkret tövsiyələr verməsi idi. Prezident öz nitqində dedi: “Aydın məsələdir ki, Ermənistanın, ermənilərin diaspor təşkilatları artıq onilliklər ərzində formalaşmış. Onlar dünyanın aparıcı media qurumlarına müxtəlif yollarla müdaxilə edəblər və orada təmsil olunurlar. Azərbaycanı ləkələyən, Azərbaycan reallıqlarını təhrif edən, bizə böhtan atan yazıların böyük əksəriyyətinin arxasında erməni qulaqları görünür. Biz bu istiqamətdə işimizi daha da təkmilləşdirməliyik. İlk növbədə media ilə iş aparılmalıdır. Biz çalışmalıyıq ki, azərbaycanlı jurnalistlər təbəqəsi yetişsin və onlar müxtəlif media orqanlarında təmsil olunsunlar. Onlar öz Vətənini müdafiə edəcəklər. Onlar həqiqətləri çatdıracaqlar. Çünki XXI əsr informasiya əsridir. Bu gün informasiya müharibələri bir alət, bir silah kimi artıq mövcuddur. İndi dünyanın müxtəlif yerlərində qanlı toqquşmalar baş verir. Biz burada, Bakıda, yaxud da başqa bir şəhərdə oturub haradan necə bilərik ki, orada nələr baş verir, kim haqlıdır, kim haqsızdır, kim hücum edir, kim özünü müdafiə edir? Biz onu ancaq media vasitəsilə bilə bilərik”.

Müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycanın bütün sahələrdə zəif olduğunu, xüsusən, beynəlxalq ictimaiyyətə həqiqəti əks etdirən informasiyalar çatdırma bilməməyimizin nəticələrini yada salan Prezident konkret bir faktın üzərində dayandı: “Əgər belə olmasaydı, 1992-ci ildə ABŞ Konqresi o məlum və mənfur 907-ci düzəlişi qəbul etməzdi. Təsəvvür edin, Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını zəbt edir, Xocalı soyqırımını törədir, insanları didərgin salır, etnik təmizləmə aparır, ABŞ Konqresi “Azadlığa dəstək aktı”na düzəliş qəbul edir ki, Azərbaycan Amerika dövlətinin birbaşa yardımından məhrum edilməlidir. Nəyə görə? Ona görə ki, Azərbaycan Ermənistanı blokadada saxlayır. Bundan cəfəng və riyakar qətnaməni bəlkə heç bir parlament görməyib. Bu, nəyə görə baş verdi? Ona görə ki, erməni lobbisinə aid olan satqın, rüşvətxor konqresmenlər, - bəziləri bu çirkin missiyanı hələ də davam etdirir, - belə bir yalanı ortaya atıblar. Azərbaycan isə sadəcə olaraq susub. O vaxt bizim diasporumuz da yox idi. Azərbaycanı idarə edənlər də, ümumiyyətlə, heç bilmirdilər ki, idarəçilik nədir”.

İndi isə 92-ci il olmadığını, dünyaya Azərbaycan həqiqətlərinin ermənilərin istədiyi kimi yox, məhz həqiqət kimi çatdırılmasının müsbət nəticələr verdiyini söyləyən dövlət başçımız konkret olaraq “dörd günlük” aprel döyüşlərini yada salır: “Bax, ən yeni misal aprel döyüşləri ilə bağlı olubdur. Ermənistan nə qədər çalışmış ki, bu döyüşlər haqqında yenə də yalan məlumatlar, informasiyalar ötürsün, buna nail ola bilməyib. Ancaq erməni diasporu ilə sıx biznes əlaqəsində olan çox məhdud sayda bəzi satılmış jurnalistlər, - onların adlarını biz hamımız yaxşı bilirik, bu auditoriyada onları çəkmək yerinə düşməz, - çalışdılar ki, Azərbaycanı günahlandırсынlar və o aprel döyüşlərini Ermənistanın böyük qələbəsi kimi

qələmə versinlər. Amma alınmadı. Nəyə görə? Çünki birincisi, artıq bizim də imkanlarımız var. İkincisi, biz də öz sözumüzü deyirik. Hamı bilir ki, nələr baş verib. Hamı bilir ki, aprel döyüşlərinin nəticəsi nədir”.

Qurultayın ilk günü təşkil olunmuş panel sessiyalarından birində çıxış edən Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının sədri, Vaterlo Universitetinin professoru İlham Axundov deyib ki, hər bir zamanın dominant anları var. Regionda və dünyada olan siyasi sıçrayışları və informasiya müharibəsini də nəzərə alsaq, gənclər bu istiqamətdə daha aktiv olmalıdırlar: “Bu gün Prezident İlham Əliyev informasiya sahəsində hələ görüləsi çox işlərin olduğunu bildirdi. Bunu nəzərə alaraq, işimizi daha da canlandırmalıyıq”.

Bəli, inanırıq ki, beynəlxalq aləmdəki Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti bu qurultaydan sonra daha sürətlə canlanacaq. Bunu zaman tələb edir, xalqımızın və dövlətimizin maraqları tələb edir. Bu, eyni zamanda, dövlət başçımızın, 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının liderinin tövsiyəsi, göstərişidir. Əminik ki, bu göstəriş bütün parametrlər üzrə, dəqiqliklə reallığa çevriləcək.

Xalq qəzeti.-2016.-5 iyun.-№120.-S.1.

Azərbaycan diasporu böyük yol keçmiş, güclənmişdir

Əliqismət Bədəlov

Diaspor təşkilatlarının təşkilatlanma, formalaşma prosesi daha da geniş vüsət almışdır. Əgər o vaxt dünyada 200-dən bir qədər çox diaspor təşkilatımız var idisə, hazırda onların sayı 462-dir. Azərbaycan diaspor təşkilatları həm kəmiyyət, həm keyfiyyət baxımından böyük yol keçmiş, güclənmiş, bu gün dünya miqyasında azərbaycanlılar və onların təmsil etdikləri təşkilatlar önəmli rol oynayırlar.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı öz işini başa çatdırmışdır. Lakin tədbir iştirakçıları hələ də bu qurultayın bəxş etdiyi xoş ovqatdan ayrıla bilmir, təəssüratlarını bölüşür, diaspor fəaliyyətinin yeni hədəflərini müzakirə edir və gələcək inşafıla bağlı qarşıda daha mühüm vəzifələrin olduğunu bildirirlər. Qurultay nümayəndələrinin Prezident İlham Əliyevə ünvanladıkları müraciət də bunu təsdiqləyir.

Qurultayın təşkilinə göstərdiyi diqqət və dəstəyə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlıqlarını bildirən nümayəndələr onun Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələnin əsasını qoyacağına, milli birlik və həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsinə öz töhfəsini verəcəyinə əminliklərini ifadə etmişlər. Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının sıx əməkdaşlığı, birgə fəaliyyəti, diaspor təşkilatlarının əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsini daim diqqət mərkəzində saxlamışdır. Dövlət başçısının son on ildə bununla bağlı 17 sərəncam imzalaması dünya azərbaycanlılarının bir araya gəlməsi istiqamətində yorulmaz fəaliyyətinin bariz nümunəsidir.

Azərbaycanın regionda lider dövlətə çevrilməsi, həmçinin, beynəlxalq təşkilatların öz tədbirlərini məhz Azərbaycanda keçirməyə üstünlük verməsi dünyanın müxtəlif yerlərindən gəlmiş həmvətənlərimizdə qürur hissi yaratmışdır. Daim əmin-amanlığın, sabitliyin, sülhün tərəfdarı olması Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə reytinginin getdikcə artmasında mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini xüsusi vurğulayan qonaqlar, bu tədbirin də yüksək səviyyədə keçirilməsinin respublikamızın beynəlxalq aləmdə artan nüfuzundan xəbər verdiyini bildirmişlər.

Həmvətənlərimiz dövlətimizin başçısını bir daha əmin etmişlər ki, Azərbaycanın haqq əsəsinin bütün dünyaya çatdırılması, milli-mədəni irsimizin yaşadılması və təbliği, həmçinin doğma Vətənin milli maraqlarının təmin olunması naminə dünya azərbaycanlılarının daha mütəşəkkil qaydada təşkilatlanması istiqamətində bundan sonra da bütün imkan və bacarıqlarını səfərbər edəcəklər.

IV Qurultay dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəylik bayramı kimi yadda qalmışdır. Hər dəfə keçirilən qurultayda iştirak edən nümayəndələrin, dövlətlərin, diaspor təşkilatlarının sayının artması da

bunu təsdiqləyir. Qeyd edək ki, bu qurultayda 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak etmişdir. Qonaqlar arasında xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibəti ilə yadda qalmış tanınmış ictimai-siyasi xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də var idi. Qurultay qarşıya qoyulmuş vəzifələri – Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqini, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yollarını uğurla yerinə yetirmişdir.

Qurultayın diqqətçəkən məqamlarından biri də nümayəndələrin Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkələrin hökumət rəhbərlərinə və parlamentlərinə müraciəti olmuşdur. Müraciətdə 28 ildir davam edən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin hələ də həll edilməməsindən dərin narahatlığını bildirən qurultay nümayəndələri qeyd ediblər ki, Azərbaycan ərazilərini işğal altında saxlayan Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən qoşunların təmas xəttində törədilən hərbi təxribatlar nəticəsində günahsız mülki şəxslər həlak olur, yaşayış məskənləri, təhsil ocaqları, ictimai binalar dağıdılır, münaqişə zonasında yerləşən tarixi abidələr, habelə ərazinin flora və faunası vəhşicəsinə məhv edilir. Bununla yanaşı, qurultay nümayəndələri Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad edilməsi, münaqişənin sülh yolu ilə nizamlanması üçün dünya ictimaiyyətini, beynəlxalq təşkilatları, xarici ölkələrin hökumət rəhbərlərini və parlamentlərini Ermənistan rəhbərliyinə təzyiq göstərməyə çağırıb.

Təbii ki, bütün bunlarda dövlətimizin başçısının qurultaydakı geniş məzmunlu nitqi böyük rol oynamışdır. Prezident İlham Əliyevin tarixi nitqi diaspor üzvlərinin gələcək fəaliyyəti üçün proqram xarakterli olmuşdur. Respublikamızın rəhbəri bildirmişdir ki, hazırda da bütün dünya ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar Azərbaycan dövlətinə öz dayaqları kimi baxmalıdırlar. Mövcud mürəkkəb şəraitdə həmvətənlərimiz Azərbaycan dövləti və xalqının beynəlxalq aləmdə mənafeyinin qorunmasında, nüfuzunun daha da artmasında öz fəaliyyətini getdikcə artırmalı, erməni yalanlarının qarşısının alınmasında fədakarlıq göstərməlidir. Dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin mətbuatı, dövlət qurumları və digər strukturları ilə sıx əməkdaşlıq yaratmalı, dövlətimizi, xalqımızı dünya miqyasında müdafiə etməlidirlər: “Azərbaycan həqiqətləri haqqında, əlbəttə ki, dünya ictimaiyyətinə geniş informasiya verilməlidir. Biz dövlət olaraq bunu etməyə çalışırıq. Ancaq diaspor təşkilatlarından da çox şey asılıdır. Xüsusilə biz bunu Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı informasiya təminatında görürük. Müstəqilliyimizin ilk illərində zəif olduğumuzdan istifadə edən erməni diasporu uzun illərdir ki, dünyada bizə qarşı çox çirkin kampaniya aparır. Bu kampaniyanın tərkib hissəsi o idi ki, Azərbaycanı qaralasinlar, Azərbaycanı antidemokratik, Ermənistanı isə yazıq, “blokada” şəraitində olan ölkə kimi təqdim etsinlər, Dağlıq Qarabağın tarixi ilə bağlı yalan, uydurma məlumatları sızdırsınlar və onlar buna müəyyən dərəcədə nail ola biliblər”.

Ölkə rəhbəri qeyd etmişdir ki, bu gün ermənilər müxtəlif ölkələrdə Azərbaycana qarşı eyni üsulla çirkin kampaniya aparırlar: “Biz isə həqiqətləri çatdırmalıyıq. Çatdırmalıyıq ki, birincisi, Dağlıq Qarabağ

tarixi, əzəli Azərbaycan torpağıdır. Əsrlər boyu Azərbaycan xalqı bu torpaqlarda yaşayıb. Ermənilər Dağlıq Qarabağa Şərqi Anadoludan və İrandan XIX əsrin əvvəllərində köçürülmüşdür. Nəyə görə köçürülmüşdür? Biz hamımız bunu yaxşı bilirik. Hətta 1978-ci ildə Dağlıq Qarabağda ermənilərin Dağlıq Qarabağa köçürülməsinin 150 illik yubileyini təsvir edən abidə də ucaldılmışdır. Müharibə zamanı ermənilər özləri o abidəni dağıtdılar ki, bu, tarixdən silinsin”.

Bu qurultayda diaspor təşkilatlarının quruculuq işlərinə də xüsusi diqqət yetirilmişdir. Diqqətə çatdırılmışdır ki, müxtəlif ölkələrdə bir sıra diaspor təşkilatlarımızın bir- bir ilə rəqabəti bəzən problemlər yaradır. Bu isə diaspor qurumlarının öz işlərini günün tələbləri səviyyəsində qura bilməməsindən irəli gəlir. Digər ciddi məqamlardan biri də müxtəlif ölkələrdəki səfirliklərimizlə diaspor təşkilatlarının birgə işləməməsi məsələsi oldu. Bunun aradan qaldırılması barədə öz tövsiyələrini verən ölkə başçısı dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimizin Azərbaycanla bağlı olması, ana dili, ədəbiyyatı, mədəniyyəti və tarixini yaxşı bilməsinin zəruri olduğunu bildirmişdir: “Çox yaxşı olardı ən azı ildə bir dəfə hər bir azərbaycanlı ölkəmizə gəlsin. Azərbaycan haqqında təsəvvürləri mükəmməl olsun”.

IV Qurultayın yekun iclasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov bildirmişdir ki, dünya azərbaycanlıları yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal və nümunəvi olmalı, həmçinin bu ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiya etməlidirlər. O, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların birliyi məsələsinin çox önəmli olduğunu vurğulamış, bunun azərbaycançılıq ideyasının qorunması, möhkəmləndirilməsi və inkişafı baxımından vacibliyini diqqətə çatdırmışdır: “Dünya azərbaycanlılarının birliyi ona görə vacibdir ki, onlarda azərbaycançılıq hissləri, Vətənlə bağlılıq möhkəmlənsin, ana dilimiz, mədəniyyətimiz, multikultural, tolerant ənənələrimiz daha da inkişaf etdirilsin, həmçinin yaşadıkları ölkələrin cəmiyyətlərində onların vasitəsilə bu ideyalar təlqin olunsun. Azərbaycan Prezidentinin qarşıya qoyduğu digər vəzifələrdən biri də budur ki, artıq müasir dünyanın çağırışlarına müvafiq şəkildə fəaliyyət göstərmək, informasiya məkanına çıxmaq lazımdır. Dünya azərbaycanlıları arasında virtual informasiya əlaqələrinin yaradılması dövlətimizin başçısının Azərbaycan diasporu qarşısında qoyduğu ən önəmli vəzifədir. Bu əlaqələr tək-cə dünya azərbaycanlılarının bir-biri ilə ünsiyyətinə deyil, istədiyimiz informasiyanın dünya informasiya məkanına, global virtual məkana çıxarılması vəzifələrinin icrasına xidmət etməlidir”.

Qurultayın “Müasir dövrdə informasiya müharibəsi – müdafiədən hücum: şərtlər, siyasi reallıqlar və yeni fəaliyyət mexanizmləri”, “Keçmişin təcrübəsi və müasir düşüncə —Azərbaycan diaspor hərəkatında gənclər: yeni baxış və yeni strategiya”, “Lobbi quruculuğu: dəyişən geosiyasi reallıqlar yeni global iqtisadi tendensiyalar kontekstində”, “Cəmiyyətə inteqrasiya və siyasi həyatda iştirak” mövzularında keçirilən panel iclaslarında diqqətə çatdırılmışdır ki, bu qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların ölkəmiz naminə daha fəal iş görmək, bu istiqamətdə səyləri birləşdirmək, əlaqələri daha da möhkəmləndirmək üçün əlverişli imkan yaratmışdır. Bir daha qeyd olunmuşdur ki, dövlətimizin başçısının qurultaydakı nitqi Azərbaycançılıq ideyası naminə birləşmək baxımından diaspor üzvlərinin qarşısına yeni vəzifələr qoymuşdur.

Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının yeni tərkibi təsdiq olunmuş və qurultay iştirakçıları növbəti dəfə Prezident İlham Əliyevi yekdilliklə Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının sədri seçmişlər.

Xalq qəzeti.-2016.-7 iyun.-№121.-S.3.

Azərbaycançılıq ideologiyasının mühüm mərhələsi - dördüncü qurultay...

İradə Sarıyeva

Dünya azərbaycanlılarının azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirilməsi respublikamızda dövlət siyasəti olaraq həyata keçirilir. Yer üzündə yaşayan azərbaycanlıların milli məfkurəyə sadıqlığı vacib məsələdir. Dünyanın harasında yaşamasından, işləməsindən asılı olmayaraq, hər birimizin əsas məqsədi Azərbaycan dövlətinə, dövlətçiliyimizə, azərbaycançılığa xidmət olmalıdır. Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının vətənidir, bura onların isti ana qucağıdır.

Bilirik ki, 2001-ci ildən başlayaraq ənənəvi olaraq Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı keçirilir. Birinci, ikinci və üçüncü qurultay bir neçə il əvvəl baş tutub. Bu il iyun ayının 3-4-də isə Bakıda Heydər Əliyev Mərkəzində Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçirildi. Dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayıb fəaliyyət göstərən azərbaycanlılar Bakıya topladı.

İki gün davam edən qurultayda səmərəli müzakirələr aparıldı, maraqlı ideyalar səsləndirildi, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların konkret vəzifələri gündəmə gətirildi. Qurultayın açılışında ölkəmizin başçısı İlham Əliyevin söylədiyi proqram xarakterli nitq diaspor üzvlərinin gələcək fəaliyyəti üçün olduqca əhəmiyyətlidir.

Prezident İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının açılış mərasimində olduqca əhəmiyyətli çıxış edib və maraqlı fikirlər irəli sürüb.

Ölkə başçısı qurultay iştirakçılarını və onların təmsalında dünya azərbaycanlılarını salamlayıb və qurultayın böyük səmərə verəcəyini qeyd edib: "...Bildiyiniz kimi, birinci qurultay ulu öndər, müstəqil Azərbaycanın qurucusu Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ildə keçirilmişdir. O vaxtdan bu günə qədər Azərbaycanda böyük işlər görülmüşdür, Azərbaycan daha da güclənmişdir, bizim imkanlarımız artmışdır. Əlbəttə, biz həmişə xaricdə yaşayan azərbaycanlıların həyatı, taleyi, işləri ilə maraqlanıyıq. Çalışırıq ki, onlara öz dəstəyimizi verək. İstəyirik ki, onlar olduqları ölkələrdə rahat yaşasınlar, yaxşı mövqe tutsunlar, onların yaxşı imkanları olsun və eyni zamanda, öz doğma Vətəninə də xidmət etsinlər.

2001-ci il Azərbaycan diaspor təşkilatlarının formalaşdırılması işində çox önəmli il olmuşdur. Çünki birinci qurultaydan sonra 2002-ci ildə Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır. Hazırda onun adı Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsidir. Diaspor təşkilatlarının təşkilatlanma, formalaşma prosesi daha da geniş vüsət almışdır. Əgər o vaxt dünyada 200-dən bir qədər çox diaspor təşkilatımız var idisə, hazırda onların sayı 462-dir. Azərbaycan diaspor təşkilatları həm kəmiyyət, həm keyfiyyət baxımından böyük yol keçmiş, güclənmiş, bu gün dünya miqyasında azərbaycanlılar və onların təmsil etdikləri təşkilatlar önəmli rol oynayırlar.

Bilirsiniz ki, ulu öndər Heydər Əliyev bütün dövrlərdə, o vaxt Sovet İttifaqı çərçivəsində başqa respublikalarda yaşayan azərbaycanlılara həmişə diqqət göstərirdi. Məhz onun təşəbbüsü ilə Sovet

İttifaqında istisna hal kimi Azərbaycan gəncləri imtahan vermədən Rusiyanın, digər müttəfiq respublikaların ali məktəblərində təhsil alırdılar. Hər il 800-dən çox Azərbaycan gənci ən qabaqcıl təhsil ocaqlarında təhsil alırdılar. Ondan sonrakı dövrdə - müstəqillik dövründə ulu öndər bu məsələni daim diqqət mərkəzində saxlayırdı. Məhz onun təşəbbüsü ilə 1991-ci ildə 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Birlik Günü təsis edilmişdir. Bu gün bu bayramı bütün dünya azərbaycanlıları qeyd edirlər.

Beləliklə, Azərbaycanda 15 il ərzində diaspor təşkilatları ilə qurulan iş, əlaqələr tam yeni bir vəziyyətə gətirib çıxardı. Bu gün biz dünyanın müxtəlif yerlərində istənilən tədbiri keçirə, dünya ictimaiyyətini Azərbaycan reallıqları ilə daha da geniş şəkildə tanış edə bilərik və bunu edirik. Əlbəttə, əminəm ki, qurultayda səslənəcək fikirlər, aparılacaq müzakirələr bizim imkanlarımızı daha da genişləndirəcək.

Diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti daim diqqət mərkəzindədir. Bu gün mən diaspor təşkilatlarının gələcək fəaliyyəti ilə bağlı bəzi fikirlərimi bildirmək istəyirəm. İlk növbədə, əlbəttə, biz istəyirik ki, dünyada yaşayan azərbaycanlılar öz tarixi Vətənləri ilə əlaqələri heç vaxt kəsməsinlər. Daim əlaqədə olsunlar, Azərbaycan ilə bağlı olsunlar. Beləliklə, onlar özlərini daha da rahat hiss edəcəklər. Belə olan halda, Azərbaycan dövləti onlara daha da böyük dəstək verə biləcək. Hazırda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı milyonlarla ölçülür. Əlbəttə ki, onlar yaşadıkları ölkələrin vətəndaşlarıdır. Mən çox istəyirəm ki, onlar yaşadıkları ölkələrdə daha da böyük mövqelərə nail ola bilsinlər. Yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatında daha da fəal rol oynasınlar".

Ölkə başçımız vurğulayıb ki, yetişən gənc nəsil də Azərbaycan ilə bağlı olmalıdır. Onun qeyd etdiyinə görə, onlar, ilk növbədə, Azərbaycan dilini bilməlidir: "Mən şadam ki, hazırda müxtəlif ölkələrdə 160-dan çox həftəsonu məktəbi fəaliyyət göstərir. Yəqin ki, biz bu məktəblərin sayını artırmalıyıq və Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə öz səylərini davam etdirəcək. Qeyd etdiyim kimi, xaricdə bizim 462 diaspor təşkilatımız var. Bu, özlüyündə onu göstərir ki, azərbaycanlıların yaşadıkları hər bir ölkədə bir neçə diaspor təşkilatı var. Əlbəttə, bu təşkilatlar arasında koordinasiya işi aparılmalıdır, birlik, həmrəylik olmalıdır. Bəzi hallarda bizim diaspor təşkilatlarımız bir-birilə rəqabət aparırlar. Əgər bu, sağlam rəqabətdirsə, mən bunu ancaq alqışlaya bilərəm. Bu rəqabət ümumi işimizə xidmət etməlidir. Biz ölkə daxilində də, xaricdə də birlik nümayiş etdirməliyik və bizim gücümüz birliyimizdədir. Bu gün Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti birlik nümayiş etdirir. Biz vahid amal uğrunda çalışırıq. Ölkəmizin gələcəyi ilə, strateji istiqamətlə bağlı cəmiyyətimizdə fikir ayrılığı yoxdur. Dövlət müstəqilliyi, iqtisadi müstəqillik, sosial məsələlərin həlli, ərazi bütövlüyümüzün bərpası, digər məsələlər ətrafında cəmiyyətdə vahid fikir var, konsensus var. Əlbəttə, mən çox istəyirəm ki, xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları da bir nöqtəyə vursunlar, birləşsinlər. Belə olan halda, onların gücü də, ictimaiyyət tərəfindən onlara qarşı hörmət də artacaq. Əgər xarici ölkələrin ictimaiyyəti görsə ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları bir-birilə yola getmirlər, bir-birinin əleyhinə fəaliyyət göstərirlər, əlbəttə, bu, yaxşı hal olmayacaq. Belə hallar var, onlar çox deyil. Ancaq mən istərdim ki, bu gün bu kürsüdən bu mövzuya toxunum və qeyd

edim ki, birlik əsas məsələdir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, bütün azərbaycanlılar, onların böyük əksəriyyəti vətənpərvərdirlər, Vətənə bağlıdırlar. Onlar istəyirlər ki, Azərbaycan dövləti daha da güclənsin, daha da qüdrətli dövlətə çevrilsin. Əlbəttə, dövlət orqanları ilə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əlaqələri daimi olmalıdır, güclənməlidir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi burada koordinasiya funksiyalarını icra edir. Eyni zamanda, bizim xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən səfirliklərimiz də bu işdə çox fəal olmalıdırlar. Mən onlara da dəfələrlə tövsiyə etmişəm, göstəriş vermişəm ki, diaspor təşkilatları ilə daim əlaqədə olsunlar. Mən xaricdə fəaliyyət göstərən səfirlərlə iki ildən bir görüş keçirirəm və hər bir çıxışda xüsusilə bu mövzuya toxunuram ki, onlar diaspor təşkilatlarına kömək göstərməlidirlər. Diaspor təşkilatları ilə səfirliklər arasında möhkəm əlaqələr olmalıdır və bu əlaqələr güclənməlidir. Çünki bir daha demək istəyirəm, biz bir məqsədə qulluq edirik, biz hamımız istəyirik ki, Azərbaycan daha da güclənsin. Hamımız istəyirik ki, xaricdəki azərbaycanlılar rahat yaşasınlar, yaşadıkları ölkələrdə yüksək mövqelərə malik olsunlar və Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil etsinlər".

İki gün davam edən Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edib. Qonaqların içərisində xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibətilə tanınan nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də var. Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işinə Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hökumət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də qatılıb. Qurultayda diaspor rəhbərləri müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkatında gənclərlə bağlı yeni strategiyanın hazırlanması, yeni global iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbi quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi apararaq, rəy və təkliflərini səsləndirib.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsini yüksək qiymətləndirən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov bildirib ki, iki gün davam edən qurultayda səmərəli müzakirələr aparıldı, maraqlı ideyalar səsləndirildi. Qurultayın açılışında Prezident İlham Əliyevin tarixi nitq söylədiyini vurğulayan komitə sədri deyib ki, bu nitq diaspor üzvlərinin gələcək fəaliyyəti üçün proqram xarakterli oldu.

Vurğulayaq ki, qurultayda "Müasir dövrdə informasiya müharibəsi - müdafiədən hücum: şərtlər, siyasi reallıqlar və yeni fəaliyyət mexanizmləri", "Keçmişin təcrübəsi və müasir düşüncə - Azərbaycan diaspor hərəkatında gənclər: yeni baxış və yeni strategiya", "Lobbi quruculuğu: dəyişən geosiyasi reallıqlar yeni global iqtisadi tendensiyalar kontekstində", "Cəmiyyətə inteqrasiya və siyasi həyatda iştirak" mövzularında keçirilən panel iclaslar olduqca səmərəli keçib. İclaslarda bildirilib ki, bu qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların ölkəmiz naminə daha fəal iş görmək, bu istiqamətdə səyləri birləşdirmək, əlaqələndirməni daha da möhkəmləndirmək üçün gözəl platforma oldu. Panel iclaslarda vurğulanıb ki, dövlətimizin başçısının qurultaydakı nitqi vahid qüvvəyə çevrilmək və azərbaycançılıq ideyası naminə birləşmək baxımından diaspor üzvlərinin qarşısına yeni vəzifələr qoydu.

Moderatorlar qeyd etdilər ki, qurultay iştirakçıları bundan sonra da Azərbaycan həqiqətlərinin dünyada yayılmasında səylərini əsirgəməyəcəyini bildirib.

Qurultayın əhəmiyyətindən danışan, bu tədbirdə iştirak edən azərbaycanlıların diasporumuzun avanqard hissəsi olduğunu deyən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov dünya azərbaycanlılarının birliyi və həmrəyliyi ideyasının yaranma tarixindən söhbət açıb: "Azərbaycanlıların birliyi və həmrəyliyi ideologiyası ulu öndər Heydər Əliyevin istər sovet dönəmində, istərsə də müstəqillik illərində ölkəmizə rəhbərlik etdiyi zaman həyata keçirilib. 1998-ci ildə ulu öndər dünya azərbaycanlılarının qurultayının keçirilməsi ideyasını gündəmə gətirəndən sonra biz bu mühüm iş üçün üç il hazırlaşdıq. Biz istəyirdik ki, dünyanın bütün guşələrində yaşayan azərbaycanlılar unudulmasın, onların təşkilatlarını formalaşdıraraq, əlaqələrini yaradaq. O dövrdə biz çətinliklərlə də üzləşirdik, çünki dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə qarşı çıxan qüvvələr var idi. Ancaq bu işin öhdəsindən layiqincə gəldik. Ulu öndərin böyüklüyü onda idi ki, dünya azərbaycanlılarının birliyi ideyasının təməlinə təkcə Azərbaycan xalqının birliyi və həmrəyliyini qoymadı, eyni zamanda, dünya azərbaycanlılarının yaxşı bir nümunəsinin bünövrəsini qoydu. Ümummilli lider dünya azərbaycanlılarının birliyini dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırdı. Dekabrın 31-nin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi təsis edilməsi, 2001-ci ildə Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi bunun sübutudur. Ulu öndər fəaliyyətində diaspor quruculuğu işinə daim xüsusi diqqətlə yanaşıb. Bunun nəticəsidir ki, azərbaycançılıq ideyası bir dövlət ideyası kimi formalaşdı, onun məzmunu və forması müəyyənləşdirildi". Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlılarının birliyi, onların təşkilatlarının fəaliyyətinin genişləndirilməsi ilə bağlı son on ildə 17 sərəncam imzaladığını bildirən Prezidentin köməkçisi vurğulayıb ki, dünya azərbaycanlılarının bir araya gəlməsi onların Vətənlə bağlılığının, birlik və həmrəyliyin gücləndirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir: "Dünya azərbaycanlıları yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal və nümunəvi olmalı, həmçinin, bu ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiya etməlidirlər. Prezident İlham Əliyev nitqində diaspor təşkilatları qarşısında mühüm vəzifələr qoyub. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların birliyi məsələsi çox önəmlidir. Bu, azərbaycançılıq ideyasının qorunması, möhkəmləndirilməsi və inkişafı baxımından vacibdir. Dünya azərbaycanlılarının birliyi ona görə vacibdir ki, onlarda azərbaycançılıq hissləri, Vətənlə bağlılıq möhkəmlənsin, ana dilimiz, mədəniyyətimiz, multikultural, tolerant ənənələrimiz daha da inkişaf etdirilsin, həmçinin, yaşadıkları ölkələrin cəmiyyətlərində onların vasitəsilə bu ideyalar təlqin olunsun.

Azərbaycan Prezidentinin qarşıya qoyduğu digər vəzifələrdən biri də budur ki, artıq müasir dünyanın çağırışlarına müvafiq şəkildə fəaliyyət göstərmək, informasiya məkanına çıxmaq lazımdır. Dünya azərbaycanlıları arasında virtual informasiya əlaqələrinin yaradılması dövlətimizin başçısının Azərbaycan diasporu qarşısında qoyduğu ən önəmli vəzifədir. Bu əlaqələr təkcə dünya azərbaycanlılarının bir-birilə ünsiyyətinə deyil, istədiyimiz informasiyanın dünya informasiya məkanına, qlobal virtual məkana çıxarılması vəzifələrinin icrasına xidmət etməlidir. Bundan başqa, diaspor təşkilatları arasında tərəfdaş mühitin formalaşması, əlaqələndirmə işi də vacibdir. Həmçinin dünya

azərbaycanlı iş adamları birliyinin yaradılması məsələsi də çox önəmlidir. Artıq bu birliyin yaradılmasının və onun Bakıda təsis konfransının keçirilməsinin, iş adamlarının imkanlarının səfərbər edilməsinin zamanı gəlib çatıb".

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.

Bakı xəbər.-2016.-7 iyun.-№101.-S.15.

Diaspora təşkilatlarımız xarici mediaya çıxışı təmin etmək üçün yüksək fəallıq göstərməlidirlər

Prezident İlham Əliyev: Azərbaycan dilində və xarici dillərdə qəzetlər dərc edilməlidir ki, azərbaycanlılar, onların övladları oxusunlar, Ana dilini bilsinlər, həm də o ölkələrin ictimaiyyəti oxusun

Nurlan Qələndərli

Dünyanın siyasi tarixindən bəllidir ki, xalqların öz mövcudluğunu qoruyub saxlaması və inkişafı siyasi, iqtisadi, mədəni və tarixi əhəmiyyət kəsb edən bir sıra amillərlə bağlıdır. Ən başlıca amil tarixin bütün dövrlərində müxtəlif xalqlar, millətlər üçün həlledici faktor kimi çıxış etmiş milli identiklik, həmrəylik və özünüdərkdir. Bu baxımdan, Azərbaycan xalqının milli həmrəylik və bütövlüyünün təmin olunması milli identikliyin təmini sayəsində mümkün olub. İdentikliyə isə, ilk növbədə, milli dövlətçiliyin əsaslarının möhkəmləndirilməsi, xalqın həmrəyliyin təmin edəcək ideologiyanın formalaşdırılması və ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olunmasının fonunda nail olunub.

Dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəyliyin təmin olunmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edən faktorlardan biri də dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən uğurlu diaspor siyasətidir. Sırr deyil ki, Azərbaycanın həm də beynəlxalq münasibətlər sisteminin nüfuz və güc iyerarxiyasında irəliləyişinin təmin olunması, mövqeyinin güclənməsi naminə həyata keçirilən çoxtərəfli diaspor siyasətinin əsası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Bu gün isə xarici siyasət strategiyasının mühüm istiqaməti və elementi qismində səciyyələndirilən diaspor siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən dövrün tələblərinə, qanunauyğunluqlarına və reallıqlarına müvafiq surətdə uğurla həyata keçirilir. Milli ideologiya əsasında davam etdirilən diaspor siyasətinin uğurlu nəticələri kimi, ölkəmizi təmsil edən diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əhatə dairəsi genişlənilir, səmərəlilik səviyyəsi isə daha da artır. Bunlar isə, nəticə etibarilə, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mövqeyinin gücləndirilməsi və soydaşlarımızın birliyinin daha da möhkəmlənməsi işinə önəmli töhfələr verir. Bir sözlə, Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və Prezident İlham Əliyevin aktual çağırışlara müvafiq surətdə həyata keçirdiyi uğurlu diaspor siyasətinin qanunauyğun nəticəsi kimi, hazırda milli həmrəyliyin təmin və mühafizə olunması, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması, onların təşkilatlanması və Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində əhəmiyyətli nailiyyətlər əldə edilib.

Azərbaycan reallıqlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diaspora təşkilatlarının üzərinə böyük məsuliyyət düşür

Ümumiyyətlə, Azərbaycan reallıqlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, ölkəmizin müsbət beynəlxalq imicinin qorunub saxlanması xarici siyasət kursunun mühüm istiqamətləri sırasında yer alır. Məlumdur ki, milli maraqlara və qlobal çağırışlara əsaslanan müstəqil xarici siyasət kursu həm ölkənin suverenliyinin qorunmasına, həm də beynəlxalq mövqeyinin möhkəmlənməsinə müstəsna töhfələr verir. Bu, eyni zamanda, Azərbaycanın ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlərinin inkişafını şərtləndirir, ölkəmizin regional və qlobal əhəmiyyətli layihələrdə uğurla iştirakına imkan yaradır. Bu kontekstdə Cənubi Qafqaz regionunun güclü və nüfuzlu aktoru olan, müstəqil strateji kursu ilə fərqlənən Azərbaycan dövləti ölkə reallıqlarının daha çevik və effektiv şəkildə beynəlxalq aləmdə öz əksini tapmasına, bəzi anti-Azərbaycan dairələr tərəfindən dövlətimizə, xalqımıza qarşı həyata keçirilən “qara piar” kampaniyasının neytrallaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirir. Bu sırada, şübhəsiz, diaspor təşkilatlarının da üzərinə ciddi məsuliyyət və vəzifələr düşür. İyunun 3-də Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının rəsmi açılış mərasimində çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev qeyd edib ki, bizim xarici ölkələrlə əlaqələrimizdə heç bir problem yoxdur: “Hazırda bizim 92 diplomatik nümayəndəliyimiz, 60 səfirliyimiz var. Qeyd etdiyim kimi, bu səfirliklər, nümayəndəliklər diaspor təşkilatları ilə daim əlaqə saxlamalıdırlar. Ümumiyyətlə, Azərbaycan dünya miqyasında çox etibarlı tərəfdaş, ləyaqətli ölkə kimi tanınır. Bizim heç bir ölkə ilə, - Ermənistandan başqa, - heç bir problemimiz yoxdur”.

Sadalananlarla yanaşı, Azərbaycan reallıqlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xarici media qurumları ilə səmərəli əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması müstəsna önəm daşıyır. Əlbəttə, burada əsas hərəkətverici qüvvə kimi diaspor təşkilatları xüsusi rol oynamalıdırlar. Çünki ölkəmizi təmsil edən həmin təşkilatlar xarici mediaya çıxışı təmin etmək üçün daha geniş imkanlara malikdirlər. Dövlətimizin başçısı bu məqamlara toxunaraq əlavə edib ki, Azərbaycan reallıqları dünya ictimaiyyətinə daha da geniş şəkildə çatdırılır: “Hesab edirəm ki, bizim zəif yerlərimizdən biri, qeyd etdiyim kimi, xarici ölkələrin dövlət, hökumət, qanunvericilik orqanlarında təmsilçiliyimizin aşağı səviyyədə olmasıdır. İkincisi, xarici media qurumları ilə bizim işimiz o qədər də yaxşı qurulmayıb. Burada da əsas rol, əlbəttə ki, diaspor təşkilatları oynamalıdır. Çünki Azərbaycan dövləti bu işlərə müdaxilə edə bilməz. Biz heç bir xarici ölkənin daxili işinə qarışmırıq. Bu, qəbul edilməzdir. Ancaq hesab edirəm ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları bu istiqamətdə öz işini lazımi səviyyədə qura bilməyiblər. Bizim xarici mediaya çıxışımız çox məhduddur”.

Xarici ölkələrdə təbliğat işinin düzgün qurulması ermənilərin ölkəmizə qarşı “qara piar” kampaniyasının iflasa uğradılmasında böyük əhəmiyyətə malikdir

Bununla yanaşı, xarici media qurumları ilə səmərəli əlaqələrin qurulması, o cümlədən xarici ölkələrdə təbliğat və informasiya işinin düzgün aparılması ölkəmizə qarşı ermənilər və anti-Azərbaycan dairələr tərəfindən aparılan “qara piar” kampaniyasının iflasa uğradılmasında da əhəmiyyətli rol oynayır.

Dövlət başçısının qeyd etdiyi kimi, aydın məsələdir ki, Ermənistanın, ermənilərin diaspor təşkilatları artıq onilliklər ərzində formalaşmışdır: “Onlar dünyanın aparıcı media qurumlarına müxtəlif yollarla müdaxilə ediblər və orada təmsil olunurlar. Azərbaycanı ləkələyən, Azərbaycan reallıqlarını təhrif edən, bizə böhtan atan yazıların böyük əksəriyyətinin arxasında erməni qulaqları görünür.

Biz bu istiqamətdə işimizi daha da təkmilləşdirməliyik. İlk növbədə, media ilə iş aparılmalıdır. Biz çalışmalıyıq ki, azərbaycanlı jurnalistlər təbəqəsi yetişsin və onlar müxtəlif media orqanlarında təmsil olunsunlar. Onlar öz Vətənini müdafiə edəcəklər. Onlar həqiqətləri çatdıracaqlar. Çünki XXI əsr informasiya əsridir. Bu gün informasiya müharibələri bir alət, bir silah kimi artıq mövcuddur. İndi dünyanın müxtəlif yerlərində qanlı toqquşmalar baş verir. Biz burada, Bakıda, yaxud da başqa bir şəhərdə oturub haradan necə bilərik ki, orada nələr baş verir, kim haqlıdır, kim haqsızdır, kim hücum edir, kim özünü müdafiə edir? Biz onu ancaq media vasitəsilə bilə bilərik. Əgər hər hansı bir ölkəyə qarşı əlaqələndirilmiş çirkin kampaniya aparılırsa, istər-istəməz ictimai fikir də o istiqamətdə gedəcək”.

Bu məqamda vurğulamaq lazımdır ki, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun artması Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına əlavə imkanlar yaradır. Bildiyimiz kimi, Azərbaycanın xarici siyasət sahəsində qarşıya qoyduğu başlıca məsələ Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair həqiqətlərin dünyaya çatdırılması, Ermənistanın işğal siyasətinin ifşa edilməsi, işğalçı dövlətə beynəlxalq təzyiqlərin gücləndirilməsi, son nəticədə isə zəbt olunmuş ərazilərin geri qaytarılmasıdır. Bu məqsədlə Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlardakı mövqeyindən və ikitərəfli əlaqələrindən uğurla istifadə edir. Eyni zamanda, yüksək beynəlxalq nüfuza malik olan Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda Xocalı soyqırımının tanınması istiqamətindəki fəaliyyətini intensivləşdirməsi də mühüm nəticələrin əldə olunmasına gətirib çıxarıb. Bu işdə Azərbaycan dövləti, müxtəlif ölkələrdəki səfirliklərimiz, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Heydər Əliyev Fondu, ölkə daxilindəki ictimai qurumlar, dünyanın dörd bir yanında diaspor təşkilatlarımız, ölkədə və xaricdə yaşayan soydaşlarımız, qıssası, Azərbaycanı sevən və bu ölkə üçün çalışan hər bir kəs səfərbər edilərək prosesə qoşulub.

Təsədüfi deyil ki, artıq beynəlxalq ictimaiyyət ermənilər tərəfindən Azərbaycan xalqının başına gətirilən faciələrə münasibətini ortaya qoyur. Beynəlxalq miqyasda Azərbaycan ərazilərinin işğaldan azad edilməsini tələb edən, Ermənistanı təcavüzkar dövlət kimi tanıyan çoxsaylı qətnamələr qəbul edilib, eyni zamanda, ermənilərin xalqımızın başına gətirdiyi faciələr kəskin qınaq obyektinə çevrilib. Bu və digər faktlar beynəlxalq ictimaiyyətin Azərbaycan həqiqətlərinə verdiyi qiymətin göstəricisi olmaqla yanaşı, ölkəmizin informasiya sahəsində uğuru, eləcə də diaspor siyasətinin uğurudur.

Bunlara paralel olaraq diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin media məkanında kifayət qədər aktiv olmaları da zərurətə çevrilib. Prezident İlham Əliyev bəhs olunan çıxışı zamanı bu məsələni xüsusi olaraq ön plana çəkib. Dövlət başçısı bildirib ki, diaspor təşkilatları yaşadıkları ölkələrdə internet saytları açmalıdırlar: “Biz bunu hələ ki, görmürük. O internet saytları yaşadıkları ölkələrin ictimaiyyəti üçün maraqlı olmalıdır, eyni zamanda, Azərbaycan həqiqətləri orada göstərilməlidir. Bu

proses daim aparılmalıdır. Azərbaycan dilində və xarici dillərdə qəzetlər dərc edilməlidir ki, azərbaycanlılar, onların övladları oxusunlar, Ana dilini bilsinlər, həm də o ölkələrin ictimaiyyəti oxusun.

Yenə də deyirəm, biz informasiya dövründə yaşayırıq və informasiyanın əhəmiyyəti getdikcə artacaq. Biz buna hazır olmalıyıq. Bilirsiniz ki, erməni diasporu bunu öz hesabına edir. Ermənistan səfil bir ölkədir, orada heç büdcəni doldurmaq üçün pul tapa bilmirlər, nəinki indi harasa, xaricə nəşə yardım edə bilsinlər. Ancaq Azərbaycan dövləti bir çox məsələləri həll edir və həll edə bilər, dəstək verir və verə bilər. Sadəcə olaraq, bu işlər məqsədyönlü şəkildə aparılmalıdır və səmərəli şəkildə qurulmalıdır. Beləliklə, Azərbaycan reallıqları haqqında həqiqətə uyğun informasiya veriləcək”.

Yeni Azərbaycan.-2016.-7 iyun-№ 101.-S.3.

Qurultay nümayəndələri təkliflərin həyata keçirilməsinin vacibliyini vurğuladılar

Anar Turan

Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçirildi. Qurultay həmişəkindən fərqli olaraq daha əhatəli və iştirakçılarının say çoxluğu ilə seçilirdi. Dünyanın hər tərəfindən Vətənə gəlmiş diaspor rəhbərlərinin, üzvlərinin iştirakı ilə baş tutan qurultayda Prezident İlham Əliyev başda olmaqla əksər dövlət və hökumət nümayəndələri iştirak etdi. Xaricdə yaşayan və fəaliyyət göstərən tanınmış şəxslərimiz qurultayın əhəmiyyəti, gözləntiləri barədə yüksək fikirlər bildirdilər.

Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Sahil Qasimov:

– Hər dəfə belə qurultay keçiriləndə Azərbaycanın daha da inkişaf etdiyinin və azərbaycanlıların daha da gücləndiyinin şahidi oluruq. Yəni bu, bütün problemlərin zamanla həll olunması fikrini bizim üçün bir daha təsdiqləyir

Bu gün bizim konqres 50 minə yaxın azərbaycanlının yaşadığı məkan rolunu oynayır. Konqresimiz azərbaycanlıların etnik qrup kimi tanınmasında müstəsna işlər görür. Bu ölkələrin parlament, həm də əyalət seçkilərində siyasi partiyalar Azərbaycan diasporundan dəstək almağa çalışır. Yəni, diasporumuz güclü bir inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Biz artıq 10 ildir fəaliyyət göstəririk və Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasını qarşımıza ən ümdə məqsədlərdən biri kimi qoymuşuq. Bu gün Azərbaycan ötən illərlə müqayisədə güclü inkişaf edir. Lakin problemlərimizin tam aradan qaldırılması üçün bir sıra prinsiplərə xüsusi əhəmiyyət verməyimiz lazımdır. Məsələn, dövlət başçımız qurultaydakı çıxışında bir sıra maraqlı məsələlərə toxundu. Xüsusilə turizmlə bağlı ətraflı danışdı. Bizim gözəl turizm potensialımız var. Bunu dayanmadan inkişaf etdirməliyik ki, qoy əcnəbilər də, soydaşlarımız da sərmayəni ölkəmizə yatırmaqda çətinlik çəkməsinlər. Bu, Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və Vətənə bağlı olmasının şərtlərindən biridir. Səslənən mütərəqqi təkliflərin həyata keçirilməsi çox vacib və ölkəmiz üçün əhəmiyyətlidir.

“Qardaşlıq” Macar-Azəri Birgə Cəmiyyətinin sədri Ramiz Əmirli:

– Qurultay çox yüksək səviyyədə keçdi. Bütün müsahibələrimdə demişəm, yenə də deyirəm ki, dünya azərbaycanlıları dövlətimizin gücünü hiss etdilər. Lobbiçilik sahəsində önəmli addımlar atmağımızın şahidi oluruq. Diaspora fəaliyyətimizin həm də lobbiçiliyə təkan verməsi üçün çatışmayan tərəflərimiz var. Lakin düşünürəm ki, qısa zaman çərçivəsində bu problemlər də aradan qaldırılacaqdır. Qurultayda dövlət başçısı qeyd etdi ki, bu istiqamətdə yeniliklər lazımdır. Dünyanın bir çox yerində informasiya portalları yaratmaq lazımdır. Bu vasitələrlə ölkəmizin üzləşdiyi həqiqətlər haqqında dünyaya məlumat vermək çox vacibdir.

Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı nitqində çoxlu mesajlar var idi. Həm dövlət məmurlarına, həm də diaspor nümayəndələrinə. Bu tədbirdən sonra biz Azərbaycanın inkişafı üçün əlimizdən gələni

etməliyik. Dövlət başçısı da bu kontekstdə mühüm göstərişlər və mesajlar verdi. Hazırda vacib problemlərimizdən biri odur ki, dünyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporları arasında müntəzəm əlaqələr yaratmaq, görüşlər keçirmək çox çətinidir. Çünki zaman və fəaliyyətimiz buna imkan vermir. Vəsait də vacibdir. Amma qurultayda 500-ə qədər iştirakçı var idi. Qurultay dünyada fəaliyyət göstərən təşkilatlarımızı bir araya gətirdi. Çatışmayan cəhətlərimizi müzakirə etdik, bu istiqamətdə fəaliyyət göstərməyin vacib olduğunu bildirdik.

Qurultayda anladığımız ki, Azərbaycan lobbisi hələ istədiyimiz şəkildə qurulmayıb. Bunun əyani sübutu olaraq bir neçə gün öncə milyonlarla türkün yaşadığı Almaniya kimi dövlətin “erməni soyqırımı”nı tanımasını göstərmək olar. Bu, tək Türkiyənin problemi deyil, bu, həm də Azərbaycanın, bütün türk dünyasının məsələsidir. Ermənilər və digər qara qüvvələr hər vəchlə çalışırlar ki, bizim diasporları parçalasınlar. Lakin buna qəti yol vermək olmaz. Biz bərabər addımlar atdıqda güclüyük. Lobbi o demək deyil ki, işğal olunmuş torpaqlarımızın və görkəmli şəxsiyyətlərimizin doğum gününü qeyd etməklə işini bitmiş hesab etsin. Diaspor təşkilatlarımız dünyada yaşayan azərbaycanlılar arasında əlaqələr qurmalı, onlarla işləməyi bacarmalıdırlar. Bu istiqamətdə vacib rol oynayan medianı qurmaq üçün mütləq maddi dəstək lazımdır.

Tezliklə Macarıstanda Azərbaycan haqqında və daim xəbərlərlə təmin olunan sayt açacağıq. Hər bir diaspor rəhbəri, nümayəndəsi verdiyi təkliflərin ardınca düşməli onu həyata keçirmək üçün çalışmalıdır. O cümlədən bizim də təkliflərimiz var və reallaşdırılması üçün həm Azərbaycan dövləti ilə, həm də macar dövləti ilə əməkdaşlıq edəcəyik. Bilirsiniz ki, Macarıstan bizə doğma ölkədir. Onlar özlərini Atillanın nəslindən hesab edirlər. Macarıstanda Turan Qurultayları keçirilir. Türk ölkələrinə, türk əsilli xalqlara macarlarda xüsusi maraq oyanıb. Bunu dəyərləndirməliyik.

Türkiyə – Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (TADEF) rəhbəri Bilal Dündar:

– Qurultay möhtəşəm keçdi. Hər zaman olduğu kimi, Azərbaycan dövləti ev sahibliyi etdiyi tədbirlərdə göstərdiyi kübarlığı bu dəfə də davam etdirdi. Bu, həm də dövlətimizin öz soydaşları üçün təşkil etdiyi tədbir idi. Bu baxımdan hərtərəfli alınmışdı. İndi biz həssas dövərdə yaşayırıq. Lakin istənilən çətinliyə və həssaslığa baxmayaraq, diaspor hər zaman fəaliyyətdə, inkişafda olmalıdır. Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası olaraq 4 panel icaslardan ibarət olan Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına yaxşı hazırlıqla gəldik. Hər biri öz-özlüyündə önəm kəsb edən və 4 bölümdən ibarət olan qurultayın hər bölümü üçün müəyyən təkliflər, tövsiyələrimiz oldu. İndiyə qədər etdiklərimizlə bərabər, edə bilmədiklərimizin səbəblərini açıqlayaraq yeni bir strategiyanın müəyyən edilməsini gündəmə gətirmək istədik. Qurultay diaspor sahəsində fəaliyyət göstərən insanları bir araya gətirmək, onları yaxınlaşdırmaqla əməkdaşlıqlarının genişləndirilməsinə təkan verən önəmli bir faktordur. Bu baxımdan biz də bundan yararlanmaq istədik. Çünki, qurultay koordinasiya baxımından müstəsna əhəmiyyəti olan tədbirdir. Burada diaspor sahəsində çalışan təşkilatlarımızın birgə əməkdaşlığı, fikir birliyinə nail olmaları ortaya qoyulmaqdadır. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında bir sıra məsələlərlə yanaşı, Qarabağ probleminin həlli ilə bağlı müzakirələrdə təşəbbüslər gündəmə gəldi. Biz bu sahədə fəaliyyətimizi daha

da sürətləndirəcəyik. Erməni yalanlarının alt-üst olmasında, informasiya müharibəsində ön cərgəyə daxil olmamızda, ordumuzun istənilən əməliyyatına dəstək olmamızda gücümüzü əsirgəməyəcəyik.

Xalq qəzeti.-2016.-8 iyun.-№122.-S.4.

Diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti güclənib, amma görüləsi işlər hələ çoxdur

Əfsanə Bayramqızı

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı başa çatdı. Qurultay iştirakçılarının tədbirin təşkili, eləcə də diaspor təşkilatlarının gələcək fəaliyyəti ilə bağlı təəssüatları yüksəkdir. Hansı ölkədən gəlməsindən asılı olmayaraq, söhbətləşdiyimiz qonaqların məqsəd və arzusu birdir: yaşadıkları ölkədə diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini gücləndirmək, dünya azərbaycanlılarının Vətəni olan Azərbaycan dövlətinin nailiyyətlərini və qarşılaşdığı problemləri beynəlxalq aləmə olduğu kimi çatdırmaq.

Şəhla Kazımova, Polşadakı Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin nümayəndəsi:

– 2002-ci ildən Varşavadayam, polyak dili üzrə təhsil aldığım üçün fəaliyyətimi orada davam etdirməyi qərara aldım. Zaman və tale elə gətirdi ki, burada oxumaqla yanaşı, həmçinin diaspor işləri ilə də məşğul olmağa başladım. Mərkəzimiz Azərbaycan mədəniyyətinin, ədəbiyyatının tanınması ilə bağlı bir sıra işlər görür. Mərkəzin təsisçiləri arasında azərbaycanlılarla yanaşı, əslən polyak vətəndaşlar da var. Bu da onu göstərir ki, soydaşlarımız artıq Polşa cəmiyyətinə inteqrasiya etməklə yanaşı, milli mədəniyyətimizin təbliğində, xalqlarımız arasında mədəni-dostluq əlaqələrinin yaradılmasında da fəallıq göstərilir.

Varşava Universitetində pedoqoji fəalliyətlə məşğul olduğum üçün Azərbaycan ədəbiyyatının təbliğinə xüsusi diqqət yetirirəm. Bu yaxınlarda dahi şairimiz Füzulinin qəzəllərini polyak dilinə tərcümə etdik. Bu işdə Azərbaycanın Polşadakı səfirliyinin mühüm xidməti vardır. Cəmiyyətimiz Azərbaycan üçün əlamətdar olan bayram və tarixi günləri hər zaman qeyd edir. Xalqımızın yaddaşında qara hərflərlə yazılmış 20 Yanvar, Xocalı soyqırımını günlərində tədbirlər təşkil edir, Varşava Universitetində məruzələr oxunur, Azərbaycan həqiqətləri Polşa cəmiyyətinə çatdırılır.

Tarixi hadisə olan bu qurultayın təəssüatları hələ uzun müddət yaddaşında qalacaq. Cənab Prezident İlham Əliyevin dərin məzmunlu nitqi bizə daha yaxşı çalışmaq üçün stimül verir.

Əjdər Tağızadə, İsveçdən qurultay nümayəndəsi:

– Tək İsveçdə yox, mütəmadi olaraq müxtəlif ölkələrdə, Amerika Birləşmiş Ştatlarında, Avstraliyada və s. oluram, ordakı diaspor nümayəndələrimizin də fəaliyyətini görürəm, soydaşlarımızla görüşürəm. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimizdə milli duyğu, dövlətçiliyə olan sevgi, vətənpərvərlik hissləri şüurlarda yer alır. Bu, Azərbaycandan kənarında diasporumuzun uğurlarının əldə edilməsində vacib rol oynayır.

Bu gün həmvətənlərimiz yaşadıkları bir sıra ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəallıq göstərir, dövlət qurumlarında da təmsil edilirlər. Sevindirici haldır ki, soydaşlarımız Avstraliyanın paytaxtı Sidneydə Senatda da təmsil olunurlar. Bu ilin aprel ayında Ermənistanın təmas xəttində törətdiyi təxribatlar zamanı xaricdə yaşayan soydaşlarımız, xüsusilə də diaspor təşkilatları həmrəylik nümayiş

etdirdilər. İşğalçı Ermənistanın bu addımına qarşı yaşadıkları ölkələrdə aksiyalar keçirdilər. Diasporumuzun bu həmrəyliyi yüksək dəyərləndirirəm. İnanıram ki, gələcəkdə Azərbaycan diasporu daha da yüksək səviyyədə təşkilatlanacaq.

Qurultayda cənab Prezident İlham Əliyevin çıxışı biz qurultay işçilərinin ürəyincə oldu. O diasporumuzun bundan sonrakı fəaliyyətinin istiqamətləri barədə tövsiyə və təkliflərini verdi. Bu, gələcək fəaliyyətimizin düzgün istiqamət almasına yardımçı olacaqdır.

Ramil Əliyev, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin İskra rayon şöbəsinin sədri:

– Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı həqiqətən də çox möhtəşəm və yaddaqalan oldu. Dünyanın müxtəlif dövlətlərində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarındakı həmkarlarımızı bir arada görmək və müzakirələr aparmaq çox xoşdur. Qurultayda səslənən fikirlər və müzakirə edilən məsələlər nəticəsində növbəti beş il üçün strategiyamızın müəyyən edilməsi olduqca önəmlidir. İnanıram ki, gələcək illərdə diasporumuz Azərbaycan həqiqətlərinin, nailiyyətlərinin beynəlxalq aləmə çatdırılmasında əsas vasitəçi olacaqdır.

Xalq qəzeti.-2016.-8 iyun.-№122.-S.4.

Dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ideologiyanın təcəssümü - qurultay...

İradə Sarıyeva

Dünya azərbaycanlılarının azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirilməsi respublikamızda dövlət siyasəti olaraq həyata keçirilir. Yer üzündə yaşayan azərbaycanlıların milli məfkurəyə sadıqlığı vacib məsələdir. Dünyanın harasında yaşamasından, işləməsindən asılı olmayaraq, hər birimizin əsas məqsədi Azərbaycan dövlətinə, dövlətçiliyimizə, azərbaycançılığa xidmət olmalıdır. Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının vətənidir, bura onların isti ana qucağıdır.

Bilirik ki, 2001-ci ildən başlayaraq ənənəvi olaraq Bakıda dünya azərbaycanlılarının qurultayları keçirilir. İyun ayının 3 və 4-də Bakıda baş tutan Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı bir neçə gündür başa çatıb. Ancaq qurultayın yaratdığı təəssürat hələ də müzakirə edilir. Toplantıda səsləndirilən fikirlər, rəy və qənaətlər hamısı Azərbaycanın dövlət maraqları, azərbaycançılıqla sıx bağlıdır. Ekspertlər vurğulayır ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi, ümumiyyətlə dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan soydaşlarımızın bir araya gəlməsi gənclərin tərbiyəsinə müsbət təsir edir.

Qeyd edək ki, Prezident Administrasiyasının İctimai-siyasi məsələlər şöbəsinin məsləhətçisi Natiq Əliyevin mətbuatda gedən fikirlərinə görə, bu gün gənclərin həyatının ayrılmaz hissəsinə çevrilən internetdən daha səmərəli istifadə olunarsa, ölkə həqiqətləri barədə informasiyaların daha çox insana çatmasına nail ola bilərik. Bu fəaliyyət mərkəzləşdirilmiş formada təşkil olunmalı, gənclər təşkilatları bir-birilə əlaqəli işləməli, həmrəylik nümayiş etdirməlidirlər. Əlbəttə, N.Əliyev bu fikirləri irəli sürərkən gənclərin internetdən Azərbaycan, azərbaycançılıq naminə istifadə etməli olduğunu önə çəkir. Təbii, hələ Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başa çatmayıb, düşmən məkrli siyasət yürütməkdədir. Bu baxımdan, gənclərimiz, xüsusən də xaricdə təhsil alan, işləyən, ictimai həyatda öz sözünü deməyi bacaran gənclər erməni məkrinə qarşı barışmaz mübarizə aparmalıdır. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız bu işdə daha çox maraqlı olmalıdır.

Qeyd edək ki, qurultayın panellərindən birində çıxış edən Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının sədri, Vaterlo Universitetinin professoru İlham Axundov deyib ki, regionda və dünyada olan siyasi sıçrayışları və informasiya müharibəsini də nəzərə alsaq, gənclər bu istiqamətdə daha aktiv olmalıdır. Lobbçilikdən danışan İ.Axundov bildirib ki, Azərbaycan lobbisi artıq formalaşmağa başlayıb, bu tarix 20 ilə yaxın bir dövrü əhatə edir və bu gün Azərbaycan diasporu əlaqəli fəaliyyət göstərir.

Rusiya Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının icraçı direktoru Emin Hacıyev isə bildirib ki, ölkə başçısının qurultaydakı çıxışının əhəmiyyəti böyükdür: "Prezident İlham Əliyev qurultayın açılışında üç önəmli məsələyə toxundu. Bunlar diasporun ən zəif nöqtələrini əhatə edir: mediada boşluqlar, qanunvericilik orqanlarında boşluqlar, azərbaycanlı iş adamlarının Azərbaycana sərmayə yatırması. Hər üç istiqamətdə görüləsi işlər çoxdur. Çalışmalıyıq ki, hər kəs bu işdə əlindən gələn köməyi əsirgəməsin".

Azərbaycan-Rumıniya Gənclər və Mədəniyyət Assosiasiyasının sədri İqbal Hacıyev müasir dövrdə mediada innovativ texnologiyalardan istifadənin önəmindən danışaraq sosial şəbəkələrdə gənclərin aktiv olmasının zəruriliyini bildirib. Qeyd olunub ki, bu gün dünyada sosial şəbəkələr bir təbliğat vasitəsinə çevrilib. Azərbaycanlı gənclər də bu vasitələrdən istifadə etməklə, ölkəmiz haqqında reallıqların daha geniş arealda yayılmasında fəallıq göstərməlidir.

Norveç Azərbaycanlı Gənclər Assosiasiyasının (NAYO) sədri Ramil Əliyev xarici ölkədə yaşayan həmvətənlərimizin həmin ölkələrin icraedici və qanunverici orqanlarında təmsil olunmasının zəruriliyini vurğulayıb.

Ukraynada azərbaycanlı gənclərin fəallığından danışan Ukrayna Azərbaycanlıları Gənclər Birliyinin sədri İlhamə Allahverdiyeva isə xalqlar arasında münasibətlərin bu işdə önəmindən bəhs edib.

Frankfurt Sülh Araşdırmaları İnstitutunun elmi əməkdaşı, siyasi elmlər doktoru Azər Babayev isə deyib ki, diaspor fəaliyyətimizin önəmli aspektlərindən biri Dağlıq Qarabağ haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə dolğun çatdırılmasından ibarətdir.

Polşada Azərbaycanlı Gənclər Şurasının sədri Nail Məmmədşad qeyd edib ki, həmvətənlərimiz yaşadıkları ölkənin cəmiyyətinə inteqrasiya olunmalı, hər bir kəs yaşadığı ölkənin dilini, mədəniyyətini daha yaxşı bilməlidir.

Core Vaşinqton Universitetinin professoru Türker Özdoğan qeyd edib ki, xaricdə təhsil alan azərbaycanlı gənclərin sayı daha da artırılmalıdır: "Core Vaşinqton Universitetində onların sayı nə qədər çox olarsa, bu, ölkənin uğurudur. Ona görə də azərbaycanlı gəncləri universitetimizdə görməkdən şad olaram".

AMEA-nın akademik katibi, İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun direktoru, akademik Rasim Əliquliyev virtual məkanda dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyini qorumaq, vahid məkandan fəaliyyətini əlaqələndirməyin əhəmiyyətindən danışib. O, müasir dövrdə informasiya müharibəsində tək cə Azərbaycanın resurslarının yetərli olmadığını, dünya azərbaycanlılarının da bu işə öz töhfəsini verməli olduğunu qeyd edib.

Qeyd edək ki, qurultayın panellərindən birində Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi üzrə tədqiqatçı, "Türküstan və Cənubi Qafqaz: daşnaklar Fərqanədən Qarabağadək" kitabının müəllifi Şuxrat Salamov çıxış edərək Azərbaycan və özbək xalqlarının ortaq tarixi və mədəniyyətindən söhbət açıb.

Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporunun (UABD) sədri, Türkdilli Diasporların Ukrayna Regional Mərkəzinin icra katibi, hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Hikmət Cavadov informasiya məkanında xarici KİV-lərin əhəmiyyətini vurğulayıb. Diqqətə çatdırıb ki, xarici KİV-lərin böyük əksəriyyətinin biznes strukturu olması nəzərə alınmalıdır. Bu baxımdan müvafiq istiqamətdə fondun təşkili, eləcə də KİV-lərlə bağlı koordinasiya mərkəzinin yaradılması və bu işə peşəkar jurnalistlərin cəlb edilməsi faydalı olar.

Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri, Azərbaycan Respublikasının əməkdar jurnalisti Mahir Həməzəyev rəhbərlik etdiyi qurumun fəaliyyətindən söhbət açıb, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında başqa xalqların da təcrübəsindən bəhrələnməyi təklif edib. Qeyd edib ki, 2006-cı ildə Litvada Qarabağ hadisələrini işıqlandıran litvalı jurnalistlər qrupu yaradılıb. Qrup informasiyanın təqdimatında müxtəlif janrlardan istifadə edir, Avropa düşüncə tərzinə uyğun materiallar hazırlayır. Lakin ümumilikdə hələ görüləsi işlər çoxdur, xüsusilə sosial şəbəkələrdə fəallıq artırılmalıdır.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktorunun birinci müavini Samir Məmmədov məruzəsində informasiya platforması yaratmağın zəruriliyini vurğulayıb.

Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin fəxri prezidenti, Mayns Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Başar Kömür beynəlxalq təşkilatların nizamnamə və digər sənədlərində xalqların hüququna dair müddəaların real hadisələrə tətbiqində ikili standartların olduğundan söz açıb.

"Xocalıya ədalət" beynəlxalq kampaniyasının İsrail üzrə rəsmi əlaqələndiricisi Arye Qut isə iki ölkə arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq əlaqələrini qeyd edib və bu əlaqələrin davam etməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Azərbaycan Hyuston Mərkəzi, Hyuston Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının prezidenti İradə Axundova xaricdə yaşayan azərbaycanlıların üzərinə ölkəni təmsil etmək baxımından böyük məsuliyyət düşdüyünü söyləyib və rəhbərlik etdiyi təşkilatın fəaliyyətindən danışıb.

Qeyd edək ki, Avropa Azərbaycanlıları Konqresi İcraiyyə Komitəsinin üzvü, "Vətən" cəmiyyətinin sədri Səfər Sadiqi (Danimarka) türk diasporu ilə birgə fəaliyyət göstərməyin əhəmiyyətindən danışıb, türk diasporu cəmiyyətinin gücündən istifadə etməyin vacibliyini vurğulayıb.

Bildirək ki, bir neçə gün əvvəl Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının yekun iclası keçirilib.

Qeyd edək ki, iclasda qurultayın sənədləri qəbul edilib, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının yeni tərkibi müəyyən edilib. Prezident İlham Əliyev Əlaqələndirmə Şurasının rəhbəri seçilib.

Onu da vurğulayaq ki, həmçinin, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının nümayəndələrinin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə müraciəti qəbul edilib. Müraciətdə qurultayın təşkilinə göstərdiyi diqqət və dəstəyə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarlıq ifadə olunub.

Müraciətdə bildirilib ki, bu qurultay Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələnin əsasını qoyacaq, milli birlik və həmrəyliyin daha da möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verəcək.

Müraciətdə Azərbaycanın regionun lider dövlətinə çevrildiyi vurğulanıb. Qeyd olunub ki, Azərbaycanla bağlı antitəbliğət kampaniyalarının qarşısının alınmasında "hücum taktikası"na keçən diaspor təşkilatlarımız bu sahədə yeni təbliğət mexanizmlərindən geniş istifadə edir.

Müraciətdə daha sonra bildirilib ki, hər il Azərbaycanda keçirilən mühüm beynəlxalq tədbirlər təhlükəsizliyin, sabitliyin, sülhün tərəfdarı kimi Azərbaycanın artıq beynəlxalq aləmi narahat edən aktual məsələlərin müzakirə olunduğu mühüm məkana çevrildiyini bariz göstərir.

Qurultay nümayəndələri bəyan ediblər ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində səy və təşəbbüslərini birmənalı şəkildə dəstəkləyirlər.

Daha sonra müraciətdə qeyd olunur: "Cənab Prezident, Sizi əmin edirik ki, Azərbaycanın haqq səsinin bütün dünyaya çatdırılması, milli-mədəni irsimizin yaşadılması və təbliği, həmçinin, doğma Vətənin milli maraqlarının təmin olunması naminə dünya azərbaycanlılarının daha mütəşəkkil qaydada təşkilatlanmaları istiqamətində bundan sonra da bütün imkan və bacarığımızı səfərbər edəcəyik".

Bu qurultayın keçirilməsini yüksək qiymətləndirən və onun əhəmiyyətini önə çəkən professor Arif Quliyev qeyd edib ki, Azərbaycanın milli-mədəni özünəməxsusluğunun, tarixi ənənələrə bağlılığının qorunub saxlanması diaspor quruculuğunun müasir mərhələsinin ən aktual məsələlərindən biridir: "Buna görə də bu sahədə Azərbaycan dövləti tərəfindən müvafiq tədbirlər həyata keçirilir. İnanıram ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmlə münasibətlərinin inkişafında, ölkəmiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə daha geniş çatdırılmasında mühüm rol oynayacaq".

"AzərTAc"-ın məlumatına görə, Arif Quliyev deyib ki, diaspor quruculuğunun ən vacib istiqamətlərindən biri də soydaşlarımızın tarixi Vətənin maraqlarından irəli gələn prosesdə daha fəal iştirakını təmin etməkdir. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı xaricdə yaşayan azərbaycanlıların müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə əhəmiyyətli təsir göstərəcək.

"Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı həm xalqımızın, həm də bütün dünya azərbaycanlılarının yaddaşında mühüm tarixi hadisə kimi qalacaq" - bu sözləri isə SİA-ya açıqlamasında Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Siyasi Şurasının üzvü, millət vəkili Musa Quliyev qurultayın nəticələri haqqında danışarkən deyib: "Sözügedən tədbirin keçirilməsi bütün dünya azərbaycanlılarının ölkəmizin ətrafında birləşdirilməsində növbəti mühüm addım oldu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sözügedən qurultayda çıxışı ölkəmizin bütün dünyadakı diasporları üçün fəaliyyət proqramı idi. Dövlət başçısının tədbirdə səsləndirdiyi fikirlər, verdiyi mesajlar, etdiyi tövsiyələr, dünya azərbaycanlılarını sıx birləşdirməklə yanaşı, onlar arasında inteqrasiyanı möhkəmləndirəcək, eyni zamanda ölkəmizə daha sədaqət və cəsarətlə xidmət etməyə dəvət edəcək. Ölkə rəhbəri bildirdi ki, dünya azərbaycanlıları yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi, sosial, eləcə də media həyatında daha fəal olmalı, həmin ölkələrin parlamentində, hökumətində, bələdiyyələrində təmsil olunmalıdırlar. Bu çox vacib mesajdır və hesab edirəm ki, Azərbaycan Prezidentinin bu fikirləri ölkəmizin bir çox ölkələrdə mövqeyinin daha da gücləndirilməsinə gətirib çıxaracaq. Ölkə başçısı qurultayda çıxışı zamanı daha bir məqama toxunaraq digər ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların bir mərkəz ətrafında birləşməsinin zəif olması, bəzən onlar arasında müəyyən konfliktlərin, qeyri-səmimi münasibətlərin olması ilə bağlı fikirlərini bildirdi. Təbii ki, səbəbindən asılı olmayaraq, bu problemlər aradan qaldırılmalıdır. Bunun yeganə yolu Azərbaycanın səfirliyi, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx işləmək, həmçinin, Azərbaycan hökuməti tərəfindən verilən tapşırıqları qeyd-şərtsiz yerinə yetirməkdən ibarətdir".

Azərbaycan dövlətinin müasir tarixində önəmli rolu olan Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı böyük mahiyyət daşıyır. Ənənəvi qaydada keçirilən qurultaydan xaricdə yaşayan, lobbichilik fəaliyyəti ilə məşğul olan insanlar, təşkilat rəhbərləri böyük fayda götürdü desək yanılmarıq. Ölkə başçısının tövsiyələri, dünya azərbaycanlılarına ismarıqları, məzmunlu çıxışı yaddaqalan nəticələr verəcək. Azərbaycançılıq, Azərbaycan naminə dünya azərbaycanlıları bu dəfə də bir oldu, həmrəylik ifadə etdilər. Azərbaycançılıq ruhunda işlər görən diaspor təmsilçilərimizin gələcəkdə də bu sahədə uğurlar əldə edəcəyinə ümid bəsləyirik.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vəsitalərinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.

Bakı xəbər.-2016.-8 iyun.-№102.-S.15.

Dünya azərbaycanlılarının güvənc yeri

Rəşad Cəfəri

Dünyada və regionumuzda baş verən hadisələr, xüsusən XX əsrdə dünyanı cənginə almış müharibələr, inqilablar, hərbi münaqişələr nəticəsində azərbaycanlıların bir qismi digər ölkələrə miqrasiya etmək məcburiyyətində qalıb. Kimisi öz yurd-yuvasından didərgin salınıb, kimisi deportasiyaya məruz qalıb, kimisi iş tapmaq və ya təhsil almaq məqsədilə doğma yurdu tərk edərək özgə məmləkətlərdə qərar tutub.

Heydər Əliyev azərbaycanlıların təşkilatlanmasını diqqət mərkəzində saxlayırdı

Uzun illər onların tarixi vətənlə əlaqələri olmasa da, 25 il əvvəl Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrini bərpa edərək tarixinin müstəqillik mərhələsinə daxil olması xaricdə yaşayan azərbaycanlılar üçün də yeni dövrün başlanğıcını qoydu. Ümummillə lider Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasət Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlayaraq daha da möhkəmləndirdi və dinamik inkişaf yoluna çıxardı. Ölkəmizdə milli birliyin bərqərar olması ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsinə və sosial-iqtisadi inkişafın sürətlənməsinə, o cümlədən dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan azərbaycanlıların tarixi vətənlə əlaqələrinin güclənməsinə mühüm təsir göstərdi.

Bu mənada dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının müəllifi ümummillə lider Heydər Əliyevdir. O, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması məsələsini daim diqqət mərkəzində saxlayıb, müxtəlif xarici ölkələrə etdiyi çoxsaylı səfərlərdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirib, onların problem və qayğıları ilə yaxından maraqlanıb. Ulu öndər Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı xaricdəki soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşərək təşkilatlanması baxımından tarixi əhəmiyyət kəsb edib və diaspor hərəkatının inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını qoyub.

Bu qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün şərait yaratmışdır. Ümummillə lider Heydər Əliyev qurultaydakı çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyin təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı tövsiyə xarakterli fikirlərini söyləmişdir. Azərbaycanın

beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılması, müxtəlif ölkələrdə dilimizin, tariximizin, mədəniyyətimizin yüksək səviyyədə təbliği, Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasətinin ifşası, bədnam erməni lobbisinə qarşı sistemli və ardıcıl əks-hücumun təşkili məsələləri qurultayın qarşıya qoyduğu başlıca vəzifələr olub.

Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının dərin rəğbətini qazanıb

Qürur doğuran haldır ki, ulu öndərin layiqli davamçısı - Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də diaspor və lobbi quruculuğuna mühüm məsələlərdən biri kimi yanaşır. Ötən 13 ildə bu yöndə ardıcıl tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkib, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirib. Dövlət başçısı müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə hansısa ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulayıb. Cənab İlham Əliyevin sərəncamları ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının, 2011-ci il iyulun 5-də isə III qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni təkan verməklə ötən illərin əlamətdar hadisələri kimi yadda qalıb.

Bütün bunlar diaspor quruculuğu işinə və milli həmrəyliyimizin möhkəmlənməsinə yeni təkanlar verib. Belə ki, qurultaylarda Azərbaycan diasporunun vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırım aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dərin məzmunlu çıxışlarında xaricdəki azərbaycanlılara və respublikanın müvafiq dövlət qurumlarına bu sahədə görülmüş işlərdə arxayınlaşmamağı, daha böyük nəticələrə nail olmağı tövsiyə edib. Hər bir qurultaydan sonra xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, doğma vətənimizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, həmvətənlərimizin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, mədəni irsimizin təbliği sahəsində daha mühüm işlər görülüb.

Ümumiyyətlə, Prezident İlham Əliyevin ötən 13 ildə azərbaycanlıların diaspor hərəkətinin gücləndirilməsi naminə həyata keçirdiyi fəaliyyət sistemli səciyyə daşıyıb. Dövlət başçısı dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə verdiyi töhfələrlə, ölkə hüduqlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsinə çalışmaqla, milli birliyə xidmət edən addımları ilə dünya azərbaycanlılarının dərin rəğbətini qazanıb.

Müxtəlif illərdə Azərbaycanın xarici ölkələrdəki diplomatik korpusunun nümayəndələri ilə keçirdiyi görüşlərdə Prezident İlham Əliyev diaspor quruculuğu işini xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirib.

Dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi müstəqil Azərbaycanın həyatında tarixi hadisələrdir. Ümummillî lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən və həqiqətən də artıq ənənəvi xarakter alan dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının əsas məqsədi, təbii ki, Azərbaycan xalqının milli maraqlarının müdafiəsi naminə dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın birləşdirilməsindən, təşkilatlanmasından, tarixi vətənlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsindən, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsindən və əlaqələndirilməsindən ibarətdir. Bu istiqamətdə əsas məram milli birlik və həmrəyliyə nail olmaq idi ki, ötən müddət ərzində bu sahədə xeyli uğurlu addımlar atılıb. İstər I qurultayda ulu öndər Heydər Əliyevin, istərsə də sonrakı qurultaylarda Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan diasporu qarşısında qoyduğu vəzifələr, verdiyi tapşırıqlar Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi yolunda həyata keçirilən tədbirlərlə bağlıdır.

IV qurultay Azərbaycan diasporunun yaxşı təşkilatlandığını göstərdi

Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan diasporu yaxşı təşkilatlanıb, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi proseslərinə təsir göstərmək, Azərbaycanın milli maraqlarını müdafiə etmək imkanları artıb. Xarici ölkələrdə yaşayan və təhsil alan azərbaycanlı gənclərin təşkilatlanması, dost dövlət və xalqların icmalarının müvafiq təşkilatları, o cümlədən türk, yəhudi diasporları ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi, lobbi quruculuğu işindəki uğurlarımız qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmağın göstəricisi hesab edilə bilər.

İyunun 3-4-də Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı bunun bariz təsdiqi oldu. Qurultayda 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edirdi. Onların arasında xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibətilə tanınan nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də vardı. Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işinə Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hökumət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də qatılmışdı.

Qurultayda diaspor rəhbərləri müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkatında gənclərlə bağlı yeni strategiyanın hazırlanması, indiki qlobal iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbi quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi apardı, rəy və təkliflərini səsləndirdilər. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər, onların həlli yolları və s. prioritet məsələlər müzakirə olundu.

Prezident İlham Əliyev qurultaydakı dərin məzmunlu çıxışında diaspor fəaliyyətinin daim Azərbaycan dövlətinin diqqət mərkəzində olduğunu bildirdi, dünyada yaşayan azərbaycanlıların öz tarixi

vətənləri ilə əlaqələrini heç vaxt kəsməmələrini tövsiyə etdi, onların xaricdəki təşkilatları arasında koordinasiyanın, həmrəyliyin vacibliyini, azərbaycanlıların yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirakının əhəmiyyətini vurğuladı, biznes fəaliyyəti ilə məşğul olan soydaşlarımızı Azərbaycana sərmayə qoymağa dəvət etdi: “Biz istəyirik ki, dünyada yaşayan azərbaycanlılar öz tarixi vətənləri ilə əlaqələri heç vaxt kəsməsinlər. Daim əlaqədə olsunlar, Azərbaycan ilə bağlı olsunlar. Beləliklə, onlar özlərini daha da rahat hiss edəcəklər. Belə olan halda Azərbaycan dövləti onlara daha da böyük dəstək verə biləcək. Hazırda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı milyonlarla ölçülür. Əlbəttə ki, onlar yaşadıkları ölkələrin vətəndaşlarıdır. Mən çox istəyirəm ki, onlar yaşadıkları ölkələrdə daha da böyük mövqelərə nail ola bilsinlər. Yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatında daha da fəal rol oynasınlar”.

Bir cümlədə dörd dəfə yalan danışan Sarkisyan

Xalqımızın öz hüquqlarını suveren şəkildə reallaşdırması artıq dönməz xarakterə malikdir və bu, hər bir həmvətənimizə müstəqil Azərbaycanın xoşbəxt gələcəyinə daha böyük nikbinliklə, inamla baxmağa əsas verir. Azərbaycan iqtidarının müəllifi olduğu möhtəşəm müvəffəqiyyətlər dünyanın hansı bölgəsində yaşamalarından asılı olmayaraq bütün soydaşlarımızın qəlbində böyük qürur və iftixar hissləri doğurur. Onlar dünya azərbaycanlılarının tarixi vətəni olan ölkəmizlə bağlılıqlarını daha güclü hala gətirir, ölkəmizin daha da qüdrətlənməsinə töhfə verməyi fəaliyyətlərində prioritet istiqamətlərdən birinə çevirirlər. Təbii ki, bu istiqamətdə ən mühüm məsələlərdən biri Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasıdır.

Təsadüfi deyil ki, IV qurultayın dünya azərbaycanlılarının daha da fəal olmaları üçün çox önəmli tədbir olacağını bildirən Prezident İlham Əliyev xaricdə yaşayan azərbaycanlıların ölkəmizlə bağlı həqiqətləri beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmasının vacibliyini önə çəkdi. “Azərbaycan həqiqətləri haqqında, əlbəttə ki, dünya ictimaiyyətinə geniş informasiya verilməlidir. Biz dövlət olaraq bunu etməyə çalışırıq. Ancaq diaspor təşkilatlarından da çox şey asılıdır. Xüsusilə biz bunu Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı informasiya təminatında görürük” deyən Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, ermənilərin müxtəlif ölkələrdə xalqımıza qarşı apardıkları çirkin kampaniyanın qarşısının alınması və Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması diaspor təşkilatlarımız üçün əsas olmalıdır. Onlar fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə internet saytları açmalı, Azərbaycan reallıqları haqqında həqiqi informasiyalar yaymalıdırlar.

Dövlət başçısı apreldə cəbhə xəttində baş verənləri misal çəkdi. Həmin döyüşlərdə sarsıdıcı məğlubiyyətə uğrayan Ermənistan bu hadisələr barədə nə qədər yalan informasiya yaymağa çalışsa da, istədiyinə nail olmadı. Bütün siyasətçilər öz fikirlərində Azərbaycanın mövqeyindən çıxış etdilər. Heç Ermənistanın ənənəvi müttəfiqləri də onun tərəfini tutan və Azərbaycanın əleyhinə yönəlmiş bəyanat səsləndirmədilər. Bu da ondan irəli gəldi ki, Azərbaycan 1990-cı illərin əvvəlinin Azərbaycanı deyil.

Artıq dünya birliyində güclü mövqeyimiz var və sözüümüz eşidilir. Ermənistan rəhbərliyi isə gah məğlub olmadıqlarını, gah itirilmiş ərazilərin əhəmiyyət kəsb etmədiyini deməklə, sonda isə bir neçə generalı vəzifəsindən azad etməklə, həbsə atmaqla özünü həm gülünc vəziyyətə saldı, həm də ifşa etdi. Ermənistan prezidenti S.Sarkisyan bu yaxınlarda Avrasiya İqtisadi İttifaqının tədbirində bu hadisələrlə bağlı danışarkən bir cümləsində dörd yalan işlətməklə növbəti dəfə özünü gülüş hədəfinə çevirib. Onun bu halını Prezident İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlarının IV Qurultayında belə ifadə edib: “Mən bir cümlədə dörd dəfə yalan danışan ikinci prezident tanımıram. Bu, mütləq “Ginnesin rekordlar kitabı”na salınmalıdır, amma antirekord kimi. Heç olmasa, Ermənistan dünyada hansısa bir sahədə birinciliyi əldə edər”.

Dövlətimizin, xalqımızın milli mənafe və maraqlarının beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv çatdırılması baxımından xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Onlar bu məsələdə daha məsuliyyətli olmalı, hər bir imkandan əsl həqiqətlərin yaşadıkları cəmiyyətə çatdırılması üçün istifadə etməlidirlər. Çünki Azərbaycan dünyada yaşayan hər bir azərbaycanlının, - hətta burada doğulmasa belə, - güvənc yeri, bütün soydaşlarımızın həmrəyliyinin əsası və güclü dayağıdır. Məhz bu ölkə dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıların müdafiəçisi və qarantı rolunda çıxış edir.

Azərbaycan.-2016.-8 iyun.-№122.-S.1,4.

“Qurultayda yaranan əlaqələr bəzən önəmli tədbirlərə imza atılmasına vasitə olur”

Vaqif Məmişov: “Azərbaycanla Rusiya arasında olan münasibətlərin inkişafı üçün səylərimizi artırırıq”

Fuad Hüseynzadə

Sankt-Peterburqda Azərbaycan Milli-Mədəni Muxtariyyətinin sədri, Sankt-Peterburq qubernatorunun milli məsələlər üzrə müşaviri Vaqif Məmişovla müsahibəni təqdim edirik.

-Rusiyadakı azərbaycanlılar Vətənə nə dərəcədə bağlıdırlar?

-Mən ilk növbədə ümummilli lider Heydər Əliyevə minnətdaram. Ümummilli lider Heydər Əliyev 2001-ci ildə Moskvaya səfəri zamanı Rusiya Federasiyasının prezidenti Vladimir Putinlə birlikdə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) açılışını etdi. O zaman Azərbaycanın Rusiyadakı əksər diaspor nümayəndələri bir yerə yığıldı və ÜAK-ın açılışı təntənəli şəkildə həyata keçdi. Ulu öndər bu sahəyə xüsusi önəm verirdi və bu səbəbdən də önəmli addımlar atdı. O, bizə həmişə tövsiyə edirdi ki, tarixi vətənimizə bağlı olaq, Azərbaycana tez-tez gəlib gedək, ana yurdumuzu unutmayaq. Təbii ki, biz qərrib ölkədə yaşamağımıza baxmayaraq, vətənimizin, xalqımızın qayğısına qalmalıyıq.

-Rusiya-Azərbaycan münasibətlərini necə dəyərləndirirsiniz və diaspor əlaqələrin inkişafına töhfə verə bilirmi?

-Bu gün Rusiya ilə Azərbaycan arasında dostluq münasibətləri mövcuddur və bu, daha da yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Bununla yanaşı, Rusiya və Azərbaycan Prezidentlərinin arasında da səmimi dostluq münasibətləri var. Bəziləri bunun əhəmiyyətini o qədər də anlamır. Amma bu çox önəmlidir. Prezident İlham Əliyev hər dəfə Rusiyaya səfər edərkən Vladimir Putinlə görüşməsi bizim üçün çox müsbət vəziyyət yaradır. Bu bizə əlavə stimül verir. Biz daha da ruhlanırıq və iki dövlət arasında olan münasibətlərin inkişafı üçün səylərimizi artırırıq.

-Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının önəmini nədə görürsünüz? Sizcə Qurultay mövcud problemlərin aradan qaldırılmasına töhfə verəcəkmi?

-Bu tədbir çox önəmlidir. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların bir yerə yığılması adi iş deyil. Burada yığılmaq, görülən işlərlə bağlı hesabat xarakterli məruzələr etmək, eyni zamanda problemlərin aradan qaldırılması yollarını müzakirə etmək, diaspor sahəsində olan boşluqların aradan qaldırılmasını araşdırmaq zəruri məsələdir. Bundan əlavə, müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız, o cümlədən biz, bir-birimizlə tanış olur, əlaqələr yaradıırıq. Burada yaranan əlaqələr bəzən önəmli tədbirlərə imza atılmasına vasitə olur.

Bizdən sonra gənclər gəlir. Gənclərə öz tövsiyələrimizi, məsləhətlərimizi verməliyik. Cənab Prezident də Qurultayın açılış mərasimində vurğuladı ki, erməni diasporu əksər ölkələrdə güclüdür. Onlar

çalışırlar ki, bir olsunlar, hər yerdə bir-birlərinə dəstək versinlər. Biz də çalışmalıyıq ki, onlardan daha güclü olaq, birliyimiz daha möhkəm olsun.

- Qurultayın açılış mərasimində Prezident bildirdi ki, diasporla səfirlik arasında sıx əlaqə olmalıdır. Hazırda əlaqələri qanəedici hesab etmək olarmı? Məsələn, Rusiyada bu məsələ ilə bağlı vəziyyət necədir?

-Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların əksəriyyəti həm də həmin ölkələrin vətəndaşlarıdır. Təbii ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla, Azərbaycan diasporu ilə səfirliyin əlaqələri sıx olmalıdır. Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu ilə sıx əlaqələrimiz var. Amma bəzən elə diplomatlar olur ki, onların fəaliyyəti əks effekt verir. Elələrinin fəaliyyəti birliyimizə töhfə verir, əksinə maneçilik yaradır, parçalanmaya xidmət edir. Elə insanların olmasındansa olmamağı yaxşıdır.

-Prezidentin daha bir tövsiyəsi də xaricdə yaşayan iş adamları ilə bağlı idi. Bildirdi ki, onların Azərbaycana yatırım etməsi daha yaxşı olar. Eyni zamanda siz də iş adamısınız. Bu barədə nə düşünürsünüz?

-Cənab Prezidentin tövsiyələrinin mühüm strateji əhəmiyyəti var və buna əməl olunmalıdır. Prezident Azərbaycan dövlətinin xaricdə yaşayan azərbaycanlıların arxasında olduğunu, bizi unutmadığını, Azərbaycanın hər birimizin vətəni olduğunu qeyd etdi.

Əlbəttə, bu gün çox sevinirik ki, ölkəmiz inkişaf edir. İqtisadi potensial sürətlə artır. Əlbəttə, biz də istəyirik ki, öz vətənimizdə də nəşə edək, hansısa biznes quraq. Bu gün iş adamlarının burada biznes qurması üçün hər cür imkanlar yaradılıb. Bəzi çətinliklər aradan qaldırılıb. Təbii ki, düzgün işləməklə, qanuna riayət etməklə normal qaydada fəaliyyət göstərə bilərsən. Bir daha deyirəm ki, çalışacağıq ki, burada nəşə edək. Onu da nəzərinizə çadırım ki, cənab Prezidentin Qurultayda çıxışı, məsləhətləri mənə çox xoş təsir bağışladı. Biz, çalışacağıq ki, onun tövsiyələrinə, məsləhətlərinə riayət edək. Ümummilli lider Heydər Əliyev də həmişə deyirdi ki, harada yaşamağınızdan asılı olmayaraq siz azərbaycanlısınız: “Elə edin ki yaşadığınız ölkənin xalqına hörmətiniz olsun, onların qayda-qanunlarına riayət edin, öz ana dilinizi, vətəninizi, adət ənənənizi, dininizi yadınızdən çıxarmayın. Özünüzdən sonrakı nəsillərə də bunu aşılayın...”

Palitra.-2016.-8 iyun-№ 101.-S.5.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar qurultaydan məmnun qayıdıblar

Anar Turan

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı barədə iştirakçıların yüksək fikirləri davam edir. Qurultay iştirakçıları tədbir haqqında unudulmaz təəssürlərə malikdirlər. Hansı ölkədən gəlməsindən asılı olmayaraq, qurultayda iştirak etmək onlar üçün şərəfli vəzifəyə çevrilmişdi.

Arye Qut, İsrail dövlətində “Xocalıya ədalət!” beynəlxalq kampaniyasının rəsmi əlaqələndiricisi, Hayfa Universitetinin doktorantı:

– Məni hər dəfə Bakıya, doğma Azərbaycan, böyük Vətən hissi gətirir. Bu dəfə səfərimin səbəbi - Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında iştirakım idi. Hesab edirəm ki, bu qurultay iş baxımından daha pragmatik və uğurlu oldu. Eyni zamanda, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin proqram xarakterli çıxışı mənim ürəymcə oldu. Mən iki il öncə Azərbaycanın dövlət başçısının dediyi işə başlamışam. Prezident tamamilə düz qeyd etdi ki, diasporun ən zəif yerlərindən biri xarici ölkələrin dövlət, hökumət, qanunvericilik orqanlarında təmsilçiliyin aşağı səviyyədə olmasıdır. Eyni zamanda, xarici media qurumları ilə işimiz o qədər də yaxşı qurulmayıb. Başqa sözlə, Prezident diaspor nümayəndələrinə müraciət edir ki “özümüz deyib -özümüz eşitmək” prinsipindən ayrılmaq və müxtəlif ölkələrdə diaspor işini professional şəkildə qurmaq lazımdır.

Qurultayda çoxsaylı maraqlı təkliflər səsəndirildi. Bu təkliflər reallaşsa, bu, ümummillə mənafeyimizə çox böyük fayda ilə yadda qalar. Tədbirdə azərbaycanlıların birləşmə, həmrəylik məsələləri gündəmə gətirildi. Fikrimcə, bu, indiki informasiya savaşı dönməndə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İsraildə icraçı direktoru olduğum Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin nümayəndəliyinin və “Cəmiyyət üçün beynəlxalq layihələr” təşkilatının sədri kimi İsraildə və ABŞ-da çalışan dostlarım və elm adamları vasitəsi ilə dünya mediasında - “Jerusalem Post”, “Yediot Ahranot”, “Maariv”, “Hill”, “Haaretz”, “Times of İsrail”, “Jewish World” kimi qazetlərdə, İsrailin 2 televiziya kanalında, İ24 Beynəlxalq Televiziyada, İlland İnternet televiziyasında 35 məqalə dərc olunub və bir neçə televiziya süjeti hazırlanıb. Bütün bunlar real işlər və tanıtım metodlarıdır. Bu yaxında isə mənim rəhbərlik etdiyim “Cəmiyyət üçün beynəlxalq layihələr” təşkilatı çərçivəsində “Zamanın çağırışları” informasiya analitik portalı rus dilində fəaliyyət göstərməyə başlayıb və qısa vaxt müddətində bir neçə dil panelləri də açılacaqdır. Bu gün dünyada olan Azərbaycan diasporunun əsas məqsədi böyük informasiya müharibəsinə fəal şəkildə inteqrasiya olunmaqdır.

Toğrul Allahverdili, Azərbaycan-Slavyan Gəncləri Assosiasiyasının Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri:

– Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi çox böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Qeyd etmək istəyirəm ki, Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İlham Əliyev çıxışında : səfirlik və cəmiyyətlərin bir komanda kimi fəaliyyət göstərməsi, işləməsinin vacibliyini qeyd etmişdi və həmin məsələ bu qurultayda da müzakirə mövzusu oldu. Doğrudur, ötən qurultaydan sonuncu qurultaya qədər keçən zaman çərçivəsində xeyli irəliləyişlər olmuşdur. Diasporumuz xeyli güclənmişdir. Lakin hələ də problemlər var və bunun tezliklə həll edilməsi üçün dayanmadan çalışmalıyıq.

Əsas ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspor siyasətini bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev uğurla icra etməkdədir. Hesab edirəm ki, bu qurultay da olduqca vacib və əhəmiyyətli oldu və ümumilli liderin azərbaycanlıların gələcək hədəflərinə doğru irəliləməsi ilə bağlı bildirdiyi təlimatların növbəti hissəsi idi. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan diasporu hazırda dünya səviyyəsində öz sözünü deməkdədir. ASGA Rusiya nümayəndəliyi olaraq Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında əsas təkliflərimizi verdik. Bu gün informasiya savaşında diaspor təşkilatlarının ciddi və sistemli koordinasiya ehtiyac var. Təkliflərimiz də bununla bağlı idi.

Bu il biz 10 yaşımızı qeyd etdik. Təşkilatımızın əsas strateji uğurlarından biri də slavyan ölkələrində ASGA-nın nümayəndəliklərinin yaradılması və gəncləri öz ətrafında uğurla birləşdirməsi olub. Bu mənada ASGA-nın Rusiya nümayəndəliyi xüsusi olaraq fərqlənir. 2014-cü ildə təsis edilən nümayəndəlik bu gün də uğurlar yolundadır. İki- illik fəaliyyətimiz dövründə biz 40-dan artıq tədbir, 30-a yaxın dəyirmi masa, 11 layihə, 3 kütləvi aksiya həyata keçirmişik. 2015-ci il bizim üçün daha düşərli oldu. Bir çox illərə imza atdıq. Diaspor təşkilatlarını bir araya gətirmək üçün informasiya mərkəzi yaratdıq. Bundan başqa, qadınların diaspor işində fəal iştirakını təmin etmək üçün klub təsis etmişik. Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, bütün bu fəaliyyətimizi digər təşkilatlarla əlaqəli şəkildə həyata keçirək.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə təsis edilən Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı (RAGT) birmənalı şəkildə Rusiyada yaşayan azərbaycanlı gəncləri öz ətrafına toplayıb. Bu, bizim üçün çox böyük stimuldur. İndi isə qarşımızda duran əsas hədəf Bakıda keçiriləcək "Formula-1" yarışlarının təbliğatını Rusiyada yüksək səviyyədə aparmaqdan ibarətdir. Qarabağ həqiqətlərinin Rusiya ictimaiyyətinə çatdırılmasına çalışırıq. Bu istiqamətdə bir neçə layihə reallaşdırmışıq. Prezident yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının başlatdığı "Şuşaya azadlıq" kampaniyasının tərəfdaşlarıyıq. Artıq üç ildir Moskvada "Şuşaya azadlıq !" adlı tədbirlər keçiririk . Kəlbəcər əsirləri ilə bağlı da böyük bir virtual aksiya təşkil etmişik. Aksiyanın yekunu olaraq isə Ermənistanın Rusiyadakı səfirliyi qarşısında etiraz aksiyası keçirib, bəyanat vermişik. Bir sözlə, ümumilli məsələlərdə həmrəylik göstərilməsində təşkilatımız öz sözünü deməkdədir.

Xalq qəzeti.-2016.-11 iyun.-№125.-S.4.

Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında diasporların üzərinə mühüm vəzifələr düşür

Rəhman Salmanlı

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının iştirakçısı, Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin Moskva şəhəri üzrə icraçı direktoru Şamil Tağıyev əməkdaşımızla görüşündə demişdir:

- Artıq Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı da tarixə çevrildi. Ancaq onun əhəmiyyəti və müasir dövrdəki rolu barədə müzakirələr davam edir. Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı proqram xarakterli çıxışı bütün azərbaycanlıların arzu və istəklərini dolğun ifadə etdi. Qurultay nümayəndəsi kimi mən də Prezidentin çıxışını diqqətlə dinlədim. Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə hər zaman diqqət mərkəzində olduğunu deyən dövlət başçısı ulu öndər Heydər Əliyevin bu sahədəki xidmətlərindən danışdı. Ümummillə liderin uzaqgörənliyi sayəsində hər il minlərlə gəncin SSRİ-nin müxtəlif şəhərlərinə göndərilərək ali məktəblərdə oxuduqlarını, bunun da sonrakı dövrdə diaspor fəaliyyətinə mühüm töhfə olduğunu deyən Prezident İlham Əliyev məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan olunduğunu, ölkəmiz müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra diaspor quruculuğunun daha sürətlə aparıldığını bildirdi.

Hazırda dünyada 462 diaspor təşkilatının fəaliyyət göstərdiyini, bu qurumların daha da gücləndiyini deyən dövlət başçısı gələcək fəaliyyətlə bağlı fikirlərini bölüşdü. “Azərbaycanlılar tarixi Vətənlə əlaqələri kəsməməlidirlər. Soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal olmalıdırlar” - deyən Prezident İlham Əliyev diaspor təşkilatları arasında əlaqələndirmə işinin səmərəli aparılmasının, birlik və həmrəyliyin əldə olunmasının vacibliyini vurğuladı.

Dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirən bu qurultayda 49 xarici ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edirdi. Onların arasında xarici ölkələrin, o cümlədən Moskvada fəaliyyətdə olan Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin nümayəndələri, Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan nüfuzlu siyasətçilər, ictimai xadimlər, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri var idi.

Azərbaycan Prezidenti bu tarixi qurultayda dərin məzmunlu nitqində azərbaycanlıları daha sıx birləşməyə səslədi. Bildirdi ki, xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları birləşməli və bir nöqtəyə vurmalıdır. Belə olanda ictimaiyyətin onlara hörməti də artacaq. Birlik əsas məsələdir.

Nəzərə alsaq ki, biz artıq 10 ildir fəaliyyət göstəririk və bu gün bizim konqres 50 minə yaxın azərbaycanlının yaşadığı məkan rolunu oynayır, deməli, cənab Prezidentin nitqində səslənən fikirlər bizim üzərimizə daha məsul vəzifələr qoyur. Konqresimiz azərbaycanlıların etnik qrup kimi tanınmasında çox iş görür. Ötən illər ərzində konqresimiz Rusiyanın ictimai-siyasi və mədəni-kütləvi tədbirlərində fəal iştirak etməklə zəngin təcrübə toplayıb. Yəni, diasporumuz güclü inkişaf mərhələsinə

qədəm qoyub. Qurultayın açılış mərasimində Prezident İlham Əliyevin proqram xarakterli nitqindən irəli gələn tezislərin və qlobal layihələrin icrası prosesində, Azərbaycan həqiqətlərinin yaşadığımız ölkədə ictimaiyyətə çatdırılmasını ən ümdə məsələlərdən biri kimi qarşımıza qoymuşuq. Problemlərimizin tam aradan qaldırılması üçün bir sıra prinsiplərə xüsusi əhəmiyyət verməyimiz vacibdir. Məsələn, dövlət başçısı qurultaydakı çıxışında bir sıra məsələlərə toxundu. Turizmlə bağlı qeyd etdi ki, bizim gözəl turizm potensialımız var. Bunu dayanmadan inkişaf etdirməliyik, qoy əcnəbilər də, soydaşlarımız da sərmayəni ölkəmizə yatırmaqda çətinlik çəkməsinlər.

Rusiyada fəaliyyət göstərən Rusiya Azərbaycan Gənclər Birliyi, “Şəhriyar” ədəbi bədii cəmiyyəti, “Azərbaycan Slavyan gənclər birliyi”nin Rusiya nümayəndəliyi Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə yanaşı, Rusiyada qeydə alınmış digər millətlərin diaspor təşkilatları ilə də işimizi bundan sonra yeni tələblər əsasında quracağıq. Azərbaycan mədəniyyətinin Rusiya məktəblərində təbliği, həftə sonu məktəblərinin təşkili, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, Azərbaycan tarixi, başqa fənlərin tədrisi, habelə Azərbaycanın tarixini, ictimai-mədəni həyatını əks etdirən tədbirlərin Rusiya Federasiyasında daha geniş yayılmasında layihələrin sayını artıracığıq. Bütün bunlar Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və Vətənə bağlı olmasının əsas şərtlərindən biridir.

Azərbaycan.-2016.-12 iyun.-№126.-S.5.

Təşəbbüskar və fəallar dəstəklənməlidirlər

Qurultay dünya azərbaycanlılarının birləşməsi, fəallıqlarının daha da artırılması üçün önəmli hadisədir

Ceyhun Abasov

Məlum olduğu kimi, iyunun 3-dən 4-dək Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçirilib.

Mötəbər tədbirdə 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edib. Qonaqların içərisində xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibətilə tanınan nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də olub. Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işinə Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hökumət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də qatılıb. Qurultayda diaspor rəhbərləri müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkatında gənclərlə bağlı yeni strategiyanın hazırlanması, yeni global iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbi quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi aparıb, rəy və təkliflərini səsləndiriblər. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları və digər prioritet məsələlər müzakirə olunub.

Qurultayın açılış mərasimində Prezident İlham Əliyev də iştirak edib. Dövlət başçısı çıxışında qurultayın dünya azərbaycanlılarının birləşməsi, fəallıqlarının daha da artırılması üçün çox önəmli hadisə olduğunu bildirib. Prezident müxtəlif ölkələrdə yaşayan və fəaliyyət göstərən diaspora fəallarımızın qarşısında duran yeni hədəfləri açıqlayıb. İlham Əliyevin təkcə Azərbaycan dövlətinin və xalqının deyil, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıların bir nömrəli problemi olan Dağlıq Qarabağ torpaqlarının işğalının aradan qaldırılması istiqamətində səylərin daha da artırılması, informasiya müharibəsinin gücləndirilməsi və şaxələndirilməsi istiqamətində mühüm tövsiyələrini verib.

Artıq Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının tərkibi də yenilənib və təsdiqlənib. Şuranın siyahısında yüksək vəzifə tutan hökumət və dövlət rəsmiləri, bəzi deputatlar, yazıçılar, alimlər, xaricdəki diaspor rəhbərlərindən, tanınmış ictimai-siyasi şəxslər də var.

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev yenidən Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının sədri, Nazim İbrahimov isə yenidən Şuranın icraçı katibi seçilib. Ümumilikdə isə Şuranın tərkibi 109 nəfərdir.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının yekun iclasında çıxış edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının ildə bir dəfə iclasının keçiriləcəyini bildirib. Şuranın illik iclasları ya Azərbaycanda, ya da xarici ölkələrdə keçirilə bilər.

Bakıda keçirilən mötəbər tədbirlə bağlı fikirlərini bildirən “Atlas” Araşdırmalar Mərkəzinin sədri, politoloq Elxan Şahinoğlu xatırladı ki, Dünya Azərbaycanlılarının ilk qurultayı 2001-ci ildə mərhum prezident Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda keçirilib: “Bundan bir il sonra isə Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. II Qurultay 5 il sonra baş tutub. Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayı isə 2011-ci ildə keçirilib”.

E. Şahinoğlu qeyd edib ki, Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi təsis olunana qədər azərbaycanlıların dünyada 200-ə yaxın diaspor təşkilatı var idi. 2008-ci il də isə bu, qurumun əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Hazırda azərbaycanlıların dünyada 462 diaspor təşkilatı var”.

Prezident İlham Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında çıxışına toxunan politoloq bildirib ki, ölkə başçısı qeyd edib ki, azərbaycanlıların dünyadakı təşkilatları arasında koordinasiya işi aparılmalıdır, birlik və həmrəylik olmalıdır. Çünki bəzi hallarda diaspor təşkilatları bir-biri ilə rəqabət aparırlar və bu ümumi işə zərər vurur. Eyni zamanda, prezidenti qeyd edib ki, Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfirlikləri diasporla ciddi təmasda olmalıdırlar. Prezidentin səfirlərə verdiyi göstərişə əsasən diplomatlar diaspor təşkilatları ilə daim əlaqədə olmalıdırlar”.

E. Şahinoğlu deyib ki, İlham Əliyevin toxunduğu məsələlərdən biri də xaricdəki dövlət, hökumət, qanunvericilik orqanlarında Azərbaycan diaspor nümayəndələrinin sayının daha da çox olması istiqamətində söyləri artırmaqdır: “Prezident hesab edir ki, azərbaycanlılar müxtəlif dövlət və qanunvericilik orqanlarında lazımi səviyyədə təmsil olunurlar. Bu təmsilçilik xaricdəki azərbaycanlıların sayına uyğun deyil”.

Mərkəz sədri bildirib ki, prezident xaricdə yaşayan imkanlı azərbaycanlıları doğma vətənlərində iqtisadi inkişafa töhfə vermək məqsədilə investisiya yatırımları etməyə çağırıb: “Azərbaycanlılar müxtəlif ölkələrdə böyük biznes imkanlarına malikdirlər. Prezident həmin azərbaycanlıların Azərbaycana investisiya qoymalarını istəyir. Prezidentin daha bir xahişi dünyada yaşayan hər bir azərbaycanlının ən azı ildə bir dəfə vətəninə gəlməsidir. Bütün bunlar Azərbaycan iqtisadiyyatı və turizminin inkişafına töhfə verə bilər”.

Politoloq qeyd edib ki, dünyada yaşayan azərbaycanlıların xarici media qurumları ilə işi yaxşı qurulmayıb: “Prezidentin sözlərinə görə, Azərbaycan dövləti bu işlərə müdaxilə edə bilməz, bu məsələdə xaricdə yaşayan azərbaycanlılar fəal olmalıdırlar. İlham Əliyev xarici ölkələrdə azərbaycanlı jurnalistlər təbəqəsinin yetişməsində və onların müxtəlif media orqanlarında təmsil olunmasında maraqlıdır. Prezident sosial şəbəkələrdə də azərbaycanlıların fəal olmalarını, yaşadıkları ölkələrdə internet saytlarının yaradılmasını vacib sayır. Bununla həmin ölkələrdə ictimai rəyə təsir etmək olar”.

E. Şahinoğlu təəssüflə qeyd edib ki, prezidentin çıxışındakı tezislər ətrafında qurultayda geniş fikir mübadiləsi aparılmayıb: “Halbuki, prezidentin tezisləri əsasən tənqidi məqamlar üzərində qurulmuşdu və qurultay iştirakçılarının təkliflərinə, çıxış yollarının göstərilməsinə ehtiyac duyulduğu bildirilmişdi. Məsələn, bir qrup qurultay iştirakçısı panellərdə Xarici İşlər, Təhsil, Mədəniyyət və Turizm Nazirlikləri əməkdaşlarının azlığından və ya yoxluğundan şikayətləniblər. Halbuki, bu nazirliklərin də xaricdə yaşayan azərbaycanlıların fəaliyyətinə dəstək üçün görə biləcəkləri işlər var”.

Mərkəz sədri Azərbaycanın lobbi fəaliyyətində uğurların olduğunu deyib. Onun sözlərinə görə, misal üçün Xocalı soyqırımını 10 dövlət və ABŞ-ın xeyli ştatı tanıyıb: “Xarici ölkələrdə Azərbaycanın mədəniyyəti, incəsənəti və musiqisinin tanınması fəaliyyəti genişləniib, konfrans və seminarların sayı artıb. Ancaq bütün bu fəaliyyətlər daha çox Bakıdan idarə olunur və fraqmental xarakter daşıyır. Halbuki, xarici ölkələrdəki siyasi və iqtisadi vəziyyəti həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar daha yaxşı bilirlər və onların yaşadıkları ölkələrdəki proseslərə nüfuz etmək imkanları geniş olmalıdır. Bu mənada xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşəbbüsləri və ideyaların Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində dəyərləndirilməsinə və bütün təkliflərin bir növü “ideya bankında” toplanmasına və araşdırılmasına ehtiyac var. Digər tərəfdən Dövlət Komitəsinin xarici ölkələrdəki diaspora təşkilatlarının fəaliyyətlərini qiymətləndirmək üçün müstəqil ekspertlərin də daxil olduğu monitorinq qruplarının yaradılması vacibdir. Monitorinq qrupları fəal və passiv diaspor təşkilatlarını müəyyənləşdirməli və bunun əsasında Dövlət Komitəsi maliyyələşdirməni həyata keçirməlidir. Yaşadığı ölkədə mətbuata, siyasətçilərə və partiyalara çıxışı olan azərbaycanlılara dəstəyin artırılması zəruridir”.

E. Şahinoğlu vurğulayıb ki, Avropa və ABŞ-da yaşayan azərbaycanlıları narahat edən digər məsələ onların Azərbaycana gəlişlərində viza problemi ilə üzlaşmalarıdır: “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar üçün viza prosedurun yumşaldılması zəruridir ki, onlar prezidentin də dediyi kimi vətənləri ilə daima əlaqədə ola bilsinlər. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi xaricdə təşəbbüskar, fəal və əlaqələri geniş olan azərbaycanlılara dəstəyini artırmasa, prezidentin çıxışındakı vəzifələri yerinə yetirə bilməyəcək. Çünki məhz xaricdəki fəal və təşəbbüskar azərbaycanlılar vasitəsilə prezidentin vurğuladığı kimi həm qanunverici orqanlarda və media strukturlarında təmsil olunmaq, həm də diqqəti cəlb edən saytlar açmaq mümkündür.

Ona görə də, təşəbbüskar və fəallar dəstəklənməlidirlər”.

Diaspor hərəkətində yeni inkişaf mərhələsi başlayır

Aydan RZAYEVA: “Azərbaycan-Avstraliya əlaqələrinin inkişafı üçün böyük potensial var”

Rəşad Cəfərli

İyunun 3-4-də Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı mühüm məqamlarla yadda qaldı. İlk növbədə bu qurultay dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin və azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşmələrinin, onların tarixi vətənlərinə dərinlən bağlılığının növbəti təsdiqi oldu. Digər tərəfdən, bu möhtəşəm tədbir xaricdəki azərbaycanlıların getdikcə daha sıx təşkilatlanmalarını, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etdiklərini, ən əsası, Azərbaycan dövlətinin uğurlu diaspor siyasəti həyata keçirdiyini göstərdi.

Avstraliyadakı diasporumuzun fəallarından biri, Prezident İlham Əliyevin 10 iyun 2016-cı il tarixli sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının bu ölkədə fəxri konsulu təyin edilmiş Aydan Rzayeva ilə müsahibəmiz də Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı ilə bağlıdır.

Hər dəfə vətənə gəldikdə dinamik inkişaf edən Azərbaycanı, daha da gözəlləşən Bakını görürük

- Aydan xanım, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının nəticələri barədə nə deyə bilərsiniz və ümumiyyətlə, bu qurultay xaricdəki soydaşlarımızın diaspor fəaliyyətinə bundan sonra nə kimi töhfələr verəcək?

- Artıq 23 ildir Avstraliyada yaşayan hər bir azərbaycanlı kimi mən də bu qurultayın keçirilməsini çox səbirsizliklə gözləyirdim. Çox sevindirəm ki, dəvət olundum və böyük qürurla, fəxrlə bu tədbirdə iştirak etdim. Hər dəfə vətənimə gələndə tamamilə başqa - daha inkişaf edən Azərbaycanı, daha da gözəlləşən Bakını görürəm. Ötən 23 ildə Azərbaycanın müstəqilliyi nəinki möhkəmlənib, həm də tarixi vətənimiz sürətlə inkişaf edib. İnanın ki, Bakı öz gözəlliyi, möhtəşəmliyi, sürətli yüksəlişi ilə inkişaf etmiş ölkələrin şəhərləri ilə müqayisə oluna bilər. Şəhərdə hara getsən insanların çöhrəsində təbəssüm görmək olar.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı isə bu tədbirdə iştirak etmiş hər bir azərbaycanlı və diaspor təmsilçisi üçün böyük hadisə idi. Xaricdəki soydaşlarımızın vəziyyətinin öyrənilməsi, görülmüş işlərin təhlili, yeni prioritetlərin, vəzifələrin müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatları ilə Azərbaycanın aidiyyəti dövlət qurumlarının əlaqələrinin koordinasiyası baxımından belə qurultayların keçirilməsi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ümumiyyətlə, indiyədək keçirilmiş hər bir qurultay milli həmrəyliyimizi nümayiş etdirib. Bu kimi tədbirlər dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan

həmvətənlərimizin müstəqil respublikamızla əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsinə, dünya azərbaycanlıları arasında birləşmə, həmrəyliyin təmin olunmasına, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyətləri və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsinə və əlaqələndirilməsinə böyük töhfələr verir.

Bu mənada IV qurultay müstəqil Azərbaycanın və eləcə də bütün dünya azərbaycanlılarının həyatında tarixi ictimai-siyasi hadisə kimi yadda qaldı. Qurultayda ən yaddaqalan məqam isə Prezident İlham Əliyevin proqram xarakterli çıxışı oldu. Cənab Prezident dünya azərbaycanlılarının tarixi vətənləri ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, soydaşlarımızın daha sıx təşkilatlanması, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, ölkəmiz barədə həqiqətlərin daha effektiv şəkildə beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması ilə bağlı tövsiyələrini verdi.

IV qurultay xaricdəki bütün Azərbaycan diaspor təşkilatları qarşısında yeni vəzifələr qoyub. Çünki cənab Prezident öz çıxışında bizə fəaliyyət istiqamətləri verdi, nə etməli olduğumuzu söylədi. Biz də öz fəaliyyətimizdə qarşıya qoyulan məsələləri əsas götürməli, yaşadığımız ölkələrdə Azərbaycan üçün hər bir tələpəli məsələ ilə bağlı daha da fəallıq göstərməliyik. Hesab edirəm ki, bu qurultaydan sonra diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti daha da canlanacaq, soydaşlarımızın cəmləşdiyi cəmiyyətlər dünyanın hər yerində indikindən də aktiv fəaliyyət göstərəcəklər.

Azərbaycan haqqında bütün həqiqətləri artıq Avstraliyada bilirlər

- Bəs yaşadığınız Avstraliyada soydaşlarımızın diaspor fəaliyyəti ilə bağlı vəziyyət necədir? Azərbaycanlılar bu ölkənin siyasi-ictimai həyatında fəallıq göstərə bilirlərmi?

- Bildiyiniz kimi, Avstraliya Azərbaycanla coğrafi baxımdan kifayət qədər uzaqda yerləşir. Uzaq olmasına baxmayaraq, bu ölkədə təxminən 10 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Azərbaycan diasporunun Avstraliyadakı fəaliyyəti son dövrlərdə daha fəal hiss olunmaqdadır. Xüsusən qeyd etdiyim kimi, dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi, Azərbaycan dövlətinin diaspor siyasəti buna təkan verib. Mənim təmsil olduğum Avstraliya-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyası isə Pert şəhərində fəaliyyət göstərir. Avstraliyanın bu bölgəsində Azərbaycanla bağlı məlumat çox az idi. Amma biz son illərdə bu sahədə xeyli iş görmüşük.

Azərbaycanın bütün dövlət və milli bayramlarında, o cümlədən 20 Yanvar faciəsinin və Xocalı soyqırımının ildönümlərində Avstraliya-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyası Pert və digər şəhərlərdə geniş tədbirlər təşkil edir. Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, assosiasiyanın fəaliyyətinə Avstraliya parlamentinin deputatları da dəstək verirlər. Onlar bizim tədbirlərimizdə yaxından iştirak edir, Azərbaycan həqiqətlərinin Avstraliyada yayılmasında bizə yaxından dəstək verirlər. Məsələn, bu il fevralın 26-da Xocalı soyqırımını haqqında ictimaiyyətə dolğun məlumatları çatdırmaq məqsədilə Pert şəhərindəki Hilton mehmanxanasında geniş tədbir təşkil etmişdik. Bu tədbir ictimaiyyət tərəfindən maraqla izləndi.

Azərbaycanın milli bayramı 28 may - Respublika Günü ilə də bağlı Pert şəhərində assosiasianın təşkilatçılığı ilə təntənəli tədbir keçirdik. Bizim üçün fərəhli idi ki, bu tədbirdə Milli Məclisin deputatları - Avstraliya ilə parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun sədri Xanlar Fətiyev və Asim Mollazadə, o cümlədən dostumuz - Avstraliya-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun sədri, deputat Lyuk Simpkins iştirak edirdilər. Avstraliyanın dövlət və hökumət rəsmilərinin, biznes dairələrinin və kütləvi informasiya vasitələrinin, türk, yəhudi icmalarının təmsilçiləri, həmçinin ictimaiyyətin tanınmış nümayəndələrinin iştirak etdiyi tədbirdə Azərbaycanın müstəqil dövlətçilik tarixi, siyasəti, iqtisadiyyatı, mədəniyyəti və turizm potensialı, həmçinin ümummilli lider Heydər Əliyevin və onun siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin həyat və fəaliyyətləri, müstəqil Azərbaycanın inkişafı yolunda gördükləri işlər, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü və dəstəyi ilə həyata keçirilən layihələr, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq-Qarabağ münaqişəsi haqqında məlumatlar verildi. Azərbaycan haqqında sənədli film nümayiş olundu, iştirakçılara Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən kitablar paylandı.

Avstraliya Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü birmənalı tanıyır

- Aydan xanım, Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Azərbaycanın Avstraliyada fəxri konsulu təyin edilmisiz. Bu vəzifədə əsas fəaliyyət istiqamətləriniz nə olacaq?

- Öncə onu qeyd edirəm ki, cənab Prezidentin sərəncamı ilə Azərbaycanın Avstraliyada fəxri konsulu təyin edilməyim əməyimə verilən qiymət və ən əsası, mənə göstərilən ən ali etimaddır. Artıq bundan sonra mənim Avstraliyada yeni missiyam başlayır. Çünki bundan sonra həm də diplomatiya sahəsində çalışacam. İndi mən siyasi baxımdan daha fəal olmalı, Azərbaycan-Avstraliya əlaqələrinin inkişafına böyük töhfələr verməliyəm.

Avstraliya Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini ilk tanıyan dövlətlərdən biridir. Belə ki, bu ölkə müstəqilliyimizi 1991-ci ilin dekabr ayında tanıyıb. 1992-ci ildən diplomatik münasibətlər qurulub. Amma buna baxmayaraq, iki ölkənin bir-birindən coğrafi baxımdan uzaq yerləşməsi səbəbindən siyasi-iqtisadi əlaqələr o qədər geniş deyil. Amma dünya siyasi arenasında öz dəst-xətti və yeri olan Avstraliya Dağlıq Qarabağ məsələsi ilə bağlı Azərbaycanın maraqlarına uyğun mövqe nümayiş etdirir. Xatırladım ki, Avstraliya parlamentinin ötən il noyabrın 30-da keçirilən iclasında Lyuk Simpkins xarici işlər naziri Culia Bişopdan Ermənistan tərəfindən Azərbaycan ərazilərinin işğalı ilə bağlı Avstraliya hökumətinin mövqeyini açıqlamağı xahiş edib. C.Bişop bildirib ki, Avstraliya hökuməti dünyada suveren ölkələrin ərazilərinin qeyri-qanuni işğalını mühakimə etmək siyasətinə sadıqdır və tamamilə buna uyğun olaraq Avstraliya hökuməti Azərbaycanın suverenliyini tanıyır, Dağlıq Qarabağı isə müstəqil dövlət kimi qəbul etmir. "Eyni zamanda, Avstraliya hökuməti problemin həlli ilə məşğul olan ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyətini dəstəkləyir. Bu, bizim ardıcıl mövqeyimizdir. Biz Ermənistan və Azərbaycan hökumətlərini

bir araya gələrək münaqişəyə və Dağlıq Qarabağın işğalına sülh yolu ilə son qoymağa çağırırıq”, - deyərək C.Bişop diqqətə çatdırıb.

Bu ölkənin Azərbaycan-Ermənistan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı prinsipial mövqeyi cənab İlham Əliyevin elan etdiyi prioritetlərin uğurla reallaşmasının göstəricisi və Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətinin mühüm uğurlarından biridir. Dağlıq Qarabağ məsələsi bizim bir nömrəli problemimizdir və bu sahədə beynəlxalq ictimaiyyətin dəstəyini almaq üçün daha çox iş görməliyik. Bu mənada, fəxri konsul kimi fəaliyyətimdə əsas prioritetlərdən biri Dağlıq Qarabağla bağlı Avstraliyanın daha böyük siyasi dəstəyinin alınması olacaqdır. Bu həm də ondan irəli gəlir ki, xarici siyasətdə hücum strategiyasını müəyyən edən Prezident İlham Əliyev erməni yalanlarının ifşa edilməsini və dünya miqyasında yayılmasını əsas vəzifələrdən biri kimi müəyyənləşdirib.

Əsas fəaliyyət istiqamətlərimdən biri də Azərbaycanla Avstraliya arasında iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi olacaqdır. Hazırkı iqtisadi münasibətlər iki ölkə arasındakı mümkün iqtisadi əməkdaşlığa uyğun deyil. Ona görə iqtisadi əlaqələri daha da genişləndirmək lazımdır. Yaşadığımız Qərbi Avstraliya ölkə iqtisadiyyatının 45 faizini təşkil edir. Azərbaycanda isə Cənubi Qafqaz iqtisadiyyatının 75 faizi formalaşdırıb. Məhz bu amillər iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün geniş imkanlar açır. Xüsusən sənaye, neft-qaz, kənd təsərrüfatı və qeyri-neft sektorunun müxtəlif sahələrində əməkdaşlıq imkanları araşdırılmalıdır. Azərbaycan şirkətlərinin Avstraliya bazarına cəlb olunması, eləcə də Avstraliya şirkətlərinin Azərbaycana sərmayə qoyması hər iki tərəf üçün faydalı ola bilər. Bunun üçün ölkələrin biznes mühiti və mövcud potensialı haqqında iş adamlarının məlumatlandırılması məqsədilə biznes forumların keçirilməsi də vacibdir. Bu mənada, fəxri konsul kimi fəaliyyətimdə bu məsələyə də xüsusi diqqət yetirəcəm.

Bu məqsədlə mən çalışacağam ki, iki ölkənin müvafiq siyasi və iqtisadi dairələrinin təmsilçilərinin daha çox qarşılıqlı səfərləri təşkil olunsun. İndiyədək Azərbaycan parlament nümayəndə heyəti bir neçə dəfə Avstraliyada səfərdə olub. Ötən ilin oktyabrında isə Azərbaycan Milli Məclisinə seçkiləri müşahidə etmək üçün L.Simpkinsin rəhbərliyi ilə Avstraliya nümayəndə heyəti Azərbaycana səfər etmişdi. Məhz bu səfərdən sonra L.Simpkins Avstraliya parlamentində çıxışı zamanı bildirmişdi ki, Ermənistan işğal etdiyi Azərbaycan ərazilərini tərk etməlidir. Bu mənada qarşılıqlı səfərlərin intensivləşməsi ancaq ümumi işimizin xeyrinə olar.

Azərbaycan.-2016.-14 iyun.-№127.-S.5.

Rusiyadakı azərbaycanlıların vətən sevgisi

Nəsim Nəbioğlu: “Zəngin mənəviyyətə malik soydaşlarımız milli hisslərlə, bəşəri düşüncələrlə yaşayırlar”

M. Nərimanoğlu

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının nümayəndəsi, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresində mədəniyyət məsələləri üzrə müşavir, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Rusiya bölməsinin katibi, dosent Nəsim Nəbioğlunun vətən sevgisi ulu öndər Heydər Əliyevin ötən əsrin 70-80-ci illərində gənclərimizə göstərdiyi diqqət və qayğıını öz üzərində hiss etdiyi günlərdən birə-on artıb.

Şair-filoloq deyir ki, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev ilk qurultayda dövlətimizin qarşısında duran vəzifəni bildirməklə bizim də üzərimizə hansı öhdəliklərin düşdüyünü anlatmış oldu: “Bizim vəzifəmiz, Azərbaycan dövlətinin vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bütün ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara mümkün olan qayğıını, diqqəti göstərsin, onların həyatı ilə maraqlansın və dövlətimizlə ayrı-ayrı ölkələrdə olan Azərbaycan icması arasında əlaqələri daha da inkişaf etdirdirsin. Azərbaycanın xaricində yaşayan azərbaycanlılar isə gərək indi müstəqil Azərbaycan ilə daha da sıx əlaqələr qursunlar. Bunlar hamısı dünyada olan bütün azərbaycanlıların birliyinin, həmrəyliyi təmin olunması üçün əsas şərtlərdir”.

Bu müraciətdən ötən müddət ərzində müstəqil Azərbaycanın keçdiyi çətin inkişaf yolu onu nəinki yerləşdiyi coğrafi məkanda, hətta dünyada söz sahibinə çevirib. Dövlətimiz bir sıra beynəlxalq nüfuzlu təşkilatlara üzv seçilib. Dünya azərbaycanlılarının növbəti, IV qurultayında səsələnən fikirlər də bilavasitə ulu öndər Heydər Əliyevin on beş il öncə söylədiyi məzmunlu və tarixi nitqinə əsaslanırdı.

Özünü ümummilli liderin qayğısından bəhrələnen sayan, Azərbaycanla qonşu Rusiyanın bütün sahələrdəki dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin genişliyindən ürək dolusu söz açan Nəsim Nəbioğlunun Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı haqqında da təəssüratları zəngindir: “Qurultaya dünyanın 49 dövlətindən 500-dən artıq azərbaycanlı gəlmişdi ki, onlardan 136 nəfəri qonşu Rusiya vətəndaşı idi. Təbii ki, bunun da səbəbləri var. İlk növbədə səbəblərdən biri orada məskunlaşmış azərbaycanlıların sayının digər ölkələrdəkindən qat-qat artıq olmasıdır. Bu gün xaricdə diaspor təşkilatlarının yaradılması və onlarla sıx əməkdaşlıq çox vacib məsələdir. Söhbət xalqımızı kənarda necə təmsil etməkdən gedir. Belə vacib amilləri nəzərə alan Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev də məhz buna görə vətəndən kənarda yaşayan azərbaycanlıların sıx birliyini və həmrəyliyi istəyir. Ona görə də dövlətin həmin təşkilatlara lazımi dəstək verdiyini xüsusi olaraq vurğuladı.

Bildiyimiz kimi, hər bir dövlətdə milli mədəni müxtəliflik, tolerantlıq kimi məsələlər son illər daha da aktuallaşıb. Təəssüf ki, Azərbaycan istisna olmaqla, dünyada bu məsələdə problem yaşanmaqdadır.

Ona görə də müxtəlif təşkilatlar yaradılır. Rusiyada da dövlət tərəfindən maliyyələşən belə təşkilatlar az deyil. Bir məqama diqqət yetirək: Rusiya Federasiyasında müxtəlif kateqoriyalı azərbaycanlılar ya məskunlaşıb, ya da daimi qeydiyyatla yaşayırlar. Müvəqqəti işləmək üçün ora üz tutanlar da var, Azərbaycan Respublikasının, hətta deyərdim ki, keçmiş sovet pasportu ilə yaşayanlar da. Elə azərbaycanlılar var ki, 1945-ci ildən Azərbaycana qayıtmayıb, Rusiyada yaşayırlar. Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin müşaviri vəzifəsində çalışdığım vaxt ərzində ürəkaçan faktlarla qarşılaşmışam. Bu, ilk növbədə hər iki qonşu dövlətin xalqları arasındakı mövcud tarixi, ənənəvi dostluq münasibətlərinin qorunub saxlanması ilə yanaşı, orada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının vahid məqsədə yönələn xidmətlərinin nəticəsidir. Bu istiqamətdə Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin fəaliyyətinin yüksək qiymətləndirilməsi belə faktlardandır. Təbii ki, bəzi istisnaları da unuda bilmərik. Çünki həmin istisnaları aradan qaldırmalıyıq ki, xalqımızı olduğu kimi təqdim edə bilək.

Dünya azərbaycanlılarının indiyə kimi keçirilən dörd qurultayının hamısına nümayəndə seçilmişəm. İlk qurultayda ulu öndər Heydər Əliyevin nitqinə heyran qalan bir dilçi, ədəbiyyatçı kimi deyirəm: ümummilli lider müasir, yeni Azərbaycanın memarı və qurucusu olmaqla yanaşı, xalqımızın da gələcəyini düşünür, dünyanın hər tərəfinə səpələnən soydaşlarımızı vahid amal uğrunda birliyə səsləyir və bu arzusunu gerçəkləşdirmək üçün gecə-gündüz mübarizə aparırdı. Bu gün Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasəti ilə dünyanın ən aparıcı, regionun isə lider dövləti kimi tanınır. Bütün istiqamətlərdə qazanılan nailiyyətlər, sürətli iqtisadi inkişaf həm də xalqımızın dövlətçilik tarixinin qədim mədəniyyətinin zənginliyini təsdiqləyir. Ulu öndərin niyyəti aydın, fikri rəvan idi. Qarşıya qoyduğu məqsədə yetmək üçün mübarizənin ən optimal üsullarından istifadəni mühüm sayırdı. Bu gün də məqsəd dünyadakı azərbaycanlıları vahid amalda birləşdirmək, onların problemlərini öyrənmək, yaşadıkları ölkələrdə əmin-amanlıqlarını təmin etməkdir. Eyni zamanda Azərbaycanı layiqincə təmsil etməyi onlara aşılamaqdır.

Azərbaycan Prezidentinin Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında vurğuladığı kimi, xalqları dil, milli-mənəvi ənənələr, dəyərlər qədər birləşdirən başqa bir vasitə yoxdur. Ona görə də dövlət başçısı bu amildən səmərəli şəkildə istifadəni unutmamağı tövsiyə etdi: “Biz bu vasitədən daim istifadə etməliyik. Xüsusən başqa ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar. Ona görə də mən arzu edərdim ki, hər bir ölkədə Azərbaycan icmasında azərbaycanlılar həmrəy olsunlar, bir-birinə dayaq olsunlar, bir-birinə yardım etsinlər, bir-birinin dərdinə yansınlar və bizim milli adət-ənənələrimizi, milli dəyərlərimizi birlikdə gözləsinlər, milli bayramlarımızı qeyd etsinlər... Azərbaycan dilini yeni nəsə, uşaqlara çatdırmaq üçün müəyyən tədris imkanları yaratsınlar. Biz bu barədə kömək edəcəyik ki, bizdən sonra gələn nəsillər, sizin övladlarınız, bizim övladlarımız azərbaycançılığı daha da yüksəklərə qaldırsınlar, Azərbaycan dilini, milli-mənəvi dəyərlərimizi daim yaşatsınlar”.

Nəsim müəllim fikrinin davamında onu da söylədi ki, müstəqil Azərbaycan həmişə dünyadakı azərbaycanlıların dayağı, pənah gətirəcəkləri yer olacaq: “Dövlət başçısı vurğuladı ki, ölkəmizdə biz də onları yaşadıkları məkanlarda özümüzün elçiləri hesab edirik, ümidlər bəsləyirik və arxalanırıq. Sizi özümü

dayaq hesab edirik. Rusiyada təxminən 2-3 milyon azərbaycanlı yaşayır (müvəqqəti iş üçün orada məskunlaşanları demirəm). Diaspor təşkilatlarımızın da sayı kifayət qədərdir. Amma həm də təəssüf ki, hələ Rusiya Federasiyasının Dumasında xalqımızı təmsil edəcək deputatımız yoxdur. Bax məsələ bundadır. Cənab Prezident də məhz bu kimi faktları əsas gətirərək xaricdə yaşayan azərbaycanlıları birliyə dəvət edib deyir ki, vahid məqsəd, bir amal uğrunda birləşmək vətənimizi daha yüksək, layiq olduğu səviyyədə təqdim etmək deməkdir. Çünki zəngin mənəviyyata malik, vətəni canı qədər sevən azərbaycanlılar milli hisslərlə, bəşəri düşüncələrlə yaşayırlar”.

Azərbaycan.-2016.-18 iyun-№ 130.-S.5.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatı

Son günlər bəzi kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan diasporunu hədəf seçən, onun nüfuzunu zədələməyə yönəlmiş, az qala bütün diaspor təşkilatlarını fəaliyyətsiz, səmərəsiz qurumlar kimi təqdim edən təşəbbüslərin çoxalması müşahidə edilməkdədir. Artıq sistemli xarakter almış bu tendensiya xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar arasında da ciddi narahatlıq doğurur. Təəssüf hissi ilə qeyd edirik ki, əksər hallarda yoxlanılmamış informasiyalar əsasında hazırlanan bu yazılar diaspor işinə könüllü olaraq qoşulmuş, öz doğma Vətəninə səmimiyyətlə xidmət etməyə çalışan minlərlə soydaşımızın bu günə qədər Azərbaycan üçün göstərdiyi təmənnasız xidmətlərə kölgə salmaq niyyətini əks etdirir. Bir daha vurğulamağı vacib bilir ki, kütləvi informasiya vasitələri Azərbaycan diaspor təşkilatları barədə hər hansı məlumatı yayarkən onun dəqiqliyini yoxlamalı, xarici ölkələrdə məskunlaşmış həmvətənlərimizin bu cür ittihamlara kifayət qədər həssas olduğunu unutmamalıdır.

Təbii ki, biz diasporun fəaliyyətində mövcud olan nöqsanların ictimailəşdirilməsinin əleyhinə deyilik. Dünyanın ən güclü diasporlarının da fəaliyyətində nöqsanlar, çatışmazlıqlar, fikir ayrılıqları olur və bütün bunları normal qarşılamaq lazımdır. Lakin bu cür informasiyalar dəqiq, qərəzsiz və yoxlanılmış məlumatlara əsaslanmalıdır. Əks halda, belə yanaşmalar nəinki soydaşlarımızı incik sala, könüllü vətənpərvərlik işi olan diaspor fəaliyyətindən uzaqlaşdırırsa, həm də Azərbaycan dövlətinin milli maraqlarına zərbə vura bilər.

Diaspor canlı bir orqanizmdir, öz ətrafında yüz minlərlə insanı birləşdirir. Hər bir insanın dünyagörüşü, hadisə və proseslərə baxışı individual xarakter daşıyır. Bu baxımdan diaspor təşkilatlarının müxtəlif məsələlərə yanaşmasında fərqliliklərin olması təbiidir. Bəzi hallarda, əksinə, bu cür fərqliliklər daha optimal həll yollarının tapılmasına imkan yaradır, diaspor təşkilatları arasında Azərbaycana daha yaxşı xidmət etmək uğrunda səmərəli rəqabət mühiti formalaşdırır.

Son günlər bəzi kütləvi informasiya vasitələrində yayılmış materiallarda diasporumuzun nüfuzuna xələl gətirmək, Azərbaycanın bir sıra tərəfdaş dövlətlərlə münasibətlərini süni olaraq gərginləşdirmək, mövcud qarşılıqlı inam və etimadı zədələmək niyyəti açıq-aydın nəzərə çarpmaqdadır. Bugünkü şərtlərdə müzakirə edilməsi perspektivi belə şübhə doğuran bir sıra tanınmış siyasi təhlilçilərin, dövlət və siyasət adamlarının da doğru hesab etmədiyi mövzular ətrafında bu qədər süni, heç bir real faktlara əsaslanmadan konkret ittihamlar üzərində qurulmuş bir kampaniyanın təşkilinin məqsədini başqa cür izah etmək mümkün deyil.

Bütün bunlar baş verənlərin kənardan idarə olunan və Azərbaycanın dövlət maraqlarını zərbə altında qoymağa hesablanmış bir proses olduğunu düşünmək üçün ciddi əsaslar yaradır. Aydın şəkildə nəzərə çarpır ki, burada əsas hədəf Azərbaycan diasporu deyil, məhz Azərbaycan dövlətinin milli

maraqlarıdır. Buna görə də biz, bu kampaniyaya bilməyərəkdən qoşulduğuna şübhə etmədiyimiz bütün kütləvi informasiya vasitələrini diqqətli, eyni zamanda, məsuliyyətli olmağa dəvət edirik. Əminik ki, Azərbaycan dövlətinin və xalqının milli maraqları hər bir vətəndaşımız, o cümlədən KİV nümayəndələri üçün peşəkar maraqlardan qat-qat yüksəkdə dayanır.

Xalq qəzeti.-2016.-10 yanvar.-№ 5.-S.2.

Azərbaycançılığın tarixi kökləri...

İradə Sarıyeva

Azərbaycançılıq ideyasının nə zaman yarandığı, hansı mahiyyəti daşdığı, həyatımızda, dövlətçiliyimizin inkişafında nə kimi rol oynadığını illərdir araşdırırıq. Sevindirici haldır ki, bu gün azərbaycançılıq ideyasının tarixi köklərini axtarıb onu sistemə salan tarixçilər, ədəbiyyatşünaslar, siyasətşünaslar az deyil. Hər birimizi, xüsusən də gənc nəsli azərbaycançılığın tarixi kökləri maraqlandırır. Məlumdur ki, elə bir xalq yoxdur ki, onun mənşəyi, kökü olmasın.

Sadəcə, xalqların bir qismi mənsub olduğu, kökündən pöhrələnib şaxələndiyi şəcərə ağacını tanıyır, bir qismi isə öz tarixi keçmişlə əlaqəni tamamilə itirib. Bu səbəbdən də soykök etibarilə hansı qədim tayfaya, dövlətə aid olduğunu bilmir. Azərbaycan xalqı öz mənəbətini neçə-neçə minilliklərin o üzündə qalan türk adlı bir soydan, tarixə çevrilən bir kökdən götürür. Ulu türk qövminin ən qədim qolunu təşkil edən Azərbaycan-oğuz türkləri tarixdə öz layiqli yerini tuta bilib. Belə bir ifadə var ki, xalqlar mövcud olandan onların milli ideyası, ideologiyası artıq şüuraltı səviyyədə də olsa yaranır. Onlar tarixdə öz sözlərini deyə bilər. Azərbaycançılıq ideyası, ideologiyası da bir müqəddəs məfhum kimi, xalqımızın əbədi istinad və and yeri kimi çox-çox əski zamanlarda meydana çıxıb. Məlum olduğu kimi, bir neçə ildir respublika alimləri, ədəbiyyatşünas və tarixçiləri azərbaycançılıq ideologiyasının, ideyasının tarixi köklərini araşdırmağa, həqiqətləri üzə çıxarmağa başlayıb. Burada bir fikri vurğulamağımız yerinə düşərdi. Bəziləri çox yanlış olaraq deyir ki, azərbaycançılığın tarixi köklərini axtarmaq yersizdir, bu ideologiya XX yüzillikdə yaranıb və formalaşmışdır. Azərbaycan alimlərinin konkret tarixi mənbələr, sənədlər üzərində apardığı tədqiqat işindən əldə olunan nəticə bu iddiada bulunanların ortaya atdığı əsassız fikri alt-üst edir. Alimlərimizin gəldiyi nəticədən belə bəlli olur ki, azərbaycançılıq ilk Azərbaycan-türk icmasının, tayfasının formalaşdığı zamanlardan indiyə qədər böyük və şərəfli tarixi bir yol keçib. Artıq Azərbaycan tarixşünaslıq və ədəbiyyatşünaslıq elmində azərbaycançılıq deyilən bir elmi tədqiqat obyektinə yaradılıb. Azərbaycançılıq indi bir elm kimi öyrənilir və öyrədilir.

Azərbaycançılıq ideyası, ideologiyası ilə bağlı alimlər qeyd edir ki, azərbaycançılıq ideyasının, ideologiyasının tarixi çox qədimdir. İdeologiya cəmiyyətdə milli birliyi və ümumxalq münasibətlərini qorumaq, millətin və onun dövlətinin mövqeyini izah və təsdiq etmək üçün yaradılır. O, xalqın milli-mənəvi varlığının ilkin əlamətlərindəndir. Xalqın kimliyini əks etdirən təfəkkür, adət və inanclar sistemidir. Dil, ərazi, din və ideoloji birlik xalqın, millətin və dövlətin tarixi varlığının əsas atributlarıdır. Bu baxımdan son zamanlar azərbaycançılığın tarixini XIX-XX əsrlərlə məhdudlaşdıran mülahizələrlə razılaşmaq olmaz. Hələ sovet ideologiyası olan marksizm-leninizmin süquta uğradığı XX əsrin 90-cı illərində, Azərbaycanda ideologiya boşluğu dövründə çap edilən "Azərbaycan ideologiyası"

monoqrafiyasında belə nəticəyə gəlinir ki, ideologiyamızın təşəkkülü ən qədim çağlardan - mifik təfəkkürdən başlanır. Ən əski zamanlarda təbiəti dərk etməyə cəhd, cəmiyyət amili ilə hesablaşmaq zərurəti ideologiyayı yaradıb. Ona görə də ideologiyaya xas başlıca xüsusiyyət tarixilikdir. Hər bir ideologiyanın əsasında gerçəkliyə real münasibət amili dayanır. Bu münasibət tarixin təcrübəsinə əsaslanmalı, tarixi xarakter daşmalıdır. Onun dəyişməsi tarixin cəmiyyət qarşısında irəli sürdüyü tələblərə müvafiq olmalı və əslində həmin tələblər ideologiyanın ideya mənbəyi, hərəkətverici amilləridir. Beləliklə, ideologiya tarixin gedişi ilə meydana çıxaraq, həmin gedişi təsdiq edən və bu gedişin sonrakı istiqamətlərini müəyyənləşdirən, həmin prosesdə xalqın və millətin rolunu təyin edən, dövlətin tipini və tarixi simasını formalaşdıran ən parlaq və obyektiv ideyaların və sistemin məntiqi yekunudur. Azərbaycançılıq xalq tarixinin obyektiv izahına xidmət edir. Tarixin hərəkəti ilə təsdiq olunmayan ideologiya demokratik cəmiyyət strukturu, xalqı irəli aparan dövlətçilik üçün nəzəri zəmin ola bilməz.

Alimlər yazır ki, qədim xalqların, o cümlədən Azərbaycan türklərinin ideologiyası əvvəlcə mif, sonra isə din, daha doğrusu, əski inamlar olub. Onun fikrincə, mif sinifli mərhələyə qədərki çağların ideologiyasıdır. Sərhədsiz düşüncə tərzinin ifadəsi olan mif xalqın özü haqqında söylədiyi ən bakir, ən kamil həqiqətdir. Onda sonralar Azərbaycan xalqının təşəkkülündə rol oynayan tayfaların dünyaduyumu, əxlaq tərzini və gələcəyə münasibəti ifadə olunub. Hansı xalqın mifik təfəkkürü güclüdirsə, onun sonrakı taleyi aydın, tarixdəki mövqeyi möhkəmdir.

Alimlərin bildirdiyinə görə, azərbaycançılığın əsasında mükəmməl ailə kultu dayanır. Onun dediyinə görə, xüsusilə Şərqdə, türk-müsəlman arealında tarixin təcrübəsi göstərir ki, ailəsi möhkəm olmayan xalqın dövləti də möhkəm ola bilməz: "Çünki ordu müxtəlif ailələrdən çıxan fərdlərdən ibarətdir. Əsgərin tərbiyəsi, vətən eşqi ailədən, anaya məhəbbətdən başlanır. Azərbaycançılıqda ailə kultunun davamı olan şəxsiyyət kultu əsas yer tutur. Çünki Ziya Göyaltı yazırdı: "Mədəni əxlaq fərdlərdə şəxsiyyətin yüksək olmasına söykənir. Əski türklərin dinində şəxsiyyəti göstərən simvollar var". Burdan da göründüyü kimi, azərbaycançılıqda zora yer yoxdur, bu xalqa zorla özünə hörmət etdirmək olmaz. Buna görə də azərbaycançılığın şərti xalqın ləyaqətini uca tutmaqdır. Azərbaycançılığın əsasında dayanan inanclardan biri də eramızdan əvvəl VII əsrdə yaranan zərdüştizm idi. Əməyi azadlığın mənbəyi qəbul edən zərdüştizm konsepsiyasındakı dual fəlsəfə zəminində azad iradəyə malik şəxsiyyət, ədalətli insan və dünya problemi üç prinsipə əsaslanır: "xeyir fikir, xeyir söz, xeyir iş". Biz buna sonralar "Məlik Məmməd" nağılında, dahi Nizami Gəncəvinin "Xeyir və Şər" poemasında, "Haqq mövcud" nağılında görə bildik".

Azərbaycançılığın istinad nöqtələrindən birinin də "Kitabi Dədə Qorqud" eposu olduğunu deyən Nizaməddin Şəmsizadə hesab edir ki, azərbaycançılığın, Azərbaycan dövlətçilik təfəkkürünün ən möhtəşəm qaynağı "Kitabi Dədə Qorqud" eposudur. "Azərbaycan təfəkkürünün (müştərək türk düşüncəsinin) ən böyük abidəsi olan "Kitabi Dədə Qorqud"un əsas ideyası türk tayfalarını - 24 oğuz tayfasını vahid xalq və dövlət halında birləşdirməkdən ibarətdir. Burada tayfa bizim indi anladığımız məhdud mənada deyil, müəyyən ərazi, maddi, mənəvi-əxlaqi birlik əlamətlərinə malik el mənasında

işlənir. Əsasən VI-VIII əsrlərdə cərəyan edən hadisələri əhatə edən epos I minilliyin inanc, düşüncə və dövlətçilik təsəvvürlərini əks etdirən ideoloji sistemlər toplusudur. Tayfa və birliklərin erkən dünyaduyumu və düşüncə tərzini əks etdirən mifdə hələ dövlətçilik təsəvvürləri yox idi. Dövlətçilik haqqında ilkin təsəvvürə "Kitabi Dədə Qorqud"da rast gəlirik. Bunun atributları aşağıdakılardır: vətənçilik; Bayandır xanın başçılıq etdiyi siyasi-hərbi ierarxiya; ailə kultu ("Ana haqqı - Tanrı haqqı"- K.D.Q); ordu və özəl ənənələrə malik el kultu ("Qonşu haqqı Tanrı haqqıdır"). "Kitabi Dədə Qorqud" oğuz türkləri haqqında Azərbaycan ensiklopediyasıdır. Dədə Qorqud üzünü elə tutub "Dövlətimiz əbədi olsun!" - deyir. İslama qədərki dövrün ən böyük tarixi-ideoloji yekunu Azərbaycan xalqının yaranması idi. Bu həm də Azərbaycan dilinin və ideologiyasının təşəkkül dövrü idi. "Hər bir xalqın köklərinin ən qədim dövrlərə gedib çıxmasına baxmayaraq, tarixçilər bütün bu epoxaları xalqın yaranmasını müəyyənləşdirən vaxtdan başlamağı üstün tuturlar" - deyər Lev Qumilyov yazır. Hələlik Azərbaycan tarixçiliyinin mötəbər sözü olan mərhum akademikimiz Ziya Bünyadov və türkoloq, şərqşünas Yusif Yusifovun birgə ərsəyə gətirdiyi, 1994-cü ildə çap olunan "Azərbaycan tarixi" kitabıdır. Bu kitabda Azərbaycan xalqının tarixi kökləri haqda belə yazılır: "Azərbaycan xalqı Azərbaycan ərazisində təşəkkül tapıb. Xalqımızın yarandığı ərazi şimalda Dərbənddən tutmuş, cənubda Zəncan-Qəzvin bölgəsində (daxil olmaqla), şərqdə Xəzər dənizindən qərbdə İrəvan, Tiflis və Urmiya gölünün qərb sahillərini əhatə edir. Tarixi baxımdan "Azərbaycan dilinin və xalqının təşəkkülü III-VII əsrlərdə baş verib, VII-VIII əsrlərdə başa çatıb. Bu zaman Azərbaycanda gedən dini mübarizə artıq sona yetmişdi". Kitabda əks olunanlara istinad etsək, XIII-XIV əsrləri Azərbaycan ideologiyasının təşəkkülündə milli təmayülə keçid mərhələsi adlandırmaq olar. Alimlər deyir ki, islamiyyətin qəbulundan sonra ölkəmizin ərazisində dövlətçiliyin təkamülü baxımından ənənə və mərhələ yaradan dövlətlər- Şirvanşahlar, Atabəylər (Eldəgizlər), Hülakilər (Elxanilər), Qaraqoyunlular, Ağqoyunlular və Səfəvilər idi: "Şirvanşahlar, Atabəylər və Səfəvilər Azərbaycan dövlətçiliyinin zirvələri idi. Səfəvilər axırıncı böyük, mərkəzləşmiş Azərbaycan dövləti idi. Ondan sonra Azərbaycan dövlətçiliyinin tənəzzülü başlanır, bu proses Azərbaycan Demokratik Respublikası yaranana qədər davam edir".

N.Şəmsizadənin sözlərinə görə, təsadüfi deyil ki, ilk böyük orta q türk abidələrindən olan Mahmud Kaşqarının 1074-də yazdığı "Divani-lügəti-türk" əsəri islamın baş qərargahında-Bağdadda ərəblərə türk dilini öyrətmək məqsədilə yazılıb: "Ta qədim dövrlərdən türklərdə iki cəhət güclü olub: dövlətçilik (fatehlik) və mədəniyyət. Bütün böyük türk yürüşləri islam bayrağı altında keçib, onlar dünyada islamın nüfuzunu qaldıran ən böyük millətdir. Türkün fatehliyi işğal deyil, öz sərhədsiz ərazilərini, dövlətçiliyi qorumaq məqsədi daşıyır. Ərazi bütövlüyü və xalqın bütövlüyünü qorumaq - azərbaycançılığın tarixi qayəsi məhz budur. Vətəni zaman-zaman işğal olunan xalq üçün vətənçilikdən böyük ideal ola bilməz. Azərbaycançılıq türkəsilli Azərbaycan xalqının milli ideologiyası, türkçülüyn milli ideya və siyasi məslək kimi vətən əxlaqı müstəvisində dərkidir. Milyon il əvvəl ölkəmizin ərazisində hansı tayfanın, hansı qövmün, hansı xalqın yaşaması Adəmin və Həvvanın hansı millətdən olması kimi əbədi bir mübahisədir. Amma mübahisəsizi budur ki, o zaman da, indi də yaşadığımız vətən Azərbaycan olub. Bu

mənada azərbaycançılıq türkçülükdən, şamançılıqdan da, şumerçilikdən də qədim və əzəli fikir formasıdır. Bir ideologiya forması, milli və dövlətçilik təlimi kimi azərbaycançılıq mədəniyyətlə sıx bağlıdır. Tarixi baxımdan ideologiya ilə mədəniyyətin vəzifələri eyni məqsəddə birləşir - gələcəyi formalaşdırmaq! Təhsil ideologiyasının təbliğ funksiyasını, mədəniyyəti təlqin vəzifəsini öz üzərinə götürür. İdeologiyada mədəniyyətin əsas vəzifəsi xalqda vətən əxlaqı tərbiyə etməkdir. Mədəniyyət dövlətin əlində kütləyə obrazlı ideoloji təsir vasitəsidir. Kütlə psixologiyası mədəniyyəti asanlıqla qəbul edir, burada obrazlı inandırma həlledici rol oynayır. Mədəniyyətin sərhədsiz imkanları milli siyasətin dünyaya inteqrasiyasına perspektivlər yaradır.

Professor Nizami Şəmsizadə haqlı olaraq yazır ki, azərbaycançılığın şah damarı Azərbaycan dilidir. Dilimiz azərbaycançılığın əsas hərəkətverici qüvvəsi, azərbaycançılıq isə xalqımızın qədim ideologiyasıdır.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.

Bakı Xəbər.-2016.-27 yanvar.-№ 15.-S.15.

Azərbaycançılıq ideyası dövlətçilik ideologiyası kimi...

İradə Sarıyeva

Azərbaycançılıq ideyasının, ideologiyasının bir neçə cəhətinin mövcud olduğu bəllidir. Müasir dövrdə azərbaycançılıq ideyasının bir ideologiya kimi elmin, mədəniyyətin, dövlətçiliyin, milli müxtəlifliyin ruhuna köçməsi müşahidə edilir. Mövzumuzla bağlı Nizami Cəfərovun, Vüqar Sərdarovun, Altay Cəfərovun birgə hazırladığı məqaləyə nəzər salaq. Yazıda qeyd edilir ki, hər bir xalq tarix səhnəsinə çıxa-çıxa öz milli ideologiyasının etnoqrafik əsaslarını da yaradır, bunu şah əsərləri olan eposlarında, dahi mütəfəkkirlərinin yaradıcılığında, böyük qəhrəmanlarının, xüsusilə dövlət xadimlərinin fəaliyyətində əks etdirir:

"Azərbaycançılıq Azərbaycan xalqının əvvəla dərin etnoqrafik kökləri olan, ikincisi, müəyyən tarixi dövrdə-XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində formalaşan və ya formulə olunan, nəhayət, kifayət qədər mürəkkəb və zəngin bir təkamül tarixi keçən milli ideologiyasıdır. Bu ideologiya türkcülük, islamçılıq və müasirlik kimi üç üzvi tərkib hissədən ibarətdir. Azərbaycançılıq ideologiyası geniş mənada tarixən təşəkkül tapıb, XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvəllərində ilkin formalaşdıqdan sonra dövrümüzədək mürəkkəb, ziddiyyətli, lakin mənsub olduğu xalqın iradəsini ifadə etdiyindən, ardıcıl, davamlı bir təkamül yolu keçib. Fikrimizcə, onun aşağıdakı mərhələləri mövcuddur: XX əsrin 20-ci illərinin əvvəlləri-30-cu illərin sonları; 30-cu illərin sonları-70-ci illərin əvvəlləri; 70-ci illərin əvvəlləri-80-ci illərin sonları; 80-ci illərin sonları-XXI əsrin 10-cu illərinin əvvəlləri; son illər.

Hər hansı milli ideologiya o zaman mükəmməl hesab oluna bilər ki, o, xalqın ruhundan, mentalitetindən, tarixi "tərcümeyi-hal"ından irəli gəlsin. Azərbaycançılıq ideologiyası məhz bu baxımdan, həqiqətən, müasir dünyanın ən mükəmməl ideologiyalarından biridir. Bu ideologiyanın min illərlə ölçülən çox dərin etnoqrafik köklərilə yanaşı, kifayət qədər əsaslı və mütəşəkkil metafizikası da mövcuddur. Belə ki, azərbaycançılıq ideologiyasının mahiyyətində, fəlsəfəsində üç tamamilə humanist və insan cəmiyyətinin təbii şəkildə, "müdaxiləsiz" yaratdığı dəyərlər komponenti və ya kompleksi ifadə olunur: etnik mənsubiyyət; dini mənsubiyyət; dünyəvi mənsubiyyət. Bu ideologiyada öz əksini tapmış fəlsəfə və ya metafizikada, eləcə də onu yaradan xalqın təfəkküründə etnik məhdudluq, dini dözümsüzlük, antihumanizm yoxdur. Yalnız o var ki, Azərbaycan xalqı da digər normal xalqlar kimi, müəyyən bir etnik mənşəyə, dini dünyagörüşünə mənsubdur və müasir dünyanın üzvi tərkib hissəsidir. Azərbaycançılıq ideologiyasının tarixi məzmununu, fəlsəfəsini aydın dərk və ya ən azından, təsəvvür etmək üçün, fikrimizcə, üç mühüm məqama diqqət yetirmək lazım gəlir: birincisi, etnoqrafik qaynaqlar; ikincisi, təşəkkül dövrü; üçüncüsü, təkamül mərhələləri. Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülü baxımından ən mühüm hadisə ondan ibarətdir ki, XX əsrdə "Azərbaycan" anlayışı həm siyasi, həm də intellektual-

mədəni baxımdan kütləviləşib. Təhsilin, maarifin təşviq edilməsi, yayılması bunda böyük rol oynayıb. Lakin sovet dövründə kommunist ideologiyası ilk iki mərhələdə: türkcülüyə qarşı mübarizə mövqeyindən antitürkcülük səviyyəsinə qalxıb; ateizm hərəkatı gücləndiyindən, müsəlmançılıq "dindarlıq" səviyyəsində inkar olunub; müasirlik dedikdə "yeni"-sosialist həyat təzi başa düşülüb. Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixində nəzəri-praktik baxımdan önəmli olan üçüncü mərhələ XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən başlayır, 80-ci illərinin sonlarında başa çatır. Bu, Heydər Əliyev mərhələsidir. Öz rəhbərlik fəaliyyəti və mübarizələri ilə Azərbaycan xalqının lideri səviyyəsinə yüksələn Heydər Əliyev "mərkəz" in bütün gözəgörünən və görünməyən yasaqlarına baxmayaraq, İttifaq miqyasında "yumşalma" dövründən gələn inersiyanı Azərbaycanda milli özünüdərk və özünü təsdiq prosesinin daha da güclənməsinə istiqamətləndirib. O, həqiqi milli lider olaraq, xalqın gələcək müstəqilliyi üçün hər cür iqtisadi, siyasi, mədəni-mənəvi potensialın yaranmasını təmin edib".

Tədqiqatçılar qeyd edir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin dördüncü mərhələsinin əvvəllərində Sovetlər Birliyinin dağılması, ümumən dünyada gedən qlobal ictimai-siyasi proseslər Azərbaycanı müstəqillik yollarına çıxardı. İlk illərdə-80-ci illərin sonu-90-cı illərin əvvəllərində ölkədə böyük faciələr, dağıntılar baş versə də, Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməsilə respublika, sözün geniş mənasında, bələlardan xilas oldu: "Azərbaycan xalqının ümummilli lideri azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin üçüncü mərhələsində başladığı işləri dördüncü mərhələdə - müstəqillik illərində daha inamla davam etdirdi. Ən mühüm tarixi hadisə o oldu ki, ulu öndər azərbaycançılığı müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət ideologiyasına çevirdi. Ümumiyyətlə isə, müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu azərbaycançılıq ideologiyasının həm həyata keçirilməsi, həm də zənginləşməsi üçün qlobal perspektivlər müəyyənləşdirdi. Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixində beşinci mərhələ öz başlanğıcını XXI əsrin ikinci onilliyinin əvvəllərindən alır. Bizim günlərdə xüsusi inam və böyük enerji ilə davam edən həmin mərhələ İlham Əliyev mərhələsidir. Müşahidələr və araşdırmalar göstərir ki, müasir mərhələdə azərbaycançılıq ideologiyasının İlham Əliyev mərhələsinin təkamülünü bir sıra mühüm əlamətlər şərtləndirir. Bunlar əsasən aşağıdakılardır:

Birinci əlamət həmin ideologiyanın tarixinin bütün yönərilə obyektiv öyrənilib mənimsənilməsinə elmi, ictimai-siyasi və mədəni marağın indiyə qədər görünməmiş bir şəkildə artmasıdır. Bu gün ölkədəki iqtisadi, ictimai-siyasi və intellektual-mədəni şərait imkan verir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının keçdiyi tarixi yol hərtərəfli, dərinlən və geniş müzakirələr əsasında, necə varsa, o cür araşdırılıb öyrənilsin. Məlum olduğu kimi, istər təşəkkül dövründə, istərsə də müxtəlif təkamül mərhələlərində, xüsusilə XX əsrin 20-ci illərinin əvvəllərindən 70-ci illərinin əvvəllərinə, yəni Heydər Əliyev dövrünə qədər azərbaycançılıq ideologiyası həm ölkə daxilində, həm də mühacirətdə biri digərindən, demək olar ki, təcrid olunmuş halda fəaliyyət göstərib. Ölkə daxilində bu ideologiya get-gedə məhdudlaşdırılıb, hətta tamamilə unudurulması üçün hər cür cəhdlər edilib, az-çox təzahürləri isə müxtəlif mənəvi-ideoloji istiqamətlərə, məsələn, liberal vətənpərvərliyə yönəldilməklə amorflaşdırılıb və ya simasızlaşdırılıb. Mühacirətdə isə sosial bazası olmayan romantik xəyallara çevrilib. Bütün hallarda, Azərbaycan xalqının

milli ideallarının qarşısını həm adminstrativ-aqressiv, həm diplomatik-aldatma, həm də ekspressiv-şirnikləndirmə yolları ilə məhz sovet-sosialist ideologiyası kəsib. Lakin milli idealları məhv etmək mümkün olmadığı kimi, milli ideologiyanı da sona qədər unutdurmaq, yaddaşlardan silmək mümkün olmayıb.

İkinci əlamət Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevə, onun milli dövlət quruculuğu fəlsəfəsinə ölkə, eləcə də dünya miqyasında layiq olduğu bir ehtiramla, intellektual-analitik həssaslıqla yanaşılmasıdır. Bu ona görə zəruridir ki, Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının bir-birindən əsaslı şəkildə fərqli olan iki təkamül mərhələsinin müəllifi və lideri olmaqla yanaşı, bu gün davam edən beşinci mərhələsinin perspektivlərini də müəyyənləşdirib. Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərinin həm ölkə, həm də dünya miqyasında yüksək qiymətləndirilməsi, geniş təhlil və təbliğ olunması azərbaycançılıq ideologiyasının, milli ideallarımızın təntənəsi deməkdir. Heç də təsadüfi deyil ki, bugünkü siyasi leksikonda "heydər Əliyevçilik" anlayışı "azərbaycançılıq" anlayışının yeni tarixi şəraitdəki məzmununu və mahiyyətini ifadə edir.

İstər sovet dövrünün məlum və mürəkkəb şərtləri daxilində, istərsə də müstəqillik dövrünün ondan da mürəkkəb və ziddiyyətli illərində ümummilli lider Azərbaycanı-Azərbaycan və Azərbaycan xalqını-Azərbaycan xalqı edəcək bütün milli-mənəvi enerji mənbələrinin tam gücü ilə işləməsi üçün zəruri tədbirləri görməklə azərbaycançılıq ideologiyasını legitimləşdirə, reallaşdır, beləliklə də, bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin cəsarətlə və qürurla "bizim siyasətimiz - bizim işimizdir" deməsinə əsas verə bildi.

Üçüncü əlamət, heç şübhəsiz, azərbaycançılıq ideologiyasının tərkib hissələri olan türkcülük, müsəlmançılıq və müasirliyin üzvi vəhdətdə, heç birinə digərindən daha böyük üstünlük vermədən, bir bütöv halında qəbul edilərək xalqın milli mənafeləri nəminə həyata keçirilməsidir. Bu məsələ ona görə çox əhəmiyyətlidir ki, Azərbaycan xalqı müxtəlif tarixi dövrlərdə gah türkcülüyə, gah müsəlmançılığa, gah da müasirliyə əlahiddə üstünlük verilməsindən irəli gələn ictimai-siyasi problemlərlə üz-üzə dayanmağa məcbur olub. Bunun da mənfə nətəcələrini, xüsusilə milli inteqrasiyanın, mütəşəkkilliyin süni olaraq pozulmasını, yaxud zəifləməsini tarix, yəqin ki, həmişəlik öz yaddaşına yazıb. Prezident İlham Əliyevin siyasi-ideoloji fəaliyyətində türkcülük Azərbaycan xalqının öz mənşəyi etibarilə türk etnosundan yaranması həqiqətinin milli ictimai dərkindən başlayıb müasir türk dünyasının tərkib hissəsi olması, beynəlxalq aləmdə türk dünyasının orta q maraqlarının cəsarətlə müdafiəsinə qədər gedir. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Prezidenti türk dünyasının öndə gedən liderlərindən biri kimi böyük nüfuz sahibidir.

İslam dünyasına mənsubluq da bugünkü Azərbaycanın həm mənəvi-mədəni, həm də ictimai-siyasi xarakterində bütün parlaqlığı ilə təzahür edir. İlham Əliyevin müsəlman xalqlarına qarşı müəyyən beynəlxalq dairələrdə aparılan mürtəce, antihumanist kampaniyalara dəfələrlə ən yüksək tribunalardan öz etirazını bildirməsi, Azərbaycanın bir nümunəvi müsəlman ölkəsi olaraq inkişafı buna sübutdur.

Eyni zamanda, bugünkü Azərbaycan xalqı dünyaya açıq, müasir dünyanın iqtisadi, sosial-siyasi və mədəni texnologiyalarını inamla mənimsəyən, onun qlobal idarəçiliyində get-gedə güclənən imkanları

səviyyəsində iştirak edən xalqdır. Türkcülük, müsəlmançılıq və müasirlik triadası bu gün Azərbaycanda klassik formulunda və tipologiyasında tətbiq edilməklə qalmayıb, mərhələnin və dövrün tələblərinə uyğun olaraq yaradıcılıqla yaşanır ki, bu da Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü tarazlaşdırılmış, humanist və uzaqgörən, mövcud problemlərin tezliklə həllinə yönəlmiş perspektivli siyasətin nəticəsidir. Dördüncü əlamət müxtəlif mədəniyyətlərə, dünyagörüşlərinə təmkinli dialoq əsasında hörmətlə yanaşılması, qloballaşan dünyanın çağırışlarına həssas, anamlı münasibət, multikulturalizm hesab oluna bilər. Nə üçün? Ona görə ki, hər hansı ideologiya, nə qədər mütərəqqi olsa da, özünü təcrid edirsə, həm tarixi (passiv), həm müasir (aktiv), həm də gələcək (perspektiv) çox müxtəlif - biri digərini inkar, yaxud təsdiq edən, yaxud da bir-birinə loyallıq və ya liberal münasibətlərdə olan ideologiyalarla hesablaşmazsa, prinsip etibarilə, yaşaya bilməz. Azərbaycan xalqı və dövlətçiliyi azərbaycançılıq ideologiyasının tətbiqini, müdafiəsini və inkişaf etdirilib təkmilləşdirilməsini dünya miqyasında qaynar ideoloji proseslər kontekstində gerçəkləşdirir. Bu proseslər azərbaycançılığı birmənalı inkar edə bilmədiyi kimi, təsdiq də edə bilməz. Beşinci əlamət Azərbaycan xalqının dünya miqyasında milli-mənəvi, mədəni bütövlüyünün möhkəmlənməsi üçün ardıcıl mübarizə aparılmasıdır ki, bunun müsbət nəticələrini görməmək mümkün deyil. Tarixi tale elə gətirib ki, azərbaycanlıların və ya Azərbaycan türklərinin bu gün yalnız beşdən-biri müstəqil Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Təxmini hesablamalara görə, dünya azərbaycanlılarının beşdən-dördü öz tarixi Vətəninə min illərlə necə məskun olmuşdursa, bu gün də elə yaşayır".

Tədqiqatçıların yazdığına görə, azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülünün İlham Əliyev mərhələsi həm iqtisadi, həm siyasi, həm də mədəni sahələrdə beynəlxalq əlaqələrin, başqa sözlə, Azərbaycan-Dünya dialoqunun zəngin təcrübəsinin qazanılmasıdır. Bu isə, ilk növbədə, o deməkdir ki, azərbaycançılıq ideologiyası və Azərbaycan xalqının milli idealları, bir vaxtlar olduğu kimi, məhdud bir miqyasda qalıb "özümüz deyib, özümüz eşidək" prinsipi ilə mövcud olmur, universallaşır, hüdudlarını genişləndirir, ümumən insan və dünya təfəkkürü mövqeyindən görünüb etiraf olunur. Tarixi və cari rəqibləri açıq mübarizəyə çəkir, onların hansısa gizli "laboratoriyalar"da hazırlanmış mərkəli planlarını alt-üst edir: "Beynəlxalq "dialoq"lara ev sahibliyi edən Azərbaycan indiyə qədər görünməmiş bir miqyasda müxtəlif ideyaların, ideologiyaların həmsöhbət olmasına inamla münasiflik etdikcə azərbaycançılıq məfkurəsi də zənginləşir, beynəlxalq nüfuzunu gücləndirir, yüksək standartlı paradigmalara yiyələnir. Səkkizinci əlamət Azərbaycan xalqının intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, müasir texnologiyalara yiyələnməsinin sürətlənməsi, perspektivli özünüifadə və özünü təsdiq metodlarının, üsullarının və vərdişlərinin xüsusilə gənc nəsillər tərəfindən mənimsənilməsidir. Etiraf etmək lazımdır ki, azərbaycançılıq ideologiyasını gənc nəsillər bu qədər kütləvi və intellektual səviyyədə mənimsəməsi heç bir mərhələdə mümkün olmayıb.

Doqquzuncu əlamət Azərbaycanın regionda, ümumən beynəlxalq aləmdə söz sahibi olması, onun mövqeyi ilə hesablaşılması, çoxstandartlılığı, xüsusilə cari konyukturluğu ilə tanınan dünyanın "haqq-hesab"ından kənar qalıb təcrid olunmaması kimi məsələləri əhatə edir. Bu əlamətin özünəməxsusluğu

ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqının milli ideologiyası çevik, elastik, diplomatik resurslara yiyələnib, hər hansı "gözlənilməz" ideoloji hücumlara qarşı müqavimət (hətta əks-hücum) "immunitetlər"i qazanıb. Onuncu əlamət, nəhayət, azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülünün İlham Əliyev mərhələsində həmin məfkurənin inkişafı üçün geniş perspektivlərin təmin edilməsidir. Bu isə milli ideologiyanın (azərbaycançılığın) gələcəyi barədə tamamilə nikbin fikirdə olmağa hər cür imkanlar verir. Azərbaycançılığın qarşısında bu gün polemika üçün həddlər qoyacaq heç bir maneə, yaxud həmin ideologiyanın təkamülünü ya ləngidəcək, ya da süni şəkildə sürətləndirəcək heç bir konyuktur müdaxilə yoxdur.

Azərbaycançılıq ideologiyasının çağdaş təkamül mərhələsi özünəməxsus dinamizmi ilə zənginləşməkdə, milli ictimai şüurun əsaslarını müəyyənləşdirməkdə və Azərbaycan xalqının dünya birliyindəki mövqelərini inamla yüksəltməkdədir".

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.

Bakı Xəbər.-2016.-30 yanvar.-№ 18.-S.15.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təməl prinsipi müstəqil Azərbaycanın varlığıdır

O xalqın kimliyini əks etdirən, milli təfəkkürü birləşdirən dəyərlər sistemidir

Azərbaycan milli ideyası mürəkkəb təşəkkül yolu keçib, öz spesifikasına malikdir, məzmunu, universallığı, insanpərvərliyi, çevikliyi və təbiiliyi ilə seçilir. Bunu XIX əsrin ikinci yarısı - XX əsrin əvvəllərində milli ideyanın təşəkkülünün, daha sonra Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibində olarkən onun müəyyən transformasiyasının, nəhayət, müstəqilliyin bərpası, milli dövlətçiliyin qurulması və milli özünüdərkən sonrakı inkişaf mərhələsində qəti formalaşmasının tarixi təsdiq edir. Qeyd edək ki, Azərbaycançılıq ideologiyasının təməl prinsipi müstəqil Azərbaycanın varlığıdır. Bu isə XX əsrdə biz Şərqdə öz müstəqilliyimizi elan etdikdən sonra rəsmi səviyyəyə qaldırılaraq elan olundu. Əlbəttə qaraguruhun, cəhalətin tüğyan etdiyi Şərq ölkələrində ilk demokratik dövlət yaratmaq əvəzolunmaz bir nailiyyətdir. Hətta biz bir sıra Qərb ölkələrindən daha tez bu sistemə keçmişik, demokratik, insan haqlarına önəm verən qanunları qəbul etmişik. O dövrün böyük ziyalıları başda Həsən bəy Zərdabi olmaqla Seyid Əzim, Sabir, Mirzə Cəlil, Haqverdiyev, Məhəmməd Hadi, Ə. Ağaoğlu, Əli bəy Hüseynzadə, M.Ə. Rəsulzadə, F. Xoyski, Ə. Topçubaşov, N. Yusifbəyli və başqaları müqəddəs missiya hesab olunan maarif və dövlət yaratma məsuliyyətini öz üzərilərinə götürdülər. Cümhuriyyət az da olsa xalqımıza müstəqilliyi dadızdırma bildi. Doğrudur, sovet işğalı nəticəsində cümhuriyyət az yaşadı. Müstəmləkə vəziyyətinə düşdük. Məlum olduğu kimi, sovet dövrü cəmiyyətin obyektiv əsasları olmayan və süni yaradılmış yeni identifikasiyanın müəyyən olunması ilə seçilirdi. Milli siyasi təşkilatların yaradılmasına qadağalar, həmçinin totalitar, inzibati-amirlik idarəçiliyi sisteminin qurulması Azərbaycan gerçəkliyinə milli təfəkkürün transformasiyaya uğramış, sovet dövrünün tələblərinə uyğunlaşdırılmış modelini gətirdi. Kommunist ideologiyası proletar təfəkkür haqqında müddəanı irəli sürərək əslində milli özünüdərkən təkamülünə mənfi təsir göstərirdi, orada milli təfəkkürə yer yox idi.

Tələb olunurdu ki, hər halda tarix kommunist partiyasının alternativsizliyi şəraitində milli təfəkkürün və milli iqtisadiyyatın, mənəvi dirçəlişin, əhalinin rifah halının və milli özünüdərkən artması üçün baza olan təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşmasına hesablanan siyasət yürüdə bilən dövlət xadimini ön sıralara çıxarsın.

Millətin inkişafı problemləri və milli maraqlar Heydər Əliyev üçün həyatın mənası idi. Perspektivə hesablanan kadr potensialının formalaşması, yaradıcı ziyalılara, elm nümayəndələrinə qayğıkeş münasibət 1970-1980-ci illərdə millətin yüksək elmi-texniki və mədəni potensialını əks edən təşəbbüslərin yaranmasına və həyata keçirilməsinə imkan verdi.

Milli dəyərlərin dirçəldilməsi, əhalinin rifahının artması və təhsilin səviyyəsinin yüksəlməsi insanların davranış modellərində dəyişikliklərə əhəmiyyətli təsir göstərdi. O illərdəki dəyişikliklər hər yerə, ölkənin ən ucqar guşələrinə belə yayılırdı. Doğrudur, ənənəvi cəmiyyətin modernləşdirilməsi, hər

şeydən əvvəl, ölkənin sənaye mərkəzlərinin əhalisinə təsir göstərir, sonra isə mərkəzdən əyalətə doğru yayılırdı. Əlbəttə, o dövrdə Azərbaycan cəmiyyətinin daxilində milli ideyanın formalaşması məsələlərinə dair geniş diskussiyaların aparıldığını söyləmək olmaz. Lakin fakt odur ki, "milli maraqlar" ("milli ideya"nın əsası kimi) anlayışı Azərbaycan cəmiyyətinin qabaqcıl hissəsinə və Heydər Əliyev başda olmaqla hakim elitaya yad deyildi. İttifaq dövləti çərçivəsində real siyasətdə milli maraqların ehtiyatla və ardıcıl reallaşdırılması ötən əsrin 80-ci illərinin sonu - 90-cı illərinin əvvəllərində ölkədə milli hərəkatın genişlənməsinə zəmin hazırlamış, 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyini bərpa etmək üçün baza yaratmışdır.

1991-ci ildə müstəqillik yoluna qədəm qoyulması, düşünmək olardı ki, Azərbaycan tarixində yeni səhifə açır, eyni zamanda, o vaxt meydana çıxan problemlərin dərhal həll edilməsi zərurətini ortaya qoyur.

Əfsuslar ki, müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycan dövlət quruculuğunun zəruri vəzifələrinin heç kiçik hissəsini də (xarici təcavüzün dəf edilməsi, daxili siyasi kontekstin sabitləşdirilməsi, cəmiyyətin tam xaos və vətəndaş müharibəsinə sürüklənməsinin qarşısının alınması, heç olmasa, minimum həyat qabiliyyətinə malik iqtisadiyyatın yaradılması) həll etməyə müvəffəq ola bilmədi.

Və azərbaycançılıq ideologiyasının təşəkkülünə yenidən ehtiyac yarandı. Hazırda da sürətlə inkişaf edən ölkəyə çevrilmişik. Şübhəsiz ki, bu inkişafın təmin olunmasında, azərbaycançılıq ideologiyasının ərsəyə gəlməsində ümummilli lider Heydər Əliyevin böyük xidmətləri olub. Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə yenidən qayıdışından sonra Azərbaycan müstəqilliyini möhkəmləndirmək, onun siyasi və iqtisadi əsaslarını yaratmaq, Azərbaycan cəmiyyətinin inkişafının ideya təməli olan azərbaycançılığın irəli sürülməsi əsas şərtə çevrildi. Azərbaycançılığın bütün dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ümummilli ideologiya halına gəlməsi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasına çevrilməsi Heydər Əliyevin tarixi xidmətidir. O deyirdi ki: "Hər yerdə azərbaycanlılar olanda Azərbaycanın dayağı da daha çox olur. Bir şərtlə ki, gərək millətini, torpağını, ana vətəni unutmayasan". Bax budur azərbaycançılıq. Azərbaycançılıq, eyni zamanda Azərbaycan ərazisində yaşayan xalqın həmrəyliyi ilə məhdudlaşmır. Bu ideologiya davakar millətçiliyi inkar etməklə bərabər, Azərbaycanın müstəqilliyini arzulayan, onun güclənməsini istəyən insanları birləşdirir.

Heydər Əliyevin missiyası yalnız Azərbaycan dövlətinin dayaqlarının möhkəmləndirilməsi, müstəqilliyin inkişafı və dövlətçilik tariximizin müasir mərhələsinin sürəkliliyinin təmin edilməsi kimi şərəfli bir vəzifəni yerinə yetirməklə məhdudlaşmadı. O, müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılması konsepsiyasını həyata keçirdi, eyni zamanda Azərbaycan vətəndaşlarını birləşdirən, xalqımızı beynəlxalq aləmdə vahid amal, əqidə, məqsəd və məram ətrafında səfərbər edən milli təlim - "azərbaycançılıq" ideologiyasını da yaratdı. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin təməlini qoymaqla müqəddəs bir missiyanı gerçəkliyə çevirdi: milliliklə dövlətçiliyi bir-birinə qovuşdurdu, onların sarsılmaz vəhdətini təmin etdi. Dünyadakı hər bir xalqın arzusunda olduğu bu əlçatmaz ideal Azərbaycan adlı məkanda da reallaşdı.

Professor Nizaməddin Şəmsizadə “Azərbaycançılıq ideologiyası” əsərində haqlı olaraq qeyd edir ki, azərbaycançılıq coğrafi anlayış deyil, o daha çox siyasi anlayışdır. Beləliklə, azərbaycançılıq milli-mənəvi varlığın ilkin əlamətlərini, xalqın kimliyini əks etdirən, milli təfəkkürü birləşdirən dəyərlər sistemidir. Bu dəyərləri cəmləşdirən dil, ərazi, vətəndaşlıq, adət-ənənə və ideoloji birlik azərbaycançılıq ideologiyasının əhatə dairəsini sərhədsiz edir. Azərbaycanın kənarında yaşayan soydaşlarımızla yanaşı, milliyyətindən asılı olmayaraq, Azərbaycanın müstəqilliyini, birliyini və hüquqi, demokratik dövlət kimi inkişafını arzulayan hər bir kəs azərbaycançılıq ideologiyasının daşıyıcısıdır. Bu gün millətin strateji fəaliyyət proqramı, dövlətin və millətin mövcudluğunun mənası, inkişafın məqsəd və prioritetləri kimi çıxış edən milli ideya uğurla həyata keçirilir.

Üç nöqtə.-2016.-2 fevral.-№ 19.-S.9.

Xocalıya ədalət” kampaniyası çərçivəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində təqdimat keçirilib

Bakı, 12 fevral, AZƏRTAC

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Dialoq və Əməkdaşlıq üzrə Gənclər Forumunun baş əlaqələndiricisi Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2008-ci il mayın 8-dən başlayan “Xocalıya ədalət” beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində dövlət qurumları, gənclər təşkilatları və ali təhsil müəssisələrində Xocalı soyqırımına həsr olunan təqdimatlar təşkil edilir.

Bu il ilk belə təqdimat fevralın 12-də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində keçirilib. Təqdimat zamanı “Xocalıya ədalət” beynəlxalq kampaniyasının fəaliyyəti çərçivəsində Xocalı soyqırımının dünyada tanınması istiqamətində atılan addımlar, hazırlanan müxtəlif nəşr, video və digər təbliğat vasitələri barədə məlumat verilib.

Bildirilib ki, kampaniyanın dəstəyi ilə bu günədək müxtəlif ölkələrdə Xocalı faciəsinə həsr olunan çoxsaylı tədbirlər keçirilib, geniş təbliğat-təşviqat işi aparılıb. Kampaniyanın fəaliyyəti nəticəsində bir sıra dövlətlərin parlamentləri tərəfindən Xocalı hadisələrinin rəsmi şəkildə soyqırımı kimi tanınması və Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün pislənməsinə nail olunub.

Təqdimat mərasimində gələn həftədən fəaliyyətə başlayacaq “Xocalıya ədalət” saytı ilə bağlı da məlumat verilib.

Sonda Komitə əməkdaşlarının “Xocalıya ədalət” kampaniyasının fəaliyyəti ilə bağlı sualları cavablandırılıb, təklif və şərtləri dinlənilib.

“Xocalıya ədalət” beynəlxalq kampaniyasının əsas məqsədi Xocalı soyqırımına beynəlxalq səviyyədə adekvat siyasi-hüquqi qiymətin verilməsi, ədalətin təmin olunması və soyqırımı qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsindən ibarətdir.

Qeyd edək ki, kampaniyanın beynəlxalq səviyyədə fəaliyyəti ilə yanaşı, Xocalı soyqırımını ilə bağlı dövlət qurumları və ictimai təşkilatlar tərəfindən aparılan təbliğat-təşviqat işlərinin səmərəliliyinin artırılması və bu fəaliyyətin əlaqələndirilməsinin gücləndirilməsi məqsədilə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva tərəfindən Azərbaycanda “Xocalıya ədalət” Beynəlxalq Kampaniyası İctimai Birliyi təsis edilib. İctimai Birlik tərəfindən soyqırımı həqiqətlərinin çatdırılması üçün müxtəlif vasitələr, o cümlədən Xocalı faciəsi barədə müfəssəl məlumatların toplandığı resurs bazası olmaqla yanaşı, internet istifadəçilərinin kampaniyanın gedişatında iştirak etmək imkanı yaradan interaktiv platforma kimi çıxış edən internet sahifəsi, soyqırımı həqiqətləri barədə çap materialları, Xocalı faciəsi ilə bağlı bütün aspektləri əhatə edən “PowerPoint” formatında təqdimat, soyqırımının fəsadlarını əks etdirən foto və videomaterialların əks olunduğu multimedia dəsti və s. hazırlanıb.

AZƏRTAC

12 fevral 2016-cı il

Azərbaycan diasporunun nümayəndələri Finlandiya Parlamentinə müraciət ediblər

Samirə Əliyeva

Finlandiyada fəaliyyət göstərən Finlandiya-Azərbaycan Assosiasiyası Finlandiya Parlamentinə Ermənistan Silahlı Qüvvələri tərəfindən atəşkəs rejiminin və beynəlxalq hüququn tələblərinin kobud şəkildə pozulması, həmçinin, Azərbaycanın dinc sakinlərinin öldürülməsindən narahatlıq ifadə edən müraciət göndərib.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti bildirir ki, müraciətdə baş verən hadisələrə son qoymaq məqsədilə BMT Təhlükəsizlik Şurası və BMT Baş Assambleyasının müvafiq qətnamələrinin Ermənistan tərəfindən qeyd-şərtsiz yerinə yetirilməsinin zəruriliyi diqqətə çatdırılır və Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcili şəkildə işğal olunmuş ərazilərdən çıxarılması tələb olunur.

Diaspor təşkilatı bildirib ki, 24 ildən artıq müddətdə Ermənistan silahlı bölmələrinin Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri ilə təmas xəttində mütəmadi atəşkəs rejimini pozması nəticəsində mülki əhaliyə və onların əmlaklarına ciddi ziyan vurulub.

Müraciətdə qeyd olunur ki, beynəlxalq ictimaiyyət baş verənlərə göz yummamalı, Ermənistanı dinc və günahsız insanların qətlinə səbəb olan təxribatlardan çəkindirmək üçün tədbirlər görməlidir.

Xalq qəzeti.-2016.-8 aprel.-№73.-S.6.

Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçiriləcək

İyun ayının 3-4-də paytaxt Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçiriləcək. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hazırlıq məqsədi ilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nəzdində Təşkilat Komitəsi yaradılıb. Qurultayda dünyanın 49 ölkəsindən 500-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatlarının nümayəndələrinin, habelə Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan xarici ölkələrin nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri və elm adamlarından ibarət 50 nəfərə yaxın qonağın iştirakı gözlənilir.

Toplantıda Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından keçən dövr ərzində görülmüş işlər müzakirə olunacaq, həmçinin müasir dövrdə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları, gənclərin diaspor hərəkətinə cəlb olunması, lobbı quruculuğu və digər bir sıra mühüm məsələlər üzrə fikir mübadiləsi aparılacaq. Qurultayda qeyd olunan mövzuların müzakirəsi üçün panellərin təşkili, eləcə də Azərbaycan Respublikasının müvafiq dövlət orqanlarının nümayəndələri ilə görüşlərin keçirilməsi də gözlənilir.

Qurultayda diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələrin dəqiq müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyət strategiyasının müasir reallıqlara uyğun şəkildə qurulması, həmçinin, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görülməli işlərlə bağlı müvafiq məsləhətləşmələr əsasında vahid təbliğat konsepsiyasının hazırlanması nəzərdə tutulur.

Qurultayın yekununda bir neçə sənədin qəbulu gözlənilir.

Qeyd edək ki, hal-hazırda dünyanın bir çox ölkəsində 450-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Xatırladaq ki, dünya azərbaycanlılarının I qurultayı Ümummillî lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ilin noyabr ayının 9-10-da Bakı şəhərində keçirilib. II Qurultay 5 il sonra Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli, 1291 nömrəli Sərəncamına əsasən 2006-cı il mart ayının 16-da baş tutub. Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayı isə 2011-ci ilin iyul ayının 5-6-da Bakı şəhərində keçirilib.

Paralel.-2016.-11 may.-№ 81.-S.5.

Azərbaycançılıq Azərbaycanda yaşayan xalqların tarixi, mənəvi-əxlaqi, mədəni ənənələr zəminində birliyədir

Bu ideologiya unitar, hüquqi, demokratik dövlət kimi Azərbaycanın möhkəmləndirilməsinə və inkişafına uğurla xidmət edir

Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti ilə əsrlər boyu formalaşmış Azərbaycan çoxmədəniyyətlik ənənəsini inkişaf etdirərək keyfiyyətə yeni müstəviyə keçirib. Ümummilli lider Heydər Əliyev haqlı olaraq azərbaycançılığın əsas tərkib hissəsi olan multikulturalizm siyasətini ölkənin demokratik və etnomədəni inkişafının mühüm elementlərindən biri hesab edirdi. O, Azərbaycan ərazisində yaşayan bütün etnosların hüquq və azadlıqlarının, o cümlədən etnik-mədəni dəyərlərinin qorunmasını demokratiyanın mühüm prinsipi olan insanların hüquq və azadlıqlarının qorunmasından irəli gəldiyini göstərirdi. Ulu öndərin rəhbərliyi ilə demokratik inkişaf yolu götürmüş Azərbaycan Respublikası onun qeyd etdiyi kimi dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq bütün vətəndaşların eyni hüquqlara malik olmalarını təmin etməli idi. Məhz onun təşəbbüsləri və siyasi uzaqgörənliyi ilə azərbaycançılıq ideologiyasının başlıca prinsiplərinin – ana dili, milli mədəniyyət, milli-mənəvi dəyərlərin inkişafı və cəmiyyət tərəfindən mənimsənilməsi sahəsində ardıcıl və məqsədyönlü addımların atılması öz növbəsində multikultural dəyərlərin möhkəmlənməsinə yol açdı. Ən əsası multikulturalizm müstəqil Azərbaycanın fəlsəfi-sosioloji doktrinasının sosiomədəni və etno-siyasi cəhətlərini özündə birləşdirdi. Bu sözləri Nərimanov rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı, YAP Siyasi Şurasının üzvü Abdin Fərzəliyev deyib. O bildirib ki, 1995-ci ildə qəbul edilən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsi ilə mənşəyindən, irqindən, dinindən və dilindən asılı olmayaraq hər kəsin hüquq və azadlıqlarına hörmət təmin olundu. “Bununla yanaşı, ulu öndərin hakimiyyətə gəlməsindən sonra qəbul edilən bir çox qanunlarda Azərbaycan ərazisində yaşayan bütün xalqların mədəni kimliyinə təminat verildi. Onların ədəbiyyat, mədəniyyət, dil, tarix, adət-ənənələrinin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsinə hüquqi zəmin yaradıldı. Ümummilli liderin bu siyasəti beynəlxalq qurumlar tərəfindən də hər zaman müsbət qarşılanırdı.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev haqlı olaraq qeyd edirdi ki, “Azərbaycan əhalisinin çoxmilli tərkibi bizim sərvətimizdir, üstünlüyümüzdür. Biz bunu qiymətləndiririk və qoruyub saxlayacağıq. Dövlət, ölkə nə qədər çox xalqı birləşdirsə, bir o qədər zəngin olur, çünki onların hər biri ümumdünya mədəniyyətinə və sivilizasiyasına öz töhfəsini verir”. Onun sözlərinə görə, uğurlarımızın təməlinə Prezident İlham Əliyevin qətiyyəti, əzmkarlığı və ulu öndərin irsinin layiqincə yaşadılması dayanır. “Ulu öndər Heydər Əliyevin qurduğu Azərbaycan bu gün onun siyasi davamçısı olan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha da inkişaf edir, dünya birliyinin layiqli üzvü kimi müstəqil siyasət həyata keçirir. Hər sahədə qazandığımız uğurların təməlinə Prezident İlham Əliyevin qətiyyəti, əzmkarlığı və ulu öndərin irsinin layiqincə yaşadılması dayanır. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizdə

Azərbaycan xalqının multikultural dəyərlərin qorunması və inkişaf etdirilməsi sahəsində həyata keçirilən siyasi fəaliyyət də Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir”,- Abdin Fərzəliyev deyib.

Abdin Fərzəliyev bildirib ki, Azərbaycanda multikulturalizm həm həyat tərzi, həm də dövlət siyasətinin başlıca istiqamətlərindən biri kimi səciyyələndirilir. ” Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsləri nəticəsində multikulturalizm dövlət siyasətinin ən önəmli istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Dövlət başçısı mütəmadi olaraq ölkəmizdə yaşayan xalqların, dini icmaların nümayəndələri ilə görüşür, onların ehtiyac və problemləri ilə maraqlanır, milli və dini bayramları münasibətilə təbrik edir. Prezidentin sərəncamı ilə 2014-cü il fevral ayının 28-də Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşavirliyinin təsis edilməsi də həyata keçirilən uğurlu multikulturalizm siyasətinin göstəricisidir. Eyni zamanda, multikulturalizmi dövlət siyasətinin əsas komponentlərindən biri kimi dəyərləndirilməsinin nəticəsidir ki, 2014-cü ilin may ayında Prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradıldı.

Onun sözlərinə görə, multikulturalizmi beynəlxalq platformaya çevirmək istəyən Azərbaycan dünyada bu prosesə qarşı olan təhlükəni hiss edir və onun xilasını naminə mühüm təşəbbüslər irəli sürür. “Təsadüfi deyil ki, Azərbaycanın sivilizasiyalar və mədəniyyətlərarası dialoq və əməkdaşlıq sahəsində nadir təcrübəsi beynəlxalq səviyyədə də tanınır və yüksək qiymətləndirilir. Məhz bundan irəli gələrək son illər ölkəmizdə sivilizasiyalararası dialoq və tolerantlıq mövzusunda çoxsaylı beynəlxalq tədbirlər keçirilib. Bütün bunlar ondan xəbər verir ki, Azərbaycan mədəniyyətlərarası və dinlərarası dialoq üçün bir mərkəzə çevrilib. Paytaxtımız isə qlobal əhəmiyyətli humanitar məsələlərin öz həllini tapdığı məkan kimi tanınır.

Xalqlar arasında dialoqun və etimadın möhkəmləndirilməsində mühüm rolunu nəzərə alınmaqla müxtəlif mədəniyyətlər arasında əməkdaşlıq üçün qlobal platformasının təsis edilməsi və Azərbaycan xalqının tolerant mədəniyyətinin, tarixi ənənələrinin beynəlxalq aləmə tanıtılması məqsədilə Azərbaycanda 2011-ci ildən başlayaraq hər iki ildən bir Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu təşkil edilir. Bu forum göstərir ki, mədəniyyətlərarası dialoqun müxtəliflik və plüralizmlə səciyyələnən müasir cəmiyyətlərdə inkişafı yönündə Prezident İlham Əliyevin təşəbbüskarlığı dünyanın diqqət mərkəzindədir. Məsələn, “Bakı prosesi” adı ilə məşhur olan Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun təşəbbüskarı şəxsən Prezident İlham Əliyevdir. “Bakı prosesi” artıq dünyanın aparıcı beynəlxalq təşkilatları tərəfindən qəbul olunur və dəstəklənir. Bu, dünyada keçirilən yeganə tədbirdir ki, burada adətən bir-biri ilə rəqabət aparan, bu sahədə işlər görən təşkilatların vahid bir platformada birləşdirilməsinə nail olunub. Forumun yüksək səviyyədə keçirilməsi artıq Bakıda bu mövzuya uyğun silsilə tədbirlərin təşkilinə də böyük maraq oyadır”.

2015-ci ilin may ayında keçirilən III Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılışında Prezident İlham Əliyev haqlı olaraq qeyd edib ki: “Əsrlər boyu bütün mədəniyyətlər, dinlər və etnik qrupların nümayəndələri Azərbaycanda sülh və ləyaqət şəraitində bir ailə kimi yaşamışlar. Biz fəxr edirik ki, bu müsbət meyillər müstəqillik illərində daha da güclənmişdir. Bizim tarixi abidələrə nəzər salmaq

yetər ki, Azərbaycanın mədəni müxtəlifliyi aydın görünsün. Biz tarixi və mədəni irsimizlə fəxr edirik. Dünyanın ən qədim məscidlərindən olan, 743-cü ildə inşa edilmiş məscid Azərbaycanın qədim Şamaxı şəhərində yerləşir. Dünyanın ən qədim kilsələrindən biri – Qafqaz albanlarının kilsəsi Azərbaycanın digər qədim Şəki şəhəri yaxınlığındadır. Pravoslav və katolik kilsələr, sinaqoqlar, atəşpərəstlər məbədi bizim mədəni irsimizin tərkib hissəsidir və biz bununla fəxr edirik. Bu gün Azərbaycanda bütün dinlərin və etnik qrupların nümayəndələri yaşayır və ölkəmizin uğurlu inkişafına öz töhfələrini verirlər. Düşünürəm ki, bu, bizim ən böyük sərvətlərimizdəndir. Biz bundan qürur duyuruq və multikulturalizm dəyərlərinin, sülh, əməkdaşlıq və qarşılıqlı anlaşmanın təşviqi üçün müxtəlif beynəlxalq tədbirlər keçiririk”.

Üç nöqtə.-2016.-18 may-№ 86.-S.5.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı diaspor hərəkatının fəaliyyətində yeni inkişaf mərhələsi olacaq

Rəşad Cəfərli

Müsaibimiz Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İBRAHİMOVdur

- Nazim müəllim, ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə artıq ənənəvi olaraq keçirilən dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının məqsədi, məramı nədir və qarşıya qoyulan vəzifələrə nə dərəcədə nail olunub?

- Ümumiyyətlə, dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının baş tutmasının özü tarixi bir hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Əlbəttə ki, bu da ulu öndərin misilsiz xidmətləri sayəsində mümkün olub. Ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən və həqiqətən də artıq ənənəvi xarakter alan dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının əsas məqsədi, təbii ki, Azərbaycan xalqının milli maraqlarının müdafiəsi naminə dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın birləşdirilməsindən, təşkilatlanmasından, tarixi Vətənlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsindən, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsindən ibarətdir. Bu istiqamətdə əsas məram milli birlik və həmrəyliyə nail olmaq idi ki, ötən müddət ərzində bu sahədə xeyli uğurlu addımlar atılıb. İstər I qurultayda ulu öndər Heydər Əliyevin, istərsə də sonrakı qurultaylarda cənab Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan diasporu qarşısında qoyduğu vəzifələr, verdiyi tapşırıqlar Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi yolunda həyata keçirilən tədbirlərlə bağlıdır.

Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, artıq Azərbaycan diasporu yaxşı təşkilatlanıb, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi proseslərinə təsir göstərmək, Azərbaycanın milli maraqlarını müdafiə etmək imkanları artıb. Xarici ölkələrdə yaşayan və təhsil alan azərbaycanlı gənclərin təşkilatlanması, dost dövlət və xalqların icmalarının müvafiq təşkilatları, o cümlədən türk, yəhudi diasporları ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi, lobbi quruculuğu işindəki uğurlarımız qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmağın göstəricisi hesab edilə bilər.

- Dünya azərbaycanlılarının bu günlərdə keçiriləcək IV qurultayınadək dövlət başçısının verdiyi tapşırıqlarla, qarşıya qoyulan vəzifələrlə bağlı faktiki olaraq hansı işlər görülüb?

- Konkret olaraq Azərbaycan və Türkiyənin, eləcə də digər türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi istiqamətində ciddi addımlar atılıb və vacib tədbirlər keçirilib. 2013-cü ilin yanvarında Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına (TDƏŞ) üzv Dövlətlərin Diaspor Məsələlərinə Cavabdeh Dövlət Qurumlarının Rəhbərlərinin I Toplantısını, iyun ayında isə şuraya üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci forumunu keçirmişik. Bir neçə ölkədə türkdilli ölkələrin

koordinasiya mərkəzlərinin açılması bu sahədə gördüyümüz işlər sırasındadır. Biz hazırda belə koordinasiya mərkəzlərinin sayını artırmağı planlaşdırırıq.

Son beş ildə lobbichilik fəaliyyətində əldə etdiyimiz uğurları xüsusi qeyd etmək istərdim. Bildiyiniz kimi, artıq dörd ildir dövlət komitəsinin yaxından dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi nüfuzlu siyasətçilərin və ictimai xadimlərin iştirakı ilə Qlobal Bakı Forumunu təşkil edir. Bu forum Azərbaycanın təbliği və ölkəmizə yeni dostlar qazandırmaq baxımından əhəmiyyətli rola malikdir. Forumun keçirilməsi ilə Bakı şəhəri artıq böyük siyasi proseslərin, aktual məsələlərin müzakirə edildiyi platformaya, siyasi fikir mərkəzinə çevrilib və biz ildən-ilə bu qlobal tədbirə marağın artdığını müşahidə edirik.

Statistikaya nəzər salsaq görürük ki, ötən beş il ərzində 47 yeni diaspor təşkilatı yaradılıb, 30-dan çox dövlət və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbir keçirilib. Əvvəlki illərdə olduğu kimi, son beş ildə də Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması təşkilatların prioritet vəzifəsi olub ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində bu mövzuda 855 tədbir baş tutub. Bundan başqa, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği sahəsində 561, diaspor quruculuğu sahəsində 173 və azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası, hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində 100-dən çox tədbir təşkil edilib.

Bütün bunlar Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından sonra görülmüş işlərin kiçik bir hissəsidir və bu proses davam etdirilir.

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayına hazırlıq işləri nə yerdədir? Qurultayda hansı məsələlərə diqqət yetiriləcək və qarşıya nə kimi vəzifələrin qoyulacağı gözlənilir?

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı ilə bağlı dövlət komitəsində tədbirlər planı hazırlanıb və işçi qrupu yaradılıb. Artıq qurultaya dəvət olunan nümayəndə və qonaqların siyahısı dəqiqləşdirilib: 49 ölkədən 500-dən çox nümayəndə və qonaq olacaq. Tədbirdə respublikamızı ölkənin bütün bölgələrini əhatə edən dövlət və hakimiyyət strukturları, qeyri-hökumət təşkilatları, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumlar və siyasi partiyalardan 360 qonaq təmsil edəcək. Qurultay nümayəndələri və qonaqlar yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi və mənəvi həyatının bütün sahələrində fəal iştirak edən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alimlər və ziyalılar, iş adamları, müxtəlif ölkələrin parlament üzvləri, siyasi və ictimai xadimlər, bir sözlə, Azərbaycanı sevən insanlardır. Bundan başqa, milliyyətə azərbaycanlı olmayan, amma Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alim və ziyalılar, dövlət rəsmiləri, siyasi partiyaların təmsilçiləri, parlament üzvləri də tədbirə dəvət olunublar.

Toplantıda müzakirə ediləcək məsələlərə gəlincə, əvvəlcə, təbii ki, ötən qurultaydan keçən müddət ərzində görülən işlərə dair hesabat veriləcək və Azərbaycan diasporunun daha da gücləndirilməsi yolları müzakirə edilərək müvafiq qərarlar qəbul olunacaq.

Qurultayda, əsasən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr müzakirə ediləcək. Müasir dövrdə informasiya müharibəsi, şərtlər, siyasi reallıqlar və yeni fəaliyyət mexanizmləri, Azərbaycan diaspor hərəkətində gənclərin rolu, lobbichilik quruculuğu, cəmiyyətə

inteqrasiya və siyasi həyatda fəallığın artırılması kimi mühüm məsələlər diqqət mərkəzində olacaq. Təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları da müzakirə mövzularıdır.

Toplantının rəsmi açılış mərasimindən və çıxışlardan sonra panel iclaslarda müzakirələrin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu iclaslarda qeyd edilən mövzular geniş müzakirə olunacaq, diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və fəalları fikir mübadiləsi aparacaq, rəy və təkliflərini bildirəcəklər.

Qurultayda diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələrin dəqiq müəyyən edilməsi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyət strategiyasının müasir reallıqlara uyğun şəkildə qurulması, həmçinin Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində görülməli işlərlə bağlı müvafiq məsləhətləşmələr aparılacaq, təkliflər irəli sürüləcək. Qurultayın yekununda bir neçə sənədin qəbulu gözlənilir.

Tədbir çərçivəsində Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin dövlət və hökumət strukturlarının rəhbərləri ilə görüşü də planlaşdırılır. Görüşdə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın problemləri və müvafiq dövlət strukturları tərəfindən daha səmərəli dəstək göstərilməsinin yolları müzakirə ediləcək.

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həm regionda, həm də dünyada aktiv müzakirələrin gətirdiyi həssas bir vaxta təsadüf edir. Bu baxımdan qurultaydan gözləntiləriniz nədir?

- Həqiqətən də aprelin əvvəllərində Azərbaycan Ordusunun kəndlərimizi, dinc əhalini hədəfə alan Ermənistan hərbi qüvvələrinə adekvat və uğurlu cavabı cəmiyyətin bütün təbəqələrində müsbət qarşılandı və xalqımız yekdil olaraq işğal altındakı torpaqlarımızın qaytarılması yolunda birləşdi. Bildiyiniz kimi, bu çağırışa dünya azərbaycanlılarından da böyük dəstək gəldi. Dünyanın bir sıra ölkələrində yaşayan soydaşlarımız etiraz aksiyaları təşkil edərək, beynəlxalq qurumlara və yaşadıkları ölkələrin parlamentlərinə müraciətlər edərək Azərbaycanın haqq səsinə dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırdı. Soydaşlarımız bununla Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanla təmas xəttində törətdiyi hərbi təxribatları pislədi, Ermənistan tərəfindən atəşə məruz qalan dinc sakinlərin həlak olmasından, onların əmlaklarına dəyən ziyanla müşayiət olunan hadisələrdən narahatlıq ifadə etdilər. Və dünya ictimaiyyətini Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə diqqət ayırmağa, münaqişənin tez bir zamanda sülh yolu ilə həllinə nail olmaq üçün fəallıq göstərməyə çağırırdı.

Məhz beynəlxalq aləmdə aparılan təbliğat işinin nəticəsi olaraq dünya ictimaiyyəti Dağlıq Qarabağ probleminə xüsusi diqqət ayırdı, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təxribatı nəticəsində yenidən alovlanmış müharibə ilə əlaqədar narahatlıq ifadə edən bəyanatlar səsləndi. Dünya ictimaiyyəti, beynəlxalq qurumlar, xüsusilə də ATƏT-in Minsk qrupu münaqişənin ədalətli şəkildə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli istiqamətində fəallığı artırmağa başladı. Beləliklə də, uzun müddət davam edən danışıqlar prosesində süstlük, hərəkətsizlik yenidən aktiv fazaya keçdi.

Bütün bunlar onu göstərir ki, artıq dünya ictimaiyyəti Azərbaycan həqiqətlərini qəbul edir və atılan addımlar öz səmərəli töhfələrini verir. Bu da, əlbəttə ki, Azərbaycan dövlətinin apardığı uğurlu siyasətin və təbliğatın nəticəsidir. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında, şübhəsiz ki, müzakirə olunan əsas məsələlərdən biri Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması olacaq. Yaranmış yeni situasiyada Azərbaycan diasporunun qarşısında mühüm vəzifələr dayanır. Diaspor təşkilatlarımız, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar indi daha fəal iş aparmalı, yeni vasitələrdən, informasiya texnologiyalarının imkanlarından daha geniş istifadə etməlidirlər. Hesab edirik ki, qurultayda bu məsələləri geniş müzakirə etmək imkanı olacaq. Qurultay nümayəndələri yeni təkliflər, yeni ideyalarla çıxış edəcəklər.

Azərbaycan.-2016.-26 may.-№113.-S.4.

İlham Əliyevin diaspor siyasətində azərbaycançılıq ideyaları...

İradə Sarıyeva

I yazı

Azərbaycan dövlətinin başçısı İlham Əliyevin ölkəmizin inkişafı ilə bağlı həyata keçirdiyi işlər uğurlu nəticələr verir. Prezident İlham Əliyev yalnız Azərbaycan vətəndaşlarına deyil, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara da böyük diqqət və qayğı ilə yanaşır. Ölkə başçısının diaspor siyasəti haqqında analizlər aparan ekspertlər qeyd edir ki, Prezidentin bu istiqamətdə həyata keçirdiyi siyasət uğurludur və kifayət qədər müsbət nəticələri var.

Tədqiqatçılar qeyd edir ki, Azərbaycanın hüduqlarından kənarda məskunlaşmış milyonlarla soydaşımızın vahid bir amal-azərbaycançılıq ətrafında birləşdirilməsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev də diasporumuzun formalaşdırılması sahəsində nailiyyətləri yeni inkişaf mərhələsinə qaldırıb və bu məsələni daim diqqət mərkəzində saxlayır.

Ekspertlər vurğulayır ki, 2003-cü ilin prezident seçkilərində xalqın böyük etimadını qazanaraq dövlət başçısı seçilmiş İlham Əliyev diaspor məsələlərinə diqqətini artırıb, xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin təşkilatlanması, onların vahid ideya ətrafında birləşdirilməsi siyasətini müvəffəqiyyətlə davam etdirib. Prezident İlham Əliyev 2003-cü ilin dekabrında Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə müraciətində həmvətənlərimizin ümumi maraqlarımız ətrafında sıx birləşməsinin tarixi zərurət olduğunu vurğulayıb və Heydər Əliyevin bu sahədə əldə etdiyi nailiyyətlərə əsaslanaraq, daha da irəliyə getmək üçün mühüm addımlar atılacağını bəyan edib.

Müraciətdə Prezident İlham Əliyev həmvətənlərimizlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsinin dövlətin prioritet vəzifələrindən biri olduğunu vurğulayırdı və hökumətin bu sahədə bütün zəruri tədbirləri görməyə hazır olduğunu bildirib. Ekspertlər bildirir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev əksər xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onları narahat edən problemlərlə maraqlanır, dəyərli tövsiyələrini verir. 2004-cü ilin yanvarında Fransaya rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan Prezidentinin keçirdiyi görüşlərdə burada məskunlaşmış soydaşlarımız da iştirak etmiş, dövlət başçımızın daxili və xarici siyasətini birmənalı olaraq dəstəklədiklərini bildiriblər. Məlumatlara görə, 2004-cü ilin fevralında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Rusiya Federasiyasına rəsmi səfəri zamanı bu ölkədə yaşayan həmvətənlərimizlə görüşü keçirilib. Görüşdə Prezident İlham Əliyev həmyerlilərimiz qarşısında çıxış edərək azərbaycanlıların Rusiyanın ictimai-siyasi həyatında, iqtisadiyyatın inkişafında fəal iştirakından məmnun olduğunu söyləyib, onlara uğurlar diləyib.

Azərbaycan Prezidenti 2004-cü ilin martında Qazaxıstana rəsmi səfəri zamanı da dövlət rəhbərləri ilə keçirdiyi bütün görüşlərdə bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların vəziyyəti ilə, onların problemlərinin və qaygılarının həll olunması üçün görülən işlərlə yaxından maraqlanıb.

Tədqiqatçılar qeyd edir ki, Azərbaycan Prezidenti 2004-cü ilin martında Özbəkistana səfəri zamanı dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin adını daşıyan Daşkənd Pedaqoji Universitetinin qarşısında böyük mütəfəkkirin abidəsinin açılış mərasimində iştirak edib, tədbir zamanı diasporumuzun nümayəndələri ilə görüşüb. Özbəkistanda Azərbaycan səfirliyinin açılışı zamanı həmvətənlərimizlə görüşüb söhbət edib, onların yaşayış şəraiti, doğma Vətənlə əlaqələri ilə maraqlanıb.

Prezident İlham Əliyev Daşkənddə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin təntənəli açılış mərasimində də iştirak edərək, burada geniş və dərin məzmunlu nitq söyləyib, soydaşlarımızın Azərbaycanla iqtisadi-mədəni əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi üçün bundan sonra da lazımi addımlar atılacağını vurğulayıb. Dövlət başçısı Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin binası ilə tanış olub, burada yaradılmış şəraitdən razı qaldığını bildirib.

Dövlət başçısı dünyada gedən mürəkkəb proseslərin və ziddiyyətlərin fonunda respublikanın dövlət müstəqilliyinin daha da möhkəmləndirilməsi üçün diaspor ilə əlaqələrin böyük əhəmiyyət daşdığını dəfələrlə vurğulayıb. Prezident İlham Əliyevin Fransa, Rusiya, Slovakiya, Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkiyə, Polşa, Belçika, Ukrayna, Gürcüstan, Moldova, Almaniya, ABŞ, Rumıniya, İngiltərə və digər səfərləri zamanı bu məsələ prioritet mövzulardan biri olub.

Məlum olduğu kimi, 2004-cü ilin oktyabrında Prezident İlham Əliyevin Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin II qurultayında Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinlə birgə iştirakı diaspor quruculuğunun Azərbaycanın dövlət siyasətinin ən mühüm istiqamətlərindən biri olduğuna daha bir əyani sübutdur. Məlumatlara görə, sözügedən qurultayda Rusiyada yaşayan həmvətənlərimizin təşkilatlanması, onların tarixi Vətənlə əlaqələrinin daha da inkişaf etdirilməsi, soydaşlarımızın Rusiya Federasiyasının ictimai-siyasi həyatında daha fəal iştirakı məsələləri müzakirə edilib və müvafiq qərarlar qəbul olunub. Rusiya Prezidenti Vladimir Putin tədbirdə çıxış edərək Azərbaycanla münasibətlərə xüsusi önəm verdiyini və Rusiyadakı azərbaycanlıların problemlərinin həlli üçün hökumət tərəfindən zəruri tədbirlər görüləcəyini bəyan edib.

O da qeyd edilir ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də iki ölkə arasındakı münasibətlərin indiki səviyyəsini müsbət qiymətləndirməklə yanaşı, yeni nailiyyətlər əldə etmək üçün imkanların tükənmədiyini vurğulayıb. Dövlət başçısı Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların bu ölkənin bərabərhüquqlu vətəndaşları olmasından məmnunluğunu bildirib, Azərbaycanda da ruslara çox mərhəm münasibətin olduğunu xatırladıb. Prezident İlham Əliyev bir daha qeyd edib ki, Rusiyada, eləcə də bütün digər ölkələrdə məskunlaşmış azərbaycanlıların təşkilatlanması, onlar arasında milli-mənəvi birliyin təmin olunması bu gün mühüm məsələlərdəndir. Azərbaycan Prezidenti Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin fəaliyyətindən də razı qaldığını və konqresin ötən dövrdə səmərəli fəaliyyət göstərdiyini vurğulayıb.

Ümumiyyətlə, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin II qurultayı dünya azərbaycanlılarının diaspor quruculuğu tarixində əhəmiyyətli bir hadisə kimi yadda qalıb.

Ekspertlər vurğulayır ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ötən dövrdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü ilə respublikamızda səfərdə olmuş müxtəlif xalqların diaspor təşkilatlarının və

ayrı-ayrı dövlətlərin rəsmi nümayəndə heyətlərini qəbul edərkən də diaspor məsələsini diqqətdən kənar da qoymayıb.

2004-cü ilin iyun ayında Amerika Türk Assosiasiyaları Assambleyasının prezidenti Ərcümənt Qılıncın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən qəbul edilməsi və görüş zamanı aparılan səmərəli müzakirələr bunun təsdiqidir. Bu görüşdə diaspor işinin başlıca vəzifələri, Amerikada Azərbaycanın haqq səsinin bəyan edilməsində ATAA-nın gördüyü və bundan sonra görə biləcəyi işlər barədə səmərəli fikir mübadiləsi aparılıb. Yazılanlara görə, həmin görüş zamanı Prezident 2004-cü ilin yanvar ayında Azərbaycan nümayəndə heyətinin də iştirak etdiyi ATAA-ın Vaşinqtonda keçirilmiş qurultayında qaldırılan məsələlərin vacibliyinə toxunaraq xatırladı: "Biz çox istəyirik ki, Azərbaycanla sizin təşkilat arasında əməkdaşlıq inkişaf etsin, genişlənsin. Bilirsiniz ki, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin qərarı ilə ölkəmizdə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Bu komitə çox fəal işləyir və böyük işlər görür". Şübhəsiz, bu sözlər dövlət başçısının komitənin fəaliyyətinə verdiyi yüksək qiymət, eyni zamanda işin səmərəsini daha da artırmaq, soydaşlarımızla əlaqələri genişləndirmək istiqamətində dəyərli tövsiyələrdir.

Tədqiqatçıların dediyinə görə, Prezidentin Azərbaycan diasporu ilə bilavasitə bağlılığı olan və soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesinə müsbət təsir göstərmək imkanlarına malik qurumların nümayəndələrini mütəmadi qəbul etməsi ənənə halını alıb. Estoniyanın əhali məskunluğu məsələləri naziri Paul Erik Rummonun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin ölkəmizə səfəri zamanı Prezident İlham Əliyev həmin ölkədə yaşayan həmvətənlərimizin vəziyyəti ilə maraqlanıb, bu sahədə də əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinin əhəmiyyətini bir daha nəzərə çatdırıb. Prezident daha sonra bildirib ki, Estoniyadakı Azərbaycan diasporu ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edir, parlamentdə təmsil olunur, bu da iki ölkənin xalqlarının yaxınlaşması işinə xidmət edəcək.

İlham Əliyev prezidentliyinin ilk illərindən başlayaraq bu məsələyə ciddi önəm verib, diaspor nümayəndələri ilə saysız görüşlər keçirib.

Ekspertlər yazır ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2004-cü ilin noyabrında Ukrayna Millətlərin İşləri və Miqrasiya Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Gennadi Moskalın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib. Görüş zamanı Ukraynadakı Azərbaycan diasporunun vəziyyəti barədə də geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrdə keçirilən diaspor quruculuğu tədbirlərini də diqqətdən kənar da qoymur. Yeni icma və birliklərin yaranması, eləcə də diaspor qurumlarının vahid mərkəzdə birləşdirilməsinə istiqamətlənmiş tədbirlər dövlət başçımız tərəfindən həmişə təqdir olunur.

Tədqiqatçılar bildirir ki, Azərbaycan Prezidentinin 2004-cü ilin yanvarında "Amerika Türk Assosiasiyaları Assambleyası"nın XXIV qurultayına müraciəti onun diaspor quruculuğu işinə nə qədər yüksək əhəmiyyət verdiyini bir daha sübut edir. Cənab İlham Əliyev Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinin indiki səviyyəsini xalqlarımız arasında tarixi dostluq və qardaşlıq ənənələrinin təntənəsi

kimi xarakterizə edərək, bütün sahələrdə əməkdaşlığın inkişafı üçün imkanların tükənmədiyini xüsusi olaraq vurğulayıb.

Ekspertlərin qeyd etdiyinə görə, Prezident İlham Əliyev 2004-cü ilin aprelində Berlində keçirilən Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təsis konfransına da müraciət göndərərək bu mühüm tədbiri Azərbaycan diaspor quruculuğu tarixinin əlamətdar hadisələrindən biri kimi qiymətləndirib, həmvətənlərimizin təşkilatlanmasının ümumi Vətənin maraqlarından irəli gələn bir məsələ olduğunu vurğulayıb. Azərbaycan Prezidenti icma və birliklərimizin təşkilatlanmasının daha yüksək səviyyədə təmin olunmasına ehtiyac duyulduğunu öz müraciətində xüsusi olaraq qeyd edib və AAK-ın yaranmasını bu ehtiyacdən doğan zərurət kimi səciyyələndirib.

Prezidentin 2004-cü ilin mayında Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının İsgəndərün şəhərində keçirilən təsis konfransının iştirakçılara ünvanlanmış müraciətində Azərbaycan diaspor quruculuğunun müasir durumu, həmvətənlərimizin vahid bir ideya ətrafında birləşdirilməsi işinin perspektivləri və bu sahədə qarşıda duran vəzifələr haqqında çox dəyərli fikirlər öz əksini tapıb.

Tədqiqatçılar vurğulayır ki, bunlar Prezident İlham Əliyevin bu sahədə həyata keçirdiyi işlərin kiçik bir hissəsidir.

Bu əhəmiyyətli görüşlərin hamısının bir məqsədi olub-dünya azərbaycanlılarını azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirmək. Bu, azərbaycançılığın təbliğində mühüm rol oynayan məqamlardır.

Qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı ildə imzaladığı Sərəncam böyük əhəmiyyətə malikdir. Sənəddə vurğulanırdı ki, müstəqillik dövründə Azərbaycan Respublikası milli dövlət quruculuğu sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edib, özünün hüquqi-siyasi, sosial-iqtisadi dayaqlarını möhkəmləndirib, iqtisadi potensialına, demokratik inkişaf səviyyəsinə, beynəlxalq aləmdə tutduğu mövqeyə görə regionun lider dövlətinə çevrilib: "Qazanılmış nailiyyətlər ölkə daxilində milli birliyin təmin olunmasına, dünya azərbaycanlıları arasında həmrəyliyin güclənməsinə səbəb olub. Ölkəmizin irəliyə doğru atdığı hər bir addım, qazandığı nailiyyət dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızı daha da ruhlandıraraq, onların müstəqil dövlətimizə inamını, milli hisslərini və gələcəyə ümidlərini artırmış, Azərbaycan Respublikasının milli maraqları ətrafında sıx birləşmələri üçün zəmin yaratıb".

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.

Bakı xəbər.-2016.-2 iyun.-№98.-S.15.

İlham Əliyevin diaspor siyasətində azərbaycançılıq ruhu...

İradə Sarıyeva

II yazı

Azərbaycan dövlətinin başçısı İlham Əliyevin ölkəmizin inkişafı ilə bağlı həyata keçirdiyi işlər uğurlu nəticələr verir. Prezident İlham Əliyev yalnız Azərbaycan vətəndaşlarına deyil, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara da böyük diqqət və qayğı ilə yanaşır. Ölkə başçısının diaspor siyasəti haqqında analizlər aparan ekspertlər qeyd edir ki, Prezidentin bu istiqamətdə həyata keçirdiyi siyasət uğurludur və kifayət qədər müsbət nəticələri var.

Dünya Azərbaycanlılarının II-III qurultaylarının keçirilməsi də İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə baş tutub.

Qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı ildə imzaladığı Sərəncamda vurğulanırdı: "Dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının müəllifi ümummillî liderimiz Heydər Əliyev olmuşdur. O, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması məsələsini daim diqqət mərkəzində saxlamış, müxtəlif xarici ölkələrə etdiyi çoxsaylı səfərlərdə

Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmiş, onların problem və qaygıları ilə yaxından maraqlanmışdır. Heydər Əliyevin Sərəncamı ilə 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı xaricdəki soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşərək təşkilatlanması baxımından tarixi əhəmiyyət kəsb etmiş, diaspor hərəkatının inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Qurultaydan bir neçə ay sonra, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 5 iyul tarixli Fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmış, 2002-ci il dekabr ayının 27-də isə "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Dünyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan icmaları ilə məşğul olan dövlət orqanının yaradılması və müvafiq qanunun qəbulu dünya azərbaycanlılarının milli birliyi və təşkilatlanması prosesini daha da sürətləndirmiş, soydaşlarımızın öz tarixi Vətəni ilə əlaqələrinin genişləndirilməsini təmin etmiş, ölkəmizin tarixi və müasir həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına stimül vermişdir.

Azərbaycan Respublikası xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələri dövlət siyasətinin prioritet

istiqamətlərindən biri elan etmişdir. Diaspor quruculuğu konkret bir dövrə məhdudlaşmayan, strateji əhəmiyyətə malik, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli prosesdir. Elə buna görə də bu sahədə qazanılmış nailiyyətləri və qarşıda duran vəzifələri vaxtaşırı müzakirə etməyə ehtiyac yaranır".

Xatırladaq ki, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamına əsasən 2006-cı il mart ayının 16-da, Bakı şəhərində keçirilib.

Onu da vurğulayaq ki, bu qurultayda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının sədri seçilib.

Ekspertlər qeyd edir ki, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayına ümumilikdə 1231 nümayəndə seçilib. Qurultayda 49 xarici ölkədən 593 nümayəndə və 388 nəfər qonaq iştirak edib. Qurultayda Azərbaycan Respublikasının 27 dövlət və hökumət qurumlarından, ictimai təşkilatlardan, elm, təhsil, mədəniyyət müəssisələri və yaradıcı təşkilatlardan, siyasi partiyalardan 638 nümayəndə və 625 qonaq təmsil olunub.

Qeyd edək ki, qurultay nümayəndələri və qonaqlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının müxtəlif sahələrində fəal iştirak edən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alimlər və ziyalılar, iş adamları, müxtəlif ölkələrin parlament üzvləri, siyasi və ictimai xadimlər, bir sözlə, Azərbaycanı sevən, onun inkişafını və tərəqqisini arzulayan insanlar idi. Qurultayda xarici ölkələrin - Türkiyə, Latviya, Estoniya, Litva, Ukrayna, Moldova, Belçika, Avstriya, İsveçrə, Kanada ali qanunvericilik orqanlarının üzvlərindən ibarət 64 nəfər qonaq qismində iştirak etmişlər. Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının qətnaməsi, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı nümayəndələrinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə müraciəti, Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı nümayəndələrinin dünya azərbaycanlılarına müraciəti, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkələrin parlamentlərinə, dövlət və hökumət başçalarına müraciəti, BMT-nin Təhsil, Elm və Mədəniyyət Məsələləri Təşkilatına (UNESCO) müraciəti, Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarına müraciət qəbul olunub. Sonra təşkilati məsələlərə baxılıb. Qurultay 109 nəfərdən ibarət Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının və 23 nəfərdən ibarət İdarə Heyətinin yeni tərkibini təsdiqləyib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin qurultaydakı tarixi nitqi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması və diaspor quruculuğu siyasətinin yeni mərhələsinin başlıca istiqamətlərini və bu mərhələdə qarşıda duran vəzifələri müəyyənləşdirib. Ekspertlər qeyd edir ki, Azərbaycan Prezidentinin nitqindəki tövsiyə və tapşırıqlar Azərbaycan diasporunun yeni dövrdəki fəaliyyətinin ideoloji təməlini təşkil etməklə yanaşı, dünya azərbaycanlılarının birliyinin konseptual əsaslarının milli dövlətçilik ideologiyası müstəvisində formalaşmasının tarixi-siyasi əhəmiyyətini daha dəqiq qiymətləndirmək imkanı yaradıb. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi sahəsindəki xidmətlərinə görə bir qrup diaspor fəalı "Şöhrət" ordeni və "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilib. Dünya azərbaycanlılarının II qurultayının yüksək səviyyədə təşkili və

tədbirin ictimaiyyət arasında doğurduğu rezonans, toplantıda qəbul olunmuş qərarlar diasporumuzun yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu əminliklə söyləməyə əsas verir. II Qurultay dünya azərbaycanlılarının Prezident İlham Əliyevin və onun təmsalında müstəqil Azərbaycan dövlətinin ətrafında sıx birləşdiyini əyani olaraq sübut edib. Qəbul olunmuş qərarların mahiyyəti, müzakirələrin ümumi gedişi və əldə olunmuş nəticələr dünya azərbaycanlıları arasında davamlı siyasi həmrəyliyin və birliyin təməlinin kifayət qədər möhkəm olmasını, ictimai statusundan, siyasi baxışlarından, əqidə və dünyagörüşündən asılı olmayaraq, azərbaycançılıq ideologiyasının bütün azərbaycanlıları öz ətrafında birləşdirə bilən ümummilli konsepsiya kimi böyük təsir gücünə malik olduğunu təsdiqləyib. Qurultayda Azərbaycan və türk diasporlarının birgə fəaliyyət strategiyasının müəyyənləşdirilməsi məsələsinin geniş müzakirəyə çıxarılması və qətnəməyə bununla əlaqədar xüsusi müddəanın daxil edilməsi böyük uğur kimi dəyərləndirilməlidir. Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqləndirilməsi və bu sahədə əməkdaşlığın sistemli şəkildə həyata keçirilməsi yeni mərhələnin əsas vəzifələrindən biridir. Dünya azərbaycanlılarının II Qurultayı Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində bütün dünya azərbaycanlılarının yekdil mövqedən çıxış etdiyini göstərib. Qəbul olunmuş qərarlarda və natiqlərin çıxışlarında dünya azərbaycanlılarının Prezident İlham Əliyevin münaqişənin həlli, işğal olunmuş ərazilərin geri qaytarılması istiqamətində fəaliyyətini birmənalı şəkildə dəstəklədikləri bir daha vurğulanırdı.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin adından Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı iştirakçılarının şərəfinə rəsmi qəbul təşkil edilib.

Həmin yığıncaqda ölkə başçısı nitq söyləyib: "Bizim qurultayımız başa çatdı, öz işini yekunlaşdırdı və bütün günü biz bərabər idik. Qurultayın çox böyük əhəmiyyəti var, tarixi əhəmiyyəti var. İkinci dəfədir ki, dünya azərbaycanlıları bir araya gəlirlər, öz problemlərini bölüşürlər, öz fikirlərini ifadə edirlər. Qurultayda həm nailiyyətlər haqqında çıxışlar oldu, eyni zamanda, bizim qarşımızda duran problemlər də müzakirə edildi. Bu da çox vacibdir. Çünki qurultayın əsas məqsədi son 5 il ərzində görülən işlərə qiymət vermək, onları təhlil etmək, əldə olunmuş nailiyyətləri ifadə etmək və eyni zamanda, mövcud olan problemləri də üzə çıxarmaq, müzakirə etmək, onların həlli yollarını axtarmaq və müəyyənləşdirmək idi. Mən hesab edirəm ki, bu iki məqsəd həm çıxışlarda, həm də qurultayın sənədlərində öz əksini tapdı. Qurultaydan sonra bizim xaricdəki diasporlarımız daha mütəşəkkil şəkildə fəaliyyət göstərəcək, azərbaycanlılar bir-birilə daha sıx bağlı olacaqlar".

Ölkə başçısı vurğulayırdı ki, bizi millət kimi qoruyub saxlayan, möhkəmləndirən ana dilimiz, mədəniyyətimiz, ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, tariximiz olub. Prezident İlham Əliyev qeyd edirdi ki, bu amillər azərbaycanlıları qoruyub saxlayıb, möhkəmləndirib: "Bu gün müstəqil dövlət kimi Azərbaycan öz siyasətini xalqımızın iradəsinə əsaslanaraq uğurla aparır".

Vurğulayaq ki, 2011-ci ilin iyul ayında Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında dövlət başçımız İlham Əliyev böyük nitq söyləyib. Ölkə başçımız qeyd edirdi ki, Azərbaycanda müasir dövlət quruculuğu prosesi uğurla gedir: "Eyni zamanda, biz milli-mənəvi

dəyərlərimizə də çox sadıq, onları qoruyuruq. Azərbaycan dəyərləri bizim üçün müstəsna əhəmiyyət daşıyır. Əsrlər boyu Azərbaycan xalqı milli-mənəvi dəyərlərini, ana dilini-Azərbaycan dilini qoruya bilmişdir. Bu gün müasir Azərbaycan dövləti bu möhkəm təməl üzərində yaranır, güclənir və bölgədə, regionda artıq çox mühüm amilə çevrilib. Bizim milli dəyərlərə bağlılığımız Azərbaycan xalqının iradəsinin əlamətidir. Bununla bərabər, dünyada mövcud olan və bizim üçün məqbul sayılan ən mütərəqqi təcrübə Azərbaycanda tətbiq olunur. Azərbaycanda geniş modernləşmə siyasəti aparılır".

Ölkə başçısı vurğulayırdı ki, Azərbaycanın xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, eyni zamanda, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı çirkin kampaniyaya qarşı tutarlı bir cavabdır: "Sırr deyil ki, müstəqilliyimizin ilk illərində bizim nə böyük maliyyə imkanlarımız var idi, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar da o vaxt hələ təşkilatlanmamışdılar. Ancaq hazırda bütün ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız erməni təbliğatına qarşı Azərbaycan reallıqlarını ortaya qoyurlar. Mən bu hərəkətləri, bu siyasəti alqışlayıram və bizim diaspor təşkilatlarının üzvlərinə bu fədakar və çox gözəl missiyaya görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Biz çalışmalıyıq ki, Azərbaycan haqqında reallıqları bütün dünyaya bildirək. Bizə qarşı dünyada erməni lobbisi fəaliyyət göstərir. Bizə qarşı mübarizə aparır. Onların təsir dairəsində olan bəzi siyasətçilər, bəzi mətbu orqanlar, bəzi ictimai qurumlar Azərbaycana qarşı kampaniya aparırlar - ləkələmə kampaniyası, Azərbaycan reallıqlarını təhrif etmək üçün uydurmalar, düzgün olmayan faktlar yayırlar, yalanlar, böhtanlar yağdırırlar. Azərbaycan dövləti özünü qoruyur və qoruyacaqdır. Ancaq mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız da nəinki erməni lobbi təşkilatlarına tutarlı cavab verir, eyni zamanda, onlar özləri orada Ermənistan qarşı çox ciddi və real faktlar əsasında qurulmuş təbliğat işləri aparırlar. Mən xaricdə çalışan səfirlərimizlə görüşlərdə həmişə demişəm və bu gün də demək istəyirəm ki, bizim diplomatiyamız hücum diplomatiyası olmalıdır. Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşmamalıdır. Hücum diplomatiyamız nəticə verir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində haqlı tərəf və zərərçəkən tərəf bizik, əlbəttə, arqumentlərimiz daha da ciddidir və daha da tutarlıdır. Hesab edirəm ki, növbəti dövrdə də erməni lobbisinə qarşı bütün dünyada mübarizəmizi davam etdirməliyik, onların yalanlarını ifşa etməliyik, Azərbaycan həqiqətlərini təbliğ etməliyik və Azərbaycan reallıqlarını olduğu kimi təqdim etməliyik. Müxtəlif konfranslar, simpoziumlar, "dəyirmi masa"lar keçirilir.

Mən bunu alqışlayıram. Qəzetlər buraxılır. Hesab edirəm ki, qəzetlərin sayı daha da çox olmalıdır və mütəmadi qaydada xaricdə Azərbaycan dilində qəzetlər buraxılmalıdır. O ölkələrin dillərində qəzetlər, jurnallar buraxılmalı, təbliğat xarakterli materiallar nümayiş etdirilməlidir".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının fəaliyyətinə yüksək qiymət verir və onların gördüyü işlərin azərbaycançılıq ideologiyasına uyğun şəkildə aparılmasını tövsiyə edir. Ölkə başçımız dəfələrlə azərbaycançılığın geniş miqyasda təbliğ edilməsi ilə bağlı tövsiyələr verib. Dünya azərbaycanlılarını bir ocaq başına azərbaycançılıq ruhu toplaya bilir.

---

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin
İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunur.*

Bakı xəbər.-2016.-3 iyun.-№99.-S.15.

Prezident İlham Əliyev diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqlamətində mühüm tədbirlər həyata keçirir

İttifaq Mirzəbəyli

Mən hesab edirəm ki, diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə bütün Azərbaycan icmasını birləşdirməlidir. İdeal variant ondan ibarət ola bilər ki, hər bir azərbaycanlı diaspor təşkilatlarına üzv olsun, onların tədbirlərində iştirak etsin, öz dəstəyini versin, öz köməyini göstərsin və eyni zamanda, diaspor təşkilatları tərəfindən də lazım olanda kömək görsün. Bunu etmək üçün bu təşkilatlar daha da güclü olmalıdır. Mən hesab edirəm ki, ən vacib amillərdən biri diaspor təşkilatlarının birliyi.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Xaricdə yaşayan soydaşlarla əməkdaşlığın formalaşdırılmasında yaxından iştirak etmək və diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini dəstəkləmək xalqların və dövlətlərin tarixində mühüm yönərdən biri olub. XX əsrin sonlarında öz dövlət müstəqilliyini bərpa etmiş Azərbaycanda da bu tarixi ənənə böyük yaradıcılıq və məsuliyyətlə davam etdirilib. Müstəqilliyin bərpasından ötən dövr ərzində milli dövlət quruculuğu sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə etmiş, özünün hüquqi-siyasi, sosial-iqtisadi dayaqlarını möhkəmləndirmiş, iqtisadi potensialına, demokratik inkişaf səviyyəsinə, beynəlxalq aləmdə tutduğu mövqeyə görə regionun şəksiz lider dövlətinə çevrilmiş Azərbaycanda cəmiyyət və xalq həyatının bu sahəsi daha çox diqqət mərkəzində saxlanılıb.

Xaricdəki diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinin ən qısa yolunu dünya azərbaycanlılarının qurultayının çağırılmasında görən ulu öndər Heydər Əliyevin bu istiqamətdə həyata keçirdiyi tədbirlər qonşu xalqlar və dövlətlər tərəfindən, sözün həqiqi mənasında, böyük qısqançlıqla qarşılanırdı. Üstəlik, hamı görürdü ki, Azərbaycanın hər bir uğuru, dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, bütün həmvətənlərimizin qəlblərində böyük qürur və iftixar hissi doğurur. Bu isə xaricdə yaşayan soydaşlarımızı gənc müstəqil Azərbaycan dövlətinə daha sıx tellərlə bağlayırdı. Dünya Azərbaycanlılarının 2011-ci il iyulun 5-də Bakıda keçirilmiş III Qurultayında iştirak etmək üçün paytaxta gələn qonaqlar da bunu etiraf edirdilər.

Xatırladaq ki, Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı 2001-ci il noyabrın 9–10-da ümummilli lider Heydər Əliyevin sərəncamı ilə keçirilmişdir. Həmin qurultay xaricdəki soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşərək təşkilatlanması baxımından tarixi əhəmiyyət kəsb etmiş, milli diaspor hərəkatının inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Ən başlıcası isə, həmin qurultayda ulu

öndərin böyük iftixarla söylədiyi “həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam” kəlamı dillər əzbəri olmuşdur.

Ulu öndərin həmin addımını davam etdirən tədbirlər sonralar daha sıx şəkildə reallaşdırılırdı. Məsələn, məhz ümummilli liderimizin 2002-ci il 5 iyul tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması, cəmi beş aydan sonra – dekabrın 27-də “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Qanunun qəbul edilməsi dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesini daha da sürətləndirirdi.

2003-cü ilin payızından sonra ümummilli liderimizin bütün ideya və əməllərinə sədaqət nümayiş etdirən Prezident İlham Əliyev də bu istiqamətdəki siyasəti uğurla davam etdirməyə başladı.

Azərbaycan həqiqətlərini daha geniş coğrafiyada dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq, diaspor quruculuğu işinin təkmilləşdirilməsi üçün qarşıda duran vəzifələri müzakirə etmək məqsədi ilə 2006-cı il martın 16-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayı keçirildi. Bu mötəbər toplantı xaricdə yaşayan azərbaycanlıların diaspordan lobbiyə çevrilməsi istiqamətində yeni addım oldu.

Bir az da əvvələ qayıdaraq xatırladaq ki, İlham Əliyev hələ Azərbaycan Milli Məclisinin AŞPA-dakı daimi nümayəndə heyətinin rəhbəri olduğu illərdə həmin qurumdakı Azərbaycan və Türkiyə deputatlarının eyni məramı xidmət edən qrup şəklində birləşdirilməsinə nail olmuş və bununla da, beynəlxalq aləmdəki Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün mühüm addım atılmışdı. Onun ölkəmizə rəhbərlik etdiyi ilk beş ildə atılan mühüm addımlardan biri də məhz bu istiqamətdə olmuşdur. Belə ki, cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü və dəstəyi ilə 2007-ci il martın 9-da Bakıda keçirilən Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumu türkdilli xalqların həyatında mühüm hadisəyə çevrilmiş, Azərbaycan Prezidentinin türk dünyasının əməli – iş birliyinə verdiyi önəmin misilsiz nümunəsi kimi yaddaşlara yazılmışdır.

Politoloq və tarixçilər dənə-dənə qeyd edirlər ki, Prezident İlham Əliyevin siyasi idarəçiliyinin ən önəmli xətlərindən biri də onun əsas siyasi kursa sədaqət nümayiş etdirmək şərtilə, dərin və hərtərəfli islahatlar həyata keçirməsidir. Məhz həmin islahatlardan birinin nəticəsi olaraq 2008-ci il noyabrın 19-da Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında fərman imzalanmışdır. Sonra isə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısında Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası qəbul edilmişdir.

SSRİ-nin çökməsindən sonra məcburən Azərbaycana sığınmış Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll edilməmiş qaldığı, ərazilərimizin 20 faizinin düşmən tapdağında olduğu, bütün bunların fonunda beynəlxalq aləmdəki riyakar siyasətçilərin sərgilədiyi ikili siyasətlə mübarizə apardığımız illərdə bizim yeganə yolumuz birliyimiz və həmrəyliyimiz idi. İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının ərsəyə gətirilməsi ilə məhz həmin birliyə nail olmaq istəyirdi və oldu da.

Məhz həmin addımların nəticəsi idi ki, dövlətimiz öz diaspor siyasəti ilə xaricdəki həmvətənlərimizin daha mütəşəkkil formada təşkilatlanması prosesini təmin etdi və bu prinsiplərin yeni

mərhələsinə qədəm qoydu. Bu gün soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında daha fəal rol oynayır, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, zəngin mədəni irsimizin təbliği, təcavüzkar erməni dairələrinin ideoloji təxribatlarının qarşısının alınmasında da qətiyyət nümayiş etdirirlər.

Maraqlı və xüsusilə qeyd edilməli faktlardan biri də odur ki, dövlətimizin və dövlət başçımızın bu istiqamətdə həyata keçirdiyi tədbirləri qeyri-hökumət təşkilatları da davam etdirirlər. Məsələn, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı özünün çoxşaxəli fəaliyyəti ilə bu istiqamətdə əsl nümunə nümayiş etdirir. Qurumun sədri, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə reallaşan layihələr, həyata keçirilən tədbirlər Azərbaycan həqiqətlərinin bütün dünyaya çatdırılmasında mühüm rol oynayır.

Belə addımlar Avropa ölkələrində də atılır. 2010-cu ilin noyabrında Almaniyanın Frankfurt şəhərində Dünya Azərbaycanlı Gənclərinin I Konqresi keçirilmişdir. Prezident İlham Əliyevin təsdiq etdiyi Azərbaycan gəncliyi Dövlət Proqramına uyğun olaraq, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyinin keçirdiyi bu tədbirdə 25 ölkədən azərbaycanlı gənclər, 41 diaspor təşkilatının rəhbərləri iştirak etmişlər. Həm dövlət rəsmilərinin, həm də müstəqil ekspertlərin fikrincə, həmin konqres xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı gənclərin diaspor quruculuq işinə cəlb olunması, onların ictimai-siyasi fəallığının artırılması yönündə daha bir mühüm addım olmuşdur.

Bu gün Azərbaycan paytaxtında öz işinə başlayan Dünya Azərbaycanlılarının IV qurultayının çağırılması da həmin məqsədlərə xidmət edir. Ötən qurultayın iştirakçıları barədə məlumat verərkən qeyd etmişdik ki, ali orqanımızın işində dünyanın 42 ölkəsindən seçilmiş 579 nümayəndə, habelə dünyanın 30 ölkəsindən 211 nəfər qonaq iştirak edir. Qurultayda Azərbaycan Respublikası 677 nümayəndə və 405 nəfər qonaqla təmsil olunurdu. Bu qurultayda neçə ölkədən nümayəndə və qonağın iştirak etdiyini isə elə bu gün ərzində hamı biləcək. (“Xalq qəzeti”nin qurultayda iştirak edən əməkdaşlarının hazırladığı materiallarla sizi sabah tanış edəcəyik).

Tam əminik ki, bu qurultay özündən əvvəlki ali məclislərimizə nisbətən daha mütəşəkkil, daha möhtəşəm və səmərəli olacaqdır. Bu əminliyimizin təməlinə dünyadakı bütün soydaşlarımızın lideri, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ötən qurultaydakı nitqində dilə gətirdiyi nikbin notlar dayanır: “Birinci növbədə qeyd etməliyəm və çox şadam ki, dünyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq tam formalaşmışdır. Birinci qurultaydan keçən dövrdə, yəni 10 il ərzində böyük işlər görülmüşdür, təşkilatların sayı artmışdır. Beş il əvvəl 336 diaspor təşkilatımız var idisə, hazırda onların sayı 416-ya çatmışdır. Bu, çox vacibdir. Ancaq eyni zamanda, kəmiyyət bu məsələ ilə əlaqədar, bəlkə də həlledici rol oynamır. Mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız keyfiyyət baxımından da güclənir, onların fəaliyyəti daha da məqsədyönlüdür, daha da təsirlidir. Müxtəlif ölkələrdə bizim diaspor təşkilatları tərəfindən keçirilmiş aksiyalar onu göstərir ki, istənilən yerdə təşkilatlarımız öz fikrini, öz etirazını, yaxud da ki, öz dəstəyini göstərə bilirlər. Bu, çox mühüm amildir. Mən çox şadam ki, bu gün dünyada fəaliyyət

göstərən diaspor təşkilatları yeni səviyyəyə qalxıbdir. Bu təşkilatlar arasında koordinasiya işlərinin aparılması, əlbəttə ki, onların fəaliyyətini daha da gücləndirir”.

Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın gücünün birləşdirilməsi, əməkdaşlıqların genişləndirilməsi, diaspor təşkilatlarımızın lobbi kimi fəaliyyətinin stimullaşdırılması istiqamətində tədbirlər son zamanlar daha intensiv şəkildə davam etdirilir.

Xalq qəzeti.-2016.-3 iyun.-№118.-S.3.

Prezident İlham Əliyev diaspor quruculuğunun yeni hədəflərini müəyyənləşdirdi

Rafiq Məmməd həsənov,

Milli Məclisin deputatı

1991-ci ildə müstəqilliyini bərpa edərək öz inkişafının keyfiyyətə yeni mərhələsinə daxil olan respublikamızın qarşısında duran başlıca və aktual vəzifələrdən biri dünya azərbaycanlılarının vahid bir ideya ətrafında birləşdirilməsi idi. Çünki Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzünün açıq müstəviyə qədəm qoyduğu, dünyada anti-azərbaycan təbliğatı aparıldığı bir vaxtda müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın həmrəyliyinə və diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Digər tərəfdən, tarixin müxtəlif mərhələlərində düçar olduqları məhrumiyyətlər, haqsızlıqlar və dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş azərbaycanlıların təşkilatlanmasının, müstəqilliyinə yeni nail olmuş respublikamızın beynəlxalq birlikdəki yerinin möhkəmləndirilməsi işinə böyük töhfələr verəcəyi şübhəsiz idi.

Dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının müəllifi XX əsrin sonlarına doğru Azərbaycan tarixinin və dövlətçiliyinin şərəfli səhifələrini yaradan Heydər Əliyev olmuşdur. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Ali Məclisi “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” 1991-ci il 16 dekabr tarixli qərarı ilə dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan edib. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə elan edilmiş milli-mənəvi birliyə çağırış günü ümumxalq mənafelemizin həyata keçirilməsi naminə soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası əsasında sıx birləşməsi, ümumi milli diasporun formalaşması və lobbi fəaliyyətinin inkişafı prosesinin başlanğıcını qoydu. Lakin 1991-1993-cü illərdə ölkəyə rəhbərlik edənlər bu məsələdə maraqlı olmadılar. Diaspor quruculuğuna maraq göstərilməməsi xarici ölkələrdə azərbaycanlıların yeni və güclü cəmiyyətlərinin yaradılmasına mənfi təsir göstərməklə bərabər, soydaşlarımızın vətənlə əlaqələrinin genişlənməsinə, azərbaycançılıq ideyasının inkişaf etdirilməsinə, dünyaya səpələnmiş azərbaycanlıların həmrəyliyinə əldə olunmasına imkan vermədi.

Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın yekdil arzusu ilə hakimiyyətə dönüşündən sonra ölkədə davamlı sabitlik və iqtisadi tərəqqinin əsası qoyulmaqla yanaşı, milli birliyə nail olundu, azərbaycançılıq anlayışı milli təfəkkür tərzinə çevrildi, Azərbaycan dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində məskunlaşmış soydaşlarımız üçün milli iftixar, mənəvi dayaq və güvənc yeri oldu. Ona görə ən yeni tariximizdə dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyinə nail olunması ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısındakı əvəzsiz xidmətlərindən biridir.

2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı milli həmrəyliyəmizin nümayişinin ən yüksək zirvələrindən biri oldu. Bu qurultay dünyanın müxtəlif

ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin respublikamızla əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün şərait yaratdı. Bu qurultayın keçirilməsi milli idealların, azərbaycançılıq ideyalarının gerçəkləşməsi yolunda mühüm addım idi. Qurultay həm də Azərbaycanın, eləcə də bütün dünya azərbaycanlılarının həyatında tarixi ictimai-siyasi hadisə kimi yadda qaldı. Qurultaydan sonra diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində canlanma yarandı, soydaşlarımızın cəmləşdiyi cəmiyyətlər dünyanın hər yerində daha aktiv fəaliyyət göstərməyə başladı.

Bu gün Heydər Əliyevin yolunu davam etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Respublikası Cənubi Qafqaz bölgəsinin lider dövlətinə və bütün dünya azərbaycanlılarının qürur yerinə çevrilib. Dövlət başçısı diaspor quruculuğu işini daim xüsusi diqqət mərkəzində saxlayaraq, bu sahədə məqsədyönlü fəaliyyətin siyasi konturlarını müəyyənləşdirib. Diaspor quruculuğuna ayrılan vəsaitlərin ildən-ilə artırılması milli həmrəyliyə yüksək və qayğının bariz nümunəsi kimi diqqəti çəkir. Dövlət başçısı xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlının maraq və mənafeyinin qorunmasını Azərbaycan dövlətinin başlıca vəzifəsi hesab edir.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamları ilə 2006-cı və 2011-ci illərdə dünya azərbaycanlılarının II və III qurultaylarının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə və milli həmrəyliyimizin möhkəmlənməsinə yeni təkan verdi. Bu dövrdə xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, vətənimizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, həmvətənlərimizin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, mədəni irsimizin təbliği sahəsində mühüm işlər görüldü.

İyunun 3-4-də Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni təkan verməklə əlamətdar hadisələrdən biri kimi yadda qaldı. Toplantıda Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından keçən dövr ərzində görülmüş işlər müzakirə olundu, həmçinin müasir dövrdə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud problemlər və onların həlli yolları, gənclərin diaspor hərəkətinə cəlb olunması, lobbı quruculuğu və digər bir sıra mühüm məsələlər üzrə fikir mübadiləsi edildi.

Bütövlükdə iki gün davam edən qurultayda səmərəli müzakirələr aparıldı, maraqlı ideyalar səsləndirildi. Qurultayın açılışında Prezident İlham Əliyevin tarixi nitqi diaspor üzvlərinin gələcək fəaliyyəti üçün proqram oldu. Dövlət başçısının qurultaydakı nitqi vahid qüvvəyə çevrilmək və azərbaycançılıq ideyası naminə birləşmək baxımından diaspor üzvlərinin qarşısına yeni vəzifələr qoydu. “Diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti daim diqqət mərkəzindədir. Bu gün mən diaspor təşkilatlarının gələcək fəaliyyəti ilə bağlı bəzi fikirlərimi bildirmək istəyirəm. İlk növbədə, əlbəttə, biz istəyirik ki, dünyada yaşayan azərbaycanlılar öz tarixi vətənləri ilə əlaqələri heç vaxt kəsməsinlər. Daim əlaqədə olsunlar,

Azərbaycan ilə bağlı olsunlar. Beləliklə, onlar özlərini daha da rahat hiss edəcəklər. Belə olan halda Azərbaycan dövləti onlara daha da böyük dəstək verə biləcək. Hazırda xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sayı milyonlarla ölçülür. Əlbəttə ki, onlar yaşadıkları ölkələrin vətəndaşlarıdır. Mən çox istəyirəm ki, onlar yaşadıkları ölkələrdə daha da böyük mövqelərə nail ola bilsinlər. Yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatında daha da fəal rol oynasınlar”, - deyə Prezident İlham Əliyev bildirdi.

Müasir dövrdə diaspor quruculuğunun konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli proses olduğunu xüsusi vurğulamağa ehtiyac yoxdur. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsipial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə Azərbaycan diasporu güclənəcək, ölkənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcək.

Azərbaycan.-2016.-14 iyun.-№127.-S.5.

IV Qurultay: Prezidentin tarixi nitqinin strateji mahiyyətli məqamları

İyun ayının 3-ü və 4-də Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı keçirilib. Tədbirdə 500-dən çox nümayəndə iştirak edib. Ölkə başçısı İlham Əliyev Qurultayda geniş və dərin məzmunlu nitq söyləyib. Burada dövlətçilik üçün strateji əhəmiyyətli bir sıra məsələlər təhlil edilib. Onların əsasında Prezident diaspor təşkilatları qarşısında mühüm vəzifələr qoyub.

Day. Az newtimes.az-a istinadən bildirir ki, dövlət başçısı sistemli şəkildə müasir dünyanın geosiyasi trendlərini vurğulayaraq, Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının fəaliyyətlərini buna uyğun qurmasını əsaslandırıb. Burada əsas məsələnin Azərbaycana bağlılıq, milli kimliyin və mədəniyyətin qorunub saxlanması, iqtisadi sahədə Vətənə xidmət göstərilməsi, düşmən təbliğatına qarşı səmərəli mübarizənin yeni səviyyəyə qaldırılması kimi vacib məqamlara diqqət yönəldilib. Bütün bunların hamısının geniş təhlil və təbliğinə ciddi ehtiyac var. Prezidentin ifadə etdiyi tezislər azərbaycanlılar qarşısında duran strateji vəzifələrin həlli üçün olduqca vacibdir. Həmin xətt üzrə koordinasiyalı fəaliyyət zəruri olaraq yeni-yeni qələbələrə aparacaqdır.

Keçilən yola baxış: 15 illik nailiyyətlərin izi ilə

15 il bundan öncə Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirilib. Həmin vaxtdan etibarən planetin hər tərəfində yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşməsi prosesi vüsət alıb. O cümlədən xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının koordinasiyalı işləməsi istiqamətində təsirli addımlar atılıb. Bunun nəticəsidir ki, IV Qurultaya 49 ölkədən 500-dən çox nümayəndə qatılmışdı. Bu, kifayət qədər böyük qüvvədir. Onun idarə edilməsi də asan məsələ deyil.

Dövlət başçısı İlham Əliyev qurultayda söylədiyi dərin məzmunlu və strateji məqamları özündə ehtiva edən nitqində həmin kontekstdə aktual fikirləri ifadə edib (bax: Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının rəsmi açılış mərasimi olub (AZƏRTAC, 3 iyun 2016). Tədbiri əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirən Prezident, onun dünya azərbaycanlılarının birləşməsi, daha da fəal olması üçün çox önəmli rol oynadığını xüsusi vurğulayıb.

Burada ölkə rəhbəri bu kimi tədbirlərin azərbaycanlıların dünya miqyaslı təşkilat çərçivəsində fəaliyyətlərinə mütəşəkkillik verdiyinə işarə edib. Dünyanın hər bir guşəsində soydaşlarımız yaşayırlar. Onlar müxtəlif səviyyələrdə təmsil olunurlar. Lakin azərbaycançılıq məfkurəsi altında birləşib Vətənə çalışmaq zamanı gəlib. Qloballaşma müxtəlif xalqları birləşdirirsə, eyni xalqın nümayəndələri vahid ideya ətrafında səfərbər olaraq öz Vətənləri üçün xeyirli işlər görməlidirlər.

Başqa xalqlarda bu nümunə vardır. Ancaq azərbaycanlılar üçün situasiya tamamilə fərqlidir. Onlar kimlərə qarşı birləşməlidirlər, müstəqil Azərbaycan dövlətini və mədəniyyətimizi daha yaxından tanımaq

məqsədi ilə təşkilatlanırlar. Bu zaman, təbii ki, ölkə, onun insanları, rəhbərliyi, mədəniyyəti, dövlətçilik strategiyası haqqında yanlış fikir yaratmağa cəhd edənlərlə mübarizə aparmaq da lazım gəlir. Sırr deyil ki, müxtəlif dairələr əsrlərdir ki, müsəlmanlar, o cümlədən türklərlə bağlı (fərqi yoxdur, türkiyəlilər, azərbaycanlılar, türkmənlər, qazaxlar, yaxud özbəklər olsun) şər-böhtan dolu təbliğatlar aparırlar.

Buna qarşılıq həqiqəti deyib sübuta yetirən mütəşəkkil təşkilata ehtiyac vardır. Azərbaycan diaspor təşkilatları bu funksiyanı yerinə yetirmək üçün bütün potensiala malikdirlər. Ölkə rəhbəri təşkilatlanma ilə fəallaşmanın ortaq strategiyasını məhz bu müstəvidə diqqətə çatdırır. IV Qurultaya qədər keçilən yol bu cür nəticə çıxarmağa xeyli əsas verir. Prezident İlham Əliyev bu kontekstdə nitqində vurğulayıb: "Əlbəttə, biz həmişə xaricdə yaşayan azərbaycanlıların həyatı, taleyi, işləri ilə maraqlanıyıq. Çalışırıq ki, onlara öz dəstəyimizi verək. İstəyirik ki, onlar olduqları ölkələrdə rahat yaşasınlar, yaxşı mövqe tutsunlar, onların yaxşı imkanları olsun və eyni zamanda, öz doğma Vətəninə də xidmət etsinlər" (bax: əvvəlki mənbəyə).

Bunun real nəticəsi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması, diaspor təşkilatlarının formalaşma prosesinin geniş vüsət almasıdır. Əgər 2002-ci ildə dünyada 200-dən bir qədər çox diaspor təşkilatımız vardısı, hazırda onların sayı 462-dir. Həm də 462 diaspor təşkilatı daha koordinasiyalı, sıx əlaqədə fəaliyyət göstərirlər. O zaman 200 təşkilat arasında bu cür bağlılıq yox idi. Daha əhəmiyyətli isə odur ki, 462 diaspor təşkilatı azərbaycançılıq məfkurəsi altında birləşiblər, onların vahid məqsədi, müstəqil dövlətçiliyə xidmət həvəsi, milli mədəniyyəti dünyada tanıtmaya kimi yüksək amalı vardır.

Bütün bunların əsasını Ulu Öndər qoymuş, sonra isə Prezident İlham Əliyev inkişaf etdirmişdir. Bu səbəbdəndir ki, ölkə başçısı IV Qurultayda qətiyyətlə bəyan edib: "Azərbaycan diaspor təşkilatları həm kəmiyyət, həm keyfiyyət baxımından böyük yol keçmiş, güclənmiş, bu gün dünya miqyasında azərbaycanlılar və onların təmsil etdikləri təşkilatlar önəmli rol oynayırlar" (bax: əvvəlki mənbəyə).

Bununla keçən 15 il ərzində diaspor təşkilatları ilə qurulan iş keyfiyyətcə yeni bir durumun yaranmasına səbəb olub. İndi azərbaycanlılar dünyanın müxtəlif yerlərində istənilən tədbiri keçirə bilirlər. Nəticədə, dünya ictimaiyyətini Azərbaycan reallıqları ilə daha geniş şəkildə tanış etmək imkanı yaranıb.

Növbəti mərhələ: daha sistemli və məqsədyönlü fəaliyyət uğrunda

Yeni mərhələ başlayıb. Diaspor təşkilatları yetişən gənc nəslin tərbiyəsində ciddi iştirak etməlidir. Ölkə başçısı burada əsas məqsədin gənclərin Vətənə bağlılığını təmin etməkdən ibarət olduğunu bildirib. Bunun üçün dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq azərbaycanlı gəncin Azərbaycan dilini bilməsi mütləq şərt kimi qəbul edilməlidir. Bu, çox mühüm məqamdır.

Dil millətin mənəviyyatının aynasıdır. Alimlər əmindirlər ki, milli xarakterin formalaşmasında dilin rolu həlledicidir. Ulu Öndər Heydər Əliyev həmişə Azərbaycan dilinə böyük diqqət göstərmiş, onun təbliği üçün əlindən gələni etmişdir. Prezident İlham Əliyev də Azərbaycan dilinin cəmiyyətdə statusunu daha da yüksəltmək üçün ciddi addımlar atır. Azərbaycan alimləri qarşısında bununla bağlı böyük

vəzifələr qoyulub. Dilin təmizliyinin saxlanması burada böyük önəm daşıyır. Xaricdə yaşayan gənc nəslin Azərbaycan dilini bilməsi onların milli zəmində yetişməsi üçün mühüm şərtidir. Bu səbəbdən ölkə rəhbərinin Qurultayda bu məsələyə ayrıca toxunması olduqca əhəmiyyətli məqamdır.

Dövlət başçısı Qurultayda söylədiyi nitqində daha bir vacib məsələyə diqqət yönəldib. O, diaspor təşkilatları arasında özünü göstərən rəqabətə münasibətini bildirib. Bəzi hallarda qeyri-sağlam rəqabət olur ki, bunu dərhal aradan qaldırmaq gərəkdir. Çünki "Biz ölkə daxilində də, xaricdə də birlik nümayiş etdirməliyik və bizim gücümüz birliyimizdədir. Bu gün Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti birlik nümayiş etdirir. Biz vahid amal uğrunda çalışırıq. Ölkəmizin gələcəyi ilə, strateji istiqamətlə bağlı cəmiyyətimizdə fikir ayrılığı yoxdur. Dövlət müstəqilliyi, iqtisadi müstəqillik, sosial məsələlərin həlli, ərazi bütövlüyümüzün bərpası, digər məsələlər ətrafında cəmiyyətdə vahid fikir var, konsensus var" (bax: əvvəlki mənbəyə). Bizcə, çox aydın, dəqiq və konkret ifadə edilmiş fikirdir. Azərbaycan naminə diaspor təşkilatları öz aralarında yalnız birliyə aparan münasibət qurmalıdırlar. Onlar monolit birləşməlidirlər.

Bu kontekstdə Prezidentin bir məqamı önə çəkməsi olduqca yerinə düşüb. İlham Əliyev Azərbaycan diasporunun bir vəzifəsinin də erməni diasporunun yalanlarına qarşı mübarizə aparmaq olduğunu xüsusi qeyd edib. Məsələ ondan ibarətdir ki, ermənilər diaspor fəaliyyəti ilə on illərdir ki, məşğul olurlar. Ancaq onlar ədalət naminə deyil, başqalarına şər-böhtan atmaq üçün canfəşanlıq edirlər. Nəticədə, dünya ictimaiyyəti aldadılır, azərbaycanlılar haqqında yanlış təsəvvürlər formalaşır. Bu işdə ermənilər xarici KİV-də ələ aldıkları jurnalistlərdən, media vasitələrindən yararlanırlar. Təəssüf ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları hələlik bu istiqamətdə lazımi səviyyədə səmərəli çalışmırlar. Bununla yanaşı, azərbaycanlıların xarici ölkələrin dövlət, hökumət, qanunvericilik orqanlarında da təmsilçiliyi aşağı səviyyədədir.

Ölkə rəhbəri hər iki istiqamətdə daha fəal mövqe tutmağı tövsiyə edib. İlham Əliyev ifadə edib: "...bizim zəif yerlərimizdən biri, qeyd etdiyim kimi, xarici ölkələrin dövlət, hökumət, qanunvericilik orqanlarında təmsilçiliyimizin aşağı səviyyədə olmasıdır. İkincisi, xarici media qurumları ilə bizim işimiz o qədər də yaxşı qurulmayıb. Burada da əsas rol əlbəttə ki, diaspor təşkilatları oynamalıdır. Çünki Azərbaycan dövləti bu işlərə müdaxilə edə bilməz. Biz heç bir xarici ölkənin daxili işinə qarışmırıq" (bax: əvvəlki mənbəyə).

Nəhayət, dövlət başçısı, xaricdə yaşayan azərbaycanlı iş adamlarının öz Vətənlərinə sərmayə qoymasının lazım olduğunu bəyan edib. Hazırda Azərbaycanda çox yaxşı biznes mühiti mövcuddur. Müstəqillik dövründə 200 milyard dollar ölkəyə sərmayə qoyulub ki, bunun yarısı xaricilər tərəfdən olub. Bunun fonunda xaricdə fəaliyyət göstərən azərbaycanlı iş adamlarını buraya yatırım etməsi strateji tələbata çevrilib. Çünki söhbət azərbaycanlıların Vətəmindən gedir. Onun iqtisadi gücünü də məhz azərbaycanlılar formalaşdırmalıdır.

Beləliklə, dövlət başçısının Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayındakı nitqi böyük əhəmiyyəti olan məsələləri əhatə edib. Onların hamısını bir yazıda vermək imkansızdır. Ancaq yuxarıda

vurğuladığımız bir sıra məqamlarda Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlıları qarşısında ciddi milli və strateji əhəmiyyətli vəzifələr qoyduğu aydın görünür.

Newtimes.az

İki sahil.-2016.-18 iyun-№ 109.-S.3.

Azərbaycançılıq ideyası və diaspor quruculuğu

Vahid Ömərov,

fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Diaspor quruculuğunda azərbaycançılıq ideologiyasının rolundan danışarkən, olduqca əhəmiyyətli bir amil - "vətəndaş cəmiyyəti" anlayışı xüsusi qeyd edilməlidir. Azərbaycançılıq məfkurəsində etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, respublikamızın ərazisində yaşayan və ya başqa ölkələrə köçmüş bütün vətəndaşlara hüquqi və mənəvi müstəvidə bərabər münasibət bəslənilir. Məhz buna görə də ötən əsrin 1990-cı illərinin ortalarından digər ölkələrə mühacirlik etmiş qeyri-azərbaycanlı vətəndaşlar, ilk növbədə ruslar, yəhudilər və başqaları Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə əlaqələr qurur və onların işində iştirak edirlər. Yəqin ki, ölkəmiz üçün bunun nə qədər əhəmiyyətli olduğunu izah etməyə ehtiyac yoxdur.

Bu faktlar bir daha azərbaycançılıq məfkurəsinin dövlətçilik təfəkkürünə əsaslandığını əks etdirir. Milli dövlətçilik ideyası, dövlət müstəqilliyimizin əbədiliyi və dönməzliyi, Azərbaycan Respublikasının bütün azərbaycanlıların milli sərvəti, harada yaşamasından asılı olmayaraq, bütün azərbaycanlıların Vətəni kimi dərk edilməsi azərbaycançılığın mühüm meyarlarındanandır.

Bu konseptual ideya özlüyündə əhəmiyyətli olmaqla bərabər, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın ölkəmizlə əlaqələrinin inkişafı, onların müxtəlif maraqlarının hüquqi müstəvidə təminatı üçün də fəlsəfi əsas yaradır. Məhz bu ideoloji zəmin xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla işi dövlət səviyyəsində uğurla həyata keçirməyə, digər tərəfdən, onları ölkəmizdəki müxtəlif layihələrə cəlb etməyə və beləliklə də, Vətənə daha sıx bağlamağa imkan vermişdir. "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Qanuna uyğun olaraq, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığına qəbulu barədə vəsatət qaldıran soydaşlarımızın müvafiq dövlət rüsumunu ödəməkdən azad olunması, onlar üçün iqtisadi və sosial güzəştlərin və əlverişli şəraitin nəzərdə tutulması bu baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Böyük siyasi və idarəetmə təcrübəsinə malik olan Heydər Əliyev dövlət idarəçiliyi və xarici siyasətin bütün istiqamətlərinə, xüsusən, Azərbaycan diaspor quruculuğuna xüsusi diqqət yetirir, onu həm dövlət quruculuğunun, həm də xarici siyasətin mühüm tərkib hissəsi hesab edirdi.

Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında azərbaycançılıq ideologiyasının formalaşmasının əsası qoyulduğundan, ötəri bəhs etmişdik. Ancaq Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasının reallaşması və bütün azərbaycanlıların mənəvi sərvətinə çevrilməsi sahəsindəki əvəzsiz tarixi xidmətləri barədə daha geniş və hərtərəfli şərhə ehtiyac vardır. M.Kazımov yazır ki, "Heydər Əliyevin ən böyük xidmətlərindən biri ölkədə azərbaycançılıq ideologiyasının yaranması və möhkəmlənməsi, onu bütün dünyada yaşayan 50 milyondan artıq azərbaycanlının milli ideyasına, ümummilliyə çevirməsi oldu".

Ulu Öndər Heydər Əliyev 2001-ci il noyabrın 9-da Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayında dövlət siyasətini səciyyələndirərkən, onun ən üstün hissəsini vurğulamışdır: "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq". Bu baxımdan, dövlət siyasətinin strategiyası olan "azərbaycançılıq" Azərbaycan cəmiyyətinin bu günü və gələcəyinin müasir ideoloji qavrayışı ilə sıx çulğışıdır.

Ulu Öndər Heydər Əliyev bu haqda çox gözəl demişdir: "Bizim hamımızı - azərbaycanlıları birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-mənəvi dəyərlərimizdir, milli mədəniyyətimizdir-ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, musiqimiz, şeirlərimiz, mahnılarımızdır, xalqımıza mənsub olan adət-ənənələrdir".

Heydər Əliyev azərbaycanlıların öz milliliyini, daim öz milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub-saxlamağa bütün azərbaycanlıları birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyası olduğunu, azərbaycançılığa sadıq olmağı israr edirdi.

Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Ulu Öndərin fikrincə, azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub-saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir. O, I qurultayın azərbaycançılıq ideyalarının həyata keçirilməsi üçün, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə genişləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün çox mühüm tarixi bir mərhələ olduğunu göstərirdi. Göründüyü kimi, azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycan lobbisini formalaşdıran qüvvələrin, Azərbaycanın mənafeyinə xidmət etməyi qarşısına məqsəd qoyan təşkilatların və şəxslərin fəaliyyətinin mühüm siyasi-ideoloji və mənəvi əsasını təşkil edir. Lobbizilik hərəkatında onun səfərbəredici təsir gücündən səmərəli istifadə olunmalıdır.

M.Kazımov haqlı olaraq Ümummilli Lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasının əsasını millilik, dövlətçilik, dünyəvilik, insanlar - vətəndaşlararası bərabərlik və bütövlükdə, milli tərəqqinin təşkil etdiyini, Şərqi və Qərbi dəyərlərinin sintezindən ibarət olduğunu, bu ideologiyada mədəni inteqrasiya, mədəniyyətlərarası dialoq, ünsiyyət, mədəni dəyərlərin birləşdiyini, onun milli, bəşəri, dünyəvi bir təlim olduğunu, Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji əsası olduğunu, azərbaycançılıq ideologiyasının əsas prinsiplərinin müəllifi Ümummilli Lider olan ilk Milli Konstitusiyada öz əksini tapdığını qeyd edir: "Azərbaycan xalqı Azərbaycan Respublikası ərazisində və ondan kənarında yaşayan... vətəndaşlardan ibarətdir". Bu ideologiya ictimai və şəxsi mənafehlərin vəhdət təşkil etdiyi bir təlimdir.

Heydər Əliyevin fəlsəfi görüşlərində milli həmrəylik problemi aktualıq kəsb edir, bunun əsasında isə, məhz birləşdirici milli-mənəvi amil - azərbaycançılıq durur: "Həmrəylik hər bir xalqın inkişafı üçün ümdə sosial-siyasi və mədəni-tarixi faktorlardan biridir. Bu bəşəri fenomenin müasir milli inkişafı üçün danılmaz rolunu layiqincə qiymətləndirən görkəmli dövlət başçısı Heydər Əliyev həmişə belə bir həqiqəti aşılır ki, müstəqil Azərbaycanın sabitliyi şəraitində azərbaycanlıların həmrəyliyinə nail olunması üçün

müxtəlif səbəb üzündən müxtəlif xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizlə cəmiyyətin əlaqəsini yaratmağı zəruri edir".

Ulu Öndər Heydər Əliyev xaricdə yaşayan azərbaycanlıların milli həmrəylik hissini itirməmək şərtilə yaşadığı ölkənin qayda-qanunlarına riayət etməsini tövsiyə edirdi, O, eyni zamanda, azərbaycanlıların bir-biri ilə həmrəyliklərinin və Azərbaycan dövləti ilə əlaqələr yaratmasını "tarixin bu mərhələsində çox əhəmiyyətli bir vəzifə kimi meydana çıxması" kimi dəyərləndirirdi.

Heydər Əliyev bütün azərbaycanlıları birləşdirən prinsip və keyfiyyətləri göstərərək, onların milli mənsubiyyət, tarixi kök, milli-mənəvi dəyərlər, milli mədəniyyət, adət-ənənələrdən və s. ibarət olduğunu göstərirdi.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev uzaqgörənliklə Azərbaycanı dünya birliyində layiqli yer tutmasında güclü amil olan Azərbaycan diasporunun formalaşmasını azərbaycanlıların milli həmrəyliyi və azərbaycançılıq ideologiyasının dünya miqyasında reallaşması zəruriliyini dərk edirdi.

Azərbaycanlıların xaricdə ictimai-mədəni fəallığını sistemləşdirmək üçün bir sıra cəhətləri, xüsusilə nəzərə almaq vacibdir -xaricdə yaşayan azərbaycanlıların milli mədəniyyətlə bağlı fəaliyyəti, - onların məskunlaşdıqları ölkələrin yerli mədəniyyətinə və dünya mədəniyyətinə, incəsənətinə və elminə verdiyi töhfələr, -həmvətənlərimizin Azərbaycanla mənəvi-mədəni əlaqələri; - diaspor nümayəndələrinin mədəni - elmi nailiyyətlərinin ölkəmizdə təbliği və araşdırılması, - Azərbaycanda elm və mədəniyyət sahəsində baş vermiş yeniliklərin diaspor vasitəsilə xaricdə təbliği.

Qeyd olunanlar ümummilli məsələlər - milli birliyin təminatı. Azərbaycanın dünyaya inteqrasiyası, mədəniyyətimizin bütövləşməsi, vahid Azərbaycan ideyasının yayılması kimi məsələlərin həllində vacib amillərdəndir.

Odur ki, diaspor quruculuğu, lobbiciliyin təşkili ilə birbaşa bağlı olan bu məsələlərin həllində ideoloji zəmin, məhz azərbaycançılıq ideyasıdır.

S.Xəlilov "Milli təhlükəsizlik milli mənlük şüuru kontekstində" əsərində Heydər Əliyevin azərbaycançılığın milli və ümumbəşəriyyətin vəhdəti kimi gerçəkləşməsindəki rolunu düzgün şərh etmişdir.

Azərbaycançılığı, harada yaşamasından, habelə, hansı ölkənin vətəndaşı olmasından asılı olmayaraq, bütün dünya azərbaycanlılarının siyasi mənafeələrini özündə ehtiva etdiyini, başqa millətdən olan sabiq Azərbaycan vətəndaşlarının lobbicilik fəaliyyətinin də əsaslı olduğunu iddia edən Səlahəddin Xəlilov göstərir ki, "Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyasında dünya azərbaycanlıları ilə əlaqə, ünsiyyət, birgə fəaliyyət proqramı və konsepsiyasının səciyyəvi cəhətləri qabarıq nəzərə çarpır. Azərbaycan dövləti və xalqı qarşısında onların vəzifələri, borcları, öhdəlikləri Azərbaycan dövləti və xalqının öz vətəndaşları, soydaşları qarşısında məsuliyyəti, öhdəliyi, borcu, vəzifəsidir" .

S.Xəlilov çox düzgün olaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin irəli sürdüyü azərbaycançılıq ideologiyasını bir tərəfdən ölkənin etnik-milli birliyinin təminatçısı, digər

tərəfdən ümumi müqəddəs məsləkə nail olmaq üçün dövlətin təhlükəsizliyini özündə ehtiva etdiyini, milli həmrəyliyi vahid məqsəd naminə səfərbəredici ideoloji gücə çevirdiyini göstərir.

S.Xəlilov da Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasının milli və ümumbəşəriyyətin vəhdəti olmasını bir daha təsdiq edir. Müəllifin fikrincə, azərbaycançılıq Azərbaycanda milliyyətdən asılı olmayaraq, bütün azərbaycanlıların ideologiyası olduğu kimi, xaricdəki soydaşlarımızın da ideologiyasıdır. Belə ki, onlar "rəsmi vətənlərlə yanaşı, həm də özünün mədəni- mənəvi Vətəni olan Azərbaycan Respublikasını düşünür, onun nüfuzunu uca tuturlar. Bundan əlavə, milliyyətcə azərbaycanlı olmasa da, bir neçə nəsil Azərbaycanda yaşamış və Azərbaycanı özünün tarixi Vətəni sayan insanlar, xristian və yəhudi olmalarına, başqa millət nümayəndəsi olmalarına baxmayaraq, Azərbaycan Respublikasının maraqlarına xidmət etməklə və ümumi Azərbaycan mədəniyyətinə qatılmaqla azərbaycançılıq məfkurəsinin iştirakçısı və təbliğatçısı olurlar".

Qüvvələrin sınaq dövrü bitdikdən sonra ölkənin siyasi quruluşunu təkmilləşdirmək, yeni şəraitə uyğun gələn milli ideologiya hazırlamaq, iqtisadiyyatı modernləşdirməyin səmərəli yollarını axtarmaq, habelə, dövlətin mənafeələrinə cavab verən siyasət işləyib-hazırlamaq və həyata keçirmək dövrü başladı. Belə bir şəraitdə milli ideologiya sağlam vətənpərvərlik Vətənə məhəbbət hissi kimi öz torpağına hörmət, doğma xalqının özünəməxsus keçmişinə hörmət kimi öz hüquqlarını tanımaq kimi meydana gəldi. B.Arzumanlı milli ideologiyanın həyati gücə malik ideya olduğunu diqqətə çatdırır: "Tarixi yaddaş konyunkturaya müvafiq surətdə yenidən formalaşdırılması mümkün olan ölü material deyildir, əksinə, öz kökləri ilə güclü, öz təzahürlərində bənzərsiz və öz imkanlarında qüdrətli olan canlı orqanizmdir".

Cəmiyyət insan şəxsiyyətinin inkişafını təmin edən adamlarda mənlilik və ləyaqət, haqq-ədalət və qanuna hörmət hissləri doğuran biliklər sisteminin ideologiyanın zəruriliyinə daim ehtiyac duyur. Belə sistemi yalnız keçmiş və bu gün barədə dərinlən fikirləşmək, gələcək üçün proqnozlar vermək gücünə malik olmaq fikir, hisslər, intuisiya və sair xüsusiyyətlərin sintezindən ibarət olmalı, mənəviyyat və əxlaqla birləşməlidir. Ötən illərin tarixi təcrübəsi göstərmişdir ki, cəmiyyətdə canlı və anlaşılıq ideya olmadıqda, dövlətin və millətin siyasi, iqtisadi və mənəvi inkişafının əsasları sayılan ideoloji oriyentirlər olmadıqda hökmən boşluq yaranır və o, müxtəlif və çox vaxt bir-birinə zidd, ənənəvi sosial-mədəni normalarla vəhdət təşkil etməyən siyasi nəzəriyyə və ideologiyalarının qarışığı ilə dolur. Bu, dövlətçiliyin formalaşması prosesinə və millətin simasına mütləq təsir göstərir.

Səs.-2016.-19 iyul.-№127.-S.13.

Azərbaycançılıq - birləşdirici ideya

Nurlana Əliyeva,

YAP İdarə Heyətinin üzvü, YAP Qadınlar Şurasının sədri,
filologiya elmləri doktoru, professor

Bəşəriyyət yarandığı gündən azadlığa can atır. Azadlığa çatmaq, onu əldə etmək uğrunda mübarizə əslində elə insanlıq tarixinin əsas inkişaf istiqamətini müəyyənləşdirir. Azadlığa cəhd insanın xislətidir, xalqların və millətlərin müqəddəs ideali və ali məqsədidir. Azadlıq, milli müstəqillik uğrunda mübarizə Azərbaycan xalqının, türk millətinin şərəf işi olub. Mənsub olduğumuz türk qövminin tarixi öz varlığını, vətənini, milli kimliyini göz bəbəyi kimi qorumağın tarixi timsalıdır. “Kitabi-Dədə Qorqud”, “Manas”, “Koroğlu” kimi möhtəşəm eposlar türkün azadlıq və istiqlaliyyət uğrunda, vətən naminə öz milli kimliyini tarixdə sübut etmək üçün apardığı qəhrəmanlıq mübarizələrinin bədii-fəlsəfi abidələri, türk epos mədəniyyətinin nadir inciləridir. Bununla bərabər, eposlar xalqların mənəvi qüdrətini əks etdirən mükəmməl sənət abidələridir.

Azərbaycan xalqı ta qədimdən azadlıq mübarizələri tarixi, müstəqil dövlətçilik tarixidir: Atabəylər, Şirvanşahlar, Səfəvilər - müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin üç möhtəşəm zirvəsi! XIX əsrin önlərindən - tarixi ədalətsizlik nəticəsində İran və Rusiya arasında qədim və ulu bir xalqın vətəninin Araz çayı sərhəd olmaqla ikiye bölünməsi nəticəsində Azərbaycanın suverenliyinə qəsd olundu. Bundan sonra silahın gücü çatmayan bir işi Azərbaycan maarifçiliyi qələmlə görməyə başladı. XIX əsr boyu bölünmüş Vətəni bütöv görmək təşnəsi ilə mübarizə aparan Azərbaycan maarifçiliyinin mücadilələri XX əsrin önlərində bəhrəsini verdi: türkçülük (“Füyuzat”) və azərbaycançılıq (“Molla Nəsrəddin”) məfkurə baxışları 1918-ci ildə dövlətçilik məcrasında birləşərək Şərqdə ilk demokratik respublika - Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini yaratdı. 28 may 1918-ci il Azərbaycan tarixinə müstəqillik günü, milli qürur və şərəf günü - İstiqlal günü kimi yazıldı. Təəssüf ki, bu şərəfli tarix uzun sürmədi, amma qısa vaxtda müstəqilliyimiz üçün nəhəng işlər gördü, fəqət, rus bolşevik-daşnak quldurları və onların rəhbərlərinin tarixi cinayəti nəticəsində 23 aydan sonra süqut etdi. Bolşevizmin milli yaddaş, istiqlal üzərində 70 sənəlik hakimiyyəti başlandı. Düz 70 ildən sonra - 1990-cı il yanvarın 20-də xalqımız sinəsini sovet tankının atəşlərinə sipər edib şəhidlər və qanlar bahasına itirilmiş müstəqilliyimizi bərpa etməyə nail oldu. 1991-ci ilin 18 oktyabrı tariximizə müstəqilliyin yenidən bərpası - Dövlət Müstəqilliyi Günü kimi həkk olundu. “Bir dəfə yüksələn bayraq, bir daha enməz!” “Müstəqilliyimiz əbədidir” həqiqəti ilə birləşdi. O vaxtdan 25 il - əsrin dördüdə biri ötür. Bu 25 il müstəqilliyi qorumağa əzmlə nail olan təcrübəli liderin, dahi siyasətçinin, ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycan yaratmaq uğrunda titanik fəaliyyət illəridir.

Müstəqilliyin ilk illərində - 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə qayıdan ulu öndər Heydər Əliyev bu tarixi olaya belə qiymət verirdi: “1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranması Azərbaycan tarixində böyük siyasi-ictimai hadisədir. Belə bir demokratik

dövlətin mövcud olması və müəyyən qədər fəaliyyət göstərməsi Azərbaycanın sonrakı dövrlərinə təsir edibdir... demokratik respublika, onun liderləri Məmmədamin Rəsulzadə, Fətəli xan Xoyski, Nəsimbəy Yusifbəyov, Məmmədhasən Hacinski və başqaları çox böyük işlər görüblər”.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin böyüklüyü bunda idi ki, o, ictimai-siyasi proseslərə dəyər verərkən heç vaxt tarixi konteksti unutmadı, özünün həyata keçirdiyi böyük işləri də tarixin təcrübəsi ilə - tarixiliklə sınaqdan keçirdi. Ötən 25 ildə müstəqilliyimiz də şərəflə sınaqdan çıxdı və ümummilli lider Heydər Əliyevin sözləri tariximizə qızıl hərflərlə yazıldı: “Müstəqilliyimiz daimidir, əbədidir, dönməzdir!” Bu sözlərin əbədiyyətinə təminat verən odur ki, hər bir ifadədə əzmkarlıq, ruh, vətənin müstəqilliyinə və xalqın qüdrətinə inam əks olunub.

Bir həqiqəti də qeyd edək ki, yaşadığı zaman və məkanın xarakterindən asılı olmayaraq qərinələr boyu əxz etdiyi milli-mənəvi dəyərlərini, mental xüsusiyyətlərini qoruyub saxlayan Azərbaycan xalqı gələcək taleyini daim inandığı, etimad bəslədiyi siyasi qüvvəyə etibar etmək istəmişdir. Milli dövlətçilik ideali, xalqımızın taleyin sərt hökmü ilə neçə əsr gerçəkləşməyən müstəqil dövlət qurmaq arzusu dərin nisgilə, qubara çevrilsə də, məhz daxili inama söykənən azərbaycanlılar qərinələr boyu milli kimliklərini qoruya, millət kimi mövcudluqlarını təsdiq edə bilmişlər.

Məhz bu inamın, milli özünüdərk və özünüdərsədiq istəyinin təcəssümü olaraq XX əsrin sonlarına doğru milli dövlətçiliyini bərpa edən xalqımız müstəqilliyinin ilk illərində böyük təəssüf, dərin kədər hissi yaşamağa məruz qalmışdır. Yalnız Heydər Əliyev kimi müdrik strateq və nəhəng siyasət ustasının rəhbərliyi ilə respublikamız üzləşdiyi böyük faciələrdən qurtulmuşdur.

XX əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində həm xaricdən, həm də daxildən müstəqilliyimizə qarşı qəsdlər hazırlanmışdı, Azərbaycan parçalanmaq təhlükəsi qarşısında idi, vətəndaş müharibəsinin başlanması təhlükəsi var idi, ölkədə nəzarətdən çıxmış silahlı qruplaşmalar tüğyan edirdi.

Tarixin gedişatını fəhmlə dərk edən uzaqgörən lider siyasi nüfuzuna, zəngin dövlətçilik təcrübəsinə və xalqın ona olan inamına güvənərək böyük iradə nümayiş etdirdi, respublikada sabitliyə nail oldu. Bu dövrdə onun ən böyük tarixi xidməti o idi ki, ulu öndər Heydər Əliyev dağınıq, başıpozuq kütlə halına düşmüş xalqı səfərbər etməyi bacardı. Müstəqillik üçün bu çox vacib, yeganə düzgün yol idi, müstəqilliyi liderlə bərabər xalq qorumalı idi. Heydər Əliyev bu çətin tarixi işin öhdəsindən də bacarıqla gəldi. Məhz müstəqilliyin təmin edilməsi uğrunda bu mübarizə dövründə ulu öndərə məxsus bir ali keyfiyyət də meydana çıxdı: qalibiyyət əzmi!

Ümummilli lider Heydər Əliyevə məxsus nəzəri-siyasi xüsusiyyətlərdən biri də bu idi: iqtisadi cəhətdən zəif ölkədə müstəqilliyə nail olmaq mümkün deyil!

1994-cü ildə o, növbəti tarixi gedişini etdi. Hələ kifayət qədər ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olmadığı bir ölkədə sonralar tarixə “Əsrin müqaviləsi” adı ilə daxil olmuş beynəlxalq neft müqavilələrini bağlamağa nail oldu. Öz uzaqgörən məntiqi ilə dünyanın ən məşhur neft şirkətlərini inandırdı ki, Azərbaycan etibarlı tərəfdaşdır, bu müstəqil ölkəyə sərmayə qoymağın iqtisadi perspektivi var. Bununla da Azərbaycanda iqtisadi müstəqilliyin yaradılması istiqamətində tarixi bir addım atıldı, müstəqilliyin

iqtisadi əsaslarını - təməlini yaratmaq sahəsində ilk mərhələ təşəkkül tapdı. Bu həm də yeni milli burjuaziyanın yaranması, azad rəqabətə əsaslanan bazar iqtisadiyyatına keçidin başlanğıcı idi.

Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun artması müstəqilliyin əbədililiyi üçün başlıca şərtidir. Burada da Heydər Əliyevin böyük siyasi iradəsi, dünyadakı nüfuzu, diplomatik təcrübəsi mühüm rol oynadı. Ən ali beynəlxalq kürsülərdə o, Azərbaycan həqiqətlərindən, Ermənistanın vətənimizə qəsb etməsindən, torpaqlarımızın 20 faizinin işğal olunmasından, bir milyon əhalimizin öz vətəninə qaçqın və məcburi köçkünə çevrilməsindən cəsarətlə, inam və məntiqlə danışdı, dünyanı bu tarixi ədalətsizliyə inandırdı, müstəqil Azərbaycanın yeni imicini formalaşdırdı. Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın xarici siyasət konsepsiyasını belə izah edirdi: “Müstəqil dövlət kimi Azərbaycan öz milli mənafeələrinə uyğun olan müstəqil xarici siyasət aparır. Müstəqil xarici siyasət aparmaq müstəqilliyi daha da möhkəmləndirmək deməkdir. Biz həm xarici əlaqələrdə, həm də Azərbaycanın daxilində bir çox çətinliklərlə rastlaşdığımızı baxmayaraq, öz müstəqilliyimizi qoruyaraq dünyada müstəqil siyasət aparırıq”. Biz bu gün ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ildən sonrakı dövrdə apardığı düzgün tarixi siyasətin bəhrələrini görürük.

Ümummilli lider Heydər Əliyev müstəqil dövlətin milli ideologiyasını yaratdı - azərbaycançılıq təlimini dövlətçilik ideologiyasına çevirdi. Azərbaycan diasporunu formalaşdıran dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayındakı (10 noyabr 2001) tarixi nitqində demişdir: “...hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!”

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. “Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı, Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq”. Müstəqil Azərbaycanın ideoloji əsaslarını onun ideologiyası formalaşdırır. Böyük rəhbər Heydər Əliyev bütün mədəniyyətimizi, tariximizi, etnoqrafiyamızı, çoxəsrlik adət-ənənələrimizi, klassik yazılı və şifahi ədəbiyyatımızı, nəhayət, ana dilimizi azərbaycançılığın təməlinə gətirdi, onun izahına yönəltdi. Onun azərbaycançılıq təlimi “xalqın milli varlığını müəyyən edən başlıca amildən” ana dilinə - Azərbaycan dilinə münasibətdən başlanır: “İnkişaf etmiş zəngin dil mədəniyyətinə sahib olan xalq əyilməzdir, böyük gələcəyə malikdir”. Ona görə də xalqımıza ulu babalardan miras qalan bu ən qiymətli milli sərvəti hər bir Azərbaycan övladı göz bəbəyi kimi qorumaq, daim qayğı ilə əhatə etməlidir. Bu, onun vətəndaşlıq borcudur.

“...Dil xalqın böyük sərvətidir. Ədəbi dilin tərəqqisi olmadan mənəvi mədəniyyətin tərəqqisi mümkün deyildir”. Ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təlimi tarixi - mənəvi əsaslara istinad edirdi. Bu təlim dövlətçilik statusu alandan sonra, daha doğrusu, müstəqil dövlətçiliyin ideologiyasına çevrildikdən sonra böyük siyasi prioritetləri olan idarəçilik gücü kəsb etdi. Akademik Ramiz Mehdiyev onun daxili mahiyyətini, güc mənbəyini təhlil edərək yazır: “Azərbaycançılıq” xalqımızın çox əzab-əziyyətlə nail olduğu tarixi sərvətdir. O, real, bölünməz Azərbaycanı qoruyub saxlamaq və möhkəmləndirmək üçün vasitədir. Bu gün “azərbaycançılıq” milli həyatın, konfessiyaların harmoniyasının çoxəsrlik ənənəsi, ölkədə yaşayan bütün millətlərin və etnik qrupların qardaşlığı, əlaqə və

təsirinin tarixi, onların ümumi taleyi və müstəqil Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda birgə mübarizəsinin tarixi təcrübəsidir". Azərbaycançılıq müstəqil dövlətdə demokratiyanı, mətbuat və söz azadlığının bərqərar olmasını təmin edir, cəmiyyətin strukturlanmasına şərait yaradır.

Demokratiya bəşəriyyətin əldə etdiyi əsas ictimai-tarixi nailiyyətlərdən biridir. O insan azadlığının təminatını, insanın özünüifadə hüququnu, insan haqlarına hörmət və ehtiramı nəzərdə tutur.

Ən böyük azadlıq təfəkkürün azadlığıdır. Yalnız bu əsasda bütün digər azadlıqlar mümkün ola bilər.

Müstəqilliyin əsasında milli özünüdərək konsepsiyası dayanır. Milli özünüdərək prosesi keçirməyən, milli özünüdərəkə nail olmayan xalq müstəqil ola bilməz. Azərbaycan xalqı tarixdə bir dəfə - XX əsrin əvvəllərində milli azadlığın, milli özünüdərək hazzını dadmışdı. Lakin 20-ci ilin aprelində Azərbaycana "qırmızı qaranlıqlar" (Əlibəy Hüseynzadə) çökdü, yadın yaddaş üzərində hökmranlığı başlandı, nə az, nə çox - 70 il davam etdi. Lakin totalitar kommunist ideologiyasının və onun qorxunc dövlət maşınının qətlər, qanlı repressiyalar törətdiyi sovet dönəmində də xalqın yaddaşından müstəqillik, milli azadlıq arzusunu çıxara bilmədi. Xalqımız 70 il milli azadlığa qarşı çevrilmiş siyasi terrora əzmlə dözüb, davam gətirdi. Elə sovet dönəmində, 1937-ci ildə repressiyalara məruz qalsa da, ədəbiyyatımız, mədəniyyət və incəsənətimiz rəmzlər, obrazlı düşüncə vasitəsilə Azərbaycan xalqının milli ideallarını qoruyub saxladı. Mühacirət etmiş Əlibəy Hüseynzadə, Əhməd bəy Ağaoğlu, M.B.Məmmədzadə, C.Hacıbəyli kimi siyasi xadimlər və mütəfəkkirlər, Ə.Cavad, S.Mənsur, A.İldırım kimi şairlər öz poeziyalarında milli ideallara sədaqətlərinə görə vətəndən didərgin düşdülər. Sovet rejimi ilə barışmadıqlarına, istiqlalçı olduqlarına görə M.Müşfiq, romantik şair və filosof H.Cavid, yazıçı S.Hüseyn, tənqidçi Əli Nazim, türkoloq-dilçi professor Bəkir Çobanzadə, ədəbiyyat tarixçiləri Salman Mümtaz, Əmin Abid, folklorçu Hənəfi Zeynallı... 1937-ci ildə cəmi 15-20 dəqiqə çəkən "məhkəmənin" - hərbi üçlüyünün hökmü ilə ən ağır cəzaya məruz qaldılar.

Bəli, istiqlalın yolu çətin və şərəflidir. Biz yenidən XX əsrin son onilliyində milli istiqlalımızı qanlar bahasına bərpa etdik: 20 Yanvar qırğını, tarixdə görülməmiş amansız Xocalı soyqırımını! Yanvarın 20-də şəhidlərimiz öz ölümləri ilə amansız sovet imperiyasını da öldürdülər: "Vətən torpağına bədənləri ilə azadlıq toxumu əkdilər" (B.Vahabzadə). Azərbaycan xalqı sübut etdi ki, heç bir rejim, total zorakılıq xalqın iradəsini qıra, onun azadlıq və istiqlaliyyət arzusunu məhv edə bilməz. Milli ruh ilahi qüvvəyə malikdir, türk ruhu minilliklərin daş yaddaşından süzülüb gəlir, əslində bu ruh qalibiyyət iksiridir, millətimizin nəğməsində, sazında, sözündə əbədiləşib "ümumiyyətlə, müstəqillikdən danışarkən ədəbiyyatımızın xalqımız üçün nə qədər zəngin sərvət olduğunu qeyd etmək lazımdır. Bizim ədəbiyyatımız, mədəniyyətimiz xalqımızın milli sərvətidir və intellektual mülkiyyətidir. Hər bir müstəqil dövlət müstəqil olmaq üçün bir neçə amillərə malik olmalıdır - onun müstəqil yaşaması üçün ərazisi, iqtisadiyyatı, təbii sərvətləri olmalıdır, müstəqil dövləti qoruyan ordusu olmalıdır, daxili vəziyyəti qoruyan qüvvələri olmalıdır, silahı, pulu, valyutası olmalıdır. Bunlar olmasa müstəqil dövlət ola bilməz". Ulu öndər Heydər Əliyev 1993-1998-ci illər ərzində bu deyilənlərin hamısını yaratmağa əzmlə nail oldu.

Böyük rəhbər təkcə müstəqilliyin özünü yaratmadı, onu qorumağın yollarını öyrətdi, prioritetlərini göstərdi və ən əsası gələcəkdə müstəqilliyi tarixdə irəli apara biləcək lideri nişan verdi. Bu gün dahi Heydər Əliyevin idarəçilik məktəbinin ən istedadlı və ən ləyaqətli davamçısı İlham Əliyevdir. “Mən hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam!” bəyanatı ilə hakimiyyətə gələn İlham Əliyev ölməz Heydər Əliyevin ideallarına sadıq qalaraq eyni qalibyyət, hakimiyyət əzmi ilə sözdə yox, işdə, əməldə, siyasətdə hər bir azərbaycanlının sevimli Prezidenti olmağı bacardı, hər bir azərbaycanlının təkcə evinə, həyatına deyil, həm də ürəyinə daxil ola bildi.

Böyük türk yazıçısı Çingiz Aytmatov onun haqqında belə demişdi: “İlham Əliyev XXI əsrin lider etalonudur”. Bu, müstəqil Azərbaycan Prezidentinə verilən ən doğru qiymətdir: əzəmətli görkəm, dönməz siyasi iradə, intellektual düşüncə tərz, insanı ovsunlayan nitq mədəniyyəti, ən çətin danışıqlarda müsahibini asanlıqla təslim edən diplomatik təfəkkür və məntiq Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə böyük beynəlxalq nüfuz gətirən başlıca cəhətlərdir. Elə bu əzəmətli xüsusiyyətlərlə də o, atasının “Müstəqilliyimiz əbədidir, dönməzdir” deyərək müəyyən etdiyi yolla Azərbaycan xalqını tarixin çətinliklərindən çıxararaq istiqlal dolu sabahlara aparır. O, dövlətçilik işində müəyyən olunmuş böyük amalları fəlakətlərdən, həyat gerçəkliklərinə çevirən qüdrətli siyasi fenomendir. Bu gerçəkliyin adekvatlığı, məqsədyönlülüüyü ölkənin milli mənafələrini əks etdirməsi respublikanın hər bir vətəndaşında gələcəyə böyük inam və əminlik yaradır.

Bu gün bütün dünyada Azərbaycan sülh və əməkdaşlıq paytaxtı kimi tanınır, beynəlxalq miqyaslı layihələrin lokomotivinə çevrilir. Respublikamızda ictimai asayişin, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının etibarlı təminatı, vətəndaşların konstitusion mənafələrinin yüksək səviyyədə qorunması ölkənin demokratik-hüquqi bazasının möhkəmliyinə təkan verir. Siyasi sabitlik, korrupsiyasız cəmiyyət, idxaldan azad dinamik iqtisadiyyat, heç bir dövlətdən asılı olmayan müstəqil daxili və xarici siyasət, azad rəqabətə əsaslanan bazar münasibətləri, idmanın və mədəniyyətin inkişafına dövlət qayğısı, demokratik media və təsisatlara açıq yol, Bakının müasir dünya şəhərinə çevrilməsi naminə nəhəng tikinti və quruculuq işləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycanın müstəqilliyinin tam bərqərar olması və qorunması naminə gördüyü işlərin prioritet istiqamətləridir. Prezident İlham Əliyev çıxışlarında müasir dövrdə hər bir xalqın, dövlətin gələcək taleyini insan kapitalının müəyyənləşdirdiyini söyləyir. Ölkənin təhsil sisteminin, zəngin biliyin, innovasiya iqtisadiyyatının, informasiya texnologiyalarının əsasında formalaşan bu kapital elm və təhsilin, yüksək ixtisaslı kadr potensialının, dövlətin mədəni-intellektual potensialının bazasında yaranır. Ona görə də bu gün respublikamızın təhsil sistemində aparılan innovativ yeniliklər, çevik islahatlar, dünyanın qabaqcıl dövlətlərinin mütərəqqi təhsil ənənələrinin mənimsənilməsi, təhsilimizin forma və məzmunca müasirləşdirilməsi, davamlı inkişafa yönəlmiş əsaslı infrastruktur dəyişikliklərinin aparılması xalqımızın layiq olduğu xoşbəxtliyə qovuşmasına xidmət edir. Mərhələ-mərhələ həyata keçirilən regionların inkişafı dövlət proqramları müstəqilliyin inkişafına təminat verən uğurlu daxili siyasətin nəticəsidir. İndi regionlarla paytaxt arasında fərqlər azalıb: idman kompleksləri, diaqnostika mərkəzləri, yol qovşaqları, çoxmərtəbəli binalar, ölkədə yoxsulluğun minimum

həddə çatdırılması, modern ticarət şəbəkələri, rayon mərkəzlərini və kəndləri görünməmiş sürətlə dəyişdirib. Ən başlıcası: Azərbaycan əhalisi kütlə səviyyəsi və psixologiyasından uzaqlaşmış, müstəqilliyin verdiyi bəhrələrin nəticəsində insanların şəxsiyyət kimi özünə hörməti, milli heysiyyəti, dövlətə inamı və hörməti artıb.

Müstəqilliyimizin 25 illik şərəfli tarixini qeyd etdiyimiz bir vaxtda suveren ölkəmizə qarşı bütün bu illər ərzində davam edən, məhz müstəqilliyimizə qəsd kimi qiymətləndirə biləcəyimiz Dağlıq Qarabağ probleminə son qoyulması ən ülvü arzumuzdur. Dördüncü bir əsr davam edən bu ədalətsiz tarixi faciəyə son qoyulmağına 2016-cı ilin aprel hərbi əməliyyatlarından sonra əminliyimiz xeyli artıb. Müstəqil Azərbaycan bütün dünyaya sübut etdi ki, torpaqlarımızı işğaldan azad etməyə bizim həm siyasi iradəmiz, həm də hərbi qüdrətimiz var. Amma, Azərbaycan Prezidentinin dönə-dönə bəyan etdiyi kimi, biz hər bəzə sülh istəyirik, ədalətin qalib gələcəyinə inanırıq.

Dünyada iqtisadi böhranın tüğyan etdiyi, bırı sıra dövlətlərin asılı vəziyyətə düşdüyü indiki dövrdə Azərbaycan Prezidenti iqtisadi müstəqilliyi qorumaq üçün əvvəlcədən uzaqgörən strateji yol seçdi, çevik və tez bəhrə verən layihələr həyata keçirdi. Ötən illər göstərdi ki, onun seçimi tamamilə düzgündür. Xüsusən qloballaşmanın iqtisadi və siyasi təzyiqləri, Şərqi ölkələrində çoxlu insan tələfatı, miqrasiya böhranı, müsəlman mədəniyyətinin məhvi ilə nəticələnən lokal müharibələrə dövlətimizin düzgün tarixi münasibəti ölkə başçısının uzaqgörənliyini göstərdi.

Müstəqilliyimizin əbədiyyəti və qorunması dövlətimizin geosiyasi baxımından onunla qonşu olan böyük dövlətlərlə balanslaşmış siyasət aparmasından asılıdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Rusiya, İran və Türkiyə ilə siyasi cəhətdən etibarlı, tarixən düzgün və müstəqil Azərbaycanın milli və dövlətçilik mənafeələrinə uyğun xarici siyasət aparır. Bu da Qafqaz regionunda lider dövlət kimi Azərbaycanın nüfuzunu və qüdrətini təmin edir.

Müstəqil dövlət kimi Azərbaycan özünü dünyaya yeni yöndən, novator parametrlərlə təqdim etməyə nail olur. Müstəqilliyimizin iyirmi beş illiyi tamam olan 2016-cı il “Multikulturalizm ili” elan olunub. Bu istiqamətdə ölkəmizdə nüfuzlu tədbirlər keçirilib, bu sahədə elmi-siyasi fikir formalaşmış. Multikulturalizm ta qədimdən biz türklərin həyat tərzidir, 1300 illiyini qeyd etdiyimiz “Kitabi-Dədə Qorqud” eposundan, dahi Nizaminin “Yeddi gözəl” dastanından tutmuş bugünədək ədəbiyyatımızda multikulturalizm örnəkləri özünə yer alıb. Bu onu göstərir ki, ölkəmiz tarixən bəşəri dəyərlər diyarı olmuşdur. Bütün millətlər, dinlər, mədəniyyətlər müstəqil Azərbaycanda sərbəst fəaliyyət göstərə, dinc yanaşı yaşaya bilər. Bir şərtlə ki, dini ekstremizmə yol verilməsin, milli-mənəvi və dövlətçilik mənafeələrinə zərər vurulmasın.

Millət və dövlət müstəqilliyimizin qoşa qanadıdır. Müstəqillik münəvvər Azərbaycan gəncliyinin milli ideali, xoşbəxt gələcək arzusudur.

Müstəqilliyimiz həyata keçmiş arzumuz, tarixə dönmüş milli qürurumuz, bir millət kimi dünyada özünü təsdiqliyimizin əbədi ifadəsidir. Bu gün Azərbaycan müstəqilliyinin 25 illiyini həm siyasi, həm iqtisadi sahədə böyük tarixi nailiyyətlərlə qarşılayır.

Azərbaycan.-2016.-18 oktyabr.-№229.-S.8.

Heydər Əliyevin azərbaycançılıq konsepsiyası...

İradə Sarıyeva

II yazı

Məlumdur ki, azərbaycançılıq ideyasının inkişafında, formalaşmasında milli-mənəvi dəyərlər sisteminin böyük rolu olub. Azərbaycançılıq ideyası üzərində pərvəriş tapan bir sıra məsələlər cəmiyyətdə özünü təsdiqləyə bilib.

Azərbaycançılıqdan danışanda biz burada milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasını, mədəniyyətimizin inkişafını, ədəbiyyatın və incəsənətin yüksəlməsi üçün görülən lazımı tədbirləri də qeyd etməliyik. Azərbaycançılıq milli dövlətçilik ideologiyası və idarəçilik fəlsəfəsini formalaşdırıb. Azərbaycançılıq, müstəqillik və dövlətçilik amalları naminə milli həmrəyliyin yaradılması istiqamətində əməli addımlar atıldı. Sözsüz ki, bu parlaq hərəkatın başında Heydər Əliyev durub. H.Əliyev bir azərbaycanlı kimi azərbaycançılığı öz xalqına dərinləndən bağlı olmaqda görürdü. Tarixçilər bildirir ki, o, Azərbaycan dilini, Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini sevirdi, sözün həqiqi mənasında, fədakar vətənpərvər, Azərbaycan üçün əlindən gələni etməyə hazır olan böyük dövlət xadimi idi. Birmənalı olaraq qeyd etmək lazımdır ki, H.Əliyevin “Mən həyatımın qalan hissəsini öz xalqıma həsr edirəm” sözləri qəlbinin dərinliklərindən gəlirdi. Tədqiqatçılar vurğulayır ki, H.Əliyevin azərbaycançılıq konsepsiyası, ilk növbədə, onun özünü azərbaycanlı kimi dərk etməsindən, Azərbaycanın mənafeyi naminə hər şeyə hazır olmasından irəli gəlirdi. Bundan əlavə, həmin konsepsiya müstəqil Azərbaycanın bütövlüyü, birliyi ideyası, onun hərtərəfli inkişafı və tərəqqisi strategiyası kimi qəbul edilirdi.

Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nuralı Çələbiyev yazır ki, H.Əliyevin ideya-nəzəri irsində azərbaycançılıq milli mənlilik şüuru və həmrəyliyin ideoloji əsası kimi şərtlənir. Alim qeyd edir: “...Öz titanik fəaliyyəti ilə seçilən ulu öndər qətiyyətli, dözümlü, cəsarətli bir insan, yüksək mədəniyyətli, intellektli şəxsiyyət, güclü siyasi iradə və dərin məslək sahibi idi. Onun mənəvi siması, psixoloji təbiəti kamillik simvolu, nəsillər üçün örnək idi. Biz H.Əliyevin şəxsiyyətində əsl vətəndaşlıq mövqeyi, əsl siyasi liderə məxsus şəxsi qürur və ləyaqət, hər zaman çətinliklərə qalib gəlmək əzminin bariz təəcəssümünü görürdük. H.Əliyev həm öz müasirlərinə, həm də gələcək nəsillərə qəhrəmanlıq və fədakarlıqla dolu mənalı həyat yaşamağın mümkünlüyünü sübuta yetirdi. Ulu öndərin sayəsində “torpağımızın, xalqımızın, dilimizin üzərindəki əzəli və əbədi “Azərbaycan” möhürü özümüzə qaytarıldı. Bununla vətəncilik, xalqımızın adı və dili, qüdrətimizin və vahidliyimizin əsası olan islam-türk birliyi bərpa olundu, reallaşmaqda olan etnik toqquşmalar ehtimalı aradan qaldırıldı. Milli dövlətçiliyimizin ideoloji, iqtisadi, sosial və mənəvi əsaslarının yaradılması H.Əliyev dühasının və zəkasının məhsulu, onun təntənəsidir. Böyük öndər azərbaycançılıq ideologiyası ilə xalqı özünə qaytarmış, milli ruhu və

vətəndaşlıq qürurunu dirçəltmiş, qürbət ellərdə vətən həsrəti ilə “Azərbaycan, mənim bəxtsiz anam, oy!” – deyərək can verən Almas Yıldırımların, son nəfəsdə “Can Azərbaycan”-deyərək gözlərini əbədi yuman M.Ə.Rəsulzadələrin, “Yoxdur millətimin imzası imzalar içində”-deyən M.Hadilərin narahət ruhlarına əbədi bir sakitlik bəxş edib”.

N.Çələbiyev qeyd edir ki, ötən əsrin sonlarında -müstəqilliyimizin çətin və nahamar yollarında xalqa bələdçi olan H.Əliyev özündən sonra siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni və fəlsəfi-pedaqoji fikrin elmi-nəzəri və təcrübi əsaslarını təşkil edən zəngin ideya irsi qoyub gedib: “Xalqların taleyində müstəsna rol oynamış fenomenal şəxsiyyətlər, ilk növbədə, cəmiyyətin həmrəylik və bütövlüyünə, mənəvi birliyinə yönəlmiş milli ideyaları ilə tarixdə əbədiyaşarlıq hüququ qazanır. Milli irs və düşüncə sistemindən qaynaqlanan bu ideyalar dərin məzmun yükü ilə cəmiyyətin təkamül prosesində, tərəqqisində və monolitliyində aparıcı amilə çevrilməklə yanaşı, həm də tarixi şəxsiyyətlərə xalqı öz ətrafında birləşdirmək, milli ideyalar uğrunda səfərbər etmək imkanı verir. Hər bir millətin tarixi inkişafı, qoyduğu hədəflərə yetişmək əzmi, ilk növbədə onun malik olduğu milli-mənəvi potensialdan, dəyərlər sistemindən qaynaqlanır. Zəngin milli-əxlaqi keyfiyyətlərini, milli “Mən”ini, heysiyyətini qorumağı bacaran xalq gələcək yaşam fəlsəfəsini düzgün müəyyənləşdirir, dünya miqyasında layiqli yerini, mövqeyini təmin edir. Onun həmişəyaşar ideyalarında zamanənin sosial, iqtisadi, siyasi, mənəvi və s. problemləri tam dolğunluğu ilə öz əksini tapmış, onların tədqiqinə çoxsaylı kitab və məqalələr həsr olunub və əminlik ki, bu istiqamətdə elmi axtarışlar hələ uzun illər də davam edəcək”.

Alimin bildirdiyinə görə, tarixi faktlar sübut edir ki, şəxsiyyətcə bütöv, milli və mütərəqqi olmayan liderlərin cəmiyyətin konsolidasiyası prosesinə nüfuz və təsir imkanlarından danışmaq mümkün deyil.

N.Çələbiyev vurğulayır ki, Azərbaycan xalqı bəşər sivilizasiyasına mühüm töhfələr vermiş dünyanın ən qədim xalqlarından biridir: “Xalqımızın 3 min (bir sıra mənbələrə görə, 5 min illik dövlətçilik tariximiz var-İ.S.) illik dövlətçilik tarixi və bu tarix ərzində formalaşmış milli dövlətçilik ənənələrinin dərin kökləri var. Yarandığı b.e.ə. IX əsrdən indiyədək tarixi Azərbaycan torpaqlarında 40-a qədər müxtəlif dövlətlər mövcud olub. Məlumdur ki, hər bir millət genetik olaraq ulu əcdadlarından ona miras qalmış qan yaddaşının-milli hissələrin, milli xarakter və psixologiyanın, adət-ənənənin, bir sözlə, milli mənlilik şüurunun potensial daşıyıcısıdır. Şüurun bir komponenti olan milli mənlilik şüuruna vətəni sevmək, tarixi keçmişə və soykökə bağlılıq, öz dilinə və milli mədəniyyətinə hörmət, ehtiram və s. daxildir. İntellektual məhsul olan milli mənlilik şüuru milli ideologiyanın əsas komponenti, onun təşəkkülü və formalaşmasının zəruri şərtidir. Öz xalqının rifahı naminə siyasi müstəqillik, mənəvi və mədəni tərəqqi, xalqın həyat şəraitinin praktik müdafiəsi və yaxşılaşdırılması, xalqın birliyinin təmin edilməsi, ərazi bütövlüyünün, iqtisadi resursların və mənəvi dəyərlərin müdafiə edilməsi milli mənlilik şüurunun strukturunu yaradan əsas amillərdir. Milli mənlilik şüuru insanın öz vətəninə yalnız siyasi və hüquqi mənsubiyyətini deyil, həm də mənəvi bağlılığını ifadə edir... Ümummilli lider H.Əliyev cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüş, ümumxalq birliyinin dərin politoloji və nəzəri əsaslarını irəli sürüb. 1993-cü ildə

ümummilli lider H.Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkədə Azərbaycanın hüquqlarından kənarada yaşayan soydaşımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu güclü potensialın ümummilli problemlərin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirilib.

İndi siyasi baxışlarından asılı olmayaraq, hamı etiraf edir ki, H.Əliyevin 1993-cü ildə xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik respublikamızın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir. Xalqın təhtəlsüzurunda ümummilli lider kimi təcəssüm olunan H.Əliyev dühası Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi xətti özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmış, milli birlik və özünüdərkini fəlsəfi və ideoloji əsası olan azərbaycançılıq ideologiyasını yaradıb. Azərbaycançılıq milli özünüdərkini, etnik şüur, qan yaddaşı intibahının fəlsəfi, onun elmi və ideoloji ifadəsidir. H.Əliyev azərbaycançılıq ideyasına tamamilə yeni bir məzmun verərək, onu Azərbaycanın milli-etnik xüsusiyyətlərinə, müasir dövrün tələblərinə və dünyanın hazırkı dövrünə uyğunlaşdırdı. Azərbaycançılıq ideologiyası məhz H.Əliyevin həyata keçirdiyi ardıcıl siyasi xətti ilə mükəmməl ideoloji bir təlim kimi ölkənin dövlət siyasətinə çevrildi”.

Alim vurğulayır ki, xalqımızın milli-mənəvi birliyinin əlamətdar rəmzinə çevrilmiş 31 dekabr tarixinin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi hər il yüksək səviyyədə qeyd olunması Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Alim bildirir ki, bu əlamətdar tarixi gün məhz milli ideologiyamız olan azərbaycançılıq ideologiyasının təntənəsidir: “...Ümummilli liderin Azərbaycanda milli dövlətçilik ideologiyasının yaradılması, suveren dövlət təsisatlarının formalaşdırılması və xalqımızın tarixi yaddaşının, milli mənlik şüurunun intibahı istiqamətində göstərdiyi xidmətlər indi hər bir azərbaycanlı tərəfindən səmimiyyətlə etiraf olunur. Ümummilli liderin dövlətçilik konsepsiyasının əsas strateji xəttini, fəlsəfi qayəsini də məhz həmrəylik, bütövlük, milli birlik ideyaları təşkil edir. O bütün dövrlərdə milli dövlət quruculuğunun, dövlətçilik ənənələrinin formalaşdırılması istiqamətində əməli iş görmək və fəaliyyətini milli-mənəvi həmrəylik kontekstində qurmaq üçün var gücü ilə çalışıb. H.Əliyevin idarəçilik fəlsəfəsinə görə, azərbaycançılıq və ziyalılıq milli ruhu qorumağın, inkişaf etdirməyin və gələcək nəsillərə ötürməyin ən mükəmməl forması, milli dövlətçiliyin əsasıdır. Milli dövlətçilik təkcə ərazinin, maddi sərvətlərin deyil, həm də milli-mənəvi dəyərlərin, həmrəyliyin qorunmasından ibarətdir. SSRİ-nin süqutundan sonra milli mənlik şüuru bir çox siyasətçilər üçün gözlənilmədən yüksək aktual əhəmiyyət kəsb etməyə başladı. Bir çox milli təsisatlar muxtariyyət və milli özünüdəyinetmə yolunu tutdular. Bu dövrdə baş verən hadisələrin gedişi göstərdi ki, belə milli mənlik şüuru sosial tamlığı təmin etmədiyindən, onun əsasında gerçək sosial ziddiyyətləri aradan qaldırmaq mümkün olmur. Nəticədə milli birlik əvəzinə keçmiş imperiyalarda islahatlar aparmaq cəhdləri uğursuzluqla nəticələndi və reallıqda bütün milli münasibətlər sisteminin zəifləməsinə aparan milli separatizm meyilləri gücləndi. İnsanın milli, etnik və dini mənsubiyyəti onun üçün həmişə sosial mənsubiyyətindən üstün tutulub. Məhz buna görə də ümummilli liderimiz H.Əliyevin “Hər bir insanın milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Mən fəxr

etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam” fikrini dahi uzaqgörənliklə söylənilmiş dəyərli fikirlər kimi qəbul edirik. Zəmanəmizin böyük siyasi və dövlət xadimi, filosof və mütəfəkkiri olan H.Əliyevin irəli sürdüyü və inkişaf etdirdiyi azərbaycançılıq ideologiyası milli müstəqillik dövründə yaranmış ideoloji boşluğu nəinki bərpa etmiş, həm də milli dövlətçiliyin etibarlı təməli olmaqla, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi üçün möhkəm təminat yaradıb. Heydər Əliyevin millətlərarası həmrəylik konsepsiyasına əsaslanan bu ideologiya Azərbaycan dövlətçiliyinin strateji proqramı və ideoloji əsasıdır. Ümummilli lider H.Əliyev dövlətçiliyi və ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamaq, cəmiyyətin bütövləşməsi naminə azərbaycançılığı milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevirmiş və mükəmməl bir ideoloji konsepsiya səviyyəsində onun fəlsəfi və siyasi əsaslarını işləyib hazırlayıb. Azərbaycançılıq ideyasının əsas məzmununu xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinə hörmət, vətənə, torpağa bağlılıq duyğuları təşkil edir”.

Alim bildirir ki, Azərbaycan-türk əsaslı Azərbaycan xalqının tarixi vətəni dünyanın qədim etnokulturoloji

mərkəzlərindən biridir. Onun vurğuladığına görə, Azərbaycan azəri türklərinin tarixən məskunlaşdığı ərazidir. Bu xalq öz ərazisində 20-dən çox etnik azlıqlara yaşamaq hüququ vermiş, onların vətəndaşlıq hüquqlarını daim qoruyub.

Azərbaycançılıq, millətçilik və şovinizmdən fərqli olaraq, vətən qayəsi sivil, demokratik, humanist və tolerant ideologiyadır. Alimin yazdığına görə, bu ideologiya çoxmillətli ölkə olan Azərbaycanda etnik birgəyaşayışa xüsusi önəm verir, milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının qorunmasına hüquqi təminat yaradır: “Ulu öndərin siyasi uzaqgörənliklə formalaşdırdığı bu mütərəqqi ideologiya milli təəssübkeşliklə vətənpərvərliyin sintezidir. O hər hansı millətin azlıqda olan digər etnoslar üzərində hakim roluna deyil, bərabər hüquqlu birgəyaşayışa və güclü dövlətçilik amalına önəm verir. Azərbaycançılığın əsas qayəsi milli özünüdərk və milli mənlilik şüuru əsasında milli mentallığı qoruyub saxlamaqdan, ayrı-ayrı etnosların mədəniyyətlərarası dialoqu və sintezi əsasında onların dövlətçiliyə bağlılığı və sədaqətini təmin etməkdən, separatçı və ekstremist meyllərinin kökünü kəsməkdən ibarətdir. Bu gün azərbaycançılıq ideologiyası müstəqil Azərbaycanda dayanıqlı cəmiyyət və dövlətin formalaşması prosesinin ayrılmaz elementinə çevrilib. Bu ideologiya cəmiyyətin və dövlətin inkişafı, siyasi sabitliyi və milli maraqlarına təminat yaradan güclü ideologiyadır”.

Bakı xəbər.-2016.-21 oktyabr.-№189.-S.15.

Nazim İbrahimov: “Diaspor işində bütün məsələləri dövlətin üzərinə yükləmək doğru deyil”

Azərbaycanın Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun APA-ya müsahibəsi

- Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayından, xüsusilə ölkə başçısının qurultaydakı çıxışındakı irad və təkliflərdən sonra diaspor sahəsində planlar nədən ibarətdir? Ölkə başçısının qurultaydakı tövsiyəsinə uyğun olaraq Dünya Azərbaycanlı İş Adamlarının Bakı Forumunun keçirilməsi planlaşdırılsa da, sonradan qeyri-müəyyən vaxta qədər təxirə salındı və bunun səbəbi ilə bağlı müxtəlif məlumatlar dolaşır. Forumun nə vaxt və hansı formada keçirilməsi planlaşdırılır?

- Azərbaycanlı iş adamlarının toplantısının keçirilməsi təşəbbüsü Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında irəli sürüldü. Dövlət Komitəsi də İqtisadiyyat Nazirliyi ilə birgə forumun keçirilməsi ilə bağlı texniki-təşkilati məsələləri həll etmək üçün lazımı tədbirlərin həyata keçirilməsinə başladı. Bilirsiniz ki, xarici ölkələrdə xeyli sayda azərbaycanlı iş adamı yaşayır, lakin onların böyük əksəriyyəti ictimai fəaliyyətlə məşğul deyil. Daha dəqiq ifadə etsək, öz bizneslərinə vaxt ayırmağa daha çox üstünlük verirlər, nəinki ictimai proseslərdə iştirak etməyə. Lakin forumun keçirilməsi ilə bağlı məlumatın kütləvi informasiya vasitələrində yayılmasından sonra bu mövzuya gözlədiyimizdən daha çox marağın olduğunu gördük. Dövlət Komitəsinə çoxlu sayda müraciətlər daxil oldu, əvvəllər heç bir ictimai fəallıq göstərməmiş, o cümlədən diaspor işində iştirak etməmiş azərbaycanlı iş adamları tədbirə qatılmaq arzularını ifadə etdilər. Müraciətlərin sayı bizim nəzərdə tutduğumuz nümayəndə sayından bir neçə dəfə çox oldu. Biz bunu müsbət bir mesaj kimi qəbul etdik. O mənada ki, əgər bu qədər insan, yəni müəyyən maliyyə imkanlarına malik, yaşadığı ölkələrdə bəlli bir səviyyəyə gəlib çıxmış həmvətənlərimiz Azərbaycanda keçirilən toplantıya bu qədər böyük maraq göstərsə, buna laqeyd qalmaq, yaxud belə xoşniyyətli müraciətlərə imtina cavabı vermək doğru olmazdı. Ona görə də, tədbirin formatının da dəyişdirilməsinə ehtiyac duyuldu.

Bilirsiniz ki, Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin apardığı ardıcıl islahatlar, ölkədə investisiya mühitinin cəlbediciliyinin artırılması istiqamətində görülən işlər iş adamlarının Azərbaycana marağını əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında cənab prezident xaricdə yaşayan azərbaycanlı iş adamlarına ölkə iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrinə investisiya qoyması ilə bağlı çağırış etmişdi. Bunu xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, toplantıda iştiraka maraq göstərən azərbaycanlı iş adamlarının sayının bu qədər çox olması, həm də gələcəkdə onların diaspor quruculuğunda daha fəal iştirak etməsi ehtimalının yüksək olması deməkdir və bu, təqdirəlayiqdir. Ona görə də biz forumun başqa bir vaxtda keçirilməsi təklifini irəli sürdük, müvafiq məsləhətləşmələrdən sonra forumun başqa bir vaxtda, daha geniş formatda keçirilməsi barədə qərar qəbul

olundu. Hesab edirik ki, növbəti il ərzində biz bu forumu daha geniş tərkibdə, daha zəngin bir proqram əsasında təşkil edə bilərik. Bir vacib məqam da ondan ibarətdir ki, sözün yaxşı mənasında belə bir ajiotajın yaranmasında kütləvi informasiya vasitələrinin rolu böyük oldu. Bu mənada bütün media nümayəndələrinə təşəkkür edirik.

"Diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərdiyi ölkədə qeydiyyatdan keçmiş bir qeyri-hökumət təşkilatıdır, əgər onun sabit maliyyə mənbələri yoxdursa, yaxud belə maliyyə mənbələrini özü təmin edə bilmirsə, onda bu təşkilatın uğurlu fəaliyyət göstərməsi də praktik baxımdan mümkünsüzdür"

- İndiyə qədər Azərbaycanın dövlət olaraq diaspor təşkilatlarına maliyyə dəstəyi həmişə aktual olub (son qurultay ərəfəsində dövlət başçısı tərəfindən bu sahəyə maliyyə vəsaiti də ayrılmışdı), artıq bu sahədə hansısa bir yeni qayda tətbiq olunacaqmı?

- Diaspor fəaliyyətinin əsasında dörd amil dayanır: vətənpərvərlik, könüllülük, intellekt və maliyyə. Burada maliyyə ən sonuncu amildir, ancaq onsuz səmərəli fəaliyyət qurmaq da mümkün deyil. Eyni zamanda, vətənpərvərlik, könüllülük və intellekt varsa sonuncunu həll etmək daha asan olur. Təəssüf ki, bizdə belə bir yanaşma mövcuddur ki, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinə məhz dövlət maliyyə dəstəyi verməlidir. Başqa ölkələrin təcrübəsində isə baxışlar tamamilə fərqlidir və belə təcrübə müzakirə obyektidir deyil. Əlbəttə ki, dövlətin dəstəyi olmalıdır, lakin bütün məsələləri yalnız dövlətin üzərinə yükləmək doğru yanaşma deyil. Əgər biz bütün diaspor təşkilatlarının dövlət tərəfindən maliyyələşdirilməsini gözləsək, yaxud "məhz belə olmalıdır" düşüncəsini dəyişməsək, müstəqil şəkildə ayaqda dura bilən təşkilatlar da olmayacaq, sadəcə, dövlətdən maliyyə gözləyən yeni qurumların, təşkilatların meydana çıxması üçün şərait yaratmış olacağıq. Diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərdiyi ölkədə qeydiyyatdan keçmiş bir qeyri-hökumət təşkilatıdır, əgər onun sabit maliyyə mənbələri yoxdursa, yaxud belə maliyyə mənbələrini özü təmin edə bilmirsə, onda bu təşkilatın uğurlu fəaliyyət göstərməsi də praktik baxımdan mümkünsüzdür. Dövlətin dəstəyi onun beynəlxalq nüfuzu, diaspor təşkilatının fəaliyyət göstərdiyi konkret ölkələrdə münasibətlərinin səviyyəsi ilə birbaşa bağlıdır. Əgər dövlət güclüdürsə, diaspor qurumunun fəaliyyət göstərdiyi ölkə ilə münasibətləri normaldırsa, bu, elə həm o təşkilata, həm də həmin ölkədə yaşayan azərbaycanlılara siyasi-psixoloji dəstəkdir. Ancaq təəssüf ki, bəzi hallarda hər hansı bir təşkilata, yaxud layihəyə komitə niyə dəstək vermədi deyər açıqlamaların, bəyanatların da şahidi oluruq. Əlbəttə, təşkilatlara, müəyyən layihələrə dövlət dəstək verə bilər və belə dəstək həmişə olub. Amma təqdim olunan bütün layihələri maliyyələşdirməli olsaq, buna nə qədər büdcə lazım olduğunu təsəvvür edirsinizmi? Digər tərəfdən, hər bir azərbaycanlı, hər bir diaspor təşkilatı əgər vətəni üçün nəsə etmək istəyirsə, dövlətin maliyyə ayırmaması bu istəkdən imtina üçün səbəb ola bilməz. Yeri gəlmişkən, qeyd edim ki, bir çox ölkələrdə öz gücünə, üzvlərinin verdiyi dəstəklə çox uğurla fəaliyyət göstərən təşkilatlar var və hesab edirik ki, belə nümunələrin daha geniş yayılması lazımdır.

- Azərbaycan diasporunun qeyri-mütəşəkkil olması barədə kifayət qədər məlumatlar yayılır. Beynəlxalq arenada Ermənistana uduzmağımızın əsas səbəblərindən biri kimi məhz bu göstərilir. Sizcə, Azərbaycan diasporu yetərincə mütəşəkkildirmi? Sizə elə gəlmirmi ki, Azərbaycan diaspor hərəkətinin taktika və strategiyasında zamanın tələblərindən irəli gələn dəyişikliyə ehtiyac var? Bu istiqamətdə dünyanın nüfuzlu diaspor təşkilatlarının təcrübəsi əsasında hansısa proqram hazırlayıb, həyata keçirmək daha doğru olardı?

- Mütəşəkkillik təşkilatlanmanı ifadə edən bir anlayışdır. Bu gün dünyada 460-dan çox diaspor təşkilatımız fəaliyyət göstərir. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi elə bir ölkə yoxdur ki, orada Azərbaycanın milli maraqları ilə bağlı hər hansı məsələ meydana çıxdıqda, diaspor təşkilatlarımız buna reaksiya verməsinlər. Eyni zamanda, Azərbaycan dövlətinin hər bir çağırışına dərhal reaksiya verilir. Onlar gücləri, potensialları çərçivəsində işlər görür. Diaspor fəaliyyəti, qeyd etdiyimiz kimi, könüllülük işidir. Burada kimlərsə hansısa addım atmağa təhrik etmək mümkün deyil. Kim nə qədər bacarırsa, o qədərini edir, buna görə onları ittiham etmək yox, təşəkkür etmək lazımdır. Təbii ki, Azərbaycan diasporunun tarixi təcrübəsi başqa xalqların diasporunun təcrübəsi qədər deyil, çünki bizdə diaspor hərəkətinin formalaşması son 20-25 ilə aiddir. Başqa xalqların diasporunun tarixi isə yüzillikləri əhatə edir. Onlar artıq yaşadıkları cəmiyyətə yetəri qədər inteqrasiya olunub və daha geniş əlaqələri var. Azərbaycan diasporu isə başqalarının yüzilliklər ərzində keçdiyi yolu 25 ildə keçməli olub. Eyni zamanda, son dərəcə vacib olan bir məqamı da gərək unutmayaq: elə ölkələr var ki, orada digər diasporlara yaradılan imkanlar Azərbaycan diasporuna yaradılmır. Həmin ölkələrin öz siyasi maraqları var, bəzi diasporların güclü olması diplomatiyada daha çevik manevrlər etmək, hansısa siyasi maraqlarını təmin etmək üçün onlara lazımdır. Mənim dövlət məmuru kimi ad çəkməyim doğru deyil, ancaq yəqin ki, nə demək istədiyimi bilirsiniz. Bütün bunlara baxmayaraq, kifayət qədər ciddi nailiyyətlərimiz var və biz artıq xaricdə - azərbaycanlıların yaşadığı, təşkilatlandığı istənilən ölkədə, Azərbaycanın maraqları ilə bağlı məsələlərin həllində diaspor təşkilatlarının da imkanlarından faydalana bilirik. Dəyişikliklərə gəlincə isə, bu həmişə aktualdır. Yeni proqramların, strategiyaların hazırlanması istənilən sahədə vacibdir. Bu istiqamətdə də müvafiq işlər aparılır.

"Böyük global məsələlərin müzakirəsinin məhz Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təşkili Azərbaycan üçün xüsusi tarixi və siyasi əhəmiyyətə malikdir. Ona görə ki, Azərbaycan Nizami Gəncəvi irsinə daha müasir və daha təsirli bir ideya ilə sahib çıxır"

- Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi üzvlərinin iştirakı ilə keçirilən görüşlərin, toplantıların Azərbaycana heç bir xeyri olmadığı barədə də iddialar var. Bilmək istərdik, artıq heç bir vəzifəsi və nüfuzu olmayan sabiqlərin bu kluba toplaşaraq hansısa toplantılar keçirməsi Azərbaycana nə verir?

- Əminliklə deyə bilərəm ki, bu iddiaların heç bir əsası yoxdur. Çünki bu mərkəzin üzvləri arasında bir çox ölkələrin hazırkı prezidentləri, baş nazirləri də var və digər tərəfdən, hər hansı ölkənin

prezidentinin, yaxud baş nazirinin istifadə olması, onun öz ölkəsində, eləcə də beynəlxalq siyasətdə heç bir təsir imkanına malik olmaması anlamına gəlmir. Əksinə, bu adamlar xalqının etimadını qazanmış, ölkəsinə müəyyən bir mərhələdə rəhbərlik etmiş şəxsiyyətlərdir. Həm ölkəsində, həm də beynəlxalq dairələrdə nüfuz qazanmış siyasətçilərdir. Onların hamısını eyni bir toplantıda bir araya gətirmək də sadə və asan məsələ deyil. 2016-cı ildə keçirilən foruma Albaniya, Monteneqro, Bolqarıstan, Makedoniya, Bosniya və Herseqovina, Gürcüstan prezidentləri də qatılmışdı. Bundan başqa, 27 sabiq prezident və 23 sabiq baş nazir də daxil olmaqla, 53 ölkədən 300-dən çox nümayəndə gəlmişdi. Bu adamların bir çoxu indi böyük fondlara rəhbərlik edir, bəziləri yenidən seçkilərə qatılmağı planlaşdırır. Bu adamlar siyasətçidirlər, bu gün hansı vəzifədə olmalarından asılı olmayaraq, müəyyən siyasi çəkiləri, əhatə dairələri, kifayət qədər ciddi əlaqələri var. Heç kim iddia edə bilməz ki, bu qədər böyük təcrübəsi olan siyasi fiqurların Azərbaycanla əlaqələri faydasızdır. Üstəlik, nəzərə alsaq ki, qeyd etdiyim kimi, mərkəzin üzvlərindən bəziləri hazırkı dövlət və hökumət başçılarıdır. Təsadüfi deyil ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkil etdiyi forumlarda Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyev də şəxsən iştirak edib. IV Qlobal Bakı Forumunda Böyük Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının baş naziri Devid Kameron, Kanadanın baş naziri Castin Tryudo və UNESCO-nun baş direktoru İrina Bokova kimi dünya miqyasında nüfuzlu siyasətçilərin forum iştirakçılıqlarına ünvanlandığı təbrik və müraciətləri tədbirin beynəlxalq əhəmiyyətini bir daha təsdiq edir. Bu forumlar Azərbaycanın dünyada gedən qlobal proseslərə laqeyd olmadığını nümayiş etdirir. Azərbaycan öz xarici siyasət prinsiplərinə sadıqlığını, güclü, fəal, çevik və qlobal problemlərə görə məsuliyyət daşımağa hazır bir dövlət olduğunu göstərir. Burada dünyanı narahat edən qlobal əhəmiyyətli məsələlər müzakirə olunur, dünyanın nüfuzlu siyasət adamları, ictimai xadimləri bu toplantılarda böyük həvəslə iştirak edirlər. Müzakirəyə çıxarılan məsələlər sırasında münaqişələr xüsusi yer tutur. Bu müzakirələrdə Azərbaycan dövlətinin yüksək vəzifəli şəxsləri də iştirak edir, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı faktları iştirakçıların diqqətinə çatdırırlar. Qeyd edim ki, xarici mətbuatda da bu toplantılar geniş işıqlandırılır. Bir sözlə, Azərbaycanı tanımaq, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq üçün çox əlverişli bir platforma yaradılıb. Bütün bu məqamlarla yanaşı, bir vacib fakta da diqqətinizi çəkmək istərdim. Böyük qlobal məsələlərin müzakirəsinin məhz Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təşkili Azərbaycan üçün xüsusi tarixi və siyasi əhəmiyyətə malikdir. Ona görə ki, Azərbaycan Nizami Gəncəvi irsinə daha müasir və daha təsirli bir ideya ilə sahib çıxır.

- Ukraynada azərbaycanlılara qarşı baş vermiş cinayət hadisələri son günlər tənqid obyektinə çevrildi və bununla bağlı iki ölkə baş prokurorları arasında təmaslar, açıqlamalar oldu, Ukraynadakı Azərbaycan səfirinin açıqlamaları, baş prokurorla görüşü keçirildi. Əvvəl azərbaycanlılara qarşı bu hadisələrdə Ukraynanın erməni əsilli naziri Avakov ittiham olunsa da, sonradan bəzi mənbələr əslində məsələnin heç də belə olmadığını, əksinə, bu hadisələrin şişirdildiyini bildirdilər. Komitənin mövqeyi nədən ibarətdir?

- Ukraynada azərbaycanlılara qarşı baş verən cinayət hadisələri Azərbaycan dövlətinin diqqətindədir. Qeyd etdiyiniz kimi, cənab baş prokurorun da bununla bağlı Ukrayna baş prokuroruna müraciəti olub, səfirlik də məsələni diqqətdə saxlayır. Məsələ Dövlət Komitəsinin də diqqətindədir. Biz baş verən hər bir hadisə ilə bağlı diaspor təşkilatlarından, diaspor fəallarından məlumat alırıq, məsələni araşdırmaq, yaxud ortaya çıxan problemləri həll etmək üçün öz səlahiyyətlərimiz çərçivəsində zəruri addımları atırıq. Lakin qeyd etdiyim kimi, səlahiyyətlərimiz çərçivəsində. Elə məsələlər var ki, bizim səlahiyyətlərimizdən kənara çıxır, daha çox hüquq-mühafizə orqanlarının, yaxud diplomatik nümayəndəliklərin səlahiyyətlərinə aiddir. Təbii ki, belə situasiyaları nəzərə almaq lazımdır.

- Rusiyadakı Azərbaycan diasporunda - "Azərros", Rusiya Azərbaycanlıları Konqresində bir müddət əvvəl yaranan problemləri həll edilmiş saymaq olarmı?

- Rusiya azərbaycanlıların ən çox məskunlaşdığı ölkələrdən biridir. Eyni zamanda, ən böyük diaspor təşkilatları da məhz bu ölkədə fəaliyyət göstərir. Müəyyən bir mərhələdə sizin də, geniş ictimaiyyətin də bildiyi bəzi problemlər var idi. Dövlət Komitəsi də bu problemlərlə əlaqədar mövqeyini dəfələrlə çox açıq şəkildə ifadə etmişdi. Hesab edirik ki, o mərhələ artıq tarixdə qalıb. İndi də mövqeyimiz bundan ibarətdir ki, Rusiyada Azərbaycan diasporu daha güclü, daha mütəşəkkil olmalıdır. Çünki Rusiya spesifik ölkədir, Azərbaycanla tərəfdaş qonşu dövlətdir. Beynəlxalq münasibətlər sistemində kifayət qədər ciddi təsir imkanlarına malikdir. Eyni zamanda, qeyd etdiyim kimi, Azərbaycan diasporunun ən böyük kontingenti də məhz bu ölkədə məskunlaşıb. Bizim üçün Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

"Xocalı soyqırımının 25-ci ildönümü ilə bağlı tədbirlər planı üzərində iş aparılır, müəyyən məsləhətləşmələrdən sonra konkret qərarlar qəbul olunacaq"

- Xocalı soyqırımının 25 ili tamam olacaq. İldönümünün qeyd olunması istiqamətində hansı addımlar atılması planlaşdırılır? Soyqırımın dünyanın müxtəlif ölkələrini tərəfindən tanınması üçün hansı işlər görülür?

- Xocalı soyqırımının tanınması ildönümlərin qeyd edilməsi ilə məhdudlaşdırıla biləcək bir məsələ deyil. Bu istiqamətdə bilirsiniz ki, bir neçə ildir ardıcıl iş aparılır. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış "Xocalıya ədalət" beynəlxalq kampaniyası çox uğurla həyata keçirilir. Dünyanın bir neçə ölkəsi Xocalı hadisələrini soyqırımı kimi tanıyıb. Bir neçə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də analoji addımlar atılıb. Diaspor təşkilatlarına da tövsiyə olunub ki, bu kampaniyada fəal iştirak etsinlər. Soyqırımın 25-ci ildönümü ilə bağlı Dövlət Komitəsi tərəfindən tədbirlər planı üzərində iş aparılır, müəyyən məsləhətləşmələrdən sonra yəqin ki, daha konkret qərarlar qəbul olunacaq. Bu elə bir mövzudur ki, danışmaqdan daha çox iş görmək, konkret addımlar atmaq lazımdır. Digər tərəfdən, planlarımızın bütün detallarını indidən açıqlamaq da doğru olmaz.

Diasporumuzun fəaliyyəti hücum taktikasına əsaslanır:

Prezident İlham Əliyev: «Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir»

Məmməd həsən

Müasir dövrümüzdə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanma prosesinin daha da sürətlənməsi, mütəşəkkil diaspor və güclü lobbinin formalaşması bu sahəyə ölkə başçısı tərəfindən ayrılan diqqət nəticəsində mümkün olub. Artıq soydaşlarımızın təşkilatlanması, yaşadıkları ölkələrin iqtisadi, mədəni və siyasi həyatında fəal iştirakını təmin etməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində mühüm dəyişikliklərə nail olunub.

Bu gün artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində azərbaycanlıların 450-dən artıq diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Müxtəlif ölkələrdə Azərbaycan icmaları təsis edilib, ayrı-ayrı cəmiyyətlərin vahid mərkəz ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilib. Soydaşlarımız tərəfindən yaradılmış internet saytları, müxtəlif sosial şəbəkələr, kütləvi informasiya vasitələrində xalqımızın məruz qaldığı haqsızlıqlar, terror və soyqırımı aktları, eləcə də ölkəmizdə gedən inkişaf prosesləri haqqında məlumatlar dünya ictimaiyyətinə çatdırılır.

Son illər Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə, tarixin müxtəlif mərhələlərində xalqımızın məruz qaldığı terror və soyqırımı aktlarına dair faktlara beynəlxalq aləmin diqqətinin cəlb olunması sahəsində atılan addımlar Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tövsiyələrinə uyğun olaraq diasporumuzun hücum taktikasına keçdiyini nümayiş etdirir. Bu gün diasporumuzun fəaliyyəti hücum taktikasına əsaslanır. İndi informasiya müharibəsində Azərbaycan işğalçı Ermənistandan daha güclü, çevik və sistemli fəaliyyət göstərir. Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən bu istiqamətdə müxtəlif formatlı tədbirlər keçirilir, xarici ölkələrin KİV-də ölkəmizlə bağlı mütəmadi olaraq məlumatlar yayımlanır.

Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə nəzər salarkən deyib: **"Dünyanın istənilən yerində bizim nümayəndələrimiz istənilən aksiyanı keçirə bilirlər və keçirirlər. Biz hücum diplomatiyası aparırıq və resurslarımız da var - həm intellektual, həm də maddi resurslarımız. Ona görə təsadüfi deyil ki, son illərdə biz artıq erməni lobbisi ilə mübarizədə qalib gəlirik"**.

Ermənistanın ölkəmizə qarşı keçirdiyi təcavüzkarlıq siyasətinin bütün dünyaya çatdırılması və ifşa olunması məqsədilə ABŞ, Kanada, Almaniya, Türkiyə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, İsveç, Litva, Gürcüstan, Rusiya, Fransa, Belçika, Niderland və digər ölkələrdə Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən müxtəlif məzmunlu tədbirlər, kütləvi etiraz aksiyaları, konfrans və seminarlar təşkil olunur.

20 Yanvar faciəsi, Xocalı faciəsi ilə əlaqədar Azərbaycan icmaları tərəfindən təşkil olunmuş anım mərasimləri, foto və rəsm sərgiləri, təbliğat kampaniyaları, elmi-praktik konfranslar və digər tədbirlərdə

sovet imperiyasının dinc əhaliyə qarşı törətdiyi cinayətlər diqqətə çatdırılıb, müxtəlif beynəlxalq təşkilatlara müraciətlər ünvanlanıb və bu faciəyə beynəlxalq qiymət verilməsinin zəruri olduğu bildirilib. İslam Konfransı Gənclər Forumunun Mədəniyyətlərarası Dialoq üzrə Baş koordinatoru Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan "Xocalıya ədalət" kampaniyası çərçivəsində silsilə tədbirlər davam etdirilir. Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən Avropa Parlamentinin, BMT-nin mənzil-qərargahı və digər beynəlxalq təşkilatların ofisləri qarşısında etiraz aksiyalarının və s. keçirilməsi fikirlərimizi əsaslandırır.

Bundan başqa ABŞ, Rusiya Federasiyası, Almaniya, Avstriya, Türkiyə, Gürcüstan, İsrail və digər ölkələrin kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan diaspor təşkilatlarının təşəbbüsü ilə Xocalı soyqırımı, Ermənistanın işğalçılıq siyasətindən bəhs edən məqalələr dərc olunub. Bütün bunlar Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı çirkin kampaniyaya qarşı tutarlı bir cavabdır.

Prezident İlham Əliyev ölkəmiz haqqında reallıqların diaspora təşkilatları tərəfindən dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının vacibliyini qeyd edərək belə deyib: **"Bizə qarşı dünyada erməni lobbisi fəaliyyət göstərir. Bizə qarşı mübarizə aparır. Onların təsir dairəsində olan bəzi siyasətçilər, bəzi mətbu orqanlar, bəzi ictimai qurumlar Azərbaycana qarşı kampaniya aparırlar - ləkələmə kampaniyası, Azərbaycan reallıqlarını təhrif etmək üçün uydurmalar, düzgün olmayan faktlar yayırlar, yalanlar, böhtanlar yağdırırlar... Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşımamalıdır"**.

Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, həmvətənlərimizin yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması, habelə diaspor təşkilatları arasında Azərbaycan naminə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi və inkişafı istiqamətində keçirilən tədbirlər öz nəticəsini verir. Yaşadıqları ölkədən, qitədən asılı olmayaraq Azərbaycan diasporu ölkəmizin haqq səsinin ucaldılmasında, həqiqətlərin dünya xalqlarına çatdırılmasında çevik və qətiyyətlidir. Əlbəttə ki, bu, hər bir azərbaycanlının vətənə olan sevgisindən irəli gəlir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi **"Bizim bir vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilirlər"**.

Məqalə KİVDF-nin maliyyə dəstəyi ilə çap edilib

Azad Azərbaycan. - 2016. - 23 noyabr. - № 168. - S.5.

Azərbaycançılıq milli ideyasında Heydər Əliyev fenomeni

Müstəqil Azərbaycanın əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyəti ilə fəxr etməlidir, biz azərbaycançılığı - Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli mənəvi dəyərlərini, adət və ənənələrini inkişaf etdirməliyik.

**Heydər Əliyev,
Azərbaycan xalqının ümummilli lideri**

Anar Turan

Müstəqilliyimizin bərpasının 25 illiyini qeyd edirik. Bu əlamətdar faktı heç şübhəsiz ki, hər bir azərbaycanlı böyük hadisə hesab edir. Çünki az-çox tariximizdən xəbəri olan və eyni zamanda keçmiş sovet imperiyasının müstəmləkəçilik buxovlarını öz biləklərində hiss edən yaşlı və ahıl nəsil üçün bu 25 il elə-belə, sıradan bir müddət deyil. Onların bir çoxu hələ də inana bilmir ki, Azərbaycan müstəqildir və bizim dövlətimizin özünün xarici siyasəti, dövlət atributlarımız, dövlətçilik strukturlarımız və ən əsası, milli ordumuz var.

1918-1920-ci illərdə mövcud olmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 23 aylıq hakimiyyətinin mənfurcasına devrilməsindən sonra faktiki olaraq SSRİ-nin tərkibinə daxil edilən və müstəqilliyi əlindən alınan sözdə müttəfiq respublika hüququmuz, əslində, bizim əlimizdən alınan istiqlalımızın vəsiqəsi idi. İşğala məruz qalan məmləkətimizin yerə enən bayrağının 71 il sonra yenidən dikəlməsi bizim ümumi sevincimiz və nailiyyətimizdir. Təbii ki, Vətəni sevmən azərbaycanlının ürəyindən keçən ən böyük arzulardan biri də bu müstəqilliyin 25 illiyi deyil, 250 illiyinin nə zamansa qeyd olunması hissidir. Dünyanın hazırki fəvqəldövləti ABŞ kimi.

Bəşəriyyət tarixində kəskin siyasi proseslərin və dünyən nöqtələrinin açılmasında müstəsna xidmətlər göstərmiş şəxsiyyətlər olmuşdur. Bu gün də dünya tarixini oxuyarkən, öyrənərkən, həmin siyasi və hərbi xadimlərin həyatı insanlar üçün örnək olmuşdur. Azərbaycan tarixində də, həmçinin müstəsna xidmətlər göstərmiş şəxsiyyətlər olmuşdur ki, bu isimlər dünya siyasi və hərbi tarixinə adlarını qızıl hərflərlə yazdırmışlar. Bunların içində ərəb xilafətini nə az, nə çox, 20 il gərginlikdə saxlamış, altı dəfə ərəb nizami ordusunu məğlub edən Xürrəmilər hərəkatının lideri Babəki, Alban hökmdarı, görkəmli diplomat Cavanşiri, Ağqoyunlu Həsən xan Bayanduru, Şirvanşah İbrahimi, Azərbaycanı vahid dövlətçilik bayrağı ətrafında birləşdirən, dilimizi ilk dəfə rəsmiləşdirən Şah İsmayıl Xətəini, Şərqdə ilk demokratik cümhuriyyətin qurulmasında müstəsna xidmətləri olan Məmməd Əmin Rəsulzadəni, Fətəli xan Xoyskini və nəhayət, müstəqilliyimizin bərpasından sonra ölkəni bürümüş anarxiya, xaos, separatizm tüğyanının öhdəsindən mahir şəkildə gələn ümummilli liderimiz Heydər Əliyevi xüsusilə qeyd etmək lazımdır.

XX əsrin sonu Azərbaycan xalqının həyatında taleyüklü bir dövrdür. Tarixin bu dövründə baş verən hadisələr dahi tarixi şəxsiyyəti - Heydər Əliyevi siyasi səhnəyə gətirmişdir. Şübhəsiz ki, Azərbaycanın mövcud olduğu coğrafiya, zəngin təbiəti, Şərqlə və Qərblə arasında ortaqlıq-sintez sivilizasiya missiyası ilə tarix boyu diqqət mərkəzində olması onun idarə edilməsini də çətinləşdirir və belə bir dövlətin lideri olmaq da göründüyündən qat-qat ağır yüküdür.

Heydər Əliyevin siyasi xidmətlərini dəyərləndirmək üçün, ilk növbədə, onun hakimiyyətə gəlişi zamanı mövcud olan dəyişiklik və inqilab dalğasının nə qədər güclü mənbələrdən yönəldildiyini yada salmaq kifayətdir. Xarici və daxili siyasi milli gündəlikdə duran məsələlərin mürəkkəbliyi, anti-azərbaycan qüvvələrin son dərəcə fəallaşması səhv etmək imkanlarını tükəndirmişdi. Əlbəttə, müstəqilliyimizin 25-ci ildiyində ulu öndər Heydər Əliyev haqqında fikir bildirmək, yazmaq nə qədər çətin və məsuliyyətli olsa da, bir o qədər də zəruridir. 1990-cı ilin 20 Yanvarında xalqımıza qarşı törədilmiş böyük cinayətin ardından göstərdiyi prinsiplilik, Kommunist partiyasından istefa verməsi, Naxçıvana gələrək üçrəngli Azərbaycan bayrağını orada dalğalandırması və rəsmi dövlət rəmzi olaraq ilk qəbul etməsi, siyasi proseslərə qatılaraq ölkədəki acınacaqlı durumu çözmək üçün Bakıya gəlməsi, Milli Məclisin sədri seçilməsi, sonra Prezident seçilməsi, yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsi, bütün separatçı qüvvələrin ortadan qaldırılması, sərhədlərimizin və Milli Ordumuzun möhkəmləndirilməsi üçün ermənilərlə sülhün əldə edilməsi, beynəlxalq miqyasda Azərbaycanın sürətlə tanınması, 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması və digər böyük uğurlar yalnız Heydər Əliyev qətiyyətinin nümunəsi ola bilərdi. Və bu tarixi şəxsiyyəti öyrənmək üçün bütün bu hadisələri ayrı-ayrılıqda öyrənmək lazımdır.

Azərbaycançılığın milli ideyamızın əsasına çevrilməsi

1991-ci ildə müstəqilliyimizin bərpası və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin siyasi və hüquqi varisi elan edilməyimizlə, əslində, azərbaycançılıq ideyasının sütunlarını bir daha möhkəmləndirmiş olduq. Əlbəttə, əsas faktor burada millilikdir. Azərbaycan öz dəyərlərinə, milli prinsiplərinə, bayrağına, gerbinə, himninə, tarixinə sahib çıxdı. Sovet tarixşünaslığında saxtalaşdırılan Azərbaycan tarixinə yenidən baxılaraq milli şərəfli səhifələrimizi yaradan şəxsiyyətlərimizi yenidən öyrənməyə, bir növ kəşf etməyə başladıq. Dini dəyərlərimizə qayıtdıq. Sovet dövründə qadağan edilən milli-mənəvi ehtiyaclarımız yenidən öz müstəqilliyini qazandı. Heydər Əliyevin Azərbaycan hakimiyyətinə yenidən qayıdışı ilə bu dəyərlərin mühafizəsi daha da gücləndirilərək, Azərbaycan dövlətçilik irsinin araşdırılması və təbliği azərbaycançılıq ideyasının tərkib hissəsi kimi öyrənilməyə başlandı. Heydər Əliyevin azərbaycançılıqla bağlı fikirləri, əslində, Azərbaycanın öz tarixinə və gələcəyinə, milli və mənəvi dəyərlərinə bərabər şəkildə sevgi və hörmətin göstərilməsinə münasibəti ortaya qoyurdu. Bu fikirlər həm də milli dövlətçilik strategiyamızın təməl prinsipləri idi.

Akademik Ramiz Mehdiyev azərbaycançılıq milli ideologiyasında ümummillə lider Heydər Əliyevin rolu barədə yazaraq qeyd edir ki, tarix göstərir ki, heç də bütün xalqlar milli dövlətçiliyin qədir-

qiymətini obyektiv qavramaq iqtidarında deyillər. Bu da son nəticədə onların yox olmasına və ya ümumdünya proseslərində əhəmiyyətinin itməsinə gətirib çıxarır. Digər tərəfdən, hər bir dövlət öz taleyinin sahibi olmur, odur ki, dünya geosiyasetinin adi obyektı kimi dəyiş-düyüş vasitəsinə çevrilir. Bunun əsas səbəblərindən biri millətin strateji fəaliyyət proqramının, dövlətin və millətin mövcudluğunun mənası, inkişafın məqsəd və prioritetləri kimi çıxış edən milli ideyanın olmamasıdır. Milli ideyanı milli gerçəkliyə və tarixi taleyə çevirən əsas qüvvə lider faktorudur. Dünya tarixi də, müstəqillik tariximiz də bunu sübut edir. Xalqın dəstəklədiyi və siyasi liderin fəhmlə duyduğu təməl dəyərlər məsələsində konsensus dövlətin sabitliyi və inkişafının dəyişməz şərtidir.

R. Mehdiyev haqlı olaraq Heydər Əliyevin missiyasını Azərbaycan dövlətinin dayaqlarının möhkəmləndirilməsinə, müstəqilliyin inkişafı və dövlətçilik tariximizin müasir mərhələsinin sürəkliliyinin təmin edilməsi kimi şərəfli bir vəzifəni yerinə yetirməklə məhdudlaşmadığını göstərərək yazır: "O, müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılması konsepsiyasını həyata keçirdi, eyni zamanda, Azərbaycan vətəndaşlarını birləşdirən, xalqımızı beynəlxalq aləmdə vahid amal, əqidə, məqsəd və məram ətrafında səfərbər edən milli təlim - azərbaycançılıq ideologiyasını da yaratdı. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin təməlini qoymaqla müqəddəs bir missiyanı gerçəkliyə çevirdi: milliliklə dövlətçiliyi bir-birinə qovuşdurdu, onların sarsılmaz vəhdətini təmin etdi. Dünyadakı hər bir xalqın arzusunda olduğu bu əlçatmaz ideal Azərbaycan adlı məkanda da reallaşdı."

Məlumdur ki, kommunist ideologiyası proletar təfəkkürü haqqında müddəanı irəli sürərək əslində milli özünüdərkini təkamülünə mənfi təsir göstərirdi, orada milli təfəkkürə yer yox idi. Lakin hələ o zaman ümummilli liderin azərbaycanlı kadrların dövlət strukturlarına yerləşdirilməsi və irəli çəkilməsi, milli dilimizin dövlət dili kimi qəbul edilməsi, sovet "kqb"si tərəfindən təqib olunan vətənpərvər gənclərin gizli şəkildə qorunması və dəstəklənməsi kimi böyük fəaliyyəti var idi. Dəfələrlə haqqında erməni şovinistlərinin Moskvaya məktubları daxil olsa da, o, qarşısına qoyduğu milli prinsipləri həyata keçirməkdə ısrarlı idi. Müstəqilliyimizin bərpasından sonra da Heydər Əliyev ölkədə yaranmış vəziyyəti dəqiq qiymətləndirərək bütün Azərbaycan cəmiyyətini Azərbaycan dövlətinin mövcudluğu baxımından həyatı əhəmiyyət daşıyan məsələlərin, o cümlədən hakimiyyət vakuumunun aradan qaldırılması, separatçılıq və silahlı bandit dəstələrinin təhdidlərinin qarşısının alınması, döyüş qabiliyyətli ordu yaradılması məsələlərinin həll edilməsi üçün səfərbər etdi. İstər Azərbaycan gəncləri, istərsə də bütövlükdə, cəmiyyətimiz Heydər Əliyevin yorulmaz dövlətçilik fəaliyyətini yaxından izləyərək onun ətrafında sıx birləşdilər. Onun dövlətçiliyi təhdid edən qruplaşmalara qarşı çağırışlarında könüllü və kütləvi şəkildə iştirak etdilər.

Milli və dövlət müstəqilliyinin qorunması, milli identikliyin inkişafı, dünya birliyinə inteqrasiya bundan belə azərbaycanlıların milli özünüdərkini struktur hissəsinə çevrildi. Məhz müstəqil Azərbaycan dövləti üçün qürur hissi, onun hadisələrlə zəngin tarixi üçün qürur hissi, Azərbaycan millətinin dünya tarixinə töhfə verməyə hazır olması Heydər Əliyevi bu sözləri söyləməyə ruhlandırılmışdır: "Mən fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam".

Bu kontekstdə "azərbaycançılıq" dövlət siyasətinin strategiyası olaraq Azərbaycan cəmiyyətinin bu gününün və gələcəyinin müasir ideoloji qavranması ilə sıx birləşir. "Azərbaycançılıq" milli ideologiyanın əsası kimi müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin, konfessiyaların üzvi surətdə birliyini təcəssüm edir. O, milli maraqları ifadə edən güclü dövlət hakimiyyətinə və yüksək milli intizama, formalaşan milli özünüdərkə əsaslanır, ən müxtəlif sosial təbəqələrdə anlaşma axtarır, millətin və dövlətin öz potensialından irəli gələn daimi, lakin qeyri-radikal islahatçılığı təbliğ edir.

Göründüyü kimi, azərbaycançılıq ideologiyası etnik yox, siyasi və vətəndaşlıq xarakteri daşımaqla təkə müstəqil Azərbaycanın vətəndaşlarına münasibətdə deyil, həm də Azərbaycanın müstəqilliyini sevən, tam dəstəkləyən, bu ideyanı əziz tutanlara münasibətdə də öz birləşdirici funksiyasını yerinə yetirir.

Ümummilli liderin dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayında dediyi kimi, millətin və dövlətin vəhdəti və bölünməzliyi ideyası əsas götürülür : "Azərbaycançılıq - öz milli mənsubiyyətinin saxlanılması, milli mənəvi dəyərlərin saxlanması, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərin sintezi, inteqrasiyası ilə zənginləşməsi, hər bir insanın inkişafının təmin edilməsi deməkdir".

Müstəqil xarici siyasət xətti və milli ideya

Ümummilli lider Heydər Əliyevin onillik prezidentliyi dövründə ölkə kökündən dəyişmiş, daxili və xarici siyasətin bir çox istiqamətlərində əhəmiyyətli uğurlar qazanılmışdır. Azərbaycan dövləti uzunmüddətli yaşamaq qabiliyyətini, cəmiyyət isə tarixi prosesin növbəti mərhələsində iştirak etməyə hazır olduğunu nümayiş etdirmişdir. Müasir Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi həm ölkənin sadə vətəndaşları, həm də qlobal miqyaslı mühüm güc mərkəzləri üçün aksioma çevrilmişdir.

1993-cü ilin ortalarından başlayaraq, Azərbaycan strateji seçimini müəyyənləşdirdi. O, müasir, dünyəvi, beynəlxalq birliyə inteqrasiya edən, demokratik əsaslara sadıq olan ölkə kimi inkişaf etməyə başladı. Siyasi modernləşmə sahəsində artıq ilk addımlar iqtisadiyyatın güclənməsinə təkan verdi. Bu da yığılıb qalan sosial problemlərin tədricən həll olunmasına gətirib çıxardı. Hakimiyyət özü üçün müəyyən etdi ki, səylərini inkişafın yeni alətlərinin axtarışına yönəltməlidir. Çünki bilirdi ki, milli təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsində uğur bir çox hallarda inkişaf etmiş iqtisadiyyat, solumun mənəvi və intellektual səviyyəsi ilə şərtlənir. Aydın idi ki, məhz milli hisslər, milli ənənələrə dərinlikdən bağlılıq sarsılmaz və uğurlu dövlət quruculuğunun əsasını təşkil edir.

Azərbaycan milli dövlətçilik ideologiyasının əsas prinsiplərindən biri də xalqın qurduğu dövlətin müstəqil xarici siyasət xətti yeritməsi, hər şeydən əvvəl dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabərhuquqlu surətdə faydalı əlaqələr qurmaq və inkişaf etdirmək məqsədini daşıyırdı. Məlumdur ki, 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan dövlətinin yaxın qonşularımızdan Rusiya, İran və Mərkəzi Asiya respublikaları ilə münasibətləri gərginləşmişdi. Lakin Müstəqil Dövlətlər Birliyinə üzv kimi qəbul olunmağımız yaranmış vəziyyəti xeyli yüngülləşdirdi. Bununla yanaşı, qardaş Türkiyə ilə münasibətlər yenidən daha

möhkəm təməllər üzərində qurulmağa başladı. Heydər Əliyev Türkiyəyə münasibətdə xarici siyasət kursunda ciddi dəyişikliklər etdi. Bundan sonra faktiki olaraq, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində keyfiyyətcə yeni bir mərhələ başladı. Hazırda Türkiyə Azərbaycanın ən etibarlı siyasi müttəfiqidir. Eyni zamanda, qardaş ölkə bərabərhüquqlu iqtisadi tərəfdaşdır. Əminliklə demək olar ki, indi Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri bölgədə və dünyada sülhün bərqərar olması, təhlükəsizliyin təmin edilməsi işinə öz töhfəsini verir. Heydər Əliyev qonşu İran və Rusiya ilə də, uzaq ABŞ, Fransa, İngiltərə, İsrail, Çin, Yaponiya kimi güclü ölkələrlə də mehriban tərəfdaşlıq prinsipləri əsasında ikitərəfli siyasi, iqtisadi, mədəni münasibətlər yaratmağa nail oldu. Ölkələr arasındakı əlaqələr qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq prinsipi üzrə inkişaf etdi. İqtisadi və mədəni sahələrdə əlaqələr getdikcə genişləndi. Yəni məqsəd yenə də Azərbaycan dövlətçilik sisteminin möhkəmləndirilməsi, problemsiz siyasi mühitin yaradılması idi. Bu gün Azərbaycanın xarici siyasətində mühüm yer tutan siyasi istiqamətlərdən biri də Avropa qurumları ilə əməkdaşlıqdır. Avropa İttifaqına üzv olan böyük və nüfuzlu dövlətlərlə qarşılıqlı əməkdaşlıq daim inkişaf etdirilir. Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya, İtaliya, Belçika, Yunanıstan, Polşa, Rumıniya və digər Avropa ölkələri ilə müxtəlif sahələrə aid sazişlər imzalanmışdır. Bu prosesin əsasını da məhz ümummilli lider Heydər Əliyev qoymuşdur.

Xüsusi olaraq qeyd etməliyik ki, bütün bu münasibətlərin əsasında həm də Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həlli dayanırdı. Böyük siyasətçi olaraq Heydər Əliyev səfər etdiyi hər bir ölkədə, ilk növbədə, Qarabağ problemini qabardır və xarici dövlətlərin ərazi bütövlüyümüzü tanımaq və dəstəkləmək şərtlərini diktə edirdi. Şübhəsiz ki, 1996-cı ildə tarixi Lissabon Sammitində ümummilli liderin Ermənistan üzərində qazandığı diplomatik qələbə də bunun əyani sübutu idi. Dünyanın əksər ölkələri Ermənistanı məhz Heydər Əliyevin siyasəti nəticəsində işğalçı olaraq qəbul etdi və tanıdı. Bu, bir daha Azərbaycanın xarici siyasət kursunda, ilk növbədə, ölkənin, xalqın milli maraqlarının önə çəkilməsinin vacibliyini göstərirdi və Heydər Əliyev siyasi kursu bunu tələb edirdi. Məhz Heydər Əliyevin söyləri sayəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi xarici siyasətin prioriteti kimi qəbul edildi. Bu gün əsas ümummilli lider tərəfindən qoyulan həmin milli ideyanın aparıcı istiqaməti olan müstəqil xarici siyasət xətti uğurla davam etdirilməkdədir. Bu illər ərzində qazanılmış uğurları bir kənara qoyaraq, elə təkcə 2012-ci ildə bunun ən böyük nəticəsi olaraq BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv seçilməyimiz və bir il şuranın sədri olmağımızı qeyd etmək olar ki, bu da aparılan işlərin məhsuldarlığını və Heydər Əliyev siyasi kursunun bəhrəsini artıqlaması ilə göstərməkdədir.

Beləliklə, mübaliğəsiz demək olar ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin xarici siyasət məsələlərinə müstəsna əhəmiyyət verməsi, beynəlxalq miqyasda etiraf olunan uğurlu və cəsarətli addımlar atması, milli məqsədlər naminə ən nüfuzlu tribunalardan bacarıq və məharətlə istifadə etməsi Azərbaycan dövlətçiliyinin bu günü və gələcəyi baxımından son dərəcə əhəmiyyətli oldu. Məhz onun milli dövlətçilik institumuzun möhkəmləndirilməsi istiqamətində atdığı qəti addımlar, milli ideyanın təməl prinsiplərinin möhkəmləndirilməsi, tarixi-milli dövlətçilik irsimizə sahib çıxması Azərbaycançılıq məfkurəsinin təkcə

nəzəri deyil, həm də praktiki əsaslarını ortaya qoydu. Qonşu xalqlar və dövlətlər, sözün həqiqi mənasında, azərbaycançılığı, Azərbaycan milli ideyasını tanıdılar və bununla hesablaşdılar.

Xalq qəzeti.-2016.- 2 dekabr-№ 267.-S.9.

Azərbaycançılıq ideologiyası milli intibahı təmin edir

Afət Rəsulova

Birmənalı şəkildə demək olar ki, Vətənə bağlılıq, vətənpərvərlik hissi hər kəs üçün böyük duyğudur. Bu duyğularla yaşamaq həm qürurvericidir, həm də böyük fəxr deməkdir. Bu gün Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulan düzgün, məqsədyönlü siyasətin bəhrəsi olaraq ölkəmizdə vətənpərvər bir gənclik formalaşmışdır. Vətənə sevgi, bayrağa bağlılıq gəncliyin başlıca amalına və həyat tərzinə çevrilib. Ümummilli Lider Heydər Əliyev tarixi çıxışlarının birində demişdir: "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq".

Azərbaycan xalqının milli inkişaf yolunun və ideologiyasının formalaşması məhz Ulu Öndər Heydər Əliyevin müstəqil respublikamıza rəhbərliyi dövrünə təsadüf edir. İstər Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövründə istərsə də müstəqil respublikamızın Prezidentliyi zamanında bütün ruhu, qanı, canı ilə özünü azərbaycanlı sayan Dahi Öndər cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görərək, ümumxalq birliyinin dərin politoloji və nəzəri əsaslarını irəli sürdü. Böyük strateq azərbaycançılığın tarixən formalaşmış ayrı-ayrı komponentlərini vahid sistem və konsepsiya halına gətirərək, onu dövlət idarəçiliyinin elmi-nəzəri əsasına çevirdi.

Azərbaycanın Ümummilli Lideri Heydər Əliyev 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirməklə, onun siyasi və iqtisadi əsaslarını yaratmaqla yanaşı, Azərbaycan cəmiyyətinin inkişafının ideya təməli olan azərbaycançılıq konsepsiyasını irəli sürmüşdür. Bu baxımdan, demək olar ki, azərbaycançılığın bütün dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ümummilli ideologiya halına gəlməsi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasına çevrilməsi Dahi Öndər Heydər Əliyevin tarixi xidmətidir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan parlamentindəki çıxışında demişdir: "Azərbaycan ərazisində olan hər bir vətəndaş milliyyətindən, dinindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, eyni hüquqa malik olmalıdır. Əgər biz bunu əməli surətdə həyata keçirə bilsək, Azərbaycan Respublikasında olan bütün xalqların, bütün millətlərin tam birləşməsini təmin edə bilərik".

Ümummilli Lider xarici ölkələrə səfərləri zamanı azərbaycanlılarla çoxsaylı görüşlər keçirmiş, xaricdə yaşayan soydaşlarımızı daim milli ideya ətrafında birləşməyə, təşkilatlanmağa, icmalar, milli cəmiyyətlər yaratmağa səsləmişdir. Ulu Öndər daim həmvətənlərimizi yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi

həyatında fəal iştirak etməyə, eyni zamanda, Vətənlə - doğma Azərbaycanla sıx əlaqə saxlamağa, bir an da olsun Azərbaycanı təmsil etdiklərini unutmamağa çağırmışdır. 1997-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev ABŞ-a rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan diasporu qarşısında çıxışında bu istiqamətdə əsas prinsipləri müəyyən etmişdir: "Siz düşünməyin ki, Azərbaycan bizim üçün nə edib, düşünün ki, biz Azərbaycan üçün nə etmişik. Onda Azərbaycan da irəli gedər, Azərbaycan diasporu da inkişaf edər. Harada doğulmağın fərqi yoxdur, əsas odur ki, sən azərbaycanlısan, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin daşıyıcısısan".

Azərbaycançılıq millətindən asılı olmayaraq, özünü azərbaycanlı sayan vətəndaşların həmrəyliyi üçün möhkəm istinad mənbəyi, ideoloji bünövrədir. Bu ideologiyanın pozitiv xarakteri həm də bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyondan artıq azərbaycanlıyı vahid ideallar naminə səfərbər etmək qüdrəti ilə müəyyən olunur. Ulu Öndər Heydər Əliyev tarixi çıxışlarının birində bu barədə demişdir: "Hər yerdə azərbaycanlılar olanda, Azərbaycanın dayağı da daha çox olur. Bir şərtlə ki, gərək millətini, torpağını, ana Vətəni unutmayasın".

Diaspora quruculuğu dövlət siyasətinin başlıca istiqamətidir

Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını cəmləmək, müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həllinə yönəltmək, daha sıx əlaqələr yaratmaq, milli birliyə nail olmaq istiqamətində ardıcıl və sistemli iş aparmışdır. 2001-ci ilin ən yaddaqalan və milli həmrəyliyimizin nümayişinin ən yüksək zirvələrindən biri noyabrın 9-10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi olmuşdur. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 2001-ci il mayın 23-də imzaladığı Sərəncama əsasən, keçirilmiş bu qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birləşmə, həmrəyliyin təmin olunması, habelə, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün şərait yaratmışdır.

Qurultaydan sonra Azərbaycan diasporu hərəkatı tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoymuş, Ümummilli Lider Heydər Əliyev bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə" Fərman imzalamışdır. Komitənin yaradılması xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə, onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar vermişdir. Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyasında, diaspondan lobbilyə doğru inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Komitə qısa müddətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası və Azərbaycan dövləti ətrafında birləşməsi istiqamətində xeyli iş görməyə müvəffəq olmuşdur.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təbliği və inkişafında yeni mərhələ

Bütün sahələrdə olduğu kimi, Ulu Öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev diaspora quruculuğu sahəsinə xüsusi diqqət ayırmışdır. Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkmiş, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirmişdir. Dövlət başçısı müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır. Prezident İlham Əliyev çıxışlarında dəfələrlə qeyd etmişdir ki, xarici ölkələrdə milli adət-ənənələrimizin təmin olunması şərtilə dünya birliyinə inteqrasiya etmək başlıca prioritetlərdən olmalıdır: "Azərbaycan xalqı əsrlər boyu müstəqillik həsrətində idi. Biz müxtəlif dövrlərdə başqa-başqa dövlətlərin tərkibində yaşamışıq. Amma öz milli xüsusiyyətlərimizi itirməmişik. Nəyin hesabına? Onun hesabına ki, öz ana dilimizi, mədəniyyətimizi saxlaya bilmişik, ədəbiyyatımız inkişaf edib, milli ənənələrimiz qorunub saxlanılıbdır. Budur, hər bir xalqın milli identifikasiyasını şərtləndirən əsas məsələlər".

Prezident İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli Sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni nəfəs verməklə ən əlamətdar hadisələrdən biri kimi yadda qalmışdır. Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsində isə məqsəd hesabat dövründə diaspor quruculuğu istiqamətində görülmüş işləri dəyərləndirmək, habelə, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzləşdiyi bəzi problemləri, yaşadıkları ölkələrin siyasətinə təsir imkanlarını öyrənmək, onların tarixi Vətənlə daha geniş əlaqələrinin qurulmasına xidmət edən tədbirlərin hazırlanmasını təmin etməkdən ibarət olmuşdur.

2016-cı ilin iyununun 2-dən 3-dək Bakı şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının 4-cü Qurultayı dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyondan çox soydaşımızın növbəti birlik və həmrəylik təntənəsinə çevrilib.

İki gün davam edən Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsi və qonaq iştirak edib. Qonaqların içərisində xarici ölkələrin Azərbaycana dost münasibəti ilə tanınan nüfuzlu siyasətçiləri, ictimai xadimləri, elm adamları və bir neçə ölkənin yüksək vəzifəli şəxsləri, parlament üzvləri də olub. Xaricdən dəvət edilən qonaqlarla yanaşı, qurultayın işinə Azərbaycanın müxtəlif dövlət və hökumət strukturlarının, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı qurumların, siyasi partiyaların təmsilçilərindən ibarət 360 nəfərlik nümayəndə heyəti də qatılıb. Qurultayda diaspor rəhbərləri müasir dövrdə informasiya müharibəsi, bu sahədə yeni fəaliyyət mexanizmlərinin tətbiqi, Azərbaycan diaspor hərəkətində gənclərlə bağlı yeni strategiyanın hazırlanması, yeni global iqtisadi tendensiyalar fonunda lobbı quruculuğu, cəmiyyətə inteqrasiya, siyasi həyatda iştirak və digər bu kimi əhəmiyyətli mövzularda fikir mübadiləsi aparılıb, rəy və təklifləri səsəndirilib. Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində qarşıda duran vəzifələr, təbliğat işində müasir metodların və

informasiya texnologiyalarının tətbiqi, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları və s. prioritet məsələlər müzakirə olunub. Qurultayda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev diaspora quruculuğundan, azərbaycançılıq ideologiyasının təbliğindən, Azərbaycan həqiqətlərindən, xüsusilə də, Dağlıq Qarabağ problemindən danışıb: "Kəmiyyət və keyfiyyət baxımından diaspor təşkilatlarımız böyük yol keçib, önəmli rol oynamaqdadır. Heydər Əliyev sovet dövründə başqa respublikalarda yaşayan azərbaycanlılara xüsusi diqqət göstərirdi. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 800 azərbaycanlı gənc imtahan vermədən Rusiya və digər sovet ölkələrinin ən qabaqcıl ali məktəblərində təhsil alırdı. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü təsis edilib. Bu gün dünyanın müxtəlif yerlərində istənilən tədbiri keçirə, Azərbaycan reallıqları ilə dünya ictimaiyyətini geniş tanış edə bilirik. Qurultayda səslənən fikirlər imkanlarımızı daha da genişləndirəcək".

Dövlət başçısı dünyada yaşayan azərbaycanlıların tarixi Vətənləri ilə əlaqələrini kəsməsini istəmədiyini vurğulayıb: "Bu halda, Azərbaycan dövləti onlara daha çox dəstək verəcək. Xaricdə milyonlarla azərbaycanlı yaşayır. Mən istəyirəm ki, azərbaycanlılar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal rol oynasınlar. Yetişən gənclər də Azərbaycanla bağlı olmalı, Azərbaycan dilini bilməlidir. Xaricdə 160-dan çox həftəsonu Azərbaycan məktəbi fəaliyyət göstərir. Xaricdə yaşayan diaspor təşkilatları arasında koordinasiya işi aparılmalıdır".

Müasir dövrdə Azərbaycanın dünyada yerinin və rolunun artması, sosial-iqtisadi imkanlarının genişlənməsi, onu deməyə əsas verir ki, bundan sonra da Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, doğma Vətənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcəkdir.

Səs.-2016.-3 dekabr-№ 223.-S.11.

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği milli birliyin gücləndirilməsinə töhfədir

Zahid İlhamoğlu

Hazırda bir çox ölkələrdə siyasi, dini, məzhəb, etnik, mədəni zəmində özünü göstərən münaqişələr nəticəsində daxili sabitliyin pozulduğu, vətəndaş qarşıdurmalarının yaşandığı bir vaxtda Azərbaycan özünün milli birlik modeli ilə daha çox diqqəti cəlb edir. Ölkəmizdəki bugünkü sabitliyin, cəmiyyətdaxili və dövlət-cəmiyyət münasibətlərindəki harmoniyanın təməlinə məhz milli-mənəvi birlik dayanır.

Azərbaycandakı milli birlik mühitinin formalaşması isə cəmiyyətin bütün kəsimlərinin mənafeyini ifadə edən və hər bir Azərbaycan vətəndaşını, azərbaycanlıyı öz ölkəsi, vətəni ətrafında birləşdirən azərbaycançılıq ideyasının təbliği və real ictimai-siyasi münasibətlər sferasında tətbiqi sayəsində mümkün olub.

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği ən müxtəlif sferalarda və fasiləsiz olaraq aparılır. Ümummilliyet lider Heydər Əliyevin təkml ideologiya şəklində saldıqı azərbaycançılıq konsepsiyasına sadıq qalan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanda milli birlik özünü daha qabarıq formada göstərir. Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin qorunmasına, tarixinin öyrənilməsinə xidmət edən dövlət siyasəti, 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün hər il müxtəlif səviyyələrdə təntənə ilə qeyd olunması, 2001-ci ildə əsası qoyulan və 2016-cı il 3-4 iyun tarixlərində dördüncüsü keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının qurultayları hər bir soydaşımızı Azərbaycan ətrafında sıx birləşdirərək, milli maraqları müdafiəyə təşviq edir. Bununla yanaşı, məktəblərdə uşaqlara dövlət rəmzləri, ölkənin zəngin tarixi, mədəni irsi öyrədilir, vətənə məhəbbət hissi aşılanır. Müxtəlif hökumət və qeyri-hökumət qurumlarının uşaq, yeniyetmə və gənclər arasında hər il təşkil etdiyi bilik müsabiqələri, Azərbaycanın bölgələrini, mədəniyyətini, tarixini tanıdan layihələr də vətənpərvərliyin güclənməsinə və bu ideologiyanın nəsil-dən-nəslə ötürülməsinə töhfədir. Həmçinin görülən işlərin, eləcə də Azərbaycan xalqının qədim tarixinin, mədəniyyətinin, mədəni-mənəvi irsinin müasir auditoriyaya çatdırılmasında kütləvi informasiya vasitələrinin üzərinə götürdüyü vəzifə azərbaycançılıq ideologiyasının təbliğində mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Görülən işlərin nəticəsi olaraq, bu gün azərbaycançılıq ideologiyası cəmiyyətimizdə harmoniya və sabitliyin, sağlam ictimai münasibətlərin möhkəm əsasını təşkil edir.

Azərbaycançılıq ideyasını milli birlik ideologiyasına çevirən tarixi zərurət

Azərbaycançılıq ideyasının əhəmiyyətindən bəhs edərkən onun milli birliyin təməl prinsipinə çevrilməsində məhz müasir Azərbaycan gerçəkliyinin rolunu qeyd etmək lazımdır.

Xatırladaq ki, müstəqilliyin əldə edilməsi ilə Azərbaycanda siyasi-iqtisadi və ideoloji sferalarda baş verən kəskin dəyişikliklər situasiyaya özünəməxsus reaksiya verən cəmiyyətdə milli enerjinin idarə olunması, dövlətin və xalqın mənafeyi naminə ideoloji həmrəyliyin yaradılmasını tələb edirdi. 1991-1993-cü illərin təcrübəsi göstərdi ki, cəmiyyəti birləşdirən, eləcə də dövlətin siyasi, iqtisadi, mədəni inkişafı üçün milli mənafeyə xidmət edən ideoloji əsaslar olmadıqda cəmiyyətdaxili konfliktlərin yaranması və genişlənməsi üçün əlverişli şərait yaranır. İdeoloji boşluğun yarandığı belə mühitdə çox vaxt maraqlı xarici qüvvələrin əli ilə cəmiyyətə yad, zərərli ideologiyaların şüurlara nüfuz etdirilməsi və milli enerjinin manipulyasiyası təhlükəsi meydana çıxır.

Məhz 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan cəmiyyətində belə bir ideoloji boşluq yaranmışdı. Məlum olduğu kimi, müstəqilliyin qazanılması ilə respublikada kommunizm ideologiyasından imtina edildi, lakin onun əvəzində ölkənin ən təlatümlü günlərində cəmiyyəti vahid bir orqanizm kimi bütöv saxlaya biləcək, təhlükəli tendensiyalara qarşı siper olacaq konkret ideya irəli sürülmədi. Bunun məntiqi nəticəsi kimi, həmin dövrdə Azərbaycan cəmiyyətində yaranan ideoloji boşluq ölkəni dini-ideoloji poliqona çevirmək təhlükəsi ilə üz-üzə qoydu. Cəmiyyətdə geniş vüsət alan ideoloji uçurumlar, etnik zəmində qarşıdurma təhlükəsi cəmiyyətdaxili parçalanma səviyyəsinə gəlib çıxmışdı. Ümumiyyətlə, dünya təcrübəsi ilə də təsdiqlənib ki, cəmiyyət daxilindəki ideoloji çatlar, boşluqlar vaxtında aradan qaldırılmadıqda proses daha da dərinləşir, ideoloji parçalanma ictimai həyatın bütün sferalarına mənfəə təsir göstərir. Məhz həmin illərdə Azərbaycanda vahid siyasi rəhbərliyin və ideoloji birliyin olmaması ölkədə etnik zəmində qarşıdurma, separatizm meyillərinin yaranmasına səbəb oldu. Əsasən xaricdən təşkil və idarə olunan bu proses cəmiyyətin siyasi-ideoloji müdafiədən məhrum olduğu bir dövrdə ağır fəsadlara gətirib çıxara bilərdi.

Beləliklə, Azərbaycanda ictimai münasibətlərdə müşahidə olunan deqradasiya, mədəni aşınmanın qarşısını ala biləcək, cəmiyyətdə etno-dini birliyi bərpa edə biləcək milli ideologiyaya ehtiyac var idi. Məhz belə bir çətin və məsuliyyətli dövrdə xalqın tələbi ilə ölkə rəhbərliyinə gələn Ümummilli lider Heydər Əliyev ilk növbədə diqqəti dövlətçiliyin qorunub saxlanmasında böyük əhəmiyyətə malik olan milli birliyin yaradılması və yeni cəmiyyət quruculuğu prosesinə yönəltdi. Bu məsələdə ideoloji faktorun rolunu düzgün dəyərləndirən Ulu öndər azərbaycançılıq məfkurəsini cəmiyyətdəki bütün etnosların və konfessiyaların maraqlarını ödəyəcək, ideoloji yarıqlara bölünmüş Azərbaycan cəmiyyətini birləşdirəcək ideya-siyasi struktur kimi irəli sürdü.

Ümumiyyətlə, azərbaycançılığın ideya əsasları olan tarixi yaddaşın, milli adət-ənənələrin, ana dilinin qorunması, milli şüurun oyadılması və s. məqamlar XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində milli maarifçilik hərəkatının nümayəndələrinin və həmin dövrün başqa ziyalıların əsərlərində, publisistik yazılarında irəli sürülüb.

Lakin ilk dəfə olaraq məhz Ümummilli lider bu ideyanı tam dolğun konsepsiya şəklinə salaraq onu yeni çalarlarla zənginləşdirdi. Azərbaycançılıq ideologiyası dinindən, dilindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlına vahid amal, ideya və Vətən ətrafında birləşdirir. Azərbaycançılığı

təbliğ etməkdə Ulu öndərin məqsədi yaşadığı məkandan asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlıya, soydaşımıza vətənpərvərlik hissini, tarixi torpaqlarımıza, dilimizə, mədəni irsimizə, dövlət rəmzlərimizə məhəbbət aşılamaq idi.

Azərbaycançılığı dövlət siyasətinin əsas ideya bazasına çevirən Ulu öndər Heydər Əliyev 2001-ci il noyabrın 9-da Dünya Azərbaycanlılarının Birinci Qurultayındakı çıxışında onun əsas mahiyyətini soydaşlarımızın diqqətinə çatdırıb: “Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq”.

Azərbaycançılığın dövlət siyasəti səviyyəsinə yüksəldilməsini göstərən ən bariz cəhət bu ideologiyanın əsas prinsiplərinin Konstitusiyanın müddəalarında öz əksini tapmasıdır. Xalqın öz liderinə olan rəğbəti, inamı da azərbaycançılıq ideologiyasının ictimai şüurda özünə möhkəm yer tapmasına səbəb oldu.

Azərbaycançılıq prinsipləri xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərindən qaynaqlanır

Hazırkı dövrdə cəmiyyətimizdə mənəvi-psixoloji sabitliyin möhkəmlənməsinin əsas səbəbi dövlətin istər daxili, istərsə də xarici siyasətində azərbaycançılıq prinsiplərinə sadıq qalması gerçəkdir. Bu isə Azərbaycanda müasir cəmiyyət quruculuğu prosesinin uğurla həyata keçməsində əsas faktorlardan biri kimi çıxış edir.

Bu gün azərbaycançılıq respublikamızda müxtəlif xalqların, konfessiyaların nümayəndələrinin ötən yüzilliklərdə olduğu kimi, birgə qarşılıqlı anlaşma və harmoniya şəraitində yaşamasına və ölkənin gələcəyi naminə birgə çalışmasına zəmin yaradıb. Vahid milli ideologiyanın mövcudluğu, milli ideologiya insanları cəmiyyətin tamhüquqlü üzvü kimi özlərini topluma yararlı fərd kimi hiss etməyə, müəyyən məsuliyyət daşımağa və vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirməyə ruhlandırır.

Azərbaycançılıq ideyasının multikulturalizm prinsipi ilə ahəngdar uzlaşması və buna xidmət edən dövlət siyasəti böyük önəm və maraq kəsb edir. Qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan əsrlər boyu müxtəlif mədəniyyətlərə, dinlərə mənsub olan insanların mehriban şəraitdə birgə yaşadığı məkən olub. Azərbaycan dini, irqi, etnik, mədəni ayrı-seçkiliyin olmadığı bir ölkədir. Əhalisinin böyük hissəsinin İslam dininə etiqad etdiyi Azərbaycan toplumu müxtəlif konfessiyalar və etnik qruplar arasında qarşılıqlı anlaşma, sülhsevərlik, tolerantlıq kimi insani dəyərlərə sahibdir. Azərbaycan xalqının kökündən, milli-mənəvi dəyərlərindən irəli gələn xoşgörü və tolerantlıq əsrlər keçsə də, dəyişməyərək, müasir cəmiyyətimizin ayrılmaz xarakterik xüsusiyyətinə çevrilib. Təqdirəlayiq haldır ki, müstəqil Azərbaycan Respublikasının konstitusion əsasları xalqımızın əsrlərdən gələn bu kimi yüksək mənəvi dəyərlərinə söykənir. Azərbaycan Konstitusiyasının və digər qanunlarının müddəaları da ölkəmizdəki tolerant mühiti hüquqi baxımdan əsaslandırır. Hər bir kəs hüquqi, dünyəvi, unitar dövlət olan Azərbaycanda başqalarının hüquqlarına xələl gətirmədən öz etiqadına və adət-ənənələrinə sadıq qalmaq imkanına sahibdir.

Bunlar onu göstərir ki, Azərbaycanda həyata keçirilən dövlət quruculuğu prosesində milli dəyərlər, xalqın mədəni-psixoloji xüsusiyyətləri hər zaman nəzərə alınır. Məhz buna görə də dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırılan azərbaycançılıq ideologiyası müasir demokratiyanın təməlinə dayanan vətəndaşlıq, dünyəvilik, qanunun aliliyi prinsipləri ilə xalqımızın milli-mədəni irsindən irəli gələn tolerantlıq, çoxmədəniyyətlilik, vətənpərvərlik, ədalət, milli birlik kimi dəyərlərin birləşməsinin uğurlu formulu kimi özünü göstərir. Bu səbəbdən də qonşu regionlarda dini, etnik zəmində yaşanan təlatümlər fonunda Azərbaycan “sabitlik adası” kimi öz yolunda irəliləməkdə davam edir.

Beləliklə əminliklə söyləyə bilərik ki, harada olmasından asılı olmayaraq, soydaşlarımız daha böyük həmrəyliyə nail olaraq yüksək milli şüur səviyyəsi nümayiş etdirirlər. Bu gün hər bir azərbaycanlı həmrəyliyin və milli birliyin önəmini dərk edir və bu sərvəti əziz tutur. Məhz bu ideoloji əsasla hər bir çətinliyin öhdəsindən gəlmək, Azərbaycanın davamlı inkişafını təmin etmək və daha böyük uğurlar əldə etmək mümkündür.

Yeni Azərbaycan.-2016.-3 dekabr.-№ 223.-S.6.

Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətində azərbaycançılıq ideologiyası

Mübariz Qurbanlı,

Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri,
YAP icra katibinin müavini

Bəşəriyyətin tarixi təkamül prosesi göstərdi ki, hər bir dövlətin uzunömürlüyünü təmin edən, cəmiyyəti öz ətrafında birləşdirməyə qadir, eyni zamanda xalqın mental düşüncəsində dərin kök salmış bir ideologiyaya ehtiyac vardır. Bu faktor çoxmillətliyi və çoxkonfessiyalıqlığı ilə tanınan ölkələr üçün daha aktualdır - desək, yanılmırıq. Dünyaya və regiona hegemonluq iddiasında olan qüvvələrin maraqlarının kəsişdiyi coğrafi məkanda yerləşən Azərbaycan məruz qaldığı xarici təhdidlərə daim ölkədə mövcud olan etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərin həmrəyliyi, birliyi şəraitində sinə gərərək yalnız öz mövcudluğunu qorumamış, həm də dünya sivilizasiyasına zənginliyi ilə yadda qalan maddi-mənəvi irs bəxş edə bilmiş, Müsəlman Şərqiində çoxsaylı illərə imza atmışdır. Bu baxımdan, əminliklə deyə bilərik ki, multikultural cəmiyyət anlayışı mahiyyət etibarilə çağdaş dövrdə birləşdirici faktor və həmrəyliyimizin ifadəçisi kimi çıxış edən azərbaycançılıq məfkurəsinə yad olmayan sosial münasibətlər toplusudur. Ona görə də Prezident İlham Əliyev bu anlayışın dilimizə yeni söz kimi daxil olmasına baxmayaraq, ənənə baxımından qədim olduğunu bildirir: “Leksikonumuzda nisbətən yeni söz olan multikulturalizm ənənələri Azərbaycanda əsrlər boyu həmişə mövcud olub. Sadəcə, müxtəlif cür adlanıb, lakin mahiyyəti dəyişməyib”.

Azərbaycançı düşüncə, hətta SSRİ kimi böyük imperiyanın dünyadan təcrid olunma şəraitində xalqları həm cismani, həm də öz təbliğat maşını vasitəsilə mənəvi əsarətdə saxladığı illərdə də aktuallığını itirməmişdir. 70 illik Sovet işğalı dövrü yaşadığımız təbəddülatlar göstərdi ki, ölkədə müxtəlifliklər arasında birlik sosial sifariş olmaqla yanaşı, onun təmin edilməsi lider şəxsiyyətlərin qətiyyəti, xalqın maraqları və mənafeələrinə sadiqliyindən irəli gəlir.

Ulu öndər Heydər Əliyev hələ SSRİ dövründə ölkəyə rəhbərlik etdiyi illərdə xalq üçün taleyüklü olan çox çətin bir missiyanı yerinə yetirmişdi. O, ictimai səviyyədə çətinliklə də olsa, mövcudluğunu qoruya bilmiş azərbaycançı məfkurəni dövlət səviyyəsinə qaldıraraq işğalın vurduğu zərbələrin təsiri altında müvazinətini itirmiş xalqla onun maddi-mənəvi tarixi arasında varislik əlaqələrini dirçəldib möhkəmləndirmişdir. Təsədüfi deyil ki, Azərbaycan cəmiyyətində bir ideologiya ilə paralel, Heydər Əliyev şəxsiyyəti də birlik və həmrəyliyin simvoluna çevrilmişdir. Çünki məhz bu tarixi şəxsiyyətin bəsinə sayəsində hələ SSRİ dövründə azərbaycançılığın mədəni, siyasi-ideoloji və sosial-iqtisadi əsasları yaradılmışdır.

Məlumdur ki, tarixi şəxsiyyətlər, o cümlədən liderlər xidmətlərinin miqyasına görə fərqli səviyyədə qəbul olunurlar. Elələri var ki, yalnız öz doğma Vətəninə tanınır, hörmətlə yad edilir, elə simalar da var

ki, onlar zaman və məkan anlayışına sığmayaraq öz xalqının tək-cə sevimlisinə yox, həm də idealına çevrilir. Ulu öndər Heydər Əliyevin bütün sahələrdə qurucu istiqamət üzrə təşəbbüskar aktivliyi, strateji hədəflərə doğru qətiyyətli irəliləyişi, Azərbaycanın perspektivləri üçün yorulmaz fəaliyyəti onu başqaları üçün də örnək simaya çevirdi.

Azərbaycançı düşüncənin inkişafında və yayılmasında göstərdiyi xidmətlər, ümumiyyətlə, bənzərsiz liderlik keyfiyyətləri ilə yanaşı, bir siyasi ideoloq və strateq olaraq da Heydər Əliyev Azərbaycan coğrafiyasına, yalnız bir zamana sığmayan milli və milli olduğu qədər də bəşəri şəxsiyyət kimi qəbul edilir. Ulu öndər Azərbaycan SSR-in rəhbərliyinə gələrkən respublikada çox fərqli - millilikdən get-gedə uzaqlaşan, iqtisadiyyatı tənəzzülə uğrayan və mərkəzdən tam asılı bir idarəçilik mexanizmi mövcud idi. Məhz Heydər Əliyevin atdığı uzaqgörən addımlar, gələcək perspektivə hesablanmış işlər Azərbaycanı fərqli məcraya yönəltdi. Bir xalq iqtisadi, mədəni və mənəvi tənəzzüldən qurtulmuş oldu.

İmperiya siyasətinin müstəmləkə torpaqlarına yalnız xammal bazası kimi yanaşdığı, istehsal müəssisələrinin yaradılmasına hər cür maneçilik törədildiyi vaxtda Sovet rejiminin analoji addımı bu dəfə Heydər Əliyevin Azərbaycan təəssübkeşliyi, xalqın maraqlarını özündə əks etdirən qəti və uzaqgörən strategiyası qarşısında iflasa uğradı. Belə ki, ötən əsrin 70-ci illərinin sonu, 80-ci illərin əvvəllərində əsas qoyulmuş və inşa edilmiş müəssisələr Azərbaycanı yalnız aqrar ölkə və xammal bazası rolu oynayan müstəmləkə çərçivəsindən çıxararaq SSRİ-nin güclü iqtisadiyyata malik sənaye mərkəzlərindən birinə çevirmişdir. Ümummillə lider həmin dövrü belə səciyyələndirirdi: “O illər biz müstəqilliyimizdən məhrum olsaq da, Azərbaycan xalqımızın, millətimizin daxili potensialını hərəkətə gətirərək inkişaf etmiş, böyük nailiyyətlər əldə etmiş və müstəqilliyi elan edərkən böyük iqtisadi və intellektual potensiala malik olmuşdur. Azərbaycanın müstəqil dövləti onun böyük iqtisadi və intellektual potensialı üzərində qurulubdur”. Bunlar azərbaycançılığın formalaşmasının sosial-iqtisadi əsaslarını təşkil edən xidmətlərin bir nümunəsi idi.

Eyni zamanda, azərbaycançılıq ideyasının öyrənilməsi sahəsində ciddi araşdırmalar apararı görkəmli ideoloq və tədqiqatçı, akademik Ramiz Mehdiyev müstəqil Azərbaycanın əsas ideyasının azərbaycançılıq olduğunu bildirib. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyəti ilə fəxr etməlidir, biz azərbaycançılığı -Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət və ənənələrini inkişaf etdirməliyik.

Həmçinin, Heydər Əliyevin təhsil almağa göndərdiyi çoxsaylı tələbələr və müdavimlər sonralar dövlət müstəqilliyimizin, ərazi bütövlüyümüzün qorunmasında və Azərbaycanın həyatında hərtərəfli xidmətləri ilə yadda qalmışlar. Burada bir məqamı xüsusi qeyd etməliyik. Azərbaycançılıq məfkurəsinin mənəvi əsasını təşkil edən Azərbaycan dilinin 1978-ci ildə qəbul edilmiş Konstitusiyada dövlət dili kimi təsbit edilməsi Heydər Əliyev dühasının unikal nailiyyəti idi. Akademik Ramiz Mehdiyev bu barədə yazır: “Ana dilinə münasibətin ifrat dərəcədə siyasiləşdirildiyi və çox vaxt əsassız siyasi ittihamlar üçün zəmin olduğu illərdə Heydər Əliyev Azərbaycan dilinin məişət və ədəbi dil səviyyəsindən dövlət dili

səviyyəsinə çatdırılmasına yönəlmiş fəaliyyətlə kifayətlənməyib, həm də öz şəxsi nümunəsi ilə ana dilimizin nüfuzunu artırır, onun elmi cəhətdən öyrənilməsi, geniş yayılması üçün stimül yaradırdı”. Bütün bunlar Vətəndaş, Şəxsiyyət və Lider kimi Heydər Əliyevin dövlətçilik təfəkkürü və azərbaycançılıq məfkurəsinə ən çətin dövrlərdə də sadıq qalaraq Azərbaycanda milli mənlük şüurunun inkişafındakı xidmətlərinin bariz nümunəsidir.

Akademik Ramiz Mehdiyevin “Azərbaycanda müstəqil dövlətçiliyi yaradan və yaşadan - ümummillik lider Heydər Əliyevin qadir siyasətidir” adlı məqaləsində qeyd etdiyi kimi, müasir mərhələdə siyasi mübarizədə və dövlətin idarə edilməsində dil amilindən Heydər Əliyev kimi ustalıqla istifadə edə bilən başqa bir dövlət başçısı, başqa bir siyasi lider göstərmək çətindir. Bu, ilk növbədə onun ana dilini, öz xalqının arzu və istəklərini dərinləndirən bilməsi ilə izah edilir. Bir dəfə ulu öndər demişdir: “Mən hər bir dilə öz hörmət və ehtiramımı bildirirəm. Amma hesab edirəm ki, öz dilimizlə - Azərbaycan dili ilə hər birimiz fəxr edə bilərik. Çünki bu, zəngin dildir, artıq dünyada tanınmış dildir. Xalqımızın adı da tanınıb, respublikamızın adı da tanınıb, dilimizin adı da tanınıb. Bu, reallıqdır”.

İnamla demək olar ki, Heydər Əliyev özünün çoxillik yorulmaz, titanik fəaliyyəti ilə həm Azərbaycan dövlətinin, həm də Azərbaycan dilinin nüfuzunu yüksəltmişdir. Məhz onun müdrik rəhbərliyi ilə Azərbaycan dili dünyanın siyasi xəritəsində öz yerini tutmuş dövlətimizin rəsmi dilinə çevrilmişdir.

Beləliklə, Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqil Azərbaycan Respublikasında millətin özünü təsdiqi üçün çox vacib olan, onun hələ keçən əsrin 70-ci illərindən başladığı siyasət uğurla davam etdirildi - dilimizə tam dəyərli dövlət dili statusu verilməsi və ondan dövlət idarəçiliyinin və ictimai həyatın bütün sahələrində fəal istifadə olunmasının təmin edilməsi vəzifəsi həyata keçirildi. Bu, yalnız ardıcıl, çoxillik və ən başlıcası, hərtərəfli düşünülmüş, ölçülüb-biçilmiş dövlət siyasəti sayəsində mümkün oldu.

Görkəmli akademikimizin də qeyd etdiyi kimi, milli ideyanı milli gerçəkliyə və tarixi taleyə çevirən əsas qüvvə lider faktorudur. Dünya tarixi də, müstəqillik tariximiz də bunu sübut edir. Xalqın dəstəklədiyi və siyasi liderin fəhmlə duyduğu təməl dəyərlər məsələsində konsensus dövlətin sabitliyi və inkişafının dəyişməz şərtidir.

Ulu öndərin missiyasının yalnız Azərbaycan dövlətinin dayaqlarının möhkəmləndirilməsi, müstəqilliyin inkişafı və dövlətçilik tariximizin müasir mərhələsinin sürəkliliyinin təmin edilməsi kimi şərəfli bir vəzifəni yerinə yetirməklə məhdudlaşmadığını qeyd edən akademik Ramiz Mehdiyev Heydər Əliyevin müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılması konsepsiyasını həyata keçirdiyini, eyni zamanda Azərbaycan vətəndaşlarını birləşdirən, xalqımızı beynəlxalq aləmdə vahid amal, əqidə, məqsəd və məram ətrafında səfərbər edən milli təlim - azərbaycançılıq ideologiyasını da yaratdığını qeyd edib. Xalqımızın ümummillik lideri Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan dövlətinin təməlini qoymaqla müqəddəs bir missiyanı gerçəkliyə çevirib: milliliklə dövlətçiliyi bir-birinə qovuşdurub, onların sarsılmaz vəhdətini təmin edib. Dünyadakı hər bir xalqın arzusunda olduğu bu əlçatmaz ideal Azərbaycan adlı məkanda da reallaşmışdır.

Məhz müstəqil Azərbaycan dövləti üçün qürur hissi, onun hadisələrlə zəngin tarixi üçün qürur hissi, Azərbaycan millətinin dünya tarixinə töhfə verməyə hazır olması Heydər Əliyevi bu sözləri söyləməyə ruhlandırmışdır: "...fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam".

Bu kontekstdə azərbaycançılıq dövlət siyasətinin strategiyası olaraq Azərbaycan cəmiyyətinin bugününün və gələcəyinin müasir ideoloji qavranması ilə sıx birləşir. Azərbaycançılıq milli ideologiyanın əsası kimi müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin, konfessiyaların üzvi surətdə birliyini təcəssüm edir. O, milli maraqları ifadə edən güclü dövlət hakimiyyətinə və yüksək milli intizama, formalaşan milli özünüdərkə əsaslanır, ən müxtəlif sosial təbəqələrdə anlaşma axtarır, millətin və dövlətin öz potensialından irəli gələn daimi, lakin qeyri-radikal islahatçılığı təbliğ edir.

Azərbaycançılıq xalqımızın iztirabları ilə yoğrulmuş tarixi dəyərdir, real müstəqilliyə nail olunması, vahid, bölünməz Azərbaycanın qorunması və möhkəmləndirilməsi üçün açardır. Bu gün azərbaycançılıq milli həyatın, konfessiyaların harmoniyasının çoxəsrlik ənənəsi, ölkədə yaşayan bütün millət və etnik qrupların qardaşlığının, qarşılıqlı əlaqə və qarşılıqlı təsirinin tarixi, onların ümumi taleyi və müstəqil Azərbaycanın bütövlüyü uğrunda birgə mübarizələrinin tarixi təcrübəsidir.

Beləliklə, azərbaycançılıq ideologiyası etnik yox, siyasi və vətəndaşlıq xarakteri daşıyır, yalnız müstəqil Azərbaycanın vətəndaşlarına münasibətdə deyil, Azərbaycanın müstəqil dövlətçilik ideyasını əziz tutanlara münasibətdə də öz birləşdirici funksiyasını yerinə yetirir.

Nəticədə, Heydər Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında dediyi kimi, millətin və dövlətin vəhdəti və bölünməzliyi ideyası əsas götürülür. Heydər Əliyev demişdir: "Azərbaycançılıq - öz milli mənsubiyyətinin saxlanılması, milli-mənəvi dəyərlərin saxlanılması, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərin sintezi, inteqrasiyası ilə zənginləşməsi, hər bir insanın inkişafının təmin edilməsi deməkdir".

Günümüzdə etnokonfessional zənginliyi özündə yaşadan və birləşdirən ideoloji baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq məfkurəsi müstəqil Azərbaycan dövlətinin ana xəttini təşkil edir. Təsadüfi deyil ki, ulu öndər siyasi hakimiyyətə qayıdışının ilk günündə etdiyi çıxışda azərbaycançılığı dövlət idarəçiliyi fəlsəfəsində əsas tezis kimi irəli sürmüşdür: "Azərbaycan Respublikasının ərazisində olan hər bir vətəndaş milliyyətindən, dinindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, eyni hüquqa malik olmalıdır. Əgər biz bu məfhumları rəhbər tuta bilsək və bunu əməli surətdə həyata keçirə bilsək, biz Azərbaycan Respublikasında olan bütün xalqların, bütün millətlərin tam birləşməsini təmin edə bilərik. Bu bizim əsas vəzifələrimizdən biridir".

Dövlət müstəqilliyinin ilk illərində bir tərəfdən ayrı-ayrı şəxslərin şəxsi və qrup mənafeləri, bir tərəfdən hakimiyyətdə olan şəxslərin səbatsızlığı, səriştəsiz idarəçiliyi, digər tərəfdən də ölkəni, xalqı birləşdirəcək xarizmatik liderin və vahid ideologiyanın olmaması müstəqil həyata yenicə qədəm qoymuş Azərbaycan Respublikasının gələcək mövcudluğunu təhlükə qarşısında qoyurdu. Müdriklərin belə bir deyimi var: "Ağıllı insanlar qarşıya çıxan çətinliyi dəf etmək üçün, öncə onu yaradan səbəbləri aradan qaldırırlar". Böyük ideoloq və strateq kimi Heydər Əliyev tarixən mövcud olan və müxtəlif formalarda -

məişət, ədəbiyyat, mədəniyyət, ictimai münasibətlər və s. müstəvidə təzahür edən azərbaycançılığın ayrı-ayrı komponentlərini birləşdirib bu ideologiyayı müstəqil Azərbaycanın dövlət idarəçiliyinin ana xətti və elmi-nəzəri əsasına çevirməsi təkcə dövlətçilik deyil, bəşəri dəyərlər baxımından da uzaqgörən addım idi. Çünki azərbaycançılıq, təkcə ölkə daxili üçün deyil, həm də yaxınlı-uzaqlı dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyondan artıq soydaşımızı birləşdirəcək, onların müstəqil Azərbaycana doğma ocaq kimi baxmalarına səbəb olacaq məfkurə, Heydər Əliyevin simasında zəngin dövlətçilik təcrübəsinə malik liderin öz xalqı, dövləti qarşısında göstərdiyi əvəzsiz xidmətdir.

Azərbaycançılıq məfkurəsini cəmiyyətdə sabitlik, əmin-amanlığı təmin edib dövlətçiliyin stabil əsaslar üzərində tərəqqisinə geniş üfüqlər açmaqla yanaşı, digər tərəfdən öz humanist və bəşəri mahiyyəti ilə xarakterizə etmək olar. Nəzərə alsaq ki, burada həm də ayrı-ayrı din, dil və mədəniyyət daşıyıcılarına nəinki toxunulmazlıq hüququ verilir, hətta azlıq və çoxluq təşkil etməsindən asılı olmayaraq bərabər miqyasda hörmət, ehtiram göstərilir, bu ideologiyanın humanist və bəşəri mahiyyətini aydın təsəvvür etmək olar.

Qürur hissi ilə deyə bilərik ki, bu gün azərbaycançılıq məfkurəsi multikultural münasibətlərin hakim olduğu Azərbaycan cəmiyyətində və ictimai-siyasi münasibətlərin qeyri-müəyyənliyi ilə diqqəti cəlb edən beynəlxalq aləmdə öz orjinallığı ilə seçilir. Hər iki məfhum bir-biri ilə üzvi vəhdət təşkil edən ideologiya və həyat norması kimi ölkədaxili ictimai-siyasi və sosial-mədəni münasibətlərin tənzimləyicisi və hərəkətverici qüvvəsi qismində çıxış edir, ziddiyyətlər və təlatümlər burulğanında siyasi maraqların diktəsi altında hərəkət edən Qərblə Şərqi qovşağında qərar tutmuş Azərbaycanın alturist düşüncədən qaynaqlanan, bəşəri dəyərlərə ciddi önəm verən, mənəviyyatı və humanist prinsipləri bütün maraqların fəvqündə saxlayan davranış tərzində öz aydın ifadəsini tapmışdır.

Məhz etnik-mədəni müxtəlifliklər arasındakı münasibətlərin düzgün tənzimlənməsi işində respublikamızın spesifik sülhsevər siyasətinin nəticəsidir ki, bu gün heç kim, hətta bizə ikili standartlar prizmasından yanaşmağı ənənəyə çevirmiş ölkələr də Azərbaycanda multikultural mühitin mövcudluğunu nəinki inkar edə bilmir, üstəlik bu sosial münasibət və dövlət siyasətinin dünya üçün nümunə olduğunu təsdiqləyirlər. Çünki tarixən Azərbaycan cəmiyyətinə xas olan fərqli mədəniyyət, din, dillərə ehtiram kimi humanist münasibətin dövlət tərəfindən inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən çoxşaxəli fəaliyyət multikulturalizm fenomenini gerçək mahiyyətinə uyğun şəkildə dünya gündəmində aktuallaşdırmışdır.

Müasir dövr beynəlxalq aləmdə bir sıra siyasi mərkəz və dairələrin, eləcə də bəzi ölkələrin münasibətlərində ikili standartlar hakim kəsildiyi şəraitdə humanist dəyərlərin arxa plana keçməsi heç kəsə sirr deyil. Əfsuslar olsun ki, irqçi təmayüllərin, ksenofobiya və neçə-neçə qeyri-insani yanaşma tərzinin gücləndiyi, hətta ölüm hökmü kimi mürtəce cəza növlərinin kütləvi tətbiqi ilə diqqəti çəkən dairələr az qala Azərbaycana insan hüquqları, yaxud din, mənəviyyat “dərs”i keçməyə çalışırlar. Qeyd olunan neqativ mənzərənin fonunda Azərbaycanda multikultural mühitin qorunması və inkişafı yönündə ardıcıl, məqsədyönlü addımların atılması, xüsusilə Prezident İlham Əliyevin multikulturalizmi dövlət

siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirməsi Azərbaycan gerçəkliklərinin genişmiqyaslı ifadəsinin daha intensiv xarakter alması baxımından olduqca əhəmiyyətlidir. Bu gerçəkliklər içərisində Azərbaycanın dövlət və cəmiyyət olaraq bəşəri dəyərlərə həssas və humanist münasibətinin müqabilində ölkəmizə qarşı ikili yanaşmalar xeyli dərəcədə qabarıq görünməkdədir. Ölkə rəhbərinin birbaşa diqqəti və nəzarəti ilə multikultural mühitin daha da möhkəmlənməsi və inkişafı istiqamətində görülən davamlı işlərin sistemlilik və mütəşəkkilliyini artırmaq baxımından 2016-cı ilin Azərbaycanda “Multikulturalizm ili” elan olunması ilə bağlı sərəncamı xüsusi əhəmiyyətə malik təşəbbüs olaraq qeyd edilməklə yanaşı dünya ictimaiyyətinə insan amilini, bəşəri dəyərləri bütün fəaliyyətlərin fəvqündə tutan Azərbaycan Respublikasının bir mesajı kimi də dəyərləndirilə bilər.

Multikulturalizm kimi bəşəri dəyərlərə Azərbaycanın münasibəti beynəlxalq səviyyəli təşəbbüslərdə praktik müstəvidə də özünü göstərir. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü və əzmkar fəaliyyəti nəticəsində tarix boyu sivilizasiyaların və mədəniyyətlərin qovşağında yerləşən ölkəmizin Şərqlə Qərb arasında körpü rolu oynaması daha da aktualıq kəsb etmişdir. Heydər Əliyev Fondunun bütün dinlərə xüsusi diqqət göstərməsi, Luvr Muzeyində İslam mədəniyyəti bölməsinin təşkilində, Romada katakombaların bərpaşında, yəhudi uşaqlar üçün təhsil imkanlarının yaradılmasında, Strasburq və Fransanın digər regionlarındakı kilsələrin təmirində yaxından iştirakı dünya ictimaiyyətinə Azərbaycanın dəyərli töhfəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

Tarixə nəzər salsaq, eyni zamanda, müasir dünya reallığına diqqət yetirsək görərik ki, etnik-mədəni müxtəlifliklərin tənzimlənməsi dinc xarakterli olsa belə, heç də həmişə humanist prinsiplər əsasında reallaşmamış, bu, gah assimilyasiya, gah da izolyasiya kimi neqativ formalarda təzahür etmişdir. Maraqlı cəhət ondan ibarətdir ki, insan hüquqlarına münasibətdə özünü müasir dünyanın “lokomotiv”i sayan dairələr multikulturalizmi ya inkar, ya da imitasiya etməklə təzadlı mövqe nümayiş etdirirlər. Burada multikulturalizmin mövcudluğunu iddia edən bir sıra ölkələrdəki situasiyanı izləmək insanda gerçəkliyi əks etdirən təsəvvür yaratmaqla yanaşı, Azərbaycan reallığının rəşional və obyektiv dərki baxımından da bir çox məqamlara aydınlıq gətirir. Belə ki, bəzi Qərb ölkələrində multikulturalizm kimi təqdim olunan sosial münasibətin Azərbaycanla formaca oxşar cəhətləri sezilsə də, məzmun etibarilə fərqli səciyyə daşması diqqətdən yayınmır. Azərbaycanda minilliklər boyu dinc, yanaşı yaşamış fərqli dil, din və mədəniyyət daşıyıcıları varlıqlarını günümüzədək qorumuş, hazırda isə cəmiyyətdə bu yöndə mövcud olan pozitiv münasibətə çox mühüm çalar - dövlət siyasəti əlavə olunmuşdur ki, bu da respublikamızda multikultural mühitin uğurlu perspektivlərini təmin edir.

Dünya təcrübəsindən məlumdur ki, çoxmədəniyyətliliyin söykəndiyi müxtəliflik mühiti ilkin və sonrakı müxtəliflik adlanan formalarda təzahür edir. Multikulturalizmin təntənəsi və iflasında bu amillərin nəzərəçarpacaq rolu olsa da, Azərbaycanda multikultural münasibətlərin uğurlu həlli əsas etibarilə cəmiyyətin özünəməxsusluğu və spesifik dövlət siyasətinin tənzimləyici faktor kimi çıxış etməsindən irəli gəlir. Beləliklə, cəmiyyətdə mövcud olan tolerantlıq, xoşgörü, dinc birgəyaşayış

“yuxarıdan gələn” pozitiv müdaxilə ilə möhkəmlənmiş, müxtəlifliklər problem kimi deyil, gerçək mənada zənginlik kimi təqdim olunmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan reallığındakı müxtəlifliklə bağlı fikirlərini belə ifadə etmişdir: “Dövlət, ölkə nə qədər çox xalqı birləşdirsə, bir o qədər zəngin olur, çünki onların hər biri ümumdünya mədəniyyətinə və sivilizasiyasına öz töhfəsini verir. Azərbaycan onun ərazisində yaşayan bütün millət və xalqların ümumi vətənidir. Azərbaycanlı sözü bizi həmişə birləşdirib”.

Hadisələrin gedişi göstərdi ki, fərqliliklərin növü multikulturalizmin dayanıqlı sosial münasibət modeli kimi formalaşmasında həlledici faktor deyildir. Belə ki, istər “ilkin müxtəlifliyin” mövcud olduğu müsəlman Şərqi, istərsə də “sonrakı müxtəlifliyin” xas olduğu Qərb dünyasında müşahidə edilən mənzərə mövcud olan müsbət ənənələrin “yuxarıdan” uğurlu tənzimlənməsini qaçılmaz zərurətə çevirmişdir.

Bu gün Azərbaycan, sözün həqiqi mənasında, dünyada tolerantlığa nümunə olan ölkədir. Bu, bütün dünyada qəbul olunur. Təsadüfi deyil ki, dünya dövlətləri Azərbaycanın bu sahədə öz təcrübəsini yaymasında maraqlıdır. 2015-ci ilin may ayında Bakıda keçirilən III Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılışında Prezident İlham Əliyev öz nitqində bütövlükdə İslam dünyasında gedən prosesləri, həmçinin, dünyada mədəniyyətlərarası münasibətləri çox məntiqli və elmi şəkildə təhlil etdi. Dövlətimizin başçısı xüsusi qeyd etdi ki, bu gün Azərbaycanın tolerantlığı bütövlükdə ayrı-ayrı dünya ölkələri üçün bir örnək rolunu oynaya bilər.

Azərbaycan yüksək dəyərlərə sahib olan multikultural cəmiyyətdir. Multikulturalıq öz mədəniyyətini inkar etmək demək deyil. Multikulturalıq və tolerantlıq başqa mədəniyyətlərə, başqa dinlərə, başqa xalqların xüsusiyyətlərinə hörmətlə yanaşmaqdır. Tolerantlığın bir çox növləri var və Azərbaycanda bunların hər birinin özünəməxsus yeri var. Lakin Azərbaycan xalqının milli mentalından, adət-ənənələrindən irəli gələrək dini tolerantlıq daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Azərbaycan cəmiyyətinə baxdıqda bu, daha aydın şəkildə görünür. Azərbaycan əhalisinin 96 faizi müsəlmandır. Ölkəmizdə müsəlmanlar, xristianlar, yəhudilər, ümumiyyətlə, bütün dini konfessiyaların nümayəndələri sülh, əmin-amanlıq şəraitində birgə yaşayırlar. Bu gün Azərbaycanda 2054 məscid, 13 kilsə var. Ölkəmizdə xristianlığın ayrı-ayrı cərəyanlarının icmaları sərbəst şəkildə fəaliyyət göstərir. Dünyada yəhudilərin azad şəkildə öz dini inanclarını icra etdiyi ölkələr içərisində Azərbaycan birinci yerdədir. Azərbaycan demək olar ki, yəhudilərin İsraildən sonra ən azad dini icma şəklində fəaliyyət göstərdiyi bir ölkədir. Azərbaycanda 7 sinaqoq, 4 gürcü kilsəsi fəaliyyət göstərir. Hətta Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünə baxmayaraq, Bakıda erməni kilsəsi qorunub saxlanılır və bu gün də fəaliyyət göstərir. Təkcə elə bu fakt xalqımızın tolerantlığının bariz göstəricisidir. Biz Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünü dinlərarası qarşıdurma kimi yozmağın tərəfdarı deyilik. Təəssüf ki, ermənilər bütün təbliğatlarında bu münaqişəni, hətta az qala dinlərarası qarşıdurma kimi də təqdim etməyə çalışırlar.

Bu gün Azərbaycanda dini durum sabitdir. Azərbaycanda heç vaxt dini qarşıdurmaya çağırış olmayıb, dini ayrı-seçkiliyi təbliğ və təşviq edən qruplar yoxdur və ölkə qanunları da bunun əleyhinədir. Azərbaycanda həmişə qarşılıqlı etimada və hörmətə əsaslanan mütərəqqi milli-mədəni və dini münasibətlər mövcud olub. Ayrı-ayrı etiqad və inanclara malik etnosların yüz illərlə əmin-amanlıq

şəraitində yaşamasında, etnik-mədəni müxtəlifliyin günümüzədək qorunub saxlanılmasında bizim xalqımıza xas olan humanizmin və multikultural dəyərlərin müstəsna rolu vardır.

Azərbaycanda tarixən İslam dininin müxtəlif təriqətlərinin birgəyaşayışı mövcud olub. Bizdə heç vaxt təriqət baxımından anlaşılmazlıq müşahidə edilməyib. Bu gün də məscidlərdə müxtəlif təriqətlərin daşıyıcıları dini ayinlərini bir yerdə icra edirlər, bir-birinə hörmətlə yanaşırlar. Tolerantlıq heç də başqalarına güzəştə getmək deyil, tolerantlıq öz mövqeyini, öz xüsusiyyətlərini qoruyaraq başqalarına hörmətlə yanaşmaqdır. Bəzən tolerantlığı başqaları qarşısında geri çəkilmək kimi təbliğ etmək istəyənlər olur. Bu, yanlışdır.

İslam dünyasının bir parçası olaraq Azərbaycan milli-mənəvi dəyərlərini və xalqımıza məxsus xüsusiyyətləri qoruyub saxlayır. Xalqımızın tarixdən gələn bu xüsusiyyətlərini gələcək nəsillər də yaşatmalıdır. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərinə qayıdışı daha da sürətlənib. Azərbaycan dünyaya inteqrasiya edən ölkədir, amma bununla yanaşı, biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizi də qoruyuruq.

Milli-mənəvi dəyərlər xalqımızın özünəməxsus xüsusiyyətidir. Azərbaycan xalqının söykəndiyi bu dəyərlər ulu öndər Heydər Əliyevin yaratdığı dövlətçilik prinsiplərinin əsasında durur. Ulu öndərin yaratdığı dövlətçilik prinsiplərinin aparıcı xətti azərbaycançılıq ideologiyasıdır.

Eyni zamanda, multikultural münasibətlərin davamlılığı, onun bugünkü inkişafı bilavasitə dövlət dəstəyindən qaynaqlanır. Əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş, bütün sahələrdə inkişaf tempinə görə ölkəmizi dünyanın lider dövlətinə çevirən, ən əsası dövlət maraqları, xalqın mənafeləri, həmçinin bəşəri dəyərləri əsas götürən pragmatik siyasi kursun hazırda möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi respublikamızda multikultural mühitin möhkəmlənməsi, o cümlədən tolerantlıq ənənələrinin güclənməsinə də öz həlledici töhfələrini verməkdədir.

Azərbaycanın müstəqillik yolunda kövrək addımlarla irəlilədiyi ilk illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin ölkənin vahidliyi və bütövlüyünü təmin etməyin ən uğurlu modeli kimi azərbaycançılığı dövlət siyasəti halına gətirməsi, həmçinin, XXI əsrin astanasında beynəlxalq miqyasda iqtisadi-siyasi sferada dayanıqlılığı və etibarlı tərəfdaş imici ilə qəbul edilən ölkəmizdə multikulturalizmin dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən birinə çevrilməsi Azərbaycan dövlətçilik tarixində imza atılan, dönüş xarakterli uğurlardan sayılır. Çünki azərbaycançılığın inkişafı multikultural mühitdən kənarında reallaşa bilməzdi. Biri-birini ahəngdar şəkildə tamamlayan bu iki baxışlar sistemi dövlət maraqları ilə yanaşı, milli-mənəvi dəyərlər, mədəni və etnokonfessional müstəvidə müxtəlifliklər arasında harmonik uzlaşmanı təmin etməsi ilə səciyyələnir.

Multikulturalizm dövlət siyasəti olmaqla yanaşı, müasir Azərbaycan cəmiyyətində dəyişməz həyat tərzi kimi təzahür edir. Prezident

İlham Əliyevin “Multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir” fikri bu sahədəki reallıqların ən aydın ifadəsidir.

Xalq qəzeti.-2016.-11 dekabr-№ 275.-S.4.

Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsi...

İradə Sarıyeva

Azərbaycan xalqının dünyaya bəxş etdiyi dahi şəxsiyyətlər az deyil. Bu şəxsiyyətlər sırasında böyük siyasi lider, əzəmətli dövlət xadimi Heydər Əliyevin adı xüsusi seçilir. Həyatını Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasına, xalqımızın rifahına həsr edən Heydər Əliyev müstəqil dövlətimizi bütün dünyada tanıdıb, ona şöhrət qazandırır.

2003-cü ilin 12 dekabr tarixində haqqa qovuşan dahi şəxsiyyətin xatirəsini xalqımız, Azərbaycanın dostları böyük ehtiramla yad edir, ruhuna dualar oxuyur.

Heydər Əliyev xalqın, xalq da Heydər Əliyevin dayağı olub. Azərbaycançılıq ideyasının, məfkurəsinin yorulmaz təbliğatçısı olan Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarını bir ideya ətrafında birləşdirməyə müvəffəq olub.

Məlumdur ki, azərbaycançılıq amili birləşdirici bir məfhum kimi qəbul olunur. Mütəxəssislər deyir ki, azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, ölkəmizdəki bütün insanlar birləşib və Azərbaycanda yaşayan xalqlar azərbaycançılığı birləşdirici, vəhdət yaradıcı bir ideya kimi dəyərləndirir. Azərbaycançılıq ideologiyası, demək olar ki, cəmiyyətimizin bütün sahələrini əhatə edir.

Tarixçilər birmənalı şəkildə qeyd edir ki, azərbaycançılığın bu şəkildə formalaşmasında, bir ideya kimi xalqın təfəkküründə özünə yer tutmasında Heydər Əliyevin iradəsi böyük rol oynayıb.

Tarixçilər vurğulayır ki, Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının tarixini, mədəniyyətini, ədəbiyyatını yaşadıb. Heydər Əliyev nəinki müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılması konsepsiyasını həyata keçirdi, eyni zamanda, Azərbaycan vətəndaşlarını birləşdirən, xalqımızı beynəlxalq aləmdə vahid amal, əqidə, məqsəd və məram ətrafında səfərbər edən milli təlim - azərbaycançılıq ideologiyasını da yaratdı. 1993-cü ildə Heydər Əliyev hakimiyyətə gələndə Azərbaycanda keçmiş kommunist ideologiyasından imtina edilmişdi.

Alimlər Nizami Cəfərov, Vüqar Sərdarov və Altay Cəfərovun Heydər Əliyevlə bağlı hazırladığı birgə elmi məqalədə qeyd edilir: "Hər bir xalq tarix səhnəsinə çıxsa-çıxa öz milli ideologiyasının etnoqrafik əsaslarını da yaradır, bunu şah əsərləri olan eposlarında, dahi mütəfəkkirlərinin yaradıcılığında, böyük qəhrəmanlarının, xüsusilə dövlət xadimlərinin fəaliyyətində əks etdirir.

Azərbaycançılıq Azərbaycan xalqının əvvəla dərin etnoqrafik kökləri olan, ikincisi, müəyyən tarixi dövrdə - XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində formalaşan və ya formulə olunan, nəhayət, kifayət qədər mürəkkəb və zəngin bir təkamül tarixi keçən milli ideologiyasıdır. Bu ideologiya türkcülük, islamçılıq və müasirlik kimi üç üzvi tərkib hissədən ibarətdir.

Azərbaycançılıq ideologiyası, geniş mənada, tarixən təşəkkül tapıb, XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində ilkin formalaşdıqdan sonra dövrümüzədək mürəkkəb, ziddiyyətli, lakin mənsub olduğu xalqın iradəsini ifadə etdiyindən, ardıcıl, davamlı bir təkamül yolu keçib. Fikrimizcə, onun aşağıdakı mərhələləri mövcuddur: XX əsrin 20-ci illərinin əvvəlləri - 30-cu illərin sonları; 30-cu illərin sonları - 70-ci illərin əvvəlləri; 70-ci illərin əvvəlləri - 80-ci illərin sonları; 80-ci illərin sonları - XXI əsrin 10-cu illərinin əvvəlləri; son illər.

Hər hansı milli ideologiya o zaman mükəmməl hesab oluna bilər ki, xalqın ruhundan, mentalitetindən, tarixi "tərcüme-yi-hal"-ından irəli gəlsin. Azərbaycançılıq ideologiyası məhz bu baxımdan, həqiqətən, müasir dünyanın ən mükəmməl ideologiyalarından biridir. Bu ideologiyanın min illərlə ölçülən çox dərin etnoqrafik köklərilə yanaşı, kifayət qədər əsaslı və mütəşəkkil metafizikası da mövcuddur. Belə ki, azərbaycançılıq ideologiyasının mahiyyətində, fəlsəfəsində üç tamamilə humanist və insan cəmiyyətinin təbii şəkildə, "müdaxiləsiz" yaratdığı dəyərlər komponenti və ya kompleksi ifadə olunur: etnik mənsubiyyət; dini mənsubiyyət; dünyəvi mənsubiyyət.

Bu ideologiyada öz əksini tapmış fəlsəfə və ya metafizikada, eləcə də onu yaradan xalqın təfəkküründə etnik məhdudluq, dini dözümsüzlük, antihumanizm yoxdur. Yalnız o var ki, Azərbaycan xalqı da, digər normal xalqlar kimi, müəyyən bir etnik mənşəyə, dini dünyagörüşünə mənsubdur və müasir dünyanın üzvi tərkib hissəsidir. Azərbaycançılıq ideologiyasının tarixi məzmununu, fəlsəfəsini aydın dərk və ya ən azından, təsəvvür etmək üçün, fikrimizcə, üç mühüm məqama diqqət yetirmək lazım gəlir: birincisi, etnoqrafik qaynaqlar; ikincisi, təşəkkül dövrü; üçüncüsü, təkamül mərhələləri.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülü baxımından ən mühüm hadisə ondan ibarətdir ki, XX əsrdə "Azərbaycan" anlayışı həm siyasi, həm də intellektual-mədəni baxımdan kütləviləşib. Təhsilin, maarifin təşviq edilməsi, yayılması bunda böyük rol oynayıb. Lakin sovet dövründə kommunist ideologiyası ilk iki mərhələdə: türkcülüyə qarşı mübarizə mövqeyindən antitürkcülük səviyyəsinə qalxıb; ateizm hərəkatı gücləndiyindən, müsəlmançılıq "dindarlıq" səviyyəsində inkar olunub; müasirlik dedikdə "yeni" - sosialist həyat tərzini başa düşülüb.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixində nəzəri-praktik baxımdan önəmli olan üçüncü mərhələ XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən başlayır, 80-ci illərinin sonlarında başa çatır. Bu, Heydər Əliyev mərhələsidir. Öz rəhbərlik fəaliyyəti və mübarizələri ilə Azərbaycan xalqının lideri səviyyəsinə yüksələn Heydər Əliyev "mərkəz"-in bütün gözəgörünən və görünməyən yasaqlarına baxmayaraq, ittifaq miqyasında "yumşalma" dövründən gələn inersiyayı Azərbaycanda milli özünüdərk və özünüdərk prosesinin daha da güclənməsinə istiqamətləndirib. O, həqiqi milli lider olaraq, xalqın gələcək müstəqilliyi üçün hər cür - iqtisadi, siyasi, mədəni-mənəvi potensialın yaranmasını təmin edib.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin dördüncü mərhələsinin əvvəllərində Sovetlər Birliyinin dağılması, ümumən dünyada gedən global ictimai-siyasi proseslər Azərbaycanı müstəqillik yollarına çıxardı. İlk illərdə - 80-ci illərin sonu, 90-cı illərin əvvəllərində ölkədə böyük faciələr, dağıntılar

baş versə də, ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməsilə respublika, sözün geniş mənasında, bəlalardan xilas oldu.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin üçüncü mərhələsində başladığı işləri dördüncü mərhələdə - müstəqillik illərində daha inamla davam etdirdi.

Ən mühüm tarixi hadisə o oldu ki, ulu öndər azərbaycançılığı müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət ideologiyasına çevirdi. Ümumiyyətlə isə, müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu azərbaycançılıq ideologiyasının həm həyata keçirilməsi, həm də zənginləşməsi üçün qlobal perspektivlər müəyyənləşdirdi".

Alimlər qeyd edir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixində beşinci mərhələ öz başlanğıcını XXI əsrin ikinci onilliyinin əvvəllərindən alır. Alimlərin yazdığına görə, bizim günlərdə xüsusi inam və böyük enerji ilə davam edən həmin mərhələ İlham Əliyev mərhələsidir. Müşahidələr və araşdırmalar göstərir ki, müasir mərhələdə azərbaycançılıq ideologiyasının İlham Əliyev mərhələsinin təkamülünü bir sıra mühüm əlamətlər şərtləndirir: "Bunlar əsasən aşağıdakılardır:

Birinci əlamət həmin ideologiyanın tarixinin bütün yönərilə obyektiv öyrənilib mənimsənilməsinə elmi, ictimai-siyasi və mədəni marağın indiyə qədər görünməmiş bir şəkildə artmasıdır. Bu gün ölkədəki iqtisadi, ictimai-siyasi və intellektual-mədəni şərait imkan verir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının keçdiyi tarixi yol hərtərəfli, dərinlən və geniş müzakirələr əsasında, necə varsa, o cür araşdırılıb öyrənilsin.

Məlum olduğu kimi, istər təşəkkül dövründə, istərsə də müxtəlif təkamül mərhələlərində, xüsusilə XX əsrin 20-ci illərinin əvvəllərindən 70-ci illərin əvvəllərinə, yəni Heydər Əliyev dövrünə qədər azərbaycançılıq ideologiyası həm ölkə daxilində, həm də mühacirətdə biri digərindən, demək olar ki, təcrid olunmuş halda fəaliyyət göstərmiş. Ölkə daxilində bu ideologiya get-gedə məhdudlaşdırılıb, hətta tamamilə unudurulması üçün hər cür cəhdlər edilib, az-çox, təzahürləri isə müxtəlif mənəvi-ideoloji istiqamətlərə, məsələn, liberal vətənpərvərliyə yönəldilməklə, amorflaşdırılıb və ya simasızlaşdırılıb.

Mühacirətdə isə sosial bazası olmayan romantik xəyallara çevrilib. Bütün hallarda, Azərbaycan xalqının milli ideallarının qarşısını həm adminstrativ-aqressiv, həm diplomatik-aldatma, həm də ekspressiv-şirnikləndirmə yolları ilə məhz sovet-sosialist ideologiyası kəsib. Lakin milli idealları məhv etmək mümkün olmadığı kimi, milli ideologiyayı da sona qədər unudurmaq, yaddaşlardan silmək mümkün olmayıb.

İkinci əlamət Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevə, onun milli dövlət quruculuğu fəlsəfəsinə ölkə, eləcə də dünya miqyasında layiq olduğu bir ehtiramla, intellektual-analitik həssaslıqla yanaşılmasıdır. Bu ona görə zəruridir ki, Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının bir-birindən əsaslı şəkildə fərqli olan iki təkamül mərhələsinin müəllifi və lideri olmaqla yanaşı, bu gün davam edən beşinci mərhələsinin perspektivlərini də müəyyənləşdirib.

Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərinin həm ölkə, həm də dünya miqyasında yüksək qiymətləndirilməsi, geniş təhlil və təbliğ olunması azərbaycançılıq ideologiyasının, milli ideallarımızın

təntənəsi deməkdir. Heç də təsadüfi deyil ki, bugünkü siyasi leksikonda "Heydər Əliyevçilik" anlayışı "azərbaycançılıq" anlayışının yeni tarixi şəraitdəki məzmununu və mahiyyətini ifadə edir.

İstər sovet dövrünün məlum və mürəkkəb şərtləri daxilində, istərsə də müstəqillik dövrünün ondan da mürəkkəb və ziddiyyətli illərində ümummillə lider Azərbaycanı - Azərbaycan və Azərbaycan xalqını - Azərbaycan xalqı edəcək bütün milli-mənəvi enerji mənbələrinin tam gücü ilə işləməsi üçün zəruri tədbirləri görməklə, azərbaycançılıq ideologiyasını legitimləşdirə, reallaşdır, beləliklə də bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin cəsarətlə və qürurla "bizim siyasətimiz bizim işimizdir" deməsinə əsas verə bildi".

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı Heydər Əliyevin xatirəsi xalqımız üçün həmişə əzizdir. O bizə müstəqil Azərbaycan kimi sərvət bəxş edib.

Ruhu şad olsun!

Bakı Xəbər.-2016.-13 dekabr-№ 226.-S.15.

Müstəqillik illəri: Azərbaycan diasporu yeni inkişaf mərhələsində

Nazim İbrahimov,

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri

Bu il Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin 25-ci ildönümü qeyd olunur. Ötən iyirmi beş ildə Azərbaycan dövləti möhkəm, demokratik əsaslar üzərində təşəkkül tapıb. Milli dövlət quruculuğu sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edilib, ölkə iqtisadi potensialına, demokratik inkişaf səviyyəsinə, beynəlxalq aləmdə tutduğu mövqeyinə görə regionun lider dövlətinə çevrilib. Bu illər ərzində Azərbaycan milli-mənəvi dəyərlərini qorumaqla beynəlxalq aləmə sürətlə inteqrasiya edib, ölkədə sabit iqtisadi, siyasi və mədəni inkişaf tendensiyası bərqərar olunub.

Əlbəttə ki, Azərbaycan tarixinin bu şərəfli və qürurlu mərhələsi ümummillə lider Heydər Əliyevin adı və misilsiz fəaliyyəti ilə birbaşa bağlıdır. Məhz Ulu Öndər keşməkeşli bir dövrdə Azərbaycanı qorudu, soydaşlarımızı birləşdirdi. Müstəqilliyimizin ötən dövrü diasporumuzun fəaliyyətinin güclənərək öz inkişafının yeni mərhələsinə qədəm qoyması ilə də əlamətdardır.

AZƏRTAC müstəqillik illərində Azərbaycan diasporunun formalaşması, təşkilatlanması və inkişafı ilə bağlı Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun qeydlərini təqdim edir.

Dövlət müstəqilliyimizin bərpasının ilk illəri iqtisadi tənəzzül, erməni işğalı, digər daxili və xarici təsirlərlə müşayiət olunurdu, ölkə xaos içərisində idi, erməni işğalına qarşı mütəşəkkil mübarizə aparılmırdı. Faktiki olaraq işğala məruz qalan Azərbaycan haqq səsini beynəlxalq arenaya çıxara bilmirdi, ermənilərin yaratdığı informasiya blokadası həlqəsində sıxılaraq çıxılmaz vəziyyətdə qalmışdı. 1993-cü ildə ümummillə lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə ölkədə bütün sahələrdə ciddi dönüş baş verdi.

İqtisadi-sosial islahatların uzunmüddətli proqramı hazırlandı və mərhələli olaraq həyata keçirilməyə başlandı. Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasına hədəflənən neft strategiyası quruldu və az bir vaxtda bu strategiya ölkəyə beynəlxalq nüfuz gətirən inkişafa şərait yaratdı. Uzaqgörən xarici siyasət kursu ölkənin haqq səsinin də eşidilməsinə imkanı verən beynəlxalq auditoriyanın qazanılmasına səbəb oldu. Bir sözlə, Ümummillə Liderin apardığı məqsədyönlü siyasət nəticəsində siyasi və iqtisadi tərəqqi başladı, ölkə tənəzzüldən çıxaraq inkişafa qədəm qoydu.

Bu inkişaf həm də Azərbaycan diasporunun formalaşması, təşkilatlanması, mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsinə şərait yaratdı. Əldə edilmiş nailiyyətlər, eyni zamanda, dünya azərbaycanlıları arasında həmrəyliyin güclənməsinə, ölkəmizin milli maraqları ətrafında sıx birləşmələrinə təkan verdi.

Soydaşlarımızın tarixi Vətənlə əlaqələrini daha da gücləndirmək istiqamətində Ümummillə Liderin atdığı mühüm addımlar tədricən nəticəsini verməyə başladı və 2001-ci ilin noyabrında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi kimi tarixi hadisə baş verdi. Dünya azərbaycanlıları ilk

dəfə olaraq Bakıda bir araya gəldi, qarşıda duran vəzifələri, problemləri, onların aradan qaldırılması yolları birgə müzakirə edildi. Ulu öndər Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsində ardıcıl olaraq həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasət nəticəsində Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələ başladı.

Növbəti qurultay Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2006-cı ilin martında keçirildi. Bu qurultay da mühüm hadisəyə çevrildi və diasporumuz qarşısında yeni vəzifələr müəyyən etdi. Qeyd etmək lazımdır ki, cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə Azərbaycan bütün sahələrdə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu. Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi xəttini layiqincə davam etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsinə, ölkənin davamlı inkişaf modelinin hazırlanmasına nail olundu, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması, vətəndaş həmrəyliyinə yaradılması, milli təhlükəsizlik və sabitliyin təmin olunması, dünya birliyinə inteqrasiya sahəsində inanılmaz nailiyyətlərə imza atıldı. Azərbaycan artıq müxtəlif xarakterli - siyasi, idman, səhiyyə, iqtisadi və sair tədbirlərin keçirildiyi məkana çevrildi. Bu gün bütün dünya ölkəmizi mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoq mərkəzlərindən biri kimi tanıyır. Bütün bunlar xaricdə yaşayan soydaşlarımızın fəallaşması və təşkilatlanması, mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsi müşayiət olunur.

2008-ci ildə Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının Bakıdakı iclasında qəbul olunmuş “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası” diasporun fəaliyyətinin başlıca istiqamətlərini müəyyən edən konseptual sənəd kimi qiymətləndirilməlidir. Sənəddə Azərbaycan xalqının tarixi, etnogenezi, milli özünüdərk prosesi, özünəməxsus xüsusiyyətləri, milli-mənəvi dəyərləri və müasir inkişaf səviyyəsi təhlil edilib, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiyası, habelə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, qondarma erməni soyqırımı iddialarının ifşası və digər məsələlərlə bağlı diasporun üzərinə düşən vəzifələr əksini tapıb.

Bu dövr ərzində Azərbaycanın strateji müttəfiqi olan Türkiyə ilə diaspor quruculuğu və lobbicilik sahəsində fəaliyyətin əlaqələndirilməsi də xüsusi diqqət mərkəzində olub. 2007-ci ilin mart ayında Bakıda Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının I forumunun keçirilməsi, noyabr ayında türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayının, türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının zirvə toplantılarının təşkili birgə əməkdaşlıq sahəsində yeni imkanlar açıb. Qeyd edək ki, I Forum Azərbaycan ilə Türkiyə arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin inkişafı, diaspor quruculuğu sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi, türkdilli xalqların tarixi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edib. Forumda aparılan müzakirələrin nəticəsi olaraq “Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası” qəbul olunub.

2013-cü ilin yanvarında Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına (TDƏŞ) üzv dövlətlərin diaspor məsələlərinə cavabdeh dövlət qurumlarının rəhbərlərinin I toplantısı, iyun ayında isə Şuraya üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci forumu keçirilib. Bir neçə ölkədə türkdilli ölkələrin

koordinasiya mərkəzlərinin açılması bu sahədə görülən işlər sırasındadır. Hazırda belə koordinasiya mərkəzlərinin sayının artırılması istiqamətində işlər davam etdirilir.

Qazanılmış uğurlar sırasında lobbiçilik fəaliyyətində əldə olunan nailiyyətləri xüsusi qeyd etmək lazımdır. Artıq dörd ildir ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaxından dəstəyi ilə Azərbaycanın dahi şairi Nizami Gəncəvinin irsinin qorunmasında və təbliğində mühüm rol oynamaqla yanaşı, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə tanınmasına öz töhfələrini verən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkil etdiyi Qlobal Bakı forumları keçirilir. Qlobal Bakı Forumu regionda keçirilən ən əhəmiyyətli beynəlxalq tədbirlərdən biridir və Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında çox əhəmiyyətli hadisədir. Forumun işində bir çox nüfuzlu dövlət xadimləri, siyasətçilər, elm adamları, siyasi ekspertlər iştirak edirlər və onların əksəriyyəti müasir dünya siyasətinin yönləndirilməsində, bir çox regional proseslərin qiymətləndirilməsində rolu olan şəxslərdir. Bu insanlar öz nüfuzundan istifadə edərək beynəlxalq dairələrdə Azərbaycanın mənafeyini qoruyan, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaqla yanaşı ictimai-siyasi xadimlərdir. Bu mənada hesab etmək olar ki, bu Forum Azərbaycanın təbliği və ölkəmizə yeni dostlar qazandırmaqda, lobbi quruculuğunda əhəmiyyətli rola malikdir.

Bu ilin iyun ayında keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı bu birlik və həmrəyliyin parlaq ifadəsi olmaqla yanaşı, həm də milli həmrəyliyimizin banisi ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyalarının uğurla həyata keçirildiyinin bariz nümunəsidir. Qurultay azərbaycanlıların vahid və monolit qüvvə kimi təşkilatlanması prosesinin respublikanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrildiyini təsdiqləməklə bərabər, diaspor və lobbi quruculuğu siyasətinin ardıcıl xarakter daşdığını, yeni dünya nizamının geosiyasi reallıqlarına cavab verdiyini nümayiş etdirdi.

Bu qurultay tarixi məzmunu və ictimai əhəmiyyətinə görə bir çox cəhətləri ilə seçilir. Qurultayda çıxış edən dövlətimizin başçısı İlham Əliyev müasir dünyanın informasiya məkanına çıxmaq kimi yeni strateji xətt müəyyənləşdirdi. Qarşıya qoyulan hədəflər sırasında Azərbaycan diasporunun azərbaycançılıq ideyalarını unutmadan yaşadığı ölkələrdə mövqelərinin gücləndirilməsi, həmin ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatındakı rolunun daha da artırılması, müxtəlif dövlət və qanunvericilik orqanlarında təmsil olunması, xüsusilə də xarici kütləvi informasiya vasitələrinə çıxışı lazımı səviyyədə təmin etməsi kimi vacib məsələlər var.

Digər bir əsas məqam dünyada yaşayan azərbaycanlıların Vətənlə əlaqələrinin kəsilməməsi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ətrafında daha sıx birləşməsidir ki, biz bu birliyin son illər daha da gücləndiyinin şahidi oluruq. Artıq cəsarətlə demək olar ki, Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan dövlətini inkişafına nail olmaq, onun müstəqilliyini qorumaq naminə böyük güclərin qarşısına çıxdığını görən dünya azərbaycanlıları Azərbaycan dövləti və bu dövlətin başçısı ilə fəxr edirlər.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında ənənəvi olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkələrin hökumət rəhbərlərinə və parlamentlərinə, həmçinin dünya azərbaycanlılarına müraciətlər qəbul edildi. Bundan başqa, Dünya Azərbaycanlılarının

IV Qurultayının Ermənistanda yerləşən “Metsamor” Atom Elektrik Stansiyasının fəaliyyətinin global təhlükə mənbəyi olması ilə bağlı BMT-nin Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyinə, Avropa İttifaqına və dünya ictimaiyyətinə də müraciəti qəbul olundu.

Azərbaycan diasporunun məqsəd və vəzifələrinin əsas hədəfi əlbəttə ki, ilk növbədə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyunca erməni təcavüzünə məruz qalmasına ədalətli beynəlxalq qiymətin verilməsinə hesablanıb. Hədəflərimizə çatmaq üçün isə ardıcıl olaraq ermənilərin Qarabağ müharibəsində törətdiyi vəhşiliklərin, xüsusən Xocalı soyqırımının və əsrlərdir erməni millətçilərinin apardığı etnik təmizləmə siyasətinin mahiyyətini dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışırıq. Bu baxımdan Azərbaycanın birinci xanımı, UNESCO və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun son illər ərzində Azərbaycan həqiqətlərinin, ilk növbədə Xocalı soyqırımının dünyada tanınması istiqamətində həyata keçirdiyi məqsədyönlü işlər örnək sayıla bilər. Müxtəlif ölkələrdə keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti günlərində ölkəmizin qədim tarixi, zəngin mədəniyyəti və adət-ənənələrimiz haqqında ətraflı məlumat verilir. Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə dünyada Azərbaycanın müsbət imicinin formalaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qarabağın tarixi, Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğal etməsi, Xocalıda törətdikləri soyqırımı mövzusunda kitablar demək olar ki, dünyanın bir çox dillərinə tərcümə olunub. Bundan başqa, Xocalı soyqırımına həsr olunmuş film bir neçə dildə səsləndirilib. Dünyanın bir çox ölkələrində Fondun dəstəyi ilə Xocalı soyqırımının ildönümündə böyük tədbirlər keçirilir. Xocalı soyqırımını əks etdirən foto və "Xocalı uşaqların gözü ilə" adlı rəsm sərgiləri təşkil olunur.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan “Xocalıya ədalət!” kampaniyası bu sahədə görülən işlərin miqyasını daha da genişləndirib. Bunun nəticəsi olaraq Xocalı soyqırımını tanıyan ölkələrin, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların sayı da artır.

Qarşımızda duran mühüm vəzifələrdən biri də Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətinə nail olmaqdır. Artıq bu istiqamətdə geniş iş aparılır. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, Milli Elmlər Akademiyasının akademiki Ramiz Mehdiyevin “Azərbaycan diasporu: Müasir çağırışlar və sistemli fəaliyyətin təşkili” adlı məqaləsində qeyd olunduğu kimi, “Türkiyə diasporu ictimai-siyasi aksiyaların, mədəniyyət və mədəniyyət tədbirlərinin, məsələn, Xocalıda azərbaycanlıların soyqırımına həsr olunmuş tədbirlərin keçirilməsində bizimlə daim birlik nümayiş etdirir, bizə dəstək göstərir və iştirak edir, bizim diasporumuz isə onları Türkiyə hökumətinə siyasi təzyiqlə vasitəsi kimi istifadə olunan qondarma “erməni soyqırımı”nın süni şişirdilməsinə qarşı mübarizədə dəstəkləyir”.

Bu gün Azərbaycan dövləti düşünülmüş strategiyaya əsaslanan vahid bir xətt üzrə idarə olunur. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələrin genişləndirilməsi, onların işinin koordinasiya olunması və ümumən diaspor işinin təşkili də dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir və bu istiqamətdə bütün işlər xüsusi fəaliyyət planlarına və proqramlara əsaslanır. Bu gün istər xarici ölkələrdə yaşayan, istərsə də

Azərbaycandakı soydaşlarımızın qarşısında dəqiq müəyyən edilmiş vəzifələr var. Bu baxımdan, tam əminliklə söyləmək olar ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının müəyyən etdiyi hədəflərə də qısa müddətdə çata biləcəyik. İnanırıq ki, yaşadığı yerdən asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı dövlətimizin və Prezidentimizin müəyyən etdiyi yolda inamla addımlayacaq və Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti daha sürətlə canlanacaq. Bunu zaman tələb edir, xalqımızın və dövlətimizin maraqları tələb edir. Bu, eyni zamanda, dövlətimizin başçısının, sayı 50 milyona çatan dünya azərbaycanlılarının liderinin tövsiyəsidir.

Yeni Azərbaycan.-2016.-27 dekabr.-239.-S.11.

Milli birlik və həmrəyliyə xidmət edən mütərəqqi inkişaf strategiyası

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev ulu öndərin milli həmrəylik və birlik konsepsiyasını özünün yeni addımları ilə daha da zənginləşdirir

Şahsultan Həsənov,

Rusiya Federasiyasının Prezidenti yanında İdarəçilik və Dövlət Qulluğu Akademiyasının magistri

Azərbaycan xalqı, ümumən dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşmış soydaşlarımız hər il dekabrın 31-də milli həmrəylik gününü qeyd edirlər. Qədim tarixə malik xalqımız bu əlamətdar bayramı uzun illərdən bəri yaranmış, qorunub saxlanılmış ənənələrinə, mədəniyyətinə, tarixi köklərinə xas olan xoş amallarla, duyğularla keçirir. Bu bayram ildən-ilə daha geniş vüsət alır, ürəklərdə vətən eşqi, milli-mənəvi birlik, inkişaf hissləri bəsləyən hər bir soydaşımız tərəfindən güclü dəstək alır. İlk dəfə 25 il əvvəl həmrəylik və birlik arzuarı ilə dillərə gətirilən və rəsmiləşdirilən bu bayram ürəklərdə uzun illərdən bəri qorunan azadlıq və birlik hisslərinin təzahürüdür.

Milli səviyyədə keçirilən bayram ulu öndər Heydər Əliyevin uzaqgörənliyini, xalqı öz ətrafında birləşdirmək məharətini bir daha nümayiş etdirir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin 1991-ci il dekabrın 16-da “Dünya Azərbaycanlarının həmrəylik və birlik günü haqqında” qərarı yenidən müstəqilliyini elan etmiş Azərbaycanın yeni tarixində ilk tarixilik qazanmış fundamental sənədlərdən biri olmuşdu. Çünki 1991-ci ilin oktyabrında canı, qanı bahasına müstəqillik nemətinə qovuşmuş Azərbaycanda cəmiyyətin qütbləşərək parçalanması, milli maraq və mənafeələr ətrafında səfərbər olunmaması, birlik və həmrəylik ideyalarının özünə yer tapmaması ciddi problem kimi göstərmiş, milli inkişafı əngəlləyən amilə çevrilmişdi. Bunun nəticəsi kimi də 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş sülhü və həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki siyasi konfrontasiya kəskinləşərək ağır siyasi böhrana gətirib çıxarmış, bütövlükdə ölkə parçalanmaq və müstəqil dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişdi.

Bu arzuolunmaz vəziyyət yalnız ümummillə lider Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra aradan qalxmış, ulu öndər müxtəlif səbəblərdən Azərbaycanın hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu güclü potensialın ümummillə problemlərinin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir. İndi siyasi baxışlarından asılı olmayaraq hamı etiraf edir ki, Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik respublikamızın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir.

Heydər Əliyev dühası Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi xətti özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmışdır.

Bu gün aydın görünən həqiqətlərdən biri də budur ki, böyük rəhbərin Azərbaycan tarixindəki möhtəşəm izləri yalnız müstəqil dövlət quruculuğu və onun siyasi-iqtisadi əsaslarının möhkəmləndirilməsi ilə yekunlaşmır. Ulu öndər həm də bütün dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin yaranmasında fəvqəladə rol oynamışdır. Heydər Əliyev milli dövlət quruculuğunun, dövlətçilik ənənələrinin formalaşdırılması istiqamətində əməli iş görmək, fəaliyyətini milli mənafə kontekstində qurmaq üçün var gücü ilə çalışır, xalqı da bu yöndə səfərbər etməyə çalışırdı. Ümummillə lider dövlətçilik ənənələrinin bərpa edilməsində, milli ruhun yaşadılmasında hər bir alimdən, şairdən, elm xadimindən, yazıçıdan daha çox mübarizə aparır, daha çox iş görürdü.

Böyük strateq Heydər Əliyev azərbaycanlıların vahid xalq kimi monolitliyinin möhkəmləndirilməsi, milli diasporun formalaşdırılması baxımından ana dilinin də roluna xüsusi önəm verirdi. Çıxışlarında daim vurğulayırdı ki, milli dövlət quruculuğunun mühüm şərtlərindən biri milli-ədəbi dilin zəminində xüsusi rəsmi dil üslubunun formalaşmasıdır. Dövlət müstəqilliyini əldə etdikdən sonra Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsinə əlverişli şərait yaranmışdı. Belə böyük və məsuliyyətli vəzifəni az qala təkbaşına həyata keçirən Heydər Əliyevə qarşı çıxanlar, min bir əziyyətlə yaratdığı dövlətçiliyimizə zərbə vurmaq istəyənlər də az deyildi. Lakin bu maneələri inamla dəf edən ümummillə lider Heydər Əliyevin “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında” 9 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı ilə xalqımızın əlamətdar bayramları sırasında biri də əlavə olundu.

Həmin fərmana əsasən, avqust ayının 1-i hər il respublikamızda Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili günü kimi geniş qeyd olunur. Məhz Heydər Əliyevin qətiyyəti, siyasi iradəsi və prinsiplilliyi nəticəsində respublikamız həmin tarixdən etibarən tam şəkildə yeni əlifbaya - latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasına keçdi. Ulu öndər Heydər Əliyevin ana dilinə böyük qayğısı, sədaqəti, dərin məhəbbəti onun yalnız əsl vətəndaşlıq, ana dilini sevmək, yüksək qürur hissləri ilə bağlı deyildi. Bu, eyni zamanda onun öz ana dilini dərinləndirən bilmək, həmin dilin bütün sirlərinə, gözəlliklərinə dərinləndirən vəqif olmaq, onlardan məharətlə istifadə edə bilmək qabiliyyətindən irəli gəlirdi. Ulu öndər xaricdə yaşayan soydaşlarımızla görüşlərində onlara ilk növbədə məhz milli dili unutmamağı son dərəcə ciddiliklə tövsiyə edirdi.

Bütün böyük siyasi xadimlər kimi, Heydər Əliyev də öz xalqının, ölkəsinin iqtisadiyyatı, maddi rifah halının yaxşılaşması ilə bərabər, onun ümummədəni tərəqqisinin qayğısına qalmış, xalqımızın dünyada layiqli yer tutmasına, obyektiv səbəblərdən bütün dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın ümummillə məqsədlər ətrafında birləşməsinə çalışmışdır. 1997-ci ildə ABŞ-a rəsmi səfəri zamanı ümummillə lider Heydər Əliyev Azərbaycan diasporu qarşısındakı çıxışında qarşıda duran vəzifələrdən danışarkən demişdir: “Siz düşünməyin ki, Azərbaycan bizim üçün nə edib, düşünün ki, biz Azərbaycan üçün nə etmişik. Onda, Azərbaycan da irəli gedər, Azərbaycan diasporu da inkişaf edər. Bilirsiniz,

xaricdə yaşayan azərbaycanlıların çoxu Azərbaycanda doğulmayıb. Nə olsun. Məgər, Amerikada yaşayan ermənilər Ermənistanda doğulub, məgər onlar Dağlıq Qarabağda doğulub? Amma ermənidirlər, ona görə də Ermənistan haqqında düşünülür. Amerikada yaşayan azərbaycanlıların isə biri deyir, mən İranda doğulmuşam, o biri deyir mən Turanda doğulmuşam. Harada doğulmağın fərqi yoxdur, əsas odur ki, sən azərbaycanlısan, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin daşıyıcısısan”.

1994-1995-ci illərdə Azərbaycanın ciddi təhlükələrlə üzləşdiyi zaman ümummilli lider Heydər Əliyevin çağırışı ilə yüz minlərlə azərbaycanlının ölkə başçısının ətrafında toplaşması, ona dəstək verməsi milli birlik və həmrəyliyəmizin tarixində ən parlaq səhifələrdən birinə çevrilmişdir. İctimai-siyasi sabitliyin, vətəndaş sülhünün təmini, habelə 1996-cı ildən başlayaraq ölkədə aparılan quruculuq tədbirləri, bazar iqtisadiyyatının elmi əsaslarının formalaşması, hüquqi dövlət quruculuğu, sosial sahənin inkişaf etdirilməsi milli diaspor quruculuğu prosesinə başlamaq üçün etibarlı zəmin formalaşdırmışdır. Bütün bu proseslər dünyanın müxtəlif bölgələrinə səpələnmiş, qəlbi Vətən eşqi ilə döyünən soydaşlarımızın diqqət mərkəzində olmuş, onlarda böyük qürur və sevinc hissləri doğurmuşdur. Respublikamızın beynəlxalq aləmdə daha geniş tanınması, dünya ölkələri ilə siyasi-iqtisadi, mədəni əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesinə ciddi dəstək vermişdir.

Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması prosesində ən mühüm, tələyüklü hadisə isə 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi olmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 2001-ci il mayın 23-də imzadığı sərəncama əsasən keçirilmiş qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi baxımından yeni mərhələ açmışdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev milli ideologiyamızın əsasını təşkil edən azərbaycançılıq ideologiyasının əsas prinsiplərinin “dövlətçilik” və “milli vətənpərvərlik”dən ibarət olduğunu dəfələrlə vurğulamışdır. Ümummilli lider dəfələrlə vurğulamışdır ki, bizim bütün təbliğatımız, bütün dövlət orqanları Azərbaycanda dövlətçiliyi inkişaf etdirmək üçün hər bir vətəndaşda milli vətənpərvərlik hissləri yaratmalıdır. “Milli vətənpərvərlik hissləri hər bir vətəndaşda o qədər güclü olmalıdır ki, o, milli mənafeyi şəxsi mənafeyindən, öz şəxsi yaşayışından, öz şəxsi həyatından - hər şeydən üstün tutsun” - Heydər Əliyevin söylədiyi bu fikirlər hansısa şairin, yazıçının, alimin və yaxud dövlət işçisinin haradasa söylədiyi fikirlər deyil, bu, ömrünün 50 ildən çoxunu dövlət işində işləmiş və yuxarıda söylənilən prinsipləri öz siyasi fəaliyyətində əsas qanun kimi götürmüş dünya şöhrətli bir şəxsiyyətin həyat fəaliyyətinin əsasını təşkil edən prinsiplərdir.

Ulu öndərin diaspor quruculuğu siyasətini son 13 ildə inamla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə hansısa ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır. “Biz müdafiədə deyil, hücumda

olmalıyıq” deyən Prezident İlham Əliyev ötən illərdə məqsədyönlü şəkildə həyata keçirdiyi diaspor quruculuğu siyasəti ilə bu məqsədin reallaşdırılmasına nail olmuşdur.

Şübhəsiz, müasir dövrdə xarici siyasət və diplomatiya sahəsində mühüm uğur əldə etməyin əsas şərtlərindən biri də güclü lobbilyə, diaspora sahib olmaqdır. Əks təqdirdə, milli məsələlərin beynəlxalq müstəvidə qaldırılmasına nail olmaq mümkün deyildir. Bu səbəbdən də Azərbaycan hakimiyyəti dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirməyə, bu sahədə sistemli, ardıcıl siyasət yeritməyə çalışır. Bu sahədə dövlət siyasətinin məqsədi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qorumaq və inkişaf etdirmək, Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirmək, habelə digər hüquqlarını reallaşdırmaqdan ibarətdir.

2016-cı il iyun ayında Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi də diaspor quruculuğu işinə yeni nəfəs verməklə, əlamətdar hadisələrdən biri kimi yadda qalmışdır. Ümumilikdə, 49 ölkədən 500-dən çox diaspor nümayəndəsinin iştirak etdiyi bu ali tədbir azərbaycanlıların vahid və monolit qüvvə kimi təşkilatlanması prosesinin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu və respublikanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrildiyini göstərmişdir. Qurultayda Azərbaycan diasporunun vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilmişdir.

Azərbaycan xalqının əvəzsiz milli sərvəti olan müstəqilliyin son 25 ildə əzmlə qorunub saxlanması, demokratik və hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində mühüm addımların atılması, Avratlantik məkana inteqrasiya siyasətinin ardıcıl surətdə həyata keçirilməsi, ciddi elmi əsaslara söykənən sosial-iqtisadi siyasət strategiyasının reallaşdırılması respublikamızı intensiv inkişaf yoluna çıxarmışdır. İnkişaf və tərəqqi yolunda əldə etdiyimiz böyük nailiyyətlərdə, şübhəsiz, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, ürəklərində azərbaycançılıq amalı daşıyan həmvətənlərimizin də müstəsna payı var.

Dünya Azərbaycanlılarının 2016-cı ildə keçirilmiş IV Qurultayı göstərmişdir ki, Azərbaycanın inamla irəliləyərək Cənubi Qafqazda əsas söz və nüfuz sahibi kimi çıxış etməsi dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş həmvətənlərimizi daha da ruhlandırılmış, onların müstəqil dövlətin xoşbəxt sabahına inamını artırmışdır. Prezident İlham Əliyev qurultaydakı dərin məzmunlu nitqində Azərbaycan diasporunun formalaşması prosesinin başa çatdığını demişdir: “Qeyd etdiyim kimi, xaricdə bizim 462 diaspor təşkilatımız var. Bu, özlüyündə onu göstərir ki, azərbaycanlıların yaşadıkları hər bir ölkədə bir neçə diaspor təşkilatı var. Əlbəttə, bu təşkilatlar arasında koordinasiya işi aparılmalıdır, birlik, həmrəylik olmalıdır. Bəzi hallarda bizim diaspor təşkilatlarımız bir-biri ilə rəqabət aparırlar. Əgər bu, sağlam rəqabətdirsə, mən bunu ancaq alqışlaya bilərəm. Bu rəqabət ümumi işimizə xidmət etməlidir. Biz ölkə daxilində də, xaricdə də birlik nümayiş etdirməliyik və bizim gücümüz birliyimizdədir. Bu gün Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti birlik nümayiş etdirir. Biz vahid amal uğrunda çalışırıq. Ölkəmizin

gələcəyi ilə, strateji istiqamətlə bağlı cəmiyyətimizdə fikir ayrılığı yoxdur. Dövlət müstəqilliyi, iqtisadi müstəqillik, sosial məsələlərin həlli, ərazi bütövlüyümüzün bərpası, digər məsələlər ətrafında cəmiyyətdə vahid fikir var, konsensus var”.

Əgər 2006-cı ildə keçirilmiş II qurultayda Azərbaycanın 46 səfirliyi və konsulluğu mövcud idisə, hazırda onların sayı 70-ə çatmışdır. Bu səfirliklərin yaradılmasında məqsəd təkcə ölkənin diplomatik münasibətlərinin genişləndirilməsi deyil, eyni zamanda xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının əlaqələndirilməsi və təşkilatlandırılmasıdır. Dövlət başçısı İlham Əliyev bütün sahələrdə yüksək dinamizlə inkişaf edən Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı nüfuz və mövqelərinin daha da gücləndirilməsini, respublikamız haqqında obyektiv, dolğun informasiyaların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını milli diaspor təşkilatları və xaricdəki səfirliklərimiz qarşısında vacib məsələ kimi müəyyənləşdirmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin xalqlar arasında dostluğun möhkəmləndirilməsi və Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə bir qrup ictimai xadimi “Dostluq” ordeni və “Tərəqqi” medalı ilə təltif etməsi də yadda qalan məqamlarındandır. Bu addım ölkə diasporunun nümayəndələrinin həvəsləndirilməsi və onların əməyinin qiymətləndirilməsi baxımından diqqətəlayiqdir.

Bu gün Azərbaycan diasporunun dünyanın müxtəlif ölkələrində 300-dən çox birlik, cəmiyyət və assosiasiyası fəaliyyət göstərir. Belə birliklərdən Almaniyadakı Azərbaycan Cəmiyyətləri Federasiyasını, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresini, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresini, Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli-Mədəni Muxtariyyəti kimi qurumları göstərmək olar. Ölkəmizin inkişaf və tərəqqi yolundakı nailiyyətlərində dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, ürəklərində azərbaycançılıq amalını daşıyan həmvətənlərimizin də müstəsna payı var. Müstəqil Azərbaycanın daxili və xarici siyasət sahəsində əldə etdiyi uğurlar onların milli şüurunu, özünüdərkini, torpağa bağlılığını günü-gündən möhkəmləndirir. Xüsusi vurğulamaq istərdim ki, Rusiyada təhsil alan azərbaycanlı gənclər də diaspor təşkilatları ilə sıx əlaqələr qurur, soydaşlarımızın təşkilatlanması, səylərinin birləşdirilməsi, onların fəaliyyətinin məqsədyönlü xarakter alması naminə faydalı iş aparır, ölkəmizi daha yaxından tanıtdırmaq üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirirlər.

Ümumiyyətlə, son illər Azərbaycan diasporu da inkişaf etmiş, təşkilatlanmış, birləşmək, “çəkici bir yerə vurmaq” istiqamətində mühüm nailiyyətlər əldə etmişdir. Bütün bunlar dünya azərbaycanlılarının birliyini, vahid məram və məqsədlər ətrafında birləşməsi zərurətini milli ideyaya çevirmişdir.

Respublika.-2016.-30 dekabr.-№291.-S.6.

Həmrəylik: Azərbaycan nümunəsi və tarixi vəzifələr

Novruz Məmmədov,

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyası rəhbərinin müavini,

Xarici əlaqələr şöbəsinin müdiri, səfir, Yeni Azərbaycan Partiyası Siyasi Şurasının üzvü

Artıq neçə illərdir ki, azərbaycanlılar öz həmrəylik günlərini qeyd edirlər. Hər bir xalqın öz milli birlik fəlsəfəsi var. Azərbaycanlıların da tarixində birlik və bərabərliyi ifadə edən möhtəşəm təqvimlər olub. Lakin keçən əsrin 90-cı illərində XX əsrdə əldə edilən ikinci müstəqillik dönməsinin başlaması ilə həmrəylik anlayışı yeni məzmun aldı. Çünki müasir tarixi mərhələdə azərbaycanlıların həmrəyliyi müstəqil dövlət quruculuğu prosesi ilə əlaqələndirilməli idi. Ulu Öndər Heydər Əliyev bu vəzifənin öhdəsindən ustalıqla gəldi və indi hər bir azərbaycanlı həmrəyliyin nədən ibarət olduğunu yaxşı bilir. Keçən müddət ərzində dünya azərbaycanlılarının həmrəylik qurultayları keçirilib. Onların hər biri qarşıya ciddi vəzifələr qoyub. Analiz göstərir ki, bu proses olduqca məzmunlu və sistemli aparılıb. Nəticədə, diaspor qurumları da daxil olmaqla böyük təşkilati işlər həyata keçirilib. İndi dünya azərbaycanlıları qarşısında yeni vəzifələr durur. Prezident İlham Əliyevin bununla bağlı müraciəti son dərəcə maraqlı fikirlərlə zəngindir.

Xalqın birliyi: Ulu Öndərin həmrəylik konsepsiyası

Tarixin hökmü ilə Azərbaycan XX əsrdə ikinci dəfə müstəqilliyinə keçən əsrin 90-cı illərində qovuşdu. Həmin dövrün özünəməxsus sosial, siyasi, geosiyasi, iqtisadi və mədəni xüsusiyyətləri vardı. SSRİ mövcud olduğu müddətdə milli respublikalarda cəmiyyətin birliyi sovet ideologiyası əsasında təmin edilirdi. Bu zaman milli ideya məsələsi qaldırılmırdı – insanlar özlərini sovet vətəndaşı kimi identifikasiya edirdilər. Biz bu modelin üstün və zəif cəhətləri üzərində dayanmaq istəmirik. Burada əhəmiyyətli sovetlər dağıldıqdan sonra müstəqilliyini əldə etmiş ölkələrdə sosial birliyin, vəhdətin və həmrəyliyin necə təmin edilməsidir. Bax, bu aspektdə vahid SSRİ-də cəmləşmiş respublikalar fərqli yollar seçdilər. Azərbaycanın təcrübəsi onların sırasında ən uğurlu kursun seçildiyini göstərir.

Məsələnin fəlsəfi-sosial aspektləri analiz edilib. Lakin problem dövlətçilik baxımından o dərəcədə aktual və mürəkkəbdir ki, araşdırmaların davam etdirilməsi böyük zərurətdir. Həmin kontekstdə azərbaycanlıların həmrəyliyi məsələsi son dərəcə önəmli və üzərində düşünülməli faktor olaraq qəbul edilməlidir. Bunun vacibliyini dərk etmək üçün "həmrəylik" anlayışının fəlsəfə və elmdə işlədilən mənalarına qısa nəzər salaq. Biz başlıca olaraq "sosial həmrəylik" termini üzərində dayanacağıq.

Həmrəylik qrup, yaxud etnosun birliyidir. O, maraqların vəhdətindən yaranır, eyni zamanda, özü maraqların birliyini formalaşdırır. Buraya qarşılıqlı anlaşma, normalar və vəzifə ümumiliyi daxildir.

Yekun olaraq, həmrəylik cəmiyyətdə insanları vahid orqanizmdə birləşdirmək üsulu kimi təsəvvür edilə bilər.

Bu problemin mühüm tərəflərindən biri həmrəyliyin fərqli cəmiyyətdə fərqli məzmun kəsb etməsindən ibarətdir. İbtidai cəmiyyətlərdə həmrəylik başlıca olaraq qohumluq əlaqələri üzərində qurulur. Müasir cəmiyyətlər üçün isə müxtəlif meyarlar mövcuddur. Burada konkret cəmiyyətin tarixi təkamülü, milli mentalitetin özəllikləri, siyasi sistemin xüsusiyyətləri, ölkənin yerləşdiyi regionun geosiyasi fərqlilikləri, tarixi-coğrafi faktorlar və s. rol oynayır. Sosioloq Emil Dürkheymə görə, sosial həmrəylik növü cəmiyyətin tipləri ilə tənzimlənir. Hər cəmiyyətə uyğun həmrəylik modeli ola bilər. Deməli, həmrəylik tarixi xarakterlidir – hər tarixi məqam üçün müvafiq birlik forması tapmaq lazımdır. Buna nail olmadıqda yaxşı birlik modeli belə cəmiyyəti çətin vəziyyətlərə sala bilər.

Məsələn, Emil Dürkheymin fikrinə görə, orqanik həmrəylik müasir cəmiyyətlərdə olur və insanların qarşılıqlı asılılığından qaynaqlanır. Burada fərdlərin bir-birinə etimadı prinsiplial rol oynayır.

Deməli, müasir cəmiyyətlərdə həmrəyliyi təmin etmək üçün xüsusi birləşdirici mexanizmlər olmalıdır. O, əsas olaraq uyğun ideoloji konseptlə bağlı olur. İdeologiya başqa faktorlarla yanaşı, etnosun dünyanın bütün guşələrində olan nümayəndələri arasında birlik yaratmağa imkan verir. Bu səbəbdən müasir cəmiyyətlər üçün düzgün ideoloji konsepsiyanın müəyyənləşdirilməsi həm müstəqil dövlətçilik, həm də vətəndaş cəmiyyəti formalaşdırmaq aspektlərində strateji əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycançılıq: həmrəyliyin üç aspekti işığında

Bəs müstəqil Azərbaycanda həmrəylik hansı məzmununda dərk edilib və onu təmin etmək üçün konkret olaraq hansı ideoloji konsept seçilib? Əvvəlcə onu deyək ki, müasir mərhələdə, müstəqillik dövründə azərbaycanlıların həmrəylik modelinin müəllifi Ulu Öndər Heydər Əliyevdir. Məhz Ümummillî Liderin birbaşa təşəbbüsü və konkret addımları sayəsində dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə təmini məsələsi öz həllini tapıb. Bu proses Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin "Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında" 1991-ci il 16 dekabr tarixli qərarı ilə dekabrın 31-nin dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü elan edilməsi nəticəsində başlayıb. Sonra Azərbaycan Milli Məclisi həmin qərarı bütövlükdə ölkə miqyası üçün qəbul edib. Beləliklə, uzun və azərbaycanlıların birləşməsi baxımından çox şərəfli olan bir yola çıxılıb.

Azərbaycanlıların həmrəyliyinin əsas prinsipləri yığcam şəkildə Heydər Əliyevin aşağıdakı fikirlərində ifadə olunub: "Harada olursa-olsun azərbaycanlıların birlikdə, bərabər olması əsas şərtlərdən biridir. Biz çalışırıq ki, Azərbaycanın daxilində bütün qüvvələri toplayaq. Eyni zamanda, Azərbaycandan kənarında yaşayan azərbaycanlılar da öz qüvvələrini toplamalıdırlar. Ayrı-ayrı qüvvələrin, qrupların arasında fikir müxtəlifliyi ola bilər. Bu, təbii haldır. Ancaq Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, ərazi bütövlüyünü saxlamaq üçün hamı bütün başqa fikirləri kənara qoyub birləşməli, bir hədəfə vurmali, bir məqsədə xidmət etməlidir".

Burada müasir mərhələdə Heydər Əliyevin azərbaycanlıların həmrəyliyinə verdiyi məzmunun təməl şərtləri əks olunub. Bunlar bütövlükdə azərbaycançılıq ideologiyasının müddəalarıdır. Azərbaycançılıq başqa məsələlərlə yanaşı, həmrəylik konsepsiyasının da əsas ideya mənbəyidir. Bunlardan çıxış edərək yuxarıda vurğulanan məqamları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar.

Birincisi, azərbaycanlıların həmrəylik məsələsi Azərbaycan Respublikasının siyasi-coğrafi sərhədlərini aşır. Buraya dünyanın bütün regionlarında yaşayan azərbaycanlılar daxildir. Yəni azərbaycanlıların vahid millət kimi birliyi və bərabərliyi məsələsi qoyulub. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan xalqının və dövlətinin gələcəyi ilə bağlı məsuliyyəti harada yaşamasından asılı olmayaraq bütün azərbaycanlılar daşıyırlar. Bu prinsipin strateji mənası böyükdür. Çünki tarixdə ilk dəfə olaraq müstəqil dövlət məsələsi həmrəylik kontekstində bu cür lakonik və dəqiq şəkildə qoyulub.

Azərbaycanın müstəqilliyi birbaşa millətin birliyinin təmini ilə bağlıdır. Onu deyək ki, həmin məqam Avropa milli dövlətçiliyinin inkişafında mühüm rol oynayıb. Məsələn, Yurgen Habermas millətin formalaşmasında onun hər bir üzvünün digərini yaxından hiss etməsinin həlledici rol oynadığını vurğulayıb. Azərbaycanda Heydər Əliyev həmrəylik məsələsini məhz bu aspektdə aktuallaşdırıb. Bu, həm də yeni tarixi şəraitdə milli həmrəyliyə nail olmanın yeni üsulu kimi dərk edilməlidir. Çünki əvvəlcə Çar Rusiyası, sonra isə SSRİ dövrlərində ayrıca millətin həmrəyliyi, yaxud birliyi məsələsi qətiyyənlə qoyulmurdu. Bu da məntiqi olaraq eyni etnosa mənsub olanlar arasında dəyişən tarixi şəraitdə kollektivçiliyin əsaslanacağı mexanizmlərə kölgə salmışdı. Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi gününün təsis edilməsi bu baxımdan milli birlik məsələsini Ulu Öndərin uğurlu model əsasında ritualaşdırması anlamına gəlir. Deməli, həmin tarix adı yaddaş deyil, tarixin indiki mərhələsində azərbaycanlıların vahid orqanizmdə birləşməsi fəlsəfəsinin başlıca prinsipidir.

İkincisi, həmrəylik Azərbaycan cəmiyyətində fikir müxtəlifliyinin təmin edilməsinə qətiyyənlə zərər verməməlidir. Plüralizm, demokratik düşüncə hüququ tam məzmunu ilə saxlanmalıdır. Ayrı-ayrı qruplar, yaxud partiyalar ölkənin siyasi gələcəyi ilə bağlı öz fikirlərini müstəqil şəkildə ifadə edə bilərlər. Bu o deməkdir ki, həmrəylik müasir tarixi mərhələdə vətəndaş cəmiyyəti və demokratik dövlət quruculuğu kontekstində gündəmə gətirilir. Ulu Öndər bunun Azərbaycan üçün optimal modelini verir. Belə ki, həmrəylik azərbaycanlıların milli-mədəni dəyərlərə sahib çıxmasında, yaşadıkları ölkədə cəmiyyətə aktiv inteqrasiya olmaqda və müstəqil dövləti qorumaqda özünü göstərməlidir. Bu zaman müxtəlif qrupların mövqeləri arasında fərqlərin olması normal qarşılanmalı və həmrəylik fərqliliklərin vəhdəti kimi formalaşmalıdır. Bu, kifayət qədər orqanik bir formuldur.

Onun ideoloji və mədəni aspektdə digər əhəmiyyətli çaları cəmiyyətdə multikultural mühitin formalaşmasında həmrəyliyin aparıcı rolunun etirafı ilə bağlıdır. İndi dünya qəbul edir ki, Azərbaycanda multikulturalizmin gözəl bir nümunəsi mövcuddur. Əgər Ulu Öndərin ideoloji konsepti, o cümlədən həmrəylik haqqında ideyası olmasaydı, hazırda multikulturalizm sahəsində əldə edilmiş bu uğurlar mümkün olmazdı. Həmrəylik multikultural düşüncə tərzini vahid məcraya yönəldən, onu bir strateji

məqsəd ətrafında birləşdirən fenomen rolunu oynayır. Fərqli mədəni, yaxud dini mənsubluq bütövlükdə cəmiyyətin müsbət birlik enerjisini stimullaşdırır, toplumun orqanik birlik halına gəlməsinə təkan verir.

Maraqlıdır ki, Heydər Əliyev bu yanaşmanı bütövlükdə dünya miqyasında yaşayan azərbaycanlıların hamısına aid etməyin çox səmərəli formulunu da ifadə edib. Bu, azərbaycanlıların öz milli dəyərlərini saxlamaqla yanaşı, hansı ölkədə yaşayırlarsa, onun cəmiyyətinə mütləq inteqrasiya olunması şərtini qoymasında ifadə olunub. Yəni azərbaycanlı həm milli-mənəvi əxlaqi keyfiyyətlərini qoruyub saxlamalı, həm də dünya mədəniyyətinə açıq qalmalıdır – o, daim öz üzərində işləməli, yeniləşməli, müasirləşməlidir. Bu aspektdə müasirliyin həmrəyliklə əlaqələndirilməsi tarixi baxımdan çox önəmlidir. Şübhəsiz ki, Azərbaycan alimləri məsələnin bu tərəfinin nəzəri və siyasi-ideoloji aspektlərini dərindən araşdırmalıdırlar.

Üçüncüsü, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi müstəqil dövlətin qorunması və ərazi bütövlüyünün saxlanması aspektlərində real məzmun kəsb etməlidir. Bu, həmrəyliyin "bir hədəfi və bir məqsədidir". Bununla müstəqil dövlətin qorunması hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının müqəddəs borcu kimi başa düşülməlidir. Belə bir yanaşma müasir tarixi mərhələdə "siyasi millət" anlayışının Azərbaycan üçün gözəl bir modelinin ortaya qoyulması deməkdir.

Daha aydın olması üçün bir müqayisə aparaq. Ermənistanda həmrəylik müharibəyə hazır olmaq və zəbt edilmiş başqa dövlətin ərazisini işğalda saxlamaq kontekstində təqdim edilir. Burada qondarma soyqırımı ideyasını beyinlərə yeritmək və bu əsasda başqa millətə nifrət bəsləmək də xüsusi yer tutur. Açıq deyilməlidir ki, bu kimi təsəvvürlərə əsaslanan həmrəylik real birlik deyil, daha çox başqasının varlığına təhlükə olmaqdır. Təbii ki, bu, XXI əsrin tələbləri kontekstində tam gələcəyi olmayan bir yanaşmadır.

Diqqət edək, Ulu Öndər isə həmrəyliyə dövlətin qorunması və ərazi bütövlüyünün saxlanması kontekstində önəm verir. Burada siyasi, sosial, hərbi, təhlükəsizlik aspektləri ilə yanaşı, mədəni element də mühüm rol oynamalıdır. Çünki müasir dövr mədəniyyətlərin yarış mərhələsidir, insan faktorunun inkişaf etdirilməsi zamanıdır. Dövlətin qorunması başqa amillərlə yanaşı, mədəniyyətin qorunması, inkişaf etdirilməsi və dünyada təbliğ edilməsi ilə sıx bağlıdır. Məhz bu səbəbdəndir ki, Heydər Əliyev hakimiyyətə gələndən sonra Azərbaycan mədəniyyətinin dünya miqyasında təbliği üçün sistemli şəkildə proqramlar hazırlanıb həyata keçirilir. Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu bu istiqamətdə əvəzedilməz xidmətlər göstərir. Fondun Avropa ölkələri də daxil olmaqla müxtəlif ölkələrdə həyata keçirdiyi layihələr birbaşa Azərbaycan mədəniyyətinin ruhunu dünya xalqlarına anladır ki, bununla da müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsl mahiyyətini bəşəriyyət dərk etmiş olur. Şübhəsiz, vurğulanan məqamın müasir dövrün tələbləri kontekstində rolu ayrıcadır.

Ərazi bütövlüyünün qorunması məsələsi də bu bağlılıqda həmrəylik üçün prinsipial məna kəsb edir. Məsələ ondan ibarətdir ki, hər hansı cəmiyyət özünün siyasi-mənəvi tamlığını təmin edə bilmirsə, o, qloballaşmanın inteqrasiya dalğası altında qalır – öz milli özünəməxsusluğunu itirir. Bu səbəbdən cəmiyyət global miqyasda sivilizasiyaların və mədəniyyətlərin dialoqunda bərabərhüquqlu tərəf ola

bilmir. Onda nə dövlətin, nə də xalqın suverenliyindən danışmaq mümkün deyildir. Deməli, Heydər Əliyevin modelində həmrəylik birbaşa suverenliyin təmin edilməsi ilə sıx bağlıdır. Bunu postsovet məkanı üçün ideya yeniliyi kimi qəbul etmək lazımdır. Çünki hələlik başqa bir keçmiş sovet respublikası sırasında həmrəyliyi bu məzmununda ortaya çıxaran qüvvə yoxdur.

Diaspor quruculuğu: dörd qurultay və azərbaycanlılar qarşısında duran əsas vəzifələr

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə yuxarıda vurğulanan aspektlərdə dərk edilməsi diaspor məsələsini aktuallaşdırır. Aydın görünür ki, həmrəylik ideyasının reallaşması üçün dünyanın bütün guşələrində yaşayan azərbaycanlıların vahid təşkilati strukturda birləşməsi şərtidir. Bu səbəbdəndir ki, Ulu Öndər Azərbaycan diaspor təşkilatlarının yaradılması və onların səmərəli fəaliyyətinə böyük önəm verirdi. Prezident İlham Əliyev həmin xətti hazırda uğurla inkişaf etdirir. Həyata keçirilən tədbirlərin məzmunundan bu məqamları dolğun surətdə görmək mümkündür.

İndiyə qədər dünya azərbaycanlılarının dörd qurultayı keçirilib. Birinci qurultay 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda təşkil edilib. Bu, Heydər Əliyevin 2001-ci il may ayının 23-də verdiyi xüsusi sərəncam əsasında baş tutub. Bu, çox uğurlu bir başlanğıc olmaqla bir neçə istiqamətdə fəaliyyət göstərmək üçün meydan açdı. O cümlədən dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi üçün baza formalaşdırdı. Bunun nə qədər əhəmiyyətli olduğu hamıya məlumdur. Çünki həmrəylik üçün bütün azərbaycanlıların vahid amal ətrafında birləşməsi ilkin şərtidir. Bunun yolu isə müstəqil dövlətimiz olan Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsindən keçir. Mütəxəssislər xüsusi vurğulayırlar ki, həmin faktordan məntiqi nəticə kimi qurultayın imkan verdiyi digər bir proses – dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması alındı. O cümlədən Azərbaycan icmalarının, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün geniş imkanlar ortaya çıxarıldı ki, bu da tarixi rakursda ayrıca əhəmiyyət daşıyır. Bütün bunlar milli idealların, azərbaycançılıq ideyalarının gerçəkləşməsi yolunda mühüm addımların atılması fonunda baş verirdi.

Birinci qurultayın yadda qalan ən vacib məqamı Ulu Öndər Heydər Əliyevin proqram xarakterli nitqi oldu. Heydər Əliyev nitqində dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyin təmin edilməsinə xüsusi yer vermişdi. Ümummilli Lider Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsini qabarıq şəkildə qurultay iştirakçılarının diqqətinə çatdırmış, bunlarla yanaşı, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi zərurətini də məntiqi sübutlarla ifadə etmiş, bütün bunların həyata keçirilməsi üçün isə səylərin birləşdirilməsinin lazım gəldiyini əsaslandırmışdı.

Həmin qurultayda qarşıya qoyulan vəzifələrin səmərəli reallaşması zərurəti bir qədər sonra Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (indiki Diasporla İş üzrə Dövlət

Komitəsi) yaradılmasına zəmin formalaşdırdı. Bununla Azərbaycanın diaspor siyasəti sistemli və davamlı forma aldı.

İkinci qurultay Prezident İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində keçirildi. Həmin tədbir diaspor quruculuğu işinə və milli həmrəyliyimizin möhkəmlənməsinə yeni təkan verdi. Qurultayda Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyətinin ciddi təhlili əsasında bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsinin vacibliyi əsaslandırıldı. İnformasiya sahəsində fəaliyyətin gücləndirilməsi, başqa xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin genişləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkildi.

2008-ci ildə Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının qəbul etdiyi "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" diasporun fəaliyyət istiqamətlərini müəyyən edən konseptual sənəddir. Sənəddə Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi kurs əsasında diasporun üzərinə düşən vəzifələr öz əksini tapıb. Burada Azərbaycan xalqının özünüdərk prosesi, milli-mənəvi dəyərləri və müasir inkişaf səviyyəsi təhlil edilib. Bundan başqa, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiyası perspektivləri analiz olunub və qarşıda duran vəzifələr müəyyənləşdirilib.

Dünya Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayı 2011-ci il iyul ayının 5-6-da Bakı şəhərində təşkil edildi. Qurultayda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının fəaliyyətinin yenidən təşkili qərara alındı. Qurultay Şurasının fəaliyyətini davam etdirmək barədə qərar qəbul etdi.

Nəhayət, 2016-cı ilin iyun ayında keçirilən dünya azərbaycanlılarının dördüncü qurultayı azərbaycanlıların vahid və monolit qüvvə kimi təşkilatlanması prosesinin respublikanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrildiyini təsdiqlədi. Prezident İlham Əliyev tədbirdəki çıxışında müasir dünyanın informasiya məkanına çıxmaq kimi yeni strateji xətti müəyyənləşdirdi.

Prezidentin müraciəti: yeni zirvələrə doğru

Dünya azərbaycanlılarının yuxarıda vurğulanan dörd qurultayında müzakirə olunan məsələlərin məzmunu və alınan qərarlar göstərir ki, keçən müddətdə həmrəyliyin təmin edilməsi sistemli və məqsədyönlü şəkildə aparılıb. Görülən işlərin ümumi məzmunu haqqında Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarına etdiyi müraciətdə dolğun fikirlər ifadə edib və dövlətin xaricdə yaşayan soydaşlarımızın taleyinə diqqətlə yanaşdığını bir daha vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının dövlətimizin və xalqımızın problemləri ilə yaşamağı olduğunu xüsusi vurğulayıb. Prezident problemlərin həlli üçün azərbaycanlıların əlindən gələni etməli olduğunu ayrıca qeyd edib. Bu fikirlərə keçilən yolun zirvəsindən baxdıqda, yeni vəzifələr təsiri bağışlayır. Artıq cəmiyyətimiz dövlət quruculuğu prosesində yeni səviyyədə aktivlik göstərməlidir. Bunu müasir dövrün qoyduğu şərtlər, meydana çıxardığı çağırışlar tələb edir. Əgər birinci qurultayda ümumi vəzifələr müəyyənləşdirilib diaspor fəaliyyətinin təşkilatlanması və sistemli şəkildə aparılması qərara alındısa, ikinci və üçüncü

qurultaylar dünya azərbaycanlıları qarşısında daha konkret problemlərin həlli vəzifəsini qoydu. Onların sırasında informasiya sahəsindəki fəaliyyəti daha məqsədyönlü və konkret istiqamətli məcraya yönəltmək vəzifəsi də vardı. Dördüncü qurultay isə həmrəyliyin yeni konseptual səviyyədə təmini məsələsini gündəmə gətirdi. İndi yüksək təşkilati fəaliyyətlə həmrəyliyin gücləndirilməsini paralel aparmaq, ölkənin geosiyasi inkişafı üçün daha mütəşəkkil çalışmaq gərəkdir. Bunun əsas müddəaları ölkə başçısının dördüncü qurultaydakı nitqində ifadə olunub. Mütəxəssislər onu müasir geosiyasi şəraitdə Azərbaycan diasporunun məqsəd və vəzifələrini müəyyənləşdirən fəaliyyət proqramı kimi xarakterizə edirlər. Dövlət başçısı ayrıca qeyd edib ki, "Azərbaycanda 15 il ərzində diaspor təşkilatları ilə qurulan iş, əlaqələr tam yeni bir vəziyyətə gətirib çıxardı".

Onun əsas əlamətləri müasir geosiyasi trendlərin yaratdığı mənzərənin özəllikləri ilə müəyyən olunur. Bu baxımdan Azərbaycan diasporu ilə qurulan iş və əlaqələr, onun fəaliyyətinin məzmunu daha yüksək səviyyəyə qaldırılmalıdır. Bu sırada Azərbaycan dövlətinin maraqlarının lobbiləşdirilməsi çox mühüm vəzifələrdən biri kimi dərk edilməlidir. Burada informasiya savaşı daha fəal olmaqdan başlamış, diaspor təşkilatlarının koordinasiya hərəkat etməsi və başqa xalqların analoji təşkilatları ilə əməkdaşlığı gücləndirməsinə qədər geniş spektrli faktorlar yer alır.

Dövlət başçısı yeni geosiyasi trendlər fonunda diaspor təşkilatları, dövlət orqanları və ictimai qurumların daha sıx koordinasiyası zərurətini xüsusi vurğulayıb. O cümlədən Azərbaycan səfirlikləri göstərilən istiqamətdə fəaliyyətlərini gücləndirməlidirlər. Bunlar ona görə lazımdır ki, "...dünyada yaşayan azərbaycanlılar öz tarixi Vətənləri ilə əlaqələri heç vaxt kəsməsinlər... Azərbaycan ilə bağlı olsunlar".

Hazırda dünyada 50 milyona yaxın azərbaycanlının yaşadığını nəzərə alsaq, cənab Prezidentin Azərbaycan dövlətçiliyi üçün böyük məqsədləri qarşıya qoyduğunu anlamış olarıq. Çünki bu əhalinin 10 milyonu müstəqil Azərbaycan Respublikasının indiki sərhədləri daxilində yaşayır. 40 milyon soydaşımızın Azərbaycanın müstəqil və demokratik dövləti üçün çalışması, onların vahid orqanizmdə birləşməsi təbii ki, strateji əhəmiyyətli hadisədir. Hazırkı mərhələdə diaspor, dövlət orqanları və ictimai təşkilatların birliyi sayəsində həmin müqəddəs vəzifənin öhdəsindən gələ bilərik. Deməli, növbəti hədəf Azərbaycan dövlətinin qüdrətini onun insanların təmsilçiliyi ilə dünyanın hər guşəsində hiss etdirmək olmalıdır. Dövlət başçısının bütövlükdə Azərbaycan cəmiyyəti və xalqı qarşısında qoyduğu bu yüksək amala mütləq çatmaq lazımdır.

Yuxarıda vurğulanan özəlliklər kontekstində ölkə rəhbəri informasiya sahəsində fəaliyyəti məzmunca yeni səviyyəyə qaldırmaq barədə çox əhəmiyyətli fikirlər ifadə edib. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq üçün çox işlər görməyin lazım olduğunu deyib. Prezident dünya azərbaycanlılarının dördüncü qurultayında bildirib: "Biz dövlət olaraq bunu etməyə çalışırıq. Ancaq diaspor təşkilatlarından da çox şey asılıdır. Xüsusilə biz bunu Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı informasiya təminatında görürük... Erməni diasporu uzun illərdir ki, dünyada bizə qarşı çox çirkin kampaniya aparır".

Bu zaman rəqiblərin əsas məqsədi Azərbaycana qara yaxmaq, onun antidemokratik imicini yaratmaqdan ibarətdir. Məhz həmin tendensiyaya qarşı tutarlı və daha səmərəli informasiya fəaliyyəti qurulmalıdır. Bu, hazırda diaspor təşkilatları qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri olmalıdır. Cənab Prezident bu kimi məqsədlərə çatmaq üçün lazım olan addımlardan biri kimi diaspor təşkilatlarının birləşməsini qeyd edib. İndi 462 diaspor təşkilatları vardır. Onların koordinasiyalı fəaliyyəti təbii ki, çətinliklərlə müşayiət olunacaq. Buna görə də diaspor daxilində inteqrasiya prosesinə böyük ehtiyac vardır.

Beləliklə, dövlət başçısı İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının dördüncü qurultayında diaspor, dövlət orqanları və ictimai təşkilatlar qarşısında strateji vəzifələr qoyub. Prezident müstəqillik illərində Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlərin bundan sonra da davam etməsi üçün bunun böyük əhəmiyyətinin olduğunu diqqətə çatdırıb. Bu kimi böyük məqsədlərə nail olmağın yolu isə hər bir azərbaycanlının məsuliyyətli olması və üzərinə düşən vəzifənin öhdəsindən vətənpərvərcəsinə gəlməsidir.

Vurgulanan kontekstdə Prezident İlham Əliyevin aşağıdakı fikirləri birbaşa qarşıya qoyulan vəzifələrin anatomiyasını təşkil edir. Ölkə başçısı ifadə edib: "Hazırda Azərbaycan Respublikası öz inkişafının çox məsuliyyətli bir dövrünə qədəm qoymuşdur. Biz Vətənimizin çiçəklənməsi, qüdrətinin artırılması və suverenliyinin möhkəmləndirilməsi məqsədilə qarşımıza böyük vəzifələr qoymuşuq. Həmin vəzifələrin həlli üçün bütün həmvətənlərimiz, o cümlədən xaricdə yaşayan soydaşlarımız sıx birləşməli, harada yaşamalarından asılı olmayaraq, milli maraqlarımızı qətiyyətlə qorumaq, anti-Azərbaycan dairələrin təxribatçı əməllərinə qarşı prinsipial mübarizə aparmalıdır".

Şübhə yoxdur ki, bu fikirlər dünya azərbaycanlılarının həm birliyinin, həm də aktiv fəaliyyətinin yeni səviyyəyə yüksəldilməsinin əsas prinsipləri kimi qəbul edilməlidir. Dövlət başçısı dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi məsələsinə müasir dövrün çağırışları bağlılığında yeni məzmun çaları verməklə müstəqil dövlətçiliyin strateji məqsədlərini bir daha bəyan etmiş oldu. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni zirvələrə doğru inamla addımlayacağına tam əmindir! Bizi həmrəylik yeni-yeni qələbələrə aparacaq!

Azərbaycan.-2016.-31 dekabr.-№292.-S.4.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə Milli Məclisin müraciəti

Əziz soydaşlar, dəyərli həmvətənlər!

Böyük Azərbaycan xalqının övladlarının milli amallara sədaqətini təcəssüm etdirən həmrəylik günündə hamınızı ürəkdən salamlayırıq.

Ölkəmizin tarixində xüsusi yeri olan 31 dekabr bizə xalqımızın bugünü və gələcəyi üçün hər birimizin məsuliyyət daşdığını xatırladır, ümummilli maraqlar naminə sıx birləşmək, söz və əməl birliyinə nail olmaq əzmimizə güc verir.

25 il öncə ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə milli-mənəvi bütövləşmə hərəkatının dövlət səviyyəsində təməlinin qoyulması xalqımızın “Birlikdən qüvvət doğar” əqidəsinin müasir dövrün çağırışları şəraitində gerçəkləşməsinə zəmin yaratdı. Bu hərəkat sonrakı dövrdə geniş vüsət alaraq, milli-mənəvi bütövlüyümüzün möhkəmləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən ardıcıl tədbirlərdə özünün parlaq ifadəsini tapdı. Dünya azərbaycanlıları ilə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi, xarici ölkələrdə diaspor təşkilatlarının formalaşmasına kömək göstərilməsi Azərbaycanın dövlət siyasətinin tərkib hissəsinə çevrildi.

Görülən işlərin bir nəticəsi də o oldu ki, tarixin gedişi və taleyin hökmü ilə bir-birindən ayrı düşmüş soydaşlarımız və həmvətənlərimiz ümummilli məqsədlərimizin gerçəkləşməsi naminə dünya azərbaycanlılarının milli mənlilik şüuru əsasında sıx birləşməsinin önəmini bu gün daha yaxşı anlayırlar. Azərbaycan diaspor təşkilatları inkişaf edib möhkəmlənir, soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlarının müdafiəsi ilə yaxından məşğul olurlar.

Azərbaycan xalqı həm sayına, həm də intellektual potensialına görə dünyanın böyük millətləri ilə bir sırada dayanır. Xalqımız bəşər sivilizasiyasının inkişafına verdiyi dəyərli töhfələr ilə haqlı olaraq fəxr edir.

Tarix boyu Azərbaycan xalqının istedad və zəkasının gücü ilə qurulmuş qüdrətli dövlətlərin ənənələri bu gün də yaşayır və inkişaf edir. Prezident İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi ilə Azərbaycan Respublikası siyasi, iqtisadi və hərbi gücünü, mədəni zənginliyini durmadan artıran, gələcəyə inamla baxan bir dövlətdir.

Bu dövlət dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətəni, ümid və istinad yeridir. Odur ki, Avropada, Amerikada, Asiyada və digər qitələrdə yaşayan soydaşlarımızın övladlıq borcu Vətənimizin taleyüklü problemlərindən kənar qalmamaq, onların aradan qaldırılması işinə elliklə kömək göstərməkdir. Bütün dünya azərbaycanlıları səylərini birləşdirsələr, ölkəmizin inkişafı yolunda ən böyük maneə olan Qarabağ düyününün açılmasını daha da yaxınlaşdıra bilərlər.

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, xalqımızın milli dəyərlərinin təbliğ edilməsi sahəsində də soydaşlarımız çox iş görə bilərlər. Həmvətənlərimizin bir vəzifəsi də yaşadıkları

ölkələrin ictimai-siyasi həyatına inteqrasiya etməklə bərabər, dilimizi, adət-ənənələrimizi əziz tutmaq, milli hüquqlarımızı qorumaqdır.

Əziz soydaşlarımız, dəyərli həmvətənlərimiz!

Sizi ümummilli məqsədlərimizin gerçəkləşməsi, xalqımızın mənafelərinin qorunması naminə birliyə çağırırıq. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə hamınızı ürəkdən təbrik edir, hər birinizə möhkəm cansağlığı, ailə səadəti, doğma Azərbaycanımıza nurlu gələcək arzulayırıq!

Hörmətlə,

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi

(Bu müraciət Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
2016-cı il 30 dekabr tarixli iclasında qəbul edilib)

Azərbaycan.-2016.-31 dekabr.-№292.-S.3.